

BEGROTING 2013
GEMEENTE GRONINGEN

stad.

INHOUDSOPGAVE

Aanbiedingsbrief	3
KERNGEGEVENS EN SAMENSTELLING BESTUUR/RAAD EN LEESWIJZER	9
Kerngegevens.....	10
Samenstelling bestuur.....	11
Samenstelling raad	13
Leeswijzer	15
PROGRAMMAPLAN.....	16
Programma 1 Werk en inkomen	21
Programma 2 Economie en werkgelegenheid.....	47
Programma 3 Jeugd en onderwijs.....	79
Programma 4 Welzijn gezondheid en zorg.....	97
Programma 5 Sport en bewegen	127
Programma 6 Cultuur	139
Programma 7 Verkeer.....	157
Programma 8 Wonen.....	181
Programma 9 Onderhoud en beheer openbare ruimte	205
Programma 10 Veiligheid	223
Programma 11 Stadhuis en stadje.....	241
Programma 12 Bedrijfsvoering	255
Programma 13 Overig	275
Programma 14 Lokale belastingen en heffingen	281
Programma 15 Algemene inkomsten en post onvoorzien	295
PARAGRAFEN	300
Paragraaf 1 Stadsdelen	302
Paragraaf 2 Duurzaamheid	310
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen	314
Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen	339
Paragraaf 5 Financiering	344
Paragraaf 6 Verbonden partijen.....	349
Paragraaf 7 Grondbeleid	351
FINANCIEEL PERSPECTIEF	355
Hoofdstuk 1 Toelichting financieel meerjarenbeeld.....	357
Hoofdstuk 2 Financiële knelpunten	359
Hoofdstuk 3 Bezuinigingen	366
Hoofdstuk 4 Investerings en financiering	370
Hoofdstuk 5 Arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen.....	374

BIJLAGEN	376
Bijlage 1	Totaaloverzicht extra beleidsmiddelen 377
Bijlage 2	Extra beleidsmiddelen jaarschijf peidatum 30 juni 2012 379
Bijlage 3	Totaaloverzicht deelprogramma's bestaand beleid 383
Bijlage 4	Exploitatiebegroting 2013 385
Bijlage 5a	Staat B: overzicht Formatie primitief, formatie actueel en bezetting begroting 2013 389
Bijlage 5b	Begroting personeel van derden 390
Bijlage 6	Overzicht geactiveerde kapitaaluitgaven 2013 391
Bijlage 7	Overzicht uitgeleende langlopende geldleningen 392
Bijlage 8a	Overzicht reserves en voorzieningen 2013 393
Bijlage 8b	Toelichting reserves en voorzieningen 396
Bijlage 9	Overzicht opgenomen (en op te nemen) langlopende geldleningen 2013 420
Blage 10	Overzicht gewaarborgde geldleningen 2013 421
Bijlage 11	Overzicht subsidies en inkomstenoverdrachten 422
Bijlage 12	Onderhoudsgegevens gemeentelijke gebouwen 426
Bijlage 13	Incidentele baten en lasten > 250 duizend euro 428
Bijlage 14	Berekening EMU-saldo..... 429
Bijlage 15	Financiële begrippen en afkortingen 431

**AANBIEDINGSBRIEF
BEGROTING 2013**

AANBIEDINGSBRIEF

Hierbij ontvangt u de gemeentebegroting voor 2013. Zoals u weet verschijnt deze begroting in moeilijke omstandigheden. Deze begroting is tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het huidige college. We hebben vanwege de politieke situatie bij het opstellen van de begroting 2013 nadrukkelijk vooraf afgestemd met uw raad. Conform de door u aangenomen motie is deze begroting beleidsarm en maakt de tram er geen onderdeel meer van uit.

Het zijn lastige tijden voor de stad vooral vanwege de economische crisis, die ervoor heeft gezorgd dat we dit jaar fors moesten afboeken op bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Daarnaast zien we dat de werkloosheid is toegenomen en dat de woningmarkt nog niet aantrekt. Dit resulteert in een verzwaarde financiële opgave voor onze gemeente. Hoewel het meerjarenbeeld sluitend is en voor de periode na 2014 een plus laat zien, is ons weerstandvermogen op dit moment ruim onvoldoende. Bovendien hebben we in 2013 en 2014 een aantal onvermijdelijke financiële knelpunten.

Wij leggen uw raad een begroting 2013 voor die solide is van karakter. Met solide bedoelen wij dat er een sluitende begroting en een sluitend meerjarenbeeld voorligt, dat reserves op voldoende niveau zijn en dat de onontkoombare knelpunten voor 2013 opgelost zijn, de knelpunten voor 2014 in beeld gebracht zijn en dat daarbij aangegeven is hoe de knelpunten opgelost kunnen worden. Solide betekent ook het continueren van het ingezette beleid bij de begroting 2012. Tot slot geven we in de begroting aan hoe we ons weerstandsvermogen weer op peil kunnen brengen en welke financiële keuzes dat met zich meebrengt. Een solide begroting opstellen bleek een ingewikkeld karwei. Om in 2013 en 2014 op een weerstandsniveau van 0,8 te komen zullen we pijnlijke keuzes moeten maken.

Deze begroting is beleidsarm. Dat wil zeggen dat er geen nieuwe activiteiten opgestart worden. Dat is immers aan het nieuwe college. Daar waar keuzes zich voordoen leggen wij die expliciet voor aan uw raad. De RegioTram is niet meer opgenomen in deze begroting. In opdracht van uw raad hebben we het project uit de begroting gehaald. De discussies over het uiteindelijk te bereiken weerstandsniveau, de wijze waarop we omgaan met rijksbezuinigingen, incidenteel gefinancierde activiteiten en de bereikbaarheid van de stad zal uw raad voeren met een nieuw college. Deze begroting levert daarvoor louter de op dit moment bekende gegevens.

Meerjarenbeeld

In totaal hebben we in het financieel meerjarenbeeld over de periode 2013-2014 incidentele ruimte van 121 duizend euro. Vanaf 2015 vertoont het meerjarenbeeld een positief saldo van 15,8 miljoen euro dat oploopt tot 17,5 miljoen euro in 2016.

In 2013 en 2014 is 128,4 miljoen euro aan incidentele middelen beschikbaar. Verderop in de begroting doen we een gedetailleerd voorstel voor de verdeling hiervan. Deze middelen gebruiken we om knelpunten op te lossen en ons weerstandsvermogen aan te vullen (tot een ratio van 0,8).

Stilleggen RegioTram

De begroting is conform de motie van uw raad "tramvrij". Momenteel bereiden wij een besluit voor over het stilleggen van de RegioTram. Wanneer dat besluit genomen is vallen de voor de tram gereserveerde middelen vrij. Tot nu toe dachten wij dat dat 60 miljoen euro zou zijn. Dit bedrag is verhoogd tot 79 miljoen euro. Dit komt vooral doordat wij er eerder voorzichtigheidshalve van uit gingen dat de gemaakte kosten voor 100% voor rekening van de gemeente Groningen zouden komen. Overigens zijn de kosten wel toegenomen van 31 miljoen naar bijna 40 miljoen euro.

Deze verhoging komt omdat de plankosten in 2012 zijn doorgelopen ten opzichte van de opgave in maart 2012. Daarnaast was in de 31 miljoen euro nog geen rekening gehouden met vooruitbetaalde uitvoeringskosten. In totaal zijn deze 3,4 miljoen. Dit betreft voornamelijk kosten in verband met het verplaatsen van de ingang van de Boterdieppgarage en het verleggen van kabels en leidingen bij de Vrydemalaan. In onderstaand overzicht zijn de gemaakte kosten op een rij gezet, waarbij tevens wordt aangegeven welk deel vooralsnog ten laste van de gemeente komt. Daarbij wordt de actuele informatie ook vergeleken met de informatie die bij de voorjaarsbrief was opgenomen.

Opbouw gemaakte kosten Regiotram	Informatie bij voorjaarsbrief	actuele informatie begroting 2013	Tlv gemeente
	25,4	31,0	10,3
Plankosten trambureau, incl. consotiaverg.	1,4	1,6	1,6
Gemeentelijke plankosten	0,9	1,1	0,6
Verwerving: verwacht neg. Resultaat	2,7	2,7	207,0
Glaudé-locatie	0,1	0,0	0,0
jaarlijkse rentelast verwerving	0,0	3,4	1,7
Vooruitbetaalde uitvoeringskosten			
Totaal	30,5	39,8	221,2

Verder is onze bijdrage aan het Raamwerk Regiorail 14,9 miljoen euro in plaats van 19 miljoen euro en houden we rekening met een reservering van 1 miljoen euro voor de kosten van vervanging van de Maagdenbrug en overige effecten die in de businesscase van de RegioTram waren meegenomen. In totaal valt er door het stilleggen van de tram, na aftrek van kosten dus 79 miljoen euro vrij. In onderstaand overzicht is inzichtelijk gemaakt hoe de vrijval tot stand komt en hoe deze kan worden vergeleken met de eerder genoemde 60 miljoen euro.

Vrijval middelen RegioTram	Informatie bij voorjaarsbrief	actuele informatie begroting 2013
Gemeentelijke bijdrage RegioTram	103,10	105,10
Beschikbaar voor Weerstandsvermogen	14,40	14,20
Totaal gemeentelijke bijdrage Regiotram	117,50	119,30
Wijzigingen nav afspraak provincie		
Verlaging initiele bijdrage	-3,00	-3,00
Verlaging benodigde weerstandsvermogen	-4,40	-4,40
Geactualiseerde bijdrage regioTram	110,10	111,90
Af:		
Gemaakte kosten	-31,00	-16,90
Bijdrage Raamwerk Regiorail	-19,00	-23,00
Reservering Maagdenbrug+overige effecten	0,00	-1,00
Vrijval RegioTram	60,1	79,1

Met het stilleggen van de RegioTram zijn de mobiliteitsopgaven niet verdwenen. Het nieuwe college zal zich moeten bezinnen op welke wijze het samen met de regiopartners de bereikbaarheid van de stad wil gaan aanpakken. Dat zal geen gemakkelijke opgave zijn gezien de beperkte financiële ruimte die wij hebben. Daarbij moeten we in ogenschouw nemen dat het huidige OV-systeem op termijn met exploitatietekorten te maken krijgt. Wij zijn daarin voor 21% risicodragend.

Opgaven

In deze begroting geven we antwoorden op omvangrijke opgaven. De opgaven zijn te clusteren in de volgende thema's:

Opgaven 2013-2014

- Oplossen begrotingstekort 2013 en 2014 (respectievelijk 42,3 en 7,0 miljoen euro).
- Continueren ingezette beleid 2013 en 2014.
- Versterken weerstandsvermogen (naar ratio 0.8, 67,9 miljoen euro in 2013).

Opgaven 2015 e.v.

- Verder versterken weerstandsvermogen (naar ratio 1.0.) (37,1 miljoen euro).
- Borgen incidenteel gefinancierde activiteiten (28,1 miljoen euro).
- Opvangen aanvullende rijksbezuinigingen (10 - 20 miljoen euro).
- Vervangen Herewegviaduct (25 - 30 miljoen euro nodig, 10 miljoen euro is beschikbaar,
- 5 miljoen euro bijdrage externen).
- Bereikbaarheidsopgave pm.

De opgave voor 2013 lossen we op in de nu voorliggende begroting. Voor de knelpunten die zich in 2014 voordoen brengen we de dekkingsmogelijkheden in beeld. Het nieuwe college doet daarover een definitief voorstel. Voor de jaren 2015 e.v. brengen we de opgaven en de mogelijke oplossingsrichtingen in beeld.

Opgaven voor 2013 en 2014

In de achterliggende maanden hebben we u in onze Voorjaarsbrief (juni) en via "recessierapportage's" (laatstelijk in juli) geïnformeerd over de financiële positie van onze gemeente. Op basis van onze actuele inzichten gaan we er nu vanuit dat we in 2013 en 2014 voor een totale opgave staan van 127,3 miljoen euro.

Oplossen begrotingstekort 2013 en 2014 (42,3 en 7,0 miljoen euro)

In het onderdeel Financieel perspectief treft u een overzicht aan van de tekorten en dekkingsmogelijkheden in 2013 en 2014 en worden deze toegelicht. Over de meeste hebben wij u in de Voorjaarsbrief en de recessierapportage al geïnformeerd. De belangrijkste op te lossen tekorten betreffen de doorbetaling van het bijzonder onderwijs, de verdragingskosten van de Damsterdiepgarage, en de te verwachten extra uitgaven aan uitkeringen en armoedebeleid. Hiernaast willen we geld beschikbaar stellen voor knelpunten in het lopende beleid (onder andere noodopvang asielzoekers, leerlingenvervoer, verkeerseducatie, stadstoezicht, plankosten Zuidelijke Ringweg en spoorse projecten).

Versterken weerstandsvermogen (67,9 miljoen euro)

In de Voorjaarsbrief hebben we gemeld dat we in deze collegeperiode ons weerstandsvermogen willen aanvullen tot een ratio van 0,8 (dat is 80% van het totaal aan berekende risico's). In totaal is hiervoor 77,9 miljoen euro nodig. Om in 2013 al op 80% te komen is er 67,9 miljoen euro nodig, omdat we ervan uitgaan dat nieuwe rijksbezuinigingen, die we inschatten op 10 miljoen euro, pas in 2014 zullen doorwerken.

Overige noodzakelijke voorstellen

Een belangrijk uitgangspunt is dat Groningen een sociale stad moet blijven. Juist in deze tijd willen we onze sociale voorzieningen in stand houden. We stellen uw raad dan ook voor daarop niet te bezuinigen en het ingezette beleid te continueren voor de jaren 2012-2014. Ook kiezen we niet voor tariefsverhogingen. Door een verlaging van de afvalstoffenheffing zullen de woonlasten in 2013 zelfs licht dalen.

U heeft ons in een motie gevraagd het teveel aan ontvangen afvalstoffenheffing in één keer terug te geven aan de burger. Wij hebben meerdere varianten uitgewerkt. Deze zijn opgenomen in de Tarievennota. In de begroting hebben we een daling van 6 euro per jaar verwerkt. Op deze wijze kunnen we een langere periode (2013 tot en met 2018) de lasten laag houden en zo zijn er minder tariefschommelingen. Wanneer uw raad ervoor kiest het overschot in de reserve in een keer terug te geven is dat mogelijk. Dan passen we de begroting erop aan.

Dekkingsvoorstellen

Hieronder lichten wij toe hoe we de benodigde 42,3 en 7,0 miljoen euro kunnen dekken. Voor het grootste deel lukt dat door maatregelen die geen effect hebben op ons lopende beleid. Voor het jaar 2013 doen wij uw raad concrete voorstellen, voor het jaar 2014 dragen wij de oplossingen aan. Het nieuwe college doet daarover een definitief voorstel. Ook geven we aan hoe we tot de benodigde aanvulling van het weerstandsvermogen voor een ratio van 0,8 in 2013 willen komen.

Dekkingsmogelijkheden voor oplossen tekort 2013 en 2014

In totaal hebben we voor 2013 47,4 miljoen euro aan dekkingsmogelijkheden voor het oplossen van tekorten en in 2014 18,1 miljoen euro. Dat is exclusief vrijval van middelen door het stilleggen van de tram en stopzetten projecten.

Door programmatisch bij te sturen in het sociale domein denken we het tekort van 4,3 miljoen euro in 2013 op te kunnen vangen. Ook treffen we maatregelen om het risico op het niet realiseren van voorgenomen bezuinigingen terug te brengen tot nul.

Een omvangrijke dekkingspost betreft de optelling van enkele positieve "financiële resultaten". Het betreft onder meer het verwachte rekeningresultaat 2012 (7,5 miljoen), voordelen in het BTW-compensatiefonds (14 miljoen), de jaarlijkse inkomsten uit onze aandelen Enexis en Attero (5 miljoen) en een van Enexis ontvangen vergoeding voor het delen van de kosten voor aanleg van kabels en leidingen (4,5 miljoen). We houden in 2013 5,1 (47,4 -42,3) miljoen euro over voor het weerstandsvermogen.

Voor 2014 hebben we 18,1 miljoen euro aan dekkingsmogelijkheden. Na aftrek van het tekort van 7,0 miljoen euro resteert in 2014 11,1 miljoen euro om toe te voegen aan het weerstandsvermogen.

Dekking voor benodigd weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen in 2013 op het niveau van 0,8 te brengen hebben we 67,9 miljoen euro nodig. Dat realiseren we deels door de vrijval van de middelen die we gereserveerd hebben voor de RegioTram. De

tram leggen we nu immers stil. Via het geplande kasritme vallen in 2013 niet voldoende middelen vrij. In 2012 en 2013 valt 12,4 miljoen euro vrij uit de gereserveerde trammiddelen. Dit moet worden gebruikt om ons aandeel in de gemaakte kosten voor de RegioTram op te vangen. Deze kunnen dus niet worden ingezet ter versterking van het weerstandsvermogen.

Om ons weerstandsvermogen in 2013 op peil te brengen gebruiken we een deel van de gereserveerde middelen voor onze bijdrage aan het Regio Specifieke Pakket (RSP).

We vullen deze weer aan met beschikbare middelen voor de RegioTram op het moment dat deze beschikbaar komen in 2014 en 2015.

Voor het voldoen van onze RSP bijdrage in 2015 hebben we eind 2012 76,7 miljoen euro beschikbaar.

Daarvan gebruiken we 28 miljoen euro voor het weerstandsvermogen. We kunnen niet meer middelen uit deze reserve inzetten omdat de ruilmogelijkheden in de begroting beperkt zijn. We lichten dat hieronder toe.

De middelen voor de RegioTram bestaan voor een belangrijk deel uit structurele middelen.

We moeten deze middelen omruilen tegen incidentele middelen voordat we ze kunnen toevoegen aan de reserve RSP. De mogelijkheden voor het ruilen van incidentele middelen met structurele middelen in de gemeentebegroting zijn op dit moment beperkt tot 53 miljoen euro. Bij de voorgestelde dekkingsbronnen gebruiken we hiervan al 25 miljoen euro. Met de resterende ruimte van 28 miljoen euro kunnen we in 2014 en 2015 de structurele trammiddelen ruilen naar incidentele middelen en weer toevoegen aan de reserve RSP.

Daarnaast hebben we in 2013 na aftrek van kosten 20,3 miljoen beschikbaar uit vrijval tram-middelen. Met de voorlopige uitname uit het RSP van 28,0 miljoen euro is er dan in 2013 in totaal 48,3 miljoen euro beschikbaar.

Aanvullende maatregelen zijn daarom noodzakelijk. Ons college heeft een inventarisatie gemaakt van projecten die stopgezet kunnen worden om de tekorten op te lossen. Deze lijst is bijgevoegd in bijlage 3. In totaal spelen we met het stopzetten van deze projecten maximaal 14,6 miljoen euro vrij. Daarnaast is er 7,0 miljoen euro aan BDU-middelen die we in overleg met de provincie anders kunnen inzetten. Die middelen hebben we vooralsnog niet meegerekend.

In totaal komen we hiermee op de benodigde aanvulling van het weerstandsvermogen uit op 67,9 miljoen euro.

In 2014 hebben we zoals we eerder al schreven 11,1 miljoen euro voor het weerstandsvermogen. Die middelen zijn nodig om het risico van rijksbezuinigingen die vanaf 2014 zullen optreden, op te vangen. Trammiddelen die vrijvallen vanaf 2014 worden ingezet voor onze gemeentelijke bijdrage van 14,9 miljoen euro aan overige maatregelen in het kader van het Raamwerk RegioRail en het weer aanvullen van de RSP-reserve.

Opgaven voor 2015 en verder

De nu voorliggende begroting bevat een verantwoord meerjarenbeeld; met ruimte voor nieuw beleid in de komende jaren; van 15,8 miljoen euro in 2015 oplopend tot 17,5 miljoen euro in 2016. Juist in deze tijd, waarin er vooralsnog geen zicht is op extra inkomsten, is dit van belang. Een aantal belangrijke opgaven voor de jaren na 2015 zijn nu reeds bekend:

- Verder versterken weerstandsvermogen (naar ratio 1,0) (37,1 miljoen euro).
- Opvangen aanvullende rijksbezuinigingen (10 tot 20 miljoen euro).
- Borgen incidenteel gefinancierde activiteiten (28,1 miljoen euro).
- Vervangen Herewegviaduct (aanvullend 10 tot 15 miljoen euro).
- Bereikbaarheidsopgave (pm).

We weten nog niet welke maatregelen het nieuwe kabinet zal treffen en wat daarvan de gevolgen voor onze gemeente zullen zijn. Gezien de voortdurende economische stagnatie is het verstandig rekening te houden met aanvullende rijksbezuinigingen. We schatten die in op 10 tot 20 miljoen euro structureel vanaf 2015.

De achterliggende jaren hebben we extra middelen ingezet om te voorkomen dat de gevolgen van de economische recessie en de eruit voortvloeiende (rijks)bezuinigingen niet eenzijdig terecht komen bij Stadgers met weinig inkomen. Die middelen waren onder meer voor het vergroten van de leefbaarheid en veiligheid in de wijken, (re)activering, cultuur en schuldhulpverlening. De financiering van deze activiteiten is zeker gesteld tot en met 2014. Voor de jaren daarna nog niet. In totaal gaat het om 28,1 miljoen euro aan activiteiten.

Daarnaast achten wij het van belang om het weerstandsvermogen na 2014 te laten doorgroeien naar een ratio van 1.0. Op dit moment schatten we in dat daarvoor 37,1 miljoen euro nodig is. Vanaf 2014 hebben we de beschikking over vrijvallende middelen tram. Er resteert 30,4 miljoen euro aan investeringsruimte (2,1 miljoen euro structureel). Het is aan het nieuwe college en uw raad of de middelen ingezet worden voor het

aanvullen van het benodigde weerstandsvermogen tot 1,0 voor de bereikbaarheidsopgave of voor het opvangen van andere activiteiten en tegenvallers.

De vervanging van het Herewegviaduct zal in 2015 gerealiseerd moeten worden. Op dit moment hebben we hiervoor 10 miljoen euro beschikbaar. Een voorlopige kostenraming laat zien dat de kosten uitkomen rond de 25-30 miljoen euro. Mogelijk kunnen we een deel van de kosten dekken met externe middelen. We verwachten dat een aanvullende gemeentelijke bijdrage van minimaal 10 miljoen euro nodig is. Dekking van de kapitaallasten kan plaatsvinden met de jaarlijkse vrijval van BCF-middelen (in 2015 en 2016 is dit 0,8 miljoen euro structureel).

Naast de vrijval van de trammiddelen zijn er andere oplossingen mogelijk. Vanaf 2015 zien we ruimte in het meerjarenbeeld, nieuwe bezuinigingen kunnen gestart worden, en het bijstellen van beleid is een mogelijke optie. Het nieuwe college zal daarin keuzes moeten maken.

Resumerend

Met deze begroting leggen we een solide basis voor een nieuw college. De RegioTtram maakt geen onderdeel uit van de begroting. De daarvoor gereserveerde middelen zetten we in om het weerstandsvermogen aan te vullen. Voor de korte termijn levert dat nog onvoldoende op. We zullen ook projecten stop moeten zetten om de benodigde reserves op het gewenste niveau te brengen. In totaal zien we in de periode 2013 en 2014 een tekort van 127,3 miljoen euro. Om dat op te lossen moesten we pijnlijke keuzes maken. Voor 20 miljoen euro doen we dat door bijsturingsmaatregelen te treffen in de gemeentelijke programma's en door alternatieven aan te dragen voor het bezuinigingspakket. Voor nog eens 14,6 miljoen euro stellen we voor projecten te stoppen. Het resterende bedrag komt uit de vrijval middelen tram en uit een tijdelijke bijdrage uit de reserve RSP. Na 2015 hebben we met onzekerheden te maken als rijksbezuinigingen (10 tot 20 miljoen euro), incidenteel gefinancierde activiteiten (28,1 miljoen euro), benodigde aanvulling weerstands-vermogen voor een ratio van 1,0 (37,1 miljoen euro) en een bereikbaarheidsopgave (pm). Het dan toetredende college zal met uw raad moeten afwegen hoe het de resterende vrijvallende middelen voor de tram en de ruimte in het meerjarenbeeld inzet, samen met verdere bezuinigingen en andere beleidskeuzes.

Ons college vertrouwt er op dat, conform uw uitgangspunten, er een begroting voorligt die kan rekenen op draagvlak en uiteindelijk ook instemming van uw raad.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,   de secretaris,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel   drs. M.A. (Maarten) Ruys

**KERNGEGEVENS EN
SAMENSTELLING
BESTUUR/RAAD
EN LEESWIJZER**

KERNGEGEVENS

Bedragen in euro's		Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
A.	Sociaal			
	Aantal inwoners			
	Jongeren (0 t/m 19 jaar)	37.469	37.000	37.500
	Middengroep (20 t/m 64 jaar)	133.621	132.500	134.500
	Ouderen (65 jaar en ouder)	21.959	22.000	22.500
	Leeftijd onbekend	136		
	Totaal	193.185	191.500	194.500
	Aantal bijstandsontvangers (ultimo jaar)	8.587	8.615	10.000
	Aantal gesubsidieerde banen	1.131	977	707
	Aantal WSW'ers iederz (gemiddelde)	1.355	1.481	1.264
B.	Fysiek			
	Oppervlakte gemeente (in ha.)	8.369	8.369	8.369
	Waarvan binnenwater	458	458	458
	Historisch stads- of dorpskern	112	112	112
	Lengte van de wegen (in km.) binnen de gemeentegrens	587	585	587
	Woonruimten (incl. capaciteit bijzondere woongebouwen)	110.612	109.635	111.000
C.	Financieel			
	Totaal lasten	868.635.000	856.074.000	839.074.000
	Totaal lasten per inwoner	4.496	4.470	4.314
	Investerings (excl. grondexploitatie)	93.858.000	51.501.000	57.443.000
	Investerings per inwoner	486	269	295
	Opbrengst belastingen	62.183.000	56.768.000	58.990.000
	Opbrengst belastingen per inwoner	322	296	303
	Algemene Uitkering Gemeentefonds	278.625.000	272.325.000	269.633.000
	Algemene Uitkering Gemeentefonds per inwoner	1.442	1.422	1.386
D.	Personeel			
	Totaal aantal FTE	3.069	3.170	3.076

- De cijfers zijn gebaseerd op de primitieve begroting. Alleen het aantal fte's (D) is gebaseerd op de actuele begroting.
- In de kolommen primitieve en actuele begroting worden het aantal fte en de kosten van bovenformatieve medewerkers **niet** meegenomen in de loonsom personeel in dienst en het totaal generaal. In de kolom realisatie worden het aantal fte en de kosten van bovenformatieve medewerkers **wel** meegenomen.

BURGERMEESTER & WETHOUDERS

<foto's burgemeester en wethouders

GEMEENTERAAD

<foto's gemeenteraad>

<foto's gemeenteraad>

LEESWIJZER

Deze ontwerpbegroting bestaat uit vier delen:

- Programmaplan
- Paragrafen
- Financieel perspectief
- Bijlagen

Programmaplan

Het programmaplan vormt het inhoudelijke deel van deze begroting. In het programmaplan staat wat we willen bereiken en welke activiteiten we daarvoor in 2013 willen gaan uitvoeren. Projecten die worden gefinancierd uit extra beleidsmiddelen vormen daar een onderdeel van. Daarnaast richten de programma's zich ook op projecten uit subsidies en reguliere middelen.

In het programma 'Overig' staan de deelprogramma's die niet direct onder de programma's kunnen worden ondergebracht. Daarnaast wordt in het programma Algemene Inkomsten en Post Onvoorzien een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen gegeven.

Wijzigingen programma-indeling ten opzichte van gemeentebegroting 2012

Indeling beleidsvelden

Per beleidsveld gaan we in op het doel (wat willen we bereiken?), de analyse (hoe staan we er voor?) en de activiteiten (wat gaan we doen om de doelen te bereiken?). In de voorgaande begroting hanteerden we deze volgorde. Om de leesbaarheid te vergroten hebben we de volgorde aangepast. We starten met een analyse van de huidige stand van zaken, beschrijven daarna het doel dat we in 2013 willen bereiken en beschrijven vervolgens de activiteiten die we in 2013 gaan uitvoeren om deze doelen te behalen.

Herkenbaarheid Wijkgericht werken en Duurzaamheid

Wijkgericht werken en Duurzaamheid zijn onderwerpen die we beschrijven in de paragraaf 1 Stadsdelen en paragraaf 2 Duurzaamheid. Beide onderwerpen staan echter niet op zich zelf. Ze zijn verweven in alle werkzaamheden die we uitvoeren. Om deze verwevenheid zichtbaar te maken in de verschillende programma's, markeren we de thema's door middel van een symbool in de tekst:

 icoon voor Wijkgericht werken

 icoon voor Duurzaamheid

Deelprogramma iederz

Uw raad heeft op 18 juli 2012 de nota "(Re)-visie Zicht op werk & participatie in Stad" vastgesteld. In deze nota staat onder andere dat we onze dienstverlening en uitvoering vanaf 2013 anders gaan vormgeven. Bij het opstellen van de begroting lopen we vooruit op deze herordering en formuleren we voor 2013 doelstellingen voor de gezamenlijke doelgroep Wwb en Wsw.

2013 is een overgangsjaar waarin beide diensten (SOZAWE en iederz) nog een afzonderlijke begroting opstellen. In de rekening 2013 rapporteren we voor het laatst over het deelprogramma iederz. In 2014 komen we met één gezamenlijke begroting voor de uitvoering van het programma Werk & Participatie. We stellen dan ook voor vanaf de begroting 2014 het deelprogramma iederz te laten vervallen.

Veranderd

Het beleidsveld Verduurzamen wagenpark is overgeheveld van Programma 9 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte naar Programma 7 Verkeer, waar service en onderhoud van het wagenpark al een plek had.

Ten opzichte van de gemeentebegroting 2012 is het onderdeel Raad en Griffie overgeheveld van programma 12 Bedrijfsvoering naar Programma 13 College, Raad en overig.

Overzicht programma's

1. Werk en inkomen
2. Economie en werkgelegenheid
3. Jeugd en onderwijs
4. Welzijn, gezondheid en zorg
5. Sport en bewegen
6. Cultuur
7. Verkeer
8. Wonen
9. Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
10. Veiligheid
11. Stadhuis en stadsjef
12. Bedrijfsvoering
13. Overig
14. Lokale Belastingen en heffingen
15. Algemene inkomsten en post onvoorzien

Overzicht Paragrafen

1. Stadsdelen
2. Duurzaamheid
3. Weerstandsvermogen
4. Onderhoud kapitaalgoederen
5. Treasury/Financiering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

Paragrafen

In de begroting moeten een aantal verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om hier de onderwerpen (zoals weerstandsvermogen) die verspreid in de begroting staan, gebundeld weer te geven. Naast de verplichte paragrafen heeft uw raad ervoor gekozen om paragrafen toe te voegen over duurzaamheid en stadsdelen.

Financieel perspectief

In het financieel perspectief worden de nieuwe financiële ontwikkelingen sinds het voorjaar 2012 toegelicht. Daar geven we ook een overzicht van de belangrijkste financiële knelpunten. Tevens wordt hier op de investeringen voor 2013 ingegaan.

Bijlagen

In de bijlagen treft u een aantal volgens het Besluit Begroting en Verantwoording verplichte bijlagen aan. Tot slot is een overzicht van de financiële begrippen en afkortingen opgenomen.

PROGRAMMAPLAN

PROGRAMMA'S

1. Werk en inkomen
2. Economie en werkgelegenheid
3. Jeugd en onderwijs
4. Welzijn gezondheid en zorg
5. Sport en bewegen
6. Cultuur
7. Verkeer
8. Wonen
9. Onderhoud en beheer openbare ruimte
10. Veiligheid
11. Stadhuis en stadje
12. Bedrijfsvoering
13. Overig
14. Lokale belastingen en heffingen
15. Algemene inkomsten en post onvoorzien

PROGRAMMA 1

Werk en inkomen

Alle Stadters actief!

Met het programma Werk en inkomen werken we zo veel mogelijk aan een stad waarin niemand aan de kant staat, waar niemand onder het bestaansminimum hoeft te komen en waar sociale uitsluiting niet voorkomt. Want iedereen hoort erbij.

Ons motto is: 'Alle Stadters actief!'. We willen dat zoveel mogelijk Stadters actief meedoen aan onze maatschappij. De meeste mensen doen dat op eigen kracht: ze hebben een baan, gaan naar school, doen vrijwilligerswerk of zijn lid van een sportclub. Maar soms lukt dat niet. Door ziekte, handicap, achterstand of omstandigheden. Deze mensen die soms noodgedwongen een beroep op onze dienstverlening doen, steken we de helpende hand toe onder de voorwaarde dat we er ook iets terug van verwachten. Op deze manier stimuleren we de zelfredzaamheid en is helder dat een klant zelf verantwoordelijk is voor zijn/ haar re-integratie proces.

Het centrale doel van ons re-integratie- en activeringsbeleid is zoveel mogelijk mensen kansen bieden actief deel te nemen aan de Groninger samenleving. Het liefst via betaald werk al dan niet gedetacheerd bij een werkgever en als dat niet lukt met andere werkzaamheden of maatschappelijke activiteiten. Waarbij we nadrukkelijk persoonlijke en maatschappelijke doelen verbinden: actief zijn is belangrijk voor jezelf en om bij te dragen aan het economische- en maatschappelijke leven in onze stad.

Wettelijke en gemeentelijke regelingen:

Samen met onze ketenpartner - het UWW WERKbedrijf - voeren we op onderdelen de volgende wettelijke en gemeentelijke regelingen uit: Wwb, WI, Wsw, Wsnp, IOAW, IOAZ, Bbz en de wet BUIG (Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorzieningen).

Relevante beleidsnota's

(Re)-visie zicht op werk & participatie in Stad (2012)
Samen Sterk in Stad, meerjarenkader WMO 2012 - 2015 (2012)
Groningen voor elkaar (2012)
Samen actief tegen armoede, visienota voor het nieuwe armoedebeleid (2012)
Beleidsplan Schuldhulpverlening Gemeente Groningen 2012 - 2015 (2012)
Grensverleggend aan het werk! Met een blik op de regio, kadernota arbeidsmarktbeleid (2011)
Actief in Goede Banen, kadernota re-integratie/ participatie 2012 - 2015 (2011)
Uitgangspuntennotitie Inzet participatiebudget 2011 - 2014 ten behoeve van re-integratie
Nota inzet flexibel re-integratiebudget 2011
Ondersteuning bij participatie, de Groningse visie op de inzet van het participatiebudget (2010)
Besteding extra middelen schuldhulpverlening (2010)
Pilot loondispensatie (2010)
Regionaal Actieplan Jeugdwerkloosheid Groningen 'Werk in zicht' (2009)
Maatregelen opvang toename klanten Groningse Kredietbank
Krachtwijk en schuldhulpverlening in de buurt
Financiering schuldhulpverlening uit het Participatiebudget (2009)
Samenwerking SOZAWE - DSW Stadspark (2009)
Ontwikkelingen en financiën schuldhulpverlening 2008
Uitvoeringsplan overige onderdelen armoedebestrijding bij kinderen (2008)
Ondernemingsplan DSW Stadspark 2008 - 2011 (2008)
Anders met minder, visie op volwasseneneducatie 2005 - 2009

DEELPROGRAMMA'S

1. Werk en activering
2. Arbeidsmarktbeleid
3. Inkomen en inkomensondersteuning
4. iederz
5. Overige werk en inkomen

.....Mensen kansen bieden mee te doen in de samenleving betekent dat we eerst kijken of iemand aan het werk kan. Bestaanszekerheid, maatschappelijke participatie en persoonlijk welbevinden worden het beste bereikt via (betaald) werk. Dit uitgangspunt betekent dat we ervoor willen zorgen dat alle klanten die kunnen werken - al is dat parttime - aan het werk gaan.

Als mensen niet op eigen kracht een plek op de arbeidsmarkt vinden kan dat allerlei oorzaken hebben. Van belang is te weten of die oorzaak tijdelijk is of permanent, dan wel (zeer) langdurig. Is het eerste het geval, dan dient onze ondersteuning erop gericht te zijn de arbeidsbelemmeringen zo snel mogelijk weg te nemen. Indien nodig moeten mensen scholing volgen. In het tweede geval is de opgave voor betrokkenen passend (vrijwilligers)werk te vinden, eventueel met de noodzakelijke begeleiding, zodat hij of zij wel zinvol maatschappelijk actief kan zijn.

Wij willen zoveel mogelijk klanten in het kader van de Wet werk en bijstand (Wwb) en in het kader van de Wet Sociale werkvoorziening (Wsw), Wwb-ers en Sw-ers aan werk helpen. We kiezen voor een specifieke benadering voor klanten met en klanten zonder arbeidsvermogen, de zogenaamde dienstverleningslijnen. In 2013 zetten we e-dienstverlening in voor een grotere groep zelfredders en we kiezen ervoor om klantmanagement alleen nog in te zetten voor klanten met benutbaar/ontwikkelaar arbeidsvermogen. Voor de klanten zonder arbeidsvermogen die zijn aangewezen op maatschappelijke participatie, leggen we de begeleiding bij maatschappelijke organisaties in onze stad neer.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Werk en activering is 29 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit Rijksmiddelen voor het flexibele re-integratiebudget (inclusief de meeneemregeling) 23,2 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 5,8 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Werk en activering

Werk en activering

Ontwikkelingen

Gevolgen Lente akkoord en rijksmaatregelen

Door de val van het kabinet Rutte 1 is de Wet werken naar vermogen controversieel verklaard. Hoe het hiermee verder gaat is aan een nieuw kabinet en aan een nieuwe Tweede Kamer. Het is op dit moment onzeker wat dit voor de onderkant van de arbeidsmarkt betekent. Maatregelen die het nieuwe kabinet neemt gaan op zijn vroegst in per januari 2014. Wij gaan ervan uit dat 2013 vanuit het rijk een beleidsarm jaar zal zijn. Terwijl we ons de afgelopen periode intensief op de komst van de nieuwe Wet hebben voorbereid. Zo hebben we een visie ontwikkeld op de uitvoering van het programma Werk & Participatie. We kiezen er nadrukkelijk voor in het licht van deze visie om de uitvoering van de sociale zekerheid en de sociale werkvoorziening aan te passen aan de (financiële) omstandigheden. Door olopemde tekorten in de uitvoeringskosten en structurele verlaging van de rijksbudgetten zijn we genoodzaakt om dit nu te doen, willen we in de toekomst zoveel mogelijk kwetsbare burgers blijven ondersteunen op hun weg naar werk en maatschappelijke participatie.

Decentralisatie taken naar gemeenten

Er komen steeds meer taken van andere overheidslagen naar de gemeenten toe. Gemeenten staan immers het dichtst bij de burgers. Gemeenten hebben dan ook een belangrijke rol in het verbinden van werk, onderwijs welzijn, zorg en gezondheid. Het kabinet Rutte 1 wilde daarom de begeleiding en alle jeugdtaken overhevelen naar gemeenten en gemeenten meer ruimte geven om mensen te ondersteunen bij het naar vermogen werken en participeren. Door de val van het

.....

kabinet zijn de overheveling van de begeleiding en de Wet werken naar vermogen op de lange baan geschoven. Alleen de stelselwijziging Jeugd gaat vooralsnog door. Dit is enerzijds verheugend, omdat hiermee de bezuiniging op de sociale werkvoorziening, de loondispensatie, de huishoudinkomenstoets, de IQ-maatregelen en de eigen bijdrage van de GGZ van de baan zijn. Anderzijds vinden wij het belangrijk dat het gemeentelijke maatschappelijke domein versterkt en vernieuwd wordt. Wij gaan dan ook verder met de uitwerking van visie en ambities zoals we ze beschreven hebben in *Groningen voor elkaar*.

.....

Revisie Zicht op werk en participatie als nieuwe basis

In onze nota (Re-)visie zicht op werk en participatie in stad hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd hoe we onze dienstverlening en uitvoering in 2013 anders gaan vormgeven. We concentreren onze dienstverlening langs een viertal nieuwe dienstverleningslijnen. Burgers die zichzelf kunnen redden bieden we voortaan e-dienstverlening, onze beschikbare uitvoeringscapaciteit aan klantmanagers en detacheringconsulenten zetten we alleen nog in voor de groep klanten met (ontwikkelaar) arbeidsvermogen. Voor de groep zonder arbeidsvermogen leggen we de begeleiding bij maatschappelijke organisaties in de stad neer voor wat betreft het activeren van klanten en we sluiten meer aan bij de vraag van het bedrijfsleven (zie deelprogramma 1.2 Arbeidsmarktbeleid). Op deze manier gebruiken we onze capaciteit en middelen slimmer. In de (Re)visie uitvoering Werk & Participatie geven we richting aan een nadrukkelijker koppeling van doelen, doelgroepen, activiteiten en middelen van Wwb en Wsw en dus van de diensten SOZAWE en iederz.

.....

Meer synergie door samenwerking iederz/ SOZAWE

In het meerjarenbeeld van zowel de dienst SOZAWE als iederz worden we de komende jaren geconfronteerd met toenemende tekorten. Bij de dienst SOZAWE zien we door de bezuinigingen dat er extra druk ontstaat op zowel het participatiebudget als op het inkomensdeel, het budget waaruit we de uitkeringen moeten betalen. Daarnaast ligt er bij de dienst SOZAWE een bezuinigingstaakstelling van 0,96 miljoen euro. Dit heeft gevolgen voor de uitvoeringscapaciteit. Om kosten verder te verlagen willen we voortaan de dienstverlening organiseren voor de gezamenlijke doelgroep van Wsw en Wwb. Door herordening van onderdelen van beide diensten tot één organisatie onderdeel kunnen we voortaan efficiënter werken en de activiteiten richten op het zelfde gezamenlijke doel. Bij het opstellen van de begroting lopen we vooruit op deze herordening en we formuleren voor 2013 doelstellingen voor de gezamenlijke doelgroep Wwb en Wsw. 2013 is een overgangsjaar waarin beide diensten nog een afzonderlijke begroting opstellen. In de rekening 2013 rapporteren we voor het laatst over het deelprogramma iederz. In 2014 komen we met één gezamenlijke begroting voor de uitvoering van het programma Werk & Participatie en daarmee komt het deelprogramma iederz te vervallen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In 2011 is 22 procent van onze klanten met een kleine/ middelgrote afstand tot de arbeidsmarkt uitgestroomd naar werk. Dit waren toen ruim 1.100 klanten. We verwachten dat dit er eind 2012 ongeveer 800 zullen zijn terwijl de doelstelling 690 (20 procent van het aantal klanten met een kleine/ middelgrote afstand tot de arbeidsmarkt) was.

Voor 2012 hadden we een ontwikkelingsdoelstelling van 18 procent. In de eerste helft van 2012 hebben we 11 procent van de klanten met een kleine/ middelgrote afstand in beweging gebracht/ laten stijgen op de participatie ladder.

In de eerste helft van 2012 hebben we een plan van aanpak gemaakt voor de uitvoering en het realiseren van participatiebanen. Het is de bedoeling dat we in de tweede helft van 2012 maximaal 300 klanten op een participatiebaan zullen plaatsen.

In juli 2012 zijn we begonnen met de afbouw van de gesubsidieerde arbeid. In juli hebben alle betrokken instellingen een beschikking ontvangen met daarin verwerkt de korting op de loonkostensubsidie. In december 2012 geven we aan hoe werkgevers hebben gereageerd op de lagere subsidie en we leveren een tussenstand over het aantal banen en het aantal mogelijke ontslagen.

Conclusie is dat we dit jaar onze doelstellingen op het gebied van Werk en activering zullen gaan halen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

In 2013 willen we drie doelstellingen bereiken. Ten eerste willen we realiseren dat minimaal 37 procent van de klanten die zichzelf redt of over ontwikkelbaar/ benutbaar arbeidsvermogen beschikt (4.800) zelfstandig opereert op de arbeidsmarkt. Van dit aantal willen we in 2013 dat minimaal 800 Wwb klanten uitstromen naar regulier werk, dat er 400 Sw-ers zijn gedetacheerd bij externe werkgevers in de regio en dat er 150 Sw-ers bij werkgevers zijn geplaatst op een begeleidwerkenplek. Naast deze aantallen zal een groep van ongeveer 430 Sw-ers binnen de gemeente werkzaam zijn, waarvan een gedeelte binnen het Shared Service

Center (SCC) en een gedeelte binnen het nieuw te vormen Stadsbeheer. In totaal zijn eind 2013 minimaal 1.780 mensen met benutbaar/ ontwikkelbaar arbeidsvermogen zelfstandig actief op de arbeidsmarkt. Ten tweede willen we in 2013 realiseren dat minimaal 18 procent van de klanten die zichzelf kunnen redden of over ontwikkelbaar/ benutbaar arbeidsvermogen beschikken (4.800), stijgt op de participatieladder/ werkladder. We willen 550 Wwb-ers laten stijgen op de participatieladder en 300 Sw-ers laten stijgen op de werkladder, in totaal willen we dus dat 850 klanten zich ontwikkelen.

.....Onze derde doelstelling heeft betrekking op de groep zonder arbeidsvermogen (5.500). In 2013 willen we minimaal 18 procent in beweging brengen. Dit doen we door in 2013 minimaal 500 klanten te plaatsen op een participatiebaan en door 500 Sw-ers een beschutte werkplek te bieden.

De realisatie van deze doelstellingen is afhankelijk van de snelheid waarmee het nieuwe dienstverleningsconcept dat binnen de (re)visie wordt ontwikkeld, kan worden toegepast.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011*	Beoogd 2012*	Beoogd 2013**	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ Aantal klanten dat zelfstandig is op de arbeidsmarkt	▪ 22 %	▪ 20 %	▪ 37%	▪ n.n.b.
▪ Stijging van klanten op de participatieladder (Wwb) en de werkladder (Wsw)	▪ 9 %	▪ 18 %	▪ 18 %	▪ n.n.b.
▪ Activering van klanten	▪ 16 %	▪ 9 %	▪ 18 %	▪ n.n.b.

* Doelen betrekking op alleen Wwb klanten.

** Doelen betrekking op zowel Wwb als Wsw klanten.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Het totale klanten bestand van 10.300 Wwb-ers en Wsw-ers bestaat uit drie groepen. De eerste groep, circa 13 procent van het totaal, heeft een korte afstand tot de arbeidsmarkt en kan zichzelf redden met behulp van e-dienstverlening. Op deze manier kunnen we klantmanagers inzetten voor klanten met benutbaar/ te ontwikkelen arbeidsvermogen. Dit is de tweede groep klanten, circa 34 procent van het totaal. Voor deze groep klanten zetten we uitstroombanen, detacheringen en werkervaring plekken in. De derde groep heeft nog geen benutbaar arbeidsvermogen en is met 53 procent de grootste groep. Voor deze groep zetten we beschutte werkplekken participatiebanen en vrijwilligerswerk in (zie ook experiment maatschappelijke participatie).

Voortzetting uitvoering Actief in goede banen

In 2013 gaan we door met het in 2011 gepresenteerde re-integratiebeleid zoals verwoord in de nota Actief in Goede banen. Alleen moeten we in 2013 nog scherpere keuzes maken. Naast een beperktere inzet van participatie-, uitstroombanen en klantmanagement bieden we aan een veel grotere groep klanten e-dienstverlening aan. Bovendien willen we in het Kader van de sociale vernieuwing en het meerjarenkader van de Wmo meer inzetten op activering. Hiervoor benutten we de infrastructuur van organisaties in onze gemeente om burgers in de gelegenheid te stellen een maatschappelijke bijdrage te leveren. Ook willen we in 2013 meer integraal binnen het maatschappelijke domein gaan samenwerken. Op deze manier benutten we op een slimmere manier ruimte en menskracht in onze stad en we kunnen onze doelen uit het collegeprogramma zoveel mogelijk blijven realiseren.

E-dienstverlening

Voor klanten met een korte afstand tot de arbeidsmarkt, de zelfredders, ontwikkelen we e-dienstverlening. Deze dienstverlening bieden we bijvoorbeeld aan hoogopgeleide jongeren die na een (korte) periode van WW in de bijstand komen. Het contact verloopt via internet of email. Hiermee verwachten we conform de ervaringen van ketenpartner het UWV WERKbedrijf het merendeel van de vragen af te vangen. Als dat niet het geval is dan is er telefonisch contact mogelijk en eventueel een gesprek op het Werkplein. We verwachten in 2013 met e-dienstverlening ongeveer 1.300 klanten te bedienen.

Klantmanagement

Vanaf 2011 hebben (Wwb) klanten één centraal aanspreekpunt voor zowel re-integratie, participatie als voor inkomensdienstverlening: de klantmanager. Hij/ zij voert de regie over het gehele re-integratie traject. Als een klant zich meldt voor een uitkering begeleiden we de klant indien mogelijk direct naar beschikbaar werk. Lukt dit niet aan de poort dan volgt er een diagnose

.....
van de klant en brengen we mogelijke belemmeringen in beeld. We kijken of er (problematische) schulden zijn, of er sprake is van verslaving en bepalen de positie op de participatieladder. Na de diagnose maakt de klantmanager samen met de klant een plan van aanpak waarin staat wanneer welke instrumenten er ingezet gaan worden met als doel de klant uit te laten stromen naar werk of ontwikkeling op de participatieladder. Vanwege de bezuinigingstaakstelling op de uitvoeringskosten hebben we in 2013 minder klantmanagers tot onze beschikking. Dit betekent dat we in 2013 klantmanagement alleen nog inzetten voor mensen met een ontwikkelbaar/ benutbaar arbeidsvermogen, in totaal ongeveer 3.500 klanten.
.....

Uitstroombanen

Uitstroombanen zijn bedoeld voor mensen met benutbaar/ ontwikkelbaar arbeidsvermogen. Een uitstroombaan combineert werken en leren en is altijd tijdelijk. Na een half of een heel jaar stroomt de klant uit naar een reguliere baan en is de baan beschikbaar voor een andere klant. We willen samen met onze partners in re-integratie de komende jaren zoveel mogelijk uitstroombanen realiseren. Partners hebben er belang bij om met ons mee te werken. Zo krijgen ze op den duur voor hun inspanningen goed opgeleide en gemotiveerde medewerkers terug. In 2013 willen we uiteindelijk ongeveer 400 uitstroombanen bij onze partners beschikbaar hebben.
.....

Participatiebanen

Participatiebanen zijn voor alle mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, mensen die om wat voor reden dan ook voorlopig nog niet toe zijn aan regulier werk. Voor deze mensen is het belangrijk dat ze actief worden en blijven om zo uiteindelijk (parttime) aan het werk te gaan. Participatiebanen zijn in principe langdurig maar kunnen ook tijdelijk zijn als blijkt dat een klant zich weet te ontwikkelen. De activiteiten die deze mensen verrichten zijn maatschappelijk nuttig. Het gaat dan bijvoorbeeld om groenbeheer, beheer van de fietsenstallingen en onderhoud van en toezicht op accommodaties. Klanten die minimaal 16 uur werken op een participatiebaan krijgen een premie van 600 euro per half jaar. In 2013 willen we op deze manier ongeveer 500 mensen aan het werk hebben.
.....

Vrijwilligerswerk

Participatiebanen zijn voor klanten met arbeidsplicht die in staat zijn om minimaal 16 uur te werken. In 2013 willen we ook mensen die minder dan 16 uur kunnen werken activeren. Dit doen we door het aanbieden van vrijwillige activiteiten. Uitgangspunt is dat we van iedereen verlangen dat ze hun capaciteiten benutten. Ook voor vrijwilligerswerk geldt dat we werk biedende organisaties een nadrukkelijke rol willen geven in de plaatsing en selectie van kandidaten. Ook zoeken we de verbinding met het beleidskader van de Wmo. In 2013 willen we in het kader van de ondersteuning van mantelzorgers en het stimuleren van vrijwilligerswerk, extra inzet plegen om meer mensen vrijwilligerswerk te laten doen. Te denken valt bijvoorbeeld aan een klussendienst voor lichamelijk beperkte wijkbewoners die we aanbieden in onze STIPS of door de sociale teams onder de aandacht brengen (zie programma Welzijn, Gezondheid en Zorg).
.....

Experiment project maatschappelijke participatie

Op dit moment voeren we een aantal regelingen uit op verschillende plekken en vanuit verschillende wettelijke regelingen. Als het gaat om maatschappelijke participatie bieden we Sw-ers een beschutte werkplek, Wwb-ers een participatiebaan en binnen de AWBZ (Wmo) bieden we mensen met een beperking vormen van arbeidsmatige dagbesteding. Door decentralisatie van taken naar de gemeente hebben we voortaan meer ruimte om voor een bredere groep een gezamenlijk doel te formuleren. Op het terrein van participatie/ activering gaan we daarom experimenteren of we de uitvoering van regelingen kunnen bundelen om zo de bestaande dienstverlening effectiever en efficiënter te organiseren. Het uitgangspunt hierbij is dat we burgers niet meer willen benaderen vanuit de regeling waar ze een beroep op doen maar meer vanuit het doel dat we willen bereiken (maatschappelijke participatie). Het doel van dit experiment is dat we in de praktijk willen uitproberen of de bundeling van activiteiten, budgetten en personeel kan leiden tot een aanpak die effectiever en goedkoper is en die daardoor meer bijdraagt aan andere maatschappelijke doelen (bijvoorbeeld leefbaarheid van de wijk). Verder doen we tijdens het experiment ervaring op in het samenwerken. Deze ervaring kunnen we gebruiken bij de toekomstige uitvoering van participatie activiteiten in onze stad.
.....

Overige instrumenten

Behalve inzet van deze instrumenten gaan we door met Werken aan Werk, Springplank, Begeleid Werken, detacheringen, Ergo control en diagnose en screening instrumenten. Voor klanten met

.....
een indicatie stelling voor de Wsw zetten we beschutte werkplekken, begeleid werken en detacheringen in. Zie hiervoor deelprogramma 1.4 iederz.
.....

Afbouw gesubsidieerd werk

Om de komende jaren geld vrij te spelen voor re-integratie is ervoor gekozen om de gesubsidieerde arbeid gefaseerd af te bouwen naar nul in 2015. In 2013 zitten er naar schatting 450 mensen op enige vorm van gesubsidieerde arbeid. De kosten die hiermee gemoeid zijn bedragen ongeveer 15 miljoen euro (inclusief uitvoeringskosten). Om de gevolgen voor de maatschappelijke infrastructuur te verzachten is in samenwerking met de werkgevers het 200 banenplan tot stand gekomen. Met de gelden die we door de afbouw vrijspelen, financieren we onder andere (de uitbreiding) van de participatie- en uitstroombanen in 2013 en 2014. Daarom rapporteren we hierover de komende jaren in de programmabegroting en de programmarekening. Voor 2013 bedraagt het afbouwpercentage 20 procent en voor 2014 nog eens 15 procent. Per 1 januari 2015 is de gesubsidieerde arbeid volledig afgebouwd.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Beoogd 2014
Afbouwpercentage van het subsidiebedrag per jaar	▪ n.v.t.	▪ 25 %*	▪ 20 %	▪ 15 %

* Start afbouw gesubsidieerde arbeid per juli 2012.
.....

200 banenplan [Extra beleidsmiddelen]

Dit plan bestaat eruit dat we 200 maatschappelijke banen voorlopig (tot 1 januari 2015) in stand willen houden en buiten de afbouw plaatsen. Met dit plan willen we ernstige knelpunten in de maatschappelijke infrastructuur voorkomen. Daarnaast willen we de werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt (deels) behouden. Het gaat vooral om activiteiten in de sectoren sociaal buurtbeheer, kringloop, stallingen, dagbesteding en specifieke cultuuractiviteiten. De gesprekken met de instellingen hebben geleid tot het behoud van 195 banen. 32 hiervan zijn regulier gemaakt door toepassing van de stimuleringsregeling. Voor de financiering van het 200 banenplan is 3,2 miljoen euro noodzakelijk. Daarvoor willen wij tot en met 2014 jaarlijks 500 duizend euro beschikbaar stellen. Het resterende deel wordt gedekt met middelen uit het Participatiebudget. Wij stellen voor dat uw raad voor 2014 500 duizend euro reserveert en in 2013 500 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.
.....

Efficiency UWV [Extra beleidsmiddelen]

De resterende efficiency taakstelling op de ketensamenwerking met het UWV/WERKbedrijf bedraagt voor 2012 en verder structureel 900 duizend euro. De samenwerking heeft niet de gewenste bezuiniging opgeleverd. Omdat we de dienstverlening aan klanten op peil willen houden willen we ook in 2013 en 2014 extra middelen ter beschikking stellen. We stellen voor dat uw raad voor 2014 500 duizend euro reserveert en in 2013 500 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen. Het resterende deel van de taakstelling moeten we zelf oplossen.

Wij hebben belang bij een goed werkende arbeidsmarkt waarbij vraag en aanbod met elkaar in balans zijn, nu en in de toekomst. Een goed functionerende arbeidsmarkt is primair de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. Wij hebben een beperkte invloed op de werking van de arbeidsmarkt. Vanuit de regierol op het gebied van regionale samenwerking, onze investeerderrol en onze faciliterende rol hebben we ons de komende jaren drie doelen gesteld, namelijk:

1. Een stijging van de werkgelegenheid in stad en regio;
2. Een daling van de werkloosheid in stad en regio;
3. Het op peil houden van de werkende beroepsbevolking in stad en regio.

Via ons economisch programma (G-kracht) zorgen we ervoor dat Groningen interessant is voor bedrijven om te (blijven) vestigen. Op deze manier stimuleren we de werkgelegenheid (zie programma Economie en Werkgelegenheid).

Samen met onze ketenpartner het UWV WERKbedrijf hebben we de afgelopen jaren ingezet op het voorkomen van werkloosheid. Landelijke regelgeving zoals de deeltijd WW zorgde ervoor dat bedrijven tijdelijk een arbeidsmarktreserve konden aanhouden. Hier gaan we mee door. Om het effect van de demografische gevolgen van krimp en vergrijzing in de regio zo goed mogelijk op te vangen willen we de werkende beroepsbevolking op peil houden. Dit betekent dat de groepen die nu nog langs de zijlijn staan, in de toekomst hun bijdrage zullen moeten leveren, willen we ons voorzieningsniveau in stand houden.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Arbeidsmarktbeleid is 1,0 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit het participatiebudget 900 duizend euro en een bijdrage van 100 duizend euro uit de algemene middelen.

Beleidsvelden

- Arbeidsmarktbeleid

Beleidsveld

Arbeidsmarktbeleid

Blijvende onzekerheid over economisch herstel en het effect op de arbeidsmarkt

Het blijft op het moment van schrijven van deze programmabegroting behoorlijk onzeker wat de economie in Europa gaat doen. Het Centraal Planbureau (CPB) gaat vooralsnog uit van (licht) economisch herstel in 2013. De economische groei zal de jaren erna wel structureel op een lager niveau komen te liggen, zo is de verwachting. In 2013 zal de groei van het aantal werkzoekenden groter zijn dan de werkgelegenheid. Dit betekent dat landelijk de werkloosheid in 2013 nog zal stijgen. Hoe dit precies voor Groningen uitpakt blijft onduidelijk. Wel is en blijft de zorgsector, die in Groningen oververtegenwoordigd is, de banenmotor in Nederland. Het CPB verwacht de komende jaren geen generieke krapte meer op de arbeidsmarkt. De prognoses zijn omgeven met nodige onzekerheden veroorzaakt door de turbulentie op de financiële markten als gevolg van de Europese schuldencrisis.

Nieuwe visie op de dienstverlening voor werkgevers: één Werkgeversservicepunt (WSP)

De arbeidsmarktontwikkelingen vragen om een nieuwe aanpak. In de toekomst willen we werkgevers bedienen vanuit één centraal loket, het toekomstige WSP. De afgelopen periode zijn we met werkgevers en hun vertegenwoordigers in gesprek geweest over knelpunten op de arbeidsmarkt en oplossingen. We vragen hen om mee te werken aan de ontwikkeling van een vraaggerichte aanpak vanuit een nieuw perspectief. De verkregen input verwerken we in een visie en een uitvoeringsplan als één van de dienstverleningslijnen van het programma Werk & Participatie.

Entree opleidingen

In 2013 zal de drempelloze instroom voor het MBO-2 voor het schooljaar 2013 - 2014 worden afgeschaft. Wie niet langer voldoet aan de toegangseis kan naar de entree opleiding (vervangt het MBO-1). Door lump sum financiering van de entreeopleidingen zal er echter niet genoeg plek zijn voor die leerlingen die niet in het reguliere MBO-2 onderwijs kunnen instromen. Tevens kunnen MBO scholen op basis van een negatief bindend studieadvies leerlingen verplichten te kiezen voor een andere leerweg of in het ergste geval om de school te verlaten. In Groningen willen we voorkomen dat een jongere het MBO verlaat zonder startkwalificatie. Daarom hebben we gehoor gegeven aan de oproep van het ministerie om deel te nemen aan de voorloperaanpak passend onderwijs en zorg.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Tijdens het opstellen van de begroting 2012, gingen we nog uit van lichte economische groei en mogelijk een optredend herstel van de werkgelegenheid. Nu weten we dat de economie in 2012 krimpt en we kunnen op zijn vroegst in 2013 een herstel van de economie verwachten. Voor 2012 betekent dit dat de werkgelegenheid nog steeds afneemt. Dit zien we terug in onze werkgelegenheidsdoelstelling (zie programma Economie en Werkgelegenheid). Doordat de werkgelegenheid afneemt, daalt het absorptievermogen van de arbeidsmarkt. Dit zien we onder andere terug in onze bijstandscijfers (zie deelprogramma 1.2 Inkomen en Inkomensondersteuning). Voor 2012 verwachten we een stijging van het volume met ongeveer 11 %. Ondanks de tegenvallende economische groei zijn we er dit jaar in geslaagd om voldoende vacatures op te halen bij werkgevers. We gaan ervan uit dat we eind dit jaar minimaal 400 werkzoekenden hebben geplaatst op deze vacatures. We verwachten dat we eind dit jaar 800 werkplekken gaan realiseren door de inzet van social return. In 2013 zullen we alles op alles moeten zetten, willen we onze doelen halen. Daarom presenteren we in het najaar samen met het UWV WERKbedrijf onze nieuwe visie op de vraaggerichte werkgeversbenadering.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Eind 2011 is de kadernota 'Grensverleggend aan het werk! Met een blik op de regio' voor de periode 2012-2015 vastgesteld. Daarin focussen we op drie thema's. Voor de ontwikkeling van mensen verwijzen we naar de doelen in het deelprogramma 1.1 Werk en Activering. De overige twee thema's, focus op de kansrijke sectoren in het midden en klein bedrijf (MKB) en de verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, staan in dit deelprogramma centraal. In de kadernota hebben we prestatie indicatoren opgenomen. Ook is er met uw raad afgesproken dat we in 2012 beginnen met het meten van de effecten van deze indicatoren. Deze gegevens, en voor zover beschikbaar die van 2011, hebben we gebruikt om voor 2013 een realistische ambitie vast te stellen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ Het aantal bedrijfsbezoeken	▪ N.v.t.	▪ 1.000	▪ 1.000	▪ n.n.b.
▪ Het aantal opgehaalde vacatures per 100 bedrijfsbezoeken	▪ N.v.t.	▪ 60	▪ 65	▪ n.n.b.
▪ Het aantal vervulde vacatures (vervullingsgraad)	▪ N.v.t.	▪ 400 (67%)	▪ 520 (80 %)	▪ n.n.b.
▪ Het aantal vervulde stages en werkervaringsplaatsen	▪ N.v.t.	▪ N.v.t.	▪ 500	▪ n.n.b.
▪ Het aantal gerealiseerde BBL en BOL plekken	▪ N.v.t.	▪ N.v.t.	▪ 55 en 30	▪ n.n.b.
▪ Het aantal banen/ werkplekken gerealiseerd door social return	▪ 500	▪ 800	▪ 880	▪ 1.000
▪ Werkschool: het aantal deelnemers dat is uitgestroomd/ door is naar een vervolgopleiding	▪ n.v.t.	▪ n.v.t.	▪ Pilot	▪ n.n.b.

Wat gaan we hiervoor doen?**Kansrijke sectoren en de vraaggerichte werkgeversbenadering**

Sectoren die kansrijk zijn en blijven zijn zorg, techniek en commerciële dienstverlening. Van deze sectoren verwachten we dat ze de komende jaren voor een groot deel van de duurzame werkgelegenheid zullen zorgen. Om mensen in de regio zonder werk zo goed mogelijk te ondersteunen bij hun re-integratie, willen we in de toekomst alleen nog die trajecten en scholing aanbieden die aansluiten bij wat de (toekomstige) arbeidsmarkt vraagt. Ook richten we ons op de kansen in de regio. Zo werken we binnen de structuur van Werk in Zicht (voorheen regionaal actieplan jeugdwerkloosheid) samen met de andere Groningse regio's en het UWV WERKbedrijf. Een mooi voorbeeld daarvan is het aanbieden van 350 geselecteerde cv's van werkzoekenden ten behoeve van vacatures in de Eemshaven. In 2013 willen we deze samenwerking verder uitbouwen en samen met de ROC's werkzoekenden opleiden zodat ze voldoen aan de (toekomstige) vraag. Daarnaast geven we in 2013 uitvoering aan de nieuwe vraaggerichte werkgeversbenadering. Het kan zijn dat de uitwerking van deze visie van invloed is op het aantal bedrijfsbezoeken en het aantal opgehaalde vacatures (zie meetbaar resultaat). Hier kunnen we op dit moment echter niet op vooruitlopen. Vooral nog gaan we er vanuit dat we met de beschikbare capaciteit minimaal 1.000 bedrijfsbezoeken afleggen. Hiermee halen we minimaal 600 vacatures op waarvan we er minimaal 400 binnen 4 weken matchen met een Wwb kandidaat.

Social Return

Social Return is sinds 2010 een onderdeel van ons inkoopbeleid. Dit betekent dat van alle grote projecten die we aanbesteden, c.q. inkopen de opdrachtnemer verplicht is 5 procent van de aanneemsom te besteden aan het inzetten van werklozen, werkzoekenden of Wsw geïndiceerden en/of het bieden van leerwerkstages aan jongeren. De komende jaren zetten we social return actiever in zodat we vanuit onze investeerderrol (Nieuwbouw SOZAWE, Forum en zuidelijke ringweg) een bijdrage kunnen leveren aan het bieden van kansen aan werklozen en werkzoekenden. Voor 2012 verwachten we 800 plekken te realiseren. Behalve dat we in 2013 dit niveau willen vasthouden, willen we elk jaar 10 procent meer werkplekken realiseren. Voor 2013 betekent dit dat we streven naar een totaal van 880 plekken. Het merendeel van de plekken wordt ingevuld met Ww-ers, Wajong-ers en werklozen uit de regio.

Werk in Zicht

Het Regionaal Actieplan Jeugdwerkloosheid is per 24 mei 2012 afgesloten en het regionale samenwerkingsverband heeft een vervolg gekregen als 'Werk in Zicht, actiegerichte samenwerking op de Groninger arbeidsmarkt'.

Vanwege de succesvolle aanpak van de jeugdwerkloosheid is door alle samenwerkingspartners besloten om door te gaan met de structuur en met de actieresultaatgerichte werkwijze van het Actieplan.

Er is gekozen voor een verbreding van alleen jeugdwerkloosheid naar de hele arbeidsmarkt en er zijn vijf actiepunten benoemd:

- Verbetering aansluiting arbeidsmarktonderwijs;
- BBL-offensief (elke BBL-leerling een werkplek);
- Kwetsbare jongeren (aan het werk, waar nodig met begeleiding);
- Bovenregionale werkgeversbenadering;
- Platform zijinstroom (kanssector) Techniek.

De financiering van de projectorganisatie en de verschillende projecten vindt plaats uit ESF middelen. Daarnaast overleggen we nog met de Provincie en de Groninger gemeenten over hoe we structureel een vervolg kunnen geven aan Werk in Zicht en welke financieringsconstructie hiervoor nodig is.

De structuur van Werk in Zicht benutten we om regionaal de verbinding te leggen tussen de beleidsterreinen werk en inkomen, onderwijs (zie bijvoorbeeld aanpak vroegtijdig schoolverlaters 2012 - 2015, Programma 3, deelprogramma integraal jeugdbeleid, (jeugd)zorg en huisvesting. De volgende projecten zijn voorbeelden hoe we deze beleidsterreinen met elkaar willen verbinden om de komende jaren zo meer integraal de problemen van een gebrekkige aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te lijf te gaan.

Traject voor de Toekomst

Om de samenwerking rondom de domeinen werk, onderwijs en zorg steviger vorm te geven hebben we samen met de ROC's en de provincie het Traject voor de Toekomst ontwikkeld. Dit betekent dat vanaf schooljaar 2012 - 2013 elke jongere die de school voortijdig verlaat een

.....
gesprek krijgt over het vervolg. De afspraken worden (samen met de ouder) in een toekomstplan vastgelegd. In nauwe samenwerking met het Regionaal Meld en Coördinatie Centrum (RMC) is elke jongere in beeld. Het bieden van (jeugd)zorg is een vast onderdeel van het plan. We starten met het traject in de stad als groeimodel en zullen de activiteiten gedurende het traject verbreden naar de rest van de provincie. Het streven is dat we uiteindelijk een sluitend traject bieden aan alle jongeren in onze provincie.
.....

Pilot Werkschool

De Werkschool is een samenwerkingsverband voor jongeren met leer- en gedragsproblematiek en slaat een brug naar de arbeidsmarkt. Zij is bedoeld voor leerlingen die in staat zijn om een startkwalificatie te behalen en die niet op eigen kracht de stap naar de reguliere arbeidsmarkt kunnen maken. We zien het als onze taak om de deelnemende partijen (onderwijs en werkgevers) met elkaar te verbinden en de al bestaande initiatieven op dit terrein uit te breiden. In 2013 willen we starten met een pilot van 5 tot 10 deelnemers aan de Werkschool. Hiermee willen we ervaring opdoen en we beginnen met het meten van resultaten. De intentie is om na een positieve beoordeling van de pilot, de Werkschool uit te rollen als basisvoorziening voor de gehele doelgroep. Voor 2014 formuleren we prestatie indicatoren.
.....

Voldoende stages en BBL/ BOL plekken

We bieden binnen het Gildeconcept werkervaringsplekken voor jongeren die niet gedijen in het reguliere onderwijs. De Gildeprojecten zijn een samenwerkingsverband tussen werkgevers, Calibris, ROC's en Werk in Zicht. Het Gildeconcept bestaat uit veel praktijkonderwijs gericht op een toekomstige baan in zorg, welzijn (kinderopvang) of detailhandel. In 2013 willen we hiermee doorgaan en minimaal aan 150 jongeren een stageplek bieden. Daarnaast bieden we binnen de infrastructuur van het Ondernemerstrefpunt (OTP) 100 stageplekken. Als gemeente hebben we een eigen doelstelling om minimaal 200 stageplekken te realiseren. In 2013 willen we daarom in totaal minimaal 500 stageplekken invullen.

In het kader van het BBL offensief realiseren we werkervaringsplekken voor jongeren die zelf niet in staat zijn een BBL/ BOL plek te vinden. Op deze manier zorgen we samen met de ROC's en het bedrijfsleven dat jongeren hun opleiding afmaken en voorkomen we schooluitval. In 2013 gaan we hier mee door. We willen in 2013 minimaal 55 jongeren op een BBL plek plaatsen en 30 jongeren op een BOL plek. We hebben het hier over de groep jongeren die niet in staat is om op eigen kracht een stage/ werkervaringsplek te vinden.

In het deelprogramma Inkomensondersteuning gaat het primair om de verstrekking van uitkeringen op basis van de Wet Werk en bijstand (Wwb), IAOW, IAOW en de Bbz. Sinds 1 januari 2010 zijn de middelen voor deze inkomensvoorzieningen gebundeld in de Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorzieningen (BUIG). Van belang bij de uitvoering is dat we burgers tijdig en correct de juiste uitkering verstrekken.

Daarnaast voeren we binnen het beleidsveld armoede en minimabeleid diverse inkomensondersteunende maatregelen uit zoals de Bijzondere bijstand en de langdurigheidstoeslag. Armoede is in onze visie méér dan een tekort aan geld alleen. Het gaat om een combinatie van problemen (langdurig laag inkomen, niet of onvoldoende kunnen meekomen in de samenleving, slechte gezondheid, enzovoort) dat leidt tot een gebrek aan perspectief. Niet iedereen kan deelnemen aan maatschappelijke activiteiten. Een gebrek aan financiële middelen en de aanwezigheid van schulden spelen daarbij vaak een rol.

Tenslotte bieden we burgers in financiële problemen schuldhulpverlening. Uitgangspunt hierbij is dat burgers, die in een (problematische) schuldsituatie terecht komen, hiervoor primair zelf verantwoordelijk zijn. In Groningen pakken we (problematische) schuldsituaties aan door een laagdrempelige, integrale schuldhulpverlening. Dit betekent dat we burgers actief ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor hun financiële problemen, maar ook bij het vinden van een oplossing voor de eventuele oorzaken hiervan. Daarnaast proberen we te voorkomen dat (problematische) schulden ontstaan (preventie) en terugkeren (nazorg). De Groningse Kredietbank (GKB) functioneert binnen de gemeente als centraal meldpunt en biedt diverse producten van schuldhulpverlening. In de integrale aanpak van schuldsituaties werken we in onze dienstverlening aan de klant nauw samen met onze ketenpartners, in het bijzonder met het maatschappelijk werk en de hulp- en vrijwilligersinstellingen. Bij klanten die een Wwb-uitkering aanvragen, onderzoeken we of er mogelijk schulden zijn. We zetten Schuldhulpverlening in ter ondersteuning van re-integratie.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Inkomensondersteuning is 175,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt door 134,9 miljoen euro uit rijksmiddelen (BUIG), 2,4 miljoen euro aan rijksmiddelen (Bbz), 1,4 miljoen euro uit externe bijdragen voor de schuldhulpverlening en een bijdrage uit de algemene middelen van 36,5 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Uitkeringen
- Armoede en minimabeleid
- Schuldhulpverlening

Beleidsveld

Uitkeringen

Bijstandsvolume

Op basis van de meerjarenprognose gaan we ervan uit dat het aantal bijstandsgerechtigden in 2013 met 800 zal stijgen. Naar aanleiding van de nieuwe verwachte eindstand op 31 december 2012 van 9.200 klanten verwachten we op 31 december 2013 op 10.000 klanten uit te komen. In 2013 verwachten we dat het aantal jongeren dat een beroep zal doen op een uitkering nagenoeg stabiel blijft. We gaan ervan uit dat er op 31 december 2013 circa 1.200 jongeren in de uitkering zitten.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Verwacht 2012	Verwacht 2013**	Verwacht 2015
▪ Aantal Wwb klanten Stand per 31/12 (< 27 jaar)	▪ 1.024	▪ 1.100	▪ 1.200	▪ n.n.b.
▪ Aantal Wwb klanten Stand per 31/12 (>27 jaar)	▪ 7.563	▪ 8.100	▪ 8.800	▪ n.n.b.
▪ Totaal aantal klanten t/m 65 jaar (Stand per 31/12)	▪ 8.587*	▪ 9.200	▪ 10.000	▪ 10.150

* Vanaf 2011 tellen we ook de klanten in het voorbereidingsjaar (op de Bbz) mee met de WIJ en de Wwb klanten. In 2010 waren Dit er 103. Dit verklaart het verschil met het in de rekening 2010 genoemde aantal van 8.132 op 31-12-2010.

** In 2013 gaan we ervan uit dat het stijgingspercentage van zowel klanten jonger dan 27 jaar als die ouder zijn dan 27 gelijk zal zijn.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In de begroting 2012 zijn we uitgegaan van een stijging van het volume naar 8.615 klanten op 31 december 2012. Op 1 juli is het aantal 8.755. Het klanten bestand is ten opzichte van de eindstand van 2011 (8.587) met 2 procent toegenomen. Op dit moment (juli 2012) zitten er ongeveer duizend jongeren in de uitkering. In dezelfde periode voorgaande jaren waren dit er ook duizend. Het aantal jongeren dat een beroep doet op een Wwb uitkering blijft stabiel.

Over de 1^e helft van 2012 hebben we 81 procent van de aanvragen binnen 8 weken afgehandeld. In 2012 wilden we 100 procent binnen 8 weken afhandelen. Inmiddels zijn er acties in gang gezet die het aantal overdrachtsmomenten zullen beperken. Hierdoor zal het afhandelingspercentage stijgen. Het foutpercentage over de eerste vier maanden van 2012 bedraagt 0,21 procent. Daarmee gaan we onze doelen voor 2012 op het gebied van rechtmatigheid halen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen de mensen die zijn aangewezen op een uitkering, op tijd de juiste uitkering verstrekken. Klanten moeten zo snel mogelijk duidelijkheid hebben over het recht op een uitkering. Hiervoor geldt een wettelijke termijn van maximaal 8 weken. Ons streven is om 100 procent binnen 8 weken af te handelen. Als norm voor rechtmatigheid wordt landelijk een foutpercentage van maximaal 1 procent aangehouden. Overschrijding van deze norm leidt tot financiële risico's voor de gemeente.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Beoogd 2015
▪ Het aantal aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld	▪ 86 %	▪ 100 %	▪ 100 %	▪ 100 %
▪ Foutpercentage BUIG	▪ 0,73 %	▪ < 1 %	▪ < 1 %	▪ < 1 %

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Uitkeringen tijdig en rechtmatig verstrekken

Op de verstrekking van uitkeringen voeren we regelmatig controles uit op kwaliteit en rechtmatigheid. Daarnaast voeren we diverse activiteiten uit om het onrechtmatig gebruik van sociale voorzieningen tegen te gaan (fraudeonderzoeken, themacontroles en bestandsvergelijkingen). Als we hebben vastgesteld dat een uitkering onrechtmatig is verstrekt zullen we overgaan tot terugvordering.

Wet Buig [Extra beleidsmiddelen]

Op basis van actuele cijfers schatten we het tekort bij de uitvoering van de wet BUIG in 2013 in op 7,8 miljoen euro. We stellen voor dat uw raad voor 2013 7,8 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt.

Armoede en minimabeleid

In onze visienota Samen actief tegen armoede hebben we de contouren geschetst van ons nieuwe armoedebeleid. Ons uitgangspunt is en blijft hierbij dat betaald werk en scholing primair de oplossing is voor armoede in onze stad. Nieuw is dat we armoedebestrijding voortaan anders aanpakken. Dat betekent verandering op drie manieren. Mensen in armoede moeten, als dat mogelijk is, meer op eigen kracht doen en meer gebruik maken van hun eigen sociale netwerken. Maar het betekent ook een andere rol voor ons als overheid en de maatschappelijke instellingen: van hulpverlener naar ondersteuner van mensen in armoede. Wij zullen creatief en inventief met de schaarse middelen om moeten gaan door onze dienstverlening goed en efficiënt te organiseren en we pakken de maatschappelijke problemen meer integraal aan. Tenslotte blijven we bij de verdere uitvoering en evaluatie van ons beleid in gesprek met de mensen die in armoede leven, de ervaringsdeskundigen, professionals, vrijwilligers en belangenbehartigers.

Ontwikkeling

minder middelen voor Armoede- en minimabeleid

De druk op de minimaregelingen neemt toe als gevolg van de economische crisis, de gewijzigde Wwb en de bezuinigingen op andere beleidsterreinen. Daarnaast moeten we nog een deel van de rijksbezuinigingen naar aanleiding van de 110 % inkomensnormering oplossen (505 duizend euro). Bij gelijkblijvende middelen is versoering van het bestaande armoede- en minimabeleid onvermijdelijk. Dit betekent dat we bijvoorbeeld genoodzaakt zijn om de witgoedregeling af te schaffen, de langdurigheidstoeslag (LDT) te versoeren, en de uitgaven voor de bijzondere bijstand te verlagen. Verder ontbreken dan de middelen voor subsidieverstrekking aan Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds, het project Thuisadministratie van Humanitas en het project voor kinderen en mentoren, T'win en Stichting Urgente Noden (SUN). Deze projecten zijn in 2012 incidenteel gefinancierd (275 duizend euro).

Rekening houdend met de door uw raad aangenomen motie armoedebeleid ontbreekt er voor het in stand houden van het bestaande pakket aan voorzieningen in totaal maximaal 780 duizend euro. Inclusief het tekort op uitvoering van de schuldhulpverlening bedraagt het totale tekort op armoede en minimabeleid maximaal 1,2 miljoen euro. Daarnaast is het mogelijk -als de economische crisis aanhoudt- dat de druk op de inkomensondersteunende maatregelen toeneemt. Uiteraard is dit ook afhankelijk van in welke mate het nieuwe armoedebeleid vorm krijgt. Voor een eventuele overschrijding in 2013 van de uitgaven op de bijzondere bijstand en de langdurigheidstoeslag is financieel geen dekking opgenomen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Op de bijzondere bijstand zien we dat er over de eerste helft 2012 al 600 aanvragen meer zijn afgehandeld dan over dezelfde periode vorig jaar. We verwachten een tekort van ongeveer 0,2 miljoen euro op de bijzondere bijstand. Voor wat betreft de LDT verwachten we een lichte overschrijding.

We zien aan de ene kant dat het beroep op open einde regelingen nog steeds toeneemt. Aan de ander kant zien we door de landelijke ontwikkelingen dat er steeds minder middelen voor minimabeleid beschikbaar zijn. We staan dus voor de opgave om met minder middelen ervoor te zorgen dat we de dienstverlening efficiënter organiseren en de effectiviteit ervan vergroten. Met ons nieuwe armoedebeleid hopen we hierop een antwoord te hebben. Of dit lukt, is echter ook afhankelijk van (het uitblijven van) economische groei en werkgelegenheid.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	2012*	Beoogd 2013	Beoogd 2015
▪ Aanvragen bijzondere bijstand	▪ 6.596	▪ 3.753	▪ stabiel	▪ daling
▪ Waarvan in het kader van de witgoedregeling	▪ 1.321	▪ 670	▪ 0**	▪ daling
▪ Aantal verstrekte LDT's	▪ 3.533	▪ 2.727	▪ stabiel	▪ daling
▪ Aantal gehonoreerde aanvragen TOS (schooljaar)	▪ 1.352 (2011-2012)	▪ n.n.b (2012-2013)	▪ stabiel (2013-2014)	▪ daling
▪ Aantal deelnemers collectieve zorgverzekering	▪ 11.603	▪ 10.250	▪ stabiel	▪ daling

* Realisatie t/m juni 2012.

** Vanwege een korting op de middelen schaffen we de huidige witgoedregeling af en we onderzoeken de mogelijkheid om in plaats van nieuwe, gerecyclede duurzame gebruiksgoederen aan te bieden.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

Het is onacceptabel dat in onze stad mensen in armoede moeten leven. Groningen wil een sociale stad zijn en blijven. Een stad waarin iedereen telt en iedereen meedoet; een solidaire stad. Een stad waarin we ondanks de bezuinigingen alles op alles zetten om te voorkomen dat meer mensen in een armoede situatie terecht komen. Met het nieuwe armoedebeleid willen we de komende jaren realiseren dat meer mensen hun armoedesituatie zelf aanpakken. De gemeente zal daarbij ondersteuning bieden die gericht is op het versterken van de eigen kracht van mensen en op het creëren van rust en zekerheid in de basis, bijvoorbeeld op het gebied van schulden, wonen, energie en ziektekosten. Door de armoede in onze stad te verminderen, zal ook het beroep op inkomensondersteunende maatregelen afnemen. Hoeveel dit precies zal zijn is nu lastig te voorspellen. We verwachten dat eind 2013 de eerste resultaten pas merkbaar zullen zijn. Op basis hiervan formuleren we voor 2014 een concrete verwachting. Vooralsnog nemen we nu nog geen percentage op. We gaan ervan uit dat het beroep zich in 2013 stabiliseert om in 2014 over te gaan in een daling.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Uitvoering nieuw armoedebeleid [Extra beleidsmiddelen]

Bij de uitvoering van het nieuwe beleid sluiten we aan bij de methodiek van de Wmo. Die is gericht op het stimuleren van de eigen redzaamheid van burgers en het goed organiseren van ondersteuning van burgers die dat nodig hebben. Dit doen we door verslavingszorg, maatschappelijke opvang en opvoedingsondersteuning aan te bieden (zie programma 4 Sociale samenhang en Participatie).

Daarnaast willen we activiteiten faciliteren die de zelfredzaamheid van burgers in armoede versterken. Te denken valt aan het inzetten van ervaringsdeskundigen, zelfhulpgroepen en het stimuleren van informele ontmoetingen in de wijk voor burgers en vrijwilligers en hulpverleners. De eigen kracht van onze burger stimuleren kan alleen als de levensbasis op orde is. Daarom gaan we, ook al hebben we in 2013 minder middelen beschikbaar, door in 2013 met het aanbieden van inkomensondersteunende maatregelen en schuldhulpverlening. Behalve het blijven aanbieden van een collectieve zorgverzekering, onderzoeken we de mogelijkheid of we ook een collectieve energievoorziening kunnen aanbieden. Op deze manier creëren we een stuk financiële rust en voorkomen we dat burgers onverzekerd zijn of worden afgesloten.

Daarnaast hebben we blijvende aandacht voor het veel te hoge aantal kinderen in armoede. Hierin opereren we integraal binnen het sociale domein (zie programma 3 integraal jeugdbeleid). In ons armoedebeleid zien wij echter een tekort van 2 miljoen euro per jaar. Dat is inclusief de benodigde middelen voor schuldhulpverlening. Wij denken dat onze investeringen in nieuw armoedebeleid op termijn leiden tot een afnemend beroep op de individuele bijzondere bijstand en de schuldhulpverlening. Daarnaast willen we in 2014 de stadspas ombouwen tot een digitale variant. Daarmee kan een bezuiniging van 200 duizend euro gerealiseerd worden. Die andere 200 duizend halen we uit een besparing op de inkomensondersteunende maatregelen. Dat tekort willen wij oplossen door het beschikbaar stellen van extra beleidsmiddelen. De keuze laten wij over aan het volgende college.

In een amendement bij de rekening 2011 heeft uw raad besloten een bedrag van 450 duizend euro uit het Kinderfonds beschikbaar te willen stellen voor de financiering van het nieuw armoedebeleid. Dat betekent dat wij uw raad voorstellen voor 2013 aanvullend 1,550 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen en een bedrag van 2,0 miljoen euro te reserveren voor de jaarschijf 2014.

Inkomensondersteunende maatregelen

Behalve uitvoering van het nieuwe beleid, gaan we in 2013 door met het aanbieden van inkomensondersteunende maatregelen. We bieden minima een tegemoetkoming in de ouderbijdrage scholieren (TOS), een collectieve zorgverzekering, bijzondere bijstand en de langdurigheidtoeslag. Vanwege het ontbreken van de financiële middelen zullen we het pakket in 2013 versoberen en gaan we kijken of we een beroep kunnen doen op externe geldbronnen als ESF, fondsen, en goede doelen. Ook denken we dat we de uitvoering van bepaalde maatregelen op een veel slimmere manier kunnen organiseren. Zo willen we de stadspas integreren in de website webshop voor minima en gaan we onderzoeken of we binnen de bijzondere bijstand tweedehands of gerecyclede gebruiksgoederen kunnen vergoeden in plaats van de aanschaf van nieuwe. Het repareren, ophalen en wegbrengen van de apparaten levert ook nog eens een bijdrage aan het creëren van werk aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

De tegemoetkoming Ouderbijdrage Scholieren (de TOS)

Voor minima met schoolgaande kinderen bieden we ook in het schooljaar 2012 - 2013 een tegemoetkoming in de kosten voor de ouderbijdrage aan het schoolfonds. Afhankelijk van de leeftijd van het kind betalen we een tegemoetkoming van 45 euro voor een kind op de basis school

.....
en voor een kind in het voortgezet onderwijs bedraagt de tegemoetkoming 77,5 euro. De genoemde bedragen zijn voor het schooljaar 2012 - 2013 geïndexeerd.
.....

Collectieve zorgverzekering

Voor minima in Groningen is er ook in 2013 de mogelijkheid om gebruik te maken van de collectieve zorgverzekering van Menzis: De Garantverzorgd. Op deze manier willen we stimuleren dat mensen goed verzekerd zijn tegen medische kosten om zo te voorkomen dat zieke inwoners met onnodige hoge zorgkosten te maken krijgen. Begin augustus maakten er 10.250 volwassenen gebruik van deze regeling. We verwachten dat er in 2013 wederom ongeveer 10.000 mensen gebruik zullen maken van de collectieve zorgverzekering.

Lokaal inkomensbeleid [Extra beleidsmiddelen]

Om de armoedeval te beperken wordt de inkomensgrens van het gemeentelijk inkomensbeleid genormeerd op maximaal 110% van de toepasselijke bijstandsnorm. Dit leidt sinds 2012 tot een structurele uitname uit het gemeentefonds van 40 miljoen euro. Voor Groningen betekent dit een structurele korting van 1 miljoen euro sinds 2012.

Wij compenseren de korting voor een totaal bedrag van 1 miljoen euro over een periode van drie jaar (2012-2014). We stellen voor dat uw raad 333 duizend euro reserveert voor 2014 en in 2013 333 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

Beleidsveld

Schuldhelpverlening

.....

Ontwikkelingen

Minder middelen voor schuldhelpverlening

In 2012 financieren we de schuldhelpverlening voor het laatste jaar voor een deel uit het participatiebudget (400 duizend euro). Vanaf 2013 valt deze financiering weg. Dit bedrag maakt deel uit van het totale tekort van maximaal 1,2 miljoen euro zoals genoemd bij het armoede- en minimabeleid. Daarnaast neemt het beroep op de schuldhelpverlening nog steeds toe. Om deze toename op te kunnen vangen is uitbreiding van formatie noodzakelijk (250 duizend euro).

Als we het huidige beleid willen voortzetten en dit niet aanzuiveren met de benodigde middelen is versoering van de schuldhelpverlening noodzakelijk. We zullen minder dienstverlening kunnen bieden aan mensen die een beroep doen op de schuldhelpverlening. We zullen daarom minder aan preventie (waaronder voorlichting) kunnen doen en beschikken over minder uitvoeringscapaciteit in de front- en back-office van de GKB. Het gevolg is dat we minder mensen kunnen helpen, dat er wachtlijsten zullen ontstaan en dat we niet langer alle aanvragen binnen de wettelijke normtijden kunnen afhandelen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De vraag naar schuldhelpverlening bleek zich in 2011 ten opzichte van 2010 te stabiliseren op een hoger niveau. Hierdoor zijn meer klanten doorgestroomd van de front-office naar de back-office van de GKB waar budgetbeheer en schuldregelingen worden uitgevoerd. In de eerste helft van 2012 bleef het aantal aanmeldingen voor schuldhelp hoog en is er zelfs sprake van een stijging van ongeveer 10 % ten opzichte van vorig jaar. Vooral het aantal budgetklanten blijft groeien. We hebben ondanks de extra toeloop van klanten alle aanvragen voor schuldhelp tijdig kunnen verwerken. Dit door aan de ene kant extra tijdelijk personeel in te zetten en aan de andere kant bestaand personeel meer flexibel in te zetten op die onderdelen waar sprake was van meer toeloop. Daarnaast hebben we de verschillende preventieactiviteiten volgens onze jaarplanning kunnen uitvoeren. Deze situatie is echter niet houdbaar voor de toekomst omdat de grenzen van het flexibel inzetten van personeel zijn bereikt.

Sinds 1 juni 2012 is de Groningse Kredietbank een NEN-gecertificeerde organisatie voor schuldhelpverlening. Op 1 juli 2012 is de Wet Gemeentelijke Schuldhelpverlening in werking getreden. Deze kaderwet verplicht gemeenten tot het organiseren van schuldhelpverlening voor haar burgers. In juli 2012 is het door de wet vereiste Plan schuldhelpverlening 2012-2015 vastgesteld. Besluiten in het kader van schuldhelpverlening zijn door de invoering van de wet vatbaar voor bezwaar en beroep (op grond van de Algemene wet bestuursrecht).

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen schuldhelpverlening bieden aan degenen die dat nodig hebben. In 2013 willen we (problematische) schuldsituaties van burgers stabiliseren en zo veel mogelijk oplossen. Doordat we in 2013 minder middelen hebben zullen we onze doelen voor 2013 naar beneden bij moeten stellen. Zie voor details Meetbaar Resultaat. We blijven inzetten op het voorkomen van schulden bij burgers (preventie). Verder willen we voldoen aan de eisen van de Schuldhelpverlening Nieuwe Stijl en de Wet Gemeentelijke Schuldhelpverlening.

Wat gaan we hiervoor doen?**Reguliere dienstverlening**

In de front-office van de GKB helpen we burgers met financiële problemen zo goed mogelijk met gerichte informatie, advies, bemiddeling, cursus of crisisinterventie. Burgers met achterliggende (psychosociale) problematiek worden voor zover nodig doorverwezen naar de hulpverlening. Indien burgers worden geïndiceerd voor schuldregeling, budgetbeheer, duurzame financiële dienstverlening, budget-coaching of beschermingsbewind dan worden ze doorgeleid naar de back-office van de GKB. We willen blijven voldoen aan de door de wet gestelde normtijden en geen wachtlijsten laten ontstaan. Door de korting op de middelen lopen we het risico dat we niet aan deze eisen kunnen voldoen. Dit betekent dat we niet altijd de in het Plan schuldhulpverlening beoogde doelstellingen en resultaten behalen en dat de kwaliteit van onze dienstverlening niet altijd geborgd is. Een groep burgers zal hierdoor buiten de boot komen te vallen en in grotere (financiële) problemen terecht komen. Afsluitingen van water en energie en uithuiszettingen zullen vaker voorkomen en de druk op de hulpverlening, de uitkeringsinstanties en de maatschappelijke opvang zal toenemen. Daarnaast verwachten we dat het aantal klachten en bezwaar- en beroepsprocedures toe zal nemen omdat in de nieuwe wet is verwoord dat iedere burger recht heeft op Schuldhulpverlening. Daarmee ontstaat er een groot (financieel) risico op aansprakelijkstellingen en dwangsommen.

Preventie

Preventie (waaronder voorlichting) is een belangrijk onderdeel van de integrale schuldhulpverlening. We blijven in 2013 inzetten op het voorkomen van schulden bij burgers. We zoeken daarbij de samenwerking met scholen, vrijwilligers, hulpinstellingen, maar ook met schuldeisers zoals deurwaarders en woningcorporaties. Korting op de middelen betekent echter dat we minder preventieactiviteiten kunnen verrichten. We zullen minder vaak schuldproblematiek kunnen voorkomen en we kunnen minder werken aan het bevorderen van de financiële vaardigheid van burgers. Uitval en recidive zullen toenemen.

Koppeling van re-integratie en schuldhulpverlening

Schulden vormen een belemmering voor re-integratie en participatie van burgers. In 2013 gaan we door met het zoveel mogelijk combineren van re-integratie en schuldhulpverlening. Een tijdige gerichte verwijzing van klanten met schuldproblemen door de klantmanagers van de dienst SOZAWE naar de schuldhulpverlening is daarom een belangrijk aandachtspunt. Door de korting op de middelen zullen doorverwezen klanten echter niet altijd direct kunnen worden geholpen. Re-integratietrajecten zullen daardoor worden bemoeilijkt en langer duren.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013*	Beoogd 2015**
▪ Aanvragen binnen de de wachttijd afgehandeld	▪ 100%	▪ 100%	▪ 80% (100%)	▪ 100%
▪ Aantal aanmeldingen schuldhulpverlening	▪ 2.371	▪ 2.400	▪ 2.200 (2.500)	▪ 2.200
▪ Aantal crisisinterventies	▪ 262	▪ 225	▪ 200 (250)	▪ 200
▪ Aantal inschrijvingen schuldregeling	▪ 369	▪ 400	▪ 300 (400)	▪ 375
▪ Aantal klanten in budgetbeheer	▪ 2.588	▪ 2.700	▪ 2.600 (2.800)	▪ 2.800
▪ Aantal klanten in beschermingsbewind	▪ 490	▪ 570	▪ 650	▪ 700
▪ Aantal aanvragen sociale kredieten	▪ 1.259	▪ 1.250	▪ 1.250	▪ 1.250
▪ Aantal WSNP - zaken	▪ 231	▪ 250	▪ 240	▪ 250

* Bij de eerste zes indicatoren staan twee beoogde resultaten: de eerste vermelding betreft de verwachte realisatie bij de korting van de middelen, de vermelding tussen haakjes betreft de verwachte realisatie in de situatie bij geen korting.

** Voor 2015 hebben we vooralsnog geen reden om af te wijken van onze doelen. We zullen daarvoor binnen onze dienstverlening andere keuzes maken door andere prioriteiten te stellen.

Schuldhelpverlening [Extra beleidsmiddelen]

Het Rijk verwacht sinds 2012 een meer gerichte inzet van de schuldhelpverlening waardoor er fors bespaard kan worden. Voor Groningen betekent dit een korting van 500 duizend euro. Daartegenover staat dat het Rijk 2,2 miljoen euro structureel beschikbaar heeft gesteld voor de bijzondere bijstand. Een deel van die middelen zetten wij structureel in voor de schuldhelpverlening (430 duizend euro). Daarnaast willen wij tot en met 2014 jaarlijks 70 duizend euro beschikbaar stellen, zodat er in totaal jaarlijks 500 duizend euro beschikbaar is. Daarmee willen we wachtlijsten voorkomen. We stellen voor dat uw raad voor 2014 70 duizend euro reserveert en in 2013 70 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

De Wet werken naar vermogen is door de val van het kabinet Rutte 1 controversieel verklaard. Daarmee zijn de herstructurering van de bezuinigingen op de Sw voorlopig van de baan. De problemen aan de onderkant van de arbeidsmarkt zijn hiermee niet opgelost. In 2013 staan we voor de opgave om samen met de dienst SOZAWE één uitvoeringsorganisatie te bouwen die toekomstbestendig is. Vanwege het oplopende subsidietekort (zie Geld) en de bezuinigingstaakstellingen op de uitvoeringskosten zijn we genoodzaakt om onderdelen te herordenen tot één uitvoeringsorganisatie. Uitgangspunt hierbij is de gezamenlijke dienstverleningslijnen zoals verwoord in de (Re) visie Zicht op werk en participatie in stad. iederz zal met haar infrastructuur van beschutte werkplekken, jobcoaches en haar netwerk van externe trajecten een bijdrage kunnen leveren aan de doelen voor klanten met ontwikkelbaar arbeidsvermogen maar ook aan de doelen voor de groep zonder arbeidsvermogen. Ons streven is en blijft dat we ook in de toekomst, door krachten te bundelen, ons maximaal in blijven spannen om zoveel mogelijk Stadlers te activeren en te laten deelnemen aan de samenleving.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma iederz bedraagt 62,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit de Rijkssubsidie Wsw van 33 miljoen euro, de omzet uit de werk/leerbedrijven 20,4 miljoen euro, iederz heeft een taakstelling opgenomen van 1,4 miljoen euro en bijdrage uit de algemene middelen 7,6 miljoen euro.

Beleidsvelden

- iederz

Beleidsveld

iederz

Ontwikkelingen

Gevolgen Lente akkoord en rijksmaatregelen

Zie deelprogramma 1 Werk en activering

Revisie Zicht op werk en participatie als nieuwe basis

Zie deelprogramma 1 Werk en activering.

Meer synergie door samenwerking iederz/ SOZAWE

In het meerjarenbeeld van zowel de dienst SOZAWE als iederz worden we de komende jaren geconfronteerd met, als we niets doen, toenemende tekorten. Bij iederz zal als gevolg van de recessie het exploitatietekort toenemen. In 2013 bedraagt het exploitatietekort 9 miljoen euro. Onderdeel van dit exploitatie tekort is een subsidietekort van 6,5 miljoen euro (het verschil tussen wat we aan rijkssubsidie ontvangen voor de loonkosten en wat we aan werkelijke loonkosten betalen). Om kosten verder te verlagen willen we voortaan de dienstverlening organiseren voor de gezamenlijke doelgroep van Wsw en Wwb. Door herordening van onderdelen van beide diensten tot één organisatie onderdeel kunnen we voortaan efficiënter werken en de activiteiten richten op het zelfde gezamenlijke doel. Bij het opstellen van de begroting lopen we vooruit op deze herordening en we formuleren voor 2013 doelstellingen voor de gezamenlijke doelgroep Wwb/ Wsw (zie deelprogramma 1.1 Werk en activering). 2013 is een overgangsjaar waarin beide diensten nog een afzonderlijke begroting opstellen. In de rekening 2013 rapporteren we voor het laatst over het deelprogramma iederz. In 2014 komen we één gezamenlijke begroting voor de uitvoering van het programma Werk & Participatie en daarmee komt het deelprogramma iederz te vervallen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Voor 2012 hadden we een taakstelling van 1.481 SE. (SE staat voor het aantal fte's rekening houdend met de mate van handicap) Deze taakstelling gaan we niet halen. Dit komt doordat we anticiperend op de invoering van de Wet werken naar vermogen de instroom in de eerste helft van 2012 tijdelijk hebben beperkt. De achterstand zal leiden tot een onderrealisatie van in totaal 48 SE.

In 2012 wilden we in totaal voor ongeveer 1.000 SE beschutte werkplekken realiseren. Op 1 juli bedroeg het aantal beschutte werkplekken 812. De beoogde krimp die we in 2013 willen realiseren is hiermee ingezet. Aan de andere kant zien we dat het aantal detacheringen en plekken begeleid werken aan het toenemen is. Dit komt doordat we in 2012 onze focus op detacheringen hebben vergroot. Als doelstelling hadden we in de begroting 420 plekken opgenomen. Op 1 juli zaten we al op 486 plekken, een groei van 15 procent. De doelstelling om aan 150 mensen op de wachtlijst een voortraject aan te bieden ter voorbereiding op instroom in de Sw gaan we niet halen. Wij bieden op dit moment geen trajecten meer aan voor mensen op de wachtlijst. Hiermee sorteren we al voor op de beoogde krimp van onze werkgeverbedrijven zoals benoemd in de (Re) visie. De wachtlijst is over de eerste helft van 2012 afgenomen. Over de eerste helft van 2012 hebben we slechts 600 trajecten bij externe werkgevers gerealiseerd terwijl we als doelstelling 2.000 trajecten in de begroting hebben opgenomen. Oorzaak is de economische crisis en de bezuinigingen op de sociale zekerheid (Re-integratie UWV en participatie budget).

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Beoogd 2014
▪ Taakstelling SAW	▪ 1.496	▪ 1.481	▪ 1.477	▪ 1.350
▪ Beschutte werkplek	▪ 1.058	▪ 1.061	▪ 500	▪ 500
▪ In detachering/ begeleid werken	▪ 438	▪ 420	▪ 977	▪ 850
▪ Voortrajecten wachtlijst	▪ 71	▪ 150	▪ 0	▪ 0
▪ Trajecten externe opdrachtgevers	▪ 1.241	▪ 2.000	▪ 100	▪ 0

Doelen

Wat willen we bereiken?

De centrale ambitie uit het Ondernemingsplan 2014 van iederz is om het arbeidontwikkelbedrijf van de gemeente Groningen te zijn, dat iedereen de meest kansrijke ontwikkeling naar een passende baan biedt. In 2013 geven we gezamenlijk uitvoering aan de in de (Re) visie geformuleerde dienstverleningslijnen. In 2013 hebben we binnen het programma Werk & participatie gezamenlijke doelen voor de gezamenlijke doelgroep Wwb en de Wsw geformuleerd. Hiervoor verwijzen we naar het deelprogramma 1.1 Werk en activering. In 2013 hebben we een taakstelling van in totaal 1.477 SE. Anticiperend op de in de (Re) visie uitgezette beleidlijnen om meer mensen naar vermogen te laten werken, kiezen we ervoor om meer werknemers de stap te laten maken van een beschutte werkplek bij iederz naar een werkplek bij externe werkgevers. Deze beweging hebben we nu al ingezet en daar gaan we in 2013 mee door. Voor 2013 betekent het een halvering van het aantal beschutte werkplekken en een even grote uitbreiding van het aantal plekken begeleid werken en detacheringen. De focus op het bieden van meer plekken begeleid werken en detacheringen betekent ook dat we gaan stoppen met het aanbieden van voortrajecten aan mensen die op de wachtlijst staan. We kunnen immers niet meer iedereen de garantie bieden op instroom op een beschutte werkplek. Door de bezuinigingen van het Rijk op re-integratie is de vraag naar trajecten door externe opdrachtgevers stil komen te liggen. Hierdoor zijn we genoodzaakt om te stoppen met het aanbieden van deze trajecten. Voor 2013 stellen we het doel naar beneden bij op 100 trajecten. Voor na 2013 nemen we hier helemaal geen doelstelling meer over op.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

In 2013 passen we onze dienstverlening aan op de in de (Re) visie geformuleerde nieuwe dienstverleningslijnen. In het aanbieden van activiteiten in het kader van arbeidsontwikkeling concentreren we ons voortaan op onze core business: beschutte werkplekken, begeleid werken en detacheringen.

Beschut werken

Beschut werken is er voor werknemers met een lichamelijke, verstandelijke of psychische arbeidsbeperking en die laag ingedeeld zijn op de werkladder. Zij kunnen met diverse werkzaamheden onder begeleiding aan de slag op een beschutte werkplek binnen het eigen arbeidontwikkelbedrijf (iederz): bijvoorbeeld op het gebied van de woondecoratie, industrie of post. Om voor een beschutte werkplek in aanmerking te komen is een Sw-indicatie van het UWV WERKbedrijf nodig. In 2013 willen we minimaal aan 500 mensen een beschutte werkplek bieden.

Begeleid werken

Begeleid werken is er voor werknemers met een Sw indicatie en arbeidsvermogen die (nog) niet in staat zijn om zelfstandig een taak en/of functie uit te voeren. De werknemer werkt op een werkplek bij een reguliere werkgever. De werkgever ontvangt een subsidie bedrag voor het bieden van een werkplek en de juiste begeleiding op de werkvloer. Naast de begeleiding op de werkplek, krijgt de werknemer ook begeleiding door de jobcoaches van iederz. In 2013 willen we in totaal

.....
150 plekken realiseren bij reguliere werkgevers waar Sw-ers onder begeleiding kunnen werken.
.....

Detacheringen

We bieden werknemers met een Sw indicatie en die beschikken over arbeidsvermogen en hoog zijn ingedeeld op de Werkladder de mogelijkheid van detachering. Dit betekent dat een Sw-er in dienst blijft van iederz maar zelfstandig werkt bij een reguliere werkgever. De externe partij betaalt aan iederz een detacheringvergoeding. In 2013 willen we in totaal ongeveer 830 Sw-ers detacheren. 400 bij externe werkgevers en 430 intern bij onder meer stadstoezicht en het te vormen Shared Service Centrum (SSC) in het kader van PIOFACH.

Tekort iederz [Extra beleidsmiddelen]

Voor 2013 en 2014 zien we een tekort in onze uitvoeringskosten en in ons subsidieresultaat. Het totaal resultaat komt voor 2013 uit op een bedrag van 9,0 miljoen euro nadelig en bestaat uit:

- uitvoeringsresultaat van 2,5 miljoen euro nadelig
- subsidietekort van 6,5 miljoen euro nadelig

In eerdere begrotingen heeft uw raad een bijdrage van 3,2 miljoen euro voor iederz in 2013 vastgesteld. Daarboven op hebben wij in de begroting 2012 voorgesteld voor het jaar 2013 een bedrag van 4,4 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen. Dan resteert er een tekort van 1,4 miljoen euro in 2013.

Bij de begroting van 2012 hebben wij aangegeven, dat dit resterende tekort voor 2013 door efficiencywinst zou moeten worden opgelost. De gedachte hierbij was dit tekort op te lossen door het bereiken van synergievoordelen in de samenwerking tussen iederz en SOZAWE. De notitie “(Re)visie zicht op werk en participatie in Stad” gaat verder in op de nieuwe uitvoeringsorganisatie, waarbij iederz en SOZAWE nauwer samenwerken. Voor 2013 is het nog te vroeg om hierin al synergievoordelen te halen. De afgelopen periode is reeds een aantal maatregelen getroffen, zoals de verdere focus op detacheringen en de afbouw van de werkleerbedrijven om de overheadkosten zo veel mogelijk te beperken. Een zeer groot deel van de kosten betreffen echter loonkosten en deze zijn in de huidige situatie niet of nauwelijks beïnvloedbaar in 2013.

Binnen de bedrijfsvoering kunnen we het resterend tekort door efficiencywinst voor 2013 niet oplossen. Voor 2014 willen we dat wel doen.

Wij stellen uw raad voor in 2013 , bovenop de reeds gereserveerde middelen in de begroting 2012, 1,4 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen. In totaal stelt uw raad daarmee 5,8 miljoen euro aan extra beleidsmiddelen voor 2013 beschikbaar voor iederz.

Deelprogramma 5 **OVERIG WERK EN INKOMEN**

Binnen dit deelprogramma komen onderwerpen aan de orde die niet onder onze reguliere dienstverlening rondom werk, activering en inkomen vallen.

GELD

De totale investeringen in de nieuwbouw SOZAWE zijn geraamd op 66 miljoen euro. Hiervan is 54,6 miljoen euro als krediet beschikbaar gesteld. Het laatste deel van het krediet wordt nog in 2012 aangevraagd. De exploitatiekosten van de nieuwbouw worden meegenomen onder de andere beleidsvelden van het programma Werk en Inkomen.

Beleidsvelden

- Nieuwbouw SOZAWE

Beleidsveld **Nieuwbouw SOZAWE**

Analyse **Hoe staan we ervoor?**

De bouw vordert gestaag. De ruwbouw van de parkeervoorziening was voor de bouwvak gereed. Direct na de bouwvak is gestart met de voorbereiding van de bovenbouw. Volgens de planning is het casco medio januari 2013 wind- en water dicht. Als alles verder meezit, zal BAM Utiliteitsbouw het casco van de nieuwbouw uiterlijk op 1 juli 2013 opleveren. Dit betekent dat we het gebouw eind 2013 in gebruik kunnen nemen.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

Met de nieuwbouw van de dienst SOZAWE op het Europapark willen we een betere, klantvriendelijke dienstverlening aan onze klanten en bezoekers bieden. Daarnaast moet het nieuwe gebouw op een meer eigentijdse wijze plaats bieden aan onze medewerkers. Bij de totstandkoming van de kantoorconcepten maken we gebruik van flexibele werkplekken en we geven invulling aan het tijd- en plaats onafhankelijk werken ('Het Nieuwe Werken'). Behalve dat het gekozen kantoorconcept moet leiden tot een effectieve(re) dienstverlening aan onze burgers en een efficiënter gebruik van beschikbare middelen en ruimte, verwachten we hiermee ook een bijdrage te leveren aan het vergroten van het werkplezier van onze medewerkers.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Momenteel werken we aan de totstandkoming van het Definitief Ontwerp Inbouw en Inrichting. Daarvoor zullen wij uw raad op 26 september 2012 voorstellen een krediet ter hoogte van 11,4 miljoen euro ter beschikking te stellen. Als uw raad met ons voorstel instemt, komt het door uw raad totaal beschikbaar gestelde budget op 66 miljoen euro.

Wij schatten in dat we de bouw binnen het vastgestelde budget zullen realiseren. Ten aanzien van de bezetting en inrichting maken wij wel de volgende kanttekening. In het kader van de gemeentelijke organisatieontwikkeling zullen we opnieuw kijken naar de meest gewenste huisvesting van de verschillende organisatieonderdelen. In dat licht bekijken we ook de definitieve bezetting van de nieuwbouw. Wij verwachten hierover eind 2012 meer duidelijkheid te kunnen geven.

Friciekosten SOZAWE [Extra beleidsmiddelen]

Eén van de gevolgen van de reorganisatie in 2011 is dat enkele tientallen medewerkers boventallig zijn geworden. De frictiekosten die hiermee gepaard gaan bedragen 1,2 miljoen euro. De kosten worden veroorzaakt doordat het in een tijdperk van bezuinigingen en krimp van organisaties niet gemakkelijk is om personeel aan een andere baan te helpen. Bij de begroting 2012 stelden we uw raad voor 200 duizend euro beschikbaar te stellen in 2013 om de frictiekosten op te vangen. Wij achten dat bedrag niet toereikend en stellen daarom voor dit bedrag met 1,0 miljoen euro te verhogen. In totaal stelt uw raad dan 1,2 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar voor frictiekosten bij SOZAWE

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 1, Werk en Inkomen								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
1.1	SOZAWE	Werk en activering	49.031	33.977	29.082	29.763	30.012	30.196
1.2	SOZAWE	Arbeidsmarktbeleid	3.285	977	995	1.044	1.062	1.075
Inkomen en								
1.3	DIA/SOZAWE	inkomensondersteuning	169.100	171.733	175.206	177.558	178.422	178.907
1.4	iederz	iederz	68.944	64.495	62.445	61.745	61.045	60.345
1.5	iederz/SOZAWE	Overig werk en inkomen	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten			290.360	271.182	267.728	270.110	270.541	270.523
Baten								
1.1	SOZAWE	Werk en activering	43.403	28.581	23.589	23.589	23.589	23.589
1.2	SOZAWE	Arbeidsmarktbeleid	414	914	900	900	900	900
Inkomen en								
1.3	DIA/SOZAWE	inkomensondersteuning	129.498	130.734	142.627	142.627	142.627	142.627
1.4	iederz	iederz	61.101	57.028	59.250	58.550	57.850	57.150
1.5	iederz/SOZAWE	Overig werk en inkomen	0	0	0	0	0	0
Totaal baten			234.416	217.257	226.366	225.666	224.966	224.266
Totaal saldi voor bestemming			-55.944	-53.925	-41.362	-44.444	-45.575	-46.257
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			25	24	24	24	24	24
Totaal onttrekkingen			5.626	262	262	262	262	262
Totaal saldi na bestemming			-50.343	-53.687	-41.124	-44.206	-45.337	-46.019
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst				2013	2014	2015	2016
1.1	SOZAWE	200 banenplan (t/m 2014)			500	500		
1.3	SOZAWE	Schuldhelp			70	70		
1.3	SOZAWE	Nieuw armoedebeleid						
1.3	SOZAWE	Lokaal inkomensbeleid			333	333		
1.4	iederz	Bedrijfsvoering iederz			450	700		
1.3	SOZAWE	Armoedebeleid			1.550	2.000		
1.3	SOZAWE	Schuldhelp						
1.1	SOZAWE	Frictiekosten SOZAWE			1.200	95		
1.1	SOZAWE	Efficiency UWV			500	500		
1.4	iederz	iederz WSW			5.415	5.000		
1.3	SOZAWE	BUIG			7.800			
Totaal extra beleid					17.818	9.198	0	0
Saldo programma + extra beleid					-58.942	-53.404	-45.337	-46.019

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

1.1 Werk en Activering

N 97 duizend euro

Participatiebudget / re-integratie (N 500 duizend euro)

De baten nemen ten opzichte van 2012 per saldo af met 5,9 miljoen euro. Hierin is de zogenaamde meeneemregeling inbegrepen. De meeneemregeling biedt ons de mogelijkheid om overschotten en tekorten te verrekenen met het opvolgende jaar. Dit kan tot een maximum van 25% van het budget van het lopende begrotingsjaar.

In deze begroting zetten wij naast het voor 2013 beschikbare budget via de meeneemregeling, 1,3 miljoen euro in uit het Participatiebudget van 2014. Dit houdt in dat we in 2013 per saldo 23,8 miljoen euro beschikbaar hebben voor re-integratie en participatie. In 2012 was dit nog ruim 30 miljoen euro.

We passen de meeneemregeling toe omdat we in 2013 meer geld nodig hebben dan in 2014. Dit heeft te maken met de gekozen oplossingen voor de afbouw van de gesubsidieerde banen. Ook de inleenvergoedingen voor gedetacheerde medewerkers van de Stichting Weerwerk en het aandeel van deelnemende gemeenten in de provincie lopen terug.

De lasten dalen met 5,4 miljoen euro. Voor het grootste deel is dit een direct gevolg van de afbouw van de gesubsidieerde banen. Na de korting in juli 2012 met 25% wordt per 1 januari 2013 de volgende korting van 20% doorgevoerd. Dit betekent dat minder geld beschikbaar is voor instellingen die werk bieden aan mensen met een gesubsidieerde baan. Ook is minder geld beschikbaar voor de inkoop van re-integratietrajecten. Tenslotte wordt een lager bedrag (700 duizend euro) aan uitvoeringskosten ten laste gebracht van het Participatiebudget. Dit betekent wel dat we de dienstverlening aan onze klanten op een andere manier gaan vormgeven. Door menskracht en middelen van SOZAWE en iederz slimmer te benutten kunnen we onze ambitie overeind houden om zoveel mogelijk mensen te activeren naar betaald werk en participatie.

De inzet van het Participatiebudget ziet er als volgt uit: (bedragen x 1.000 euro)

	2012	2013
- uitvoering "Actief in goede banen":		
- korte afstand tot de arbeidsmarkt	2.200	200
- middelgrote afstand tot de arbeidsmarkt	7.680	5.569
- grote afstand tot de arbeidsmarkt	1.960	2.100
- kosten gesubsidieerd werk (inclusief uitvoeringskosten)	17.760	15.000
- werkgeversbenadering	800	900
	-----	-----
Totaal	30.400	23.769
	=====	=====

Bedrijfsvoering (400 duizend euro voordelig)

De kosten van bedrijfsvoering bij SOZAWE dalen ten opzichte van 2012 met circa 3,3 miljoen euro. Dit wordt vooral veroorzaakt door de terugraming van de compensatie voor frictiekosten boventallig personeel (1,4 miljoen euro), bezuinigingen (1,4 miljoen euro) en verschuivingen naar andere diensten (500 duizend euro). Een tweetal posten zorgt voor een verhoging van de bedrijfsvoeringkosten. Dit zijn de nominale compensatie (600 duizend euro) en de kapitaallasten als gevolg van de nieuwbouw (500 duizend euro). Daarnaast is er voor 2013 ook nog een knelpunt frictiekosten boventallig personeel van circa 1 miljoen euro. Dit knelpunt is vooralsnog budgettair neutraal opgenomen.

Per saldo dalen de bedrijfsvoeringkosten met 2,2 miljoen euro. Hiervan heeft circa een kwart betrekking op dit programma.

1.3 Inkomen en inkomensondersteuning

V 8,4 miljoen euro

BUIG (6,2 miljoen euro voordelig)

Het uitgangspunt bij de financiering van de bijstand is dat het Rijk een toereikend macrobudget beschikbaar stelt. Dit houdt in dat een stijging van het bijstandsvolume in het macrobudget wordt gecompenseerd. Toch verwachten wij de komende jaren grote tekorten op de BUIG. Twee factoren spelen daarbij een rol:

Het aandeel van Groningen in de macro bijstands-uitgaven is groter dan het aandeel in het macro bijstandsbudget. Dit komt onder meer tot uitdrukking in ons aandeel in het landelijk bijstandsvolume (eind 2011 2,72%) dat groter is dan ons aandeel in het macrobudget (2,61% in 2012). Vooral bij een oplopend landelijk bijstandsvolume en een daarbij behorend groter budget treedt een verslechtering op voor de gemeente Groningen.

Daarnaast is de gemiddelde uitkeringsprijs in Groningen iets hoger dan de prijs waarmee het Rijk rekent bij de budgetvaststelling. Dit komt door een afwijkende samenstelling van het klantenbestand. Dit laatste punt levert een nadeel op van 1 miljoen euro. De ontoereikendheid van het Groningse budget is grotendeels toe te schrijven aan de verdeelstoornis in de systematiek die door het Rijk wordt toegepast. Het Rijk heeft dit onderkend en de gemeente Groningen is in de afgelopen jaren (gedeeltelijk) gecompenseerd met een Meerjarig Aanvullende Uitkering (MAU).

De afbouw van gesubsidieerde arbeid leidt tot een toename van de uitkeringslasten. Gemeenten worden hiervoor via het macrobudget gecompenseerd. In Groningen moet een groter deel aan gesubsidieerde arbeid worden afgebouwd dan landelijk. Dit leidt tot een extra nadeel op het Inkomensdeel in 2013 van 1,2 miljoen euro.

De verwachte ontwikkeling van het bijstandsvolume in Groningen hebben wij gebaseerd op de landelijke bijstandsontwikkeling uit het CEP 2012 van het CPB. Hierin wordt uitgegaan van een toename van het landelijke bijstandsvolume in 2012 en 2013 van ruim 6% en bijna 9%. Na 2013 treedt een stabilisatie op. Dit zijn stevige groeicijfers maar een alternatief voor de reeks van het CPB is niet voorhanden. Wij gaan er daarom van uit dat het Groningse bijstandsvolume niet afwijkt van de autonome ontwikkeling zoals door het CPB is voorspeld. Hierboven komt nog de extra toename als gevolg van een grotere afbouw van de gesubsidieerde arbeid in Groningen. Op basis van deze uitgangspunten bedraagt de verwachte toename van het aantal klanten in Groningen in 2013 in absolute zin 850.

Wij hebben besloten om het tekort op de Wet BUIG niet via het meerjarenbeeld te compenseren. Het verwachte tekort van 7,8 miljoen euro voor het lopende begrotingsjaar nemen we mee bij de verdeling van extra beleidsgeld. Het risico voor het opvolgende jaar wordt meegenomen bij de vaststelling van het weerstandsvermogen.

Als gevolg van het vooralsnog budgettair neutraal verwerken van de inkomensvoorzieningen BUIG in de begroting 2013 ontstaat ten opzichte van de actuele begroting 2012 een voordelige afwijking van 6,2 miljoen euro.

Besluit bijstand zelfstandigen (géén voor of nadeel)

Gedurende de economische crisis hebben we gezien dat gevestigde zelfstandigen een groter beroep doen op de Bbz. In de loop van 2012 zien we dat dit beroep iets terugloopt. Voor 2013 verwachten we ook minder uit te geven aan ondersteuning van gevestigde zelfstandigen. Omdat de verstrekte uitkeringen en leningen aan gevestigde zelfstandigen grotendeels declarabel zijn loopt de gemeente een beperkt eigen risico.

Minimabeleid (V 1,1 miljoen euro)

Het in 2012 incidenteel toegekend bedrag van 0,8 miljoen euro voor extra beleid wordt in 2013 terug geraamd.

Bijzondere bijstand (N 400 duizend euro)

Door de verwachte toename van het aantal uitkeringsgerechtigden neemt de compensatie via het gemeentefonds voor de bijzondere bijstand toe. Hiermee is een bedrag gemoeid van 361 duizend euro. Dit bedrag is aan het budget toegevoegd en dient ter dekking van de verwachte toename van de kosten. Door de toenemende vraag naar schuldbemiddeling lopen de kosten van WSNP verklaringen op met 37 duizend euro.

Wet kinderopvang (V 300 duizend euro)

In de begroting van 2012 is vanuit extra beleid incidenteel 300 duizend euro beschikbaar gesteld om het tekort op de kinderopvang op te vangen. Dit bedrag ramen we nu weer terug. Wij gaan er vanuit dat door aanscherping van de beleidsregels op dit punt de uitgaven zullen dalen.

In de WKO is onder andere geregeld op welke wijze gemeenten vergoedingen vaststellen en uitkeren aan personen uit de gemeentelijke doelgroep. Bijvoorbeeld mensen met een WWB-uitkering die ook deelnemen aan een re-integratietraject. Verder is er een groep mensen die op grond van een sociaal medische indicatie (SMI) in aanmerking komt voor een vergoeding. Vanuit het gemeentefonds is voor Groningen een budget beschikbaar van 1,1 miljoen euro. Vanaf 2013 gaat het Rijk de WKO regeling mogelijk zelf uitvoeren. Hoogst waarschijnlijk zal de Belastingdienst de werkzaamheden hiervoor gaan verrichten. Het ontbreekt ons op dit punt aan nadere informatie. Zeer waarschijnlijk blijven de gemeenten de regeling SMI uitvoeren. Het is nog niet bekend welk bedrag van het WKO budget ten gunste komt van de SMI.

Bedrijfsvoering (V 1,6 miljoen euro)

De kosten van bedrijfsvoering bij SOZAWE dalen ten opzichte van 2012 met circa 3,3 miljoen euro. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere frictiekosten boventallig personeel (1,4 miljoen euro), bezuinigingen (1,4 miljoen euro) en verschuivingen naar andere diensten (500 duizend euro). Een tweetal posten zorgt voor een verhoging van de bedrijfsvoeringkosten. Dit zijn de nominale compensatie (600 duizend euro) en de kapitaallasten als gevolg van de nieuwbouw (500 duizend euro). Per saldo dalen de bedrijfsvoeringkosten met 2,2 miljoen euro. Hiervan wordt ongeveer 2/3 deel doorbelast aan het programma Inkomen.

1.4 Iederz

N 4,3 miljoen euro

Directe /indirecte productiekosten (N 1,2 miljoen euro)

Door de vergrote aandacht voor het uitplaatsen van personeel zal het aantal begeleid werkenplaatsen verder toenemen. De loonkostensuppletie (de vergoeding van iederz aan de inlener) neemt in 2013 met ongeveer 1,2 miljoen euro toe.

Personeel van derden (V 600 duizend euro)

Door de sterk verminderde investering voor de begeleiding van werkzoekenden zijn minder uitzendkrachten nodig. Daarnaast verwachten we dat de uitzendkrachten die we inhuurden om de piekproductie bij Groen op te vangen in 2013 niet meer nodig te zijn.

Huur afschrijving, rente en onderhoud (V 300 duizend euro)

Een belangrijke oorzaak is de verhuizing van het confectiebedrijf terug naar de Peizerweg, dit levert een huurvoordeel op van 100 duizend euro. Daarnaast is de afschrijving op machines 100 duizend euro lager, als logisch gevolg van de verdere vereenvoudiging van werkzaamheden. De overblijvende 100 duizend euro voordeel heeft verschillende oorzaken.

Ambtelijke salariskosten (N 100 duizend euro)

De ambtelijke salariskosten liggen 100 duizend euro boven de begroting 2012. Het aantal ambtenaren is ten opzichte van 2012 met 1 fte afgenomen maar door de verwachte verhoging van de sociale lasten met 0,5% en de jaarlijkse periodieken zullen de salarissen per saldo met 100 duizend euro stijgen.

Lonen SW (V 2,5 miljoen euro)

In de begroting 2012 is rekening gehouden met een loonstijging van 2%. Deze is echter niet doorgegaan, wat een voordeel oplevert van 900 duizend euro. Daarnaast gaan we in de begroting 2013 uit van 1264 fte op de loonlijst. In de begroting 2012 gingen we nog uit van 1324 fte. Een voordeel van 1,5 miljoen euro. Dit laatste resulteert echter ook in een lagere rijks subsidie. We hebben geen rekening gehouden met een eventuele verhoging van de WW-premie. Dit nemen we wel mee in de risicoparagraaf. Daarnaast is geen rekening gehouden met een eventuele loonsverhoging als uitkomst van de Cao-onderhandelingen. Dit is meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen, zie betreffende paragraaf.

Omzet (N 2,0 miljoen euro)

Deels wordt dit veroorzaakt door de lagere investering voor de begeleiding van de werkzoekenden 2,5 miljoen euro in de begroting 2012 ten opzichte van 600 duizend euro in de begroting 2013. Daarnaast leidt de transitie waarbij het uitplaatsen van SW-medewerkers centraal staat, op korte termijn tot omzetverlies bij de werkgeverbedrijven. Immers, mensen die nu geld verdienen in de productie gaan in een traject om naar buiten geplaatst te worden. In deze fase zullen ze geen opbrengst genereren. Daarbij heeft de instroom in de werkgeverbedrijven een lagere toegevoegde waarde, doordat er sprake is van instroom van SW-ers met meer beperkingen. Tegenover deze nadelen staat een voordeel als gevolg van de stijging van het aantal begeleid werkers en gedetacheerde medewerkers ten opzichte van de begroting 2012. Per saldo leiden deze factoren tot een omzetverlies van 2,0 miljoen.

Subsidie (N 1,5 miljoen euro)

De hoogte van de Rijks subsidie per fte is bevroren ten opzichte van de begroting 2012. De verlonde formatie valt echter lager uit dan in 2012 (zie toelichting bij lonen SW). Dit resulteert in lagere loonkosten, maar ook in lagere subsidieopbrengsten. Dit komt neer op een nadeel ten opzichte van de begroting 2012 van 1,5 miljoen euro.

Stelposten/extra beleid (V 5,9 miljoen euro)

Dit betreft het gereserveerde extra beleid van 4,450 miljoen euro voor iederz zoals in de gemeente begroting 2012 is vastgelegd, evenals het resterende tekort van iederz van 1,450 miljoen euro.

PROGRAMMA 2

Economie en werkgelegenheid

'G-kracht' is de naam van het economische meerjarenprogramma voor de periode 2010-2014. Met G-kracht draagt de gemeente bij aan het bereiken van 135.000 arbeidsplaatsen eind 2014. Daarbij staat het faciliteren van werkgevers centraal. Door mensen in dienst te nemen zorgen werkgevers immers voor groei van de werkgelegenheid.

We streven deze hoofddoelstelling na door een strategie te volgen die uiteenvalt in drie deelprogramma's: het stimuleren van de kenniseconomie, het faciliteren van bestaande werkgevers en het aantrekken van meer toeristen, bezoekers en talenten.

Relevante beleidsnota's

Contourennota Internationalisering 2013-2016

Marktanalyse bedrijventerreinen (juni 2012)

Kadernota arbeidsmarktbeleid 'Grensverleggend aan het werk! Met een blik op de regio' 2012-2015

Fonds Ondernemend Groningen (november 2011)

Masterplan Groningen Energieneutraal 2011-2015

Terreinwinst (maart 2011)

Structuurvisie detailhandel 2011-2020

Structuurvisie Kantoren 2010-2020

G-kracht; economische meerjarenprogramma 2010-2014

Marktregelement 2010

Binnenstad.nu 2009-2015

Structuurvisie Stad op Scherp (2009)

Terrein in Bedrijf 2008-2015

Visie Ebbingekwartier (2008)

DEELPROGRAMMA'S

1. Ruimte voor bedrijvigheid
2. Binnenstad en toerisme
3. Groningen kennisstad
4. Overige acquisitie
5. Overige economie en werkgelegenheid

Deelprogramma 1 **RUIMTE VOOR BEDRIJVIGHEID**

Met het deelprogramma 'Ruimte voor bedrijvigheid' zorgen we voor een goed ondernemersklimaat in onze gemeente. Want als we willen dat er in onze gemeente meer banen komen, dan moeten we er ook voor zorgen dat bedrijven en instellingen hier een goede plek hebben of krijgen en goed worden geholpen door de gemeente. Zo kunnen bedrijven zich richten op hun kerntaak: ondernemen en groei realiseren. Dat is weer goed voor de werkgelegenheid.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma ruimte voor bedrijvigheid bedraagt 4,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit leges 1,7 miljoen euro, overige inkomsten 125 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 2,6 miljoen euro,

Beleidsvelden

- Werklocaties
- Bevorderen ondernemerschap
- Bedrijvigheid in de wijken
- Creatief ondernemerschap
- Duurzaam ondernemen en innoveren
- Vergunningverlening en handhaving
- Detailhandel/markt

Beleidsveld **Werklocaties**

Via onze werklocaties dragen we bij aan het verduurzamen en kwalitatief op niveau houden van onze bedrijventerreinen en kantoor- en kennislocaties.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**

Het is duidelijk dat Nederland kampt met de gevolgen van de economische crisis. Ook de resultaten van onze gemeente staan onder druk door deze crisis. Zo zijn de opname van kantoorruimte en de uitgifte van kavels op bedrijventerreinen achtergebleven bij de prognoses. De conclusie van een regionale marktanalyse in 2012 is dat er in de regio en in de stad sprake is van overaanbod aan bedrijventerreinen. Circa 200 hectare komt voor rekening van de stad Groningen. Op basis daarvan passen we ons beleid en ons programma aan. De verwachte verkoop van hectares is daarom voor 2013 en 2014 teruggebracht naar gemiddeld drie hectare per jaar; voor de periode na 2014 naar gemiddeld vijf hectare per jaar. Deze inzichten zijn ook meegenomen bij de herziening van de relevante grondexploitaties. Verder geldt dat we Westpoort fase 2 hebben geschrapt en een aantal andere ontwikkelingen gefaseerd hebben in de tijd.

Het convenant Regionale Afspraken Kwaliteit Bedrijventerreinen is geëvalueerd en heeft samen met de uitgevoerde marktanalyse geleid tot aanscherping van de afspraken. Het gaat daarbij om de fasering en programmering van het aanbod aan bedrijventerrein en hoe we hier als regio mee omgaan.

De markt van de grootschalige en perifere detailhandel is in beweging. Meubelboulevard Hoendiep functioneert al jaren minder goed, maar herbergt toch een groep woonwinkels die nog een duidelijke (lokale) aantrekkingskracht heeft.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

De rol van de gemeente op het gebied van bedrijventerreinen verschuift steeds meer in de richting van faciliteren en stimuleren. Mede door de oprichting van het Fonds Ondernemend Groningen (FOG) ligt de nadruk daarbij op samenwerken met het bedrijfsleven en op cofinanciering van ingediende projecten. We zien een groeiend aantal projecten dat in dit kader gerealiseerd wordt.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Cofinanciering van het aantal projecten op werklocaties uit FOG	n.v.t.	10	10

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Fonds Ondernemend Groningen voortzetten

Het Fonds Ondernemend Groningen is in 2011 opgericht en operationeel geworden.

Verwacht/beoogd resultaat:

Voortzetten van Lopend beleid.

Terreinwinst: bedrijventerreinen revitaliseren

Verwacht/beoogd resultaat:

- In het voorjaar van 2013 starten we met de uitvoering van het plan voor de revitalisering van Hoendiep fase 2. In samenwerking met de ondernemers ontwikkelen we een plan voor upgrading van de meubelboulevard Hoendiep.
  - De visieontwikkeling voor de bedrijventerreinen in Groningen-West nemen we mee in de Gebiedsvisie Groningen-West.
  - We verwachten in 2013 te starten met de uitvoering van de Bornholmstraat-Zuid. De overeenkomsten met ondernemers over de aankoop van de gronden zijn nu nog niet definitief.
  - Een aantal maatregelen van de Ulgersmaweg fase 2 loopt door in 2013 (zoals extra toezicht, beheer en onderhoud).
  - Samen met de partners in de stichting BBOG wordt een verkenning opgesteld naar de mogelijkheden voor cameratoezicht op bedrijventerreinen.
-

Terreinwinst: nieuwe bedrijventerreinen ontwikkelen

Verwacht/beoogd resultaat:

- We gaan in 2013 de vastgestelde strategie voor de fasering en inrichting van toekomstige locaties verder uitwerken op programmaniveau als ook de vertaling naar de verschillende bedrijventerreinen.
  - We gaan het parkmanagement op Westpoort en Roodehaan gefaseerd opzetten, met specifieke aandacht voor glasvezel en cameratoezicht in 2013.
-

Aandacht voor kantoor- en kennislocaties

Verwacht/beoogd resultaat:

- In 2013 onderzoeken we de mogelijkheden voor de invoering van flexibele bestemmingsplannen. Daarmee kan revitalisering, herbestemming en creatief maatwerk per bedrijfspand mogelijk worden gemaakt.
  - In 2013 faciliteren wij het onderzoek en de opzet van een businessplan van de gebruikers van het Martini Trade Park naar de mogelijkheden voor revitalisering.
  - Voor informatie over Zernike Science Park verwijzen we u naar het beleidsveld 'Akkoord van Groningen' onder het deelprogramma 'Groningen Kennisstad'.
  - We voeren wederom de Kantorenmonitor uit.
-

Beleidsveld

Bevorderen ondernemerschap

Met dit beleidsveld werken we aan het creëren van een gunstig klimaat voor ondernemende mensen die in Groningen een bedrijf willen oprichten.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Veel starters én veel faillissementen

In 2011 was het aantal startende ondernemers gestegen met maar liefst 10,9 procent. Ook de jaren daarvoor was sprake van groei. Daar staat echter tegenover dat het aantal startende ondernemers dat het niet redt, ook groeit. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek is het gemiddelde van mei tot en met juli 2012 in decennia niet zo hoog geweest. In de eerste zeven maanden moesten in totaal 4.475 bedrijven de deuren sluiten. Dat is bijna dertig procent meer dan in diezelfde periode vorig jaar.

Na vijf jaar opereren onder moeilijke omstandigheden zijn het vooral kleinere ondernemers en eenpitters die geen reserves meer hebben. Dat veel bedrijven het hoofd niet meer boven water kunnen houden, ligt ook aan de duur van de crisis. Volgens bedrijfsadviseurs speelt mee dat banken onzeker zijn over een economisch herstel en terughoudend zijn geworden met overbruggingskredieten.

In de achterliggende jaren is het aantal bedrijfsvestigingen in onze gemeente toegenomen; dat geldt ook voor het aantal startende ondernemers en het aantal zzp-ers. Deze groei heeft voor een deel te maken met de tijdgeest: vooral jonge mensen waarderen flexibiliteit, vrijheid en ondernemerschap meer.

	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal startende ondernemers ¹	2.168	2.404	+ 236	+ 10,9 procent
Aantal vestigingen ²	14.519	15.351	+ 832	+ 5,7 procent

¹ Bron: Kamer van Koophandel Noord-Nederland, 2011

² Bron: Vlugschrift werkgelegenheid 2011

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen een toename van het aantal startende ondernemers en het aantal bedrijfsvestigingen ten opzichte van 2012.

De doelstelling ten aanzien van het aantal bedrijfsbezoeken is lager dan in 2012. Het accountteam telt minder medewerkers in 2013 door het wegvallen van het tijdelijke participatiebudget.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
Aantal startende ondernemers	2.168	>2.16	>2.20
Aantal bedrijfsvestigingen	14.609	>14.609	>15.351
Aantal bedrijfsbezoeken	650	1.000	800

Voor 2013 hebben we geen doelen opgenomen ten aanzien van de waardering voor het ondernemersklimaat in de stad omdat er in 2012 geen meting meer heeft plaatsgevonden. We sluiten voor een waardering aan bij de verdere ontwikkeling van een nieuwe landelijke benchmark in G32-verband.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Diensten op maat verlenen [Lopend beleid]

We bezoeken organisaties om proactief in te springen op ontwikkelingen, knelpunten, kansen en vragen.

Verwacht/beoogd resultaat:
Minstens 800 bedrijfsbezoeken afleggen in 2013

Starters stimuleren [Lopend beleid]

We organiseren verschillende activiteiten zoals netwerkbijeenkomsten en geven advies en werken samen met organisaties als de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst.

Verwacht/beoogd resultaat:
Meer dan 2.200 startende ondernemers realiseren in 2013

Stichting OTP ondersteunen [Gewijzigd beleid]

Het Ondernemertrefpunt heet 'Stichting OTP' sinds zij in het najaar van 2011 verder is gegaan als zelfstandige stichting. De gemeente Groningen is nog wel betrokken door deelname in het bestuur en in de raad van advies. Alle partijen, waaronder de gemeente, leveren een financiële bijdrage.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Continuering Stichting OTP in 2013
- Stichting OTP stelt zich voor 2013 ten doel 300 bedrijfsbezoeken af te leggen, 100 stage-opdrachten binnen te halen en 80 procent van de aanvragen te vervullen.

MKB-vriendelijk inkopen stimuleren [Extra beleidsmiddelen]

.....
Door de regels van de gemeente Groningen voor inkoop en aanbestedingen transparanter en inzichtelijker te maken willen we de drempels voor lokale ondernemers verlagen en daarmee hun deelname stimuleren. We onderzoeken samenwerkingsvormen zodat kleine ondernemers gezamenlijk wél in aanmerking kunnen komen voor grotere gemeentelijke opdrachten. Dat is goed voor de bedrijvigheid en de werkgelegenheid in de stad. We werken aan een pilot in samenwerking met lokale ondernemers.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Meer lokale MKB-ers die omzet kunnen genereren bij de gemeente

.....
Regeldruk voor ondernemers verminderen

In 2013 moet duidelijk zijn of de exploitatievergunning geheel of gedeeltelijk kan worden afgeschaft. Daarnaast is het noodzakelijk dat we het digitaal aanvragen van vergunningen verder ontwikkelen in 2013.

Verwacht/beoogd resultaat:

Het digitaal aanvragen van vergunningen mogelijk maken

Beleidsveld

Bedrijvigheid in de wijken

We willen het voorzieningenniveau en de bedrijvigheid in de wijk behouden en stimuleren. Dit is van belang omdat de wijkwinkelcentra, de bedrijven en winkels in de wijken, alsook de zzp-ers die vanuit huis werken, werkgelegenheid bieden aan duizenden mensen in onze gemeente.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Na het afronden van het project *Onderneem 't* eind 2011 is de organisatie in 2012 actief geworden in de hele stad, vooral via het platform www.ikonderneemhet.nl en het steunpunt aan het Floresplein. *Onderneem 't* staat op dit moment grotendeels op eigen benen en krijgt nu ook opdrachten van bijvoorbeeld corporaties en banken.

Qua wijkwinkelcentra is extra aandacht besteed aan de parkeersituaties bij winkelcentrum Van Lenneplein en het Wielewaalplein.

Doelen

Wat willen we bereiken?

In 2013 willen we bereiken dat er 50 deelnemers meedoen aan de acceleratorprogramma's en dat minimaal vijf leegstaande panden in de wijken worden ingevuld met zzp-ers.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

.....

Activiteiten wijkconomie continueren

We besteden in 2013 ook aandacht aan het ondernemersklimaat in de wijken. En dan in het bijzonder aan het begeleiden van startende en groeiende zzp-ers, bijvoorbeeld via zogenoemde acceleratorprogramma's. Deze programma's begeleiden ZZP-ers die willen groeien en zo meer werkgelegenheid willen creëren. Ook hebben wij opdracht gegeven startende ondernemers op duurzame wijze te koppelen aan leegstaande commerciële winkelstrips in de wijken. Hun huisvestingsbehoefte wordt zo als oplossing gebruikt voor de leegstand. Daarnaast gaan we onderzoeken of we zzp-ers kunnen clusteren in bedrijfsverzamelgebouwen. Ook gaan we woon/werk-combinaties creëren in de wijken.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Meer kansen voor startende en groeiende zzp-ers
- Minder leegstand in commercieel vastgoed in de wijken

.....
Wijkwinkelcentra ondersteunen

Wijkwinkelcentra en winkelstrips in de wijken kennen elk hun eigen dynamiek, problemen en kansen. Het ene centrum kampt met leegstand, het andere met te weinig publiek, weer een andere ziet kansen voor versterking. Om bij te dragen aan oplossingen voor deze uitdagingen, reserveren we enige middelen. Voor 2013 en verder zien we kansen en/of problemen ontstaan rondom de winkelcentra Paddepoel en Beijum-West en rondom de supermarktlocatie Oosterhoogebrug.

Beoogd/verwacht resultaat:

Beter functioneren van wijkwinkelcentra en winkelstrips

Creatief ondernemerschap

Creatieve, innovatieve bedrijvigheid leidt ertoe dat kennis wordt uitgewisseld en dat nieuwe kennis wordt toegepast. Dat leidt tot nieuwe kansen, nieuwe producten, nieuwe diensten. Die innovatieve sfeer moet weer creatieve en innovatieve ondernemers aantrekken.

Hoe staan we ervoor?

Werkgelegenheid creatieve sector in de gemeente Groningen

De creatieve sector bestaat uit vestigingen in de kunsten, media en entertainment en de creatieve zakelijke dienstverlening.

	2009	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011
▪ Aantal arbeidsplaatsen creatieve sector in Groningen	▪ 6.733	▪ 6.367	▪ 6.618	▪ +251

Stand van zaken Ebbingekwartier

De Nieuwe Ebbingestraat was uitgeroepen tot 'Meest gastvrije winkelstraat van Groningen 2011'. Dit is een bevestiging van de positieve ontwikkeling die de straat de afgelopen periode heeft doorgemaakt. Het aantal leegstaande panden is er aanzienlijk gekrompen en gevuld met creatieve ondernemers. Het Open Lab Ebbinge functioneert goed en is bijna voltooid. Het aantal activiteiten op het evenemententerrein en bij de paviljoens stijgt. Het aantal vestigingen en het aantal arbeidsplaatsen nemen nog steeds toe in het Ebbingekwartier.

Ontwikkeling werkgelegenheid in het Ebbingekwartier:

indicator	2010*	2011*	Index 2011 t.o.v. 2003 (2003=100)
▪ Nieuwe Ebbingestraat	▪ 100 ▪ 403	▪ 105 ▪ 404	▪ 108,2 ▪ 110,4
▪ Boterdiep	▪ 70 ▪ 221	▪ 81 ▪ 268	▪ 139,7 ▪ 132,7
▪ Overige straten in Ebbingekwartier	▪ 126 ▪ 666	▪ 134 ▪ 651	▪ 203,0 ▪ 94,6
▪ Totaal Ebbingekwartier	▪ 296 ▪ 1290	▪ 320 ▪ 1323	▪ 144,8 ▪ 105,3

* Het bovenste getal is het aantal vestigingen in een straat. Het onderste getal het aantal werkzame personen.

Wat willen we bereiken?

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Aantal arbeidsplaatsen creatieve sector	▪ 6.618	▪ >6.618	▪ toename t.o.v. 2012
▪ Aantal bedrijfsvestigingen creatieve sector	▪ 2.547	▪ >2.547	▪ toename t.o.v. 2012

Wat gaan we hiervoor doen?

Creative City Challenge [Gestopt]

Het project is in 2012 afgesloten met een eindconferentie op 20 september. In 2013 bouwen we voort op de kennis die is verworven en op de contacten die zijn gelegd in internationaal verband.

Ebbingekwartier stimuleren [Lopend beleid]

In 2013 en 2014 stellen we geld beschikbaar om de ontwikkelingen in ons creatieve stadsdeel verder uit te bouwen. In 2013 heeft het Open Lab Ebbingekwartier de maximale omvang bereikt in aantallen paviljoens. We gaan werken aan meer activiteiten, nieuwe initiatiefnemers en -mede daarmee aan een toename van het aantal bezoekers. Het Infoversum wordt in 2013 opgeleverd. Het winkelstraatmanagement voor het Ebbingekwartier gaat op in het Servicepunt detailhandel.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Toename aantal arbeidsplaatsen in het Ebbingekwartier ten opzichte van 2012
- Toename van het aantal bedrijfsvestigingen in het Ebbingekwartier ten opzichte van 2012

Beleidsveld

Duurzaam ondernemen en innoveren

Als onderdeel van het Masterplan Groningen Energieneutraal richten we ons op energiebesparing bij bedrijven, het zuinig omgaan met grondstoffen en het sluiten van kringlopen. Dat doen we via de Wet milieubeheer en door samenwerking met diverse partijen in het Contactnet Duurzame Innovatie Noord-Nederland (CODIN). Daarnaast stimuleren we Fairtrade in samenwerking met diverse partners in kader 'Groningen Fairtrade stad'.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Energiebesparing en duurzame opwekking van energie zijn voor ons belangrijke thema's. Bedrijven waren tot nog toe terughoudend, maar tonen steeds meer belangstelling voor duurzaam ondernemen. Daarbij richten ze zich op energiebesparing en grondstoffen. Onze rol als gemeente is vooral stimulerend en faciliterend.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We faciliteren (technische) innovaties en de ontwikkeling van bedrijvigheid die zich specialiseert in duurzame producten en -productiemethoden. Bestaande en nieuwe bedrijventerreinen worden duurzaam ingericht. Aansluitend voeren we het Masterplan Groningen Energieneutraal uit: 'Groningen geeft Energie' richt zich op:

- Groningen energieneutraal in 2035; in 2025 zijn we halverwege;
- Samenwerking met partners en deze faciliteren;
- Het uitbouwen en versterken van onze positie als Energy city, aansluitend op de landelijke en regionale ambities van de Energy Valley-regio.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Energiebesparing bij bedrijven

'Clean Groningen' is een samenwerkingsproject tussen de Energy Valley Topclub, MKB-NL, Natuur & Milieufederatie Groningen en de provincie en gemeente Groningen. Bedrijven worden uitgenodigd mee te doen aan deze campagne. Voor de inspanningen op het gebied van duurzaamheid, in het bijzonder duurzame energie en energiebesparing, worden bedrijven beloond met extra exposure. De inspanningen zijn onder te verdelen in SCAN (CO2-footprint), DOEN (actieplan + 1e uitvoering) en GROEN (actieplan uitgevoerd). Verwacht/beoogd resultaat

De campagne beoogt bij 50 bedrijven het energieverbruik te beperken in 2013 en deze bedrijven te activeren tot verduurzaming.

Uitvoeren van het project Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO) onder CODIN-vlag

Als deelnemer van het Contactnet Duurzame Innovatie Noord-Nederland (CODIN) participeren we in projecten gericht op productontwerp volgens het cradle-to-cradle-beginsel en in ketenprojecten (betonkringloop, hergebruik van bitumineuze dakbedekking). We ondersteunen bedrijven bij de ontwikkeling van een product volgens het principe van cradle-to-cradle. De ervaringen worden gedeeld met andere bedrijven.

Verwacht/beoogd resultaat

Sluiten van kringlopen bitumen en beton in twee pilotprojecten.

Stimuleren van duurzame inrichting van bedrijventerreinen

Op bedrijventerrein Hoendiep ronden we het project Duurzame Buitenverlichting af. Bij vijf bedrijven worden lichtplannen opgesteld.

Fairtrade

We continueren onze inzet voor het stimuleren van fairtrade. Met een Lustrum Evenement zal de titel 'Fairtrade Gemeente' breed onder de publieke aandacht gebracht worden.

Verwacht/beoogd resultaat

In 2013 voor de 5e maal de titel 'Fairtrade Gemeente' behalen, als resultaat van een groot aantal deelnemers aan de campagne. Dat blijkt uit een aantal behaalde subtitels in de categorieën Fairtrade Kerk, Fairtrade School en Fairtrade Restaurant.

Beleidsveld

Vergunningverlening en handhaving

De gemeente is het bevoegd gezag voor bedrijven op grond van de Wet milieubeheer en de Algemene Plaatselijke Verordening. We beschermen de leefomgevingskwaliteit door het reguleren en legaliseren van bedrijfsmatige activiteiten en toezicht op de milieubelasting van bedrijven. We zien toe op de naleving van regels en stimuleren energiebesparing bij bedrijven binnen de aspecten van de Wet milieubeheer. We werken aan integrale vergunningverlening, toezicht en handhaving, op een manier die bijdraagt aan efficiency- en kwaliteitsverbetering en die resulteert in administratieve lastenverlichting voor bedrijven.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Vergunningverlening en toezicht bij bedrijven zijn op orde. De uitvoering gebeurt meer en meer integraal conform de nieuwe regelgeving (Wabo; Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht). We besteden extra aandacht aan energiebesparing en duurzaam ondernemen, zowel via het regulerende als het stimulerende spoor. In 2013 gaat een deel van de werkzaamheden over naar een nieuwe provinciale uitvoeringsorganisatie (RUD; Regionale Uitvoerings Dienst). De afgelopen jaren is de gemeentelijke dienstverlening goed gewaardeerd door ondernemers (voorbeeld: benchmark gemeentelijke dienstverlening 2010, MKB vriendelijkste gemeente Noord-Nederland 2011 op de 11^e plek).

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Verbeteren en beschermen van de leefomgevingskwaliteit in de Stad door het reguleren van en toezicht houden op de milieubelasting door bedrijven.
- Verlenen van vergunningen en afhandelen meldingen binnen de wettelijke termijnen.
- Integraal uitvoeren van toezicht en handhaving waar dat mogelijk is door samenwerking tussen betrokken disciplines.
- Verbeteren van de dienstverlening aan bedrijven, onder meer door een klantgerichte benadering. Bevorderen van energie- en grondstoffenbesparing en duurzaam ondernemen bij bedrijven in overeenstemming met de doelstellingen van de Wet milieubeheer.
- Voorbereiden en ontwikkelen van een optimale samenwerking met de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) in onze provincie, voor het takenpakket dat door de RUD wordt uitgevoerd.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Vergunningverlening

- Verlenen van vergunningen en afhandelen van meldingen van bedrijven conform de Wabo.

Adequate afhandeling van klachten

- Klachten worden afgehandeld binnen een termijn van zes weken, conform de geldende klachtenprocedure.

Handhavingsprogramma

- Integrale voorbereiding van jaarlijks handhavingsprogramma, gericht op efficiënte inzet van inspectiecapaciteit en vermindering van lasten voor het bedrijfsleven.
- Uitvoeren van controles en toezicht vanuit het integrale handhavingsprogramma, met een prioritering op basis van een risico-analyse.
- Waar mogelijk en zinvol integraal toezicht toepassen (signaleren, 'oog en oor'-toezicht vanuit milieu, brandveiligheid en bouwen).
- Opstellen integraal handhavingsprogramma 2014 en handhavingsverslag 2012.

Deelname in de Regionale Uitvoeringsdienst

- Deelname in de projectorganisatie voor het oprichten van de RUD.
- Organiseren van de samenwerking tussen de gemeentelijke organisatie en de RUD.

Verwacht/beoogd resultaat

- Positieve waardering van burgers, bedrijven en instellingen voor de dienstverlening.
- Efficiënte inzet van inspectiecapaciteit m.b.t. regelingen die onder de Wabo vallen.

- Lastenverlichting voor het bedrijfsleven.
- Deelname in de RUD (per 1-4-2013) en uitbesteding aan de RUD van het zogenaamde basistakenpakket (incl. overgang naar de RUD van 5,4 fte).
- Integraal handhavingsprogramma 2014 en handhavingsverslag 2012.

Beleidsveld

Detailhandel/markt

De warenmarkt vormt een wezenlijk onderdeel van de binnenstad. Ook de wijkmarkten zorgen voor levendigheid in de buurt. In 2010 zijn de marktverordening en het marktreglement aangepast, waaronder de branchering en marktindeling. Doel was om de markt een positieve impuls te geven. Door herschikking van kramen is er op de Grote Markt een foodplein gevormd en is meer aandacht gegeven aan de uitstraling. Een aantal jaren geleden besloot de raad dat de markt kostendekkend moet zijn. Mede door de teruglopende economie lopen de inkomsten uit de markt terug. Ook de bouw van het Forum heeft impact op de Grote Markt en de beschikbaarheid voor de markt.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De herindeling van de warenmarkt op de Grote Markt en het aanpassen van de marktregels zijn in 2010 gerealiseerd. De beoogde resultaten en kwaliteitsontwikkeling van de gewijzigde indeling en branchering worden langzamerhand merkbaar en worden waar nodig nog bijgesteld. Daarnaast heeft ook de markt last van de recessie en het economisch tij dat tegen zit. De kostendekkendheid wordt op dit moment nog niet gehaald, hoge juridische kosten door het toenemend aantal beroep- en bezwaarzaken zijn hier debet aan. Momenteel loopt er een haalbaarheidsonderzoek naar de algehele kostendekkendheid van de warenmarkt.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Het professionaliseren en het verbeteren van de kwaliteit van de warenmarkt. We willen een toekomstbestendige warenmarkt voor stadgers, regionale bezoekers en toeristen en een markt die een bijdrage levert aan de aantrekkelijkheid van de binnenstad. Door middel van Marktmanagement willen we een efficiëntere uitvoering en naleving van het marktreglement bewerkstelligen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de huidige organisatie van de warenmarkt en blijft het streven naar kostendekkendheid één van de speerpunten. Aan de hand van de toekomstvisie op de Grote Markt zullen we de warenmarkt blijven door ontwikkelen op kwaliteit.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Lopend beleid:

- Blijven inzetten op kwaliteitsontwikkeling warenmarkt door middel van Marktmanagement (efficiency & kostenreductie als uitgangspunt).
- Door-ontwikkelen warenmarkt aan de hand van uitkomsten toekomstvisie Grote Markt.

Verwacht/beoogd resultaat

Een aantrekkelijke onderscheidende en toekomstbestendige warenmarkt die vanuit het Marktmanagement efficiënt en kostendekkend kan worden gerund.

Deelprogramma 2 **BINNENSTAD EN TOERISME**

Met het deelprogramma 'Binnenstad en toerisme' zorgen we voor een binnenstad waar mensen graag naartoe komen. Een binnenstad die gastvrijheid uitstraalt, die goed bereikbaar is en waar wat te beleven valt. Daarmee willen we meer bezoekers en toeristen trekken die hier langer verblijven en meer geld uitgeven; ook als er grote bouwprojecten worden uitgevoerd. Dat hebben we als ambitie opgenomen in ons collegeprogramma. Een aantrekkelijke binnenstad is ook van belang voor het aantrekken en behouden van kenniswerkers (talent). Talenten zijn nodig om de kenniseconomie van Groningen te laten groeien.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Binnenstad en toerisme bedraagt 1,3 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 300 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen 1 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Binnenstadontwikkeling
- Bevorderen toerisme
- Versterken bedrijfsleven binnenstad
- Talent en kenniswerkers

Beleidsveld

Binnenstadontwikkeling

Groningen heeft een aantrekkelijke binnenstad waar veel bezoekers op afkomen. Dit moet ook zo blijven tijdens de uitvoering van de verschillende bouwprojecten (zoals Forum en Grote Markt Oostzijde). Dit is opgenomen als een ambitie in ons collegeprogramma. Een aantrekkelijke binnenstad heeft ook gebieden nodig waar de mix van winkels, horeca en voorzieningen net even anders is. De binnenstad is de aangewezen plek voor een aantal grote evenementen waardoor bezoekers naar de stad komen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

- De uiteindelijk geschatte totale omzet in de binnenstad over het afgelopen jaar bedraagt 828 miljoen euro; dit is een kleine stijging ten opzichte van het jaar daarvoor (780 miljoen euro). Deze omzetstijging wordt vooral gerealiseerd door een hogere besteding van de binnenstadbezoeker. Deze ligt duidelijk boven het niveau van een jaar eerder. De berekende omzet geeft aan dat de binnenstad van Groningen goed functioneert.
- In totaal bezoeken gemiddeld 454 duizend mensen wekelijks de binnenstad (24 miljoen per jaar). De bezoekers besteden gemiddeld 35 euro per persoon.
- Veruit de belangrijkste reden om de binnenstad te bezoeken is winkelen. Tijdens mooi weer blijkt de horeca ook een belangrijke reden om de binnenstad te bezoeken.
- Van alle binnenstadbezoekers komt 58 procent uit de gemeente Groningen zelf. 15 Procent komt uit de regio. Dit aandeel is sinds 2010 afgenomen. Een oorzaak hiervoor is dat het aantal inwoners van de stad toeneemt en dat van de regio stabiliseert. Het overige deel komt van buiten de regio.
- Het aantal binnenstadbezoekers is in 2011/2012 iets gedaald ten opzichte van het jaar daarvoor, maar het totale aantal bestedingen is wel toegenomen.

Het afgelopen jaar hebben zich geen vertragingen voorgedaan in het project Grote Markt Oostzijde/Forum. Een belangrijk deel van de sloop- en archeologiewerkzaamheden is uitgevoerd. En er is sprake van een sluitende grex. Zowel het deelproject Forum als het deelproject Vindicat zijn aanbesteed en gegund.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Een bruisende en bereikbare binnenstad.
- Een veilige binnenstad (Veilig Uitgaan en Veilig Ondernemen).
- Goed wonen in een leefbare binnenstad (A-kwartier en Binnenstad-Oost).
- De binnenstad als motor van de economische en culturele ontwikkeling van stad en regio.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Aantal binnenstadbezoekers	▪ 23,6 miljoen	▪ stabiel	▪ stabiel
▪ Gerealiseerde omzet	▪ 828 miljoen euro	▪ stabiel	▪ stabiel
▪ Bezoekerswaardering binnenstad	▪ 6,9	▪ 6,8 of hoger	▪ 6,9 of hoger

Bron: Detailhandelsmonitor 2011

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Bruisende Binnenstad

We willen inwoners en mensen van buiten de stad naar de binnenstad trekken via een aantrekkelijk evenementenprogramma.

Verwacht/beoogd resultaat

Uitvoeren evenementenprogramma 2013.

Informatievoorziening

De informatievoorziening naar en de betrokkenheid van bewoners, ondernemers en gebruikers van de binnenstad willen we versterken. Dit doen we door het verschaffen van informatie in het informatiecentrum op de Grote Markt, websites, nieuwsbrieven en klankbordgroepen. We verwachten in 2013 meer dan 100.000 bezoekers van het informatiecentrum.

Betere bereikbaarheid Groningen/Binnenstad

Tijdens de bouw van een aantal grote projecten (Oostwand Grote Markt, Forum, Zuidelijke Ringweg en kleinere ingrepen zoals de Diepenring in de binnenstad) moeten we de stad goed bereikbaar houden.

Verwacht/beoogd resultaat

- Het in kaart brengen en afstemmen van alle geplande werkzaamheden in en rond de stad Groningen die gevolgen hebben voor de bereikbaarheid.
- Het beïnvloeden van gedrag van weggebruikers. Wie al op reis is krijgt onderweg de beste route aangewezen (verkeersmanagement). Wie nog thuis is, zal worden aangemoedigd te kiezen voor alternatieve vormen van vervoer, of voor het aanpassen van zijn reistijd (mobiliteitsmanagement).
- Gecoördineerde communicatie over alle werkzaamheden, onder meer via een centraal publieksloket, een gezamenlijke website en gezamenlijke informatiekranen.
- Bij bevoorrading /stadsdistributie willen we knelpunten oplossen.

Beheer en onderhoud binnenstad

Tijdens de bouw in de binnenstad zal er ook extra aandacht zijn voor het beheer en onderhoud. Het BORG-niveau zal daarom op hetzelfde niveau blijven als in 2012. Het 'huiskamerteam' zal onverminderd in stand blijven (programma Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte).

Uitvoeren van het programma Ruimte voor binnenstad [Extra beleidsmiddelen]

Ruimte voor de binnenstad is bedoeld om de aantrekkingskracht van de binnenstad te vergroten. We gaan in 2013 de volgende onderwerpen oppakken: de stadsdistributie, visie op de Grote Markt en op de economische toekomst van de binnenstad, dit samen met de GCC:

- Uitvoering aanvalsplan detailhandel;
- Actualisering kader voor terrassen;
- Uitvoering van de Groninger Fietsenstandaard;
- Experimenteren met de 'fiets' (bijvoorbeeld tijdelijke fietsparkeerplekken) en 'terras' (toestaan schotten, parasols en ander terrasmeubilair (programma's Verkeer, Economie en Werkgelegenheid).

.....

Het project ruimte voor de binnenstad heeft een tekort van 150 duizend euro. Wij stellen uw raad voor hiervoor voor 2013 150 duizend euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen.

Veiligheidsplannen uitvoeren

In de binnenstad zijn er een aantal hardnekkige overlastplekken. De overlast manifesteert zich vooral in het A-kwartier en op het Martiniekerkhof. In het A-kwartier zal vanaf 1 januari 2016 geen prostitutie meer worden toegestaan. Op deze wijze willen we de leefbaarheid structureel verbeteren. De aanpak van de overlast kan alleen worden opgelost door inzet in meerdere programmaonderdelen (programma's Veiligheid, Welzijn, integratie en emancipatie, gezondheid en zorg, werk en inkomen). In 2013 zullen we doorgaan met onze inzet in het Veiligheidshuis. Daarnaast is de binnenstad het koop- en uitgaanscentrum van de stad. We blijven aandacht houden voor de veiligheid (onder andere Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en Veilig Uitgaan en Veilige evenementen (programma Veiligheid).

En verder werken wij aan:

- Uitvoering, indien zich kansen voordoen, van het perspectief Binnenstad-Oost. (programma's Wonen, Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte, Economie en Werkgelegenheid en Verkeer)
- Uitvoeren herinrichting Diepenring, inclusief woonschepen en parkeren
- Uitvoering van het BIMA-jaarprogramma samen met GCC en Marketing Groningen.

Ontwikkeling oostzijde Grote Markt / Forum

In 2013 wordt verder gewerkt aan de bouw van de parkeergarage onder het Forum en we starten met de sloop van de Naberpassage. Eind 2013 wordt het nieuwe onderkomen van Vindicat opgeleverd.

Beleidsveld

Bevorderen toerisme

Groningen blijft een aantrekkelijke stad voor toeristen. Dit blijkt mede uit de toename van het aantal overnachtingen. Dit is van belang omdat inkomende geldstromen van buiten onze regio een belangrijke stuwende impuls voor de economie van Groningen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het toeristisch dag-bezoek is in 2011 licht gestegen tot 4,8 miljoen bezoekers. Het aantal hotelovernachtingen in onze toeristische accommodaties neemt nog steeds toe.

.....

indicator	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal toeristische overnachtingen	▪ 374.248	▪ 381.812	▪ + 7.564	▪ 2 procent

In onderstaande tabel ziet u de ontwikkeling van de werkgelegenheid voor de sector leisure weergegeven. Leisure omvat vestigingen uit de toeristische sector, cultuur, horeca en sport.

.....

indicator	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal arbeidsplaatsen leisure	▪ 8.559	▪ 9.148	▪ + 589	▪ 6,9 procent

- Toeristen geven hoge waarderingen voor de sfeer en gezelligheid, netheid en aan het Winkel- en horeca-aanbod van Groningen. Vooral de Duitse bezoeker is erg enthousiast en besteedt dan ook significant meer dan de Nederlandse bezoeker.
- In 2012 heeft uw gemeenteraad besloten het aantal koopzondagen uit te breiden tot een totaal van 16, zodat winkels het toeristische bezoek beter kunnen ondersteunen.
- Het evenementenprogramma was in 2012 goed gevuld. In 2012 is ook de CapitoolGids over Groningen verschenen, met ruime aandacht voor de binnenstad. Hiermee hopen we nog meer toeristen naar de stad te trekken.

Doelen

Wat willen we bereiken?

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Arbeidsplaatsen leisure	▪ 9.148	▪ >9.148	▪ toename t.o.v. 2012
▪ Aantal toeristische overnachtingen	▪ 381.812	▪ >381.812	▪ toename t.o.v. 2012

We willen in 2013 beter presteren dan het voorgaande jaar.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Publiektrekkende evenementen en nieuwe initiatieven ondersteunen

In 2013 gaan we onze bijdrage aan Eurosonic/Noorderslag continueren. Daarnaast gaan we weer enkele interessante, omzet-stimulerende evenementen financieren. Sinds de oprichting van het Fonds Ondernemend Groningen werken we nauw samen met de ondernemersverenigingen, zowel om nieuwe evenementen een kans te geven, als om gastvrijheidsacties te kunnen (co)financieren.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Voortzetten Lopend beleid
- Meer bezoekers, meer omzet, een nog beter imago van Groningen als bruisende stad

Marketing Groningen ondersteunen

Marketing Groningen is verantwoordelijk voor de city marketing van Groningen. In 2011 is besloten dat de bijdrage aan Marketing Groningen structureel is vastgesteld op een bedrag van 900 duizend euro.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Continuering Marketing Groningen

Toeristische monitors uitvoeren

Periodiek geven we opdracht tot het uitvoeren van toeristische monitors waarmee we inzicht krijgen in de ontwikkeling en trends op de Nederlandse en Groningse toeristische markt. Jaarlijks ontvangen we de resultaten van het Continue Vakantie Onderzoek (CVO), terwijl de Toeristisch-Recreatieve Ontwikkelings-Monitor (TROM) tweemaaljaarlijks plaatsvindt en ook weer in 2013 wordt uitgevoerd.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Oplevering CVO en TROM 2013

Beleidsveld

Versterken bedrijfsleven binnenstad

Naast de culturele voorzieningen zijn de horeca en de detailhandel belangrijke smaakmakers van de stad. Het gaat hier om economisch belangrijke sectoren met veel werkgelegenheid. Deze twee bedrijfstakken zijn goed voor 40 procent van de vestigingen en één-derde van de werkgelegenheid in de binnenstad (ook voor laagopgeleiden). Daarom stimuleren we beide sectoren.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

- Groningen ontkomt niet aan de economische recessie, die ook duidelijk voelbaar is in de horeca en de detailhandel. Lagere bestedingen, inflexibele huren en de opkomst van het internetwinkelen zetten de marges onder druk, vooral bij de kleinere ondernemers.
- Het aantal werkzame personen in het centrum is in 2011 licht afgenomen, maar het aantal bedrijfsvestigingen is gestegen. Dit wordt mogelijk veroorzaakt door een toename van het aantal zelfstandigen zonder personeel (ZZP-ers).

	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal werkzame personen in het centrum	23.232	23.214	-18	-0,07 procent
Aantal bedrijfsvestigingen in het centrum	3.312	3.422	+110	+3,3 procent

- De binnenstad trekt gemiddeld een kleine 24 miljoen bezoekers per jaar, waarvan zes procent primair een toeristisch motief heeft. Omgerekend is dit goed voor anderhalf miljoen toeristische bezoeken. Het aantal binnenstadbezoekers daalt de laatste jaren wel licht. Dat is in lijn met cijfers uit vergelijkbare steden.

Aantal binnenstadbezoekers (in miljoenen)	2009	2010	2011
	▪ 24,5	▪ 24,1	▪ 23,6

We willen de omzet in de binnenstad jaarlijks stabiel houden rond 761 miljoen euro. Dat is de gemiddelde omzet van de afgelopen vijf jaar. Ondanks dalende bezoekersaantallen en de recessie is de omzet in 2010 en 2011 wél toegenomen. Dit komt vooral door een hoger besteed bedrag per bezoeker, wat op zijn beurt weer veroorzaakt wordt doordat de bezoeker van de binnenstad langer in de stad blijft en het winkelaanbod en de sfeer hoog waardeert.

Omzet binnenstad (in miljoenen euro's)	2009	2010	2011
	▪ 756	▪ 780	▪ 828

Bron: Detailhandelsmonitor

- De stijging van het aantal leegstaande panden in enkele straten van de binnenstad vinden we zorgelijk (bijvoorbeeld Oosterstraat, Steentilstraat, Gelkingestraat).

Doelen

Wat willen we bereiken?

MEETBAAR RESULTAAT

---

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
Aantal werkzame personen in het centrum	▪ 23.214	▪ stabiel	▪ stabiel
Aantal bedrijfsvestigingen in het centrum	▪ 3.422	▪ 3.524 (+3,3%)	▪ toename t.o.v. 2012

We willen met deze indicator de werkgelegenheid op peil houden.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Servicepunt Detailhandel ondersteunen

(inclusief winkelstraatmanagement en leegstandbestrijding)

Het Servicepunt Detailhandel is een belangrijke dienstverlener en aanspreekpunt voor detaillisten bij problemen. Het geïntegreerde accountmanagement door verschillende gemeentelijke diensten en het UWV samen, vraag-gestuurde kennisverbreding voor de detaillist en diverse re-integratie- en gastvrijheid-projecten worden zeer gewaardeerd. Het Servicepunt Detailhandel mag vanaf 2013 rekenen op significante cofinanciering vanuit het Fonds Ondernemend Groningen.

Met ingang van 2013 gaan wij het Servicepunt ook inzetten om enkele goed functionerende activiteiten uit het project Winkelstraatmanagement (dat eind 2012 afloopt), voort te zetten. Daarnaast willen we goede nieuwe initiatieven tegen leegstand die we in de opstartfase ondersteunen.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Continuering en uitbreiding Servicepunt Detailhandel
- Vermindering leegstand door tijdelijke oplossingen

Plan Oog voor nieuwe detailhandel uitvoeren

Nog niet alle retailformules weten de weg naar Groningen te vinden. Juist in de huidige periode is het belangrijk dat potentiële vestigers verleid worden zich in Groningen te vestigen en hen daar zo goed mogelijk in te faciliteren. Dat gaan we bereiken door de uitvoering van een 'Oog voor nieuwe detailhandel': gerichte acquisitiebezoeken, het onderhouden van kansrijke relaties, gerichte promotie en korte connecties met makelaars, vastgoedeigenaren en ontwikkelaars.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Leveren van optimale inspanning en ondersteuning bij acquisitie nieuwe retail formules

---

Groningen City Club ondersteunen

We vinden de GCC waardevol als verbindende factor tussen binnenstadondernemers en als samenwerkingspartner in het jaarprogramma BIMA (binnenstadmanagement). Daarnaast is de GCC een belangrijk platform voor en spreekbuis van de binnenstadondernemers.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Continuering Groningen City Club

Monitor detailhandel uitvoeren

We gaan de detailhandelsmonitor uitvoeren in 2013 om zo actuele informatie te verkrijgen als relevante input voor ons detailhandelsbeleid.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Uitvoering detailhandelsmonitor

Beleidsveld

Talent en kenniswerkers

De ontwikkeling naar een kenniseconomie leidt tot een steeds grotere behoefte aan hoogopgeleide talenten en kenniswerkers die kunnen bijdragen aan de economische groei in de kennissectoren en bedrijven.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

- Groningen is een echte studentenstad. In Groningen studeren ruim 55 duizend studenten aan de Rijksuniversiteit, de Hanzehogeschool of een andere Hbo-instelling. Daarmee is Groningen de vierde studentenstad in Nederland. In totaal wonen circa 35 duizend studenten in de gemeente Groningen. Dat betekent dat bijna één op de vijf Stadgers student is.
- Door de aanwezigheid van zoveel studenten in de leeftijdsgroep van 20-24 jaar is Groningen qua bevolking ook een van de jongste gemeenten van het land. We kennen veel mensen met een hoog opleidingsniveau: 46 procent is hoger opgeleid.
- In schooljaar 2011-2012 is het aantal eerstejaars studenten op de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit met 53 à 54 duizend studenten nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van schooljaar 2010-2011.
- Groningen beschikt dus over een groot potentieel aan hoogopgeleiden.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Een goed functionerende arbeidsmarkt, waarin vraag en aanbod van arbeid goed op elkaar aansluiten.
- Versterking van de kenniseconomie.
- Een innovatief ondernemersklimaat dat weer creatieve en innovatieve bedrijvigheid aantrekt.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Innovatienota uitvoeren

Naar verwachting bespreekt uw raad de innovatienota in november 2012. Hierin is aangegeven hoe we het innovatieve vermogen van bedrijven en instellingen in de stad en de regio willen stimuleren.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Uitvoeren acties en projecten uit de innovatienota.

Arbeidsmarkt nader onderzoeken

In 2013 laten we nader onderzoeken hoe de ontwikkelingen er qua vraag en aanbod op de arbeidsmarkt uitzien, ook voor de langere termijn.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Oplevering arbeidsmarktonderzoek

Deelprogramma 3 **GRONINGEN KENNISSTAD**

Met 'Groningen City of Talent' stimuleren we de kenniseconomie. Instrumenten daarvoor zijn het Akkoord van Groningen en het economische beleidsplan G-kracht en mogelijk ook het nieuwe internationaliseringbeleid. Samen met de partners van het Akkoord van Groningen zetten we in op het stimuleren van een innovatief ondernemingsklimaat en willen we de stad ontwikkelen tot een centrum van duurzame innovatie. We willen Groningen als *City of Talent* profileren en kennis vaker en meer maatschappelijk toepassen. Bij dat proces willen we het middelbare, het voorbereidende beroepsonderwijs en de grote werkgevers uit de stad intensiever gaan betrekken. Dat gebeurt door te focussen op twee sterke kennisclusters: Groene Energie en Gezond ouder worden (Healthy Ageing). Groningen heeft voor beide clusters een uitstekende kennisinfrastructuur en een veelbelovende onderscheidende uitgangspositie. Door deze clusters verder te ontwikkelen en krachtig te profileren willen we een aantrekkelijke stad zijn en blijven voor internationale onderzoeksinstituten, bedrijven en talentvolle kenniswerkers. Zo willen we de werkgelegenheid bevorderen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Groningen kennisstad bedraagt 800 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 160 duizend euro, extra beleidsmiddelen akkoord van Groningen 75 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 565 duizend euro.

Beleidsvelden

- Het Akkoord van Groningen
- Gezond ouder worden (healthy ageing)
- Innovatieve ondersteunende technologie (ICT)

Beleidsveld

Het Akkoord van Groningen

Het Akkoord van Groningen is een structureel en strategisch samenwerkingsverband tussen de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanzehogeschool Groningen, het Universitair Medisch Centrum Groningen en de gemeente Groningen. Door als gelijkwaardige partners op te trekken en te investeren in innovatie en kennisinfrastructuur wil de stad uitgroeien tot een knooppunt van kennis. Een stad met een sterk kennis-, innovatie- en ondernemersklimaat. Kortom een *City of Talent*. Om Groningen als kennisstad zo duidelijk mogelijk te profileren hebben de Akkoordpartners twee speerpunten benoemd: Energie en Healthy Ageing (Gezond ouder worden).

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Groningen heeft zich de afgelopen jaren steeds verder ontwikkeld als kennisstad. Het opleidingsniveau in de stad Groningen behoort tot de hoogste van Nederland. Kennis- en cultuursteden hebben lagere werkloosheidscijfers dan steden zonder hoger onderwijs en culturele infrastructuur. Dit heeft er voor gezorgd dat Groningen, ook in crisistijd, op het gebied van werkloosheid landelijk in de middenmoot terecht is gekomen. Het aantal kennis-gerelateerde banen nog steeds, voornamelijk in de gezondheids- en welzijnzorg en in het onderwijs.

Doelen

Wat willen we bereiken?

In juni 2009 werd de samenwerkingsovereenkomst tussen stad en kennisinstellingen hernieuwd in *Het Akkoord van Groningen 2.0. Samen investeren in kennis en innovatie*. Uitgangspunt van *Het Akkoord 2.0* is het ontwikkelen, profileren en toepasbaar maken van kennis binnen de speerpunten energie en Healthy Ageing. Met dit scherpe kennisprofiel willen we een bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken op het terrein van energie en Healthy Ageing. Daarnaast profileert Groningen zich hiermee als kennisstad en als onderscheidende, concurrerende regio. Ten slotte hopen we hiermee een stijging van het aantal hoogwaardige arbeidsplaatsen te realiseren. De in *Het Akkoord 2.0* geformuleerde doelen moeten tot de volgende resultaten leiden:

- Beter benutten van de kennissectoren energie en Healthy Ageing met een grotere betrokkenheid van de grote werkgevers en het MBO en VMBO;
- Bevorderen van excellentie, meer studenten en toponderzoekers aantrekken en behouden voor Groningen en het boeien en binden van talent;
- Groei van het aantal hoogwaardige kennisbanen stimuleren.

Hierbij maken wij de volgende kanttekening. Het lokale kennis- en innovatiebeleid moeten om effectief te zijn aansluiten bij het regionale en landelijke beleid. Het ontwikkelen van een internationale

concurrentiepositie op dit terrein vraagt grote investeringen die het budget van gemeenten te boven gaan. De rol van de gemeente is dus vooral voorwaardenscheppend: het bij elkaar brengen van partijen, innovatieve ontwikkelingen mogelijk maken en mede ondersteunen en het profileren van de stad als kennisstad door middel van allerlei verschillende activiteiten die direct raakvlakken hebben met de speerpunten van *Het Akkoord 2.0*. Het aantonen van causale verbanden tussen de gemeentelijke activiteiten en een stijging van de kennisintensieve bedrijvigheid (groei van kennisbanen) blijft lastig. Hierop zijn vele andere factoren van invloed.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Akkoord van Groningen [Extra beleidsmiddelen]

Groningen is een kennisstad. Samen met onze partners investeren we in innovatie en in de kennisinfrastructuur, zodat we kunnen uitgroeien tot een knooppunt van kennis. Een stad met een sterk kennis-, innovatie- en ondernemersklimaat. Kortom een *City of Talent*. Wij willen deze samenwerking voortzetten en blijven investeren in de sterke kennissectoren van onze stad: energie en Healthy Ageing. Juist in tijden van crisis is een intensieve samenwerking met partners en het maken van slimme combinaties en verbindingen van belang. Daarom stellen we voor dat uw raad voor 2014 500 duizend euro reserveert en in 2013 500 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen. Alle hierna genoemde activiteiten worden uit dit budget gedekt.

Kenniscampagne City of Talent

Voortzetting Lopend beleid

De vaste onderdelen van de campagne, zoals vastgelegd in de Jaarplannen, zullen in 2013 in grote lijnen hetzelfde zijn als in 2012. De grootste evenementen voor 2013 zijn de Nacht van Kunst & Wetenschap (die in het teken zal staan van het thema energie en aandacht zal besteden aan het lustrum van de Hanzehogeschool) en deelname aan het Ruslandjaar.

Nieuw accent: alternatief voor Vacaturepagina in De Volkskrant

De Vacaturepagina in De Volkskrant wordt in de huidige vorm niet gecontinueerd. Er worden te weinig vacatures aangeleverd vanuit de Akkoordorganisaties en de kosten wegen onvoldoende op tegen de baten. We willen een gezamenlijk promotie-instrument in de landelijke media wel in stand houden en bezien samen met onze partners welke alternatieve vormen mogelijk zijn. Wij hopen met het vernieuwde promotie-instrument in 2013 van start kan gaan.

Koppeling sport met campagne City of Talent

We willen binnen de campagne City of Talent nadrukkelijker een verbinding leggen met sport.

Groningen Talent Group

De Groningen Talent Group zal in 2013 blijven fungeren als denktank voor de stad: de Akkoordorganisaties, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en andere partners kunnen direct leden van de groep werven om mee te werken aan/denkracht te leveren bij uiteenlopende vraagstukken en projecten. De talenten die Groningen verlaten zullen elders fungeren als ambassadeurs van Groningen. De huidige Talent Group zal dit najaar een voorstel doen voor de selectie van nieuwe aanwas in 2013.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Met de campagne City of Talent willen we de bekendheid van Groningen als kennisstad vergroten, wat onder meer tot uitdrukking moet komen in een stijging van het aantal bezoekers van de website.

Energie (zie ook beleidsveld Energie)

Binnen het Akkoord ligt de nadruk op het benutten van dit speerpunt voor valorisatie en het realiseren van onze maatschappelijke ambities op het terrein van duurzaamheid en energie. Binnen het Akkoord is de ontwikkeling van de Energy Academy Europe, gekoppeld aan de proeftuin EnTranCe op Zernike (waar innovaties zullen worden getest) een belangrijk thema. Wij zullen de Energy Academy binnen de kenniscampagne City of Talent actief blijven promoten. De Energy Academy gaat in september van 2012 van start en zal in de jaren daarna verder gestalte krijgen met nauwe betrokkenheid van de Akkoordpartners.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Versterken relaties gemeente en kennisinstellingen, bekendheid van Groningen als dé energiestad van de Energyport Noord-Nederland vergroten.

Healthy Ageing (zie ook beleidsveld Healthy Ageing)

De samenwerking binnen het Akkoord van Groningen is gericht op het benutten van dit speerpunt

.....

voor valorisatie en op het realiseren van onze maatschappelijke ambities op het terrein van gezondheid en welzijn. In 2012 leveren de Akkoordpartners met de campagne Gezond & Actief Groningen gedurende het hele jaar een actieve bijdrage aan het Europese Jaar voor Actief Ouder Worden en Solidariteit Tussen Generaties. Op basis van een evaluatie van het programma dat de Akkoordpartners in 2012 op het terrein van Healthy Ageing hebben ontwikkeld, zullen we bezien welke succesvolle onderdelen we vanaf 2013 gezamenlijk structureel kunnen uitvoeren om de officiële erkenning van Groningen als EU City of Healthy Ageing (die we in 2011 vanuit Brussel ontvingen) blijvend te verankeren. Verder zullen we de voortgang bewaken van de al eerder gerealiseerde aansluiting tussen het gemeentelijke gezondheidsbeleid (Gezonder Zorgen III) en de Healthy Ageingprogramma's van de kennisinstellingen.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Versterken relaties gemeente en kennisinstellingen, bekendheid van Groningen als Healthy Ageing stad vergroten

Zernike

De Akkoordpartners ontwikkelen een gezamenlijke visie voor Zernike Campus en het Zernike Science Park. Uitgangspunt is de verdere ontwikkeling van Zernike tot één van de belangrijkste kennisdynamo's van stad en regio. Belangrijk onderdeel daarbij is de ontwikkeling van het gebied tot een Energy Campus waar kennisontwikkeling en valorisatie van duurzame energie en schone technologie ontwikkeld worden.

De al eerder opgestelde intentieovereenkomst krijgt de vorm van een visiedocument dat als basis zal dienen voor de verdere uitwerking van de verschillende projecten die de uitstraling van het Zernikegebied en daarmee de marktpotentie moeten vergroten. Instrumenten daarbij zijn de inrichting van een gezamenlijk parkmanagement, inrichting en uitbreiding van het P+R terrein, aanpak van de entree, bewegwijzering en de ontwikkeling van een samenhangend verkeersplan.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Vestiging van meer bedrijven op Zernike die in nauwe samenwerking met de daar gevestigde kennisinstellingen innovatieve producten en diensten ontwikkelen, vooral op het gebied van energie. Realisering van de Energy Academy Europe. Meer studenten voor de diversie energy studies.

Stimuleren van ondernemerschap

Het stimuleren van ondernemerschap is een van de doelstellingen van het Akkoord van Groningen. Eind 2011 honoreerde het Rijk een aanvraag van RUG, Hanzehogeschool, UMCG, Stichting Business Generator en andere partners voor de ontwikkeling van een Centrum voor Ondernemerschap en Valorisatie (CVO). Samen met bijdragen van de Groningse partners (waaronder gemeente en provincie) komt de totaal beschikbare bijdrage op 15 miljoen euro uit. Het CVO wordt op dit moment verder ontwikkeld met behulp van de expertise van het VentureLab uit Twente. Het CVO zal in 2013 gaan samenwerken met de Energy Academy Europe/proeftuin EnTranCe en bijdragen aan de versterking van het Zernike Science Park.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Meer bedrijven op Zernike, vooral op het gebied van energie
- Meer studenten die een onderneming starten
- Meer stageplaatsen arbeidsplaatsen

Internationalisering

In 2013 zullen de Akkoordpartners blijven werken aan de profilering van Groningen als kennisstad in Den Haag en Brussel. In 2012 presenteerden de Akkoordpartners zich als Healthy Ageing Stad tijdens de jaarlijkse Open Doors Day in Brussel. We hopen in 2013 opnieuw positief beoordeeld te worden door de toelatingscommissie, zodat we ook in 2013 kunnen deelnemen aan dit internationale promotie- en netwerkevenement.

Binnen het Akkoord ligt de nadruk betreffende de speerpunten energie en Healthy Ageing bij de internationale samenwerking op Noord-Duitsland (Oldenburg, Bremen, Hamburg). We sluiten daarbij aan bij de keuzes die voor de kennisinstellingen het meest interessant zijn. Naast Duitsland is de relatie met China een belangrijk thema binnen het Akkoord. RUG, Hanzehogeschool en gemeente werken hiervoor samen binnen het Groningen Confucius Instituut (GCI). In 2013 zal het GCI, evenals in 2012, diverse activiteiten organiseren om de banden tussen China en Groningen/Noord-Nederland verder aan te halen.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Actief deel uitmaken van Europese netwerken, versterken van de internationale samenwerking op het gebied van energie en Healthy Ageing, versterking van de relaties in Den Haag en Brussel, Noord-Duitsland en China.

Jongerenhuisvesting (Zie ook deelprogramma Jongerenhuisvesting)

Voor jongeren worden voldoende huisvestingsmogelijkheden gecreëerd. Dit is een belangrijke voorwaarde om als stad studenten te kunnen blijven trekken en als kennisstad aantrekkelijk te blijven. In 2013 zal er verder worden gewerkt aan het realiseren van tijdelijke huisvesting voor studenten. Tegelijkertijd zullen wij verder werken aan de plannen voor grootschalige, nieuwbouw voor studenten. Studenten van de door de Akkoordpartners gelanceerde Groningen Talent Group zullen, waar mogelijk, (net als in 2011 en 2012) worden betrokken bij de ontwikkeling van de plannen voor grootschalige studentenhuisvesting en bij de campagne BOUWJONG.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Oplevering van tijdelijke en structurele huisvesting voor jongeren op een aantal locaties in de stad.

Co financieringsfonds

Het fonds is bedoeld voor de cofinanciering van projecten op het gebied van energie en Healthy Ageing. In 2011 heeft uw raad besloten voor de periode 2011-2012 jaarlijks 500 duizend euro hiervoor beschikbaar te stellen. Er is een toenemende vraag vanuit het Rijk en Europa aan de regionale en lokale overheden naar de cofinanciering van projecten ter stimulering van de kenniseconomie. Ook in 2013 verwachten wij aanvragen op het gebied van de speerpunten Energie en Healthy Ageing.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Het beschikbaar stellen van cofinanciering voor kennisprojecten levert een meervoud van Europese en rijkssubsidies op voor de Groningse economie. De projecten die ten laste van het fonds worden gehonoreerd leveren nieuwe banen op en leiden tot nieuwe samenwerkingsverbanden tussen Groningse bedrijven en kennisinstellingen.

Beleidsveld

(Groene) energie

Groningen heeft een stevige energiesector. Dit geldt zowel voor kennisontwikkeling op dit gebied als ook de bedrijvigheid. Ons beleid is erop gericht kennis te benutten en de energiesector krachtig te stimuleren, waardoor we bij kunnen dragen aan onze duurzaamheidsambitie en tevens de economie kunnen stimuleren.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

- In 2010 heeft Noord-Nederland een 'green deal' gesloten met het Rijk. Daarin staat de regio genoemd als topregio energie. De regio Groningen-Eemshaven-Delfzijl is tot 'energy port' van Nederland. Het Noorden wordt daarmee gerekend tot één van de zeven belangrijkste regio's voor de toekomst van Nederland.
- Niet alleen in de regio, maar ook in Energiestad Groningen wordt vooral op het gebied van kennis invulling gegeven aan deze kwalificaties. In instellingen als het Energy Delta Institute, het Energy Delta Research Centre en de Energy Academy werken bedrijfsleven en kennisinstellingen (zoals de Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool, KEMA en het Energy Kennis Centrum) nauw met elkaar samen aan het uitbouwen aan de positie van het Noorden als topsector energie.
- Het aantal bedrijven en het aantal banen in de energiesector groeit. In 2011 is zowel het aantal vestigingen als het aantal arbeidsplaatsen in de energiesector licht gestegen.

	2009	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal arbeidsplaatsen	4.915	4.776	4.877	+ 101	+ 2,1 procent
Aantal vestigingen	323	346	353	+ 7	+ 2 procent

Doelen

Wat willen we bereiken?

We beogen uitbouw en versnelling van de energiekennis en -bedrijvigheid, zodat Groningen uitgroeit tot dé duurzame energiestad van Europa. Juist omdat de duurzaamheidssector economische potentie combineert met grote maatschappelijke betekenis, willen we deze sector in Groningen krachtig stimuleren. Dat moet leiden tot een bovengemiddelde toename van het aantal banen in de energiesector.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Aantal bedrijfsvestigingen	▪ 353	Bovengemiddelde groei	Bovengemiddelde groei
▪ Aantal arbeidsplaatsen	▪ 4.877	Bovengemiddelde groei	Bovengemiddelde groei

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Energy Valley ondersteunen

Tot 2014 hebben we werkafspraken gemaakt met Energy Valley. Van 2012 tot 2015 richt Energy Valley zich op de volgende vijf thema's: biobased economy, power hub, smart energy systems, groen gas rotonde en Energy Academy.

Daarnaast zullen we Groningse energiebedrijven en kennisinstellingen ondersteuning bieden om hen (nog beter) te laten aanhaken op de nationale innovatiecontracten.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Uitvoering geven aan het werkplan 2013 van Stichting Energy Valley
- Het faciliteren van twee innovatiecontracten op het gebied van de topsector energie

Energieke MKB-ers stimuleren

Binnen het brede thema energie kiezen we vier subbranches die we gericht willen stimuleren. Het gaat om:

- Slimme energietechnologie

(Offshore) windenergie

Biobased energie

Gastechnologie

We ondersteunen starters, kleine en middelgrote producenten van (duurzame) energietechnologie en diensten zodat deze zich verder kunnen ontwikkelen. Voor de vier subbranches gaan we bovendien met onze partners (Energy Academy, NOM en provincie) gerichte acquisitie-acties uitvoeren.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Vestiging van 3 á 4 nieuwe MKB-energiebedrijven in Groningen
- Realisatie van twee demonstratieprojecten met energieke MKB-ers

Beleidsveld

Gezond ouder worden (healthy ageing)

Mensen worden ouder. Door de vergrijzing krijgen we de komende jaren te maken met meer oudere mensen en neemt de vraag naar zorg toe. Groningen bezit een sterk kennisfundament voor het cluster 'gezond ouder worden'. Het is van belang dat cluster verder te versterken om bij te dragen aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken zoals het betaalbaar houden van de zorg en mensen langer actief houden in het arbeidsproces.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

- De kennisbasis van healthy ageing is stevig met de strategische projecten LifeLines en ERIBA als ruggengraat. Met het Centrum voor Valorisatie en Ondernemerschap en de Healthy Ageing Campus BV is ook een goede structuur gecreëerd voor het ontwikkelen en aantrekken van bedrijvigheid. De komende jaren is het de ambitie de Healthy Ageing Campus tot ontwikkeling te brengen. Hierbij ligt de focus op gezonde voeding, e-health en life sciences (medische technologie, geneesmiddelenontwikkeling en diagnostica). Focus en samenhang in de projecten is nodig om nationaal én internationaal aan de weg te kunnen timmeren.
- Zoals zichtbaar in onderstaande tabel stijgt het aantal arbeidsplaatsen en het aantal vestigingen in de healthy ageing-sector wat positief bijdraagt aan de werkgelegenheidsontwikkeling.

	2009	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal arbeidsplaatsen	22.040	22.207	22.526	+ 319	+ 1,4 procent
Aantal					

vestigingen 305 336 353 + 17 + 5,1 procent

Doelen

Wat willen we bereiken?

Versterken van Groningen Kennisstad door het uitbouwen van het healthy ageing-cluster. Samen met relevante partners willen we dat Groningen (c.q. Noord-Nederland) regionaal, nationaal en internationaal herkend en erkend wordt als Europese topregio op het gebied van gezond ouder worden. We willen dat de ontwikkelde kennis vaker en steeds meer maatschappelijk wordt toegepast.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Aantal bedrijfsvestigingen	▪ 353	▪ Bovengemiddelde groei	▪ Bovengemiddelde groei
▪ Aantal arbeidsplaatsen	▪ 22.526	▪ Bovengemiddelde groei	▪ Bovengemiddelde groei

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Healthy Ageing Network North Netherlands ondersteunen, fase 2

Clusterorganisatie HANNN heeft de afgelopen jaren gewerkt aan profilering van het healthy ageing-cluster in Den Haag en Brussel en aan het stimuleren van de samenwerking in het Noorden. In 2013 loopt de projectperiode van de eerste fase af. Branding en stimulering van de samenwerking blijft ook in 2013 en de jaren daarna van belang.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Continuering van clusterorganisatie HANNN
- Grotere zichtbaarheid van het Noordelijke healthy ageing-cluster in Den Haag en Brussel.

Valorisatie en ondernemerschap stimuleren

We hebben een beperkt budget gereserveerd dat we willen inzetten voor het vaker en steeds meer aanwenden van nieuw ontwikkelde kennis op het gebied van healthy ageing ten gunste van de maatschappij, waardoor kennis niet alleen verspreid wordt onder wetenschappers, maar ook onder bedrijven, overheden of maatschappelijke organisaties.

(Nieuwe) bedrijvigheid acquireren

In 2012 is de Healthy Ageing Campus BV opgericht samen met het UMCG, de NOM en de provincie. Deze organisatie gaat zich bezighouden met campusontwikkeling inclusief het aantrekken van bedrijvigheid.

Beleidsveld

Innovatieve ondersteunende technologie (ICT)

Hoogwaardige ICT voorzieningen en infrastructuur vormen een belangrijke voorwaarde voor economische groei. Daarnaast beschikt Groningen over een sterke kennispositie op het gebied van ICT, waardoor nieuwe ontwikkelingen makkelijker toegankelijk zijn. Deze positie willen we behouden en versterken.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

- De grote landelijke ICT-bedrijven houden rekening met een fors verlies aan arbeidsplaatsen. Dat komt omdat er minder detacheringskrachten worden ingehuurd, door efficiencyverbetering van ICT-beheer en ontwikkelingen als offshoring. Een deel van de bedrijfsprocessen wordt daarbij uitbesteed naar landen met lagere lonen. Naar verwachting zal er ook personeel in Groningen moeten afvloeien. Een deel van deze mensen zal als zzp-er weer terugkomen in de statistieken.
- Lokale ICT-bedrijven met een 'maakfunctie' doen het daarentegen goed. Deze bedrijven hebben te maken met een tekort aan hoog opgeleide ICT-specialisten met kennis van specifieke branches (bijv. zorgsector).
- Ter ondersteuning van de kenniseconomie wordt ICT steeds belangrijker, vooral dataverzameling. Niet voor niets is ICT door het Ministerie van EL&I benoemd als Innovatie As die de economische topsectoren versterkt, zoals energie, life sciences en de creatieve industrie.

- Het aantal arbeidsplaatsen en het aantal vestigingen in de ICT-sector hebben zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld: er is een lichte afname te zien in aantal arbeidsplaatsen en een groei van het aantal vestigingen (ZZP-ers).

	2009	2010	2011	Ontwikkeling 2010-2011 absoluut	Ontwikkeling 2010-2011 procentueel
Aantal arbeidsplaatsen	9.656	9.047	9.061	-13	-0,1 procent
Aantal vestigingen	944	1.058	1.152	+94	+8,9 procent

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen de positie van Groningen als ICT-stad versterken en daarmee de ontwikkeling van de andere economische (kennis)sectoren extra stimuleren. We willen die versterking afmeten aan het aantal bedrijfsvestigingen en, ondanks de landelijke afnemende tendens, aan het aantal banen in de ICT-sector.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
Aantal bedrijfsvestigingen	1.152	>1.152	toename t.o.v. 2012
Aantal arbeidsplaatsen	9.061	>9.061	toename t.o.v. 2012

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Digitale infrastructuur versterken

We blijven werk maken van de aansluiting van bedrijven en woningen op glasvezel. Hiervoor werken we samen met partners, zoals de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit. Daarnaast houden we ons bezig met het faciliteren van commerciële partijen bij de verdere aanleg van draadloze wifi-netwerken in de (binnen)stad. Beide infrastructuren bieden mogelijkheden voor digitale innovatie voor bijvoorbeeld winkeliers.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Uitbreiding aantal glasvezelaansluitingen
- Twee wifi-innovatieprojecten

Datacenters acquireren

Er is wereldwijd belangstelling voor Groningen als vestigingslocatie voor datacenters. Dit komt omdat onze vestigingscondities op onderdelen nadrukkelijk onderscheidend zijn voor datacenters ten opzichte van andere locaties in de wereld. We blijven in 2013 doorgaan met de acquisitie van datacenters en maken een verbinding naar onze duurzaamheidsambitie om energiebesparende mogelijkheden in de sector te onderzoeken.

Beoogd/verwacht resultaat:

- Binnen een paar jaar vestiging van een datacenter in Groningen

Projectinitiatieven kennissectoren ondersteunen

Om de kennissectoren in onze gemeente verder te versterken, gaan we projectinitiatieven ondersteunen die gericht zijn op kenniseconomie dan wel op de Digitale Agenda. Deze Agenda beoogt het functioneren van overheden en instellingen via digitalisering te verbeteren (zoals e-government, burgerparticipatie).

Beoogd/verwacht resultaat:

- Ondersteuning van meerdere projectinitiatieven

Deelprogramma 4 **OVERIGE ACQUISITIE**

Met het deelprogramma 'Overige acquisitie' onderhouden we stelselmatig contacten op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. Die contacten zijn nodig om te kunnen anticiperen op relevante beleidsvoornemens bij het Rijk en in Europa, om onze economische topsectoren er voor het voetlicht te brengen, om de kansen op externe subsidies en investeringen te vergroten, om meer bedrijven en bezoekers te kunnen aantrekken en om ons regionale bedrijfsleven en de kennisinstellingen te kunnen versterken. Met dit deelprogramma investeren we dus in samenwerken.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overige acquisitie bedraagt 10 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen.

Beleidsvelden

- Actief netwerken
- Internationalisering

Beleidsveld

Actief netwerken

Ontwikkelingen

Relevante ontwikkelingen

De gemeente Groningen onderhoudt, regionaal, landelijk en internationaal, contacten met verschillende partijen. Deze contacten zijn nodig om kennis, middelen, subsidies en business (en dus werkgelegenheid) naar Groningen te halen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De gemeente neemt jaarlijks - zowel ambtelijk als bestuurlijk - deel aan verschillende activiteiten en netwerken op verschillende niveaus (lokaal, regionaal, nationaal, Europees).

Doelen

Wat willen we bereiken?

Aandacht voor goede betrekkingen moet ertoe leiden dat de belangen van Groningen voldoende voor het voetlicht komen bij uiteenlopende partijen (investeerders, samenwerkingsrelaties, bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en meer) op verschillende niveaus. De frequentie van onze aanwezigheid in de diverse netwerken willen we in 2013 verhogen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Regionale en (inter)nationale samenwerking versterken

Via regelmatige ambtelijke en bestuurlijke contacten met overheden en instanties op regionaal, nationaal en Europees niveau werken we aan het voor het voetlicht brengen van onze regionale ambities en op het bevorderen van internationale handel en kennisontwikkeling. Ook gezamenlijke lobbytrajecten met de regio voor het behoud van rijksdiensten en andere grote werkgevers voor het Noorden, maakt deel uit van Actief netwerken.

Relatiemanagement uitvoeren

Niet alleen onderhouden onze account managers contacten met specifiek benoemde doelgroepen in het bedrijfsleven, ook werken we veel samen, wisselen kennis uit en we onderhouden contacten met tal van instanties die van belang zijn voor het functioneren van de Groninger economie.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Versterken relaties met instellingen, bedrijven en instanties.

Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) [Extra beleidsmiddelen]

Sinds 2007 zijn de vier grote steden in Noord-Nederland (Groningen, Emmen, Leeuwarden en Assen) adviserend lid van het Dagelijks Bestuur van het SNN. Daarnaast is de stad vertegenwoordigd in de verschillende bestuurscommissies van het SNN. Vanaf 2008 dragen de steden daarom ook financieel beperkt bij aan de organisatiekosten. Het betreft de kosten voor de bestuurssecretariaten en de uitvoeringskosten.

Binnen het SNN werken we mee aan het gezamenlijk versterken van de economische positie van Noord-Nederland. Dit doen we door gezamenlijk voor Noord-Nederland te lobbyen in Den Haag en

Brussel. En ook door ons ruimtelijk economisch beleid op de vijf economische clusters energie, sensortechnologie, watertechnologie, agribusiness en healthy ageing, onderling af te stemmen en te versterken. Voor 2013 is de bijdrage begroot op 100 duizend euro. We stellen voor dat u dit bedrag uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt.

Beleidsveld

Internationalisering

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het opbouwen van relevante handelscontacten en zorgen voor internationale promotie is al enige jaren gefocust op Noordoost-Europa en Duitsland enerzijds, en China anderzijds. We nemen deel aan verschillende internationale activiteiten en handelsmissies; daarnaast nemen we deel aan een aantal Interreg-projecten zoals *Energy Vision North Sea Region* en *Hansa Energy Corridor*. Steeds staat de samenwerking met onze kennisinstellingen, bedrijfsleven en intermediaire organisaties daarbij centraal en we richten ons op het binnenhalen van business en bedrijvigheid en dus werkgelegenheid naar Groningen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

In 2013 geven we een vervolg aan de zorgvuldig opgebouwde contacten. Daarbij zoeken we vooral samenwerking met provincies (Groningen, Drenthe), steden (regiovisie Groningen-Assen, Emmen) en organisaties zoals het Confucius Institute, de Kamer van Koophandel en de NOM. We gaan verder met de uitbouw van de positie van onze kennissectoren Energie en Healthy Ageing die een reputatie aan het opbouwen zijn in het internationale speelveld. We richten ons hierbij tevens op het binnenhalen van (nieuwe) bedrijvigheid. Daarbij sluiten we aan bij het Europese beleid met als titel 'Europa 2020'.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Internationale promotie en handelscontacten energie

In 2013 gaan we onze relevante handelscontacten in de energiesector uitbouwen om Groningen daarmee internationaal te promoten als dé duurzame energiestad van Europa. Zie ook China en Rusland.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Twee nieuwe internationale energieprojecten ondersteunen (waar het Gronings bedrijfsleven en/of onze kennisinstellingen aan deelnemen)
- Minimaal twee activiteiten die Groningen (internationaal) promoten als duurzame energiestad organiseren of eraan deelnemen

Internationale promotie en handelscontacten healthy ageing

Om de healthy ageing-sector te versterken en ook internationaal te promoten, reserveren we een klein budget om kennisinstellingen en bedrijven desgevraagd te ondersteunen bij hun internationale activiteiten.

China

In onze contacten ligt de nadruk op onze zustersteden Xi'an en Tianjin, en op vertegenwoordiging van de Nederlandse overheid in China. Daarbij richten we ons steeds meer op inkomende handelsmissies. Zo zijn Chinese ondernemers vaste deelnemers tijdens de Promotiedagen voor het Noordelijk bedrijfsleven. Deze missies moeten leiden tot investeringen in onze regio. In 2013 vervolgen we deze activiteiten. In samenwerking met de NOM en SNN zetten we een acquisitietraject op waarbij onze Chinese contacten worden ingezet. Met Oldenburg en Bremen wordt een gezamenlijke China Desk opgezet om zo de krachten beter te kunnen bundelen. Het Groningen Confucius Institute gaat hierbij een belangrijke rol spelen. Mogelijk volgt in 2013 een energie-handelsmissie naar China.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Inkomende missies voorbereiden
- Samen met Oldenburg en Bremen een gezamenlijke China Desk opzetten

---

Duitsland

Het onderhouden en uitbouwen van strategische partnerschappen met steden in Noord-Duitsland is een *must* in deze tijden waarin de Europese Unie aandringt op de vorming van economische regio's. Daarom tekenen we in 2013 ook een intentieverklaring met Bremen.

In 2012/2013 gaan we de Letter of Intent 2012 met Hamburg en het Tien Punten Plan met Oldenburg uitschrijven in actieprogramma's met concrete projecten. Deze projecten gaan we ook uitvoeren. Daarbij moet de focus wat ons betreft liggen op Groningen Kennisstad (energie en healthy ageing), de positie van Groningen in Europa en op het versterken van de creatieve en innovatieve industrieën in Groningen en Noord-Duitsland.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Intentieverklaring Bremen ondertekenen
- Actieprogramma's opstellen en uitvoeren

Rusland

Centraal thema bij de regionale handelsactiviteiten richting Rusland is energie. In 2013 vieren we het Nederland-Rusland Jaar met talloze activiteiten in het land en in de regio. Gasterra/Gasunie organiseren in het voorjaar een energiecongres rond de opening in Groningen. Verder wordt samen met Kaliningrad gewerkt aan het initiëren en uitvoeren van een subsidieproject over energy efficiency. Het is de bedoeling hierover een seminar te organiseren in Groningen. Tot slot koppelen we in samenwerking met de Kamer van Koophandel een Noordelijke delegatie aan de handelsmissie die het Ministerie van EL&I in 2013 organiseert naar St. Petersburg/Moskou.

Verwacht/beoogd resultaat:

- Seminar in Groningen over energy efficiency
- Noordelijke delegatie organiseren voor deelname aan handelsmissie Ministerie EL&I

Deelprogramma 5 **OVERIG ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID**

Binnen het programma economie en werkgelegenheid hebben we nog niet alle lasten kunnen toerekenen aan de juiste deelprogramma's. Dit betreffen vooral kapitaallasten welke we voorlopig hebben opgenomen bij het deelprogramma overige. Bij de eerste voortgangsrapportage zullen we, waar van dat van toepassing is, alsnog de lasten en baten aan de juiste deelprogramma's binnen dit programma toerekenen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overig economie en werkgelegenheid bedraagt 18,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een onttrekking uit de reserves 147 duizend euro overige inkomsten (huurinkomsten van erfpachtterreinen en binnen-bezittingen) 2,7 miljoen euro Extra beleidsgelden 3 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen 13,1 miljoen euro.

Begroting G-kracht 2013

G-kracht [Extra beleidsmiddelen]

In 2011 heeft uw raad besloten voor de periode van 2011 tot en met 2014 jaarlijks 1 miljoen euro uit extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen voor de uitvoering van G-kracht. Daarom stellen we voor dat uw raad voor 2014 euro reserveert en in 2013 1 miljoen euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen. Samen met 680 duizend euro uit de vrijval kapitaallasten dienst RO/EZ is dan in totaal 1,68 miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering van G-kracht 2013.

Deelprogramma 1: Ruimte voor bedrijvigheid 670 duizend euro

Dienstverlening aan werkgevers

- Werklocaties
- Bevorderen ondernemerschap
- Bedrijvigheid in de wijken
- Creatief ondernemerschap

Deelprogramma 2: Binnenstad en Toerisme 490 duizend euro

Aantrekken en behouden van bezoekers en talent

- Bevorderen toerisme
- Versterken bedrijfsleven binnenstad
- Talent en kenniswerkers

Deelprogramma 3: Groningen Kennisstad 410 duizend euro

Activiteiten gericht op versterking kennisclusters

- Energie
- Healthy ageing (Gezond ouder worden)
- ICT

Deelprogramma 4: Overige acquisitie 110 duizend euro

- Actief netwerken
- Internationalisering

Deelprogramma 5: Overige Economie en Werk 0 euro

- Beleidsontwikkeling en monitoring

Totaal: 1,68 miljoen euro

De activiteiten die hieronder vallen staan onder de diverse deelprogramma's.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 2. Economie en Werkgelegenheid								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
2.1	MD/ROEZ	Ruimte voor bedrijvigheid	44.130	6.013	4.440	4.161	4.200	4.239
2.2	ROEZ	Binnenstad en toerisme	2.594	2.060	1.297	1.352	1.386	1.369
2.3	BSD/OCSW/ROE	Groningen kennisstad	1.559	1.809	800	804	810	816
2.4	ROEZ	Overige acquisitie Overig economie	0	90	10	10	10	10
2.5	ROEZ	en werkgelegenheid	40.989	19.999	18.803	19.322	19.329	19.406
Totaal lasten			89.272	29.971	25.350	25.649	25.735	25.840
Baten								
2.1	MD/ROEZ	Ruimte voor bedrijvigheid	1.906	1.540	1.375	1.375	1.375	1.375
2.2	ROEZ	Binnenstad en toerisme	49	388	214	214	214	214
2.3	BSD/MD/OCSW	Groningen kennisstad	368	686	423	423	423	423
2.4	ROEZ	Overige acquisitie Overig economie	0	10	10	10	10	10
2.5	ROEZ	en werkgelegenheid	4.285	3.901	5.542	2.667	2.667	2.667
Totaal baten			6.608	6.525	7.564	4.689	4.689	4.689
Totaal saldi voor bestemming			-82.664	-23.446	-17.786	-20.960	-21.046	-21.151
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			1.678	10.719	128	128	128	128
Totaal onttrekkingen			6.653	4.040	275	3.150	3.150	3.150
Totaal saldi na bestemming			-77.689	-30.125	-17.639	-17.938	-18.024	-18.129
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst				2013	2014	2015	2016
2.1	ROEZ	G-kracht			1.000	1.000		
2.2	ROEZ	Binnenstadmanagement			300	300		
2.3	BSD	Akkoord van Groningen			500	500		
2.3	ROEZ	SNN			100			
2.2	ROEZ	Ruimte voor binnenstad			150			
Totaal extra beleid					2.050	1.800	0	0
Saldo programma + extra beleid					-19.689	-19.738	-18.024	-18.129

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

2.1 Ruimte voor bedrijvigheid **V 1,4 miljoen euro**

Extra beleidsgeld

In de begroting 2012 is 1,210 miljoen euro budget opgenomen voor projecten die gefinancierd worden uit Incidenteel Extra Beleidsgeld. In 2013 is dit bedrag terug geraamd. Het betreft de projecten G-kracht (V 710 duizend euro) en Suikerunie (V 500 duizend euro).

Airport Eelde

De bezuiniging op de subsidie Airport Eelde is in 2013 verwerkt en levert een voordeel op van 170 duizend euro.

Capaciteitsramingen

In de begroting 2013 is minder capaciteit geraamd voor de activiteiten "ruimte voor bedrijvigheid" dan in de begroting 2012 (V 253 duizend euro).

RUD (Voor de projectkosten, frictie- en desintegratiekosten en de kosten van het sociaal plan, in verband met de inrichting van de RUD, is in het jaar 2013 incidenteel een bedrag van 300 duizend euro geraamd. Daarnaast is er een voordeel van 48 duizend euro voornamelijk als gevolg van het schrappen van vacatureruimte in het kader van de bezuinigingen (N 252 duizend euro).

2.2 Binnenstad en Toerisme **V 589 duizend euro**

Extra beleidsgeld

De beschikbare budgetten voor Co-financieringsfonds kennisprojecten en Akkoord van Groningen beide 500 duizend euro in 2012 zijn in 2013 terug geraamd (V 1 miljoen euro).

Akkoord van Groningen

Het werkbudget is in de actuele begroting 2012 verlaagd met de salarislasten ad 200 duizend euro voor de medewerkers van het projectbureau (N 200 duizend euro).

Diverse kleine wijzigingen (N 54 duizend euro).

2.3 Groningen Kennisstad **V 746 duizend euro**

Extra beleidsgeld

Het beschikbare budget voor Co-financieringsfonds kennisprojecten in 2012 is in 2013 terug geraamd.

Akkoord van Groningen

In de actuele begroting van 2012 is voor het Akkoord van Groningen een bedrag van 500 duizend euro vanuit Extra Beleid beschikbaar. Voor 2013 wordt dit pas na definitieve besluitvorming beschikbaar gesteld.

Het werkbudget is in de actuele begroting verlaagd met de salarislasten voor de medewerkers van het projectbureau (N 200 duizend euro).

In de actuele begroting is het budget verhoogd met de bijdragen van de Akkoordpartners UMCG, RUG en Hanzehogeschool voor het werkbudget en de kenniscampagne City of Talent (V 255 duizend euro). Aan de batenkant wordt dit bedrag als opbrengst in de actuele begroting opgenomen (N 255 duizend euro).

2.5 Overig Economie en werkgelegenheid - **V 2,8 miljoen euro**

Rente

Door verlaging van het rentepercentage met 0,45 procent en vrijval op kapitaallasten ontstaat er in 2013 een voordeel van 370 duizend euro op de kapitaallasten op concern investeringen.

Door een lagere stand van de reserves per 1 januari 2013 en een lager rentepercentage voor rente toerekening op reserves en voorzieningen daalt de rente toevoeging in 2013 met 193 duizend euro (N 177 duizend euro).

Airport Eelde

Door het stopzetten van de subsidie aan Airport Eelde wordt het budget van het Fonds Economische Ontwikkeling verlaagd met 96 duizend euro (V 96 duizend euro).

Fonds Economische Ontwikkeling

De wijzigingen in de begroting van het programma Fonds Economische Ontwikkeling 2013 leiden tot 168 duizend euro lagere lasten (V 168 duizend).

Reserve Grondzaken

In 2013 zijn de volgende wijzigingen op de mutaties reserve Grondzaken begroot:

- mutaties exploitatie NIEGG (V 100 duizend euro);
- rentekosten Grondbank (V 200 duizend euro);
- mutaties grondbezit (V 200 duizend euro);
- rente & exploitatiekosten strategische gronden (V 200 duizend euro).

Regio Groningen-Assen

De bijdrage aan Regio Groningen-Assen in 2013 is 159 duizend euro lager dan het beschikbare budget. Hierdoor ontstaat er in 2013 een incidentele vrijval (V 159 duizend euro).

TCN/SIG

In 2012 is 1,4 miljoen euro ontvangen van TCN/SIG. In 2013 wordt dit terug geraamd (N 1,4 miljoen euro).

Extra beleidsgeld

Het gereserveerde extra beleidsgeld 2013 is niet in het begrotingskader opgenomen. In 2013 worden een aantal resultaten verwacht die gedekt worden uit de reserve grondzaken. Met een stelpost worden de extra beleidsmiddelen aan de batenkant van de begroting toegevoegd. In totaal gaat het om een bedrag van 2,875 miljoen euro (V 2,875 miljoen euro).

De overige voordelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 62 duizend euro.

PROGRAMMA 3 JEUGD EN ONDERWIJS

Gezond en veilig opgroeien en je talenten ontwikkelen.

Het programma Jeugd en onderwijs bundelt al ons beleid gericht op kinderen/jongeren van 0 tot 23 jaar en hun ouders. Het heeft verbinding met verschillende andere programma's: werk en inkomen, welzijn gezondheid en zorg, sport en bewegen, cultuur en veiligheid.

Wij willen dat kinderen in Groningen gezond en veilig opgroeien en, ongeacht hun sociaaleconomische of etnische achtergrond, allemaal optimale kansen krijgen hun talenten te ontwikkelen en hun plek vinden in onze samenleving als vrije en verantwoordelijke burgers. Dat betekent dat we extra aandacht besteden aan kinderen en gezinnen in achterstands- en/of risicosituaties. Als kinderen of ouders in de knel komen, willen we zo vroeg mogelijk een helpende hand bieden.

Ook streven we er naar om Groningen - 'City of Talent' - dé onderwijsstad van Nederland te maken. Dat betreft alle onderwijs, dus ook dat voor de jongste kinderen.

Relevante beleidsnota's

Integraal huisvestingsplan Onderwijs 2012-2015

Nota Maatschappelijke stages 2012-2015

'Stad om op te groeien' - Kadernota Integraal Jeugdbeleid Groningen 2011-2014

'Nieuwe verhoudingen, nieuwe dynamiek' - evaluatie Vensterscholen Groningen (2012)

'Groningen voor elkaar' - visie en uitgangspunten voor de uitvoering van de decentralisaties (2012)

'Jeugd: ieders zorg' - Kaders decentralisatie jeugdzorg Groningen (2012)

Kadernota 'Op naar schoolgebouwen van de toekomst!' (2012)

Convenant "Aanpak laaggeletterdheid in de samenleving en het bedrijfsleven 2013-2015 (2012)

Kadernota 'Kansen voor jonge kinderen' (2010)

Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2010-2014 (2010)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Integraal jeugdbeleid**
- 2 Overig**

Wij willen dat Groningen één van de aantrekkelijkste steden van Nederland is om in op te groeien. Je treft het als je in Groningen opgroeit. Want in Groningen staat talent centraal. Wij sluiten aan bij de drijvende kracht van elk kind en hebben een breed en aansprekend aanbod dat ieder kind prikkelt en verder laat ontwikkelen.

Wij geloven dat ieder Gronings kind recht heeft op kwalitatief goed onderwijs. We willen dat Groningen wordt beschouwd als de onderwijsstad van Nederland.

Wij herkennen dat opvoeding lastig kan zijn en geloven in de kracht van positief opvoeden. Daarom zetten we in op versterking van de opvoedkracht van ouders en hun sociale omgeving. De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) vervullen een centrale positie hierin. Een grote opgave voor de komende jaren is de voorgenomen decentralisatie van de jeugdzorg.

Helaas blijven er kinderen die het moeilijk hebben. Deze kinderen geven we de ondersteuning die ze nodig hebben. Als ze dreigen te ontsporen worden ze snel opgenomen in ons vangnet zodat ze weer in staat worden gesteld positief deel te nemen en bij te dragen aan de Groningse maatschappij.

Speciale aandacht besteden we aan kinderen in armoedesituaties. Zo veel mogelijk willen we voorkomen dat armoede in het gezin kinderen belemmert in hun ontwikkeling.

We willen dat de Groningse jeugd optimale kansen heeft bij het betreden van de arbeidsmarkt en uiteindelijk een goede levensstandaard kan hebben.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Integraal jeugdbeleid bedraagt 57,6 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit specifieke rijksbijdragen 4,1 miljoen euro, bezoekers, lesgelden en huuropbrengsten 1,9 miljoen euro, onttrekking en rente reserves 1,3 miljoen euro overige inkomsten 2 miljoen euro, bijdragen van de V&GR gemeenten 13,7 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 37,8 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Talentontwikkeling
- Opvoedkracht
- Actieve gezonde leefstijl
- Maatschappelijke participatie
- Veilig opgroeien

Beleidsveld

Talentontwikkeling

In dit beleidsveld staat het ontwikkelen van talent centraal. Daarbij gaat het om de talenten van alle kinderen, van jongs af aan. We willen dat iedere jongere de ruimte krijgt om zijn of haar talenten te ontdekken en zo goed mogelijk te ontwikkelen. Op school, bij de sportclub, op de muziekschool of elders. We willen dat iedere jongere in Groningen - passend bij zijn of haar eigen niveau - optimaal voorbereid op de arbeidsmarkt komt. De ambities van het beleidsveld Talentontwikkeling hebben een relatie met de Lokale Educatieve Agenda, het sportbeleid en cultuurbeleid.

Ontwikkeling

Wijziging Wet educatie en beroepsonderwijs per 1 januari 2013

Het tweedekansonderwijs voor jongeren tot 27 jaar (VAV) zal in 2013 onder rechtstreekse aansturing van het rijk vallen. Dit betekent dat het rijk de middelen die gemeenten tot nu toe inzetten voor het VAVO uit het budget voor educatie zal lichten en rechtstreeks doorsluis naar het onderwijs.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

We willen kinderen en jongeren optimale kansen bieden en er voor zorgen dat ze geen taal- en ontwikkelingsachterstanden hebben. Deze ambitie is nog niet bereikt. We zijn heel tevreden met de leerprestaties van de kinderen aan het begin van het basisonderwijs (groep 2). Deze liggen boven het landelijke gemiddelde. In 2010 was dit ook al het geval. Helaas laten de laatste cijfers van de prestaties op de Cito-toets score zien dat de leerprestaties van de kinderen aan het einde van het basisonderwijs nog niet

op het landelijke gemiddelde liggen. De deelname aan het basisontwikkelingsprogramma in de voorschoolse periode is hoog. De deelname door doelgroepkinderen aan de voor- en voerschoolse educatie (vve) is in onze ogen nog te laag. Hierdoor zijn er nog steeds kinderen met een taal- en ontwikkelingsachterstand.

Ons doel is dat de jeugd uiteindelijk met een startkwalificatie de arbeidsmarkt betreedt. Uit de laatste cijfers blijkt dat we ons streven om het aantal voortijdig schoolverlaters terug te brengen met 40% ten opzichte van het peiljaar 2005-2006 nog niet gehaald is.

Het binnenklimaat en de duurzaamheid van de schoolgebouwen kan nog sterk verbeterd worden.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen dat jongeren in Groningen opgroeien tot zelfredzame burgers die een positieve bijdrage leveren aan onze samenleving. We willen daarom:

- kinderen en jongeren optimale kansen bieden;
- zorgen voor doorgaande (leer)lijnen;
- taal- en ontwikkelingsachterstanden tijdig signaleren en bestrijden;
- alle jongeren goed voorbereiden op een loopbaan.

Onze concrete doelen zijn onder meer om in 2013:

- de gemiddelde Cito-toets score op niveau van het landelijke gemiddelde te brengen;
- het percentage kinderen 2 t/m 4 jaar dat gebruik maakt van het aanbod voor- én voerschoolse educatie (vve) te verhogen naar minimaal 88%;
- het percentage doelgroepkinderen 2 t/m 4 jaar dat gebruik maakt van het aanbod vve te verhogen van 61% in 2011 naar 85% in 2015.
- het aantal voortijdige schoolverlaters 12-23 jaar terug te brengen met 40% ten opzichte van het peiljaar 2005-2006.
- het verbeteren van het binnenklimaat van de schoolgebouwen door het aantal ppm (parts per million: aantal volumedelen CO2 per miljoen delen lucht) terug te brengen van meer dan 1500 ppm naar maximaal 1200 ppm. Met dit streven gaan we verder dan wat wettelijk in het bouwbesluit is vastgelegd.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Gemiddelde Cito-toets score	▪ Groningen: 534,7 Landelijk: 535,5	▪ Min. landelijk gemiddelde	▪ Min. landelijk gemiddelde	Min. landelijk gemiddelde

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Kinderen en jongeren optimale kansen bieden [Lopend beleid]

We voeren de afspraken uit die we voor 2015 met het rijk hebben gemaakt over het aantal kinderen dat zonder taalachterstand naar de basisschool gaat en de verbetering van de resultaten van de kansarme kinderen in het basisonderwijs. In 2013 ronden we het onderzoek naar de relatie tussen fitheid/bewegen en leerprestaties af. De opbrengsten van de debatten en het onderzoek nemen we mee in de Lokale Educatieve Agenda.

Groningen onderwijsstad [Lopend beleid]

In 2012 zijn we gestart met meerdere debatten over 'Groningen onderwijsstad'. Daarbij worden de volgende thema's verkend:

- Talentontwikkeling/leeropbrengsten en doorgaande lijnen;
- Aansluiting zorg en onderwijs;
- Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt;
- Vroegtijdig schoolverlaten.

In 2013 gaan door met de debatten over 'Groningen onderwijsstad'. De opbrengsten worden meegenomen in de Lokale Educatieve Agenda.

Binnen- en buitenschoolse activiteiten [LOPEND BELEID]

Om leerlingen uit het basis-, speciaal en voortgezet onderwijs kennis te laten maken met diverse talentgebieden subsidiëren we in 2013 een binnen- en buitenschools aanbod op het gebied van sport & bewegen, kunst & cultuur en wetenschap, natuur- en techniek. Daarnaast voeren we natuur- en duurzaamheidseducatie uit (zie beleidsveld Maatschappelijke participatie). Ook ondersteunen we het kubusonderwijs. Hiermee wordt de vertaalslag van het technasium naar het basisonderwijs gemaakt. Het technasium is een formule voor beter bètaonderwijs.

Onderwijshuisvesting [Extrabeleidsmiddelen]

Op het gebied van onderwijshuisvesting worden in 2013 de volgende renovatie- en nieuwbouwprojecten opgeleverd:

- renovatie Haydenschool
- gymlokalen Violenstrat (voor de basisscholen in de binnenstad en het Werkman College).

Conform ons Integraal Huisvestingsplan 2012-2015 investeren we in het verbeteren van de kwaliteit van de schoolgebouwen door het binnenklimaat en de duurzaamheid te verbeteren. In 2013 bepalen we op basis van de inventarisatie van de commissie Fris en Duurzaam waar we de middelen voor de verbetering van het binnenklimaat en de duurzaamheid zullen inzetten. In het kader van duurzaamheid laten we bovendien scholen met een toegenomen ruimtebehoefte zoveel mogelijk gebruik maken van leegstaande capaciteit van dichtstbijzijnde scholen. In 2012 hebben wij een motie over een aanvalsplan over de onderwijshuisvesting beantwoord met de kadernota 'Op naar schoolgebouwen van de toekomst'. Daarin hebben we vastgelegd wat we onder toekomstbestendige schoolgebouwen verstaan. In 2013 presenteren we het masterplan over het toekomstbestendig maken van alle schoolgebouwen. In dit plan staan alle benodigde maatregelen, de financiële consequenties en een planning voor de aanpak. We schrijven daarnaast een prijsvraag uit waarin we meerdere architecten vragen een ontwerp te maken. Om het binnenklimaat en de duurzaamheid van schoolgebouwen primair onderwijs te verbeteren willen we in 2013 en 2014 jaarlijks 1 miljoen euro beschikbaar stellen. We stellen voor dat uw raad voor 2014 1 miljoen euro reserveert en in 2013 incidenteel 1 miljoen euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

Leerlingenvervoer [Extra beleidsmiddelen]

We verwachten een tekort op de uitvoering van het leerlingenvervoer van 170 duizend euro. Het is mogelijk het tekort terug te dringen door het nemen van een aantal maatregelen.

Het gaat onder andere om het vragen van een eigen bijdrage aan de ouders, het verhogen van de minimum kilometerafstand van huis naar school en het verminderen van de kwaliteit van het taxivervoer.

We houden vooralsnog geen rekening met maatregelen om het tekort terug te brengen omdat dit een aanpassing van het bestaande beleid zou betekenen. Met de maatregelen kan het structurele tekort worden opgelost. Eventuele maatregelen kunnen pas met ingang van het nieuwe schooljaar effect sorteren. Wanneer de maatregelen met ingang van het schooljaar 2013/2014 worden genomen resteert in 2013 een tekort van 75 duizend euro.

Deze keuzes zijn aan het nieuwe college. Daarom stellen wij voor dat uw raad voor het jaar 2013 170 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

Positie internationaal onderwijs [Lopend beleid]

Om de positie van het internationaal onderwijs te versterken, nemen we deel aan de in 2012 opgerichte Adviesraad Internationaal Onderwijs Noord Nederland (AIONN). Naast de gemeente Groningen maken Noord-Nederlandse bedrijven en het onderwijs deel uit van deze raad.

Groninger akkoord Nieuwe Vensterschool [Gewijzigd]

De evaluatie van de Vensterscholen is afgerond. De conclusie is dat de Vensterscholen na 16 jaar toe zijn aan nieuwe werkafspraken. In de nieuwe Vensterschool zal de samenwerking kleinschaliger georganiseerd worden. De school als plek waar lesgegeven wordt staat hierbij centraal. Met de Nieuwe Vensterschool verbeteren we samen met de scholen de schoolprestaties. In het voorjaar van 2013 bekrachtigen we dit akkoord met de ondertekening door alle betrokken partners. De Nieuwe Vensterscholen starten vervolgens met ingang van schooljaar 2013-2014. Door deze nieuwe verhoudingen verandert onze rol. Van aanstuurder worden we gesprekspartner, ondersteuner en facilitator.

Doorgaande (leer)lijnen (samenhang in voorzieningen) realiseren [Gewijzigd]

In 2013 vernieuwen we de samenwerking binnen de vensterscholen. Startpunt is het Groninger Akkoord Nieuwe Vensterschool. De stappen die we zetten in Groningen, vormen een interessante casus voor de landelijke kopgroep Integraal Kindcentrum. Deze kopgroep, waar Groningen deel van uit maakt, streeft naar integrale kindcentra voor 0-12-jarigen die bestaan uit scholen en voor- en buitenschoolse voorzieningen waarbij de regie in één hand ligt.

Wijkgerichte aanpak taalachterstanden jonge kinderen [Lopend beleid]

In 2013 voeren we de wijkplannen voor de aanpak van taalachterstanden van jonge kinderen uit. Onderwijs, voorschoolse voorzieningen en jeugdgezondheidszorg hebben in de plannen per wijk afspraken gemaakt over de inrichting van de doorgaande leerlijn en de overdracht van informatie. Deze aanpak is, samen met de activiteiten gericht op het tijdig signaleren en bestrijden van taalachterstanden, ook belangrijk voor het bestrijden van laaggeletterdheid. Om de doorgaande lijn tussen school en gezin te bevorderen, voeren we op tien voorschoolse locaties met minstens 50% doelgroepkinderen ouderactiviteiten uit. De activiteiten staan in relatie tot het programma dat op de voorschoolse locatie (peuterspeelzaal of kinderopvang) wordt uitgevoerd. De ouderactiviteiten vinden in 2013 in ieder geval in de wijk Beijum plaats. Verder subsidiëren we de opvoedingsondersteuningsprogramma's Opstapje en Opstap voor ouders van kinderen die aan de voor- en vroegschoolse educatie deelnemen.

Verbetering schoolprestaties via ouderparticipatie: het project Brugfiguren

Het project Brugfiguren is gestart in 2011 in de wijken Selwerd en Paddepoel. De brugfiguur verbindt de wereld van school en thuis en versterkt de ouderparticipatie. Dat moet leiden tot betere schoolresultaten van de kinderen. Uit een evaluatie in 2012 is gebleken dat de aanpak goede resultaten oplevert. De aanpak wordt een onderdeel van de werkwijze van het Sociaal Team Paddepoel.

Techniek educatie [Extra beleidsmiddelen]

We blijven in 2013 als regiopartner het programma 'Toptechniek in bedrijf in Groningen' ondersteunen. Onder deze noemer ontwikkelen onderwijsinstellingen gezamenlijk een ketenaanpak voor techniek die start op de basisschool (Kubusschool), doorloopt in het voortgezet onderwijs (Technasium), het MBO en het bedrijfsleven. Het Infoversum dat in 2013 zijn deuren opent is een waardevolle aanvulling op dit geheel. Het Infoversum is een 3D *full dome* theater, waar wetenschap, bedrijfsleven en cultuur samenkomen in de binnenstad van Groningen.

Met de bezuinigingsvoorstellen heeft uw raad besloten de subsidie aan De Jonge Onderzoeker te beëindigen. Uw raad heeft vervolgens een motie aangenomen waarin u ons vraagt of een vorm van techniekeducatie te behouden is. Ook wij hechten aan techniekeducatie in brede zin en hebben daarom ondanks de grote bezuinigingsopgave, het oorspronkelijke bezuinigingsvoorstel in heroverweging genomen. Op basis van onze bevindingen willen we nu de structurele bezuinigingstaakstelling vanaf 2013 op de Jonge Onderzoekers bijstellen van 230 duizend naar 260 duizend euro. Daarnaast stellen we uw raad voor vanaf 2013 structureel 100 duizend euro beschikbaar te stellen.

Taal- en ontwikkelachterstanden tijdig signaleren en bestrijden [Lopend beleid]

Om te bewerkstelligen dat alle (doelgroep)kinderen deelnemen aan een voorschoolse voorziening (peuterspeelzaal of kinderopvang) subsidiëren we in 2013 een passend aanbod per wijk. Het aanbod is daarmee even groot als de omvang van het aantal (doelgroep)kinderen per wijk. Tegelijkertijd voeren we in 2013, evenals in 2011 en 2012, een geplande bezuiniging van 200 duizend euro door op de voorschoolse voorzieningen. Deze bezuiniging heeft geen effect op het aantal gesubsidieerde plaatsen voor doelgroepkinderen.

We investeren in de kwaliteit van het aanbod van voor- en vroegschoolse educatie door het hanteren van kwaliteitseisen als voorwaarde voor subsidieverlening. We subsidiëren daarbij de voor- en vroegschoolse educatie voor 12 uur per week. De wettelijke eis is 10 uur per week. Ook in 2013 gaan de Centra voor Jeugd en Gezin doelgroepkinderen weer doorverwijzen naar voorschoolse voorzieningen. Verder laten we logopedische screening uitvoeren.

Met het oog op het bestrijden van achterstanden in het onderwijs subsidiëren we leerlingbegeleiding op scholen voor basisonderwijs. Voor jonge kinderen met taalachterstanden zetten we middelen in voor het schakelonderwijs. Vanaf 2013 breiden we het aantal schakelgroepen uit van 17 naar 21 groepen. Voor leerlingen die de Nederlandse taal niet machtig zijn, subsidiëren we schakelklassen voor het primair - en voortgezet onderwijs.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2015)
<ul style="list-style-type: none"> Percentage doelgroepkinderen 2 t/m 4 jaar dat gebruik maakt van vve-aanbod 	61%	68%	75%	85%

Alle jongeren goed voorbereiden op een loopbaan [Lopend beleid, nieuw]

We voeren het derde convenant 'Aanpak voortijdig schoolverlaten 2012-2015' uit.

Het terugdringen van het aantal voortijdige schoolverlaters blijft een belangrijke opgave. Hiervoor werken we samen met onderwijs - en zorginstellingen.

Via het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) brengen we jongeren die dreigen uit te vallen en zijn uitgevallen in beeld. Nieuw is dat we daarbij nauw samenwerken met zorginstellingen en scholen onder de noemer 'Traject van de toekomst'. Het traject is een bovenschools aanbod dat door de scholen afzonderlijk niet te realiseren is in verband met de bekostiging en de regelgeving, waarbij we gebruik maken van het samenwerkingsverband Werk in Zicht.

En verder in 2013:

- Subsidiëren we samen met het onderwijs de Rebound. Hierbij worden leerlingen met risico op voortijdig schoolverlaten tijdelijk buiten de eigen school geplaatst.
- Ondersteunen en/of regisseren we diverse werkleerprojecten onder andere samen met Werk in Zicht (voorheen Actieplan Jeugdwerkloosheid).
- Investeren we, op basis van de uitkomsten van de inventarisatie naar de woonvoorzieningen in de stad, in het project Kamers met Kansen dat gericht is op wonen, zorg, werken en leren.
- Werken we aan het ontwikkelingsproject Werkschool Groningen, in eerste instantie bedoeld voor jongeren uit het praktijkonderwijs en het speciaal onderwijs die niet in staat zijn niveau 2 van het mbo te halen (niveau startkwalificatie).
- Zien we toe op de handhaving van de leerplicht. Bij verzuim van leerlingen ondernemen we actie. In het zwaarste geval schrijven we processen-verbaal uit. Naast deze curatieve inzet voeren we preventieve activiteiten uit en we zetten consultants in voor de woonwageneigenaren en zigeuners. Deze consultants, die landelijk in de aandacht staan, richten zich op het voorkomen van absoluut verzuim en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.
- Subsidiëren we het schoolmaatschappelijk werk op alle scholen voor voortgezet onderwijs.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
Aantal voortijdige schoolverlaters 12 tot 23 jaar	448	281	281	281

Opvoedkracht

Het belang van opvoeding kan niet snel overschat worden. Ouders voeden hun kinderen op om hen te helpen zelfstandige, sociaal voelende en betrokken volwassenen te worden. Opvoeding draagt ook bij aan de overdracht van gemeenschappelijke waarden van onze samenleving. Voor de opvoeding van kinderen zijn de ouders als eerste verantwoordelijk. Het belang van het kind staat hierbij voorop. Naast de ouders, zijn ook familieleden, leerkrachten, vrienden, burens en (bijvoorbeeld) sportbegeleiders voor opgroeiende kinderen belangrijk. In het beleidsveld opvoedkracht staan onze ambities en maatregelen om ouders zo goed mogelijk toe te rusten en te ondersteunen om zelf hun kinderen op te voeden. Het beleidsveld heeft een relatie met het programma Welzijn Gezondheid en Zorg.

Ontwikkeling

Decentralisatie taken naar gemeenten

Er komen steeds meer taken van andere overheidslagen naar de gemeenten toe. Gemeenten staan immers het dichtst bij de bewoners. Gemeenten hebben dan ook een belangrijke rol in het verbinden van werk, welzijn, zorg en gezondheid. Kabinet Rutte wilde daarom alle jeugdtaken en de begeleiding overhevelen naar gemeenten en gemeenten meer ruimte geven om mensen te ondersteunen bij het naar vermogen werken en participeren. Door de val van het kabinet zijn de overheveling van de begeleiding en de wet werken naar vermogen op de lange baan geschoven. Alleen de stelselwijziging Jeugd gaat vooralsnog wel door. Dit is enerzijds verheugend, omdat hiermee de bezuiniging op de sociale werkvoorziening, de loondispensatie, de huishoudinkomenstoets, de IQ-maatregel en de eigen bijdrage van de GGZ van de baan zijn. Anderzijds is het erg jammer, omdat wij het belangrijk vinden dat het gemeentelijke maatschappelijke domein versterkt en vernieuwd wordt. We zijn gelukkig al verantwoordelijk voor een heel aantal functies op het sociale domein en gaan dan ook verder met de uitwerking van visie en ambities zoals we ze beschreven hebben in *Groningen voor elkaar*.

Ontwikkeling

Decentralisatie Jeugdzorg

Het jeugdstelsel zal de komende jaren flink gaan veranderen. Vanaf 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugdzorg: provinciale jeugdzorg, gesloten jeugdzorg, jeugd-geestelijke gezondheidszorg, jeugd-licht verstandelijke gehandicapten en jeugdbescherming en -reclassering. Deze enorme opgave pakken we in samenhang op met andere taken die we als gemeente uitvoeren voor de maatschappelijke participatie van inwoners van onze stad. De visie en uitgangspunten en de kaders voor het onderdeel Jeugdzorg zijn in 2012 vastgesteld. We werken voor de Jeugdzorg samen met de andere Groningse gemeenten en de provincie. Hiervoor is een transitieplan opgesteld.

Hoe staan we ervoor?

In de afgelopen jaren hebben we het aantal wijken met een fysiek inlooppunt van het CJG uitgebreid. Het CJG biedt ouders en jongeren een plek waar ze terecht kunnen met vragen en ondersteuning op het gebied van opvoeden en opgroeien. In de stad hebben we inmiddels acht CJG's in de wijken Paddepoel (Selwerd/Tuinwijk), Vinkhuizen, Hoogkerk, Beijum, Lewenborg, Zuid, Indische Buurt (Hoogte) en Oosterpark. In de CJG's werken verschillende organisaties op het terrein van de jeugdzorg met elkaar samen. De kern wordt gevormd door de gemeente (jeugdgezondheidszorg), MJD, COP en Bureau Jeugdzorg. Deze CJG's voeren de volgende drie functies uit:

- inlooppunt voor informatie en advies;
- opvoed- en opgroei-praktijk;
- sluitende aanpak van zorg.

Wat willen we bereiken?

We willen dat kinderen zich ontwikkelen tot evenwichtige volwassenen die verantwoording kunnen dragen voor zichzelf en voor anderen. We willen dat er in de directe leefwereld van het kind - in het gezin en in de sociale omgeving - voldoende 'opvoedkracht' is. We willen dat er goede interventies en oplossingen zijn wanneer het niet goed gaat.

Wat gaan we hiervoor doen?

Decentralisatie jeugdzorg [Nieuw]

Ter voorbereiding op de taken die we in 2015 overgedragen krijgen werken we in 2013 binnen de vastgestelde visie en uitgangspunten de toegang tot de ondersteuning verder uit. Hieronder verstaan we het proces vanaf het moment dat inwoners zich melden (of worden gemeld) met een

.....

ondersteuningsvraag, tot het bieden van ondersteuning. Hierbij experimenteren we met Sociale Teams in de wijken Beijum en De Hoogte/Indische Buurt (zie ook programma Welzijn Gezondheid en Zorg). Deze teams werken volgens het principe: één huishouden, één plan, één hulpverlener. Hierbij worden de leefgebieden van mensen als uitgangspunt van de ondersteuning genomen. Specifiek voor de jeugdzorg geldt dat we daarbij samenwerken met de overige Groningse gemeenten en de provincie. Hiervoor is een transitieplan opgesteld. Ook met het Groninger Akkoord Nieuwe Vensterschool zullen we inspelen op de decentralisatie van de jeugdzorg.

.....

Centra voor jeugd en gezin (CJG's) [Gewijzigd]

Ook in 2013 voeren we het dienstenpakket van de CJG's uit. Belangrijke nieuwe accenten zijn hierbij dat we vanaf 2013 in vijf CJG's ambulante jeugdzorg en eerstelijns psychologen inzetten voor ouders, kinderen en professionals van voorschoolse voorzieningen en het onderwijs. De inzet voor ouders en kinderen gebeurt daarbij zonder indicatiestelling vooraf. Dit is een vervolg op een proefproject in drie CJG's in 2011 en 2012. Verder gaan we in drie CJG's (Vinkhuizen, Beijum, Selwerd/Paddepoel/Tuinwijk) de samenwerking uitbreiden met instellingen voor zwaardere vormen van geestelijke gezondheidszorg (tweedelijnszorg). Dit noemen we een Doorbraakproject waarbij al doende geleerd wordt aan de hand van casussen. De leerervaringen gebruiken we bij het inrichten van een nieuw jeugdstelsel. Daarnaast bereiden we in 2013 de samenwerking binnen de CJG's uit met MEE en kraamzorg.

We willen de rol van de sociale omgeving versterken. Onderdelen van het programma 'Allemaal opvoeders' worden in alle CJG's uitgevoerd (ruimte geven aan initiatieven van ouders zelf). Alle CJG's werken samen met vrijwilligersorganisaties voor het inzetten van vrijwilligers bij de opvoedingsondersteuning van ouders. In de wijken Selwerd/Paddepoel/Tuinwijk en Oosterpark ontwikkelen we in 2013 de samenwerking tussen de CJG's en STIP's. We maken samen met Nijestee een ontwikkelingsplan voor de Treslinghuis-locatie, met daaraan gekoppeld een visie op het onderwijs en de buurtvoorzieningen in de Oosterparkwijk en omgeving. Hierbij gaat het ook om de samenhang tussen de (aanwezige) voorzieningen als speeltuinen, buurtcentrum, STIP, CJG en de scholen. Ook subsidiëren we Eigen Kracht Conferenties waarbij de sociale omgeving wordt ingezet bij het vinden van oplossingen. In het CJG werken we met het programma Triple P. Dit programma is gericht op 'positief opvoeden' en het verkleinen of oplossen van gedragsproblemen van kinderen.

In 2013 willen we realiseren dat ook de professionals van peuterspeelzalen en kinderopvang werken met dit programma.

Tot slot zorgen we met de CJG's voor een sluitende aanpak van de jeugdzorg. Hiervoor voeren we de coördinatie van de verwijfsindex Zorg voor Jeugd uit. De zorgcoördinatie willen we in 2013 versterken door de zorgcoördinatoren op de acht CJG's naast de coördinatie van de verwijfsindex ook beschikbaar te laten zijn voor consultatiegesprekken. Daarnaast bevorderen we dat professionals die met de verwijfsindex werken eerder elkaars deskundigheid gebruiken. Voor het vervolg op het project 'Multi probleem Gezinnenaanpak in de krachtwijken' en activiteiten gericht op het verminderen van het aantal baby's dat sterft tijdens en rond de bevalling verwijzen we naar het programma Welzijn Gezondheid en Zorg.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2010	Beoogd 2013	Middellang termijn doel (2014)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aantal uitgevoerde Triple-P trajecten 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2009: Triple-P niveau 3: 1,4% en triple-P 4:0% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ - 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Triple-P niveau 3:10% ouders en Triple-P niveau 4: 10% ouders
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Percentage tevreden inwoners vanaf 18 jaar over CJG's 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 65% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ - 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 70%
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Percentage jeugd 9-17 jaar met hoge sturing door ouders (meting bij jeugdpeiling) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9-11 jaar: 22% 12-17 jaar: 18% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ - 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9-11 jaar: 24% 12-17 jaar: 20%

Actieve gezonde leefstijl

Als stad willen we kinderen en jongeren zoveel mogelijk stimuleren tot een actieve en gezonde leefstijl. Om de integraliteit van het integraal jeugdbeleid tot uitdrukking te brengen is het beleidsveld Actieve Gezonde Leefstijl in dit programma opgenomen. Voor de beschrijving van de meeste activiteiten verwijzen we naar het programma Sport en Bewegen en het programma Welzijn Gezondheid Zorg.

Hoe staan we ervoor?

Investeren in de gezondheid van de jeugd blijft een belangrijk aandachtspunt. Positief is dat volgens de gezondheidsenquête minder jongeren onder de zestien alcohol drinken. Het is aannemelijk dat dit samenhangt met de toegenomen verantwoordelijkheid van ouders voor het drinkgedrag van hun kind. Desondanks zijn er nog steeds téveel jongeren onder de zestien die téveel alcohol drinken. Overmatig alcoholgebruik op jonge leeftijd kan blijvende schade veroorzaken.

Hoewel de toename van het aantal kinderen met overgewicht stabiliseert is er nog steeds een flink percentage kinderen dat kampt met overgewicht. Naarmate kinderen ouder worden, stijgt het percentage. Ook dit blijkt uit de gezondheidsenquête.

Over het algemeen zijn de inwoners van de stad tevreden over de speel- en sportvoorzieningen in onze gemeente.

Wat willen we bereiken?

We willen dat de gezondheid van de Groningse jongeren verbetert. Ook willen we dat in Groningen onze kinderen actief en gezond opgroeien. En dat voor hen en hun ouders gezond eten en voldoende bewegen de norm is. Daarbij voldoen ze minimaal aan de Nederlandse norm voor beweging. Ongeacht hun sociale of etnische achtergrond. Groningen moet een aantrekkelijke stad zijn om te sporten en te bewegen.

Wat gaan we hiervoor doen?

Bevorderen Healthy Ageing [Lopend beleid]

In 2013 voert de jeugdgezondheidszorg het basispakket jeugdgezondheidszorg (0-19) uit vanuit het Centrum voor Jeugd en Gezin. Onderdeel hiervan is kinderen en jongeren zoveel mogelijk te stimuleren tot een actieve en gezonde leefstijl.

Met ons gezondheidsbeleid richten we ons op genotmiddelen, overgewicht, seksualiteit en psychische gezondheid. Hiervoor verwijzen we naar het programma Welzijn, Gezondheid en Zorg.

Spelen

Voor dit onderdeel verwijzen we naar het programma Sport en Bewegen, deelprogramma Sportieve infrastructuur.

Stimuleren sportdeelname [Lopend beleid]

In 2013 verzorgen we het zwemonderwijs volgens de nieuwe opzet. 2012/2013 is een overgangsjaar waarin groep 5 het zwemtraject afrondt waaraan ze in 2011 is begonnen. Om er voor te zorgen dat groep 4 in 2013 niet tussen wal en schip valt zal Stichting Leergeld de kinderen die wegens financiële belemmeringen in 2013 niet kunnen zwemmen bedienen. Per schooljaar 2013/2014 is er geen schoolzwemmen meer. In 2013 starten we met de jaarlijkse voorlichtingscampagne om ouders te stimuleren hun kinderen naar zwemles te laten gaan. En om ouders te wijzen op hun verantwoordelijkheid en het belang van leren zwemmen. Wanneer geld een belemmering is, kunnen ouders een beroep op ons doen.

Voor Bslim-2 en de sportstimuleringsprijs voor een jonge veelbelovende sporter en sportpenningen voor topsportprestaties verwijzen we naar het programma Sport en Bewegen, deelprogramma Deelname aan Sport.

Versterken bewegingsonderwijs: "Bewegen voor kinderen"

Voor de activiteiten verwijzen we naar het programma Sport & Bewegen, deelprogramma Deelname aan sport.

Gezonder maken binnenklimaat scholen [Lopend beleid]

Binnen ons onderwijsvestingsbeleid vormen het binnenklimaat en duurzaamheid van scholen belangrijke onderdelen. Hiervoor verwijzen we naar het beleidsveld Talentontwikkeling. Daarnaast voeren we op verzoek van scholen en voorschoolse voorzieningen onderzoek uit bij klachten over het binnenmilieu. Verder adviseren we op verzoek bij (ver)nieuwbouw van scholen en voorschoolse voorzieningen. Tot slot voeren we de technische hygiëne inspecties uit bij alle kinderopvanginstellingen.

Beleidsveld

Maatschappelijke participatie

We willen dat kinderen en jongeren zich ontwikkelen tot betrokken en verantwoordelijke burgers die een bijdrage leveren aan een duurzame en democratische samenleving. Meedoen aan de samenleving begint dicht bij huis, in de eigen straat en buurt. Meedoen is ook lid worden van een sportvereniging en meedoen aan andere activiteiten. We willen dat ook kinderen die opgroeien in armoede volop mee kunnen doen. Armoede mag geen belemmering vormen voor maatschappelijke participatie. We willen kinderen/jongeren stimuleren deel te nemen aan maatschappelijke activiteiten, ze betrekken bij hun leefomgeving en ze leren welke invloed ze kunnen uitoefenen op hun leefomgeving. Onze ambities en maatregelen op dit gebied hebben we gebundeld binnen het beleidsveld Maatschappelijke participatie. De ambities van dit beleidsveld hebben relatie met de Lokaal Educatieve Agenda, het programma Werk en Inkomen en het programma Welzijn Gezondheid en Zorg.

Ontwikkeling

Bekostiging gesubsidieerde arbeid

De komende jaren wordt de gesubsidieerde arbeid gefaseerd afgebouwd naar nul in 2015. Het 200 banenplan loopt van 1 juli 2013 tot 1 januari 2015 en kent als uitgangspunt dat de loonkosten van de M-baan voor tweederde ten laste komt van de gemeente en éénderde ten laste van de werkgever. Organisaties die het werkgeversdeel kunnen bekostigen, zullen naar verwachting de dienstverbanden continueren. Een deel van de werkgevers zijn in de bedrijfsvoering afhankelijk van de M-baan. Deze laatste groep komt in de problemen. De gevolgen die dit heeft, zullen in de loop van de tijd duidelijk worden. Wanneer de gevolgen precies bekend zijn kan "herprioritering" plaatsvinden. De herprioritering is daarmee een continu proces, omdat de gevolgen van de afbouw niet bij alle organisaties gelijk zijn in aard en tijd. We zullen alle beleidsnota's voorzien van een paragraaf 'gevolgen afbouw maatschappelijke banen'.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De participatie van de jeugd aan maatschappelijke activiteiten bestempelen we, op grond van de meetbare resultaten, als goed. We vinden het belangrijk dit vast te houden.

Armoede komt naar verhouding vaak in Groningen voor en treft relatief vaak kinderen. Wat ons zorgen baart is dat in Groningen nog steeds één op de zeven kinderen in armoede leeft (conclusie van het Integraal Toezicht Jeugdzaken). Dit aantal is veel te hoog en hier willen we wat aan doen via ons armoedebeleid (zie programma Werk & Inkomen).

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen dat kinderen en jongeren zich ontwikkelen tot betrokken en verantwoordelijke burgers die een bijdrage leveren aan een duurzame en democratische samenleving.

Concreet streven we er naar om:

- het aantal deelnemende jongeren 10-19 jaar aan jeugd- en jongerenwerk te verhogen van 1.356 deelnemers in 2011 naar 2.400 deelnemers per jaar in 2014;
- het aantal kinderen dat in armoede opgroeit terug te brengen;
- het percentage jeugd 11-17 jaar dat een lidmaatschap heeft van een (sport)vereniging, de bibliotheek, les heeft gehad in dans, muziek, theater of beeldende kunst buiten school in 2014 op hetzelfde niveau te houden als in 2011;
- Het percentage kinderen basisonderwijs dat werkt op kinderwerktuinen te verhogen van 46% in 2010 naar 60% in 2014;
- Het percentage deelnemende basisscholen aan het scholennetwerk natuur- en duurzaamheidseducatie te verhogen van 61% in 2011 naar 80% in 2014;

- Het percentage scholen basis- en voortgezet onderwijs dat gebruik maakt van de leskisten natuur- en duurzaamheidseducatie te verhogen van 40% in 2011 tot 60% in 2014.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Indicator	2011	Middellang termijndoel (2014)
▪ Aantal deelnemende jongeren 10-19 jaar jeugd- en jongerenwerk per week	▪ 1.356	▪ 2.400
▪ Percentage jeugd 11-17 jaar lidmaatschap van (sport)vereniging.	▪ 72%	▪ 72%
▪ Percentage jeugd 11-17 jaar lidmaatschap bibliotheek	▪ 84%	▪ 84%
▪ Percentage jeugd 11-17 jaar les in dans/muziek	▪ 34%	▪ 34%
▪ Percentage jeugd 11-17 jaar les beeldende kunst	▪ 10%	▪ 10%

Stimuleren verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving [Lopend beleid]

We bevorderen de kennis van de jeugd van de natuur en van mogelijke bijdragen aan een duurzame wereld via het Centrum voor Natuur- en Duurzaamheidseducatie (NDE). In 2013 wordt de vierde kinderwerktuin geopend in het Westerpark. Planning is het voorjaar van 2013. Daarmee wordt het bereik van de kinderwerktuinen aanzienlijk verhoogd.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011	Middellang termijndoel (2014)
▪ Percentage scholen basisonderwijs dat werkt op kinderwerktuinen	▪ 46%	▪ 60%
▪ Percentage deelnemende basisscholen aan scholennetwerk natuur- en duurzaamheidseducatie	▪ 61%	▪ 80%
▪ Percentage scholen basis- en voortgezet onderwijs dat gebruik maakt van leskisten natuur- en duurzaamheidseducatie	▪ 40%	▪ 60%

Jongeren de weg wijzen in onze democratie [Lopend beleid]

We bevorderen de kennis en gebruikmaking door jongeren van hun democratisch recht door het subsidiëren van activiteiten waarbij jongeren worden betrokken bij de politiek.

Beleidsveld

Veilig opgroeien

Het beleidsveld 'Veilig opgroeien' richt zich op de bevordering van een veilige omgeving voor kinderen/jongeren. Een ander aspect van dit beleidsveld is het voorkomen en bestrijden van overlast door jongeren. We wijzen er met nadruk op dat de beste manier om onveilig gedrag te voorkomen is te zorgen voor een goed opvoedklimaat, talentontwikkeling, maatschappelijke participatie en een actieve en gezonde leefstijl. Oftewel: voortvarend te werken aan ons Integraal Jeugdbeleid zoals beschreven in de andere beleidsvelden. De ambities en maatregelen in dit

.....
beleidsveld hebben een relatie met het programma Veiligheid.

Analyse..... **Hoe staan we ervoor?**

In de stad hebben we nog niet te maken met overlast gevende of criminele jeugdgroepen. We hebben in 2012 een vernieuwde aanpak ontwikkeld voor hinderlijke jeugdgroepen die is gebaseerd op de succesvolle Paraataanpak. We bieden preventielessen en ondersteuning aan als het gaat om de veiligheid in en om school. Tegelijkertijd laat de psychosociale gezondheid onder de laag opgeleide Groningse jeugd te wensen over. Er is een stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor de aanpak van kindermishandeling hebben we professionals van instellingen getraind in het signaleren van kinderen in een risicovolle thuissituatie.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

We willen dat onze kinderen en jongeren opgroeien in een veilige omgeving, thuis en daarbuiten. We willen kinderen en jongeren in Groningen in hun leefwerelden beschermen tegen negatieve invloeden. Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd, bieden we nieuw perspectief.

Concreet willen we onder meer dat:

- het normbesef jeugd 9-17 jaar verbeterd door het percentage dat het erg vindt getuige te zijn van regeloverschrijdend gedrag te verhogen van 67% in 2011 naar 70% in 2014;
- het percentage jeugd 9-17 jaar dat niet wordt gepest te verhogen met 2%.
- het percentage bewoners dat vindt dat overlast van groepen jongeren veel voorkomt in de wijk minimaal gelijk blijft op 11%;
- het aantal hinderlijke jeugdgroepen niet groeit.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

.....
Bevorderen van een veilige thuissituatie [Lopend beleid]

Om te bewerkstelligen dat het protocol kindermishandeling en huiselijk geweld wordt toegepast door de betrokken instellingen voeren we in 2013 een training uit. Deze is bedoeld voor professionals die deelnemen aan de verwijfsindex Zorg voor Jeugd. De training is gericht op deskundigheidsbevordering bij het signaleren van kinderen in risicovolle thuissituaties. Daarnaast ondersteunen we in 2013 instellingen die deelnemen aan de verwijfsindex Zorg voor Jeugd bij de invoering van het handelingsprotocol huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook voeren we een communicatiecampagne uit naar burgers rond signalering huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bij een vermoeden van kindermishandeling of onveilige thuissituatie voeren we via de Centra voor Jeugd en gezin (CJG's) vroegtijdige interventies uit. Daarnaast zetten we middelen in voor gerichte hulp aan het kind om negatieve gevolgen van huiselijk geweld tegen te gaan. Ook subsidiëren we naschoolse opvang in de wijken Oosterpark en Beijum voor kinderen tot 12 jaar met een risicovolle thuissituatie.

Voor jongeren die niet meer thuis kunnen wonen, bekostigen we een intensief aanbod gericht op het brengen van structuur en toekomstperspectief in hun leven.

Kinderen en jongeren beschermen tegen negatieve invloeden van buitenaf [LOPEND BELEID]

We subsidiëren in 2013 preventielessen (over waarden en normen, groepsinvloed, gevolgen van gedrag, veilig online, overlast en respect) in het basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs.

Hiermee beogen we risicogedrag door jeugdigen te voorkomen. Ook bekostigen we vuurwerkvoorlichting in het basis-, speciaal en voortgezet onderwijs.

Met ons gezondheidsbeleid richten we ons ook op de psychische gezondheid van de jeugd.

Hiervoor verwijzen we naar het programma Welzijn, Gezondheid en Zorg.

Verder registreren we zorgverleners (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg registratie die duidelijkheid verleent over de bevoegdheid van een zorgverlener) en verlangen we een verklaring omtrent het gedrag in de aansluitprocedure voor de verwijfsindex Zorg voor Jeugd.

Voor het ondersteunen van jongeren die dreigen af te glijden subsidiëren we een vroegtijdige gezinsaanpak voor jongeren (randgroepjongerenwerk) en hun ouders (opvoedondersteuning). Daarnaast subsidiëren we de ondersteuning van het basis-, speciaal en voortgezet onderwijs om de (sociale) veiligheid in en om school te bevorderen (schoolveiligheidsplannen).

Voor het tegengaan van discriminatie zetten we middelen in voor de voorlichting op scholen door het discriminatie meldpunt Groningen.

Om te bewerkstelligen dat jongeren met problemen grip krijgen op hun leven subsidiëren we activiteiten gericht op het voorkomen van criminaliteit en prostitutie door Antilliaanse

risicomeiden.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011	Middellang termijndoel (2014)
▪ Normbesef jeugd 9 t/m 17 jaar; percentage dat het erg vindt getuige te zijn van regeloverschrijdend gedrag	▪ 67%	▪ 2014: 70%
▪ Percentage jeugd 9 t/m 17 jaar dat niet gepest is	▪ 9-11 jaar: 47% ▪ 12-17 jaar: 72%	▪ 9-11 jaar: 49% ▪ 12-17 jaar: 74%

Sluitende aanpak overlast en jeugdcriminaliteit [Lopend beleid]

Voor het tegengaan van jeugdoverlast in de wijken subsidiëren we in 2013 de wijkgerichte inzet van het outreachend straathoekwerk. Daarmee krijgen we jongeren in beeld en we kunnen ze waar nodig toekomstperspectief en hulpverlening bieden. Daarnaast zetten we specifiek middelen in voor een outreachend straatteam dat gericht is op het in beeld krijgen van Antilliaanse jongeren en het waar nodig toekomstperspectief en hulpverlening bieden. Verder zetten we ons in voor de aansluiting van betrokken instellingen op de verwijsindex Zorg voor Jeugd. Voor een prettige en rustige jaarwisseling voeren we het Project Oud en Nieuw uit. Daarnaast subsidiëren we de verstrekking van informatie en advies over jeugdcriminaliteit aan instellingen die met de jeugd te maken hebben.

Bij hinderlijke jeugdgroepen werken we vanaf 2012 volgens de vernieuwde aanpak problematische jeugdgroepen Groningen. Hiermee lopen we landelijk voorop. We werken als gemeente samen met politie, jongerenwerk en straathoekwerk. Met deze aanpak willen we voorkomen dat de hinderlijke jeugdgroepen problematisch of overlast gevend worden. In 2013 evalueren we de invoering van de vernieuwde aanpak en we stellen deze zo nodig bij.

Daarnaast subsidiëren we de toeleiding van ouders van overlast gevende jeugd naar opvoedondersteuning en/of hulpverlening. Ook zetten we middelen in voor de uitvoering van een hulpaanbod aan kinderen die met de politie in contact zijn gekomen om te voorkomen dat zij in herhaling vervallen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Middellang termijndoel (2014)
▪ Percentage bewoners dat vindt dat overlast van groepen jongeren veel voorkomt in de wijk	▪ 11%	▪ 11%
▪ Aantal hinderlijke jeugdgroepen	▪ 12	▪ 14
▪ Aantal overlastgevende jeugdgroepen	▪ 0	▪ 0
▪ Aantal criminele jeugdgroepen	▪ 0	▪ 0

OVERIG JEUGD EN ONDERWIJS

O2G2 doorbetaling bijzonder onderwijs [Extra beleidsmiddelen]

Na de verzelfstandiging openbaar onderwijs hebben we een nabetaling in de bruidsschat gedaan. Toen hebben we ook rekening gehouden met een doorbetaling aan het bijzonder onderwijs. We hielden rekening met een risico van 10 miljoen euro in ons weerstandsvermogen. Nu zijn we overeengekomen dat de doorbetaling een bedrag van 6.1 miljoen euro wordt. Dit is inclusief het extra knelpunt van 600 duizend euro dat ontstaat in verband met doorbetaling aan het passend onderwijs.

We stellen voor dat uw raad deze 6.1 miljoen euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen. Ons weerstandsvermogen hebben we hierop aangepast.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 3. Jeugd en Onderwijs								
Bestaand beleid								
Dp nr Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Lasten								
3.1	HVD/OCSW	Integraal jeugdbeleid	57.519	58.663	57.657	58.357	59.297	60.316
3.2	OCSW	Overig	0	11.814	0	0	0	0
		Totaal lasten	57.519	70.477	57.657	58.357	59.297	60.316
Baten								
3.1	HVD/OCSW	Integraal jeugdbeleid	26.357	20.799	22.228	22.472	22.696	22.924
3.2	OCSW	Overig jeugd en onderwijs	0	0	0	0	0	0
		Totaal baten	26.357	20.799	22.228	22.472	22.696	22.924
		Totaal saldi voor bestemming	-31.162	-49.678	-35.429	-35.885	-36.601	-37.392
Reserve mutaties								
		Totaal toevoegingen	4.215	393	391	391	391	391
		Totaal onttrekkingen	657	1.257	751	751	751	751
		Totaal saldi na bestemming	-34.720	-48.814	-35.069	-35.525	-36.241	-37.032
Extra beleid								
Dp nr Dienst			2013	2014	2015	2016		
3.1	OCSW	Verduurzamen schoolgebouwen	1.000	1.000				
3.1	OCSW	Techniekwedificatie	20	20	20	20		
3.2	OCSW	Knelpunten onderwijs	6.100					
3.1	OCSW	Leerlingvervoer	170					
		Totaal extra beleid	7.290	1.020	20	20		
		Saldo programma + extra beleid	-42.359	-36.545	-36.261	-37.052		

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

3.1 Integraal jeugdbeleid

V 2,4 miljoen euro

Bezuinigingen

Voor 2013 zijn diverse bezuinigingsmaatregelen vastgesteld. Voor dit deelprogramma zijn de volgende bezuinigingen verwerkt.

Schoolzwemmen 225 duizend euro

Jonge onderzoekers 180 duizend euro

Vastgoedmanagement 160 duizend euro

Het gaat in totaal om een voordeel van 565 duizend euro.

Projecten onderwijshuisvesting

Een aantal nieuwbouwprojecten van schoolgebouwen is gereed gekomen (zoals nieuwbouw VMBO, nieuwe school in de wijk Reitdiep). Dit leidt tot hogere lasten in de begroting. In de meerjarenbegroting van onderwijshuisvesting is hiermee rekening gehouden. De hogere lasten worden gedekt uit de beschikbare loon- en prijscompensatie en uit huuropbrengsten. Bij diverse gebouwen verhuren wij ruimte die wij voor kinderopvang en andere maatschappelijke activiteiten hebben gerealiseerd (N 270 duizend euro).

Budgetverschuiving schoolzwemmen

De bezuiniging op het schoolzwemmen heeft gevolgen voor zowel de budgetten voor jeugd en onderwijs als de budgetten voor de zwembaden. Daarom is een bedrag van 304 duizend euro (V) overgeheveld naar het deelprogramma sportieve infrastructuur (V 304 duizend euro).

Programma onderwijshuisvesting

In 2012 is bij wijziging in de begroting een onttrekking aan de reserve opgenomen voor het programma onderwijshuisvesting. Deze ramen wij voor 2013 terug. Het programma voor 2013 zal eind 2012 afzonderlijk aan de raad worden voorgelegd. Daarin zullen de eventuele effecten op de reserve onderwijshuisvesting worden meegenomen. Indien nodig zal een voorstel tot begrotingswijziging worden gedaan (V 570 duizend euro).

Inzet rijksuitkering onderwijsachterstandenbeleid

De gemeente Groningen ontvangt voor de periode 2012-2015 via een specifieke uitkering extra gelden in het kader van Onderwijs achterstandenbeleid. Het gaat om 856 duizend euro. Dit bedrag is nog niet opgenomen in de actuele begroting 2012. Het geormerkte geld dient verplicht te worden ingezet voor de bestrijding van onderwijsachterstanden. Het gaat dan om scholing, extra personele inzet en uitbreiding van bestaande activiteiten. Omdat zowel de lasten als de baten in 2013 met 865 duizend euro zijn verhoogd is het verschil per saldo nul.

Terugraming incidenteel extra beleid

In de begroting 2012 was een budget van 524 duizend euro opgenomen uit veiligheidsmiddelen. Deze middelen zijn incidenteel toegekend tot en met 2014. Jaarlijks wordt dit budget echter opnieuw afgewogen. Daarom wordt ten opzichte van 2012 dit budget eerst teruggeraamd (V 524 duizend euro).

Lager rentepercentage investeringen

Voor 2013 gaan wij uit van een lager rentepercentage voor investeringen (V 339 duizend euro).

Statuswijziging Zernikecollege

In het verleden heeft Groningen rijksgeld en daarmee ook de zorgplicht gekregen voor de huisvesting van het Zernike college in Haren. Met Haren is destijds een afspraak gemaakt over de doorbetaling van een deel van deze vergoeding. Door een wijziging van de wetgeving is de status van de nevenlocaties van het Zernikecollege gewijzigd. Hierdoor vervalt onze gemeentelijke bijdrage uit het gemeentefonds. Onze bijdrage aan de gemeente Haren is daarmee ook komen te vervallen (V 450 duizend euro).

Diversen

Het gaat hier om diverse afwijkingen zoals de verwerking van loon- en prijscompensatie, de aanpassing in de toerekening van overhead en diverse overige mutaties. Verder gaat het om mutaties in de reserve accres voor gesubsidieerde instellingen. Wij verhogen de budgetten met het concernaccres van twee jaar terug. Het verschil met het accres voor het huidige begrotingsjaar verrekenen wij met de daarvoor ingestelde reserve. Dit leidt jaarlijks tot aangepaste mutaties.

3.2 Overig jeugd en onderwijs

V 11,8 miljoen euro

In de begroting 2012 is een incidenteel budget opgevoerd voor de verhoging van de bruidsschat en een vermogensversterking van de stichting Openbaar Onderwijsgroep Groningen (O2G2). Dit bedragen ramen wij voor 2013 weer terug. (11,8 miljoen euro).

PROGRAMMA 4

Welzijn gezondheid en zorg

Zelfstandig actief zijn en blijven!

Met ons programma "Welzijn Gezondheid en Zorg" willen we er aan bijdragen dat mensen in onze gemeente actief- en zo lang mogelijk zelfstandig- aan de samenleving mee kunnen doen en blijven meedoen. Ook als lichamelijk of geestelijke beperkingen dat lastiger maken. Om actief en zelfstandig aan de samenleving mee te kunnen doen, is het van belang dat er voldoende voorzieningen in de directe omgeving zijn. In een veilige en levendige buurt. Met mensen die zo nodig een helpende hand toesteken, en - voor als dat nodig is - toegankelijke en toereikende professionele ondersteuning en zorg. Belangrijke steunpunten hierin zijn de Steun- en Informatiepunten (STIP's) en de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) in de wijken. In ons deelprogramma Integratie en Emancipatie richten we ons met dezelfde doelen op groepen stadjes die om andere redenen minder gemakkelijk meedoen aan onze samenleving.

Gezondheidsproblemen willen we in een zo vroeg mogelijk stadium opsporen en waar mogelijk proberen te voorkomen. We investeren in factoren die van invloed zijn op gezondheid en scheppen voorwaarden die onze Stadjes uitnodigen tot gezond gedrag.

Voor een belangrijk deel geven we aan het programma Welzijn Gezondheid en Zorg uitvoering via het beleidskader Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). In ons collegeprogramma "Groningen, progressief met energie, Stad voor iedereen" staat kernachtig omschreven wat we willen bereiken in de WMO.

"Een stad voor iedereen, ook in de zin dat iedereen erbij hoort. Een stad waar we om elkaar geven en om elkaar denken en waar we extra aandacht schenken aan mensen die dat nodig hebben. Een stad voor iedereen is ook een stad van iedereen. Dat wil zeggen een stad waar iedereen actief wordt uitgenodigd mee te denken, mee te praten en mee te doen; een stad waarin alle meningen tellen en met een open en transparant bestuur. En - ten slotte - een stad voor iedereen is ook een stad voor de volgende generaties. Een duurzame stad dus."

Relevante beleidsnota's

Samen Sterk in Stad (2012-2015)

Uitvoeringsplan Wmo, bouwen aan Samen Sterk in Stad 2012-2013

Groningen voor elkaar, visie en uitgangspunten voor de uitvoering van de decentralisaties (2012)

Evaluatie accommodatiebeleid (2012)

Convenant "Aanpak laaggeletterdheid in de samenleving en het bedrijfsleven 2013-2015 (2012)

Nota Maatschappelijke stages 2012-2015

Kadernota Actief in Goede Banen, re-integratie/participatie 2011

Van zorg naar participatie, VNG & G32 (2011)

Nieuw Lokaal Akkoord, uitgangspunten NLA (2011)

Samen Gezond in Stad 2012-2015

Samen Gezond in Stad Uitvoeringsprogramma 2012-2015

Stad om te groeien, kadernota integraal jeugdbeleid Groningen 2011-2014

Uitvoeringsnota zelforganisaties 2011-2014

Beleidsprogramma (2006) en samenwerkingsovereenkomst Zorgen voor Morgen (2010)

Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2010-2014 (2010)

Programma Regionaal Kompas "Onder Dak" (2009-2013)

Groninger aanpak multiprobleemgezinnen (2011)

De Groninger aanpak van (huiselijk) geweld in afhankelijkheidsrelaties (2010)

Versterking van de consulentenfunctie (2010)

Emancipatienota 2010-2013 Kansen bieden, kansen pakken (2010)

Uitvoeringsnota Antillianenbeleid 2010-2011 (2009)

Wmo in Vitale Buurten (2009)

Vrijwilligerswerk, VWS (2008-2011)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Sociale samenhang en participatie**
- 2 Preventie en zorg**
- 3 Integratie en emancipatie**
- 4 Overige Welzijn, gezondheid en zorg**

We willen dat Stadgers mee kunnen doen in onze stad. In dit deelprogramma staat meedoen voor:

- Meedoen door de zelf- en samenredzaamheid en het zelfoplossend vermogen van mensen te vergroten, door voorzieningen toegankelijker te maken of door individuele voorzieningen te verstrekken;
- Meehelpen door vormen van respijtzorg verder te ontwikkelen met inzet van vrijwilligers en mantelzorgers;
- Meedenken door ook in beleid burgerparticipatie te stimuleren, bijvoorbeeld door Wmo adviesraden, bewonersorganisaties, klankbordgroepen en overige vormen van interactieve beleidsvorming te ontwikkelen. De participerende burger is een terugkerend beleidsstreven, op het vlak van rehabilitatie, integratie en re-integratie. Om mensen die aan de kant (dreigen te komen) staan weer bij de samenleving te betrekken, is een krachtige sociale structuur nodig. Een sociale structuur, waarin zelforganisatie en maatschappelijke binding een belangrijke plaats innemen en met elkaar zijn verbonden.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Sociale samenhang en participatie bedraagt 45,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit bezoekers, leselden en huuropbrengsten 200 duizend euro, overige inkomsten 800 duizend euro, de integratie-uitkering Wmo 12,3 miljoen euro, eigen bijdragen 3,5 miljoen euro, een reserveonttrekking 100 duizend euro, extra beleidsmiddelen 1,7 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 27,2 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid wijken
- Informatie, advies en ondersteuning
- Ondersteunen mantelzorg en bevorderen vrijwilligerswerk
- Deelname aan de samenleving van mensen met beperkingen
- Volwasseneneducatie
- Individuele voorzieningen WMO (voor mensen met beperkingen)

Beleidsveld

Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid wijken

We willen dat de mensen in de Groninger wijken en dorpen met plezier wonen en dat ze zich opgenomen en geaccepteerd voelen. Dit geldt ook voor mensen met een hoge leeftijd, met een beperking of een niet-Nederlandse achtergrond. In de Groninger wijken en dorpen hebben bewoners aandacht voor elkaar en ze helpen naar vermogen mee aan de leefbaarheid van de wijk. In het beleidsveld 'bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid van wijken' hebben we onze ambities en activiteiten op dit terrein gebundeld. Het gaat hierbij vooral om de vertaling van het WMO-beleid naar de wijk.

Ontwikkeling

Decentralisatie taken naar gemeenten

Zie programma 3, deelprogramma Integraal Jeugdbeleid, beleidsveld Opvoedkracht

Sociale infrastructuur in de wijk steeds belangrijker

Als gevolg van de decentralisaties en de inzet op eigen kracht, samenredzaamheid, informele netwerken, vrijwillige inzet en collectieve voorzieningen zien we dat het belang van voldoende toegankelijke, flexibele en toereikende voorzieningen in de directe omgeving toeneemt. Ook neemt het belang van professionele ondersteuning die aansluit bij de mogelijkheden en behoeften van burgers en hun sociale steunsysteem toe.

Bekostiging gesubsidieerde arbeid

Zie programma 3, deelprogramma Integraal jeugdbeleid, beleidsveld Maatschappelijke participatie.

Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>Uit de monitor Leefbaarheid & Veiligheid blijkt dat het met de sociale samenhang en leefbaarheid in de wijken beter gaat. De wijk Lewenborg scoort boven het stedelijke gemiddelde en Beijum scoort op het gemiddelde. De ontwikkeling van de sociale samenhang in Tuinwijk laat een duidelijke verbetering zien. Het gemiddelde cijfer op de sociale samenhang (5.9) komt iets lager uit dan de beoogde 6.0.</p> <p>Op het gebied van participatie laat de monitor Leefbaarheid & Veiligheid zien dat het aantal bewoners dat actief is in de wijk stijgt van 16% in 2006, 20% in 2008 en 22% in 2010. In 2013 worden de cijfers over 2012 bekend, dan kunnen we zien of de stijgende lijn zich heeft doorgezet.</p> <p>Op basis van een analyse hebben we voor de 14 wijken van de wijkenaanpak integrale toekomstvisies geschreven waarbij per wijk is aangegeven wat voor de komende periode de belangrijkste thema's zijn om aan te werken.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>We streven ernaar dat in Groninger wijken mensen met plezier wonen. Zij voelen zich opgenomen en geaccepteerd. Zij helpen naar vermogen mee om de leefbaarheid, sociale veerkracht en het samenleven in de wijk te bevorderen. Ook mensen van hoge leeftijd, met een beperking of met een niet-Nederlandse achtergrond. Bewoners hebben aandacht voor elkaar.</p> <p>Concreet willen we dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ de waardering van bewoners voor hun leefomgeving stijgt; ▪ achterstanden in de '14 wijken aanpak' met betrekking tot leefbaarheid, sociale cohesie en veiligheid wordt ingelopen; ▪ de sociale samenhang is versterkt en minimaal een 6.0 scoort; ▪ er sprake is van interactieve beleidsvorming en -uitvoering; ▪ de dienstverlening aan wijkbewoners laagdrempelig, uitnodigend, duidelijk en eenduidig is georganiseerd; ▪ er voldoende vrijwillige inzet is; ▪ de toegankelijkheid van de accommodaties voor diverse activiteiten en mensen met en zonder een beperking is vergroot; ▪ er een goede spreiding van accommodaties is.
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p> Investeren in leefbare wijken: Nieuw Lokaal Akkoord [Lopend beleid]</p> <p>Samen met de woningcorporaties blijven we in 2013 investeren in wijken waar Stadgers op een prettige manier kunnen samenleven. Ook blijven we de inzet van wijkteams in de 14 wijken van de wijken aanpak stimuleren. We stellen wijkbudgetten beschikbaar waarvoor bewoners zelf ideeën kunnen aandragen voor verbeteringen in hun wijk. Bewoners worden geprikkeld om mee te helpen bij de uitvoering van de projecten.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p> Wmo in Vitale Buurten [Lopend beleid]</p> <p>In 2013 kijken we of er voldoende basis is ontwikkeld voor de ondersteuning van eigen kracht, samenredzaamheid, informele netwerken, vrijwillige inzet, collectieve (wijk)voorzieningen en individuele voorzieningen en hoe we de sociale infrastructuur kunnen (her)inrichten. Ook bekijken we de mogelijkheden van flexibele arrangementen die aansluiten bij de behoeften van burgers en hun sociale steunsysteem. Hierbij zoeken we nadrukkelijk contact met kerken, verenigingen, clubs, ondernemers en andere georganiseerde verbanden. We sluiten aan bij initiatieven die er al zijn.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p> De Hoogte: Sociale en veilige wijk</p> <p>Drie jaar geleden zijn we in een aantal straten, met bovengemiddelde leefbaarheidsproblemen, gestart met de zogenaamde stratenaanpak. Met bewoners, politie, opbouwwerk, maatschappelijk werk en andere betrokkenen geven we invulling en uitvoering aan een gemeenschappelijk plan voor de gerichte bestrijding van problemen. Deze aanpak vormen we nu om naar een buurtteamaanpak. Dit buurtteam kent de wijk en speelt flexibel in op kansen en problemen. We gaan samenwerken en kennis en ervaringen uitwisselen met de pilot sociaal team De Hoogte.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p> Experiment sociale teams [Nieuw]</p> <p>Hulpvragen zijn steeds vaker meervoudig. Hierdoor is het noodzakelijk dat de dienstverlening van verschillende organisaties zich richt op de integrale probleemsituatie en niet op een deelaspect er van. Landelijk wordt er volop geëxperimenteerd met de inzet van generalistisch werkende sociale teams die werken volgens het uitgangspunt: één huishouden, één plan, één hulpverlener. In Groningen gaan we experimenteren in Beijum en De Hoogte/Indische Buurt met de inzet van Sociale Teams. We maken hierbij gebruik van de ervaringen uit de Pilot Multiprobleemgezinnen Krachtwijken. We doen dit in samenhang met de decentralisatie van de Jeugdzorg (zie programma Welzijn Gezondheid Zorg).</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>

Buurtwelzijn [Lopend beleid]

In 2013 continueren we de consortiumaanpak. Hierbij werken drie welzijnsorganisaties in een gezamenlijke opdracht, onder de vlag van Buurtwelzijn, samen in de wijk als één team met één uitvoeringsplan. Eind 2012 hebben we deze aanpak geëvalueerd. In 2013 implementeren we de verbeterpunten. Ook organiseren we een congres hierover. We continueren in 2013 de hulpdiensten en vrijwillige thuishulp en subsidiëren we het opbouwwerk. We integreren het opbouwwerk in 2013 verder binnen Buurtwelzijn.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Cijfer sociale samenhang	▪ 5.9	▪ >6.0	▪ >6.0	▪ >6.0

Accommodaties: nieuw beleid in breder kader [Gewijzigd]

Begin 2013 stellen we ons nieuwe accommodatiebeleid vast. Daarin komen we terug op de knelpunten in de uitvoering van ons beleid en we leggen nadrukkelijk de relatie met andere niet gesubsidieerde accommodaties op wijkniveau.

Beleidsveld

Informatie, advies en ondersteuning

Goede informatievoorziening is belangrijk om preventief te werken en een beroep op langdurige en zware zorg te voorkomen. Het is daarom van belang dat er naast het stedelijk gemeentelijk zorgloket op wijk- en buurtniveau goede informatiepunten beschikbaar zijn. Burgers en organisaties kunnen hier terecht met hun vragen. Ook kunnen we de vroegsignalering in buurten en wijken via deze voorziening vormgeven en goed op elkaar afstemmen. Tevens kan via deze voorziening een 'match' plaatsvinden van de vraag naar lichte ondersteuning en begeleiding en het aanbod van vrijwillige inzet in buurten en wijken. In het beleidsveld informatie, advies en ondersteuning hebben we onze ambities en activiteiten op dit gebied gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In de wijken fungeert het Steun- en Informatiepunt (STIP) steeds meer als een centraal punt. Onze 13 STIP's krijgen grote waardering voor hun laagdrempelige en persoonlijke aanpak. Het landelijk opererende onafhankelijke kenniscentrum Vilans vindt de STIP's in de wijken een goed voorbeeld van informele samenwerking voor en door wijkbewoners. Vilans heeft de Groningse aanpak dan ook als voorbeeld opgenomen in haar onderzoek.

Alle Stadlers en Stadlers uit wijken waar geen STIP is kunnen terecht bij het gemeentelijke Zorgloket. Jaarlijks worden er ongeveer 40.000 informatie- en adviesvragen bij het Zorgloket gesteld. Zeker wanneer inwoners een concrete aanvraag willen doen voor een individuele voorziening (circa 7.600 per jaar) wenden zij zich, al dan niet op aanraden van de eerstelijns zorg, tot het Zorgloket. We hebben dus zowel stedelijk als op wijkniveau steeds meer en goede informatiepunten beschikbaar. Aandachtspunt is nog wel de samenwerking tussen de STIP's en de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's).

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen zowel stedelijk als op wijk- en buurtniveau goede informatiepunten hebben waar burgers en organisaties terecht kunnen met hun informatie, advies en ondersteuningsvragen. Burgers moeten er ook informatie kunnen brengen en kunnen delen. Wanneer inwoners advies of ondersteuning vragen, kijken we naar wat er nodig is om te bereiken dat zij sociaal en maatschappelijk participeren en zelfredzaam zijn.

Concreet willen we:

- de samenwerking tussen de front- en back-office van de STIP's/het Zorgloket in de wijk verbeteren;
- met de partners van de STIP's /het Zorgloket samenwerken vanuit een helder dienstverleningsconcept;
- de mogelijkheden voor collectieve en algemene wijkvoorzieningen ontwikkelen;
- de samenwerking tussen de STIP's/het Zorgloket en de Centra voor Jeugd- en Gezin verbeteren.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Uitbreiden en optimaliseren van gekanteld werken [Lopend beleid]

Gekanteld werken is een vraag- en resultaatgerichte methodiek. Concreet betekent het dat we samen met de burger vaststellen wat het resultaat van de ondersteuning moet zijn en welke

oplossingen daaraan bijdragen. In 2013 gaan alle consultants van het Zorgloket in alle wijken van de stad “gekantelde” gesprekken voeren en de wijk in om in samenwerking met de ketenpartners de ondersteuning te organiseren.

Verder digitaliseren we in 2013 de informatie-, advies en ondersteuningsvragen bij het Zorgloket. Stadlers krijgen dan de mogelijkheid om via een intelligente vragenlijst hun hulpvraag te stellen. Voor die mensen die in het gebruik van digitale mogelijkheden nog niet voldoende vaardig zijn, organiseren we ondersteuning.

In 2013 onderzoeken we in hoeverre verbanden kunnen worden gelegd tussen ondersteuningsbehoeften op het gebied van de Wmo en werk en inkomen zodat de noodzakelijke en passende ondersteuning in samenhang wordt opgelost.

Vermeerderen, verbreden en versterken van de STIP's/het Zorgloket [Lopend beleid]

Uiterlijk begin 2013 besluiten we of er een 14^e STIP in het centrum komt. Verder verkennen we in 2013 de mogelijkheden om collectieve wijkvoorzieningen zoals dagbestedingsmogelijkheden te ontwikkelen. Ook bekijken we de mogelijkheden om werkzoekenden te betrekken bij het vormgeven van collectieve voorzieningen in de wijk als alternatief voor individuele voorzieningen. In 2013 zal de MJD (Maatschappelijke en Juridische Dienstverlening) de dienstverlening integreren in de back-office van het STIP. Ook verkennen we in 2013 de mogelijkheden tot verdere samenwerking tussen de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) en de STIP's/het Zorgloket.

Overige activiteiten in 2013:

- We gebruiken de STIP-website als interactief communicatiemiddel zodat we ook geïnformeerd en gevoed worden door burgers en het maatschappelijke veld en niet alleen maar informatie overbrengen.
- We continueren de subsidie voor het activerend huisbezoek. Doelgroep: alle zelfstandig wonende ouderen (75+) en zelfstandig wonende mensen met een verstandelijke beperking of psychiatrische handicap. Dit activerend huisbezoek laten we organiseren vanuit de STIP's.
- We voeren de methodiek “Natuurlijk een Netwerk” uit. Hierbij gaat het om het vergroten of herstellen van het sociale netwerk van burgers.

Beleidsveld

Ondersteunen mantelzorg en bevorderen vrijwilligerswerk

De vrijwillige- en mantelzorginzet van Stadlers levert een belangrijke bijdrage aan de maatschappelijke infrastructuur. Het bevordert de sociale samenhang en voorkomt uitsluiting van Stadlers. Vrijwilligers en mantelzorgers dragen in belangrijke mate bij aan het beantwoorden van ondersteuningsvragen. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van het ondersteunen van de mantelzorg en het bevorderen van vrijwilligerswerk gebundeld.

Ontwikkeling

Mogelijke decentralisatie van Begeleiding: van AWBZ naar WMO

Met de val van het kabinet Rutte is het wetgevingstraject voor de overheveling van de ABWZ-begeleiding naar de Wmo per 2013 teruggedraaid. We houden er rekening mee dat de overheveling uiteindelijk wel doorgaat. Als gevolg van de overheveling van onderdelen van de ABWZ naar de WMO zal het beroep op burgers om mantelzorg te verlenen alleen maar groter worden. Het blijft dus zeer belangrijk om deze groep te ondersteunen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Er is een stevig en veelzijdig fundament gelegd onder het mantelzorgbeleid. De functies mantelzorgondersteuning worden wijkgericht ingezet zodat mantelzorgers dichtbij en laagdrempelig waardering, (h)erkenning en ondersteuning kunnen krijgen. De monitor Leefbaarheid & Veiligheid geeft aan dat in 2010 14% van het aantal inwoners in de gemeente Groninger mantelzorger is. Er zijn nog geen trendgegevens bekend. In de provincie is een dalende trend te zien in het percentage mantelzorgers van 16% 2006 naar 13% in 2010.

Uit het vrijwilligersonderzoek blijkt dat we de basisfuncties voor vrijwilligerswerk goed op orde hebben, maar dat fondsenwerving en het vinden en binden van nieuwe vrijwilligers belangrijke aandachtspunten zijn. De monitor Leefbaarheid & Veiligheid geeft aan dat in 2010 25% van het aantal inwoners in de gemeente Groningen zich als vrijwilliger inzet. Dit percentage is sinds 1996 redelijk stabiel en schommelt tussen de 25 en 27%.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We stimuleren “gezond” mantelzorgen en willen een zodanig stimulerend vrijwilligersklimaat realiseren dat burgers zich betrokken bij de samenleving voelen en daaraan hun aandeel willen leveren. We gebruiken de maatschappelijke stages om het vrijwilligers werk te versterken, te verjongen en om te komen tot nieuwe vormen van vrijwilligerswerk.

Concreet willen we dat:

- mantelzorgers zich gewaardeerd, geïnformeerd en ondersteund voelen door hun eigen sociale netwerk, vrijwilligers en beroepskrachten;
- mantelzorgers oog hebben voor een gezonde balans tussen eigen draagkracht en draaglast en voldoende gebruik maakt van het sociale netwerk en (vrijwillige) ondersteuningsmogelijkheden;
- vraag en aanbod van vrijwilligerswerk inzichtelijk en toegankelijk is;
- vrijwilligers en hun organisaties door middel van deskundigheidsbevordering beter in staat zijn hun taken uit te voeren;
- het aantal organisaties dat kampt met een tekort aan vrijwilligers is afgenomen;
- nieuwe vormen van vrijwilligerswerk beter worden benut;
- vrijwilligersorganisaties zijn geïnformeerd over de mogelijkheden van maatschappelijke stages en zijn ondersteund in het ontwikkelen van een aantrekkelijk stage-aanbod;
- scholen zijn geïnformeerd over de stage-mogelijkheden bij vrijwilligersorganisaties, inzicht hebben in het actuele stage-aanbod en hun ervaringen delen met andere scholen;
- er een uitdaging en inspirerend aanbod aan maatschappelijke stages is.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Ondersteunen mantelzorg [Nieuw]

We subsidiëren Humanitas voor de uitvoering van het mantelzorgbeleid. In 2013 blijven we inzetten op het zoeken van contact met meer en nieuwe mantelzorgers om hen te leren kennen en in te kunnen spelen op hun behoeften. We verkennen daarnaast de mogelijkheden van het gebruik van nieuwe sociale media bij mantelzorgondersteuning. In 2013 richten we ons bovendien specifiek op de mogelijkheden voor het combineren van arbeid en mantelzorg binnen de gemeente Groningen. Daarnaast bekijken we samen met de woningbouwcorporaties de behoefte aan meer generatie- en mantelzorgwoningen en hoe deze gefinancierd kunnen worden.

Vrijwilligerswerkbeleid [Nieuw]

Wij subsidiëren Stiel voor de uitvoering van het vrijwilligersbeleid. In 2013 blijven we inzetten op het actief onder de aandacht brengen van vrijwilligersvacatures en het werven van nieuwe doelgroepen. In 2013 maken we een nieuwe nota vrijwilligerswerkbeleid. In deze nota zullen we onder andere aandacht besteden aan nieuwe vormen van vrijwilligerswerk, zoals maatschappelijk betrokken ondernemen en de maatschappelijke stages. Ook nemen we de aandachtspunten uit het vrijwilligersonderzoek op het gebied van fondsenwerving en het vinden en binden van vrijwilligers mee.

Maatschappelijke stages [Lopend beleid]

We subsidiëren Stiel voor de makelaarsfunctie. In 2013 gaan we het belang van de maatschappelijke stages onder de aandacht brengen van de Stadgers. Daarnaast zetten we in op het versterken van de samenwerking tussen de belangrijkste lokale partners. Verder ontwikkelen we in 2013 samen met de vrijwilligersorganisaties een nieuw, uitdagend en kwalitatief hoogwaardig stage-aanbod en zetten we in op het genereren van nieuwe stage-aanbieders.

Beleidsveld

Deelname aan de samenleving van mensen met beperkingen

Wij stimuleren dat mensen maatschappelijk participeren en dat zij gebruik (kunnen) maken van algemene voorzieningen. Ook mensen die een beperking hebben of kwetsbaar zijn. Hierbij zetten we vooral in op het bevorderen van inclusief beleid: algemene voorzieningen toegankelijk maken (sociaal en fysiek) en kwetsbare burgers stimuleren hier gebruik van te maken. In dit beleidsterrein hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van deelname aan de samenleving van mensen met beperkingen gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Ouderen en mensen met een beperking moeten zo lang en goed mogelijk zelfstandig kunnen wonen in de buurt van hun keuze. We hebben een dusdanig stelsel van voorzieningen centraal en in de wijken ontwikkeld dat dit ook steeds beter mogelijk is. Verder zien we dat er in de openbare ruimte steeds meer aandacht komt voor mensen met een beperking. Zo zijn bijvoorbeeld de openbaar vervoerbuslijnen 4, 5, 7 en 8 (circa 160 haltes) al toegankelijker gemaakt voor mensen met een beperking. Dit krijgt de komende jaren een vervolg. In totaal maken we voor 2015 420 van de 650 in de stad aanwezige haltes toegankelijk voor mensen met beperkingen.

Op voorzieningengebied is een specifiek sport- en beweegactiviteiten aanbod ontwikkeld gericht op ouderen en mensen met een psychische beperking. Hierdoor stimuleren we hen om meer te sporten en te bewegen. In 2011 hebben 46 deelnemers meegedaan. We hebben nog geen trendgegevens.

Gemiddeld geeft 71% van de huishoudens aan tevreden te zijn over de toegankelijkheid van voorzieningen voor kwetsbare groepen. Dit percentage ligt hoger dan de door ons beoogde 66%. Toch zijn we er nog niet. We weten dat er nog steeds lacunes zijn op het gebied van de algemene voorzieningen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen dat burgers regie over hun eigen leven kunnen voeren en met voldoende kwaliteit van leven in de eigen woonomgeving kunnen blijven wonen. We willen bereiken dat iedereen meedoet in onze stad, want iedereen heeft mogelijkheden. Ook mensen die een beperking hebben of (tijdelijk) kwetsbaar zijn.

Concreet willen we:

- de weerbaarheid van mensen met beperkingen vergroten;
- stimuleren dat mensen met beperkingen op eigen kracht sociale contacten aangaan;
- inwoners met een psychische handicap of een verstandelijke beperking zelf met ideeën laten komen die hun deelname aan het maatschappelijke verkeer bevorderen;
- ouderen en mensen met een psychische beperking stimuleren om meer te sporten en te bewegen;
- meer maatwerk, meer betrokkenheid in de wijk en zelfregie over het leven voor de hulpvrager.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Uitwerken thema's toegang, arrangementen, contractering en monitoring [Nieuw]

Hoewel de decentralisaties voorlopig deels zijn teruggedraaid, blijven we vanuit een gemeenschappelijke visie werken aan de thema's toegang, arrangementen, contractering en monitoring. In 2013 doen we, interactief met denkkracht vanuit maatschappelijk middenveld, burgers en cliëntorganisaties, voorstellen hoe we de samenhang binnen ons eigen beleid en de uitvoering daarvan kunnen vormgeven.

Uitkomsten 'kantel' gesprekken vertalen in nieuwe voorzieningen [Nieuw]

Wij voeren "gekantelde" gesprekken waarbij hulpvraag vraag- en resultaatgericht benaderd wordt en waarbij ook gekeken wordt naar de eigen kracht van de hulpvrager. Wij verwachten dat de bevindingen van deze gesprekken lacunes op het gebied van de algemene voorzieningen zal laten zien. Mede op basis van deze uitkomsten gaan we die voorzieningen opzetten waardoor de behoefte aan individuele voorzieningen wordt verkleind.

Zorgen voor Morgen [Lopend beleid]

We voeren het programma Zorgen voor Morgen uit. In 2013 gaan we nieuwe samenwerkingsafspraken maken met de negenentwintig partners om Zorgen voor Morgen beter in te bedden in zowel het Wmo-beleid als het wijkgericht werken. Dit koppelen we aan een nieuwe samenwerkingsovereenkomst waarin we naast intenties ook resultaten afspreken. Vanuit het samenwerkingsverband gaan de welzijnsorganisaties en de gemeentelijke Wmo-consulenten hun diensten en functies in 2013 meer vanuit de STIP's organiseren en verzorgen.

Maatschappelijke dienstverlening [Lopend beleid]

We subsidiëren de MJD voor het uitvoeren van maatschappelijk werk en sociaal raadslidenwerk. Deze dienstverlening wordt wijkgericht uitgevoerd. In 2013 zal de informatie- en adviesfunctie van de MJD met die van het STIP worden geïntegreerd.

WMO [Extra beleidsmiddelen]

In voorgaande jaren was er sprake van een overschot aan WMO middelen. Daarom hebben we bij de bezuinigingstaakstelling 2011-2014 een bezuinigingstaakstelling opgenomen van 1,9 miljoen euro. Vervolgens heeft het Rijk in 2011 1,5 miljoen euro bezuinigd op de integratie uitkering WMO. De totale taakstelling komt daarmee op 3,4 miljoen euro.

Ter compensatie hebben we in de begroting 2011 voorgesteld 1,0 miljoen euro en in de jaren 2012-2014 1,7 miljoen euro aan extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen. In het gemeentefonds hebben we 400 duizend euro ontvangen voor de WMO. Dat zijn algemene WMO middelen die we vrij mogen besteden. Daarom stellen we voor dat uw raad vanuit de extra beleidsmiddelen 1,3 miljoen euro reserveert voor 2014 en in 2013 beschikbaar stelt, zodat het totaal op 1,7 miljoen euro uitkomt.

Beleidsveld

Volwasseneneducatie

Laaggeletterdheid is een maatschappelijk probleem. Het leidt tot verminderde deelname aan de samenleving, verminderd welbevinden en tot onderbenutting van talent. Via volwasseneneducatie willen we zoveel mogelijk burgers ondersteunen bij het ontwikkelen van taal- en rekenvaardigheden.

Ontwikkeling

Wijziging Wet educatie en beroepsonderwijs per 1 januari 2013

Het tweedekansonderwijs voor jongeren tot 27 jaar (VAVO) zal in 2013 onder rechtstreekse aansturing van het rijk vallen. Dit betekent dat het rijk de middelen die gemeenten tot nu toe inzetten voor het VAVO uit het budget voor educatie zal lichten en rechtstreeks doorsluis naar het onderwijs. Voor overige educatie krijgt Groningen in 2013 nog maar 455 duizend euro terwijl de doelgroep breder wordt omdat in 2013 ook vrijwillige inburgeraars onder de doelgroep vallen. Tegelijkertijd heeft het rijk ervoor gekozen voor overige educatie de brede educatiedoelstelling aan te scherpen. Men geeft voortaan prioriteit aan de basisvaardigheden Nederlandse taal en rekenen en NT2 (Nederlands als Tweede taal). Dit betekent dat we in 2013 niet meer de activiteiten kunnen financieren die gericht zijn op het bijbrengen van digitale vaardigheden en sociale vaardigheden. Dit terwijl uit het onderzoek onder minima is gebleken dat zij het juist heel belangrijk vinden dat wij blijven inzetten op het bijbrengen van sociale vaardigheden (digitale vaardigheden en sociale vaardigheden).

Analyse

Hoe staan we ervoor?

We zien dat het aantal mensen dat gestart is met een alfabetiseringscursus is toegenomen, maar nog steeds zijn er veel Stadgers die moeite hebben met lezen en schrijven. Tot en met juni 2012 hebben ongeveer 200 mensen deelgenomen aan een alfabetiseringscursus en 150 mensen hebben deelgenomen aan een cursus Nederlands/laaggeletterdheid. Met deze hogere aantallen is er voor de rest van 2012 geen geld meer voor nieuwe cursussen. Mensen die nu willen alfabetiseren, komen op een wachtlijst.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat iedereen deel kan nemen aan de samenleving. De inschatting is dat 12 % van de Stadgers in de leeftijd 15-74 jaar laaggeletterd is. Dit komt overeen met een aantal van meer dan 17.500 Stadgers die moeite hebben met lezen en schrijven. Gezien het feit dat veel van de in 2012 gestarte trajecten doorlopen tot in 2014, zal er in 2013 weinig budget beschikbaar zijn voor nieuwe trajecten. Met wat er dan nog aan budget beschikbaar is, willen we het aantal laaggeletterden terugbrengen

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Lees-, schrijf- en rekenvaardigheden [Lopend beleid]

In 2013 financieren we activiteiten die gericht zijn op lezen, schrijven en het kunnen rekenen. Deze activiteiten maken deel uit van het participatiebeleid. Samen met onder andere de ROC's bekijken we of we de bestaande cursussen anders kunnen inrichten zodat er meer mensen kunnen deelnemen en ze voortaan beter toegesneden zijn op de aanwezige behoefte.

Beleidsveld

Individuele voorzieningen WMO (voor mensen met beperkingen)

We willen mensen met een beperking betere kansen bieden om zelfredzaam te blijven en te blijven participeren in de samenleving. In de toelichting op de hiervóór beschreven beleidsvelden, hebben we veel aandacht besteed aan hoe we in onze gesprekken met burgers met een ondersteuningsbehoefte focussen op het gewenste resultaat en op het zoeken van oplossingen door het (vergroten van) de eigen kracht en het eigen netwerk van de burger, informele zorg, algemene en collectieve voorzieningen. Individuele voorzieningen blijven echter altijd nodig en we blijven deze dan ook daar waar nodig verstrekken. In dit beleidsveld bundelen we onze ambities en activiteiten op het gebied van deze individuele voorzieningen.

Ontwikkeling

Eigen bijdrage

Per 1 januari 2013 gaat het vermogen van burgers een grotere rol spelen bij het bepalen van de eigen bijdrage voor individuele voorzieningen. Dit is het gevolg van een wetswijziging. Voor mensen met een vermogen in box 3 dat uitgaat boven de vrijstellingsgrenzen betekent dit dat de maximale periodebijdrage hoger wordt. Voor hogere opbrengsten die ontstaan doordat we een eigen bijdrage vragen, heeft het rijk gemeenten gekort op de integratie uitkering.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Mensen die een individuele voorziening nodig hebben, hebben of krijgen deze ook. Circa 75% van de gebruikers van WMO-voorzieningen is ouder dan 65 jaar. De groep 65 tot 75-jarigen begint vaak met een aanvraag voor WMO-vervoer, kleine woningvoorzieningen en/of hulp bij het huishouden. Bij de groep 85+ neemt vaak het aantal uren hulp in de huishouding toe. Het proces van hulpvraag tot en met verstrekking loopt zorgvuldig en (meestal) binnen de afgesproken termijnen. In die zin hebben we onze ambitie bereikt.

.....

We willen echter ook dat de individuele voorzieningen betaalbaar blijven en daar zit een groot aandachtspunt. Onder meer als gevolg van de versobering van de AWBZ neemt het beroep op individuele voorzieningen toe. De vraag naar vooral huishoudelijke hulp stijgt ieder jaar verder en de totale middelen nemen af. De dienstverlening voor huishoudelijke hulp nemen we grotendeels af van vijf zorgaanbieders. Een aantal cliënten regelt dit zelf via een persoonsgebonden budget (PGB). De uurtarieven voor de dienstverlening van huishoudelijke hulp staan vast en het aantal cliënten neemt toe. Ook neemt het aantal cliënten met een zwaardere zorgvraag toe. We moeten slimmer omgaan met de beschikbare middelen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat mensen die individuele voorzieningen nodig hebben, deze krijgen. We willen ook dat de individuele voorzieningen betaalbaar blijven.

Concreet willen we dat:

- er meer kracht komt uit de samenleving zodat op korte termijn minder beroep wordt gedaan op de voorziening huishoudelijke hulp en er op langer termijn minder inzet van betaalde huishoudelijke ondersteuning nodig is;
- de 8.000 a 9.000 burgers die dit nodig hebben gedurende 7 dagen per week gebruik kunnen maken van betrouwbaar collectief vervoer;
- de circa 4.000 burgers die een rolstoel, scootmobiel of ander hulpmiddel nodig hebben, hierover de beschikking hebben;
- de hulpmiddelen van goede kwaliteit zijn en adequaat voor de situatie van de cliënt;
- burgers, ondersteund door corporaties, STIP's en vrijwilligersorganisaties, zelf zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid nemen voor het (doen) aanbrengen van algemeen gebruikelijke woonvoorzieningen;
- inwoners goed geïnformeerd zijn over het eigen bijdrage beleid van de gemeente Groningen;
- de verschillende loketten laagdrempelig toegankelijk zijn;
- er een verbinding bestaat tussen de verschillende gemeentelijke loketten onderling en de betreffende ketens om het aantal contact- en overdrachtsmomenten voor inwoners te beperken;
- er voldoende nazorg is om te borgen dat afgesproken resultaten ook daadwerkelijk worden gerealiseerd en er dus wordt voldaan aan de compensatieplicht.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Huishoudelijke hulp [Lopend beleid]

Ook in 2013 bieden we huishoudelijke hulp voor wie dat nodig heeft. Omdat het contract met de zorgaanbieders op 1 januari 2014 afloopt gaan we in 2013 de huidige uitvoering van de huishoudelijke hulp evalueren. Dit zal in de loop van 2013 leiden tot een voorstel voor een toekomstbestendige invulling van onze compensatieplicht op dit terrein. Mocht dit aan de orde zijn, dan houden we daarbij rekening met de decentralisatie van de begeleiding uit de AWBZ.

Collectief vervoer [Lopend beleid]

In 2013 bieden we weer zeven dagen per week betrouwbaar collectief vervoer voor de burgers die dat nodig hebben. Het nieuwe contract loopt vanaf 7 januari 2013. Om synergievoordeel te halen, is net als in voorgaande jaren het woon-werkverkeer van werknemers iederz meegenomen in het nieuwe contract.

Rolstoelen, scootmobielen en andere hulpmiddelen [Lopend beleid]

Het huidige contract voor levering van WMO-middelen loopt tot 1 oktober 2013 met een optionele verlenging van drie keer één jaar. We willen duurzame relaties en onnodig papierwerk voorkomen en daarom gaan we er vanuit dat we voor 2013 gebruik maken van de verlengingsoptie.

Woonvoorzieningen [Lopend beleid]

Ook in 2013 bieden we woonvoorzieningen voor mensen met een beperking. Vanuit de Kanteling gaan we met burgers het gesprek aan om zelf tot oplossingen te komen en daarmee de afhankelijkheid van de gemeente te verlagen.

Voor nieuwbouw hanteren we in Groningen de zogenaamde Groninger Woonkwaliteit (GWK). Het

.....
GWK is een convenant van gemeente en corporaties waarin afspraken zijn gemaakt over het basisvoorzieningsniveau waaraan woningen moeten voldoen. Aan de hand van deze afspraken toetst de gemeente bouwaanvragen. In 2013 evalueren we of de afspraken toekomstbestendig zijn en eventueel aangepast moeten worden.

.....
Oplevering gehandicaptenwoningen Schots en Scheef [Lopend beleid]

In 2013 worden de gehandicaptenwoningen uit het woonproject Schots en Scheef naar verwachting opgeleverd.

.....
Eigen bijdrage [Nieuw]

In 2013 brengen we de consequenties in kaart van de wetswijziging waarin geregeld wordt dat het vermogen van burgers een grotere rol gaat spelen bij het bepalen van de eigen bijdrage voor individuele voorzieningen. Verder informeren we indien nodig de inwoners van de gemeente Groningen hierover.

..... Het deelprogramma Preventie en Zorg beslaat verschillende beleidsterreinen. We willen preventief werken, oftewel problemen rondom gezondheid en welzijn zoveel mogelijk voorkomen. En dat is nodig, met de vergrijzing en veranderingen in de arbeidsmarkt waardoor mogelijke zorgtekorten ontstaan. Want gezond ouder worden wil iedereen, en daarbij zijn vele sectoren en deelnemers betrokken. Voor de gemeente Groningen is dat een belangrijk thema, en we hebben ons daarom dan ook aangesloten bij het netwerk Healthy Ageing Noord Nederland dat door het UMCG is gestart. Het is een netwerk met vele deelnemers waarvan de gemeente Groningen er dus één is, en dat gericht is op langdurig onderzoek en ontwikkeling van kennis en innovatie rondom dit onderwerp. Leefstijl is een van de kernonderwerpen. Het geeft ons onder andere de kans om het effect te laten onderzoeken van de inzet die wij doen op het gebied van beïnvloeden van leefstijl in ons Gezondheidsbeleid. Bij onze preventieaanpak richten wij ons op alle stadjes, maar wij leggen de nadruk op risicogroepen. Juist bij mensen met een lage sociaal-economische status is er sprake van stapeling van problemen. We willen ook problemen binnen de kwetsbare groepen in de stad en in de regio voorkomen en oplossen. Hiermee bedoelen we onder meer dak- en thuislozen, verslaafden en multi-probleemgezinnen. We willen voorkomen dat deze mensen aan de zijlijn staan. Met vroegsignalering en herstelprogramma's willen we deze groepen in staat stellen de regie over hun eigen leven te voeren. Een ander beleidsveld betreft de terugdringing van relationeel geweld waarvoor onder andere de instrumenten Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld en de wet Tijdelijk Huisverbod worden ingezet.

GELD

Het lasten totaal van het deelprogramma Preventie en zorg bedraagt 33,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een onttrekking en rente reserves 200 duizend euro, overige inkomsten 100 duizend euro, rijksbijdragen 1,1 miljoen euro, bijdragen van de V&GR gemeenten voor 6,1 miljoen euro, overige inkomsten voor 4,5 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen 21,2 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Maatschappelijke opvang, verslavingszorg en OGGz
- Vrouwenopvang/Geweld in afhankelijkheidsrelaties
- Infectieziektebestrijding
- Gezond gedrag
- Openbare gezondheidszorg

Beleidsveld

Maatschappelijke opvang, verslavingszorg en OGGz

..... In de nota Regionaal Kompas "Onder Dak" hebben we ons beleid, als onderdeel van de Wmo, vastgelegd ten aanzien van maatschappelijke opvang, de problematiek van dak- en thuisloosheid in de breedste zin, verslavingszorg en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). In het programma maken we een onderverdeling in preventie (en vroegsignalering), curatie (en schadebeperking) en nazorg. De gemeente Groningen is voor dit programma centrumgemeente voor de gehele provincie. Dit houdt in dat Groningen middelen ontvangt voor de problematiek in de gehele provincie en deze middelen in overleg met de 22 regiogemeenten zo efficiënt en doelmatig mogelijk ten behoeve van de totale doelgroep inzet. De OGGz, de zogenaamde bemoeizorg, maakt onderdeel uit van deze aanpak. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van maatschappelijke opvang, verslavingszorg en OGGz gebundeld.

Ontwikkeling

Aansturing preventie en nazorg via het OOGO

Preventie en nazorg worden steeds meer aangestuurd in het OOGO (op overeenstemming gericht overleg). De acht vertegenwoordigers van de deelnemende regio's in het OOGO zijn de gemeenten Winsum, Leek, Veendam, Hogeveen, Sappemeer, Stadskanaal, Oldambt, Delfzijl en Groningen. De centrumgemeente Groningen regisseert en faciliteert zodat de regiogemeenten steeds beter zijn toegerust op de zorg voor hun kwetsbare burgers. We maken hierbij zoveel mogelijk gebruik van de bestaande sociale structuur. Als het niet nodig is, organiseren we niet iets apart voor deze doelgroep. Met het nieuwe registratiesysteem NOIS kunnen we per individu een aanpak op maat

.....
maken en tegelijkertijd inzicht krijgen in aantallen en soorten problematiek.

.....
Analyse

Hoe staan we ervoor?

Volgens het "Vlugschrift daklozenmonitor 2011" is het ons niet gelukt binnen de marges van onze hoofddoelstelling te blijven namelijk dat niet meer dan 800 mensen jaarlijks als feitelijk of residentieel dakloos worden aangetroffen. Het aantal is van 800 naar 850 gestegen. Dit betekent nog niet dat onze voorzieningen verstopt raken. Er is namelijk ook een ontwikkeling te zien dat men korter gebruik maakt van voorzieningen. Al met al betekent dit dat we alert moeten zijn dat meer mensen afglijden naar dakloosheid. De afgelopen jaren hebben we een beweging ingezet om meer nadruk op preventie en nazorg te leggen en de curatieve (echte daklozen-) voorzieningen niet verder te specialiseren en zo mogelijk kleiner te maken. Met de eerder genoemde signalen van groei van aantal willen we voor 2013 geen concrete maatregelen nemen om de voorzieningen te verkleinen.

.....
MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ Aantal personen per jaar in de maatschappelijke Opvang	▪ 850	▪ <800	▪ <800	▪ Opnieuw bepalen
▪ Uitstroom naar vervolgvoorzieningen	▪ >80%	▪ >80%	▪ >80%	▪ Opnieuw bepalen

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen dat ook kwetsbare groepen in de stad en in de regio zo gelijkwaardig mogelijk kunnen participeren in onze samenleving. Het gaat hier om mensen met ernstige beperkingen in hun zelfredzaamheid en in hun sociaal netwerk. Armoede, werkloosheid, verslaving, gedrag- en relatieproblemen zijn dominante kenmerken. Doelgroepen zijn onder meer dak- en thuislozen, verslaafden en multi-probleemgezinnen. We willen voorkomen dat deze mensen aan de zijlijn staan en verder afglijden. De mensen die toch dakloos raken proberen we zo snel mogelijk weer terug te brengen in de maatschappij. Met vroegsignalering en herstelprogramma's stellen we deze groepen in staat de regie over hun eigen leven te voeren. Ook willen we ter bescherming van de bevolking overlast en criminaliteit voorkomen en bestrijden. We zetten ons in om zoveel mogelijk terugval te voorkomen.

Concreet willen we ondermeer bereiken dat:

- het aantal personen per jaar in de maatschappelijke opvang minder dan 800 is;
- er een uitstroom is van meer dan 80% naar vervolgvoorzieningen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Maatschappelijke opvang [Lopend beleid]

We stabiliseren in 2013 onze voorzieningen. We besteden extra aandacht aan crisisopvang. Hier proberen we vooral te bewerkstelligen dat de crisisopvang voor de moeilijkste situaties kan worden ingezet en er minder mensen vanwege contra-indicatie niet worden toegelaten. Verder zetten we geen nieuwe voorzieningen op en ook bouwen we geen oude voorzieningen af. In 2013 werken we met de eind 2012 vastgestelde nieuwe richtlijnen "huisvesting kwetsbare groepen". Hierin wordt de werkwijze bij groepsmatige huisvesting van kwetsbare groepen in de stad beschreven met als doel om voor kwetsbare groepen in de stad een geschikte locatie te vinden en draagvlak bij omwonenden te creëren. Verder ontwikkelen we de aanpak ex-gedetineerden in 2013 verder door vooral in te zetten op dagbesteding en werk na detentie. In 2013 bereiden we ons nieuwe beleidsprogramma voor. Hierin maken we keuze voor het vervolg van vier jaar.

Regionaal Kompas 2013 [Lopend beleid]

We kiezen er voor om voor 2013 door te gaan met het programma zoals ingezet in 2012, met een beperkt aantal nieuwe speerpunten. Deze speerpunten zijn:

- De inzet van Eigen Krachtmethodieken integreren in de OGGz-netwerken. De OGGz-netwerken gaan zich vanaf 2013 meer concentreren op de bemoeizorg voor mensen met meervoudige problematiek en minder op de functie voor vangnet en advies. Hierdoor ontstaat er meer ruimte voor de inzet van Eigen Kracht.
- Overheveling laatste ex-AWBZ-middelen van 325 duizend euro richting gemeenten. Zoals voorgenomen zal dit laatste deel van het budget voor ondersteunende begeleiding psychosociaal overgeheveld worden naar de OGO-regio's volgens de landelijke CEBEON normen en ingezet worden op bestaande voorzieningen voor ondersteunende begeleiding.
- Handhaving van inzet op curatie vanwege stijging aantal daklozen. We verkennen welke bewegingen achter deze stijging schuilt en wat ons antwoord hierop zou moeten zijn.
- Extra inzet op participatie, activering en (vrijwilligers)werk.

Regionaliseren van preventie en nazorg [Lopend beleid]

In 2013 gaan we door met het kleiner maken van het OGGz-vangnet door de uitvoerende organisaties meer verantwoordelijk te laten zijn voor hun cliënten (stoppen met te snel terugverwijzen naar OGGz) en de stabiliserende werking van de eigen sociale omgeving weer meer te benutten. De accenten voor de komende tijd zijn meer inzetten op en gebruik maken van Eigen Kracht methodieken en nadruk op participatie/dagstructuur/(vrijwilligers)werk.

Pilot Multiprobleemgezinnen [Lopend beleid]

De pilot "Multiprobleem Gezinnen Krachtwijken" is op 1 januari 2013 afgerond. De opbrengsten van de pilot implementeren we in 2013 onder de projectnaam "De Ploeg". Het gaat hierbij om een krachtige aanpak van de gezinsproblematiek, met een gezinscoach als centrale regisseur op basis van één gezamenlijk vastgesteld gezinsherstelplan (GHP) en gebruikmaking van een GHP gebonden budget (soort PGB). De uitkomsten van de pilot lijken zeer positief uit te pakken. In de tweede helft van 2012 is op basis van evaluatieonderzoeken de exacte koers voor de toekomst bepaald. Wij denken een aanpak voor de ernstige categorie MPG te hebben gevonden die stap voor stap in de gemeente kan worden uitgerold. In 2013 maken we de eerste stappen in deze uitrol.

Meldpunten overlast en Zorg [Extra beleidsmiddelen]

De meldpunten worden beter toegerust op meldingen die zorgvragen betreffen. In de periode tot en met 2014 willen we jaarlijks extra middelen beschikbaar stellen. We stellen voor dat uw raad voor 2014 140 duizend euro reserveert en in 2013 140 duizend euro beschikbaar stelt voor het meldpunt uit de extra beleidsmiddelen.

Beleidsveld

Vrouwenopvang/Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Wij hebben de ambitie om het geweld in afhankelijkheidsrelaties terug te dringen. Daarin worden we gesteund door het ministerie van VWS met het beleidsprogramma "Beschermd en Weerbaar". Dit ingezette beleid willen we verder aanscherpen en implementeren, met meer aandacht voor systeemgericht werken en de plegerhulpverlening. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van vrouwenopvang en geweld in afhankelijkheidsrelaties gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het beleidsveld geweld in afhankelijkheidsrelaties is nog sterk in ontwikkeling. De focus van het beleid is al een tijdje verlegd van hulp aan het slachtoffer naar hulp aan het hele systeem. De uitvoering van de Groninger Aanpak Huiselijk Geweld waarbij voor meldingen zonder huisverbod de hulpverlening wordt uitgezet in het lokale OGGZ-netwerk van de betreffende gemeente, verloopt goed. Voor meldingen in de hele provincie waarbij een huisverbod is opgelegd, wordt de hulp georganiseerd door het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG). Het beschikbare budget voor de hulpverlening bij een huisverbod was in eerste instantie niet toereikend om voor zowel slachtoffer, pleger en kind optimaal hulp te bieden. De bijdrage van het rijk is namelijk gebaseerd op landelijk 1000 huisverboden en voor de provincie Groningen betekent dit circa 40 huisverboden, terwijl we minimaal 120 huisverboden in 2013 verwachten. Vanuit het Rijk is echter nu gemeld dat de structurele bijdrage omhoog wordt gebracht voor de aanpak van huiselijk geweld en ouderenmishandeling. Voor onze provincie zal ongeveer een bedrag van 450 duizend euro extra

worden toegekend. Hiermee kunnen we een aantal gewenste verbeteringen in onze huidige aanpak doorvoeren; we zullen hierover in overleg treden met de Groninger Gemeenten. De capaciteit van de vrouwenopvang staat met een bezettingspercentage van ruim 100% voortdurend onder druk. De grens van de mogelijkheden is bereikt. Landelijk is er sprake van herverdeling van middelen. De uitkomst hiervan is nog niet bekend.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
We willen geweld in afhankelijkheidsrelaties blijvend stoppen. Verder willen we direct veiligheid bieden voor slachtoffers van huiselijk geweld.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Vrouwenopvang [Lopend beleid]
Ook in 2013 subsidiëren we de vrouwenopvang. De vrouwenopvang biedt 25 plaatsen voor crisisopvang. Daarnaast zijn 44 plaatsen beschikbaar voor vrouwen die binnen drie maanden tot een jaar worden begeleid naar zelfstandig wonen.

Huisverbod [Lopend beleid]
De wet huisverbod wordt in de hele provincie uitgevoerd. De verwachting is dat er in 2013 ongeveer 120 huisverboden zullen worden opgelegd. Uit onderzoek is gebleken dat een huisverbod sterk bijdraagt aan het blijvend stoppen van geweld, maar ook dat zowel slachtoffers als plegers te weinig afstemming ervaren in de hulpverlening. We verkennen daarom in 2013 samen met betrokken instellingen en de Groninger Gemeenten op welke manier we onze aanpak kunnen verbeteren.

Regiovisie “Geweld in huiselijke kring” [Nieuw]
In 2013 ontwikkelen we als regiogemeente, in opdracht van het rijk, een zogenaamde regiovisie ‘geweld in huiselijke kring’. Deze regiovisie geeft een beeld van ons beleid op het terrein van preventie, signalering, opvang en nazorg. Met daarbij aandacht voor de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van de gemeenten waaruit onze regio is opgebouwd. Met deze regiovisie wordt de ketenaanpak op lokaal niveau versterkt en geborgd. De maatregelen zoals benoemd in het Actieplan Ouderen in Veilige Handen (ministerie van VWS, 2011) maken onderdeel uit van deze regiovisie.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijn-doel
▪ Bezettingspercentage vrouwenopvang	▪ 100,6%	▪ >90%	▪ >90%	▪ >90%
▪ Aantal opnames vrouwenopvang	▪ 305	▪ 300	▪ 300	▪ 300
▪ Aantal meldingen huiselijk geweld	▪ 567	▪ 700	▪ 700	▪ 700
▪ Percentage vervolgmeldingen zelfde pleger/slachtoffer	▪ 22%	▪ <30%	▪ <30%	▪ <30%

Beleidsveld **Infectieziektebestrijding**

Op basis van de Wet publieke gezondheid hebben we een belangrijke rol in de bestrijding van infectieziekten. We zijn zowel verantwoordelijk voor preventieve maatregelen als voor bestrijding van (een epidemie van) infectieziekten, zoals tuberculose en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa).

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
We zijn voortdurend op de hoogte van de meest recente ontwikkelingen op het gebied van infectieziekte(bestrijding) en continu alert zijn op een mogelijke uitbraak van infectieziekten. We zien dat het aantal soa's nog niet omlaag gaat. We werken zowel integraal als doelgroepgericht aan het bevorderen van seksuele gezondheid, bijvoorbeeld door weerbaarheid van jongeren en kinderen te vergroten.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
 We willen voorkomen dat infectieziekten zich verspreiden. We willen seksuele gezondheid behouden/beschermen en bevorderen en soa terugdringen.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Spreekuren houden [Lopend beleid]
 We voeren geïntegreerde soa/seksualiteitshulpverlening spreekuren uit. Bijvoorbeeld een wekelijks jongerenspreekuur uitsluitend voor cliënten die jonger zijn dan 25 jaar en weinig risicogedrag hebben maar risico's lopen op soa.
 Om de diverse doelgroepen op de juiste spreekuren te kunnen plaatsen hebben we een duidelijke triage (medische selectie) ontwikkeld. Daarmee houden we de wachttijden beperkt.
 Wekelijks is er in de huiskamer op de tippelzone van het Straat Prostitutie Project een medisch spreekuur en een verpleegkundig spreekuur. Ook is er op de donderdagavond een inloopspreekuur voor de prostituees uit stad en provincie.
 Het landelijk hepatitis B vaccinatieprogramma voor homomannen en voor prostituees wordt gecontinueerd. In 2013 gebruiken we meer de digitale mogelijkheden in combinatie met de spreekuren; soa-testen aanvragen via het internet, thuiswerkende prostituees per email attenderen op onderzoeksmogelijkheden bij GGD Groningen. We onderzoeken de mogelijkheden voor online hulpverlening bij seksualiteitsproblemen onder de jongeren tot 25 jaar.

We continueren de volgende preventieactiviteiten in 2013 [Lopend beleid]:

- Risicogroepen (heteroseksuelen met wisselende onveilige sekscontacten, jongeren, Antillianen/Arubanen, asielzoekers, homoseksuele mannen, prostituees, HIV-positieven) gericht voorlichten;
- De Tour of Love-bus bezoekt scholen, jongerencentra en festivals om diverse thema's waaronder seksualiteit/soa, alcohol-&drugsverslaving en huiselijk geweld aan de orde te stellen;
- Lentekriebels (basisonderwijs);
- Project Liefde en Genot (voornamelijk VMBO- en leerwegondersteunende scholen).

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2015)
▪ Wachttijden GGD spreekuur	▪ 1 week	▪ < 2 weken	▪ < 2 weken	▪ < 2 weken
▪ Wachttijden GGD spreekuur in het UMCG	▪ 9 dagen	▪ < 7 dagen (bij ernstige klachten 1 dag)	▪ < 7 dagen (bij ernstige klachten 1 dag)	▪ < 7 dagen (bij ernstige klachten 1 dag)
▪ Bezoekers soa-centrum*	▪ 3.742	▪ 3.900	▪ circa 4.000	▪ circa 4.000
▪ Aantal positieve soa*	▪ 510	▪ 620	▪ <650	▪ <650

* Deze gegevens hebben betrekking op de provincie Groningen en zijn in verband met de privacy niet goed te scheiden per gemeenten.

Gezond gedrag

In het beleidsveld Gezondheid hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van de gezondheid van onze Stadgers gebundeld. We gaan vooral investeren in factoren die van invloed zijn op gezondheid en scheppen voorwaarden die uitnodigen tot gezond gedrag. Daarbovenop blijven we investeren in wijken met de grootste gezondheidsachterstanden. Ook blijven we extra investeren in de gezondheid van onze jeugd. Een gezonde jeugd heeft en biedt immers de meest gunstige maatschappelijke en economische perspectieven. Dit beleidsveld heeft raakvlakken met het programma Integraal Jeugdbeleid en het programma Sport en Bewegen.

Ontwikkeling

Alcoholgebruik jongeren

De laatste jaren is steeds duidelijker geworden dat (overmatig) alcoholgebruik door jongeren niet alleen overlast geeft, maar ook aanzienlijke gezondheidsrisico's met zich meebrengt. In 2012 zijn we toegetreden tot het provinciaal convenant Alcohol & Jongeren. Hierin nemen ook de regiogemeenten, de Regiopolitie Groningen, het Openbaar Ministerie en de GGD deel. In dit convenant zijn uitgangspunten, doelstellingen en beleidsdoelen geformuleerd. Hiermee is de basis voor toekomstige, intensieve inzet op het terugdringen van (overmatig) alcoholgebruik wat ons betreft stevig gelegd. De nieuwe Drank- en Horecawet biedt ons meer mogelijkheden dan voorheen tot handhaving. Met de stad-Groninger ziekenhuizen zijn wij bovendien in gesprek over de vestiging van een polikliniek Alcohol & Jongeren. Als college stellen wij ons op het standpunt: geen alcohol onder de 16.

Hoe staan we ervoor?

De levensverwachting van de Stadger blijft achter bij de rest van Nederland. Stadgers leven gemiddeld 9 maanden korter dan de rest van Nederland. In de provincie Groningen ligt het aantal baby's dat sterft tijdens en rond de bevalling wat hoger dan gemiddeld in Nederland. Eén van de oorzaken is de slechte leefstijl van de aanstaande moeders (zoals roken en slechte voeding). Ook sociaaleconomische achterstand en etniciteit zijn van invloed.

Er is ook beter nieuws. De leefwijze van de Stadgers laat een voorzichtige positieve kentering zien.

Volwassenen roken minder en mindere jongeren onder de 16 dan voorheen drinken alcohol. De sterke toename van het aantal kinderen met overgewicht lijkt enigszins te stabiliseren.

Toch zijn en blijven veel (chronische) ziekten van Stadgers leefstijl gerelateerd, zoals hoge bloeddruk en longkanker. De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de gemeente Groningen zijn niet afgenomen en tussen de Groninger wijken bestaan nog grote leefstijlverschillen. Er zijn bijvoorbeeld verschillen in het aantal kinderen en volwassenen met overgewicht en het alcoholgebruik onder jongeren. Ook de psychosociale gezondheid van de jeugd en de geestelijke gezondheid in het algemeen vormen belangrijke aandachtspunten.

Wat willen we bereiken?

Wij willen een stad zijn waar onze kinderen kunnen opgroeien tot gezonde volwassenen en waarin alle volwassenen gelijke kansen hebben op gezondheid en een gezonde levensloop. Wij stimuleren en ondersteunen daarom de Stadgers bij het ontwikkelen van hun "eigen gezondheidskracht" door ruimtelijke en sociale voorwaarden te scheppen die onze inwoners stimuleren om gezonde keuzes te maken en een gezonde en actieve leefstijl aan te nemen.

Concreet willen we:

- op de verschillende beleidsterreinen in voorwaarden voor een betere gezondheid voor onze inwoners voorzien;
- we willen dat het thema Healthy Ageing breed verankerd raakt in ons gemeentelijke beleid;
- de (geestelijke) gezondheid van de bewoners van Paddepoel/Selwerd/Tuinwijk, Korrewegwijk/de Hoogte en Vinkhuizen bevorderen;
- een gezonde zwangerschap bevorderen;
- de toename van overgewicht bij kinderen jongeren tot staan brengen;
- overmatig alcohol gebruik bij jongeren terugdringen;
- de 'mentale fitheid' van kinderen en jongeren bevorderen;
- de weerbaarheid van kinderen en jongeren verhogen.

Wat gaan we hiervoor doen?

Investeren in een Gezonde Stad [Lopend beleid]

Leefstijlinterventies blijken onvoldoende effect te hebben op het aanleren van een gezonde levenswijze. Daarom investeren we structureel in factoren die op gezondheid en gezond gedrag van invloed zijn zoals werk, participatie, fysieke en sociale leefomgeving.

In 2013 werken wij actief samen met zorgverzekeraar Menzis op het vlak van collectieve preventie

.....

en zorg. Verder vergroten we onze expertise op het gebied van gezond opgroeien, gezond oud worden en een gezonde levensloop door meer gebruik te maken van de expertise van kennisinstellingen.

Investeren in een Gezonde Jeugd [Lopend beleid]

De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) zijn een essentieel instrument om ouders en jongeren te stimuleren gezonde keuzes te maken en een gezonde leefstijl aan te nemen. De Jeugdgezondheidszorg 0-4 en 4-19 jaar werken aan een integrale Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar passen bij de transitie Jeugdzorg. Vanuit het CJG voeren we het basispakket Jeugdgezondheidszorg (0-19) jaar uit en we dragen bij aan de doorontwikkeling van het CJG.

Overige activiteiten in 2013:

- Schoolgruizen en Gezonde Schoolkantine;
- BSLim2;
- Empowermenttrainingen gericht op kwetsbare jongeren;
- Consultatieteam Pesten bij complexe pestsituaties;
- Campagne WE CAN YOUNG (campagne voor de seksuele en relationele weerbaarheid van jongeren in de leeftijd 14-18 jaar);
- Uitvoering aanpak overmatig alcoholgebruik 2012-2015.

MEETBAAR RESULTAAT

.....

indicator	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2015)
▪ Jongeren < 16 jaar die geen alcohol hebben gedronken	▪ 48%	▪ 48%	▪ Opnieuw bepalen
▪ Percentage 10-jarigen met overgewicht	▪ ≤14%	▪ ≤14%	▪ ≤14%
▪ Percentage 10-jarigen met overgewicht	▪ ≤22%	▪ ≤22%	▪ ≤22%

.....

Investeren in een Gezonde Wijk [Lopend beleid]

In de wijken Paddepoel/Selwerd/Tuinwijk, Korrewegwijk/De Hoogte en Vinkhuizen nemen we extra maatregelen om de gezondheidsachterstand tegen te gaan. Hierbij werken we samen met de bewoners en de beroepskrachten in de wijk.

In 2013 integreren we het nieuwe preventieve aanbod van de geestelijke gezondheidszorg in de bestaande wijkstructuren. In Vinkhuizen gaan we door met de integrale aanpak van overgewicht (Dik Doun in Grunn). In 2013 ligt hierbij de nadruk op de implementatie. Verder geven we in overleg met de betrokken ketenpartners een vervolg aan het project Nait Soezen waarbij extra wijkverpleegkundigen de huisarts in de wijk ondersteunen.

In de wijken Beijum en Lewenborg geven we in 2013 extra aandacht aan het softdrugsgebruik door jongeren.

Samen met de ErasmusMC Rotterdam voeren we het project Healthy Pregnancy 4All in de wijken Lewenborg en Beijum uit. We bieden een kindwensspreekuur aan en bieden zorg aan vrouwen met een gedetecteerd risico.

In de wijken Oosterpak, Korrewegwijk/De Hoogte, Vinkhuizen, Paddepoel/Selwerd/Tuinwijk en Beijum voeren we het project Gezond Zwanger uit. Het project bestaat uit groepstrainingen en 9 thematische bijeenkomsten over onder andere. voeding en roken/alcoholgebruik.

MEETBAAR RESULTAAT

---

indicator	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Jongeren 12-17 jaar die geen softdrugs (cannabis) hebben gebruikt in de afgelopen 4 weken.	▪ 12-15 jaar: 86% ▪ 16-17 jaar: 81%	▪ 12-15 jaar: 86% ▪ 16-17 jaar: 81%	▪ 12-15 jaar: 86% ▪ 16-17 jaar: 81%

Beleidsveld

Openbare gezondheidszorg

De gemeente Groningen neemt samen met de 22 andere gemeenten in de provincie Groningen deel in de gemeenschappelijke regeling Veiligheid en Gezondheidsregio Groningen (V&GR). We geven uitvoering aan de taken die aan deze regeling zijn opgedragen in het kader van de openbare gezondheidszorg.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen de openbare gezondheidszorg en de brandweezorg in de provincie Groningen goed en efficiënt te organiseren.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Uitvoering gemeenschappelijke regeling V&GR [Lopend beleid]

De GGD Groningen voert de volgende taken uit voor deze regeling:

- jeugdgezondheidszorg;
- forensische geneeskunde;
- epidemiologie;
- technische hygiënezorg (waaronder de inspecties kinderopvang);
- milieugezondheidszorg;
- infectieziektebestrijding, tuberculosebestrijding, seksuele gezondheidszorg;
- vangnetfunctie openbare geestelijke gezondheidszorg;
- geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio;
- gezondheidsbevordering;
- crisisdienst.

De regeling omvat gemeenschappelijke en gemeente-specifieke taken. De gemeenschappelijke taken worden door alle gemeenten op dezelfde wijze uitgevoerd tegen een vaste inwonersbijdrage. In de gemeente-specifieke taken kunnen gemeenten hun eigen lokale gezondheidsbeleid verder tot uitdrukking laten komen. De voor de gemeente Groningen specifiek uit te voeren taken zijn beschreven in de diverse beleidsvelden van deze begroting.

Deelprogramma 3 **INTEGRATIE EN EMANCIPATIE**

Het deelprogramma Integratie en Emancipatie bundelt ons beleid gericht op:

- de integratie van allochtone vrouwen, Antillianen & Arubanen en Somaliërs;
- de emancipatie van (allochtone) mannen en homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders.

We willen hun ontwikkelingskansen vergroten en verschillen in kansen en keuzemogelijkheden wegwerken.

GELD

Het lasten totaal van het deelprogramma Integratie en emancipatie bedraagt 4,7 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 100 duizend euro, het Participatiebudget, onderdeel Volwasseneneducatie 500 duizend euro en het Participatiebudget Inburgering: 600 duizend euro, overlopende passiva Inburgering: onttrekkingen van in totaal 900 duizend euro o en een bijdrage uit de algemene middelen van 2,6 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Integratie
- Integratie specifieke doelgroepen
- Vluchtelingen en asielzoekers
- Emancipatie
- Inburgering

Beleidsveld

Integratie

Het beleidsveld Integratie omvat de maatregelen uit de integratienota Nu Ritsen! die niet onder een ander regulier beleidsterrein vallen. De maatregelen hebben betrekking op de communicatie en netwerken rond integratie en op het versterken van het integratie-inclusief denken binnen alle gemeentelijke beleidssectoren.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De sociaaleconomische en maatschappelijke positie van migranten is de afgelopen jaren verbeterd. Met de verslechterende conjunctuur zien we sinds 2010 wel weer een toename van de werkloosheid en bijstandafhankelijkheid.

“Nu Ritsen” is op de evaluatie van het integratiebeleid na (gepland voor 2013) helemaal uitgevoerd. Delen van het integratiebeleid zijn inclusief gemaakt en vallen onder het betreffende beleidsterrein en niet meer onder integratie.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Het verminderen van achterstanden en het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt van etnisch-culturele groepen. We streven er naar dat etnisch-culturele groepen evenredig gebruik maken van de beschikbare voorzieningen, in staat zijn zich zoveel mogelijk op eigen kracht te ontwikkelen op sociaal, economisch, educatief en cultureel gebied en actief deel uit maken van hun wijk en de stad. We streven ernaar dat integratie-bevorderende maatregelen zoveel mogelijk worden opgenomen in reguliere beleidsprogramma's.

Concreet willen we dat:

- alle daarvoor in aanmerking komende zelforganisaties gebruik maken van de subsidiemogelijkheden binnen het minderhedenbeleid om zo de eigen culturele identiteit van de achterban te versterken en de integratie van deze achterban in de Groninger samenleving te versoepelen.
- 100% van de maatregelen uit Nu Ritsen! wordt gerealiseerd;
- meer Stadgers de weg naar het Meldpunt Discriminatie Groningen vinden.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Zelforganisaties van etnische culture groepen [LOPEND BELEID]

In 2013 voeren we de subsidieregeling voor de zelforganisaties van etnische culturele groepen uit.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
<ul style="list-style-type: none"> Aantal zelforganisaties dat gebruik maakt van de subsidieregeling voor zelforganisaties.	▪ 30	▪ 30	▪ 30	▪ 30

Dag van de Dialoog [Lopend beleid]

In 2013 organiseren we, als onderdeel van Buurtwelzijn, voor de zesde keer de Dag van de Dialoog.

Antidiscriminatie voorziening [Lopend beleid]

We continueren onze bijdrage aan de antidiscriminatie voorziening van 24 duizend euro voor voorlichting en advies.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
<ul style="list-style-type: none"> Aantal meldingen en informatieverzoeken bij het discriminatie Meldpunt Groningen	▪ 220	▪ 240	▪ 240	▪ 250

Beleidsveld

Integratie specifieke doelgroepen

Uitgangspunt van het integratiebeleid is individueel maatwerk passend binnen regulier beleid. Soms echter rechtvaardigt de bijzondere positie van bepaalde etnisch culturele groepen een aparte categorale inzet. Extra beleid, aanvullend op reguliere maatregelen en in principe met een tijdelijk karakter, is dan nodig om integratie van deze groep te realiseren. In Nu Ritsen! onderscheiden wij twee specifieke doelgroepen, te weten Antillianen en Arubanen en allochtone vrouwen. In 2009 hebben wij op basis van de uitkomsten van de Minderhedenmonitor 2008 en signalen uit het werkveld daar een derde doelgroep aan toegevoegd, te weten de Somaliërs.

Ontwikkeling

Wegvallen rijksbijdrage Caribische Groningers

Het Rijk heeft besloten het specifieke beleid voor Antillianen en Arubanen te beëindigen. In het collegeprogramma hebben we afgesproken de Antillianenaanpak te continueren met een aangepast programma.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

We zien een duidelijke verbetering van de positie van Caribische Groningers op de belangrijkste indicatoren: werkloosheid, voortijdig schoolverlaten en criminaliteit. Wel is er nog altijd een oververtegenwoordiging van deze doelgroep in de statistieken.

De aanpak Somaliërs begint de eerste vruchten af te werpen. We zien een toename van het aantal Somalische cliënten in de reguliere hulp- en dienstverlening. Toch zijn er nog overlastmeldingen en is er sprake van een zorgwekkende sociaal economische positie van de Somalische Groningers.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Ten aanzien van de drie specifieke groepen zetten we extra activiteiten in die bijdragen aan het bevorderen van de zelfredzaamheid en het voorkomen van overlast.

Concreet willen we:

- de maatschappelijke positie van Antillianen en Arubanen in de gemeente Groningen versterken;
- de achterstanden op het gebied van onderwijs, werk en inkomen verminderen;
- voorkomen dat Antilliaanse jongeren in aanraking komen met prostitutie en of criminaliteit;
- overlastsituaties voorkomen dan wel snel en effectief ingrijpen;
- de overlast van Somalische Groningers verminderen;
- Somalische Groningers die dat nodig hebben toe leiden naar reguliere hulp-, dienst- en zorgverlening;
- de ketenaanpak taal, participatie, arbeidsmarkt gericht op allochtone vrouwen versterken.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Caribische Groningers [Extra beleidsmiddelen]

In 2013 subsidiëren we de volgende activiteiten als onderdeel van het aanbod van de MJD:

- Antilliaanse gezinscoach;
- het straatteam;
- extra inzet op de toeleiding naar vormen van hulp en ondersteuning;
- ondersteuning van Antilliaanse probleemmeiden.

We stellen voor dat uw raad in 2013 387 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen voor uitvoering van deze activiteiten. Verder nemen we deel aan het casus-overleg Caribische Nederlanders, dat in het veiligheidshuis plaatsvindt en stellen we de ruimte Ambiente in het wijkcentrum Het Trefpunt beschikbaar voor sociaal culturele activiteiten. Om dringende knelpunten in het Antillianen en Arubanenbeleid weg te nemen, zetten we ons samen met andere gemeenten actief in om het landelijke beleid te beïnvloeden. Het wegvallen van de Rijksbijdrage vangen we op door versoering van de voorzieningen (minder beheeruren voor de Ambiente), het onderbrengen van activiteiten in het reguliere aanbod (gezinscoach en hulpverleningsaanbod MJD) en het beëindigen van een activiteit (Amor y).

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Aantal en percentage niet-werkende werkzoekenden	▪ 363 (14,6%)	▪ Afname tot 10%	▪ Afname tot 8%	▪ Afname tot stadsgemiddelde
▪ Aantal en percentage bijstandsgerechtigden	▪ 485 (19,5%)	▪ Afname tot 15%	▪ Afname tot 12%	▪ Afname tot stadsgemiddelde
▪ Aantal en percentage voortijdig schoolverlaters	▪ 22 (5,8%)	▪ Afname tot <3%	▪ Afname tot 2%	▪ Afname tot stadsgemiddelde
▪ Percentage gehoorde verdachten	▪ 8,9%	▪ Afname tot <8%	▪ Afname tot 6%	▪ Afname tot stadsgemiddelde

Aanpak problematische Somaliërs [Lopend beleid]

In 2013 subsidiëren we de MJD, als onderdeel van het reguliere aanbod, voor een activeringstraject Somalische Groningers.

Allochtone vrouwen [Lopend beleid]

We subsidiëren de MJD en het vrouwencentrum Jasmijn voor het aanbieden van een activiteitsaanbod voor allochtone vrouwen in de stad Groningen. Een van de initiatieven is het

.....
opzetten van culturele vrouwengroepen in de wijk.

Beleidsveld

Vluchtelingen en asielzoekers

.....

Asielbeleid en de uitvoering ervan is primair een rijks-verantwoordelijkheid. Het is dan ook niet aan de gemeente om opvang van asielzoekers te organiseren. Echter, waar rijksbeleid tekortschiet en de gemeente met de consequenties daarvan wordt geconfronteerd, ondersteunen we particuliere initiatieven die hulp bieden aan (uitgeprocedeerde) asielzoekers die rechtmatig in Nederland verblijven. Vanwege de aanwezigheid van kinderen geldt dit ook voor de ondersteuning van gezinnen zonder rechtmatig verblijf.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In de gemeente Groningen is sinds februari 2010 geen centrale noodopvang voor asielzoekers meer gevestigd. Buiten de centrale noodopvang om vinden momenteel vreemdelingen wel onderdak in particulieren woningen. Het gaat daarbij onder meer om ex-AMV's (alleenstaande minderjarige vreemdelingen), ex-asielzoekers met rechtmatig verblijf en gezinnen zonder rechtmatig verblijf. Met enige regelmaat worden we geconfronteerd met schrijnende gevallen van mensen die weinig kans hebben op rechtmatig verblijf in Nederland en evenmin uitzicht hebben op terugkeer naar het land van herkomst. Door het ontbreken van een sluitende aanpak in de vluchtelingenketen blijven te veel mensen in een uitzichtloze situatie achter. Het bieden van ondersteuning aan particuliere initiatieven die hulp bieden blijft dan ook noodzakelijk.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Uit het oogpunt van zorgplicht willen wij voorkomen dat asielzoekers op straat komen te staan of - noodgedwongen- in de illegaliteit komen. We streven er naar dat vluchtelingen die in de gemeente Groningen verblijven uiteindelijk ofwel een verblijfstatus krijgen, dan wel dat terugkeer naar het land van herkomst gerealiseerd wordt. We werken hiertoe samen met relevante partners in de vluchtelingenketen zoals Stichting Vluchtelingenwerk, Stichting Inlia, en de dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V).

Concreet willen we:

- voorkomen dat mensen zonder middelen van bestaan op straat belanden, met criminaliteit in aanraking komen en/of een gevaar voor de volksgezondheid vormen;
- er voor zorgen dat we voor deze zeer kwetsbare groepen op een constructieve manier kunnen blijven werken aan een zinvol toekomstperspectief.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

.....

Noodopvang en kindersteun [Lopend beleid] [Extra beleidsmiddelen]

In ons collegeprogramma hebben we opgenomen dat de gemeente, als dat noodzakelijk is, zorgt voor noodvoorzieningen voor asielzoekers. Hiervoor stelt uw raad jaarlijks incidentele middelen ter beschikking. Zeker is dat ook in 2013 nog een substantieel aantal asielzoekers is aangewezen op ondersteuning van de gemeente. Tijdens het voorjaarsdebat heeft uw raad een motie aangenomen waarin wordt verzocht in de begroting 2013 een budget voor noodopvang beschikbaar te stellen dat tenminste gelijk is aan het budget in 2012. In de begroting 2012 was het budget voor noodopvang 265 duizend euro. We stellen voor dat uw raad dat bedrag verhoogt naar 345 duizend euro jaarlijks voor 2013 en 2014, zodat we ook het project perspectief kunnen blijven uitvoeren. We stellen voor dat uw raad 345 duizend euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt voor de noodopvang asielzoekers.

Beleidsveld

Emancipatie

.....

Het beleidsveld Emancipatie is vormgegeven rond het model van de ketenaanpak taal, participatie en arbeidsmarkt en richt zich op (allochtone) vrouwen en (allochtone) mannen. De keten bestaat uit een uitgebreid aanbod van cursussen, activiteiten en projecten van de veelal samenwerkende maatschappelijke organisaties in de stad. Door van het aanbod gebruik te maken kunnen vrouwen en mannen zich de noodzakelijke vaardigheden eigen maken om zo een volgende stap in hun emancipatieproces te nemen. Net als bij het integratiebeleid staat ook hier de sociale, educatieve, culturele en economische zelfredzaamheid centraal. De ketenaanpak en de gemeentelijke regie op dit terrein is geborgd in de emancipatienota 2010-2013 'Kansen bieden, kansen pakken' uit 2010. Daarnaast valt ook de emancipatie van homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders onder dit beleidsveld.

Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>We zien dat het bereik van het vrouwencentrum Jasmijn toeneemt. Dit stemt ons positief over het emancipatieproces. De emancipatie van mannen, vaders en hun kinderen verdient extra aandacht. Zij vormen vaak een belemmering in het emancipatieproces van hun vrouwen en kinderen. Hier blijft extra aandacht voor nodig.</p> <p>Verder hebben we de afgelopen periode vorderingen gemaakt op het gebied van sociale acceptatie en het vergroten van de zichtbaarheid van homoseksualiteit. Toch laat vooral de sociale acceptatie onder jongeren soms nog te wensen over. Landelijk onderzoek van Movisie en kwalitatief onderzoek in de stad Groningen laat zien dat vooral MBO-jongeren problemen hebben met de sociale acceptatie van homoseksualiteit.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>We willen dat vrouwen en mannen gelijke kansen krijgen en in vrijheid en veiligheid keuzes kunnen maken. We willen (taal)achterstanden voorkomen, actieve deelname in de wijk en de stad bevorderen en de kansen op betaald werk vergroten. Met ons homo-emancipatiebeleid willen we de zichtbaarheid en sociale acceptatie van homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders te vergroten.</p> <p>Concreet willen we:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ de keten taal, participatie en arbeidsmarkt verstreken; ▪ een groter bereik onder de doelgroep van het reguliere aanbod op het gebied van participatie en opvoedondersteuning; ▪ meer aandacht voor de rol van vaders bij de opvoeding van hun kinderen; ▪ meer aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en de (verbetering) van de maatschappelijke positie van vrouwen; ▪ het bestrijden van discriminatie, intimidatie en geweld tegen homoseksuelen en transgenders; ▪ bevorderen dat homoseksuelen en transgenders zich veilig(er) weten, weerbaar zijn en zich welbevinden op school, op straat, op het werk, in de zorg, in de sport en in hun eigen sociale kring; ▪ bevorderen dat homoseksuelen voor hun seksuele voorkeur durven uit te komen; ▪ stimuleren dat homoseksualiteit en transgenderisme meer bespreekbaar wordt onder jongeren en in kringen waar het nog taboe is; ▪ daar waar mogelijk internationale aandacht vragen voor de rechten, emancipatie en veiligheid van homoseksuelen en transgenders; ▪ de (on)veiligheidsgevoelens onder de LGBT-gemeenschap monitoren.
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Evaluaties emancipatiebeleid [Lopend beleid]</p> <p>In 2013 evalueren we het emancipatiebeleid zoals we dat beschreven hebben in emancipatienota 2010-2013 “Kansen bieden, kansen pakken.”</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Verbreden van aanbod voor mannen, vaders en hun kinderen [Lopend beleid]</p> <p>In 2013 continueren we ons aanbod voor mannen, vaders en hun kinderen. We verkennen samen met de lokale partners MJD en Alfacollege hoe wij dit aanbod kunnen verbreden en nog meer kunnen toespitsen op de wensen en behoeften van de doelgroep.</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Lesbisch, homo- en transgender emancipatiebeleid [Lopend beleid]</p> <p>We subsidiëren in 2013 het lokale platform Lesbian Gay Bisexual Transgender Groningen (LGBT). Dit platform is voor Nederland uniek. In samenspraak met dit platform is een meerjarenplan opgesteld met onder meer de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ een campagne over seksuele diversiteit in het najaar van 2013 (tijdens de jaarlijks terugkerende Regenboogweek); ▪ een festival voor en door jongeren om seksuele diversiteit op een voor jongeren aansprekende wijze zichtbaar te maken; ▪ het bieden van de mogelijkheid aan onze stedenbanden om minimaal één keer een werkbezoek aan Groningen te brengen in het kader van homo-emancipatie; ▪ het ondersteunen van laagdrempelige projecten in onze zustersteden die een bijdrage leveren aan de sociale acceptatie van homoseksualiteit.

Inburgering

Dit beleidsveld bundelt onze ambities en activiteiten op het terrein van inburgering.

Ontwikkeling

Invoering nieuwe Wet Inburgering: eigen verantwoordelijkheid

In 2013 wordt naar verwachting de nieuwe Wet inburgering van kracht. Deze nieuwe wet heeft belangrijke gevolgen voor Stadgers die moeten inburgeren (inburgeringsplichtigen). Een inburgeraar moet straks zelf de kosten van zijn of haar inburgering betalen. Als een inburgeraar hier niet zelf de middelen voor heeft dan kan hij gebruik maken van een sociaal leenstelsel. Vanaf 2013 moet iedereen binnen drie jaar voor het inburgeringsexamen zijn geslaagd. Slaagt een inburgeraar hier niet in dan kan dit betekenen dat de verblijfsvergunning wordt ingetrokken. Financieel betekent deze nieuwe wet dat we van het rijk alleen nog in 2013 middelen (0,6 miljoen euro) krijgen om de kosten van doorlopende trajecten die eerder zijn gestart te kunnen financieren. Dit zijn de inburgeringmiddelen die deel uitmaken van het participatiebudget. Vanaf 2014 krijgen we van het rijk helemaal geen middelen meer voor inburgering.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In de begroting 2012 zijn we uitgegaan van 300 nieuwe inburgeringstrajecten. Tot en met 1 juli 2012 zijn er 197 nieuwe trajecten gestart. De verwachting is dat de taakstelling van 300 nieuwe trajecten in 2012 zal worden gehaald. Tot juli 2012 hebben we 48 vergunningshouders weten te huisvesten. Met een taakstelling van 95 voor de 1^e helft van 2012 hebben we er dus nog 47 te plaatsen plus de nieuwe taakstelling voor de 2^e helft van 2012.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Vanaf 1 januari 2013 geldt de nieuwe Wet inburgering. Dit betekent dat onze taak zich grotendeels beperkt tot het handhaven van de afspraken die gemaakt zijn met inburgeraars over het volgen en afronden van hun inburgeringstraject wanneer dat traject nog doorloopt in 2013, en nagaan of de inburgeringsplichtige aan wie de gemeente geen traject heeft aangeboden, voldoet aan de eisen van de Wet inburgering. We zullen nog in een enkel geval in 2013 een inburgeringstraject aanbieden. Namelijk aan asielgerechtigden die voor 1 januari 2013 inburgeringsplichtig zijn geworden en zich na die tijd vestigen in onze gemeente. In dat geval bieden we inburgeraars een zogenaamde duaal traject aan waarbij we ons enerzijds richten op het leren van de Nederlandse taal en kennis over de Nederlandse samenleving en anderzijds op het verkrijgen van werk en het bevorderen van participatie.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Inburgeringstrajecten [Lopend beleid]

We bieden in 2013 inburgeraars die voor 1 januari 2013 op traject zijn gegaan de mogelijkheid om hun traject in 2013, 2014 of uiterlijk 2015 af te ronden. We stoppen in 2013, op een enkele uitzondering na, met het aanbieden van nieuwe trajecten.

MEETBAAR RESULTAAT

---

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Inburgeraars op nieuwe inburgeringstrajecten	▪ 438	▪ 300	▪ 0	▪ 0
▪ Nieuwe instroom oppakken	▪ 100%	▪ 100%	▪ n.v.t.	▪ n.v.t.
▪ Percentage duale inburgeringstrajecten	▪ 62%	▪ 63%	▪ n.v.t.	▪ n.v.t.
▪ Huisvestingstaakstelling van vergunninghouders	▪ 79	▪ 95 ¹	▪ n.n.b.	▪ n.n.b

¹ Huisvestingstaakstelling t/m juli 2012

Deelprogramma 4 **OVERIGE WELZIJN, GEZONDHEID EN ZORG**

Binnen het programma Welzijn, Gezondheid en Zorg hebben we nog niet alle lasten kunnen toerekenen aan de juiste deelprogramma's. Dit betreffen vooral uitvoeringskosten voor Ten Boer.

GELD

Het lastentotaal van de en reservedotaties van het deelprogramma Overig welzijn, gezondheid en zorg bedraagt 57 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten.

Beleidsvelden

- Overige Welzijn, gezondheid en zorg

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 4. Welzijn Gezondheid en zorg								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
4.1	HVD/OCSW	Sociale samenhang en participatie	49.122	47.942	45.847	46.003	46.796	47.589
4.2	HVD/OCSW/ROEZ	Preventie en zorg	35.361	34.286	33.219	33.488	33.769	34.053
4.3	OCSW/SOZAWE	Integratie en emancipatie	6.098	7.475	4.740	4.807	4.856	4.900
4.4	OCSW	Overig welzijn gezondheid en zorg	56	57	57	57	57	57
Totaal lasten			90.637	89.760	83.863	84.355	85.478	86.599
Baten								
4.1	HVD/OCSW	Sociale samenhang en participatie	8.566	4.860	4.738	4.793	4.849	4.906
4.2	HVD/OCSW/ROEZ	Preventie en zorg	14.879	12.239	11.883	12.059	12.237	12.418
4.3	OCSW/SOZAWE	Integratie en emancipatie	6.502	3.443	1.951	1.951	1.951	1.951
4.4	OCSW	Overig welzijn gezondheid en zorg	56	57	57	57	57	57
Totaal baten			30.003	20.599	18.629	18.860	19.094	19.332
Totaal saldi v oor bestemming			-60.635	-69.161	-65.234	-65.495	-66.384	-67.267
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			1.973	953	1.041	1.041	1.041	1.041
Totaal onttrekkingen			2.057	742	809	489	489	489
Totaal saldi na bestemming			-60.551	-69.372	-65.466	-66.047	-66.936	-67.819
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
4.1	HVD	Wmo		1.700	1.700			
4.3	OCSW	Noodopvang asielzoekers		345				
4.3	OCSW	Antillianenbeleid		387				
4.2	OCSW	Functie meldpunt verbreden		140	140			
Totaal extra beleid				2.572	1.840	0	0	
Saldo programma + extra beleid			-69.372	-68.038	-67.887	-66.936	-67.819	

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

4.1 Sociale samenhang en participatie V 1,97 miljoen euro

Woonvoorzieningen, incl. reserveonttrekking Schots en Scheef
Bij woonvoorzieningen manifesteren zich een aantal ontwikkelingen, deze veroorzaken vanaf 2011 een dalende trend in het aantal woonverstrekkingen:

- steeds meer woningen bevatten aanpassingen, door het aanbrengen van onroerende woonvoorzieningen in bestaande woningen en door het toepassen van het bouwbesluit bij nieuwbouw, waarin bepaalde voorzieningen worden voorgeschreven;
- een effect van de keukentafel gesprekken die in het kader van de kanteling van de werkwijze met cliënten worden gevoerd, is dat minder snel tot verstrekking van woonvoorzieningen wordt overgegaan;
- tot slot kan de invoering van eigen bijdragen vanaf medio 2011 worden genoemd als ontwikkeling, die de verstrekking van woonvoorzieningen vermindert.

Bedragen per ontwikkeling zijn niet of nauwelijks vast te stellen. Maar bij elkaar opgeteld wordt de begroting 2013 ten opzichte van de begroting 2012 met 675 duizend euro naar beneden bijgesteld. Hierbij is geen rekening gehouden met het mogelijk effect van meer dan gemiddelde verstrekking van dure woningen aanpassingen. Dergelijke extra verstrekkingen hebben een incidenteel, niet te ramen karakter.

De begrote lasten voor het project Schots en Scheef (17 aangepaste woningen op het Cibogaterrein voor mensen met een lichamelijke beperking, die 24 uur oproepbare assistentie nodig hebben) zijn voor 2013 65 duizend euro lager dan in 2012. Tegenover deze lagere lasten staat een lagere reserveonttrekking van gelijke omvang. Het project zal in 2013 worden afgerond (V 675 duizend euro).

Rolstoelen en scootmobielen

Eind 2011 is het contract met de nieuwe leverancier ingegaan. Dit leidt voor 2013 tot een kostenvoordeel van 250 duizend euro. In dit kostenvoordeel schuilt wel een risico: de nieuwe leverancier levert conform afspraken uit het bestek veel vaker uit het depot dan de vorige leverancier. Het contractvoordeel houdt op te bestaan als het depot uitgeput raakt. Maar voor 2013 lijkt dit niet te gaan gebeuren.

We zien wel een stijging van het aantal verstrekte rolstoelen met name handbewogen (V 252 duizend euro).

Huishoudelijke hulp in natura

Ten opzichte van de begroting 2012 stijgen de kosten voor huishoudelijke hulp met 615 duizend euro (ruim 4 %). Deze stijging wordt voor een belangrijk deel (370 duizend euro) veroorzaakt door reguliere indexering van de uurtarieven. Daarnaast stijgen de kosten omdat het aantal cliënten met HH toeneemt, we zien hierin een vrij stabiele trend.

Tegenover het stijgende aantal cliënten is in de begroting 2013 meegenomen dat de gemiddelde kosten per cliënt iets dalen doordat de verschuiving van HH2 naar HH1 gestaag doorzet (N 615 duizend euro).

Mutatie begrotingsrisico

Ten opzichte van 2012 is het begrotingsrisico voor 2013 ruim 200 duizend euro lager. Dit betekent dat de stelpost die moet worden opgenomen om het risico begrotingstechnisch te verwerken, voor 2013 ruim 200 duizend euro lager is dan in 2012 (N 228 duizend euro).

Eigen bijdragen

De gefaseerde invoering van de bezuinigingstaakstelling om eigen bijdragen te gaan innen wordt in 2013 afgerond. De fasering van die taakstelling is: 2011 300 duizend euro, 2012 625 duizend euro en vanaf 2013 750 duizend euro. De taakstelling wordt gerealiseerd (V 125 duizend euro).

Incidentele bijdrage extra beleid

De tot en met 2014 toegekende extra bijdrage uit extra beleid voor het afdekken van de taakstelling 'afromen WMO' is niet in het kader opgenomen en veroorzaakt daarom vooralsnog een voordeel (V 1,700 miljoen euro).

Terugraming incidenteel nieuw beleid

In de begroting 2012 was een bedrag van 330 duizend euro opgenomen voor nieuw beleid (veiligheidsmiddelen 190 duizend euro en meldpunten overlast 140 duizend euro). Deze middelen zijn incidenteel toegekend tot en met 2014. Jaarlijks wordt deze toekenning echter opnieuw afgewogen. Daarom wordt ten opzichte van 2012 dit budget eerst terug geraamd (V 330 duizend euro).

Diversen

Het gaat hier om diverse afwijkingen zoals de verwerking van loon- en prijscompensatie, de aanpassing in de toerekening van overhead en diverse overige mutaties. Verder gaat het om mutaties in de reserve accres voor gesubsidieerde instellingen. Wij verhogen de budgetten met het concernaccres van twee jaar terug. Het verschil met het accres voor het huidige begrotingsjaar verrekenen wij met de daarvoor ingestelde reserve. Dit leidt jaarlijks tot aangepaste mutaties.

4.2 Preventie en zorg

V 711 duizend euro

Terugraming incidenteel extra beleid

In de begroting 2012 was een budget van 611 duizend euro opgenomen uit veiligheidsmiddelen. Deze middelen zijn incidenteel toegekend tot en met 2014. Jaarlijks wordt dit budget echter opnieuw afgewogen. Daarom wordt ten opzichte van 2012 dit budget eerst terug geraamd (V 611

duizend euro).

Diversen

Het gaat hier om diverse afwijkingen zoals de verwerking van loon- en prijscompensatie, de aanpassing in de toerekening van overhead en diverse overige mutaties. Verder gaat het om mutaties in de reserve accres voor gesubsidieerde instellingen. Wij verhogen de budgetten met het concernaccres van twee jaar terug. Het verschil met het accres voor het huidige begrotingsjaar verrekenen wij met de daarvoor ingestelde reserve. Dit leidt jaarlijks tot aangepaste mutaties (V 100 duizend euro).

4.3 Integratie en emancipatie

V 1,243 miljoen euro

Wet inburgering

Op 1 januari 2013 wordt de nieuwe Wet inburgering van kracht. Wij mogen dan geen nieuwe inburgeringstrajecten aanbieden meer aan inburgeringsplichtigen en inburgeringsbehoefteigen. Wel moeten we in de komende jaren de in 2012 en eerder gestarte inburgeringstrajecten begeleiden.

Naast het aanbieden en begeleiden van inburgeringstrajecten hebben we als aanvullende taak het handhaven van de wet voor inburgeraars die geen inburgeringstraject via de gemeente hebben aanvaard. De gemeenten onderhandelen nog met de rijksoverheid over de door het rijk beoogde voorzetting van die handhavingstaak. Daardoor zijn de kosten van en de vergoeding voor onze handhavingstaak nog ongewis.

Vooralsnog gaan we ervan uit dat per saldo de lasten 119 duizend euro meer dalen dan de baten. Voor de afwikkeling van de oude Wet inburgering beschikken wij in de komende jaren nog over vooruit ontvangen subsidies van het rijk voor trajecten die zijn gestart in 2007-2012.

Participatiebudget / inburgering

Op 1 januari 2013 wordt de nieuwe Wet inburgering van kracht. Financieel betekent die nieuwe wet dat de gemeenten in 2013 via het Participatiebudget alleen middelen krijgen voor de voortzetting en afronding van trajecten die in 2012 of eerder zijn gestart. Ons indicatieve budget voor 2013 van 571 duizend euro betekent een verlaging van de rijkssubsidie met 691 duizend euro. De lasten van dit onderdeel van het Participatiebudget worden met hetzelfde bedrag verlaagd.

Participatiebudget / volwasseneneducatie

De rijksoverheid verstrekt in 2013 veel minder subsidie op het Participatiebudget / volwasseneneducatie: een verlaging met 564 duizend euro. Daardoor worden de baten en lasten met dat bedrag verlaagd. Bovendien worden de lasten met 260 duizend euro verlaagd door terugraming van de incidentele cofinanciering in 2012 van volwasseneneducatie voor inburgeraars. (V 260 duizend euro).

Terugraming incidenteel extra beleid

In de begroting 2012 was een budget van 387 duizend euro opgenomen voor het Antillianenproject. Deze middelen zijn incidenteel toegekend tot en met 2013. Jaarlijks wordt dit budget echter opnieuw afgewogen. Daarom wordt ten opzichte van 2012 dit budget eerst terug geraamd.

In de begroting 2012 is nog een incidenteel budget opgenomen van 265 duizend euro voor de opvang van asielzoekers. Dit budget ramen wij voor 2013 terug.

Diversen

Het gaat hier om diverse afwijkingen zoals de verwerking van loon- en prijscompensatie, de aanpassing in de toerekening van overhead en diverse overige mutaties.

PROGRAMMA 5

Sport en bewegen

Iedereen in beweging

In ons programma 'Sport en bewegen' richten we ons op alle Groningers, van jong tot oud. Want sporten en bewegen is goed voor iedereen. We streven ernaar om zoveel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen en te houden. Sporten is een doel op zich. Het heeft over het algemeen een positief effect op hoe men zich voelt. Daarnaast waarderen we sport als een middel. Als middel om overgewicht te bestrijden, integratie te bevorderen en sociale samenhang te vergroten. Sporten kan het risicogedrag van jongeren helpen ombuigen en het zelfbeeld van mensen positief beïnvloeden. Sport en spel zijn belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Groningen is City of Talent. We willen kinderen de kans geven hun sporttalenten te ontdekken. De zeer talentvolle sporters willen we de mogelijkheden bieden hun talent verder te ontwikkelen.

Relevante beleidsnota's

Talent voor Topsport, november 2012

Sportmonitor 2010, februari 2012

Meer ruimte voor Sport en Bewegen, de sportvisie 2010 - 2020, september 2009

Sturen en vereenvoudigen, naar een nieuw tarieven- en subsidiestelsel voor de sport, februari 2008

Sport op Orde, februari 2008

Sport in Beeld, Gronings sportbeleid weer in vorm, september 2005

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Sportieve infrastructuur**
- 2 Deelname aan sport**
- 3 Overige sport en bewegen**

Deelprogramma 1 **SPORTIEVE INFRASTRUCTUUR**

We willen dat zoveel mogelijk Stadgers in beweging komen en plezier beleven aan sporten en bewegen. Er zijn veel mensen die graag zouden willen sporten en bewegen. Om te bewerkstelligen dat interesse wordt omgezet in concreet gedrag richten we ons op het geven van prikkels aan sportaanbieders om deze groep te stimuleren tot sporten en bewegen. Het effect van het beleid is namelijk het grootst als we inzetten op het stimuleren van de aanbodzijde. We zetten in op een laagdrempelig aanbod om te bewegen, letterlijk en figuurlijk: van openbare ruimte en sportaccommodaties tot sterke sportverenigingen en andere sportorganisaties voor alle Stadgers. Met laagdrempelige voorzieningen om te sporten en te bewegen, met sportorganisaties en met sport- en beweegprojecten versterken we de kwaliteit van de leefomgeving. Lage drempels voor iedereen betekent extra aandacht voor de kwetsbare ouderen en minderheden, mensen met een beperking en mensen met een laag inkomen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Sportieve infrastructuur bedraagt 24,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit entreegelden, lesgelden, huuropbrengsten 6,6 miljoen euro, onttrekking en rente reserves 400 duizend euro, overige inkomsten 700 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 16,5 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Accommodaties
- Verenigingen en subsidies
- Openbare ruimte

Beleidsveld

Accommodaties

Het beleidsveld is erop gericht om goede sportieve randvoorwaarden te creëren waardoor zoveel mogelijk Stadgers in beweging kunnen komen. Daarvoor is het nodig goede aantrekkelijke sportaccommodaties en recreatiegebieden te hebben. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op dit gebied gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In 2012 hebben we de nota Sport op Orde afgerond. Met deze inhaalslag zijn veel binnensportaccommodaties verbeterd en sportparken geherstructureerd. Verder hebben we de toegankelijkheid van onze accommodaties voor specifieke groepen vergroot. De kwaliteit van de accommodaties is over de hele linie voldoende tot goed, maar op onderdelen zijn nog verbeteringen nodig.

De sportvisie 2010-2020 “Meer ruimte voor Sport en Bewegen” (september 2009) wordt ondersteund door een capaciteitsonderzoek naar het aantal sportaccommodaties. Dit onderzoek hebben we in 2012 opnieuw aan u aangeboden (het Mulierrapport). Het blijkt dat er op dit moment knelpunten zijn bij de sporthallen en op sommige sportparken. Op korte termijn is uitbreiding van capaciteit van velden en sporthallen nodig. De middelen daarvoor ontbreken. De huidige middelen voorzien in het op peil houden van het bestaande areaal, maar niet in uitbreiding van capaciteit.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen zorgen dat onze sportaccommodaties in goede staat zijn en kunnen voldoen aan de vraag. We willen dat zoveel mogelijk Stadgers plezier beleven en genieten door hen accommodaties te bieden om te sporten en bewegen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Onderhoud, beheer en vernieuwing accommodaties [Lopend beleid]

We lossen knelpunten zoveel mogelijk binnen de bestaande capaciteit op door te zoeken naar nog efficiëntere benutting van de accommodaties. In 2013 geven we duidelijkheid over Sporthal Zuid. We beginnen in 2013 met de herstructurering van sportpark Corpus Den Hoorn, waar FC Groningen haar trainingsaccommodatie wil aanleggen. Voorwaarde is dat we in 2012 overeenstemming bereiken met FC Groningen. We starten in 2013 met de aanpassingen aan het Sportcentrum Karding (fase 2). Vanaf 2013 meten we niet alleen de klanttevredenheid van individuele

gebruikers van de accommodaties, maar ook die van verenigingen. De resultaten gebruiken we om onze dienstverlening te verbeteren.

Beleidsveld

Verenigingen en subsidies

Voor het aanbod van sporten zijn we grotendeels afhankelijk van de sportverenigingen. In de stad zijn 315 sportverenigingen die ongeveer 70 verschillende sporten aanbieden. We ondersteunen sportverenigingen omdat zij een belangrijke basis vormen voor de sportinfrastructuur in de stad. Hiermee versterken we de mogelijkheden voor sportverenigingen om mensen mee te laten doen in de samenleving door middel van sporten, maar ook als vrijwilliger. In dit beleidsveld hebben we onze ambities op het gebied van verenigingen en subsidies gebundeld.

Ontwikkeling

Bekostiging gesubsidieerde arbeid

Zie programma 3, deelprogramma Integraal jeugdbeleid, beleidsveld Maatschappelijke participatie

Analyse

Hoe staan we ervoor?

We hebben het stelsel van accommodatiesubsidies op enkele punten vereenvoudigd en klantvriendelijker gemaakt, onder andere door het invoeren van een seizoentarieef voor de buitensportverenigingen.

De vraag naar accommodatiesubsidie is toegenomen en is intussen groter dan het beschikbare budget. Voor dit probleem willen we in 2013 een structurele oplossing vinden.

In november 2012 hebben we u onze visie op de vitale sportvereniging aangeboden, als opmaat voor een visie op de “moderne sportvereniging”. We zijn met verenigingen in gesprek over de eisen die we aan de moderne vereniging willen stellen en de mogelijkheden voor stimulering.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen voor de jeugd, aansluitend op school, een kwalitatief goed sportaanbod realiseren. Wij willen sportverenigingen versterken en stimuleren zich om te vormen tot “moderne” verenigingen. Dit zijn verenigingen die zich bewust zijn van hun maatschappelijke rol en zich, zonder hun identiteit te verliezen, openstellen voor een breed publiek. Ze gaan samenwerkingsverbanden aan met elkaar of andere organisaties (bijvoorbeeld kinderopvang). Zo versterken ze zichzelf op het gebied van administratie, vrijwilligersproblematiek, professionaliteit of gebruik van de ruimte. Onze toekomstige investeringen zullen we laten afhangen van de bereidheid tot samenwerking.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

De moderne sportvereniging [Lopend beleid]

We presenteren in 2013 onze visie op de moderne sportvereniging en de manier waarop we die willen ondersteunen.

Aanpassen subsidie- en tarievenstelsel [Nieuw]

In het voorjaar passen we de regeling accommodatiesubsidie aan om een halt toe te roepen aan de overschrijding van het budget. De aanpassingen gaan in per 1 augustus 2013, als het nieuwe sportseizoen begint. Wij gaan nieuwe subsidies ontwikkelen voor sportstimulering, zoals een subsidie voor de “moderne vereniging”.

Versterken sportverenigingen [Lopend beleid]

De verenigingscoaches Bslim (zie deelprogramma 2) zetten we in bij sportverenigingen die sportactiviteiten willen organiseren op scholen in de Bslim-wijken. Ze helpen de sportverenigingen met de organisatie van deze activiteiten: ze leggen contact met de scholen, regelen accommodatie en kader voor de naschoolse activiteiten of de gastlessen onder schooltijd. Ook bieden ze ondersteuning om sportverenigingen structureel te versterken.

Beleidsveld **Openbare ruimte**

Sporten en bewegen vindt niet alleen plaats in “echte” sportaccommodaties. Steeds meer sport- en beweegactiviteiten spelen zich af in de openbare ruimte. We willen de openbare ruimte meer sportief inrichten. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op dit terrein gebundeld.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
We beschikken in de stad over twee Krajicek Playgrounds (de Hoogte en Beijum) en twee Cruiff Courts (Oosterpark en Corpus den Hoorn). Hier worden wekelijks activiteiten georganiseerd in het Kader van Bslim. Daarnaast is er een groot aantal openbare basketbal- en tennisvelden en skatevoorzieningen. We constateren dat er in parken, plantsoenen en langs fiets- en wandelpaden mogelijkheden liggen om de openbare ruimte sportiever (beweegvriendelijker) te maken. We constateren ook dat er mogelijkheden liggen om de sportieve ruimte (de sportparken) meer openbaar toegankelijk te maken.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
De openbare ruimte moet meer uitnodigend en beter geschikt worden voor sport en spel. Daarnaast willen we de sportparken meer openbaar maken. In 2013 beginnen we met de uitvoering van de nota Kaders voor een sportieve inrichting.

Concreet willen we:

- het percentage tevreden inwoners van 18 jaar en ouder over de speelmogelijkheden in de buurt verhogen van 66% in 2010 naar 70% in 2014;
- het percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over speel- en klimtoestellen verhogen van 74% in 2010 naar 78% in 2014;
- het percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over voorzieningen buiten spelen verhogen van 63% in 2010 naar 67% in 2014;
- het percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over sportvoorzieningen minimaal op het niveau houden van 2010 (68%).

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Spelen

Met de nota Kaders voor een sportieve inrichting (2012) hebben we de basis gelegd voor het meer sportief inrichten van de openbare ruimte. In 2013 beginnen we met de uitvoering van de nota. Om de sportieve ruimte meer openbaar te maken ontwikkelen we met de sportverenigingen voor elk sportpark een visie.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2010	Middellang termijndoel (2015) ¹
▪ Percentage tevreden inwoners van 18 jaar en ouder over speelmogelijkheden in de buurt	▪ 68%	▪ 70%
▪ Percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over speel- en klimtoestellen	▪ 74%	▪ 78%
▪ Percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over voorzieningen buiten spelen	▪ 63%	▪ 67%
▪ Percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over sportvoorzieningen	▪ 68%	▪ 68%

¹ In 2015 wordt de sportmonitor herhaald.

Recreatiegebieden

In 2012 stelde uw raad de Visie Kerngebied Kardingse vast. Hoofdpunten zijn het versterken van de economische aantrekkelijkheid, de bereikbaarheid en de parkeerfunctie. In 2013 werken we de visie uit tot een definitief plan. Uitvoering vindt plaats in 2014 en 2015.

Onderhoud en beheer Meerschap Paterswolde

Onderhoud en beheer van het Paterswoldsemeergebied vallen onder het Meerschap Paterswolde, een gemeenschappelijke regeling van Haren, Tynaarlo en Groningen.

Voor de activiteiten verwijzen wij naar het programma 9, deelprogramma 1, beleidsveld Stadsparken.

Deelprogramma 2 **DEELNAME AAN SPORT**

De kern van ons sportbeleid is dat iedere Stadjer het plezier in sport en bewegen kan of heeft ervaren en te allen tijde de keuze voor sport en bewegen kan maken. Daarnaast willen we dat in onze stad de vele talentvolle sporters hun talenten verder kunnen ontwikkelen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Deelname aan sport bedraagt 1,6 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit onttrekking en rente reserves 200 duizend euro, overige inkomsten 100 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen 1,3 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Stimulering sportdeelname
- Topsport en talentontwikkeling

Beleidsveld **Stimulering sportdeelname**

Inleiding

In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van het stimuleren van sportdeelname gebundeld.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**

Met Bslim1 (2006 - 2010) hebben we de basis gelegd voor een breed aanbod van activiteiten op het gebied van sporten en bewegen, fair play en een gezonde voeding op en rond de Vensterscholen. Vanaf augustus 2011 geven we uitvoering aan Bslim2. Hierbij zetten we combinatiefunctionarissen in; dit zijn professionals die kinderen helpen de kloof tussen school en naschoolse tijd op het gebied van sport, bewegen en cultuur te overbruggen. Dit past goed bij de ambities in de sportvisie om kinderen te stimuleren te gaan sporten en bewegen. Er zijn in Groningen op dit moment 18,6 fte aan combinatiefuncties. Verder zien we dat nog maar een klein percentage van de jeugd in het basisonderwijs (17%) en het voortgezet onderwijs (10%) voldoet aan de Nederlandse norm voor beweging.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

Het is onze ambitie dat de jeugd tot 15 jaar de sportieve basis meekrijgt om op vroege of latere leeftijd zijn talent voor sporten en bewegen te ontdekken. Vaardigheden om te sporten kan men op alle leeftijden ontwikkelen, maar het makkelijkst gaat dit op jonge leeftijd. We willen de kinderen een goede basis geven. Daarmee vergroten we de kansen op een leven lang plezier in sporten en bewegen, op een actieve en gezonde leefstijl en op de versterking van de sociale ontwikkeling en de schoolprestaties. We willen dat de jeugd voldoet aan de Nederlandse norm voor beweging.

Concreet willen we:

- het percentage jeugd dat elke dag minstens één uur in beweging krijgt (Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen) in het basisonderwijs verhogen van 17% in 2008 naar 20% in 2014;
- het percentage jeugd dat elke dag minstens één uur in beweging krijgt (Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen) in het voortgezet onderwijs verhogen van 10% in 2008 naar 15% in 2014;
- de jeugd laten kennismaken met sport- en sportaanbieders;
- het percentage jeugd dat lid is van een sportvereniging verhogen van 58% in 2008 naar 60% in 2014.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Sportstimulering

Het sportstimuleringsprogramma is voor alle Stadgers, waarbij we prioriteit geven aan de jeugdigen tot 15 jaar. De sportstimulering bestaat in 2013 uit stadsbrede activiteiten op het gebied van sporten & bewegen, fair play en een gezonde voeding, het verstrekken van subsidie aan sport- en beweegactiviteiten en ondersteuning bij het breedtesportprogramma rond topsportevenementen, zoals Eurovoetbal en het Beachvolleybal.

Bslim2

In 2013 geven we verder uitvoering aan Bslim2, dat via combinatiefuncties structureel is georganiseerd. Doelen zijn de jeugd elke dag minstens één uur in beweging te krijgen (Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen) en te laten kennismaken met sport en sportaanbieders. Daartoe organiseren de combinatiefunctionarissen -onder wie de brede vakdocenten op de Vensterscholen- van Bslim dagelijks een beweegaanbod rond de basisschool en het VMBO.

Meer combinatiefuncties

We zetten op verschillende terreinen in op combinatiefuncties. Vanaf 2013 stelt het Rijk extra middelen beschikbaar voor het realiseren van nog eens 7,4 fte. Eind 2016 moeten alle 26 fte combinatiefuncties ingevuld zijn om te voldoen aan de voorwaarden van het Rijk. In 2013 bieden we u de visieontwikkeling 'Bewegen voor kinderen' aan.

Versterken bewegingsonderwijs: 'Bewegen voor kinderen'.

Veel scholen ondervinden knelpunten om binnenschools bewegen in de vorm van bewegingsonderwijs goed te organiseren. We ontwikkelen daarom in 2013 een eenduidige Groningse visie op het bewegingsonderwijs en een concreet plan van aanpak. Met de nieuwe aanpak willen we het bewegingsonderwijs en de naschoolse activiteiten op een efficiënte en structurele manier regelen.

Sportieve school

In 2013 stellen we criteria op voor de Sportieve School. We streven ernaar, dat de scholen actief beleid gaan voeren op sport, bewegen en een actieve en gezonde leefstijl. Als 'beloning' voor hun inspanningen kunnen zij het predicaat 'Sportieve school' verdienen. Hiermee kan een school zich ook profileren ten opzichte van andere scholen.

Actieve gezonde leefstijl voor drie specifieke groepen

We geven prioriteit aan activiteiten die deelname aan sport, gezondheid en bewegen stimuleren. Met samenwerkingspartners ontwikkelen we (in het kader van het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB) een aanbod specifiek gericht op wijkbewoners van hoge leeftijd, wijkbewoners met een psychiatrische beperking en wijkbewoners met een verstandelijke beperking. Bij de uitvoering sluiten we aan bij bestaande initiatieven, betrekken we sportverenigingen uit de omgeving, en we koppelen (sport) maatjes aan mensen die het belangrijk vinden om dingen samen te doen.

MEETBAAR RESULTAAT

---

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Aantal scholen met predicaat 'Sportieve school'	▪ 0	▪ 0	▪ 2	▪ 5
▪ Percentage jeugd in basisonderwijs dat voldoet aan Nederlandse norm voor bewegen	▪ 2008: 17%	▪	▪	▪ 20%
▪ Percentage jeugd in het voortgezet onderwijs dat voldoet aan de Nederlandse norm voor bewegen	▪ 2008: 10%	▪	▪	▪ 15%
▪ Lidmaatschap sportverenigingen	▪ 2008: 58%	▪	▪	▪ 60%

Topsport en talentontwikkeling

Inleiding

Topsport en breedtesport horen bij elkaar. Topsport stimuleert Stadgers om zelf te gaan sporten en heeft zo een stimulerend effect op de breedtesport. Topsport is een instrument voor citymarketing. Topsport heeft ook betekenis voor de economie van de stad: de verkoop van sportmaterialen en -kleding en de bestedingen van deelnemers en toeschouwers van evenementen. Groningen heeft veel kennis op het gebied van topsport en talentontwikkeling en veel talentvolle sporters en sportopleidingen.

Groningen wil City of Talent zijn, ook voor de sport. Stadgers moeten de kans krijgen hun sporttalenten te ontdekken en vervolgens te ontwikkelen. Dat geldt vooral voor de zeer talentvolle sporters. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van topsport en talentontwikkeling gebundeld.

Hoe staan we ervoor?

In 2012 heeft uw raad de nota Talent voor topsport vastgesteld. Ons topsportbeleid is gericht op jonge Stadgers met bijzondere sportieve talenten. De nota is het resultaat van een intensief traject, waar veel partners enthousiast aan hebben deelgenomen: de sportverenigingen, het bedrijfsleven en het onderwijs (zoals Topsport Talent Scholen, Alfa college, Noorderpoortcollege, Rijksuniversiteit Groningen en Hanzehogeschool- Hanze Instituut voor Sportstudies). Met deze partners willen we het topsportbeleid verder vorm geven.

We sluiten aan bij de landelijke en regionale ontwikkelingen op het gebied van topsport: het Olympisch plan (VWS/NOC*NSF) en de plannen die we in noord Nederlands verband willen ontwikkelen (Noordelijk Vuur).

Wat willen we bereiken?

We richten ons vooral op de talenten die de stap naar topsporter nog moeten maken, niet op topsporters die al aan de top zitten. We willen bereiken dat talenten uit een nader te bepalen aantal sporten in 2020 gemiddeld een hogere status hebben dan in 2010.

Concreet willen we:

- de topsport inzetten als rolmodel voor breedtesport;
- topsporters op bepaalde uren voorrang geven in onze accommodaties;
- de topsportnota verder uitwerken;
- jaarlijks een sportstimuleringsprijs uitreiken.

Wat gaan we hiervoor doen?

Uitwerken Topsportnota

In 2013 werken we de topsportnota uit. We geven aan welke middelen we inzetten om de topsport en talentontwikkeling in de stad te versterken. Het gaat om de verdeling van topsportsubsidies (evenementen en talentcentra), de toewijzing van sportaccommodaties en de inzet van combinatiefunctionarissen.

Gericht subsidiëren topsportevenementen

Topsportevenementen subsidiëren we alleen nog als zij direct in verband staan met talentontwikkeling en talentvolle sporters. Daarbij dienen ze een duidelijke relatie te hebben met de breedtesport: de topsport als rolmodel voor de breedtesport.

Ondersteunen regionale talentcentra en Werkman-TTS

Met de inzet van combinatiefunctionarissen ondersteunen drie Regionale Talent Centra (roeien, basketbal en volleybal). We subsidiëren de topsport talentstroom van het Werkmancollege (Topsport-Talent-School, vroeger LOOT- school).

Voorrang in de accommodaties

We verkennen hoe we topsporters in de stad het best in onze sportaccommodaties kunnen faciliteren. In bepaalde accommodaties en op bepaalde uren gaan we in de toewijzing voorrang geven aan sporttalenten.

Sportstimuleringsprijs

De jaarlijkse sportstimuleringsprijs (een geldbedrag en een beeld van de beeldhouwer Jan Steen) wordt vanaf nu uitgereikt aan jonge topsporttalenten.

Deelprogramma 3 **OVERIG SPORT EN BEWEGEN**

Het deelprogramma Overig sport en bewegen betreft diverse activiteiten die niet aan de overige deelprogramma's zijn toe te rekenen. Het gaat onder meer om uitvoeringskosten Ten Boer.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Overige sport en bewegen 500 duizend euro. Deze lasten worden gedekt door overige inkomsten 100 duizend euro, inkomsten van derden 27 duizend euro, interne dienstverlening 56 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 297 duizend euro.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 5. Sport en bewegen								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
5.1	OCSW/ROEZ	Sportieve infrastructuur	24.345	25.529	24.237	24.298	24.406	24.514
5.2	OCSW	Deelname aan sport	1.333	2.003	1.623	1.636	1.659	1.682
5.3	OCSW/ROEZ	Overig sport en bewegen	1.008	479	501	505	513	520
Totaal lasten			26.686	28.011	26.361	26.439	26.578	26.716
Baten								
5.1	OCSW/ROEZ	Sportieve infrastructuur	8.228	8.313	7.465	7.465	7.465	7.465
5.2	OCSW	Deelname aan sport	269	264	163	163	163	163
5.3	OCSW/ROEZ	Overig sport en bewegen	328	129	128	128	128	128
Totaal baten			8.825	8.706	7.756	7.756	7.756	7.756
Totaal saldi voor bestemmin			-17.861	-19.305	-18.605	-18.683	-18.822	-18.960
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			902	82	53	53	53	53
Totaal onttrekkingen			612	1.401	486	486	486	486
Totaal saldi na bestemming			-18.151	-17.986	-18.172	-18.250	-18.389	-18.527

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

5.1 Sportieve infrastructuur

N 444 duizend euro

Pieken en dalen onderhoudsplanning

In Sport op Orde waren pieken en dalen voorzien in het onderhoud. Daarvoor is een reserve ingesteld die in 2012 voor het laatst is aangewend en nu kan worden opgeheven. Die onttrekking van 831 duizend euro vervalt in 2013 en daarmee wordt het onderhoudsbudget gekort (V 937 duizend euro).

Aanpassing lasten en baten horeca in begroting

Het horecacontract voor sportcentrum Kardingse en de zwembaden is aangepast. Per 2013 worden niet meer alle lasten en baten in de exploitatie verwerkt, maar uitsluitend nog het rendement van de horeca in de begroting opgenomen. Dit betekent een verlaging van de lasten en de baten van 425 duizend euro.

Bezuiniging en budgetverschuiving schoolzwemmen

De bezuiniging op het schoolzwemmen heeft gevolgen voor zowel de budgetten voor jeugd en onderwijs als de budgetten voor de zwembaden. Bij de invulling van de bezuiniging hebben wij er verder voor gekozen om de budgettaire verantwoording binnen OCSW aan te passen. Daarom is per saldo een bedrag van 304 duizend euro overgeheveld van het deelprogramma Integraal jeugdbeleid (N 304 duizend euro).

De overige nadelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 189 duizend euro.

Het gaat hier om diverse afwijkingen zoals de verwerking van loon- en prijscompensatie, de aanpassing in de toerekening van overhead en diverse overige mutaties.

5.2 Deelname aan sport

V 279 duizend euro

Beëindiging regeling combinatiefuncties

De oude rijksregeling voor combinatiefuncties wordt per 1 januari 2013 beëindigd. Dat betekent dat de diverse bedragen voor 2013 worden teruggeraamd. Het rijk komt met een vervolg op deze regeling. De hoogte van deze nieuwe rijksbijdrage is nog niet bekend en daarom nog niet in deze begroting opgenomen. (V 309 duizend euro). De overige voor en nadelen op dit deelprogramma leveren een negatief saldo op van 30 duizend euro.

PROGRAMMA 6

Cultuur

Tegen de stroom in

De Groningse culturele infrastructuur is oorspronkelijk, divers en van hoge kwaliteit. Centraal staat onze ambitie om top 5-cultuurstad van Nederland te zijn. Groningen is culturele hoofdstad van het Noorden en geografisch kernpunt binnen de landelijke culturele basisinfrastructuur. Er is een complete culturele keten die zich over de disciplines uitspreidt. Stadgers worden aangemoedigd deel te nemen aan kunst en cultuur om zich te verrijken, ontwikkelen en vermaken. Kinderen en jongeren krijgen voldoende culturele bagage om op de toekomst in onze samenleving te zijn voorbereid. Cultuur creëert een economische spin-off. Met dit alles dragen we bij aan een goed geïnformeerde stedelijke samenleving en een levendig cultureel klimaat, waarin het voor iedereen prettig is om te wonen, werken, studeren, verblijven en ondernemen. In de periode 2013- 2016 zetten we in op de volgende drie doelstellingen:

- Kwaliteit en authenticiteit
- Vergroten van cultuurbereik, participatie en waarde voor de stad
- Talentontwikkeling

De hoofdlijnen van ons cultuurbeleid leggen we vast in een cultuurnota die het cultuurprogramma voor vier jaar beschrijven. We zetten onze gelden in op basis van artistieke kwaliteit, waarbij we prioriteit geven aan een goede culturele infrastructuur. Het oordeel over de artistieke kwaliteit besteden we uit aan de Kunstraad Groningen.

Met ingang van 2013 hebben we de begrotingsindeling van programma 6, cultuur, aangepast. Met de indeling sluiten we aan bij de nieuwe cultuurnota 2013-2016, waardoor we beter binnen de begrotingscyclus over de stand van zaken kunnen rapporteren. De grootste wijziging is te zien in deelprogramma 2, deelname aan cultuur. De taken talentontwikkeling en educatie zijn nu ondergebracht bij de culturele infrastructuur omdat wij deze functies nog nadrukkelijker bij de cultuurinstellingen hebben neergelegd. Het gemeentelijke deel van cultuureducatie en amateurkunst zijn nog wel in deelprogramma 2 terug te vinden.

Relevante beleidsnota's

Ontwerp Cultuurnota 2013-2016:

Cultuurstad Groningen; *Tegen de stroom in.* (2012)

Beleidsplan Fonds voor Cultuurparticipatie 2013-2016 (2012)

Bibliotheekvisie 2011 - 2016

Omroepnota Mediabeleid 2011 - 2015

Popvisie *No Guts No Glory* (2011)

Forumvisie (2011)

Feesten in Balans II (2010)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Culturele infrastructuur**
- 2 Deelname aan cultuur**
- 3 Overige cultuur**

In ons collegeprogramma *Groningen progressief met energie, stad voor iedereen* hebben we afgesproken dat we impulsen geven aan het culturele leven en ruimte bieden aan vernieuwende initiatieven. Cultuur - in brede zin - is de voedingsbodem voor vele sociale en economische activiteiten van onze stad. Groningen bruist! En dat moet zo blijven. Een aantrekkelijk, boeiend en verrassend cultuurklimaat draagt bij aan het imago van Groningen als kennisregio en centrum voor creativiteit en cultuur. De culturele infrastructuur in onze stad zien wij als een keten van de functies leren (educatie en talentontwikkeling), produceren en presenteren. Idealiter krijgen deze functies in alle disciplines en op verschillende artistieke niveaus vorm. Aan de top staan de (inter)nationale manifestaties en instellingen. Deze worden gevoed met kennis, talent en innovatie door een middensegment. Aan de basis staan de cultuurdeelnemers, variërend van amateur tot professioneel (ook: scholen, verenigingen, wijkorganisaties). De kunstvakopleidingen leiden op tot professionele kunstenaars. De keten ontleent zijn kracht aan samenwerking en samenhang. De segmenten staan in voortdurende wisselwerking met elkaar en met de 'buitenwereld'. Hoe breder de basis, hoe groter:

- de kans op ontdekking en doorstroming van nieuw talent;
- het draagvlak voor manifestaties en gezelschappen;
- de kans op nieuwe impulsen voor de stedelijke economie.

Andersom draagt de top weer bij aan belangstelling, draagvlak, bereik en economische spin-off als het gaat om kunst en cultuur. In Groningen streven wij waar mogelijk complete ketens na voor alle verschillende disciplines, zoals voor bijvoorbeeld de podiumkunsten. Kortom: op elk gebied de drie basisfuncties en een doorstroming van basis naar top.

GELD

Het lasten totaal van het deelprogramma Culturele infrastructuur bedraagt 42,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit bezoekers, les gelden en huuropbrengsten 9,1 miljoen euro onttrekking rente en reserves 800 duizend euro, overige opbrengsten 500 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 31,8 miljoen euro

Beleidsvelden

- Podiumkunsten
- Letteren
- Beeldende kunst
- Erfgoed materieel en immaterieel
- Amateurkunst
- Media

Beleidsveld

Podiumkunsten

Op het gebied van de podiumkunsten heeft onze stad een gevarieerd en uitgebreid aanbod. Theater, dans en muziek in alle soorten en verbindingen: Groningen heeft het. Onderzoeker Gerard Marlet concludeert in zijn rapport *Het belang van cultuurstad Groningen* (2012) dat Groningen met zijn cultuuraanbod de tweede plaats in Nederland bezet, direct na Amsterdam. Dat willen we graag zo houden. In dit beleidsveld bundelen we onze ambities en activiteiten op het gebied van podiumkunsten.

Ontwikkeling

Bekostiging gesubsidieerde arbeid

Zie programma 3, deelprogramma Integraal jeugdbeleid, beleidsveld Maatschappelijke participatie

Ontwikkeling

Onderhoud Oosterpoort/Stadsschouwburg

De werkmaatschappij Oosterpoort/Stadsschouwburg heeft te maken met een aantal knelpunten in de exploitatie inclusief onderhoud. Aanpassing van het onderhoudsniveau is hierbij niet te vermijden. Eventueel zullen we het onderhoud temporiseren ten gunste van de exploitatie van deze werkmaatschappij. Hierbij zal niet getornd worden aan de veiligheidseisen.

Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>Het Noord Nederlands Toneel (NNT) versterkte zijn positie als stadsgezelschap, onder andere door langere speelperioden in de Stadsschouwburg en het betrekken van Stad'ers. Bij de stadsschouwburg blijft het realiseren van een rendabele exploitatie en een optimale zaalcapaciteit een probleem door de slechte zichtlijnen. Mede om die reden wordt een vlakke vloertheater met 400 stoelen gemist. Noorderzon groeide uit tot een van de toonaangevende festivals in Europa en participeert in het Europese NXTSTP netwerk. Deze samenwerking van acht Europese festivals coproduceert en programmeert met ondersteuning van de Europese Unie. Het wegvallen van de rijkssubsidie voor de Noord Nederlandse Dans (NND) met ingang van 1 januari 2013 heeft uiteraard grote gevolgen voor de keten voor dans, bijvoorbeeld op het gebied van talentontwikkeling.</p> <p>Volgens de Atlas voor gemeenten is Groningen landelijk gezien popstad nummer twee. Eurosonic Noorderslag vergrootte met twee buitenpodia haar bereik in de stad. Het Noord Nederlands Orkest (NNO) behoudt zijn plaats in de BIS als symfonieorkest met een functie voor de hele noordelijke regio. Het NNO wist de afgelopen periode nieuwe doelgroepen aan te boren met symfonische arrangementen op basis van popmuziek en door samen te werken met popmuzikanten.</p> <p>Groningen is een City of Talent. Talentvolle makers en kunstenaars hebben in onze stad de ruimte om te wonen en te werken, hun werk te presenteren en zich te ontwikkelen. De Jeugdtheaterschool (JTS), Station Noord en De Noorderlingen bieden de podiumkunsten hiervoor een goede basis. We zien dat nog niet bij alle podiumkunstinstellingen de functie cultuureducatie voldoende is ingevuld.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Voor de podiumkunsten willen we:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ een positie in de landelijke top 5, met voldoende en gevarieerd aanbod; ▪ dat instellingen door samenwerking effectiever worden op het gebied van marketing, kaartverkoop en publieksbereik; ▪ de productiefunctie voor theater behouden; ▪ een goed en compleet educatief aanbod.
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr/> <p>Presentatie [Gewijzigd]</p> <p>We sluiten in 2013 noodgedwongen het Kruithuis Grand Theatre en De Oosterpoort/Stadsschouwburg gaan het kleiner gemonteerde theater- en dansaanbod en het jeugdtheater van het Kruithuis in het Grand Theatre tonen. Wij vragen De Oosterpoort/Stadsschouwburg om, samen met de andere podia, in 2013 een programmering- en marketingstrategie te ontwikkelen die goed inspeelt op de nieuwe situatie. Verder stellen we de popinstellingen als voorwaarde vanuit hun eigen aanbod samen te werken en afstemming te zoeken met alle festivals, evenementen, eenmalige initiatieven en het kroegencircuit.</p> <hr/> <p>Productie [Gewijzigd]</p> <p>Voor de jaren 2013 en 2014 geven wij het Grand Theatre de kans zich in een nieuwe rol als faciliterende organisatie voor productie te bewijzen, met een zakelijk en transparant verdienmodel en voldoende ruimte voor de presentatiefunctie.</p> <p>Met ingang van 1 januari 2013 moet een nieuw jeugdtheatergezelschap voor de noordelijke regio vorm hebben gekregen. Samen met het NNT, Club Guy & Roni en het nieuw te vormen jeugdtheatergezelschap maken we plannen voor de vorming van een nieuw Stadsgezelschap. Dit moet eind 2013 zijn beslag krijgen.</p> <hr/> <p>Educatie [Gewijzigd]</p> <p>Wij verwachten dat rijks-gesubsidieerde instellingen educatie als één van de kernpunten van hun beleid zien. De voorgenomen fusiecombinatie Muziekschool/Kunstencentrum heeft de bemiddelingsfunctie van het aanbod van de instellingen richting de scholen. Wij voeren verder ons programma met het Rijk <i>Cultuureducatie met kwaliteit</i> uit. Bij dit programma kunnen de niet-rijks-gesubsidieerde instellingen aansluiten.</p> <p>Vanaf jonge leeftijd ondersteunen wij het muziekonderwijs, bijvoorbeeld via de Muziekschool. Verder blijven we inzetten op actieve kennismaking met (pop)muziek in het basisonderwijs door inzet van combinatiefunctionarissen. Dit zijn vakdocenten muziek van de Stedelijke Muziekschool die in worden gezet, in zowel de klas als de naschoolse opvang. Hierdoor komen alle kinderen uit een klas in aanraking met muziek en wordt een andere doelgroep bereikt dan binnen het traditionele muziekonderwijs.</p> <hr/> <p>Talentontwikkeling [Gewijzigd]</p> <p>De Noorderlingen wil de kosten verlagen door goedkopere huisvesting. Waar mogelijk helpen wij</p>

bij deze zoektocht.

Talentontwikkeling in de popmuziek heeft een brede basis in de stad. In 2013 ondersteunen wij het muziekonderwijs via de Muziekschool (zie activiteit educatie).

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2016)
▪ Aantal bezoekers Grand Theatre	▪ Niet gemeten	▪ 48.400	▪ 49.700
▪ Aantal bezoekers NNT	▪ Geen subsidierelatie	▪ 40.220	▪ 44.646
▪ Aantal bezoekers Noorderzon	▪ 135.000	▪ 135.000	▪ 135.000
▪ Aantal bezoekers OPSB	▪ 313.189	▪ 313.000	▪ 313.000
▪ Aantal bezoekers Jonge Harten Festival	▪ Niet gemeten	▪ 11.500	▪ 11.500
▪ Aantal bezoekers De Noorderlingen	▪ 1.472	▪ Nog onduidelijk vanwege wegvallen rijkssubsidie	▪ Nog onduidelijk vanwege wegvallen rijkssubsidie
▪ Aantal bezoekers Club Guy & Roni	▪ Niet gemeten	▪ 29.270	▪ 39.145
▪ Aantal bezoekers NNO	▪ Niet gemeten	▪ 32.750	▪ 36.500
▪ Aantal bezoekers Urban House	▪ 10.755	▪ 8.000	▪ 8.000
▪ Aantal bezoekers Simplon	▪ 30.362	▪ 29.500	▪ 32.000
▪ Aantal bezoekers VERA	▪ Niet gemeten	▪ 62.600	▪ 73.900
▪ Aantal bezoekers Eurosonic Noorderslag	▪ Niet gemeten	▪ 140.880	▪ 149.951

Beleidsveld

Letteren

Inleiding

Bij de discipline letteren zijn alle onderdelen van de culturele keten aanwezig: instellingen geven invulling aan productie, presentatie, talentontwikkeling en educatie. Met hun uitwerking op het literaire klimaat spelen Stichting Literaire Activiteiten Groningen (SLAG) en het Poëziepaleis een grote rol in de productiefunctie van onze stad. Als gemeente stimuleren we de literaire keten verder via het opdrachtgeverschap, bijvoorbeeld aan de stadsdichter. De meeste productie heeft echter plaats zonder gemeentelijke steun, door de inzet van uitgevers. Het Groninger Forum en de bibliotheek leveren een belangrijke bijdrage aan lezen en literatuur. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van letteren gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Groningen staat in de top vijf van letterensteden door zijn vele dichters en schrijvers en brede aanbod van literaire activiteiten. Alle onderdelen van de culturele keten zijn aanwezig. Het Poëziepaleis heeft Groningen als basis, maar opereert landelijk. De afgelopen jaren haalden we als eerste stad met een kinderstadsdichter de landelijke media, dankzij het Poëziepaleis. Groningen was al de eerste stad die om de twee jaar een stadsdichter kiest. De afgelopen twee jaar was dit Stefan Nieuwenhuis. Dit leverde veel goede poëzie op, maar ook activiteiten zoals de website van Dichtstad Groningen.

De Openbare bibliotheek Groningen zet in op de uitvoering van de doelen uit de bibliotheekvisie op onder andere het gebied van laaggeletterdheidsbestrijding en educatie. Het gaat goed met de bibliotheek en er is een stijgende lijn te zien in het aantal leden en uitleningen. Ook het aantal unieke bezoekers via internet stijgt.

Het door uw raad vastgestelde Programma van Eisen Groninger Forum geeft het kader aan waaraan het Forum de komende jaren moet werken. Een belangrijk onderdeel is de totstandkoming van één organisatie per 1-1-2015 waarin de activiteiten zijn opgenomen die nu worden aangeboden door Biblionet en Liga'68. Activiteiten van ForumImages vallen ook onder verantwoordelijkheid van het Forum.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen op het gebied van letteren in de stad:

- behoud van onze positie in de top vijf van letterensteden;
- een complete keten met een betere onderlinge samenwerking;
- het literaire klimaat in de stad stimuleren;
- ons profileren als *City of Talent*;
- blijven inzetten op kwalitatief hoogwaardig bibliotheekwerk in de stad met een sterke toonaangevende toekomstbestendige bibliotheek in het Groninger Forum en toekomstbestendige familiebibliotheken in de wijken;
- dat de bibliotheek alle scholen in de stad bereikt met leesbevorderingsprojecten zodat bijgedragen wordt aan het voorkomen van taalachterstanden.

We willen met het Groninger Forum:

- activiteiten integraal aanbieden en verder ontwikkelen;
- ontwikkelingen voor een breed publiek toegankelijk maken;
- de 'place-to-be' creëren voor iedereen.

Concreet willen we in 2013:

- het aantal bibliotheekuitleningen op hetzelfde niveau houden als in 2012 (1.377.000);
- het aantal leden van de bibliotheek op hetzelfde niveau houden als in 2012 (46.000);
- het aantal bezoekers van de bibliotheek verhogen;
- het aantal unieke bezoekers van de bibliotheekwebsite provincie Groningen verhogen;
- een nieuwe stadsdichter benoemen;
- taalachterstanden bestrijden;

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Presentatie [Gewijzigd]

In 2013 voeren we de bibliotheekvisie verder uit en we continueren de subsidiëring aan de bibliotheek. Zoals gesteld in de bibliotheekvisie, verwachten wij van de bibliotheek een actieve rol in het faciliteren en ondersteunen van kleinere letterenorganisaties als SLAG. Ook gaat de bibliotheekorganisatie gefaseerd over in de structuur van het Groninger Forum. Van de bibliotheek verwachten wij de komende tijd dan ook een belangrijke bijdrage aan de activiteiten van het Groninger Forum.

In 2013 voeren we ook de Forumvisie verder uit. De periode tot en met 2014 wordt gebruikt om de activiteiten van de partners organisatorisch onder te brengen in het Forum. Vanaf 2015 is het Forum integraal verantwoordelijk voor deze activiteiten.

We subsidiëren SLAG. Met *Dichters in de Prinsentuin*, de *Poëziemarathon* en *Het Grote Gebeuren* organiseert SLAG even hoogwaardige als laagdrempelige festivals met landelijke uitstraling. Deze activiteiten dragen in belangrijke mate bij aan de positie van Groningen als nationale letterenstad. Wel verwachten we een intensievere samenwerking met andere stedelijke organisatoren van literaire activiteiten, vooral met de bibliotheek en het Groninger Forum.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2016)
▪ Aantal uitleningen bibliotheek	▪ 1.675.534	▪ 1.377.000	▪ 1.377.000	▪ 1.432.000
▪ Aantal leden bibliotheek	▪ 45.615	▪ 46.000	▪ 46.000	▪ 46.000
▪ Aantal bezoekers bibliotheek	▪ 993.765	▪ 994.000	▪ 1.003.000	▪ 1.043.000
▪ Aantal unieke bezoekers bibliotheekwespote provincie Groningen	▪ 268.818	▪ 250.100	▪ 265.650	▪ 272.000

Productie [Gewijzigd]

In 2013 benoemen we een nieuwe stadsdichter voor de periode 2013 en 2014.

Talentontwikkeling [Gewijzigd]

Vanwege het grote succes hebben we de kinderstadsdichter onderdeel gemaakt van onze nieuwe cultuurnota. Het Poëziepaleis geeft begeleiding aan de nieuwe kinderdichter en organiseert aanverwante workshops op scholen.

Educatie [Gewijzigd]

We subsidiëren de bibliotheek voor leesbevorderingsprojecten. Hiermee ontwikkelen ze pro-actief producten gericht op educatie en het bestrijden van taalachterstanden voor alle scholen in de gemeente Groningen in zowel het Basis- als het Voortgezet Onderwijs. We verwachten dat de bibliotheek intensief samenwerkt met de ROC en laaggeletterden actief begeleid in het bibliotheekbezoek.

Wij stellen in 2013 en 2104 aanvullende subsidie beschikbaar aan het Poëziepaleis, onder meer voor de ontwikkeling van meer cultureel ondernemerschap. Als het gaat om poëzie, kinderen en jongeren, heeft Het Poëziepaleis waardevol aanbod op het gebied van productie, talentontwikkeling en educatie. Momenteel is de instelling deel van de BIS (basisinfrastructuur van het rijk). Vanaf 2013 wordt Het Poëziepaleis, met een kleiner budget, ondersteund vanuit het Letterenfonds. Dat vraagt een andere blik op de mogelijkheden en inrichting van de organisatie.

Beleidsveld

Beeldende kunst

Op beeldend kunstgebied heeft Groningen veel potentie. Er is een volledige keten, met schakels op het gebied van presentatie, productie en talentontwikkeling. Mede door het kunstvakonderwijs telt Groningen relatief veel beeldend kunstenaars. Dat maakt de stad levendig en interessant. In dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van beeldende kunst gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Hoewel er een complete keten is voor beeldende kunst, ontbreken afstemming en samenhang. Kansen op het gebied van bijvoorbeeld marketing, talentontwikkeling en cultuureducatie worden hierdoor onvoldoende benut.

Met de sector hebben we de afgelopen jaren oplossingen gezocht voor de schaarste aan goede, betaalbare ateliers. Ook zijn broedplaatsen gecreëerd. Hier kunnen kunstenaars produceren en presenteren, en krijgen jonge kunstenaars door inter-actie de kans zich te ontwikkelen. In 2012 ontwikkelden we een website met het totale vraag en aanbod van ateliers in onze stad.

Het afschaffen per 2012 van de WWIK, de inkomensregeling voor beeldend kunstenaars, illustreert de omslag in het denken over de artistieke beroepspraktijk. Talentontwikkeling vraagt steeds meer om de ontwikkeling van cultureel ondernemerschap.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
Wij willen dat Groningen zich effectiever profileert als beeldende kunststad. Dat willen wij doen door de samenhang en zichtbaarheid van de beeldende kunstsector te vergroten en door het klimaat voor beeldende kunstenaars verder te verbeteren.

Concreet willen we:

- meer samenwerking en afstemming in de programmering;
- een integraal aanbod cultuureducatie realiseren.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Presentatie [Gewijzigd]

We vragen de grote instellingen het initiatief te nemen bij het creëren van meer samenhang in de beeldende kunst, bijvoorbeeld door een sectoroverleg. Op het gebied van presentatie moet dit leiden tot meer samenwerking in de marketing en afstemming in de programmering.

Onderhoud Groninger museum [Extra beleidsmiddelen]

Het Groninger Museum ontvangt een eenmalige bedrage van 1,9 miljoen euro. Deze bijdrage is gedekt uit de algemene egaliseringsreserve.

Daarnaast moet het onderhoudsbudget voor het Groninger Museum worden verhoogd met 0,1 miljoen euro per jaar. We stellen voor dat uw raad voor 2013 100 duizend euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt. Voor de structurele onderhoudslasten met ingang van 2014 moet nog dekking worden gevonden. We kijken hiervoor in eerste instantie naar de beschikbare gemeentelijke budgetten.

Productie [Gewijzigd]

Op instellingsniveau vragen we ook hier afstemming. Het CBK (Centrum voor Beeldende Kunst) zet haar Kunst op Straatbeleid voort met aansprekende projecten in de openbare ruimte. Gezien het tekort aan permanente ateliers, willen we het gebruik van tijdelijke ateliers aantrekkelijker maken. Dit doen we door per 2013 beheer en toewijzing bij CareX onder te brengen.

Talentontwikkeling [Gewijzigd]

Op het gebied van talentontwikkeling vragen we eveneens optimale afstemming, van zowel de grotere en kleinere instellingen als de vakopleidingen. De ontwikkeling van cultureel ondernemerschap maakt hiervan deel uit. Wij vragen het CBK samen met broedplaatsen criteria op te stellen voor coaching, talentontwikkeling en uitwisseling.

Educatie [Gewijzigd]

Beeldende kunst heeft de naam ontoegankelijk te zijn. Een goed cultuureducatief aanbod is dan ook van belang. Wij vragen de beeldende kunstinstellingen in de cultuurnotaperiode 2013-2016 tot een integraal aanbod te komen op het gebied van cultuureducatie.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2016)
▪ Aantal Kunst op Straat projecten (opgeleverd)	▪ 4	▪ 4	▪ Nog niet bekend

Beleidsveld **Erfgoed materieel en immaterieel**

Wij vinden het belangrijk dat Stadgers de stadsgeschiedenis kennen en zich bewust zijn van hun eigen identiteit in relatie tot het verleden van hun directe leefomgeving. Naast presentatie, productie en educatie is het beheer van de eigen collectie hierbij kerntaak en talentontwikkeling juist weer niet. Daarmee verschilt de erfgoedsector wezenlijk van andere disciplines. Erfgoed staat voor alles wat is overgeleverd uit het verleden. Bij immaterieel erfgoed gaat het om levend erfgoed: de gewoonten, gebruiken, tradities en rituelen uit het verleden, die voor mensen van nu betekenis hebben. Door het gezamenlijk vieren van bijvoorbeeld Gronings Ontzet en Sinterklaas is Groningen een aantrekkelijke stad voor iedereen. Dit beleidsveld bundelt onze ambities en activiteiten op het gebied van materieel en immaterieel erfgoed.

Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>Het Noordelijk Scheepvaartmuseum, het Grafisch Museum en de Groninger archieven, inclusief het Oorlog- en Verzetscentrum Groningen (OVCG), verzorgen de presentatie op het gebied van erfgoed. Het Groninger Forum en het Groninger Museum geven nog beperkt invulling aan hun erfgoedtaak. De historische collectie van het Groninger Museum is de afgelopen jaren weinig aan het publiek getoond. De samenwerking tussen de instellingen kan beter. Separaat zijn de collecties vaak interessant voor een beperkt publiek. Meer programmatische samenwerking maakt het aanbod aantrekkelijker voor publiek, scholen en sponsors. Zo kunnen ook marketing en educatie versterkt worden. Bij de volksfeesten is er in toenemende mate aandacht besteed aan de veiligheid van deze evenementen en zijn er beleidsafspraken gemaakt waar we de komende periode mee gaan werken. De belangstelling voor de volksfeesten is gegroeid, het programma is in de meeste gevallen uitgebreid en de beschikbare budgetten stonden onder druk.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Op het gebied van erfgoed willen we in de stad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verregaande inhoudelijke en organisatorische samenwerking tussen de erfgoedinstellingen van de stad; ▪ Onze historische collectie vaker en meer in samenhang tonen; ▪ Vrij toegankelijke volksfeesten mogelijk maken voor alle Stadgers en we streven hierin naar een nieuw evenwicht tussen programma, publieksbereik, veiligheid en budget. <p>Concreet willen we:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Streven naar een fusie van het Grafisch Museum en het Noordelijke Scheepvaartmuseum; ▪ de Collectie Groningen beter zichtbaar maken voor het publiek;
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Materieel erfgoed [Gewijzigd]</p> <p>We continueren de subsidiëring van erfgoedinstellingen. In 2013 stellen we een plan op om te komen tot meer samenwerking tussen de erfgoedinstellingen in de stad waardoor inwoners van de stad Groningen in meer samenhang kennis kunnen nemen van de geschiedenis van de stad Groningen. Beheer en behoud van de collecties is een kerntaak van museale instellingen.</p> <p>Immaterieel erfgoed [Gewijzigd] [Extra beleidsmiddelen]</p> <p>Wij subsidiëren een aantal volksfeesten, omdat we groot belang hechten aan de viering van volksfeesten. Op basis van voorwaarden vanuit het gemeentelijk beleid ondersteunen we deze organisaties zodat evenementen veilig verlopen en er zo min mogelijk risico's voor het publiek zijn. Het belang van een gezamenlijke aanpak staat voorop bij het organiseren van de volksfeesten in de openbare ruimtes van de stad. We stellen in overleg met de betrokken organisaties nieuwe inhoudelijke doelstellingen en afspraken op. We stellen uw raad voor in 2013 structureel 30 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen.</p>
Beleidsveld	<p>Amateurkunst</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>In Groningen kan iedereen zich cultureel ontwikkelen. Kennismaking met kunst en cultuur begint op jonge leeftijd. Het beoefenen van kunst kan op school en in de vrije tijd. In dit beleidsveld bundelen we onze ambities en activiteiten op het gebied van amateurkunst.</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>De stad kent een rijk amateur-leven, maar mist een spin in het web. Deze moet ontstaan uit de fusie tussen de Stedelijke Muziekschool en de Kunstencentrum Groep. Sinds 2012 vormen zij één gezicht en aanspreekpunt voor afnemers, met een totaalaanbod en heldere lijnen naar het verenigingsleven en het onderwijs.</p> <p>Om meer Stadgers actief bij kunst en cultuur te betrekken, kennen we sinds 2009 De wijk als werkplaats. Deze subsidieregeling voor 'community art' is erop gericht amateurs en professionals samen kunst te laten maken in de wijk. We beschouwen het doel van <i>De wijk als werkplaats</i> als voltooid: het is vanzelfsprekend geworden dat kunst en cultuur vaste ingrediënten zijn van de wijkprogramma's.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Voor de amateurkunst willen we in de stad inzetten op vernieuwing en kwaliteitsverbetering. Concreet willen we in 2013 verbindingen leggen tussen het amateurveld, het reguliere onderwijs en het vakonderwijs.</p>

Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr/> <p>Fusiecombinatie Muziekschool/Kunstencentrum [Gewijzigd] De voorgenomen fusiecombinatie Muziekschool/Kunstencentrum zoekt actief contact met het amateurveld en positioneert zich als platform en kenniscentrum. Zij incorporeert amateurverenigingen in haar programma voor de culturele loopbaan en legt verbindingen tussen het amateurveld, het reguliere onderwijs en het vakonderwijs.</p> <hr/> <p>Vanaf 2013 blijven wij community art ondersteunen via het incidentenbudget bij de Kunstraad. Voor aanvragers zijn er extra prikkels ten opzichte van de andere budgetten onder beheer van de Kunstraad.</p> <p>Per 2013 verhogen we het stimuleringsbudget amateurkunst, dat we 'ontschot' onderbrengen bij de Kunstraad. Met het budget stimuleren we vernieuwende en excellente amateurkunst.</p>
Beleidsveld	<p>Media</p> <hr/> <p>Onze lokale omroep OOG verzorgt dagelijks 24 uur per dag radio en Tv-uitzendingen van een half uur met nieuws, achtergrondinformatie en een culturele en maatschappelijke programmering. Daarnaast onderhoudt OOG de website www.oogtv.nl en zij werken deze dagelijks bij. Dit beleidsveld bundelt onze ambities en activiteiten op het gebied van media.</p> <hr/> <p>Ontwikkeling Organisatie OOG kwetsbaar Over 2011 heeft OOG een nadelig exploitatieresultaat geboekt. Dit komt onder meer door het stoppen van de functie werk-leertraject. OOG maakt gebruik van M-banen en maakt onderdeel uit van het 200 banenplan. De organisatie van OOG is kwetsbaar. OOG moet op het scherpst van de snede begroten, heeft geen reserves en kan niet investeren in materiaal. Reclame-inkomsten moeten een deel van de problemen oplossen, maar met de huidige economische situatie is dat een fikse risicofactor.</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>Wij hebben een lokale publieke omroep die dagelijks (crossmediale) uitzendingen verzorgt van hoge kwaliteit. De landelijke waardering van de vakjury voor de omroep is groot. Het gemiddelde rapportcijfer van de Stadgers voor OOGTV is sinds 2009 licht gedaald van een 6.6 naar een 6.4 (2011). Dit kan echter samenhangen met wijzigingen in de onderzoeksmethode en de ondervraagde doelgroep. Het bereik van OOGTV is echter licht gestegen.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>We willen een lokale publieke omroep die dagelijks (crossmediale) uitzendingen verzorgt van hoge kwaliteit. We willen dat de omroep een functie vervult voor de lokale democratie en deelname en binding aan de lokale samenleving bevordert.</p> <p>Concreet willen we:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ het percentage stad Groningers van 13 jaar en ouder dat wekelijks naar OOGTV kijkt (31%) en naar OOGRadio luistert (7%) op hetzelfde niveau houden als in 2011; ▪ het percentage Groningers dat dagelijks naar OOGTV kijkt (9%) en naar OOGRadio luistert (3%) op hetzelfde niveau houden als in 2011; ▪ het gemiddelde rapportcijfer voor TV-uitzendingen OOG verhogen van 6.4 in 2011 naar meer dan een 7.0 in 2016; ▪ het gemiddelde rapportcijfer voor radio-uitzendingen OOG verhogen van 6.2 in 2011 naar meer dan een 6.5 in 2016; ▪ het aantal bezoekers van StadgersTV verhogen van 41.550 in 2011 naar 45.000 in 2013; ▪ het aantal filmpjes op Stadgers TV op hetzelfde niveau houden (600) als in 2011.
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <p>Mediabeleid [lopend beleid] We voeren in 2013 de omroepnota Mediabeleid 2011-2015 verder uit, die in maart 2011 is vastgesteld. Deze nota bevat ons financiële kader ten aanzien van de lokale omroep. We subsidiëren de lokale omroep OOG die het activiteitsniveau handhaaft en wijkgerichte berichtgeving verder ontwikkelt. We laten eind 2013 het tweejaarlijks kijk- en luisteronderzoek uitvoeren. Dat levert actuele gegevens op over bereik en waardering van de programmering van de lokale omroep op TV, radio en internet. Met deze gegevens kan OOG zo nodig haar beleid voor</p>

2014 actualiseren.

OOG voert een discussie om de organisatie aan te passen aan de veranderende omstandigheden. In 2013 toetsen we de uitkomst van de interne OOG-discussie over taken en organisatie en de gewenste maatschappelijke effecten. In 2013 geven we OOG geen incidentele opdrachten meer, zodat we het incidentenbudget kunnen inzetten voor het exploitatietekort van OOG. Verder verkennen we in 2013 de mogelijkheid om OOGTV te huisvesten in het Noorderbad.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2016)
▪ Percentage Groningers 13 jaar en ouder dat wekelijks kijkt naar OOGTV	▪ 31%	▪ 31%	▪ 31%	▪ 31%
▪ Percentage Groningers 13 jaar en ouder dat dagelijks kijkt naar OOGTV	▪ 9%	▪ 9%	▪ 9%	▪ 9%
▪ Percentage Groningers 13 jaar en ouder, dat wekelijks luistert naar OOGRadio	▪ 7%	▪ 7%	▪ 7%	▪ 7%
▪ Percentage Groningers 13 jaar en ouder, dat dagelijks luistert naar OOGRadio	▪ 3%	▪ 3%	▪ 3%	▪ 3%
▪ Gemiddeld rapportcijfer voor TV-uitzendingen OOG	▪ 6.4	▪	▪	▪ >7.0
▪ Gemiddeld rapportcijfer voor Radio-uitzendingen OOG.	▪ 6.2	▪	▪	▪ >6.5
▪ Bezoekers StadgersTV	▪ 41.550	▪ 45.000	▪ 45.000	▪ 50.000
▪ Aantal filmpjes StadgersTV	▪ 600	▪ 600	▪ 600	▪ 750

Deelprogramma 2 **DEELNAME AAN CULTUUR**

We willen bereiken dat zoveel mogelijk Stadgers kunnen genieten van kunst en cultuur, als consument én als beoefenaar.

GELD

Het lasten totaal van het deelprogramma Deelname aan cultuur bedraagt 1,6 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 100 duizend euro, en een bijdrage uit de algemene middelen van 1,6 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Cultuureducatie

Beleidsveld

Cultuureducatie

In Groningen kan iedereen zich cultureel ontwikkelen. Het concept van de culturele loopbaan past bij de filosofie van een leven lang leren. Kennismaking met kunst en cultuur begint op jonge leeftijd. Het beoefenen van kunst kan op school en in de vrije tijd. In dit beleidsterrein bundelen we onze ambities en activiteiten op het gebied van cultuureducatie.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Al sinds de jaren '90 is cultuureducatie onderdeel van onze cultuurnota's. Veel is geïnvesteerd om scholen en culturele instellingen, liefst op een goede manier, aan cultuureducatie te laten doen. Vrijwel elke basisschool in onze stad beschikt nu over een interne cultuurcoördinator, die een samenhangend jaarplan vertaalt in een programma van cultuureducatieve activiteiten. Door ons gesubsidieerde cultuurinstellingen beschouwen educatie als een kerntaak. Het Rijk verplicht basisscholen tot cultuureducatie en stelt scholen hiervoor geld beschikbaar. Tot nu toe werd dit door veel scholen vrijblijvend opgevat. Vanaf 2013 controleert het Rijk hier echter streng op. De Cultuurkaart die het Rijk voor het Voortgezet Onderwijs (VO) introduceerde, schafte zij per schooljaar 2012-2013 weer af. Sinds die tijd organiseren we samen met het CJP als eerste gemeente in Nederland een gemeentelijke variant. Voor het ontwikkelen, verbeteren en implementeren van cultuureducatie was er de afgelopen jaren gratis ondersteuning en advies. Uitvoerder was Cultuur Educatie Stad (CES), onderdeel van de Kunstencentrum Groep. Mede door het ontbreken van een theoretisch kader voor een doorlopende leerlijn, bleven instellingen en scholen echter veelal genoodzaakt tot 'ad hoc' beleid.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Op het gebied van cultuureducatie willen we dat in de stad de structuur en kwaliteit verbetert, en dat alle scholieren cultuur-educatieve activiteiten ondernemen. Einddoel is een samenhangend provinciaal en stedelijk programma voor cultuureducatie met doorlopende leerlijn, voor professionele en amateurkunst.

Concreet willen we:

- het aantal basisscholen dat deelneemt aan het kunstmenu verhogen van 15 in het schooljaar 2013/2014 naar 35 in het schooljaar 2015/2016;
- het aantal scholieren van het voortgezet onderwijs dat de cultuurkaart gebruikt verhogen van 4.600 in het schooljaar 2012/2013 naar 12.000 in het schooljaar 2015/2016;
- het aantal scholen voor het voortgezet onderwijs dat de cultuurkaart gebruikt verhogen van 10 in het schooljaar 2012/2013 naar 39 in het schooljaar 2015/2016.

Wat gaan we hiervoor doen?**Cultuureducatie Primair Onderwijs [Gewijzigd]**

Veel aandacht in ons beleid ging uit naar het overtuigen van scholen en cultuurveld van het belang van cultuureducatie. Nu willen we vol inzetten op het verbeteren van de structuur en de kwaliteit van cultuureducatie in onze stad.

Het Rijk start vanaf 2013 *Cultuureducatie met kwaliteit*. Aan dit programma, uitgevoerd door het Fonds voor Cultuurparticipatie, nemen wij deel op basis van 'matching'. Samen met de provincie onderzochten wij hoe we dit programma het beste kunnen vormgeven. In 2013 willen we samen met de provincie dit programma activeren. Voor dit 'kunstmenu' vragen we een stevige inbreng van het onderwijs voor een goede aansluiting op de vraag. Waar mogelijk, gebruiken wij bij de vormgeving *Cultuur in de Spiegel*. Onder deze naam werkt de RuG aan een theoretisch kader voor een doorlopende leerlijn cultuureducatie, dat de ontwikkeling van het kind centraal stelt.

Bemiddeling cultuureducatie [Gewijzigd]

Het op een goede manier betrekken van relevante partijen (zoals scholen en culturele instellingen) bij een samenhangend programma voor cultuureducatie vraagt specifieke inzet en expertise. In 2013 is, mede op basis van het voornoemde onderzoek, bekend hoe gemeente en provincie deze inzet en expertise organiseren.

Cultuurkaart Voortgezet Onderwijs [Gewijzigd]

In 2013 evalueren we het pilotjaar van de gemeentelijke Cultuurkaart. Op basis hiervan bepalen we de inzet van de gemeentelijke Cultuurkaart voor schooljaar 2013-2014.

Het VO-cultuureducatieaanbod verbeteren we conform onze aanpak in het primair onderwijs'. Dat wil zeggen: een gestructureerd aanbod, zoveel mogelijk op basis van een doorlopende leerlijn, met een goede samenwerking van en binnen de verschillende cultuurdisciplines.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Schooljaar 2012/2013	Beoogd 2013/2014	Beoogd 2014/2015	Middellang termijndoel (2016)
▪ Aantal basisscholen dat deelneemt aan het kunstmenu	▪ N.v.t.	▪ 15	▪ 22	▪ 35
▪ Aantal scholieren VO dat Cultuurkaart gebruikt	▪ 4.600	▪ 6.000	▪ 8.000	▪ 12.000
▪ Aantal VO-scholen dat Cultuurkaart gebruikt	▪ 10	▪ 20	▪ 30	▪ 39

Deelprogramma 3 **OVERIG CULTUUR**

Onder het deelprogramma Overige cultuur vallen diverse activiteiten die niet aan de overige deelprogramma's zijn toe te rekenen. Het betreft hier onder andere de Kunstraad.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Overige Voorzieningen bedraagt 1,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 100 duizend euro, 300 duizend euro bijdragen derden, 100 duizend euro aan leges en een bijdrage uit de algemene middelen van 1,3 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Incidentele activiteiten

Beleidsveld

Incidentele activiteiten

Wij laten ons bij ons Cultuurbeleid adviseren door een deskundige adviesraad, de Kunstraad Groningen. De Kunstraad trekt daarvoor experts aan op de diverse onderdelen van de kunst- en cultuurwereld, zowel landelijk als specifiek voor de Groningse situatie.

Een groot en gevarieerd cultuuraanbod maakt steden een aantrekkelijke vestigingsplaats voor hoger opgeleide, creatieve professionals. Dat is goed voor de werkgelegenheid en de economie. Mensen wonen graag in de buurt van culturele voorzieningen. Bezoekers van culturele instellingen en evenementen geven geld uit in de stad. Cultuur trekt kapitaal aan en genereert werkgelegenheid in de cultuursector en in de toeleveringsindustrie. Investeren in cultuur is investeren in de economie. Dat geldt zeker voor Groningen.

Evenementen leveren een belangrijke bijdrage aan een bruisende en levendige stad. Voor evenementen is veiligheid een belangrijk thema. Daarnaast willen we ook uitdrukkelijk ruimte bieden aan nieuwe initiatieven.

Onder dit beleidsveld hebben we onze ambities en activiteiten op het gebied van de Kunstraad, kunst & economie en evenementen gebundeld.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De Kunstraad Groningen heeft zich sinds de oprichting in 2006 ontwikkeld tot een deskundig adviesorgaan. De Kunstraad beoordeelt jaarlijks de aanvragen voor culturele activiteiten en verdeelt de budgetten die daarvoor in de cultuurnota beschikbaar zijn. Hiermee hebben we een gedegen en evenwichtige beoordeling en kwalitatief goede projecten binnen de beschikbare budgetten. Ook adviseert de Kunstraad over de culturele infrastructuur in Groningen.

Groningen volgt op de Culturele Index direct Amsterdam, de nummer 1. Onderzoeker Marlet berekende de maatschappelijke waarde van het cultuuraanbod in Groningen op 340 miljoen euro. Hiervan slaat 298 miljoen in de stad neer. Dit komt overeen met een jaarlijkse welvaartswinst van ruim 17 miljoen euro.

In het vergunningenbeleid Feesten in Balans II zijn de spelregels, zoals eindtijden en geluid, die gelden rond het organiseren van een evenement vastgelegd. Er zijn drie categorieën evenementen: groot, middelgroot en klein. De afhandeling van de vergunningen en meldingen loopt nog niet altijd even efficiënt. Ook wordt er nog altijd veel afval geproduceerd bij evenementen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen onafhankelijke en deskundige advisering over kunst- en cultuur beleid in Groningen en een goed werkend verdelingssysteem voor incidentele culturele activiteiten op basis van uitgangspunten zoals vastgesteld in de cultuurnota.

Op het gebied van Kunst & Economie willen we bereiken dat:

- Groningen aantrekkelijk is als vestigingsplaats voor creatieve hoger opgeleiden en als toeristische hotspot;
- instellingen minder afhankelijk worden van subsidie;
- de stedelijke samenleving en het bedrijfsleven investeren in cultuur.

Wat gaan we hiervoor doen?**Kunstraad [Gewijzigd]**

In 2013 heeft de Kunstraad het gemeentelijke budget voor projectsubsidies voor kunst en cultuur in beheer. Drie soorten aanvragen komen hiervoor in aanmerking:

- professionele projecten (incidentenbudget);
- amateur-projecten die zich richten op vernieuwing en kwaliteitsverbetering (stimuleringsbudget amateurkunst);
- projecten op het gebied van community art (de wijk als werkplaats).

De Kunstraad beoordeelt bij welke noemer een aanvraag het beste past en beoordeelt vervolgens via door ons vastgestelde criteria.

Kunst & Economie [Gewijzigd]

We reserveren de komende jaren budget voor activiteiten die aan onze doelstellingen op het gebied van Kunst & Economie voldoen. Hierbij kan het gaan om deelname aan Promotiedagen, maar ook om onderzoek naar financieringsmodellen voor cultuur zoals crowdfunding of culturele evenementen die een meerwaarde hebben voor de economie. In 2013 realiseren we het eerste crowdfundingproject.

Vergunningverlening en afhandeling meldingen van evenementen [Gewijzigd]

Voor grote en middelgrote evenementen is een vergunning nodig. Voor kleine evenementen (tot 100 bezoekers) volstaat een melding met vaste spelregels. We onderzoeken of het mogelijk is bij kleine evenementen met een bezoekersaantal tot 200 te volstaan met een melding. Verder plaatsen we grote evenementen met voorrang op de jaarkalender, zodat grote evenementen toplocaties kunnen claimen.

Vorbereiding en houden van toezicht op grotere evenementen [Gewijzigd]

Toezicht en handhaving zijn in sterke mate gericht op preventie, bijvoorbeeld door bij de opbouw van een evenement al te controleren. Toezicht tijdens het evenement is met name gericht op de geluidsnormen en de eindtijden van een evenement. Een proef met een geluidsnorm voor bastonen dB(C) loopt. We verwachten begin 2013 definitief de geluidsnorm te kunnen vaststellen.

Stimuleren verdere verduurzaming lokale evenementen (Noorderzon, Keiweek, 4-mijl)**[Gewijzigd]**

We onderzoeken de mogelijkheden om afval bij grote evenementen terug te dringen. Er wordt een pilot gedraaid waarbij tijdens een evenement wordt geschonken in plastic bekertjes met statiegeld.

Cultuur [Extra beleidsmiddelen]

Met de vaststelling van de cultuurnota in december 2008 heeft de raad besloten de basis op orde te brengen. De middelen daarvoor zijn incidenteel afkomstig uit Stadsmeierrechten en het annuleren van het Kunstenfestival (625 duizend euro per jaar). Deze middelen zijn ingezet voor structurele subsidies aan culturele instellingen. Het wegvallen van deze incidentele middelen zal dus de nodige consequenties hebben, zeker gezien de grote bezuinigingen vanuit rijk en provincie. Dit willen wij voor de jaren 2013 en 2014 met 1,0 miljoen euro per jaar compenseren. We stellen voor dat uw raad voor 2014 1,0 miljoen euro reserveert en in 2013 1,0 miljoen euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 6. Cultuur								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
6.1	DIA/OCSW/ROEZ	Culturele infrastructuur	45.326	45.838	42.214	42.492	42.980	43.468
6.2	OCSW	Deelname aan cultuur	1.203	1.302	1.655	1.666	1.685	1.704
6.3	MD/OCSW	Overig cultuur	1.965	1.788	1.848	1.851	1.857	1.863
Totaal lasten			48.494	48.928	45.717	46.009	46.522	47.035
Baten								
6.1	DIA/OCSW/ROEZ	Culturele infrastructuur	10.702	9.942	9.604	9.604	9.604	9.604
6.2	OCSW	Deelname aan cultuur	52	92	38	38	38	38
6.3	MD/OCSW	Overig cultuur	334	508	447	447	447	447
Totaal baten			11.088	10.542	10.089	10.089	10.089	10.089
Totaal saldi voor bestemming			-37.406	-38.386	-35.628	-35.920	-36.433	-36.946
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			978	1.108	1.031	1.031	1.031	1.031
Totaal onttrekkingen			1.202	916	847	847	847	847
Totaal saldi na bestemming			-37.182	-38.578	-35.812	-36.104	-36.617	-37.130
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
6.3	OCSW	Cultuur		1.000	1.000			
6.1	ROEZ	Onderhoud Groninger Museum		100				
Totaal extra beleid				1.100	1.000	0	0	
Saldo programma + extra beleid					-36.912	-37.104	-36.617	-37.130

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

6.1 Culturele infrastructuur V 3,3 miljoen euro

Reddingsplan Groninger Museum

In 2012 is eenmalig een bedrag van 1,9 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het Groninger Museum. Dit budget ramen wij voor 2013 terug (V 1,9 miljoen euro).

Terugraming incidenteel nieuw beleid

In de begroting 2009-2012 was voor cultuur jaarlijks een incidenteel bedrag opgenomen van 500 duizend euro. Dit bedrag ramen wij voor 2013 terug (V 500 duizend euro).

Nieuwe cultuurnota

Voor de periode 2013-2016 is een nieuwe cultuurnota opgesteld. Deze nieuwe nota leidt tot een wijziging in de toedeling van activiteiten en budgetten aan de drie deelprogramma's van het programma cultuur (V 714 duizend euro)

Diversen

Het gaat hier om diverse afwijkingen zoals de verwerking van loon- en prijscompensatie, de aanpassing in de toerekening van overhead en diverse overige mutaties.

6.2 Deelname aan cultuur N 407 duizend euro

Nieuwe cultuurnota

Voor de periode 2013-2016 is een nieuwe cultuurnota opgesteld. Deze nieuwe nota leidt tot een wijziging in de toedeling van activiteiten en budgetten aan de drie deelprogramma's van het programma cultuur (N 419 duizend euro).

Vervallen inzet rijksbijdrage cultuurparticipatie

Per 2013 vervalt de rijksbijdrage van 205 duizend euro voor de cultuurparticipatie. Deze bijdrage is in 2012 in het begrotingskader verwerkt. Dat betekent dat in 2013 de lasten en de daaraan verbonden activiteiten zullen worden verminderd (V 205 duizend euro).

De overige nadelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 193 duizend euro.

PROGRAMMA 7

Verkeer

Duurzaam goed bereikbaar

Goede bereikbaarheid is essentieel voor de stad. Minstens zo belangrijk is een aangename, veilige en gezonde leefomgeving. In het programma Verkeer combineren we deze ambities. Daarbij is ons uitgangspunt met de fiets of het openbaar vervoer als het kan, met de auto als het moet. Omdat Groningen een compacte stad is, is de fiets in veel gevallen en voor veel stadjes een reëel alternatief. Om dezelfde reden is er een stevig draagvlak voor openbaar vervoer en P+R.

Groningen is de grootste stad van het Noorden. Voor de gehele Noordelijke regio vervult de stad een onmisbare functie als centrum van werkgelegenheid, onderwijs, cultuur en zorg. Goede verbindingen tussen stad en ommeland zijn daarmee dus vooral ook voor de regio van wezenlijk belang. Daarom werken we op dit gebied intensief samen met onze regiopartners.

Relevante beleidsnota's

Meerjarenprogramma Verkeer 2012-2015 (2012)
Parkeren met Perspectief (2012)
Beleidsregels Gehandicapten parkeren 2012-2022 (2012)
De Groninger Fietsenstandaard (2011)
Nota Duurzame Mobiliteit, geactualiseerde beleidsnota Verkeer en Vervoer 2011-2020 (2011)
P+R-nota 2011-2020 (2011)
Parkeren in Stad: Duurzaam Bereikbaar 2010-2020 (2010)
Bestuurlijke Voorkeursvariant Zuidelijke Ringweg Groningen (2010)
Rapport "Doorrijden de Regio in" (2010)
Raamwerk Regiorail (2009)
Eindbeeld oostelijke ringweg (2009)
Stap op! Fietsmaatregelen 2009 - 2010 (2008)
Netwerkanalyse Regio Groningen- Assen (2006)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 **Fiets**
- 2 **Openbaar vervoer**
- 3 **Auto**
- 4 **Parkeren**
- 5 **Verkeersveiligheid**
- 6 **Overig verkeer**

Deelprogramma 1 **FIETS**

Groningen is een echte fietsstad. Bijna 60% van alle verplaatsingen binnen de gemeente Groningen gebeurt op de fiets. We willen dit hoge aandeel van de fiets in de stedelijke mobiliteit vergroten. Dit doen we door een compleet en comfortabel fietsnetwerk aan te leggen en een goede en veilige stallingmogelijkheid te verzorgen aan het einde van de fietsrit.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Fiets bedraagt 1,0 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit het deelprogramma 7.4 Parkeren

Beleidsvelden

- Fietspaden/routes
- Stallingen

Beleidsveld

Fietspaden/routes

Verschuiven van de focus op de aanleg naar verbeteren van kwaliteit en doorstroming

De afgelopen jaren hebben we in de Stad flink geïnvesteerd in de aanleg van nieuwe fietspaden en fietsbruggen. Ons fietsnetwerk is mede door deze investeringen vrij compleet en verfijnd. Er blijven wensen bestaan, maar de focus in het fietsprogramma verschuift van het aanleggen van nieuwe infrastructuur naar het verbeteren van de kwaliteit en doorstroming op bestaande fietsroutes. Zo constateren we een toenemende behoefte aan bredere fietspaden door de opkomst van de e-bike. Op bredere fietspaden kunnen fietsers met aanzienlijk snelheidsverschil elkaar goed en veilig inhalen. Daarnaast verbeteren bredere fietspaden en fietsvriendelijk afgestelde verkeerslichten de doorstroming voor alle fietsers.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het aantal fietsers op het binnencordon (gebied binnen de ringwegen) neemt sinds 2000, met uitzondering van 2009, elk jaar toe. Zo hadden we in 2000 nog 98.175 fietsers in dit deel van de stad, in 2011 waren dit er 124.100; Dit betekent een toename van 26%. Het aandeel van de fiets in de modal split (de verdeling van de verplaatsingen over de vervoerswijzen/modaliteiten, zoals fiets, auto, bus) is echter vrij constant; 59% in 2004 tegenover 58,6% in 2011 (gebaseerd op cijfer 2008). De doelstelling om 60-65% in 2014 te halen is erg ambitieus.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Het fietsgebruik in en naar de stad maximaliseren.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Aantal fietsers op het binnencordon	▪ 124.100	▪ 128.500	▪ 133.000	▪ 138.000
▪ Aandeel fiets in modal split binnen de gemeente Groningen	▪ 58,6%*	▪ nvt	▪ nvt	▪ 60-65%*

* Het aandeel van de fiets in de modal split bepalen we met behulp van het verkeersmodel. Dit verkeersmodel actualiseren we om de 4 à 5 jaar. De laatste actualisatie was in het najaar van 2011 en gebruikte gegevens uit 2008. In 2008 was het aandeel van de fiets in de modal split 58,6%. Het nieuwe verkeersmodel volgt in 2016 en gebruikt 2012 als basisjaar.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Fietspaden aanleggen binnen de Stad [Gestopt]

Om het Stap Op! Pakket fietsmaatregelen 2009-2010 af te ronden, dienden nog twee fietspaden te worden aangelegd. Het fietspad langs de Noordelijke Ringweg en het fietspad langs de spoorlijn Groningen- Sauwerd. Voor beide fietspaden geldt dat de ecologische structuur de oorspronkelijke plannen onhaalbaar maakt. We stellen voor de verdere planvorming en realisatie te stoppen. Dat geldt ook voor de afronding van NZ-route (fietspad Hoogkerk). De gereserveerde middelen vallen hiermee vrij en worden toegevoegd aan de algemene middelen.

Fietspaden aanleggen tussen Stad en Ommeland (Fietsroute Plus)

Samen met de provincie Groningen en Regio Groningen- Assen stimuleren wij het gebruik van de fiets. Tussen Stad en Ommeland realiseert de provincie daarom zogenaamde Fietsroutes Plus. Een Fietsroute Plus is een fietspad dat breder en comfortabeler is dan een gewoon fietspad. Door de aanleg van deze fietsroutes wordt het fietsen prettiger en veiliger, waardoor op afstanden tot vijftien kilometer meer mensen voor de fiets kiezen in plaats van de auto.

De aanleg van de Fietsroutes Plus ligt bij de provincie, wij zijn er nauw bij betrokken. Onze aandacht gaat vooral uit naar een goede aansluiting van de Fietsroutes Plus op ons stedelijk netwerk. In 2013 wordt het fietspad Groningen- Bedum opgeleverd en vindt er planvorming plaats voor de fietspaden Groningen- Ten Boer en Groningen- Winsum.

Beleidsveld

Stallingen

Meer fietsers leidt tot grotere stallingbehoefte

Het aantal fietsers op het binnencordon nam de afgelopen tien jaren toe. Meer fietsers betekent ook meer behoefte aan stallingplekken. Een goede stallingvoorziening heeft een tweeledig effect. Enerzijds stimuleert het Stadgers en Ommelanders om de fiets te pakken en anderzijds voorkomen we overlast van geparkeerde fietsen op straat. Naast gebouwde voorzieningen plaatsen we in de wijken extra fietsklemmen (zie programma 8, beleidsveld Jongeren).

Cameratoezicht in fietsenstallingen

In onze vier binnenstadstallingen wordt toezicht gegarandeerd. Niet langer bemand, maar voornamelijk met behulp van camera's. In de avond ('s zomers na 21.00 uur en 's winters na 18.00 uur) zijn de stallingen wel bemand. Door invoering van cameratoezicht drukken we de kosten en we blijven een veilige en goede stallingmogelijkheid aanbieden.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Steeds meer Stadgers vinden de weg naar onze vier (binnenstad)stallingen. Het gaat om: Haddingestraat (75 plekken), Peperstraat (200), Boteringestraat (705), Pathé (250). In totaal 1.230 plaatsen. Door de opening van de stalling in de Peperstraat is het aantal gebruikers van de fietsenstallingen fors toegenomen en daarmee hebben we de overlast van op straat geparkeerde fietsen teruggedrongen. Omdat deze stalling later is geopend dan gepland hebben we niet helemaal de doelstelling voor 2011 gehaald.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen het fietsgebruik in de stad maximaliseren, fietsers service en comfort bieden en de overlast van geparkeerde fietsen op straat voorkomen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Aantal gebruikers van fietsenstallingen in de binnenstad	▪ 204.600	▪ 220.000	▪ 225.000	▪ 230.000

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Fietsparkeren Binnenstad

Om de ruimte in de binnenstad optimaal te benutten en alle gebruikers ervan (fietsers én voetgangers) een prettig verblijf te garanderen, heeft uw raad de maatregelenpakketten "De Groninger Fietsenstandaard" en "Ruimte voor de binnenstad" vastgesteld. In 2013 evalueren we de

.....
pilots uit deze pakketten en we bekijken welke maatregelen we verder kunnen treffen om het fietsparkeerprobleem in de binnenstad op te lossen.

Fietsparkeren Hoofdstation [Gestopt]

Net als in de binnenstad is de behoefte aan fietsstalling op het Hoofdstation groot en is de beschikbare ruimte beperkt. Naar aanleiding van de motie van uw raad onderzocht we de mogelijkheid voor extra stallingcapaciteit rondom de fietsflat. We stellen voor dit project te stoppen. De gereserveerde middelen vallen hiermee vrij en worden toegevoegd aan de algemene middelen.

.....
Fietsparkeren station Europapark

Vanaf het weekend van 8 en 9 december 2012 stoppen de eerste treinen op het nieuwe station Europapark. Vanaf dat moment wordt ook de fietskelder bij het station, die plaats biedt aan 1500 fietsen, in gebruik genomen.

Deelprogramma 2 **OPENBAAR VERVOER**

Groningen is een aantrekkelijke stad. Je kunt er goed wonen, werken, cultuur snuiven, winkelen en ontspannen. Dat geldt niet alleen voor onze Stadgers, ook inwoners uit de Regio en de rest van Nederland weten onze stad te vinden. Er is dan ook een sterke pendel van en naar de stad. Al deze verplaatsingen kunnen en willen we niet per auto faciliteren. We ontwikkelen daarom een hoogwaardig (regionaal) openbaarvervoersysteem, met onze stad als knooppunt en met uitstekende aansluitingen naar de belangrijkste bestemmingen in de stad.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma openbaar vervoer bedraagt 178 duizend euro. De lasten worden gedekt uit overige inkomsten.

Beleidsvelden

- Spoor
- Bus

Beleidsveld **Spoor**

Analyse **Hoe staan we ervoor?**

In het kader van het Regionaal Specifieke Pakket (RSP) hebben we de afgelopen jaren plannen en ontwerpen gemaakt voor diverse spoorse projecten en de samenkomst van de sporen in het stationsgebied. In 2012 zijn er rondom deze projecten belangrijke besluiten genomen. Het nieuwe college gaat zich beraden op de OV-bereikbaarheid van de stad.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

Zo veel mogelijk mensen met het openbaar vervoer naar, vanuit en binnen de stad laten reizen. We willen het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets maximaliseren, als alternatief voor de auto.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (2014)
▪ Aandeel OV (bus en trein) modal split binnen de gemeente Groningen	▪ 4,2%*	▪ nvt	▪ nvt	▪ 5%*
▪ Aantal in- en uitstappers op de treinstations op een gemiddelde werkdag	▪ 39.036	▪ 39.500	▪ 40.000	▪ 40.000

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Spoorlijn Groningen - Heerenveen

Het plan voor de aanleg van de spoorlijn Groningen - Heerenveen acht de Stuurgroep niet haalbaar. De aanleiding is een tekort van ruim 100 miljoen euro voor de aanleg en een jaarlijks tekort van 6 miljoen euro voor de kosten voor beheer en onderhoud. Het besluit is voorgelegd aan de Staten van Friesland en Groningen. Het budget voor Groningen Heerenveen is 577 miljoen euro. Het Groningse aandeel is daarvan 260 miljoen euro en het Friese aandeel 317 miljoen euro. Bij schrappen van de spoorlijn Groningen - Heerenveen valt 260 miljoen euro vrij binnen Groningen. Concrete projecten zijn nog niet bekend, wel dat het naar projecten gaat die de economie en de infrastructuur van het Noorden versterken.

Spoorlijn Groningen - Leeuwarden

Er komt een extra sneltrein op de spoorlijn tussen Groningen en Leeuwarden. De provincies Groningen en Fryslân, de gemeenten Leeuwarden, Groningen en Zuidhorn, ProRail en de overige gemeenten aan het spoor werken samen aan dit project. De verwachting is dat de trein eind 2017 rijdt. Naast de komst van een extra (vierde) trein per uur zijn de ruimte-reservering voor een

.....
toekomstig station Hoogkerk en de ondertunneling van het spoor bij de Paterswoldseweg de belangrijkste onderwerpen voor de stad.

Begin 2013 werken we de plannen uit en starten de ruimtelijke procedures (Tracéwetprocedure en Milieueffectrapportage). Medio 2013 nemen de Provinciale Staten van Groningen en Fryslân een besluit over de maatregelen en het budget. De publicatie van het Ontwerp Tracébesluit komt in het najaar van 2013. De aanbesteding van het werk start daarna.

Spoorlijn Groningen - Assen - Zwolle

In de NS-dienstregeling 2013 rijden er vier (2 stoptreinen en 2 intercity) treinen per uur tussen Groningen en Zwolle. In 2013 onderzoeken we of op dit traject tussen Assen en Groningen zelfs een 5^e en 6^e trein mogelijk is. Tevens onderzoeken ProRail en het ministerie van I&M de mogelijkheid om de treindiensten naar het Noorden te versnellen. Door een kortere reistijd sluiten zowel landelijke als regionale treinen beter op elkaar en het busvervoer aan.

Stationsgebied

Sinds een aantal jaar werkt de gemeente samen met de provincie, het Rijk, ProRail en NS aan de toekomst van het Stationsgebied. Deze samenwerking kent twee accenten. De ontwikkelingsvisie Stationsgebied onder onze regie en de Knoop Groningen onder regie van de provincie.

Binnen het project Knoop Groningen vallen de wijzigingen aan de sporen die door de komst van extra treinen nodig zijn, het verplaatsen van het opstel terrein en de aanleg van een transfervoorziening. In 2013 worden hierover nadere keuzes gemaakt en zal aan een aanbestedingsstrategie worden gewerkt.

De ontwikkelingsvisie Stationsgebied is breder en omvat in feite de gehele zone rondom het Hoofdstation. Samen met De Zwarte Hond en Movares hebben we voor dit deelproject een ontwikkelstrategie in de vorm van een zogenaamde “beslisboom” opgesteld. Nadere uitwerking hiervan is in 2013 beperkt. De focus ligt bij het deelproject Knoop Groningen.

Beleidsveld

Bus

Exploitatie OV onder druk

Ons openbaar vervoersysteem heeft te maken met een groeiende vraag. Dat is mooi, maar het heeft een keerzijde. Door toenemende kosten staat de exploitatie van het openbaar vervoer onder druk. Het tekort wordt op twee manieren teruggedrongen. Enerzijds past het OV-bureau dienstregelingen aan, zodat personeel en materieel efficiënter kunnen worden ingezet. Anderzijds treffen wij maatregelen om de kosten per kilometer te verminderen. We doen dit door tal van infrastructurele investeringen, die de reistijd en -afstand verkorten.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
 Het aantal busreizigers op zowel reguliere lijnen als op de P+R-lijnen neemt al jaren fors toe. Reizen er in 2005 nog 15,8 miljoen mensen met de bus in de stad. In 2011 was dit aantal opgelopen tot 20,6 miljoen. Ook het aantal P+R-reizigers neemt toe, van 0,9 miljoen in 2005 tegenover 2,6 miljoen in 2011. De laatste jaren is er sprake van een lichte stijging van het aantal busreizigers, in overeenstemming met onze doelstelling.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
 Zo veel mogelijk mensen met het openbaar vervoer naar, vanuit en binnen de stad laten reizen. We willen het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets maximaliseren, als alternatief voor de auto.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beogd 2012	Beogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ Aantal busreizigers in de Stad (in miljoenen reizigers)	▪ 20,6	▪ 20,8	▪ 20,9	▪ 21
▪ Aantal P+R-busreizigers (in miljoenen reizigers)	▪ 2,6	▪ 2,8	▪ 2,9	▪ 3
▪ Totaal aantal toegankelijke bushaltes binnen de gemeente Groningen	▪ 160	▪ 240	▪ 320	▪ 420

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

HOV-as Peizerweg

Om een hoogwaardige openbare verbinding (HOV) te maken tussen P+R Hoogkerk en het Hoofdstation moeten we nog één deel van het tracé aanleggen. Deze laatste (3e) fase betreft het tracédeel Paterswoldseweg-Hoofdstation. Met het oog op de verkeersveiligheid maken we een ongelijkvloerse kruising van het spoor en de Paterswoldseweg. In 2013 staat planontwikkeling centraal.

Aansluiting P3 op Europaweg

Het P+R-terrein Europapark bestaat sinds 2006 en functioneert goed. In 2013 wordt deze P+R aangesloten op de Europaweg. Hiermee realiseren we een snellere doorstroming voor de bus vanaf het terrein naar het UMCG en de binnenstad. Daarnaast kunnen automobilisten nog gemakkelijker gebruik maken van deze P+R.

Busdoorstroming Europaweg

Om de busdoorstroming richting de binnenstad en het UMCG over de Europaweg te verbeteren, leggen we op de Europaweg in 2013 een aparte busbaan stad in en stad uit aan.

Bus toe- en afrit Hoogkerk

Om de busdoorstroming naar en vanaf P+R Hoogkerk op de A7 te verbeteren, realiseren we een aparte bustoe- en afrit. We verwachten in 2013 te kunnen starten met de uitvoering.

Halteplan toegankelijkheid

Het toegankelijk maken van bushaltes, in combinatie met de inzet van lagevloerbussen, maakt het openbaar vervoer in de stad beter toegankelijk voor ouderen, gehandicapten en reizigers met kinderwagens. In overeenstemming met het provinciale halteplan wordt voor 2015 van ons verwacht dat wij 420 van de 650 haltes in de stad (64,6%) toegankelijk maken. In 2013 verwachten we circa 80 haltes te realiseren.

Dynamische Reis Informatie Systemen (DRIS) op belangrijke haltes

Sinds eind 2008 werken we in samenwerking met het OV-bureau aan de invoering van DRIS. Met DRIS worden reizigers via digitale schermen geïnformeerd over de actuele aankomst- en vertrektijd van hun bus. Al sinds december 2009 informeren we de reizigers in de bus. De komende periode gaan we ook de wachtende busreizigers op de bushalte via DRIS informeren. We

.....
voorzien daarvoor 150 van de 650 bushaltes in Groningen van informatiepanelen. De aanbesteding ronden we in 2012 af, de uitvoering start in 2013.

Bijdrage OV bureau [Extra beleidsmiddelen]

De jaarlijkse bijdrage aan het OV-bureau is 159 duizend euro. We stellen voor dit bedrag voor 2013 beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen en dat u dit bedrag voor 2014 reserveert.

In ons ommeland is sprake van een lage mate van verstedelijking. De auto is dan ook een belangrijk vervoersmiddel voor het sociaal en economisch functioneren van de stad en de omgeving. Om de stad ook in de toekomst goed bereikbaar te houden, zijn aanpassingen aan de hoofdautostructuur nodig. Niet alleen voor de economie van de stad, maar ook om te voorkomen dat er alternatieve autoroutes ontstaan op plekken in de stad waar dat ongewenst is.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Auto bedraagt 463 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 163 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 300 duizend euro.

Beleidsvelden

- Regionale ontsluiting en ringwegen
- Stedelijke hoofdstructuur
- In de wijken

Beleidsveld

Regionale ontsluiting en ringwegen

Uitbreiden van capaciteit op de ringwegen

De komende jaren neemt de druk op het wegensysteem toe. Meer autoverkeer leidt tot doorstromingsproblemen en een verminderde leefbaarheid in de stad. We lossen dit op door zowel goede OV en fiets -alternatieven te bieden voor de auto en anderzijds de capaciteit van ons ringwegensysteem te vergroten. We doen dit nu al met de Oostelijke Ringweg en vanaf 2015 starten we met de Zuidelijke Ringweg.

Rijksmiddelen beter benutten

Recent heeft het Rijk een subsidie toegekend aan de Regio Groningen Assen van 8,6 miljoen euro. Met deze subsidie investeren stad en regio in de activiteiten DVM, Groningen bereikbaar houden en mobiliteitsmanagement. Tevens financieren we een aantal fietsprojecten uit dit budget.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Uit het eind 2011 geactualiseerde verkeersmodel blijkt dat het aandeel van de auto ten opzichte van andere vervoersvormen over de periode 2004-2008 is toegenomen. In 2004 bedroeg het aandeel van de auto in de modal split 36,8% tegenover 39,1% in 2008 (basisjaar verkeersmodel 2011). Dit terwijl we streven naar een percentage tussen 30 en 35. De uitkomsten van het model worden onderschreven door de feitelijke tellingen van het aantal auto's op het binnencordon. Ook daarin zien we een stijging; van 244.100 in 2010 naar 247.200 in 2011. Deze cijfers liggen boven onze streefwaarde van 238.000. De toename van het autoverkeer heeft zijn weerslag op zowel de doorstroming op onze ringwegen als de stedelijke hoofdstructuur. Over de gehele linie is de doorstroming onvoldoende. We werken dan ook aan meerdere (grote) projecten om de doorstroming op de ringwegen en de stedelijke hoofdstructuur te verbeteren.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel 2014
▪ Aantal auto's op het binnencordon (werkdag)	▪ 247.200	▪ 243.000	▪ 240.000	▪ 238.000
▪ Aandeel van de auto in de modal split binnen de Gemeente Groningen	▪ 39,1%*	▪	▪	▪ 30-35%

* Het aandeel van de auto in de modal split bepalen we eens in de 4-5 jaar. Het percentage uit het in 2011 geactualiseerde verkeersmodel gaat over basisjaar 2008 en bedraagt 39,1%. In 2016 bepalen we de

modal split weer en we maken gebruik van gegevens uit basisjaar 2012. In de periode 2012 tot en met 2015 bepalen we geen nieuw percentage.

Doelen

Wat willen we bereiken?

De doorstroming van de auto op onze hoofdwegen (ring) verbeteren.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Zuidelijke Ringweg Groningen

Nadat in de zomer van 2012 het definitieve ontwerp voor de Zuidelijke Ringweg is vastgesteld, werken we in 2013 aan het Ontwerp Tracébesluit. Dit resulteert eind 2013 in een onherroepelijk Tracébesluit. Het project komt daarna in een volgende fase, te weten de voorbereiding op de uitvoering.

Opwaarderen Oostelijke Ringweg

Samen met de provincie Groningen en Rijkswaterstaat verbeteren we de doorstroming en verkeersveiligheid op de Oostelijke Ringweg. Dit doen we door alle kruisingen op de oostelijke ringweg ongelijkvloers te maken. Verkeerslichten zijn dan niet meer nodig. Het verkeer stroomt hierdoor beter door. In 2013 zijn de kruispunten Kardingse/Ulgersmaborg, Beijum Zuid/De Hunze en Beijum Noord/Groningerweg in uitvoering. De werkzaamheden op het kruispunt Lewenborg/Ulgersmaborg zijn in 2013 afgerond.

Noordzeebrug vervangen en kruising Bedumerweg/Noordelijke ringweg ongelijkvloers maken

Samen met de provincie Groningen vervangen we de Noordzeebrug over het Van Starckenborghkanaal. De nieuwe brug wordt hoger om hem geschikt te maken voor het vervoer van meerdere lagen containers op de vaarweg Lemmer-Delfzijl. De bestaande brug wordt volledig gesloopt en vervangen door een nieuwe vaste brug. Aan de oostkant van de weg komt een fietspad. Aan de zuidkant van de brug komt een rolpad voor fietsers. Tegelijkertijd wordt de kruising van de Noordelijke ringweg met de Bedumerweg ongelijkvloers gemaakt en komen daarmee de verkeerslichten te vervallen.

Groningen Bereikbaar! houden

We houden de stad bereikbaar, ook tijdens de bouw van onze grote projecten. Dat gaat niet vanzelf. Met de projectorganisatie Groningen Bereikbaar! stemmen we de bouwwerkzaamheden op elkaar af en we zorgen voor een zo slim mogelijke fasering in de uitvoering. Daarnaast sturen we op verandering in mobiliteitsgedrag door het bieden van alternatieven.

Investeren in dynamisch verkeersmanagement (DVM)

In 2012 hebben we de eerste stappen gezet op het gebied van dynamisch verkeersmanagement. Samen met Rijkswaterstaat en de provincie Groningen hebben we informatieborden geplaatst op enkele aanrijroutes naar de stad en hebben we een start gemaakt met het verbeteren van de doorstroming bij thuiswedstrijden van FC Groningen. In de komende jaren, zowel tijdens de uitvoering van de grote projecten als daarna, groeit de noodzaak om verkeersstromen goed te kunnen sturen. DVM helpt ons hierbij en zorgt ervoor dat de beschikbare capaciteit op onze wegen beter wordt benut. Vanaf 2013 tot en met 2020 investeren we daarom samen met de provincie 14 miljoen euro in DVM.

Mobiliteitsmanagement

Met het regionaal convenant Mobiliteitsmanagement Regio Groningen- Assen nemen we samen met werkgevers, de landelijke Taskforce Mobiliteitsmanagement, de provincies Groningen en Drenthe, de Regio Groningen-Assen en de gemeente Assen maatregelen om de automobiliteit in het woon-werkverkeer met tien procent terug te dringen. De maatregelen moeten ertoe leiden dat het totale autoverkeer tijdens de spits met vijf procent afneemt.

Stedelijke hoofdstructuur

Veel autoverkeer in zuidoosten Groningen

Vooraf ten zuiden en oosten van de binnenstad zijn de knelpunten in de autobereikbaarheid dagelijks waarneembaar. Gezien de al bestaande verkeersdruk in het zuidoosten van de stad en de verwachte toename door de ontwikkeling van de Eemskanaalzone is hier nieuwe infrastructuur nodig.

Hoe staan we ervoor?

Sinds 2011 is de Berlagebrug onderdeel van de stedelijke hoofdstructuur en biedt deze brug automobilisten een alternatieve route in het drukke zuidoosten van Groningen. In de omgeving van het Martiniziekenhuis en de Laan Corpus den Hoorn blijkt uit tellingen een toename van verkeer, waardoor de doorstroming onder druk staat.

Wat willen we bereiken?

De doorstroming van de auto op onze stedelijke hoofdstructuur verbeteren.

Wat gaan we hiervoor doen?

Sontweg / Sontbrug

We leggen de Sontbrug en het Sontwegtracé aan om Meerstad te ontsluiten en te verbinden met de bestaande stad. De Sontbrug krijgt een gescheiden infrastructuur voor fiets, auto en bus over het Winschoterdiep. In 2013 werken we de plannen hiervoor verder uit.

Doorstroming Van Ketwich Verschuurlaan / Laan Corpus den Hoorn / Bypass Boerhaaverotonde [Gestopt]

Door de hoge verkeersdruk laat de doorstromingskwaliteit van de Laan Corpus den Hoorn en de Van Ketwich Verschuurlaan te wensen over. We stellen voor dit project te stoppen. De gereserveerde middelen vallen hiermee vrij en worden toegevoegd aan de algemene middelen.

Herinrichting Diepenring

In de visie Diepenring “De parels en de ketting” hebben we aangegeven, dat de Diepenring, het visitekaartje van de stad, een opwaardering zou krijgen. We stellen voor dit project te stoppen. De gereserveerde middelen vallen hiermee vrij en worden toegevoegd aan de algemene middelen.

Vervangen Herewegviaduct

In verband met achterstallig onderhoud en recente inspecties is vervanging van het Herewegviaduct uiterlijk 2015 nodig. De geschatte investeringskosten hiervan bedragen 25-30 miljoen euro. In 2013 werken we de plannen verder uit en kunnen we ook een betere kostenindicatie geven. Zie ook: Programma 9 Onderhoud en beheer openbare ruimte, deelprogramma Onderhoud infrastructuur.

Visie autostructuur / sectorenmodel

De komende jaren staan grote infrastructurele veranderingen op stapel. De verbouwing van de Zuidelijke Ringweg en de aanleg van het Sontwegtracé leiden tot aanpassingen in de verkeerscirculatie van de stedelijke hoofdwegstructuur. De routekeuze van een deel van de automobilisten valt daardoor straks anders uit. De huidige verdeling van het autoverkeer in onze stad gaat daardoor veranderen. Op sommige wegen wordt het drukker en op andere juist minder druk. Bovendien verandert de verkeersbelasting van kruispunten en daardoor de doorstromingscapaciteit. Gezien deze ontwikkelingen moeten wij zorgvuldig naar ons hele wegennet kijken of er geen ongewenste effecten optreden en of er eventueel aanvullende circulatiemaatregelen nodig zijn (sectorenmodel).

Beleidsveld

In de wijken

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De afgelopen jaren hebben we verschillende verzoeken van Stadgers voor relatief kleine verkeersmaatregelen ingewilligd. Verder zijn snelheid beperkende maatregelen getroffen op Zernike en snelheidsdisplays aangelegd.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Verbeteren van de verkeersveiligheid en leefbaarheid in onze wijken.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Diverse kleine verkeersmaatregelen en reconstructies

Met het meerjarenprogramma Verkeer 2012-2015 heeft u tot en met 2015 een jaarlijks budget van 175 duizend euro beschikbaar gesteld om gehoor te kunnen geven aan verzoeken van Stadgers. Met dit budget zullen we in 2013 een groot aantal verzoeken kunnen honoreren.

Deelprogramma 4 **PARKEREN**

In ons parkeerbeleid maken we onderscheid tussen kort en lang parkeren. Met kort parkeren bedoelen we bezoekers van de stad die bijvoorbeeld gaan winkelen, naar het museum gaan of op bezoek komen in het ziekenhuis. Deze doelgroep faciliteren we, liefst in parkeergarages, dichtbij de plaats van bestemming. Met lang parkeren richten we ons vooral op de grote groep forenzen van onze stad. Hiervoor realiseren we P+R-terreinen aan de randen van de stad.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma parkeren bedraagt 14,1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit de exploitatie van het parkeerbedrijf 12,1 miljoen euro, vergoeding politie 1,8 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 100 duizend euro.

Beleidsvelden

- Parkeervoorzieningen
- Parkeerbedrijf

Beleidsveld **Parkeervoorzieningen**

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In de stad bieden we verschillende vormen van parkeren aan. Straatparkeren dichtbij het centrum en in de schilwijken en parkeren in garages en in buurtstallingen. Daarnaast bieden we lang parkeren aan op P+R-terreinen aan de randen van de stad. We constateren dat de afgelopen jaren het kort parkeren, vooral in onze garages, achterblijft bij onze verwachtingen. Dit heeft negatieve financiële consequenties als gevolg. Het lang parkeren op P+R-terreinen is een succes en heeft een positief effect op de leefbaarheid van de binnenstad. De bezettingsgraad op P+R-terreinen ligt net als de waardering van de gebruikers hoog.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ Gemiddelde bezetting P+R-terreinen op werkdagen	▪ 62%	▪ 65%	▪ 70%	▪ 80%
▪ Gemiddeld rapportcijfer P+R	▪ 7,8	▪ 8	▪ 8	▪ 8
▪ Gemiddeld rapportcijfer parkeergarages	▪ 7,5	▪ 8	▪ 8	▪ 8

Doelen

Wat willen we bereiken?

Bezoekers en gebruikers van onze stad goede parkeervoorzieningen bieden.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Parkeergarages

In 2013 bouwen we een parkeergarage onder SOZAWE en onder het Forum. De garage onder SOZAWE wordt eind 2013 opgeleverd en in gebruik genomen. Voor de Forumgarage verwachten we de oplevering begin 2017.

P+R Terreinen [Gewijzigd]

Het realiseren van P+R-voorzieningen is een speerpunt in ons en het regionale beleid. Op strategische plaatsen aan de randen van de stad gaan wij nieuwe P+R-terreinen realiseren en wij breiden succesvolle P+R-terreinen uit, zoals:

- P+R Haren (uitbreiding);
- P+R Kardingse (uitbreiding);
- P+R Driebond (nieuw).

Wij stellen voor het project P+R Zernike te stoppen. De gereserveerde middelen vallen hiermee vrij en worden toegevoegd aan de algemene middelen.

Kwaliteitsverbetering P+R-terreinen

Met de komst van nieuwe P+R terreinen wordt een impuls gegeven aan de ketenmobiliteit naar de stad. In de in 2010 vastgestelde parkeernota "Parkeren in Stad: Duurzaam Bereikbaar" is een budget opgenomen voor kwaliteitsverbetering op onze P+R-terreinen. Voorbeelden van concrete maatregelen zijn betere en actuele verwijsinformatie voor het parkeren, extra toezicht, goede verlichting en toiletvoorzieningen.

Aansluiting P+R Europapark op Europaweg

Voor de bereikbaarheid vanuit de zuidoostelijke Ommelanden en het beter functioneren van de P+R Europapark komt er een rechtstreekse aansluiting van dit P+R-terrein op de Europaweg ('Oude A7').

Specifieke duurzaamheidsmaatregelen parkeren

Met de aanleg, uitbreiding en kwaliteitsverbetering van P+R terreinen worden veel maatregelen getroffen die de duurzaamheid ten goede komen. Daarnaast richten we ons in 2013 op een aantal specifieke duurzaamheidsmaatregelen, die hun grondslag hebben in de in 2010 vastgestelde parkeernota "Parkeren in Stad: Duurzaam Bereikbaar", zoals:

- Vervanging van niet energiezuinige verlichting door bijvoorbeeld ledverlichting in bestaande parkeergarages (bij nieuwe garages wordt dit direct meegenomen);
- Het aanbieden en promoten van oplaadpunten voor elektrische voertuigen (auto's en fietsen) bij P+R-terreinen en OV-locaties;
- Het stimuleren van autodelen door daarvoor aparte parkeerplaatsen te realiseren.

Beleidsveld

Parkeerbedrijf

Parkeerbeleid weer kostendekkend maken

Ons uitgangspunt is een kostendekkend parkeerbeleid. Vanaf 2008 is er echter sprake van een tekort, voor een groot deel veroorzaakt door achterblijvende inkomsten uit onze parkeergarages; bezoekers van de stad moeten onze (nieuwe) parkeergarages ontdekken. Ook het succes van onze P+R-terreinen heeft haar invloed; we zien kort parkeerders gebruik maken van P+R in plaats van onze garages. Met het doorvoeren van maatregelen uit "Parkeren met Perspectief" willen we ons parkeerbeleid weer kostendekkend maken.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het traditionele 'evenwicht' in financiële zin tussen straatparkeren, parkeren in garages en P+R is in Groningen uit balans geraakt. Met de nota "Parkeren met perspectief" is een pakket maatregelen opgenomen dat ertoe moet bijdragen dat het Parkeerbedrijf op termijn weer structureel financieel gezond wordt. Het 'evenwicht' tussen omzet genererende activiteiten en kostendragers willen we zo weer herstellen. De implementatie, operationalisering en het effect van de maatregelen uit Parkeren met Perspectief zal blijvend worden gemonitord. Het resultaat in 2013 voor het gehele Parkeerbedrijf wordt voorlopig geschat op 60 duizend euro positief.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Bezoekers en gebruikers van onze stad goede parkeervoorzieningen bieden op een bedrijfseconomisch verantwoorde wijze.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Resultaat Parkeerbedrijf [Extra beleidsmiddelen]

Het resultaat van het Parkeerbedrijf staat al enige jaren onder druk. In de begroting 2012 is voorgesteld om de verliezen van het Parkeerbedrijf op te lossen door 10 miljoen euro beschikbaar te stellen. Deze 10 miljoen euro hebben we verdeeld over drie jaarschijven; 7,4 miljoen euro in 2012, dit jaar 1,2 miljoen euro en volgend jaar 1,4 miljoen euro. Wij stellen dan ook voor dat uw raad in 2013 1,2 miljoen beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 1.4 miljoen euro reserveert.

Ook in 2013 blijft het resultaat onder druk staan. Dit komt voor een belangrijk deel door de economische recessie. Landelijk is het beeld dat de parkeervraag vanaf 2010 tussen de 5% en 10%

.....
is gedaald. Ook de groei van het bezoek aan de stad Groningen kent een lichte daling. Een kentering is vooralsnog niet te verwachten.

De groei van de inkomsten uit de gemeentelijke parkeergarages vakt ook af. Hiermee komt ook de meerjarenprognose onder druk te staan. Dat is hoofdzakelijk te wijten aan het uitblijven van ontwikkelingen en het anders invullen van beoogde programma's (kantoorontwikkeling, woningbouw). Ook concurreren parkeergarages (gemeentelijk en niet-gemeentelijk) meer met elkaar dan waar we in eerdere prognoses rekening mee hebben gehouden.

De omzet uit het straatparkeren stijgt licht doordat de handhaving in vergelijking met voorgaande jaren weer op volledige sterkte is. Ook worden de tarieven van het straatparkeren verhoogd (leges en tarief parkeerautomaten). Het aantal betaalde parkeerplaatsen op straat neemt wel af en er wordt meer ingebroken in parkeerautomaten. Dit laatste zal met de introductie van de card-only automaten in het laatste kwartaal van 2013 niet meer gebeuren.

Het resultaat 2013 voor het gehele Parkeerbedrijf wordt voorlopig geschat op 50 duizend euro negatief. Belangrijk is te vermelden dat deze prognose gepaard gaat met enkele risico's. De bezettingsgraad van de Damsterdiepgarage en de bijdrage van het OV-bureau (500 duizend euro) zijn de belangrijkste.

.....
Exploitatie straatparkeren

In de gemeente Groningen staan 292 parkeerautomaten. Deze automaten genereren een jaaronzet van 3 miljoen euro (inclusief het GSM-parkeren). In het laatste kwartaal van 2013 wordt het huidige automatenpark vervangen door nieuwe card-only automaten parkeerautomaten. De komende jaren zal het aantal parkeerautomaten en de bijbehorende omzet aan fluctuatie onderhevig zijn. Deze fluctuatie wordt veroorzaakt door onder andere de uitvoering van de Visie Diepenring en een mogelijke uitbreiding van betaald parkeergebieden (onder andere Helperplein en Oranjebuurt). De gevolgen van de Visie uitvoering van de Diepenring zijn meegenomen in het meerjarenbeeld van het Parkeerbedrijf.

De functionaliteit van het digitale parkeervergunningensysteem wordt uitgebreid als gevolg van het heffen van leges bij het gehandicaptenparkeren. Ook kijken we naar een uitbreiding van het aantal aanbieders van GSM-parkeren.

.....
Exploitatie parkeergarages

Het Parkeerbedrijf is verantwoordelijk voor het beheer, het onderhoud en de exploitatie van de gemeentelijke parkeergarages. Eind 2011 is de Damsterdiepgarage geopend en eind 2013 zal de SOZAWE-garage in exploitatie worden genomen. De opening van de Forumgarage wordt in 2017 verwacht. Door middel van uitvoering van het Marketing- en communicatieadvies Parkeergarages (dit rapport is eind 2012 aangeboden) zal het exploitatieresultaat van de productgroep Parkeergarages (begroot 2013- 2,3 miljoen euro) moeten worden verbeterd.

.....
Beheer P+R terreinen

Het Parkeerbedrijf is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van de P+R-terreinen in de Gemeente Groningen. De komende jaren wordt flink geïnvesteerd in nieuwe P+R-terreinen (Zernike, Driebond) en uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van de bestaande terreinen (P3/Europapark, Kardingse en Haren). Alle terreinen zullen ook een uniforme uitstraling en uniform voorzieningenniveau krijgen. Het P+R-terrein Hoogkerk zal hiervoor als referentie worden gebruikt.

.....
Stadstoezicht

Het effect van het parkeerbeleid is voor een groot gedeelte afhankelijk van de handhaving van het parkeerbeleid. Aangezien de personele capaciteit van de vakdirectie Stadstoezicht vanaf halverwege 2012 volledig ingevuld is, wordt een lichte stijging van het financieel resultaat van de handhaving verwacht. Ook de verwachte compensatie van de Wet Mulder inkomsten zal in 2013 een verbetering van het resultaat laten zien.

.....
Parkeergarage Damsterdiep [Extra beleidsmiddelen]

Bij de bouw van de parkeergarage Damsterdiep is vertraging ontstaan als gevolg van verzakkingen in de directe omgeving. De gemeente en aannemer verschillen van mening over de verantwoordelijkheid voor de extra kosten. In mei 2012 heeft de Raad van arbitrage ons niet in het gelijk gesteld. Dit betekent dat de vertragingkosten voor rekening van de gemeente komen. De precieze omvang van de claim is nog niet duidelijk. Deze zijn afhankelijk van de claim van de aannemer. Op basis van de gesprekken met de aannemer tot nu toe verwachten we een claim van 4,2 miljoen euro. Er is nog geen overeenstemming

bereikt met de aannemer. Het bedrag kan dus nog wijzigen. We stellen voor dat uw raad hiervoor 4,2 miljoen euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

In onze stad moeten de inwoners zich veilig voelen, zo ook in het verkeer. Verkeersveiligheid staat dan ook hoog op de agenda. In de afgelopen decennia is de verkeersveiligheid toegenomen, terwijl het aantal autokilometers nog steeds groeit. Het blijven inzetten op nog verdere daling van het aantal verkeersslachtoffers blijft daarom voortdurende aandacht vragen. Om verkeersveiligheid succesvol te kunnen bevorderen, is afstemming van maatregelen op het gebied van infrastructuur, verkeerseducatie en handhaving noodzakelijk. Dit vraagt om een integrale benadering en nauwe samenwerking met politie maar ook met bijvoorbeeld schoolbesturen, ouders en bewoners. Jaarlijks wordt een verkeersongevallenanalyse gemaakt. Deze analyse geeft ondermeer inzicht in locaties waar de meeste ongevallen plaatsvinden. Daarnaast geeft het ook een beeld welke leeftijdscategorieën het meeste slachtoffer worden van ongevallen. Deze cijfers geven richting aan de beleidskeuzes die wij maken op het gebied van verkeerseducatie en het aanpassen van infrastructuur.

GELD

Er zijn geen baten en lasten begroot binnen dit deelprogramma.

Beleidsvelden

- Verkeersveiligheid

Beleidsveld

Verkeersveiligheid

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Door middel van zowel fysieke maatregelen als door verkeerseducatie geven wij een impuls aan de verbetering van de verkeersveiligheid. Zo hebben we de afgelopen jaren 48 (basis)schoolomgevingen verkeersveiliger gemaakt, richten we vier zogenaamde “black-spots” in als 30 km/h-gebied en we verzorgen een jaarlijks verkeerseducatieprogramma voor zowel schoolgaande kinderen, jongvolwassenen als ouderen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Een verkeersveilige stad.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?**Afronden 30 km/h gebieden**

In 2013 en grotendeels nog in 2012 richten we vier “black-spots” in Engelbert/Middelbert, Floresstraat, Haydnlaan /Troelstrastraat en de Vechtstraat in als 30 km/h-gebied.

Verkeerseducatie [Extra beleidsmiddelen]

Jaarlijks stellen wij een verkeerseducatieprogramma samen. De prioriteit ligt bij het aanbieden van educatieprojecten bij kinderen en jongeren. Deze categorie verkeersdeelnemers is het meest kwetsbaar. Ook jonge automobilisten verdienen extra aandacht in verband met een piek in de ongevallencijfers in juist deze categorie verkeersdeelnemers.

Bij het verkeerseducatieprogramma zijn vele partijen betrokken. De provincie als subsidieverstrekker, de ANWB, diverse instanties die de educatie verzorgen en de scholen en jongeren, waar de educatie op is gericht. Wij stellen uw raad voor 55 duizend euro beschikbaar te stellen voor 2013 uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 te reserveren.

.....

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overig Verkeer bedraagt 9,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 2,9 miljoen euro (waaronder verkoop brandstof en lease), subsidie 100 duizend euro, werken voor derden 1,0 miljoen euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 5,9 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Luchtkwaliteit
- Geluid
- Commerciële dienstverlening/ verduurzamen wagenpark

Beleidsveld **Luchtkwaliteit**

.....

Een goede luchtkwaliteit is belangrijk voor een gezonde leefomgevingskwaliteit. Grote ruimtelijke en verkeersprojecten worden volgens een wettelijke procedure getoetst aan luchtkwaliteitsnormen. Daarnaast leveren wij waar mogelijk een bijdrage aan maatregelen om de luchtverontreiniging door het verkeer te beperken.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**

De voornaamste bron van luchtverontreiniging in Groningen is het wegverkeer. De luchtkwaliteit in de stad voldoet aan de wettelijke normen. We streven naar een verdere verbetering om op termijn ook te voldoen aan de strengere gezondheidskundige advieswaarden.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

Een goede lokale luchtkwaliteit ten behoeve van een gezonde leefomgevingskwaliteit. Hierbij streven wij naar een zo laag mogelijke blootstelling van mensen aan luchtverontreiniging.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

.....

Uitvoeren wettelijke luchtkwaliteitstoets bij ruimtelijke en verkeersplannen

Grote ruimtelijke en verkeersplannen (zoals de Ringweg Zuid) worden vooraf getoetst aan de luchtkwaliteitsnormen. Indien nodig worden de plannen aangepast om de (blootstelling aan) luchtverontreiniging te beperken.

Verwacht/beoogd resultaat

Alle vastgestelde bestemmingsplannen zijn getoetst en voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen.

Maatregelen luchtkwaliteit in 'Actieplan wegverkeerslawaaï'

We gaan een Actieplan wegverkeerslawaaï opstellen (zie beleidsveld geluid). In dit Actieplan worden zo nodig ook verkeersmaatregelen opgenomen. Deze maatregelen leveren een bijdrage aan minder verkeerslawaaï én minder luchtverontreiniging.

Verwacht/beoogd resultaat

(Verkeers)maatregelen dragen bij aan een verbetering van de lokale luchtkwaliteit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: toepassing van dynamisch verkeersmanagement, het stimuleren van het fietsverkeer, de inzet van schonere (elektrische) voertuigen of het stellen van luchtkwaliteitseisen in aanbestedingsprocedures.

Opstellen 'Rapport luchtkwaliteit'

Wij hebben medio 2012 de luchtkwaliteit in Groningen in kaart gebracht op basis van de verkeerscijfers in 2011. We blijven de ontwikkelingen volgen. In overeenstemming met de eisen vanuit de Europese richtlijn Omgevingslawaaï maken we in 2017 opnieuw een luchtkwaliteitskaart.

Verwacht/beoogd resultaat

Er worden geen luchtkwaliteitsnormen overschreden. Uit de luchtkwaliteitskaart 2017 moet blijken dat het (verkeer)beleid van de gemeente op lokaal niveau bijdraagt aan een verbetering van de luchtkwaliteit.

Afwikkelen van klachten over luchtverontreiniging

De klachten over luchtkwaliteit gaan vaak over rookhinder door houtkachels. Wij handelen deze af binnen het bestaande beleid en wettelijke mogelijkheden.

Verwacht/beoogd resultaat

Uit contact met klagers blijft dat klachten binnen het bestaande beleid naar tevredenheid zijn afgehandeld.

Beleidsveld

Geluid

De Europese richtlijn Omgevingslawaai verplicht ons om de vijf jaar geluidkaarten en een actieplan op te stellen. In Groningen bestaat het omgevingslawaai vrijwel geheel uit wegverkeerslawaai. Op stedelijk niveau is de hinder door spoorweg- en industrielawaai zeer beperkt.

De fundamentele wijziging van de Wet geluidhinder vordert gestaag. In 2012 is nieuwe wetgeving voor rijkswegen en spoorwegen in werking getreden (gebaseerd op geluidproductieplafonds). De herziening van de Wet geluidhinder hangt mede samen met de voorbereiding van de nieuwe Omgevingswet.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De intensivering van de stad leidt regelmatig tot (plannen voor) woningbouw op locaties met een relatief hoge geluidbelasting. Ook verkeersplannen kunnen leiden tot een toename van de geluidbelasting. In dergelijke gevallen passen wij de procedures van de Wet geluidhinder toe. Zonodig stellen wij een geluidontheffing vast, onder de voorwaarde dat er extra gevelisolatie wordt toegepast om een goed akoestisch binnenklimaat te waarborgen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Een stad waarbij, ondanks de intensivering, een goede akoestische kwaliteit ten behoeve van een gezond woon- en leefmilieu wordt gewaarborgd en waar mogelijk verbeterd.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Opstellen Actieplan wegverkeerslawaai

Op basis van de in 2012 vastgestelde 'geluidkaarten gemeente Groningen' stellen we een Voorontwerp-Actieplan wegverkeerslawaai op. Hierin hebben we een 'stil asfalt' programma opgenomen. Tevens wordt uitgewerkt hoe wegverkeerslawaai en luchtverontreiniging (zie beleidsveld luchtkwaliteit) op termijn kunnen worden verminderd met gerichte verkeersmaatregelen.

Verwacht/beoogd resultaat

In 2013 leggen wij uw raad een Actieplan wegverkeerslawaai voor. Dit Actieplan levert (op termijn) een bijdrage aan een stad met minder verkeerslawaai. In het Actieplan wordt ook luchtkwaliteit meegenomen.

Uitvoeren van de procedures volgens de Wet geluidhinder

Woningbouw- en verkeersplannen worden getoetst aan de Wet geluidhinder en/of aan het Bouwbesluit.

Verwacht/beoogd resultaat

De akoestische kwaliteit in de stad en het akoestische binnenklimaat in de betrokken woningen worden beschermd.

Plankosten Zuidelijke Ringweg en spoorse projecten [Extra beleidsmiddelen]

Voor onze grote infrastructurele investeringsprojecten maken we plankosten. Die kunnen we niet uit de reguliere middelen bekostigen. We stellen daarom voor dat uw raad voor 2013 1,090 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt en voor 2014 475 duizend euro reserveert.

Beleidsveld

Commerciële dienstverlening/ verduurzamen wagenpark

We gaan al het gemeentelijke materieel centraal inkopen en onderhouden (of het onderhoud regelen). We richten ons daarbij op de verschoning van ons wagenpark en verduurzaming van onze brandstoffen.

Daarnaast bieden we medewerkers, collega-burgemeenten en overheidsinstellingen de mogelijkheid voor onderhoud van voertuigen, gebruik van tankvoorzieningen (waaronder duurzame brandstoffen) en ondersteuning en advies bij inkoop/huur van (lease)voertuigen. Uitgangspunt is een hoge kwaliteit tegen een redelijke prijs.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het wagenpark van de gemeente wordt schoner. Voor de aanschaf van voertuigen is enige jaren terug, conform de nota 'aardgas, tenzij...' zoveel mogelijk ingezet op voertuigen op aardgas, afhankelijk van specifiek gebruik. Op basis van het huidige aanbod op de markt en een afweging van economisch en milieu-hygiënisch rendement (CO₂-uitstoot) is het beleid genuanceerd. De gemeente kiest bij de aanschaf van nieuwe voertuigen voor schone brandstoffen en minimale uitstoot (EEV). Als aanvulling op de nota 'Aardgas, tenzij...' is besloten om bij aanschaf van dienstauto's en lichte bedrijfsvoertuigen met een kilometrage groter dan 15.000 km te kiezen voor aardgas; en voor dienstauto's met minder dan 15.000 km voor een zuinige benzine-uitvoering.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Verdere verduurzaming van ons wagenpark: zoals inkoop van schone voertuigen.
- Uitbreiden van de dienstverlening naar collega-overheidsbedrijven en/of andere gemeenten.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Proeven met elektrisch materieel

In 2012 is gestart met een proef met een elektrische veegwagen voor het huiskamerteam in het centrum. Een hybride voertuig is als vrachtwagen ingezet, er is een proef gestart met een elektrische kleine bedrijfsauto bij OCSW, een elektrische dienstauto bij SOZAWE en elektrisch aangedreven klein materieel (bermmaaiers/bladblazers).

Verwacht/beoogd resultaat

De resultaten worden meegenomen bij de (financiële) afwegingen bij de aanschaf van nieuw materieel (onder andere voor de vakdirectie Stadsbeheer).

Onderhoud en keuringen van voertuigen voor derden [Lopend beleid]

De Centrale werkplaats van de Milieudienst onderhoudt ook voertuigen voor derden (collega-gemeenten en overheidsinstellingen).

Verwacht/beoogd resultaat

De contacten met omliggende gemeenten over samenwerking worden intenser. Daar waar mogelijk en gewenst worden afspraken gemaakt voor onderhoud aan materieel. De Centrale werkplaats introduceert in 2013 een veiligheidskeurmerk Com voor alle soorten materieel naast de huidige wettelijk verplichtte APK keuringen.

Verkoop van (duurzame) brandstoffen [Lopend beleid]

Verkoop van milieuvriendelijke brandstoffen zoals aardgas. In 2012 worden proeven gedaan met GTL-brandstof (diesel gedistilleerd uit aardgas als vervanger van de huidige diesel).

Verwacht/beoogd resultaat

In 2013 wordt bekeken of GTL-brandstof op grote schaal toepasbaar is, en of de duurzaamheidsvoordelen opwegen tegen de (extra) kosten. Aardgas (groengas) wordt ingezet daar waar toepasbaar en op basis van kostenafweging.

Verschoneren eigen wagenpark [Lopend beleid]

Ook in 2012 zijn bij de aanschaf van voertuigen de hoogste energie-labels en schoonste motoren (Euro-norm) uitgangspunt. Tevens wordt een afweging gemaakt tussen duurzame brandstof, inzetbaarheid, stallingmogelijkheden en kosten.

Verwacht/beoogd resultaat
Schoner wagenpark.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator	Resultaat 2008/2009	Resultaat 2010	Resultaat 2011	Beoogd 2012
Gemiddelde waarden schone voertuigen gemeente Groningen				
Milieudienst	▪ 22% / 72%	▪ 78%	▪ 85%	▪ 89%
HVD		▪ 74%	▪ 85%	▪ 89%
ROEZ		▪ 35%	▪ 66%	▪ 73%
OCSW		▪ 25%	▪ 75%	▪ 100%
SOZawe		▪ 92%	▪ 95%	▪ 95%
Iederz		▪ 66%	▪ 88%	▪ 89%
DIA		▪ 60%	▪ 67%	▪ 67%
Bestuursdienst		▪ 50%	▪ 50%	▪ 100%
Totale wagenpark		▪ 66%	▪ 82%	▪ 86%
Verduurzaming eigen wagenpark	▪ 7%	▪ 10%	▪ 60%	▪ 70%
Aandeel duurzame brandstoffen				▪ 15%

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 7. Verkeer								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
7.1	ROEZ	Fiets	2.497	1.152	1.040	1.040	1.040	1.040
7.2	ROEZ	Openbaar vervoer	2.998	1.770	1.750	1.750	1.750	1.750
7.3	ROEZ	Auto	2.820	3.813	463	467	474	482
7.4	MD/ROEZ	Parkeeren	18.605	13.637	14.146	14.845	14.842	14.839
7.5		Verkeersveiligheid	30	400	0	0	0	0
7.6	MD/ROEZ	Overig verkeer	12.224	12.233	11.935	11.889	11.670	11.590
Totaal lasten			39.174	33.005	29.334	29.991	29.776	29.701
Baten								
7.1	ROEZ	Fiets	255	0	0	0	0	0
7.2	ROEZ	Openbaar vervoer	2.606	1.770	1.750	1.750	1.750	1.750
7.3	ROEZ	Auto	6.978	163	163	163	163	163
7.4	MD/ROEZ	Parkeeren	12.460	14.730	16.277	16.277	16.277	16.277
7.5		Verkeersveiligheid	30	0	0	0	0	0
7.6	MD/ROEZ	Overig verkeer	7.214	3.739	4.013	4.013	4.013	4.013
Totaal baten			29.543	20.402	22.203	22.203	22.203	22.203
Totaal saldi voor bestemming			-9.631	-12.603	-7.131	-7.788	-7.573	-7.498
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			0	9.618	1.063	364	364	364
Totaal onttrekkingen			2.027	2.363	0	0	0	0
Totaal saldi na bestemming			-7.604	-19.858	-8.194	-8.152	-7.937	-7.862
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
7.4	ROEZ	Damsterdiep		4.200				
7.4	ROEZ	Parkeerbedrijf		1.200	1.400			
7.5	ROEZ	Plankosten ZRG/Spoor		1.090	475			
7.2	ROEZ	Bijdrage OV bureau		159	159			
7.5	ROEZ	Verkeerseducatie		55	55			
Totaal extra beleid				6.704	2.089	0	0	
Saldo programma + extra beleid			-19.858	-14.898	-10.241	-7.937	-7.862	

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

7.3 Auto

V 3,3 miljoen euro

Gebiedsontwikkeling

In 2012 is 3,2 miljoen euro subsidie beschikbaar gesteld voor nationale gebiedsontwikkeling. Deze lasten worden in 2013 teruggeraamd (V 3,2 miljoen euro).

Terugraming

De begrotingswijzigingen die in 2012 incidenteel aan het kader zijn toegevoegd worden in 2013 terug geraamd. Dit levert in totaal een voordeel op van 880 duizend euro. Het betreft de volgende onderdelen:

- Extra Beleid Verkeersmaatregelen (V 100 duizend euro)

- Aanvullend Plankostenkrediet Zuidelijke Ringweg (V 250 duizend euro)
- Dekking voorbereidingskrediet Bereikbare Stad (V 100 duizend euro)

Plankosten

Voor de plankosten Zuidelijke Ringweg en spoorse doorsnijdingen is in 2013 300 duizend euro beschikbaar gesteld (N 300 duizend euro).

7.4 Parkeren **V 1,0 miljoen euro**

Parkeren in perspectief

De begroting 2013 sluit aan bij de nota “Meerjarenprognose jaarschijf 2013”, met uitzondering van twee onderdelen. De bezuinigingsmaatregel in verband met de gewijzigde afschrijvingsmethodiek is nog niet in het begrotingskader verwerkt (V 300 duizend euro).

De voorziening Forumgarage is omgezet naar een bestemmingsreserve. De dotatie aan de voorziening wordt teruggeraamd en toegevoegd aan de bestemmingsreserve (V 700 duizend euro).

7.5 Verkeersveiligheid **V 400 duizend euro**

Extra beleidsgeld

In de begroting 2012 zijn incidenteel Extra beleidsmiddelen opgenomen. Deze lasten zijn in de begroting 2013 teruggeraamd (V 400 duizend euro).

7.6 Verkeer - overig **V 2,6 miljoen euro**

Terugraming

Door terugloop in het investeringsvolume van de concerninvesteringen dalen de kapitaallasten concerninvesteringen (V 2,5 miljoen euro).

Opdrachten Milieudienst

Er wordt voor 272 duizend euro meer aan opdrachten verwacht die de milieudienst uitvoert. Tegenover deze extra lasten staan ook extra inkomsten.

De overige voordelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 67 duizend euro).

PROGRAMMA 8

Wonen

Een stad waar je wilt wonen

We willen een stad zijn met een voortreffelijk woonklimaat waar voor iedereen plek is. We streven daarom naar een gevarieerd woningaanbod in aantrekkelijke wijken die ruimte bieden aan alle bevolkingsgroepen en leefstijlen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat we kwaliteit belangrijker vinden dan kwantiteit.

Eenzijds werken we aan deze doelstelling door nieuwe woningen te bouwen. We willen goede en duurzame woningen bouwen voor verschillende doelgroepen, in een mix van koop en (sociale) huur, in de bestaande stad en in de nieuwe woongebieden. Hierdoor creëren we doorstroming op de woningmarkt en evenwichtige wijken. Om de nieuwbouw te realiseren maken we afspraken met woningcorporaties en andere ontwikkelende partijen.

Daarnaast hebben we veel aandacht voor de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad en woonomgeving. Samen met de bewoners in de wijken maken we hiervoor plannen. Een belangrijke opgave in dit verband is energie te besparen in de bestaande woningen. Met de stedelijke corporaties hebben we hier afspraken over gemaakt.

In ons programma 'Wonen' werken we ook aan zorgvuldig beheer en instandhouding van ons cultuurhistorisch erfgoed, zowel boven als onder het maaiveld.

Relevante beleidsnota's

Bestedingsprogramma's ISV-Monumenten (2012)
Jaarprogramma Archeologie (2012)
Regionale Woningbouwafspraken (februari 2012, Regio Groningen-Assen)
Samen Sterk in Stad (meerjaren beleidsvisie Wmo 2012)
Het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 (2011)
Beleidsregels Archeologie (2011)
Masterplan Groningen EnergieNeutraal (2011)
notitie 'Particuliere Kamerverhuur' (2011)
Voortgangsnotitie 'BOUWJONG!' (2011)
Meerjarenprogramma Wonen 2012 (juni 2011)
Erfgoedverordening (2010)
Structuurvisie Kwaliteit van Wonen (december 2009)
Akkoord van Groningen 2.0 (2009)
Samenwerkingsovereenkomst Zorgen voor Morgen (2007, 2009)
Sturen op snelheid (2006)
Starters op de woningmarkt (2006)
Zorgen voor Morgen 1 en 2 (2004, 2006)
Toen voor Straks, beleidsnota archeologie (2000)
Nota Watergang (1999)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Doelgroepen
- 2 Nieuwbouw
- 3 Bestaande woningvoorraad
- 4 Cultuurhistorie en archeologie
- 5 Overig wonen

Het gemeentelijk woonbeleid is gericht op het bereiken van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod op de woningmarkt, voor alle doelgroepen, kwantitatief en kwalitatief. Als dat evenwicht er niet (voldoende) is, proberen we daar wat aan te doen. Via nieuwbouw willen we kwaliteiten toevoegen die er nog onvoldoende zijn. Maar ook via maatregelen in de bestaande voorraad kunnen we doelgroepen beter bedienen. Voorbeelden zijn de startersleningen of ons beleid op het gebied van kamerverhuur. Evenwicht in het aanbod en het op gang blijven houden van de doorstroming op de woningmarkt zijn de belangrijkste doelstellingen. De basis voor ons woonprogramma is onze structuurvisie Kwaliteit van Wonen en het jaarlijks te actualiseren Meerjarenprogramma Wonen. In onze structuurvisie constateren we dat de meeste aandacht nodig is voor drie doelgroepen: jongeren, gezinnen en ouderen. Bij jongeren verwachten we een nadrukkelijke groei in aantallen en we zien een veranderende kwalitatieve vraag (meer behoefte aan zelfstandig wonen). Bij gezinnen en ouderen zetten we vooral in op een betere doorstroming. Zo ontstaat er in de bestaande woningvoorraad ruimte voor de andere doelgroepen (zoals starters en tweepersoonshuishoudens).

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Doelgroepen bedraagt 935 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit leges 179 duizend euro, overige inkomsten 56 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 700 duizend euro.

Beleidsvelden

- Jongeren
- Gezinnen
- Ouderen
- Sociale huurders
- Starters

Beleidsveld

Jongeren

Groningen is de jongste stad van Nederland. De belangrijkste reden hiervoor zijn de circa 50.000 studenten die aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool studeren. Daarvan wonen er, inclusief studenten uit het buitenland, circa 35.000 in de stad. Jongeren zijn van groot belang voor de economie van de stad en daarnaast komt de groei van het inwonertal van de stad Groningen vrijwel in zijn geheel door de instroom van jongeren. We vinden het daarom van belang dat jongeren ook goed en snel huisvesting kunnen vinden in onze stad. We zetten daarop in door in een aantal gebieden kwalitatief hoogwaardige nieuwbouw te realiseren (manifestatie BOUWJONG). Met de corporaties en andere partijen werken we aan de realisatie van deze plannen, ondanks de huidige economische omstandigheden en de onzekerheden over de beschikbare investeringsruimte voor corporaties.

Daarnaast bieden we ruimte voor kamerverhuur in de particuliere woningvoorraad. Om verhuur van onzelfstandige kamers in de particuliere voorraad mogelijk te maken heeft een huiseigenaar een onttrekkingsvergunning nodig. We hanteren een grens van maximaal 15% onttrekkingsvergunningen per straat. Met uw raad is daarnaast afgesproken dat we handhavend optreden tegen illegale kamerverhuur.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In 2010 kon elke jongere bij Lefier nog net binnen drie maanden woonruimte vinden. Deze doelstelling wordt op dit moment niet gehaald. We constateren daarbij wel een groot verschil in slaagkans per complex; het percentage voor de grotere instroomcomplexen van Lefier (Selwerdflats, Van Heemskerckflats, e.d.) ligt veel hoger dan het gemiddelde (voor de Selwerdflats geldt bijvoorbeeld een slaagkans van rond de 50%). Tegelijkertijd is er op de particuliere kamerverhuurmarkt (zoals wordt aangeboden via sites als Kamernet) over het algemeen een ruim aanbod aan diverse kamers te vinden. Hieruit blijkt eens te meer dat de vraag van jongeren vooral kwalitatief van aard is; er zijn immers voldoende kamers beschikbaar.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
Elke jongere kan binnen drie maanden een goede woonruimte vinden in onze stad.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Toevoegen van kwalitatief hoogwaardige jongerenhuisvesting

Met de campagne BouwJong! zetten we in op grootschalige jongerenhuisvesting in voornamelijk vier zones: Eendrachtskade, de Reitdiepzone, het Bodenterrein/UMCG en het gebied rond winkelcentrum Paddepoel. De inzet van vooral corporaties is groot, maar er komen ook meerdere initiatieven van commerciële ontwikkelaars. Onze rol is stevig regie voeren op dit onderwerp en partijen stimuleren om plannen te ontwikkelen. Van de geplande nieuwbouw aan jongerenhuisvesting zijn in 2011 632 jongereneenheden toegevoegd. Dit was iets meer dan gepland (600). Zoals aangegeven in de monitor Jongerenhuisvesting staan er voor 2013 circa 1.130 eenheden in de planning. De bouw van het complex aan de Zonnelaan en de verbouw van het voormalige belastingkantoor zijn gestart.

Verspreiding particuliere kamerverhuurpanden over de stad

In februari 2011 heeft uw raad het kamerverhuurbeleid vastgesteld. We continueren ons beleid. In de gehele stad mag maximaal 15% van de zelfstandige woningvoorraad worden omgezet in kamerverhuur. Voor de binnenstad (geen normering) en Selwerd (tot het wijkvernieuwingsplan is vastgesteld, is geen kamerverhuur mogelijk) maken we een uitzondering.

Verwacht/beoogd resultaat

- Voortzetten van Lopend beleid.

De aanpak van de illegale kamerverhuur

Uw raad heeft op 16 februari 2011 besloten te willen handhaven op illegale kamerverhuur. Wij hebben hier in september 2011 een aanvang mee gemaakt. Van de 1800 mogelijk illegale panden is (per medio 2012) meer dan de helft bezocht. Tijdens de inspecties is gebleken dat in ruim 80% van de gevallen geen onttrekkingsvergunning nodig is. Meestal gaat het om kleine panden, met minder dan vier kamers, die niet vergunningplichtig zijn. Van de panden die wel een vergunning nodig hebben, zijn er ruim 170 aangeschreven, voor bijna 130 panden is inmiddels ook een vergunning aangevraagd en verleend. De verwachting is dat voor het grootste deel van deze aangeschreven panden alsnog een vergunning zal worden aangevraagd. Daarmee kunnen ze gelegaliseerd worden.

De focus voor de tweede helft van 2012 en geheel 2013 ligt op het handhaven van panden in straten waar de 15% norm al is bereikt. De handhaving van niet te legaliseren panden is een ingewikkelder proces dan het verlenen van een vergunning voor een te legaliseren pand en kost daarom meer tijd en personele inzet. De eigenaar van het betreffende pand moet de situatie terugbrengen naar een legale situatie (dat willen zeggen dat er maximaal twee bewoners per kamer in een pand mogen wonen). Deze handhaving levert daarnaast geen leges meer op in de vorm van legalisatievergunningen, maar kost geld in de vorm van het inzetten van personele capaciteit.

Verwacht/beoogd resultaat

- Minder illegale kamerverhuur

Verwacht/beoogd resultaat

- Minder illegale kamerverhuur

Campagne Leven in Stad

Met de campagne Leven in Stad proberen we bewustzijn te creëren bij zowel studenten als stadgers over het feit dat ze samen in een stad leven. Goede contacten zijn daarbij van belang. Het afgelopen jaar zijn de nodige ontwikkelingen geweest rondom deze bewustwordingscampagne. Zo werken we continu aan de verbetering van de website en is er recentelijk een weblog door ambassadeurs met betrekking tot dit thema gestart. Ook is het bereik van abriposters die door de stad heen hangen, vergroot en wordt er getwitterd. In overleg met de Kei-commissie maken we eerstejaars studenten (in het algemeen de groep die veel overlast veroorzaakt) bewust. Met deze werkzaamheden gaan we in 2013 volop verder. Daarnaast realiseren we onder de noemer Leven in Stad fietsklemmen in straten met veel kamerverhuurpanden. We merken dat dit veel effect heeft. Niet alleen verminderen we de overlast van rondslingerende fietsen, ook is er een duidelijk gevoel bij de burger dat we daadwerkelijk maatregelen treffen om de gevoelde overlast van studenten aan te pakken. Er zijn

.....
 echter dusdanig veel aanvragen dat het budget voor het plaatsen van deze fietsklemmen ontoereikend is. In het voorjaar van 2012 heeft uw raad besloten om het restant van het onderdeel Fietsnota 2007 - 2008 van de 'Nacalculatie 2011 Wensen van Stadgers' (59.000 euro), in te zetten voor het fietsparkeren in de (oude) wijken. Dit geldt ook voor het voordelige resultaat van 86.000 euro op Jongerenhuisvesting: BouwJong! (Rekeningresultaat 2011). In 2012 en 2013 gaan we de extra bijdragen voortvarend inzetten om de wachtlijsten zo veel mogelijk weg te werken.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ aantal gerealiseerde eenheden jongerenhuisvesting	▪ 632	▪ 600	▪ 1130	▪
▪ aantal geplaatste fietsenklemmen	▪ 300	▪ 1000	▪ 1000	▪

Beleidsveld

Gezinnen

.....
 Het bieden van voldoende huisvestingsmogelijkheden voor gezinnen is één van onze belangrijkste doelstellingen in het woonbeleid. Zeker in een stad met veel alleenstaanden, zoals Groningen, is het van belang om voldoende gezinnen in de stad te blijven huisvesten. We willen blijven zorgen voor voldoende aantrekkelijke gezinswoningen en in de behoefte aan meer (grote) grondgebonden woningen voorzien.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In 2011 waren er 20.825 gezinnen woonachtig in Groningen en op 1 januari 2012 21.101. De groei van het aantal gezinnen vanaf 1998 heeft zich dus doorgezet. Ook blijkt uit gegevens dat het aandeel van gezinnen ten opzichte van de regio is gegroeid. Met het binden van gezinnen aan de stad gaat het dus goed.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen gezinnen binden aan de stad. Conform ons Meerjarenprogramma Wonen streven we ernaar dat het percentage gezinnen dat naar de regio Groningen - Assen verhuist afneemt ten opzichte van 2007.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

.....
Realiseren van nieuwe woningen in bestaand stedelijk gebied en op uitleglocaties
 Zie deelprogramma 2 Nieuwbouw.

Beleidsveld

Ouderen

.....
 We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Ons beleid op dit onderwerp is terug te vinden in Zorgen voor Morgen, een samenhangend programma op het gebied van wonen, welzijn en zorg voor ouderen en mensen met een beperking. Met Zorgen voor Morgen zetten wij in op de realisatie van voldoende geschikte woningen voor deze doelgroep en het organiseren van een goed aanbod van welzijn en zorg.

Ontwikkeling

Gevolgen Lenteakkoord

Het streven om het aantal verzorgingshuisplaatsen ten opzichte van 2007 (van circa 1200 naar 600) te halveren is achterhaald door recente afspraken die zijn vastgelegd in het Lenteakkoord. Hierdoor zullen verzorgingshuizen verdwijnen en zal de geïndiceerde zorg meer en meer in een zelfstandige woning moeten worden verleend. Deze vorm van verzorgd wonen, moet komende jaren worden georganiseerd. Dit betekent dat er meer woningen in de categorie 'verzorgd wonen' moeten komen. Wat grotendeels in de bestaande voorraad kan worden opgelost.

Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>De afbouw van intramurale plaatsen én de herstructurering van verpleeghuisplaatsen komt nu op gang door duidelijkheid over rijksregelgeving in de AWBZ. De herstructurering van verpleeghuisplaatsen wordt door de zorginstellingen anders ingevuld dan geformuleerd in ons gemeentelijk beleidsprogramma Zorgen voor Morgen. Vooral de inzet op kleinschalige verpleeghuisunits halen we niet. We verwachten dat de afbouw van verzorgingshuisplaatsen gerealiseerd wordt, zij het waarschijnlijk niet voor de gestelde termijn van 2015.</p> <p>We gaan met de betrokken partijen na wat de consequenties van de genoemde ontwikkelingen zijn voor onze stad en vertalen dit in 2013 in een nieuwe analyse en een herziene samenwerkingsovereenkomst Zorgen voor Morgen.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>We willen ouderen en mensen met een beperking goede woonruimte bieden en hen zolang mogelijk zelfstandig laten wonen door zorg en welzijn goed bereikbaar te houden. Kwetsbare ouderen die wonen in ongeschikte woningen (bijvoorbeeld portieketageflats) willen we verleiden om de stap te zetten naar een geschikte woning. Daarmee stimuleren we dat kwetsbare ouderen mobieler worden op de woningmarkt. Door de genoemde veranderingen in het rijksbeleid gaan we in 2013 onze doelstelling en samenwerkingsafspraken tegen het licht houden.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr/> <p>Uitvoering programma Zorgen voor Morgen</p> <p>Op basis van uw besluit van december 2010 werken we de komende vier jaar in nauwe samenhang met de WMO en het Nieuw Lokaal Akkoord aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ de inrichting van steun- en informatiepunten in de wijken (STIP); ▪ de inzet van ketenondersteuning en aanverwante ontwikkelingen per Zorgen voor Morgen-wijk. <p>Verwacht/beoogd resultaat</p> <p>Een samenhangend en op de huidige situatie afgestemd programma Zorgen voor Morgen, in nauwe samenhang ontwikkeld met het meerjarenprogramma WMO. Tevens hebben meer partners zich verbonden aan het programma Zorgen voor Morgen.</p> <hr/> <p>Herziening analyse en samenwerkingsovereenkomst Zorgen voor Morgen</p> <p>Zorgen voor Morgen is in meer wijken met succes ontwikkeld. Door meer duidelijkheid vanuit het Rijk over de wijze waarop de zorg wordt gefinancierd, dienen we voor Groningen de ambities op het gebied van afbouw van verzorgingshuisplaatsen en de verspreiding van verpleeghuisplaatsen te actualiseren. Door het gewijzigde beleid zullen namelijk meer ouderen zelfstandig moeten blijven wonen. Deze verschuivingen willen we zichtbaar maken. Tevens willen we een nieuwe inventarisatie uitvoeren naar de stand van zaken in de wijken en deze met de nieuwe bevolkingsprognose analyseren voor een bijgestelde opgave voor Zorgen voor Morgen. Met name de combinatie wonen met zorg willen we duidelijker formuleren. De kwalitatieve opgave voor ouderenhuisvesting in de stad willen we op een manifestatieachtige manier aanpakken. Daarnaast komen door decentralisaties nieuwe taken naar de gemeente. Zo is vooral de decentralisatie vanuit de AWBZ naar de Wmo voor Zorgen voor Morgen van groot belang. Door al deze ontwikkelingen is het nodig om de samenwerkingsovereenkomst te herzien een opgave. Maar ook hoe de samenwerking in de wijken door de verschillende organisaties vorm moeten worden gegeven.</p> <p>Verwacht/beoogd resultaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meetbaar resultaat: Samenwerkingsovereenkomst met meer partners en inspelend op rijksbeleid. ▪ Nieuwe analyse Zorgen voor Morgen.
	<p> Samen zorgen voor morgen: ontwikkeling woonzorgcentrum</p> <p>Ouderen in Oosterhoogebrug willen graag in hun wijk blijven wonen. In een samenwerkingsverband van bewoners, corporatie, instellingen, bedrijfsleven en gemeente werken we aan de totstandkoming van een woonzorgcentrum in Oosterhoogebrug. De diverse partners (onder andere Steeland wonen en Albert Heyn) hebben een eigen inbreng in de ontwikkeling van dit centrum. Het traject loopt tot in 2016. Naast het woonzorgcentrum wordt ook de school ontwikkeld, het winkelbestand uitgebreid en de buurtvoorziening De Schakel en de gymzaal gecombineerd met het centrum. Eind 2012 / begin 2013 wordt de Visie Oosterhoogebrug vrijgegeven voor inspraak, gevolgd door een bestemmingsplantraject. En vindt er gezamenlijk overleg plaats over de</p>

herinrichting van de openbare ruimte.

Beleidsveld

Sociale huurders

We willen dat iedereen een woning kan vinden in de stad, nadrukkelijk ook de mensen die zijn aangewezen op een sociale huurwoning.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 hebben we afgesproken dat de sloop en nieuwbouw van sociale huurwoningen met elkaar in evenwicht blijven, uiteraard afhankelijk van de omvang van de doelgroep die is aangewezen op de sociale huur. Huidige prognoses geven aan dat deze doelgroep de komende jaren redelijk stabiel blijft.

De afgelopen tijd zijn er beleidswijzigingen geweest rondom de verhuur van sociale huurwoningen en de rol van corporaties daarin. In een notendop betreft het de volgende aanpassingen:

- Sociale huurwoningen mogen alleen nog maar worden toegewezen aan mensen met een maximaal inkomen (circa 34.000 euro).
- Corporaties kunnen minder gemakkelijk woningen in de koop- en vrije sector bouwen.
- Het investeringsvermogen voor corporaties neemt af door onder andere een bijdrage aan de huurtoeslag, mogelijk al vanaf 2013. Daarnaast analyseert het rijk wat de effecten van de Vestia-problematiek zijn op het gehele corporatiebestel (woningcorporatie Vestia kon niet meer aan haar betalingsverplichtingen voldoen door risicovolle beleggingen).

Belangrijke graadmeter voor het goed functioneren van de sociale huurmarkt, is het meten van de slaagkans. Hierbij wordt gekeken naar de verhouding tussen het aantal mensen dat actief op zoek is naar een sociale huurwoning en het aantal woningen dat wordt toegewezen. De slaagkans wordt vooral bepaald door voldoende aanbod. Sinds 2005, met het invoeren van het huidige woonruimteverdeelsysteem, kunnen we de slaagkans monitoren. De slaagkans varieert de laatste jaren behoorlijk, tussen de 25% en bijna 40%. De totale slaagkans is de afgelopen 2 jaar omhoog gegaan. De betere slaagkans voor jongeren komt door het grotere aanbod voor deze groep. De slaagkans voor ouderen is stabiel en ligt tegen de 100%. Zij hebben in de loop der jaren veel punten gespaard en reageren heel selectief op het aanbod.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2010	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Slaagkans jongeren	▪ 19,6%	▪ 35%	▪ ≥ 40%	▪ ≥ 40%
▪ Slaagkans ouderen	▪ 94,1%	▪ 98,1%	▪ ≥ 40%	▪ ≥ 40%
▪ Totale slaagkans	▪ 30,4%	▪ 34%	▪ ≥ 40%	▪ ≥ 40%

Doelen

Wat willen we bereiken?

De slaagkans voor een sociale huurwoning is 40% of groter.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Realiseren van sociale huurwoningen

Zoals afgesproken in het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 willen we jaarlijks 150 - 250 nieuwe woningen in de sociale huur realiseren, in de pas lopend met de sloopopgave. In 2011 zijn er door de woningcorporaties ruim 170 sociale huurwoningen opgeleverd en daarnaast nog eens ruim 350 zelfstandige eenheden voor jongeren. Voor 2012 verwachten we dat er, exclusief de jongerenhuisvesting in de sociale huur, circa 250 sociale huurwoningen worden gerealiseerd. Ook voor 2013 (ruim 250) en 2014 (ruim 200) verwachten we de doelstelling van tussen 150 en 250 te halen. Vanaf 2015 lijkt het onder deze grens te komen. Wel zien we tegelijk dat de sloopopgave van de corporaties de komende jaren afneemt. Gezien alle bovenstaande ontwikkelingen, voeren we met de corporaties gesprekken over de opgave voor de komende jaren, waaronder de opgave in de sociale sector.

Herstructurering blijft ook de komende jaren belangrijk om de kwaliteit van de sociale huurwoningvoorraad op peil te houden én te blijven werken aan evenwichtige wijken. Gezien bovenstaande ontwikkelingen gaan we, op basis van het Nieuw Lokaal Akkoord, met de corporaties het gesprek aan hoe we de komende jaren met minder middelen zo goed als mogelijk kunnen werken aan de herstructurering.

Verwacht/beoogd resultaat

- 250 nieuwe sociale huurwoningen in 2013.

Beleidsveld

Starters

Voor starters die voor het eerst een woning willen kopen, geldt in principe dat er voldoende aanbod is in de bestaande voorraad. Het grootste struikelblok voor velen om daadwerkelijk een stap te zetten, is het rond krijgen van de financiering. Met de recente ontwikkelingen op de financiële markten is het er niet makkelijker op geworden om een hypotheek te krijgen, zeker niet voor starters. Het blijft daarom belangrijk om deze doelgroep te stimuleren door het verstrekken van voordelige startersleningen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De gemeentelijke starterlening die tot en met begin 2011 beschikbaar was, bleek een succes; er waren meer aanvragen dan dat er budget beschikbaar was. Zeker nadat deze ook beschikbaar kwam voor de bestaande voorraad, is de lening veelvuldig ingezet. Een dergelijke lening blijkt een goed instrument om starters te ondersteunen. Vaak zorgt dit ook weer voor de gewenste doorstroming, omdat starters een sociale huurwoning of een kamer achterlaten in de stad. Ook binnen het samenwerkingsverband van de regio Groningen - Assen is de ambitie geformuleerd om gezamenlijk een starterlening in te zetten. In juni 2012 is uw raad geïnformeerd over het continueren van de starterlening door hiervoor 750 duizend euro extra beleid in te zetten. Samen met het beschikbare restant van 870.000 euro willen we hiermee in 2012 ongeveer 50 startersleningen verstrekken.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen ook in 2013 starters stimuleren hun eerste stap op de koopmarkt te zetten.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Verstrekken van startersleningen [Extra beleidsmiddelen]

Om de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen stellen we uw raad voor in 2013 750 duizend euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt voor de startersleningen.

Verwacht/beoogd resultaat

- 25 verstrekte startersleningen

Hoofddoelstelling van ons nieuwbouwbeleid is het toevoegen van woningen, zodat we de doorstroming op de woningmarkt op gang brengen en we de kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod het hoofd bieden. Daarbij besteden we specifieke aandacht aan woonmilieus en woningen die aantrekkelijk zijn voor de in deelprogramma 1 beschreven doelgroepen. De komende jaren zien we, naast kwalitatief hoogwaardige woonmilieus voor jongeren, vooral een markt voor de woonmilieus 'Samen in de Stad' en 'Ruim en Buiten', zoals beschreven in het onderzoek naar woonmilieus dat we in 2011 hebben uitgevoerd. In de stadsuitbreidingen willen we vooral de grote vraag naar groenstedelijke woonmilieus ('Ruim en Buiten') bedienen om daarmee onder meer gezinnen aan de stad te binden.

Met de regio Groningen-Assen blijven we in gesprek over kwalitatieve afstemming van de woningbouwprogrammering en -planning. In 2011 hebben we afgesproken dat alle nieuw te ontwikkelen woningbouwplannen in de regio met elkaar moeten worden afgestemd. Deze afspraak werken we verder uit in een regionale woonvisie over de woningbouwambities in de regio. Nieuwbouw kan een bijdrage leveren aan onze doelstelling om in 2025 een energieneutrale stad te worden. Daarnaast leveren de wettelijke kaders voor bedrijvigheid, bodem-, geluid- en luchtkwaliteit en externe veiligheid de basis voor een goede en duurzame leefomgevingkwaliteit.

We zien dat de economische teruggang, die in het najaar van 2008 manifest is geworden, vanaf 2011 zijn schaduw heeft geworpen op de realisatie van nieuwbouwwoningen. In 2011 zijn er desondanks nog 953 woningen gebouwd (waarvan een groot deel jongerenhuisvesting). Echter, we zien dat vanaf 2011 al een sterke daling in het aantal verkochte nieuwbouwwoningen optreden. In 2012 heeft deze daling nog sterker doorgezet. Er is een aantal factoren dat de afname van nieuwbouwwoningen in de koopsector onder druk zet. Dit is onder meer de stagnerende verkoop van de eigen woning en de strengere hypotheekvoorwaarden. Dit is weer een uitvloeisel van aanhoudende onzekerheden op de internationale financiële markten en mogelijke hervormingen van het woningmarktstelsel. Desondanks verwachten we voor 2012 we dat er rond de 800 woningen worden gebouwd.

Voor 2013 zetten we in op de realisatie van projecten in de genoemde woonmilieus en we verwachten dat de productie van grootschalige complexen voor jongerenhuisvesting op gang komt. Mede daardoor verwachten we een iets hogere productie dan in 2012, rond de 850 woningen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Nieuwbouw bedraagt 11,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt door leges 7,0 miljoen euro, overige inkomsten 1 miljoen euro, werken voor derden 300 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen 3,1 miljoen euro.

Er is een stelpost van 1,6 miljoen euro als baat opgenomen omdat de continuering extra beleid 2013 nog niet aan het begrotingskader is toegevoegd. Deze stelpost heeft betrekking op de toevoeging van 1,2 miljoen euro extra beleidsgeld aan de reserve grondzaken voor het exploitatietekort van de Boterdiepparage.

Beleidsvelden

- Versnellen en faciliteren nieuwbouw
- Bouwen in de bestaande stad
- Stadsuitbreiding
- Kwaliteitsbewaking en dienstverlening
- Stedelijke ontwikkeling/Beheer leefomgevingkwaliteit

Beleidsveld

Versnellen en faciliteren nieuwbouw

De essentie van ons nieuwbouwbeleid hebben we vastgelegd in de Structuurvisie Kwaliteit van Wonen uit 2009. De nadruk ligt niet meer uitsluitend op het versnellen en faciliteren van de nieuwbouw. De veranderende marktomstandigheden hebben aangetoond dat een meer

.....
kwalitatieve benadering voor de komende jaren noodzakelijk is. In de Regio Groningen-Assen hebben we in 2012 afgesproken uit te gaan van 600 nieuwe woningen per jaar, exclusief jongerenhuisvesting, met daarbovenop een herstructureringsopgave van minimaal 350 woningen per jaar.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
In 2011 zijn er 953 woningen gerealiseerd en in 2012 verwachten we een productie van circa 800 woningen. Dit is dus lager dan de beoogde opgave. De woningbouw is een trage machine. Sinds het uitbreken van de mondiale economische crisis in 2008, zien we pas in 2011 echt zichtbaar minder productie en uitstel van plannen. Zodra de economie weer aantrekt is het van belang weer voldoende plannen in de pijplijn te hebben, zodat er kan worden ingespeeld op veranderende omstandigheden. In 2009 hebben we met startersleningen en bijdragen van het Rijk de woningmarkt nog enigszins in beweging kunnen houden. Maar zowel bij het Rijk als bij ons zijn de financiële middelen om de woningmarkt te stimuleren beperkt. Desondanks hebben we in 2012 besloten om opnieuw startersleningen uit te geven. In overleg met de Regio Groningen-Assen en op basis van advies van de RebelGroup hebben we in 2012 ons woningbouwprogramma bijgesteld naar 600 nieuwe woningen per jaar (exclusief jongerenhuisvesting).

Doelen **Wat willen we bereiken?**
We streven jaarlijks, dus ook in 2013, naar een nieuwbouwproductie van tussen de 950 en 1350 woningen (inclusief jongerenhuisvesting) in de juiste segmenten.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**
.....
Meerjarenprogramma Kwaliteit van Wonen
Via het Meerjarenprogramma Kwaliteit van Wonen houden we continu de vinger aan de pols en we stellen daar waar nodig het (kwalitatieve) woningbouwprogramma bij. Het Meerjarenprogramma Kwaliteit van Wonen 2013 stellen we begin 2013 in samenhang met de andere ruimtelijke programma's op.

Verwacht/beoogd resultaat
▪ Een actueel beleid, dat inspelt op de veranderende omstandigheden op de woningmarkt.

Kwalitatieve afstemming in de Regio
Ook in de regio Groningen-Assen zetten we in op kwalitatieve afstemming. In 2009 is een regionale woningmarktmonitor opgezet en in het kader daarvan is in 2010 een woningmarktonderzoek gehouden. In 2011 hebben we met de regio afspraken gemaakt dat we niet zonder regionale afstemming, nieuwe woningbouwplannen ontwikkelen. Deze afspraken zijn uitgewerkt in de regionale woningbouwafspraken (februari 2012). Elke gemeente heeft zijn taakstelling naar beneden bijgesteld. Als een gemeente nu nog een nieuwe locatie in ontwikkeling wil nemen die boven de taakstelling uitgaat dan is daarvoor regionale instemming noodzakelijk. Zo kunnen we op regionaal niveau een meer evenwichtig nieuwbouwprogramma ontwikkelen. In 2012 is gestart met het opstellen van een regionale woonvisie waarin we de gemaakte afspraken weergeven, deze ronden we begin 2013 af.

Verwacht/beoogd resultaat
▪ Regionale woonvisie waarin de in de afgelopen periode gemaakte woningbouwafspraken zijn vastgelegd.

Aanvulling reserve grondzaken [Extra beleidsmiddelen]
Volgens afspraak doteren wij jaarlijks 3 miljoen euro aan de reserve grondzaken om deze op het gewenste niveau te brengen. Dat doen wij voor de jaren 2012, 2013 en 2014. Wij stellen uw raad dan ook voor in 2013 3 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen.

Aanvulling reserve grondzaken [Extra beleidsmiddelen]
Bij de jaarrekening 2010 is € 19,6 miljoen onttrokken ten gunste van de voorziening Meerstad en € 12,6 miljoen voor de afwaardering van de gronden. De noodzakelijke reserve grondzaken is hierdoor nagenoeg nihil en kleiner dan de risico's die we lopen met het Grondbedrijf. De omvang van de risico's die verband houden met grondexploitaties en het grondbezit bedragen circa € 61,4 miljoen. Het benoemde risicobedrag beweegt zich in een zekere bandbreedte. De risico's concentreren zich vooral in de sleutelprojecten Ciboga, Westpoort, Europapark, Europapark Station, Grote Markt en de nog in exploitatie te nemen gronden. De verwachte omvang van de reserve, waarbij ook rekening wordt gehouden met toekomstige resultaten uit grondexploitaties bedraagt nagenoeg nihil. Hiermee is er sprake van een tekort van het benodigde weerstandsvermogen. Dit tekort wordt meegenomen bij de bepaling van het totaal benodigde weerstandsvermogen van de gemeente. Volgens afspraak doteren wij

jaarlijks 3 miljoen euro aan de reserve grondzaken om de reserve op het gewenste niveau te brengen. Dit doen wij nog voor de jaren 2013 en 2014. We stellen uw raad dan ook voor in 2013 3 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 3 miljoen euro te reserveren.

Beleidsveld

Bouwen in de bestaande stad

Veel mensen willen in de stad, dicht bij het centrum, wonen. Niet alleen in een appartement, maar ook in een grondgebonden eengezinswoning. Daarmee kunnen we ook gezinnen aan de stad binden. We willen nieuwe woonconcepten ontwikkelen, waarbij we dichtheid en grondgebondenheid combineren. Zo blijft Groningen een compacte stad. We zien dat juist projecten in de bestaande stad (zoals de ontwikkelingen in Paddepoel-Zuid) ondanks de verslechterde economische en financiële omstandigheden relatief goed verkopen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het merendeel van de gerealiseerde woningen is de afgelopen jaren in de bestaande stad gebouwd. De ambities van de afgelopen jaren hebben we kunnen realiseren. In 2012 worden grondgebonden gezinswoningen gerealiseerd op het Cibogaterrein en is de bouw van de nieuwe (huur- en koop)woningen in de Hoogte in volle gang. Daarnaast blijkt er relatief veel animo te zijn voor de ZON-woningen (collectief particulier opdrachtgeverschap, CPO) in Paddepoel-Zuidoost. In de Oosterhamrikzone is KUUB gestart met de ontwikkeling van 20 stadswoningen (CPO) op basis van het Intense Laagbouwplan. Daarnaast zijn we in gesprek met marktpartijen over de ontwikkeling van de locatie voor Intense Laagbouw op het Engelse Kamp.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We blijven streven naar een flinke productie in de bestaande stad. De komende jaren kunnen projecten uit de Intense Laagbouwcampagne daar een goede impuls aan geven. In 2013 verwachten we dat we minstens de helft van de nieuwbouwproductie binnen de bestaande stad realiseren, zoals in Paddepoel, het Oosterhamriktracé, de Helpermaar en De Hoogte. Vooral voor projecten in het woonmilieu 'Samen in de Stad' zien we kansen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Intense Laagbouw

Met de woningbouwmanifestatie Intense Laagbouw hebben we aangetoond dat het goed mogelijk is om grondgebonden woningen te bouwen in hoge dichtheden op inbreidingslocaties in de stad. In 2013 willen de planontwikkeling van de Intense Laagbouwlocaties langs het Oosterhamriktracé en op het Engelse Kamp ontwikkelen.

Verwacht/beoogd resultaat

- Uitgewerkte plannen voor twee concrete locaties in het kader van Intense Laagbouw.
-

Oosterhamrikzone

De Oosterhamrikzone is een van onze sleutelprojecten. De ambitie is om het gebied de komende jaren te transformeren tot een aantrekkelijk woonmilieu langs een van de belangrijke radialen van de stad. Met de oplevering van de nieuwbouw aan het Wielewaalplein en de Stadswerf is een duidelijk begin gemaakt. Ook de Intense Laagbouwlocatie neemt concrete vormen aan.

Tegelijkertijd werken we samen met bewoners, ondernemers en andere partijen in de buurt aan de actualisatie van de ontwikkelingsvisie. Omdat de verdere ontwikkeling van de zone een proces van de lange adem is, kiezen we nu niet voor een eindbeeld maar we stellen in een proces gericht op co-creatie een routekaart voor de Oosterhamrikzone op. Hierbij hebben we ook aandacht voor tijdelijk gebruik en (beheers)maatregelen op korte termijn.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een gedragen ontwikkelingsstrategie / routekaart voor de Oosterhamrikzone (eind 2012 / begin 2013).

Eemskanaalzone

In de begroting van 2012 hebben we aangegeven, dat naast de ontwikkeling van de woonschepenhaven (zie deelprogramma Bestaande woningvoorraad en woonschepen, beleidsveld Woonschepen) de komende jaren geen concrete nieuwbouwprojecten in deze zone staan gepland. We zijn wel in overleg met marktpartijen in de zone, hoe het bestaand woningbouwprogramma, waar al bestemmingsplancapaciteit voor is, kan worden omgezet naar meer marktconforme woonmilieus.

Stadsuitbreiding

De focus bij de stadsuitbreiding ligt voornamelijk op de ontwikkeling van Meerstad. Deze uitbreiding valt onder de gemeente Slochteren. Conform regionale afspraken bedient deze uitbreiding vooral huishoudens uit de stad Groningen.

Een andere belangrijke ontwikkeling is het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst van het project De Held III. Om ook aan deze zijde van de stad aanbod voor gezinnen te realiseren kijken we nu naar de mogelijkheden om Reitdiep fase 3/4 te ontwikkelen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De afgelopen jaren is zeer beperkt in de uitleggebieden gebouwd. Voor de komende jaren ligt de hoogste prioriteit in Meerstad. Het tempo is sterk afhankelijk van de economische omstandigheden. Door de verslechterde economische situatie zijn in de afgelopen periode zowel de grondexploitatie als de organisatiestructuur van Meerstad aangepast. Door deze wijzigingen is de grondexploitatie robuuster en flexibeler geworden zodat we beter en slagvaardiger in kunnen spelen op de veranderende marktomstandigheden. Tot nu toe zijn er in Meerstad bijna 90 woningen verkocht, waaronder vier waterwoningen en vier energie-neutrale woningen. Het blijkt in de praktijk dat het voor potentiële kopers vaak moeilijk is om hun huidige woning te verkopen en om de financiering rond te krijgen vanwege de aangescherpte regels van hypotheekverstrekkers.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Vasthouden van gezinnen door op de vraag afgestemde nieuwbouw in de stadsuitbreidingen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Meerstad

De nieuwe ontwikkelingsstrategie van Meerstad gaat niet meer uit van een vastgelegd eindbeeld. Veel meer zal Meerstad stapsgewijs en organisch worden ontwikkeld in kleinere eenheden of eilanden die elk op zichzelf alle basiskwaliteiten van Meerstad in zich hebben. In 2013 gaan we verder met het ontwikkelen van nieuwe kleinschalige en marktgerichte concepten. Maar ook met de start van de vaarverbinding tussen het meer en het Slochterdiep.

Bij de aanbidding van de herziene grondexploitatie begin 2013 zullen wij u ook de marketingstrategie aanbieden en een kredietaanvraag voorleggen voor de realisatie van de vaarverbinding. We streven naar de realisatie van in totaal 100 nieuwe woningen, waaronder de eerste waterwoningen en het restant van de energie-neutrale woningen. En bieden daarbij ruimte voor (collectief) particulier opdracht-geverschap.

Kosten GR Meerstad [Extra beleidsmiddelen]

In de nu afgeslankte vorm kost de GR organisatie 320 duizend euro en bedraagt onze bijdrage daarvoor 112 duizend euro. In het verleden werden de kosten gedekt uit de reserve voorzieningen Meerstad. Wij stellen voor dat uw raad 112 duizend euro voor 2013 uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar stelt en deze middelen voor 2014 reserveert.

Reitdiep fase 3/4

In 2013 gaan we onderzoeken of het mogelijk is om de ontwikkeling van de 3^e en 4^e fase van het Reitdiep op te starten. We mikken hierbij op een segment en woonmilieu dat niet concurrerend is met Meerstad. Tegelijkertijd zal de ontwikkeling in kleine stappen in gang moeten worden gezet, gelet op de voortdurende onzekerheden op de woningmarkt.

Beleidsveld

Kwaliteitsbewaking en dienstverlening

Kwaliteit is een breed begrip, dat uit meer aspecten bestaat. Het gaat naast het realiseren van een nieuwbouwprogramma dat aanvullend is op de bestaande voorraad in de stad, ook om de kwaliteit van de woning zelf. In dat kader voeren we diverse activiteiten uit, waaronder het Groninger Woonkeur, stimuleren van particulier opdracht-geverschap en aandacht voor duurzaamheid in de (particuliere) woningvoorraad.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Al meerdere jaren zetten we in op de kwaliteit van de individuele woning. We hebben een aantal instrumenten ontwikkeld die de kwaliteit in de woningbouw moeten versterken. Zo maakt het instrument Groninger Woonkwaliteit al jarenlang deel uit van de reguliere bouwplantoetsing. Ook

zetten we in op Collectief Particulier Opdracht-geverschap (CPO), vooral via de stichting KUUB, om meer individuele keuzevrijheid te waarborgen. Deze instrumenten werken goed: in de praktijk blijkt dat de afgelopen jaren vooral de CPO projecten goed in de markt liggen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We zetten in op een optimale kwaliteit in iedere nieuw opgeleverde woning. Het betreft dan enerzijds de fysieke kenmerken van de woningen, zoals duurzaamheid, toegankelijkheid en veiligheid. Anderzijds gaat het om het vergroten van de invloed van bewoners bij de totstandkoming van projecten, zodat hun woonwensen zo goed als mogelijk kunnen worden gerealiseerd.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Groninger Woonkwaliteit

In het Bouwbesluit is wettelijk geregeld aan welke eisen nieuwbouwwoningen moeten voldoen.

Wij gaan een stap verder en willen dat alle nieuwbouwwoningen in de stad extra kwaliteit hebben. Hierover hebben we met corporaties, belangenorganisaties en ontwikkelaars afspraken gemaakt onder de noemer Groninger Woonkwaliteit (GWK). GWK is een kwaliteitslabel met maatregelen op het gebied van duurzaamheid, levensloopbestendigheid, toegankelijkheid, veiligheid en gezondheid. De uitvoering van dit instrument zal in 2013 doorgaan.

Verwacht/beoogd resultaat

- Realisatie van nieuwbouwwoningen in 2013 conform de Groninger Woonkwaliteit.
-

Stimuleren duurzaam bouwen

Bestaande voorraad

We willen het Stadje's makkelijker maken om energiebesparende maatregelen te treffen. Dit doen we door het opzetten van een online loket (het energie-besparingsplatform) waar bewoners met al hun vragen terecht kunnen, het ontwikkelen van gunstige financieringsconstructies en het ondersteunen van burgerinitiatieven met kennis, organisatiekracht en eventueel een kleine financiële bijdrage.

NLA 2.0

In het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 is het doel op lange termijn dat in 2025 alle corporatiewoningen lage woonlasten én een gezond binnenmilieu hebben. Voor de periode 2011- 2014 betekent dit dat wordt ingezet op de verbetering van 3.500 - 4.000 woningen met label D of slechter naar minimaal label C. Daarnaast is de ambitie om deze periode te beginnen aan de bouw van minimaal honderd energie-neutrale woningen en dat honderd bestaande corporatiewoningen een energierekening van 0 euro hebben.

Nieuwbouw

Nieuwbouw biedt kansen voor innovatieve energieoplossingen. Vanaf 2020 zal in heel Nederland energieneutraal gebouwd moeten worden. Dit is opgenomen in de innovatieagenda Energie Gebouwde Omgeving. In de periode tot 2020 willen we op effectieve wijze anticiperen op de norm energieneutraal. Op basis van het rapport "Nul-energie woningen - Ontwikkelstrategie naar 2020" komen we tot de doelstelling dat woningen in nieuwe ontwikkelingen, qua bouwconcept én energiesysteem, toekomstbestendig moeten zijn. Daarvoor gaan we bij de eerstvolgende evaluatie van het GWK bekijken of en hoe het GWK hierop beter kan anticiperen.

In de eerste fase van Meerstad zijn de eerste energie-neutrale woningen gerealiseerd van wat uiteindelijk een project van 13 energie-neutrale woningen moet worden. Dit concept heeft ook navolging gevonden op de particuliere kavels in Meerstad.

Verwacht/beoogd resultaat

- We verwachten dat in 2013 750 tot 1.000 corporatiewoningen zijn verbeterd van label D of slechter naar minimaal label C.

Totale duurzaamheidsaanpak [Extra beleidsmiddelen]

Duurzaamheid is een manier van werken die in alle programma's terugkomt. In dit programma is in het bijzonder aandacht voor het stimuleren van duurzaam bouwen. In de paragraaf duurzaamheid tonen wij een overzicht van alle duurzaamheidsdoelen en activiteiten. Wij stellen uw raad voor om voor onze totale duurzaamheidsaanpak in 2013 1,75 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen en voor 2014 2.25 miljoeneuro te reserveren.

Groene daken

Particulieren, instanties en bedrijven kunnen een beroep doen op een subsidie voor het realiseren van een groen dak. Het doel daarvan is het filteren van fijn stof uit de lucht, waterregulering (een groen dak kan voorkomen dat het rioolstelsel overbelast raakt bij stortbuien) en isolatie (vooral in de zomer zorgt een groen dak voor meer verkoeling). In 2012 hebben we met een campagne meer aandacht voor groene daken gevraagd. Doel van de campagne is om de bekendheid van groene daken onder particulieren te vergroten.

Verwacht/beoogd resultaat

- We streven voor 2013 naar 50 groene daken. In 2011 zijn er circa 27 daken gerealiseerd. We verwachten dat door de campagne meer mensen in 2013 een groen dak aan zullen vragen dan in 2011.

(Collectief) Particulier Opdrachtgeverschap

Via CPO willen we de consument meer ruimte bieden voor eigen inbreng in de woningbouw. Zo kunnen mensen via CPO niet alleen een nieuwe woning realiseren maar ook nog eens een woning realiseren die helemaal aan hun wensen voldoet. Met KUUB hebben we in Groningen al ruim 10 jaar ervaring met CPO. In 2012 liep er een campagne om drie nieuwe CPO locaties onder de aandacht te brengen. Inmiddels zijn twee van de drie projecten gestart, het derde project gaat naar verwachting ook dit jaar in de verkoop.

Verwacht/beoogd resultaat

- Minimaal 10 procent van de nieuwbouwwoningen wordt via CPO ontwikkeld.

Beleidsveld

Stedelijke ontwikkeling/Beheer leefomgevingkwaliteit

Bij stedelijke ontwikkelingen adviseren we over milieuaspecten als bodem-, geluid- en luchtkwaliteit. Indien nodig wordt voor de diverse projecten onderzoek gedaan door ons of door derden. Deze kennis delen we met onze burgers (bodeminformatie, geluidkaarten, bestemmingsplannen).

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De leefomgevingkwaliteit is over het algemeen genomen op orde. Echter de geluid- en luchtkwaliteit rond de drukke aanvoerwegen naar de stad vraagt blijvend aandacht, zie het programma Verkeer.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We streven naar een optimale leefomgevingkwaliteit. Hierbij werken we samen om, binnen de wettelijke kaders, te komen tot goede en creatieve oplossingen voor de gevolgen van stedelijke ontwikkelingen. Indien nodig verlenen we voor geluid, ontheffing van de voorkeursgrenswaarden en we stellen hogere waarden vast. Of worden terreinen geschikt gemaakt voor de beoogde functie middels een (deel)bodemsanering.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

- Adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen en concrete plannen voor de stad.
- Toetsen van bouwplannen op milieuaspecten.
- Uitvoeren van milieuonderzoeken bij knelpunten of overlastsituaties.
- Uitvoeren van bodemsaneringen en/of nemen van maatregelen.
- Vaststellen van hogere waarden besluiten (Wet geluidhinder).

VERWACHT/BEGOOGD RESULTAAT

- Realistische plannen gericht op een optimale leefomgevingkwaliteit van de stad.
- Betrouwbare informatie over de leefomgevingkwaliteit.

Deelprogramma 3 **BESTAANDE WONINGVOORRAAD**

De bestaande woningvoorraad in de stad bestaat uit woningen (corporatief en particulier bezit) en niet-woningen zoals woonschepen en woonwagens. Ook de wijkvernieuwing speelt zich voor een groot deel af in de bestaande woningvoorraad, evenals een groot deel van de bescherming van onze cultuurhistorische waarden.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma bestaande woningvoorraad bedraagt 4,6 miljoen euro. . Deze lasten worden gedekt uit inkomensoverdrachten 2,7 miljoen euro, rente 700 duizend euro, toevoeging aan de reserves 1,9 miljoen euro, overige inkomsten 500 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 2,5 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Woningen
- Woonschepen
- Wijkperspectieven/Evenwichtige wijken

Beleidsveld

Woningen

De bestaande woningvoorraad vormt het grootste aandeel van de woningvoorraad in de stad. Jaarlijks wijzigt dit met slechts 1-2% door toevoegingen van nieuwbouw aan de bestaande woningvoorraad.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Meer dan de helft van de woningen in de stad is in particulier bezit. De particuliere voorraad van onze stad is daarmee voor een groot deel bepalend voor het woonklimaat. Uit onderzoek is gebleken dat het onderhoud van particuliere woningen in de stad op een goed en stabiel niveau is. We zien geen aanleiding tot concreet beleid als het gaat om de verbetering van de particuliere voorraad.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen de bestaande woningvoorraad in een goede staat van onderhoud houden en deze daar waar mogelijk verduurzamen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Onderhoud particuliere woningvoorraad

Er zijn geen concrete activiteiten met betrekking tot de verbetering van de particuliere woningvoorraad. Wel willen we huiseigenaren ondersteunen bij het verduurzamen van de woning door middel van het energiebesparingsplatform (zie beleidsveld Kwaliteitsbewaking en Dienstverlening).

Beleidsveld

Woonschepen

In Groningen is wonen op het water een veel voorkomende woonvorm. Er zijn 479 woonschepen in de stad geregistreerd. In de nota Watergang (1999) hebben wij onze doelen geformuleerd voor het wonen op het water.

In het collegeprogramma hebben we opgenomen dat we gaan onderzoeken of er in Meerstad - binnen strikte ruimtelijk-esthetische voorwaarden - ligplaatsen voor woonschepen kunnen komen. Ook is in het collegeprogramma het onderzoek aangekondigd of en op welke wijze we gefaseerd een systeem van beprijzen van ligplaatsen voor woonboten kunnen invoeren.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
Door ruimtelijke ontwikkelingen in de stad staat het aantal ligplaatsen continu onder druk. Functies zoals bedrijvigheid en recreatie maken aanspraak op de schaarse ruimte op het water. Daarnaast gaat het creëren van nieuwe liggebieden moeizaam. Dit komt enerzijds doordat de gemeente ligplaatsen niet kostenneutraal kan ontwikkelen. Anderzijds komt dit doordat woonschepen door omwonenden niet altijd als toegevoegde ruimtelijke kwaliteit worden gezien. In 2011 zijn we gestart met het maken van een stadsbreed plan van aanpak voor wonen op het water dat tot doel heeft een aantal fundamentele zaken anders te gaan regelen en dat bovengenoemde belemmeringen kan wegnemen. Het gaat hierbij om het beprijzen van ligplaatsen, het beter organiseren van vraag- en aanbod, reguleren van kamerverhuur, het zoeken naar nieuwe liggebieden in relatie tot beeldkwaliteitseisen en het op orde brengen van de gemeentelijke administratie en gegevensbeheer.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
We willen wonen op het water als een reguliere woonvorm beschouwen, met inachtneming van de verschillen tussen wonen op het water en wonen op de wal. Daarbij streven we naar een systeem van vraag en aanbod van ligplaatsen, dat tegemoet komt aan de wensen van de bewoners en de Gemeente Groningen. Verder willen we de Diepenring en de woonschepenhaven renoveren.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**
Plan van Aanpak
Het plan wordt in november 2012 aangeboden aan uw raad. In 2013 zal dit plan nader worden uitgewerkt. Naast een aantal op korte termijn te realiseren verbeteringen die al in gang zijn gezet maken we een uitvoeringsplan.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een ruimtelijk afwegingskader als het gaat om het wonen in relatie tot het overige gebruik van de wateren in Groningen.

Verbeterplan Wonen op het Water Diepenring
In 2012 zijn we gestart met de voorbereiding en de uitvoering van een aantal praktische zaken en de voorbereiding voor de sanering van ongezuiverde afvalwaterlozingen. In de periode 2013 -2014 zal de verdere uitvoering van het plan plaatsvinden.

Verwacht/beoogd resultaat

- Verbetering van de (water)kwaliteit van de Diepenring en de Noorderhaven.

Woonschepenhaven
In 2013 verwachten wij met de uitvoering van de revitalisering te kunnen starten. Een bepalende factor hierbij is het ingezette participatietraject met de bewoners om tot een uitvoerbaar plan te komen. In de begroting 2012 hebben we voorgesteld ten behoeve van de revitalisering een investeringsbudget van in totaal 5 miljoen euro beschikbaar te stellen. We stellen uw raad voor dit bedrag vrij te laten vallen aan de algemene middelen. We willen de kosten dekken uit de ISV middelen. Het ISV programma wordt hierop aangepast.

Verwacht/beoogd resultaat
Verbetering van de kwaliteit van de Diepenring en de Noorderhaven.

Beleidsveld **Wijkperspectieven/Evenwichtige wijken**
In het NLA 2.0 zijn wijkperspectieven vastgesteld. De komende jaren gaan we de in de perspectieven genoemde activiteiten uitwerken.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
In Groningen steken we al jarenlang, samen met de corporaties, veel energie in de leefbaarheid van wijken. We combineren fysieke ingrepen met sociale maatregelen. Uit de leefbaarheidsmonitor blijkt dat wijkvernieuwing een positief effect heeft. Ook blijkt uit landelijke onderzoeken dat juist door de inzet op evenwichtige wijken, segregatie in Groningen veel minder voorkomt dan in vergelijkbare andere steden.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
Het realiseren van leefbare en evenwichtige wijken.

Wat gaan we hiervoor doen?

Wijkperspectieven

We onderzoeken de mogelijkheden om seniorenwoningen te bouwen in Beijum.

In Lewenborg onderzoeken we de haalbaarheid van het wijkvernieuwingsprogramma (bibliotheek, Aldi-locatie en zwembad).

We werken aan de planuitwerking van het woonzorgcentrum in Oosterhoogebrug.

Voor de ontwikkeling van de Grunobuurt bepalen we samen met Nijestee wat in de huidige marktomstandigheden de beste ontwikkelstrategie is.

Samen met corporaties stellen we een integrale planontwikkeling voor de Wijert-Noord voorzien van een uitvoeringsplan op.

De ontwikkeling van de Trefkoel, het winkelcentrum en de Vensterschool in Paddepoel werken we nader uit.

Voor Selwerd werken we aan een integraal wijkvernieuwingsplan.

Verwacht/beoogd resultaat

- Voortzetting van onze inzet op leefbare wijken.

Met het monumenten- en archeologiebeleid willen we ons cultuurhistorisch erfgoed zo goed mogelijk beschermen en (laten) beheren. Daarnaast streven we naar een zo breed mogelijke integratie van de cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Enerzijds willen we dus zorgvuldig omgaan met wat eerdere generaties Groningers ons nalieten en anderzijds ervoor zorgen dat de cultuurhistorie bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving van vandaag en morgen.

We richten ons daarbij op:

- eigenaren van monumenten en concrete projectontwikkelingen (onder meer door het stellen van randvoorwaarden bij verlening van bouw- en aanlegvergunningen en het stimuleren van instandhouding door middel van financiële ondersteuning);
- de inbreng van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, onder meer bij stedenbouwkundige en bestemmingsplannen, en ontsluiting van informatie over cultuurhistorie door middel van de Cultuur Waarden kaart (CWK) op internet.

Een en ander gebeurt op basis van archeologisch, bouw- en stedenbouwhistorisch onderzoek. Het werkterrein van de cultuurhistorie beslaat inmiddels het gehele gemeentelijke grondgebied.

Tot slot vinden we het belangrijk, zoveel mogelijk bekendheid te geven aan monumenten en cultuurhistorie in de gemeente. Daarom organiseren we jaarlijks de Open Monumentendag (15 duizend bezoekers), geven we 'Hervonden Stad, jaarboek voor archeologie, bouwhistorie en restauratie' uit en streven we naar een goede ontsluiting van bij de gemeente beschikbare informatie over cultuurhistorie, onder andere via de gemeentelijke website www.groningen.nl/monumenten

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma cultuurhistorie en archeologie bedraagt 1,3 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 200 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen 1,1 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Monumenten
- Archeologie

Beleidsveld

Monumenten

Het totaal aantal rijksmonumenten in de gemeente betreft 639 (+ 32 archeologische rijksmonumenten). Daarnaast heeft Groningen 8 van rijkswege beschermde stadsgezichten. Sinds 2010 bedraagt het totaal aantal gemeentelijke monumenten 530 (+ 22 gemeentelijke archeologische monumenten).

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In het kader aanwijzing naoorlogs, heeft het rijk in aanvulling op 3 recente aanwijzingen nu ook voorgesteld het Crematorium van rijkswege te beschermen. Het Crematorium is al een gemeentelijk monument. Daarnaast heeft het rijk de wijk De Wijert-noord aangewezen als één van de 30 belangrijkste naoorlogse gebieden in Nederland.

Voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten heeft uw raad binnen het Stimuleringsfonds wonen en monumenten een laagrentende financieringsregeling in het leven geroepen. De regeling is een succes, er zijn al meer dan 10 leningen verstrekt.

De realisatie van het in 1996 vastgestelde gemeentelijke Kanjerplan loopt op zijn einde. In totaal zijn in dat kader ruim 50 grote moeilijk rendabel te maken monumentale gebouwen gerevitaliseerd en hersteld. In afronding is nog de dubbele loods op het Ciboga-terrein. Het meest lastige project, de revitalisering van Watertoren-noord, hebben we als sluitstuk van het kanjerplan opgevoerd.

De afgelopen twee jaar is hard gewerkt om de cultuurhistorie zo goed mogelijk in de te actualiseren bestemmingsplannen verankerd te krijgen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Bescherming, instandhouding en zorgvuldig beheer van het cultuurhistorische erfgoed zowel boven als onder het maaiveld.

- Een zo goed mogelijke integratie van cultuurhistorie in stedenbouwkundige en bestemmingsplannen, om de identiteit en de herkenbaarheid van gebieden en locaties in de stad te vergroten.
- Goede ontsluiting van bij de gemeente beschikbare informatie over cultuurhistorie ten behoeve van burgers en bedrijfsleven.

.....
Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Reguliere activiteiten

- Uitvoering en begeleiding van bouwhistorisch onderzoek ten behoeve van vergunningverlening.
- Advisering over vergunningaanvragen bij rijks- en gemeentelijke monumenten
- Vaststelling en realisatie van bestedingsprogramma ISV-monumenten 2013
- Advisering bij het opstellen van stedenbouwkundige en bestemmingsplannen.
- Promotionele activiteiten, zoals de organisatie van de jaarlijkse Open Monumentendag.

.....
Overige activiteiten

- Cultuurhistorie krijgt een plaats in alle bestemmingsplannen (nieuw rijksbeleid).
- We onderzoeken of door de introductie van een soort lichte gemeentelijke bescherming, 'Monument-light' genaamd, de beeldkwaliteit van panden in beschermd stadsgezichten beter beschermd kan worden.
- Bouwhistorische verkenningen + rapportages van circa 50 rijksmonumenten.
- Uitbouw en vulling van de Cultuur Waarden Kaart (CWK) op Internet. De afronding van het Gemeentelijk Kanjerplan met de revitalisering van Watertoren-noord tot multifunctioneel centrum als laatste project.

Beleidsveld

Archeologie

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Om het gebrek aan (verplichte) depotruimte op te lossen wordt sinds 2011 ruimte gehuurd van het Noordelijk Archeologisch Depot. Daar wordt niet alleen het niet-exposabel materiaal van verrichte onderzoeken ondergebracht, maar ook de kwetsbare materiaalgroepen zoals hout en textiel. Reden daarvoor is dat het interprovinciale depot een 'klimaatkamer' heeft en ons gemeentelijk depot niet. Daarmee is een prijzige aanpassing van het gemeentelijk depot overbodig. Bescherming vindt incidenteel plaats door aanwijzing van archeologische monumenten en vooral door planologische bescherming in bestemmingsplannen, circa 25 á 30 per jaar. Monitoring van de gemeentelijke monumenten (een 30-tal) vindt plaats door de Archeologische Monumentenwacht, die daarvoor in 2010 zijn ingehuurd. De peiljaren zijn vooralsnog 2011 en 2013. Waar behoud van archeologie ter plekke niet mogelijk is, volgt archeologisch onderzoek. In alle gevallen is dit onderzoek het gevolg van een voorschrift bij een omgevings-, aanleg- of erfgoedvergunning. Enkele tientallen aanvragen worden daarvoor jaarlijks beoordeeld. Publicatie van het gevondene vindt plaats in het jaarboek Hervonden Stad, in de digitale reeks gemeentelijk basisrapporten Stadse Fratsen, in boeken, bundels, tijdschriften, in exposities, in dagbladen, op tv en via websites. Het publieksbereik groeit en er is een mooie toename in de publieke belangstelling.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Bescherming en instandhouding van het archeologische bodemarchief.
- Documentatie van het bodemarchief waar dat door werkzaamheden verloren gaat.
- Publicatie in woord, beeld en expositie van de resultaten van archeologisch onderzoek.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Reguliere activiteiten

- Opstellen en uitvoeren jaarprogramma archeologie 2013.
- Opstellen archeologieparagrafen bestemmingsplannen.
- Beoordeling omgeving- erfgoed- en aanlegvergunningaanvragen; verstrekken van interne en externe adviezen m.b.t. de archeologie binnen de gemeente (zoals Zuidelijke ringweg en spoorlijnen); toezicht op archeologisch onderzoek te velde.
- Beoordelen van Programma's van eisen, beoordelen rapporten, zowel de gemeentelijke als die van derden.
- In- en externe (publieks)voorlichting met betrekking tot het gemeentelijk beleid en de resultaten van archeologisch onderzoek.

Overige activiteiten

- Opstellen van de Groninger Onderzoekagenda, als vakinhoudelijke onderbouwing voor het al vastgestelde archeologiebeleid;
- We treffen voorbereidingen om te komen tot een overzichtswerk van de Groninger archeologie in 2015 en leveren bijdragen aan diverse publicaties en exposities.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overig wonen bedraagt 5,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit pachten 500 duizend euro, overige opbrengsten 1,0 miljoen euro stelpost mutatie ISV middelen 2,5 miljoen en een bijdrage uit de algemene middelen van 1,8 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Overig wonen

Beleidsveld

Overig wonen

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Wonen boven winkels

Eind 2011 hebben wij besloten de activiteiten van Wonen boven winkels NV te beëindigen. Daarbij zijn wij afhankelijk van de andere aandeelhouder, woningcorporatie Lefier. Lefier heeft toegezegd eind 2012 duidelijkheid te bieden over het eventueel overnemen van een deel van de eigendommen die bij de NV zijn ondergebracht. De resterende panden worden actief verkocht.

Revolverend fonds [Gewijzigd]

Op dit moment is alle ruimte in het revolverend fonds opgevuld met onder andere startersleningen (zie starters), zachte leningen voor het opknappen van woonschepen (zie woonschepen) en laagrentige onderhoudsleningen voor gemeentelijke monumenten (zie monumenten). We stellen voor het fonds voor het onderdeel woonschepen te stoppen. De gereserveerde middelen vallen hiermee vrij en worden toegevoegd aan de algemene middelen.

Verwacht/beoogd resultaat

- In 2013 zal opnieuw nagegaan worden hoeveel geld er wanneer beschikbaar komt in de komende periode doordat de verplichtingen voldaan zijn.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 8. Wonen								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
8.1	ROEZ	Doelgroepen	949	2.063	935	944	962	980
8.2	MD/ROEZ	Nieuwbouw	27.717	12.871	11.207	11.217	11.235	11.252
8.3	ROEZ	Bestaande woningvoorraad	10.215	11.886	4.572	4.607	4.270	4.324
8.4	ROEZ	Cultuur historie en archeologie	2.290	2.317	1.267	1.282	1.308	1.335
8.5	ROEZ	Overig wonen	12.582	5.686	5.828	5.831	5.818	5.829
Totaal lasten			53.753	34.823	23.809	23.881	23.593	23.720
Baten								
8.1	ROEZ	Doelgroepen	500	364	236	236	236	236
8.2	MD/ROEZ	Nieuwbouw	18.803	8.359	9.787	8.182	8.182	8.182
8.3	ROEZ	Bestaande woningvoorraad	28.450	3.706	3.947	3.947	3.947	3.947
8.4	ROEZ	Cultuur historie en archeologie	367	181	181	181	181	181
8.5	ROEZ	Overig wonen	8.133	1.243	4.264	1.639	1.639	1.639
Totaal baten			56.253	13.853	18.415	14.185	14.185	14.185
Totaal saldi voor bes			2.500	-20.970	-5.394	-9.696	-9.408	-9.535
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			38.993	4.745	2.112	2.112	2.112	2.112
Totaal onttrekkingen			19.438	3.681	34	4.264	4.264	4.264
Totaal saldi na beste			-17.055	-22.034	-7.472	-7.544	-7.256	-7.383
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
8.1	ROEZ	Woningmarkt		750				
8.3	ROEZ	Woonschepenhaven		4.000				
8.2	ROEZ	Aanvulling reserve grondzaken		3.000	3.000	-	-	
8.2	ROEZ	Duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutra		1.750	2.250			
Totaal extra beleid				9.500	5.250	0	0	
Saldo programma + extra beleid				-22.034	-16.972	-12.794	-7.256	-7.383

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

8.1 Doelgroepen

V 1,0 miljoen euro

In de begroting 2012 zijn incidenteel ISV middelen voor jongerenhuisvesting opgenomen. Deze lasten zijn in de begroting 2013 teruggeraamd (V 250 duizend euro).

In de begroting 2012 zijn incidenteel Extra beleidsmiddelen. Deze lasten zijn in de begroting 2013 teruggeraamd (V 750 duizend euro).

8.2 Nieuwbouw

V 3,1 miljoen euro

In 2012 zijn er incidenteel middelen aan de begroting toegevoegd voor het Masterplan Groningen Energieneutraal. In de begroting van 2013 zijn deze middelen teruggeraamd (V.1,0 miljoen

euro).

Conform de richtlijnen is de continuering Extra Beleid 2013 niet in het begrotingskader opgenomen. In 2013 worden een aantal resultaten verwacht die gedekt worden uit de reserve grondzaken. Met een stelpost worden de extra beleidsmiddelen aan de batenkant van de begroting toegevoegd (V1, 6 Miljoen euro).

De terugloop van de lasten bij de Milieudienst op dit deelprogramma houdt verband met de overdracht van de budgetten duurzame stad naar de dienst ROEZ, de bezuiniging op het duurzaamheidsprogramma en een voordeel omdat de exploitatiebijdrage aan het duurzaamheidscentrum eindigde in het jaar 2012 (V 350 duizend euro).

De overige voordelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 150 duizend euro.

8.3 Bestaande woningvoorraad V 7,5 miljoen euro

In de begroting 2012 zijn ISV middelen opgenomen. Deze middelen zijn in de begroting 2013 teruggeraamd. Het betreft de volgende onderdelen:

- ISV NLA Organisatiekosten (V 130 duizend euro)
- ISV Kempkensberg (V 750 duizend euro)
- ISV Bessemoerstrook (V 250 duizend euro)

Het Extra Beleid uit de begroting 2012 dat incidenteel is toegekend is voor de begroting 2013 teruggeraamd, het betreft Extra Beleid Woonschepenhaven (V 1.000 duizend euro) en Extra Beleid Watergang (V 133 duizend euro).

Vanuit de reserve Voorzieningen Meerstad is in 2012 5 miljoen euro onttrokken en ingebracht in de Grondexploitatie Meerstad. Deze lasten zijn in de begroting 2013 terug geraamd (V 5,0 miljoen euro).

De overige voordelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 270 duizend euro.

8.4 Cultuurhistorie en archeologie V 1,1 miljoen euro

De in de begroting 2012 opgenomen incidentele ISV middelen zijn in de begroting 2013 teruggeraamd Het betreft de volgende onderdelen:

- ISV Cultuurhistorie (V 850 duizend euro)
- ISV Cultuurhistorie Suikerunie (V 200 duizend euro)

8.5 Wonen - overig V 2,8 miljoen euro

ISV middelen

In de begroting 2012 zijn incidenteel ISV middelen voor opgenomen. Deze lasten zijn in de begroting 2013 teruggeraamd (V 2,6 miljoen euro).

Voor de ISV middelen is een bezuinigingstaakstelling voor 2013 ingesteld van 2,5 miljoen euro. Conform de richtlijnen is het ISV Programma 2013 niet in het begrotingskader opgenomen. Dit betreft ook de mutaties uit de reserve. Via een stelpost aan de batenkant wordt de begroting sluitend gemaakt.

De overige voordelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 200 duizend euro.

PROGRAMMA 9

Onderhoud en beheer openbare ruimte

Duurzaam schoon, heel, mooi, groen

In het programma Onderhoud en beheer werken we aan een buurt, wijk en stad waar het prettig is om te verblijven. Een stad die schoon, heel, mooi en groen is. Luisteren naar en samenwerken met bewoners is bij onderhoud en beheer in Groningen een goede gewoonte. Duurzaamheid is in alle onderdelen van dit programma richtinggevend.

Relevante beleidsnota's

Meerjarenplan vervangingsinvesteringen en aanvullend langcyclisch onderhoud 2012 - 2016
Evaluatie hondenbeleid 2012
Voortgangsrapportage BORG 2012
Afvalbeheerplan 2011-2015
Evaluatie boombeheer 2011
Evaluatie ecologisch beheer 2011 en planning ecologisch beheer 2012
Uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014
Groenparticipatie 2010
Onkruidbestrijding verhardingen 2010
Kapvergunningenbeleid 2010
Bladgoud 2010
Groninger Water- & RioleringsPlan 2009-2013
Nota Bodembeheer 2009
Groenstructuurvisie Groene Pepers 2009
Convenant Bewonersparticipatie 2008
Bodemnota 2005 'Gebruik Centraal'
Bladwijzer 2002
Beheer Openbare Ruimte Groningen 2001
Nota De Levende Stad (1994)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Kwaliteit van de leefomgeving**
- 2 Afvalinzameling en -verwerking**
- 3 Overig onderhoud en beheer openbare ruimte**

KWALITEIT VAN DE LEEFOMGEVING

In het deelprogramma 'kwaliteit van de leefomgeving' zijn alle activiteiten ondergebracht die samenhangen met het onderhoud van de openbare ruimte en de infrastructuur in Groningen. Goed onderhoud draagt in belangrijke mate bij aan ons doel om de aantrekkelijkheid van Groningen te behouden en versterken. We streven daarbij naar het realiseren van vooraf bepaalde kwaliteitsdoelen en een blijvend functioneren van de voorzieningen in de openbare ruimte. Speciale aandacht schenken we aan het optimaliseren van de ecologische kwaliteit en de parken met een stedelijke functie. In 2013 zetten we op basis van het Meerjareninvesteringsprogramma 2012 - 2016 weer extra middelen in om het beheer en onderhoud op peil te houden. De vervanging van de kabels van de openbare verlichting is daarin een belangrijk onderdeel. De inbreng van bewoners is van groot belang voor de kwaliteit van de leefomgeving. Een deel van de activiteiten in dit deelprogramma is dan ook met name erop gericht om bewoners te betrekken bij (keuzes in) het onderhoud van de stad. De gezamenlijke inzet van bewoners draagt ook bij aan het versterken van de samenhang in de buurt.

Naar verwachting zal per 1 januari 2013 de samenvoeging van organisatieonderdelen die zich bezig houden met het beheer en onderhoud in de stad afgerond zijn en van start gaan onder de naam Stadsbeheer. Hoewel er een bezuinigingsdoelstelling aan deze samenvoeging verbonden is, zetten we in op behoud van kwaliteit in het beheer en onderhoud.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving bedraagt 58,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit leges 15,6 miljoen euro, overige inkomsten 5,1 miljoen euro, interne dienstverlening 220 duizend euro, beschikkingen 600 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 37,4 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
- Ecologie
- Stadsparken
- Bewonersparticipatie bij onderhoud van de leefomgeving
- Onderhoud infrastructuur
- Toezicht en handhaving openbare ruimte

Beleidsveld

Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

Dit beleidsveld betreft het schoon en heel houden van alle verhardingen, verkeersvoorzieningen, groen en speelvoorzieningen. Een schone en hele openbare ruimte is van groot belang voor het aantrekkelijk houden van de leefomgeving in de stad. Het gaat over alle onderhoudsmaatregelen waarmee we de in BORG (Beheer Openbare Ruimte Groningen) vastgestelde kwaliteitsdoelen in het beheer nastreven. We willen dat de burgers tevreden zijn over hun woonomgeving en het onderhoud daarvan. We realiseren dit door tijdig klein en groot onderhoud uit te voeren waar dat nodig is. We baseren ons daarbij op de kwaliteitsdoelen, de professionele inspecties en de jaarlijks door burgers uitgevoerde Borgschouw.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Vanaf 2006 zijn we erin geslaagd om met minder middelen de goede onderhoudskwaliteit van de stad te behouden. Uit de Borgschouw van 2011 blijkt dat Groningen stadsbreed in 89 % van de waarnemingen voldoet aan de BORG doelen. Daarmee is de totaalscore gelijk gebleven aan die van 2010. Uit de laatste trendrapportage *monitor leefbaarheid en veiligheid (2010)* blijkt dat de tevredenheid over het onderhoud gemiddeld genomen licht is gedaald, maar nog wel boven het in 2006 bereikte niveau ligt. Het gemiddelde waarderingscijfer voor de woonomgeving lag in 2010 op een 7,5. Een aantal voorzieningen in de stad heeft het einde van de technische levensduur bereikt. Voor de vervanging van deze versleten voorzieningen zijn wij in 2012 begonnen met de uitvoering van meerjaren vervangingsprogramma.

De toename van ziekten en plagen in bomen heeft niet alleen effect op de leefomgeving, maar leidt ook tot hogere kosten voor onderzoek, inspectie en het uitvoeren van beheermaatregelen zoals kortzetten of kappen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2015)
▪ Borgscore voldoende	▪ 89%	▪ 89%	▪ 90%	▪ 90%
▪ Tevredenheidsscores*:				
▪ Schoonhouden	▪ 76%	beperkte	beperkte	
▪ groen	▪ 79%	daling	daling	
▪ speelvoorzieningen	▪ 78%	tevreden-	tevreden-	
▪ wegen	▪ 81%	heids-	heids-	
▪ fietspaden	▪ 85%	scores	scores	
▪ trottoirs	▪ 66%			
▪ algemeen waarderingscijfer	▪ 7,5	▪ >7,0	▪ >7,0	

* Laatste meting tevredenheidsscores dateert van 2010

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij zullen ons in 2013 opnieuw inspannen om de stad schoon en heel te houden.

We streven ernaar om in 2013, met het reguliere onderhoud en de extra inzet in het vervangingsprogramma, de Borgdoelstellingen (score 90 %) te realiseren. Omdat het enige jaren duurt voordat de versleten voorzieningen zijn vervangen, houden we in 2013 nog rekening met een beperkte daling van de tevredenheid van bewoners over het onderhoud.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Vervangen voorzieningen en aanvullend onderhoud

Een aantal voorzieningen in de stad is de komende tijd aan vervanging toe. Daarnaast voorzagt het onderhoudsbudget niet in alle benodigde groot onderhoud. In 2012 hebben we daarom een structureel budget aan de onderhoudsbegroting toegevoegd. Met dit budget wordt in de jaren 2012 tot 2016 een aantal voorzieningen vervangen en aanvullend onderhoud gepleegd. Het gaat dan om de vervanging van versleten verlichtingskabels, maar we realiseren ook vervanging en groot onderhoud van houten bruggen, kademuren, speelvoorzieningen en asfaltwegen. In 2013 wordt de tweede fase van dit meerjarenprogramma uitgevoerd.

Verwacht/beoogd resultaat

- We verwachten met deze inzet ook in de komende jaren het functioneren en het onderhoudsniveau van deze voorzieningen te kunnen garanderen.

Schoonhouden

In 2013 continueren we de maatregelen om de stad schoon te houden. Deze (beheer) maatregelen bestaan uit handhaving en vegen, onkruidbestrijding in de verhardingen, hoge druk reinigen, ondergrondse toiletten, gladheidbestrijding en dergelijke. De binnenstad is het visitekaartje van de stad en vraagt om een dagelijkse schoonmaak, ook in het weekend. Het huiskamerteam van de binnenstad zorgt hierbij voor een extra plus in het schoonhouden van de van het winkelgebieden tijdens de drukste openingstijden. Daarnaast levert ook de uitvoering van het handhavingprogramma een bijdrage aan het schoonhouden van de leefomgeving. Bij het schoonhouden van de stad tellen niet alleen onze eigen inspanningen. Waar nodig en mogelijk zetten wij ons in om landelijk beleid te beïnvloeden ter voorkoming van zwerfafval. In het 'verpakkingendossier' betekent dat onder andere inzet voor verdere uitbreiding van producentenverantwoordelijkheid, en handhaving en uitbreiding van statiegeld op plastic flesjes.

Verwacht/beoogd resultaat

- We blijven ons richten op de ambities zoals vastgelegd in de BORG.

Onderhouden van verhardingen

Ook in 2013 voeren we onderhoud uit aan diverse asfaltwegen, klinkerwegen, fiets- en voetpaden. Door een goede afstemming op werkzaamheden van derden realiseren we een zo efficiënt mogelijke aanpak.

Verwacht/beoogd resultaat

Van de rijwegen wordt 100.000 m² opgeknapt waarvan 58.000 m² in woonstraten en 42.000 m² in ontsluitingswegen. Verder wordt 65.000 m² trottoirs onderhouden en 7000 m² fietspaden hersteld. Al met al hopen we hiermee de ingezette stijging van het Borgniveau op dit onderdeel vast te houden.

Onderhoud verkeersvoorzieningen

Het onderhoud aan verkeersborden, belijning en markering wordt op dezelfde wijze voortgezet als het afgelopen jaar. Verder behelst deze activiteit het onderhoud van de openbare verlichting en verkeerslichten.

Verwacht/beoogd resultaat

- De Borg-score uit 2011 voor verkeersvoorzieningen handhaven.

Onderhoud groen

Het groenonderhoud bestaat voor het overgrote deel uit de frequente maatregelen zoals maaien en onkruidbeheersing. Op een aantal plekken voeren we in 2013 groot onderhoud uit aan de bomen en het groen. We proberen daarbij zoveel mogelijk aan te sluiten bij andere werkzaamheden in de openbare ruimte zoals de vervanging van riolering of onderhoud van verhardingen.

In 2013 zetten we het onderzoek voort naar ziekten en plagen die tegenwoordig veelvuldig in bomen voorkomen, zoals de kastanjeziekte, eikenprocessierups en essensterfte. Gezien de onvoorspelbaarheid van de kastanjeziekte houden we er rekening mee dat meer kastanjes dusdanig zijn aangetast, dat mogelijk ook in 2013 drastische beheermaatregelen noodzakelijk zijn.

Verwacht/beoogd resultaat

- De Borg-score uit 2011 voor het groenonderhoud handhaven.

Onderhoud speelvoorzieningen [Lopend beleid]

Naast het verzorgingsonderhoud van de diverse speelplekken vervangen we ook in 2013 een aantal oudere speeltoestellen. Bij het vervangen van toestellen bekijken we gelijktijdig of aanpassing van de speelplek nodig is.

Verwacht/beoogd resultaat

- We streven ernaar de Borg-score uit 2011 voor speelvoorzieningen te handhaven.

Onderhoud en exploitatie begraafplaatsen [Lopend beleid]

De activiteiten die we op grond van de structuurvisie Een graf in de Stad in 2013 willen uitvoeren, vergen nog nader onderzoek en besluitvorming. Afhankelijk daarvan gaan we in 2013 een plan opstellen voor de renovatie van de aula op Selwerderhof en extra begraafruimte in het Noordoosten van de stad realiseren. Verder maken we in 2013 ontwikkel- en beheerplannen voor de diverse begraafplaatsen en stellen we een sluitingsprocedure voor oudere begraafplaatsen op.

Verwacht/beoogd resultaat

- Nadere uitwerking van onderdelen uit de structuurvisie *Een graf in de Stad*.

Areaaluitbreiding beheer en onderhoud [Lopend beleid]

Door de aanleg van nieuwe woonwijken, maar ook door veranderingen in de inrichting van de bestaande stad, neemt het onderhoudsareaal ieder jaar toe. Vanzelfsprekend leidt dat ook tot extra onderhoudsinspanningen en bijbehorende kosten. Ieder jaar passen we de onderhoudsbegroting hierop aan zodat ook de nieuwe openbare ruimte op het gewenste Borgniveau kan worden onderhouden.

Onderhoud [Extra beleidsmiddelen]

We willen onze stad leefbaar houden. Een goed onderhoud van de openbare ruimte en voorzieningen draagt daar aan bij. Wij hebben echter de komende tijd minder middelen voor onderhoud beschikbaar. We hopen door een andere programmering de gevolgen daarvan voor het onderhoud zoveel mogelijk te beperken. In 2013 en 2014 willen we eerdere budgetverlagingen compenseren. We stellen uw raad voor in 2014 500 duizend euro te reserveren en in 2013 500 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen.

Onderhoud groen, verwerking snoei en maaifval

Bij de verwerking van snoei- en maaifval streven we naar het toepassen van duurzame verwerkingsmethodes. Zo wordt een deel van het snoeihout uit het openbaar groen in 2013 gebruikt in een proef met hout gestookte verwarming van zwembaden. De overige takken worden verkocht aan aannemers die deze in versnipperde vorm voor diverse doeleinden gebruiken. Voor een duurzamere verwerking van het sloot- en bermmaaisel volgen we nauwlettend de ontwikkelingen in de markt.

Beleidsveld

Ecologie

Dit beleidsveld betreft onze inzet in het behouden en vergroten van de ecologische kwaliteiten van de gemeente Groningen. Het stedelijk groen en water leveren namelijk alleen met een hoge natuurkwaliteit een wezenlijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving. Onze doelstelling bij het ecologiebeleid is het vergroten van de biodiversiteit in het stedelijk gebied en de stadsranden, en de rol van de stad daarin wordt de laatste jaren steeds belangrijker. Het groenblauwe (groen en water) netwerk van ecologische verbindingen en waardevolle gebieden moet daarvoor compleet en van hoge kwaliteit zijn. We kiezen daarom zoveel mogelijk voor natuurlijk beheer van dat netwerk. Door middel van monitoring wordt de natuurkwaliteit getoetst; het doelsoortenbeleid blijft daarbij richtinggevend.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De Stedelijk Ecologische Structuur is bijna compleet en grotendeels ontsnipperd; Groningen is de eerste Nederlandse stad die de natuur geen barrières meer in de weg legt. In toenemende mate worden bijzondere soorten ook in de stad gesignaleerd. Groenparticipatie en vooral het project de Eetbare Stad ontwikkelt zich als een succesformule; het levert een bijzonder waardevolle bijdrage aan de stedelijke leefomgeving, ook in sociaal opzicht. Ter compensatie van afgenomen investeringen in projecten en door de overheidsbezuinigingen is meer samenwerking nodig. Zowel met burgers en bedrijven als met organisaties en overheden in projecten en in het beheer. Ook groene daken gaan in toenemende mate een rol spelen in de stedelijke biodiversiteit. Er is wel extra aandacht nodig voor kwaliteitsverlies voor landschap en natuur door stagnatie in projecten, zoals in Meerstad.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Een optimaal functionerende stadsnatuur met een grote soortenrijkdom in het stedelijk gebied en met goede verbindingen naar een kwalitatief hoogwaardig landschap rond de stad, waar het goed werken en plezierig toeven is.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Natuurlijke inrichting en beheer

De resultaten van de doelsoortenmonitoring werken we in 2013 uit als richtlijn voor een verdere versterking van de natuurkwaliteit in de stad. Verder gaan we de samenwerking met investeerders in projecten en met beheerders in de uitvoering intensiveren. Daarbij wordt ook een vervolg gegeven aan het ontsnipperingsproject.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een lokale uitwerking van de gedragscode stedelijke ontwikkeling leidt tot concrete ecologische maatregelen in elk project.

Voedselbeleid en eetbare Stad

In afstemming met de provincie en de Regio implementeren we de beleidsnota 'Groningen groeit gezond' in de gemeentelijke organisatie. Binnen het kader van dit beleid breiden we de mogelijkheden voor participatie verder uit en we ondersteunen nieuwe initiatieven op dit gebied. We streven naar optimalisering van het gebruik van openbaar groen, leegstaande gebouwen en ongebruikte locaties voor voedselinitiatieven en stadslandbouw. We streven ook in het beheer naar meer eetbaar groen in de openbare ruimte.

Verwacht/beoogd resultaat

- Verdere groei van het aantal projecten in de Eetbare stad en de eerste stadslandbouwprojecten.

Biodiversiteit

Door middel van communicatie en voorlichting dragen we het belang van een soortenrijke stadsnatuur nog nadrukkelijker uit. Van alle partijen verwachten we daarbij een actieve inzet. De

.....
resultaten van de doelsoortenmonitoring worden als focus van de activiteiten gebruikt.

Verwacht/beoogd resultaat

- Begrip en draagvlak voor een hoogwaardige stadsecologie; samenwerking bij de uitvoering.

.....
Beleidsveld

Stadsparken

.....

Bij dit beleidsveld beschrijven we hoe we willen omgaan met de parken in de stad die van betekenis zijn voor alle stadgers of zelfs voor bezoekers uit de regio. Deze parken vervullen een belangrijke recreatieve en ecologische functie voor de stad als geheel en leveren daardoor een belangrijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving in de stad. Het gaat hierbij om het Stadspark, het Noorderplantsoen, het Westpark, het Paterswoldse meer en het Stadsgewestpark Kardinge.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In de afgelopen jaren zijn de thema's van de verschillende parken steeds nadrukkelijker tot hun recht gekomen. Deze formule heeft ervoor gezorgd dat er verschillende vormen van recreatie mogelijk zijn: voor elk wat wils. De evenementen in het Stadspark en het Noorderplantsoen en de vestiging van outdoor- en sportieve functies in het Kardinge gebied maken duidelijk dat de gekozen benadering zijn vruchten afwerpt waardoor de stedelijke betekenis van deze parken goed tot zijn recht komt.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Zie toelichting beleidsveld.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

.....

Stadspark

De herinrichting van het park wordt voortgezet met de uitvoering van een waterplan in het noordelijk deel en het verder terugdringen van de auto uit het park door de aanleg van een parkeervoorziening.

Verwacht/beoogd resultaat

- Meer open water en een goede parkeervoorziening in het Stadspark, met als resultaat meer biodiversiteit, minder autoverkeer en een hogere verblijfskwaliteit.

.....
Noorderplantsoen

Het Noorderplantsoen wordt de laatste jaren steeds intensiever gebruikt voor recreatie, met als gevolg meer overlast en klachten. We besteden daarom de laatste jaren extra aandacht aan preventieve maatregelen, vooral in het seizoen op mooie zomerse dagen. In 2013 geven we hieraan een vervolg, onder andere door het realiseren van een nieuwe toiletvoorziening en kiosk.

Verwacht/beoogd resultaat

Een nieuwe toiletvoorziening en kiosk in het Noorderplantsoen.

.....

Westpark

In 2012/2013 verwerken we de *visie Westpark 2012* in een herziening van het bestemmingsplan. Daarbij gaan we uit van een ontwikkeling van dit park gericht op het verenigingsleven, educatie, kinderen en ecologie. Een waterskivereniging en een Scoutingvereniging vestigen zich in het Westpark. Daarnaast worden schooltuinen gerealiseerd en zijn nog enkele parkkamers beschikbaar voor functies die in het profiel passen. In de 2e helft van 2012 en begin 2013 richten we het park verder in met nutstracés, parkeerplaatsen en een nieuwe bomenstructuur langs de Tarralaan. In overleg met de wijkrazen worden de omwonenden betrokken bij de inrichting van speelvoorzieningen in het park.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een ingericht Westpark dat "af" is, met een nieuw bestemmingsplan, in gebruik genomen door zijn nieuwe bewoners én de omwonenden.

Meerschop Paterswolde

Onderhoud en beheer van het Paterswoldesemeergebied vallen onder het Meerschop Paterswolde, een gemeenschappelijke regeling van Haren, Tynaarlo en Groningen.

De uitvoering van het omvangrijke project TRIP (Toeristisch en Recreatieve Infrastructuur Paterswoldsemeer) loopt door in 2013. In 2012/2013 wordt de Nijdam (de scheiding tussen het

.....
Hoornsemeer en de Hoornseplas) verbreed met de aanleg van een fietsstrook) en worden bij Kaap Hoorn het plein en de parkeervoorzieningen verbeterd. De renovatie van de sluis bij het Hoornsediep vindt plaats van eind 2013 tot begin 2014. Het TRIP-project is met instemming en subsidie van het Samenwerkingsverband Noord Nederland verlengd tot eind 2014.

.....
Vanaf 2013 werkt het Meerschapp met een nieuwe beleidsvisie. De visie is tot stand gebracht in samenspraak met de deelnemende gemeenten, omwonenden en belanghebbenden. Hoofdpunt is het bewaken van een goede balans tussen recreatie, natuur, wonen en bedrijvigheid. In 2013 zal het Meerschappbestuur een besluit nemen over de samenwerkingsvorm en over de bezuinigingen die gevolg zijn van lagere bijdragen van de drie gemeenten.

Beleidsveld

Bewonersparticipatie bij onderhoud van de leefomgeving

.....

Dit beleidsveld beschrijft de wijze waarop we bewoners uitnodigen om mee te doen aan en mee te denken over het onderhoud van hun leefomgeving. Daarmee vergroten we ook de betrokkenheid bij het onderhoud van de stad, waardoor de gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en bewoners voor de openbare ruimte meer vorm krijgt. Dit zal naar verwachting leiden tot minder vernielingen en vervuiling en zo bijdragen in de kwaliteit van de leefomgeving.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Uit de deelname aan acties en de positieve reacties van bewoners en bewonersorganisaties blijkt dat we met onze aanpak een belangrijke bijdrage leveren aan de tevredenheid over en betrokkenheid bij de leefomgeving. De ontwikkeling van de tevredenheid over het onderhoud meten we eind 2012 opnieuw.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is de daling van de tevredenheid over het onderhoud als gevolg van lagere onderhoudsbudgetten zoveel mogelijk te beperken door zo goed mogelijk aan te sluiten op de vraag van bewoners en bewoners mede verantwoordelijk te maken voor hun directe leefomgeving. De gezamenlijke inzet van bewoners draagt ook bij aan het versterken van de samenhang in de buurt.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

.....

Participatie in het schoonhouden van de stad

We richten ons met een drietal projecten op het stimuleren van inzet van gebruikers van de (semi) openbare ruimte bij het zelf schoonhouden van de eigen woon- of leefomgeving. Het betreft hier de Week van Nederland Schoon, De LenteKriebels en de MilieuStewards. Daarnaast worden door het jaar heen bewoners- en ondernemersinitiatieven waar mogelijk ondersteund.

Verwacht/beoogd resultaat

- We verwachten een actieve deelname van ongeveer 10.000 mensen bij projecten voor een schone en hele leefomgeving. De helft hiervan in de grote (voorjaars) acties en de andere helft met kleinere acties door het hele jaar heen.

Huiskamer Binnenstad

In het huiskamerproject werken verschillende gemeentelijke diensten en instellingen nauw samen om het beheer van de Binnenstad vorm te geven. Prioriteit voor 2013 is het terugdringen van overlast door foutief gestalde fietsen. Het beeld is rommelig en de toegankelijkheid van de Binnenstad voor mensen met een beperking komt in het gedrang. In het programma Verkeer gaan we nader in op maatregelen in het kader van fietsparkeren in de Binnenstad.

Vanuit het huiskamerproject gaan we intensief controleren op foutief gestalde fietsen, met name op de hoofdroutes.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een duidelijke vermindering van het aantal foutief gestalde fietsen in de Binnenstad.

Borgschouw Lopend beleid

De bewoners spelen een belangrijke rol bij het beoordelen van de effecten van alle onderhoudsactiviteiten. In de jaarlijkse Borgschouw beoordeelt een grote groep bewoners welk onderhoudsniveau bij de verschillende onderdelen wordt aangetroffen. Aan de hand van deze beoordeling bepalen we of de ambities en doelen op dit gebied zijn gerealiseerd en op welke onderdelen we moeten bijsturen.

Verwacht/beoogd resultaat

- Uitvoeren Borgschouw met ongeveer 100 bewoners waarna een analyse van de gerealiseerde onderhoudskwaliteit wordt gemaakt.

Verwacht/beoogd resultaat

Groningen met cofinanciering van gemeentelijke middelen.

Verwacht/beoogd resultaat

- Verdere uitwerking van het onderdeel onderhoud en beheer binnen parkmanagement Westpoort en Roodehaan.

Groenparticipatie

Ook in 2013 nodigen we bewoners in het kader van groenparticipatie nadrukkelijk uit een bijdrage te leveren aan het beheer van het groen in hun woonomgeving. Hierbij ondersteunen we bewonersinitiatieven voor de adoptie en aanpassing van kleinschalig groen en de realisatie van geveltuintjes. De samenwerking met woningcorporaties wordt voortgezet en verder verbreed.

Verwacht/beoogd resultaat

- Het ondersteunen (en realiseren) van bewonersinitiatieven in het beheer van openbaar groen.

Wijkpark Groene long: leefbaarheid door participatie

In Beijum is een grote groep bewoners (70 á 80) betrokken bij het wijkpark De Groene long. Zij zorgen voor de inrichting, het schoonhouden, het ontwerp en de beplanting. Deze activiteiten dienen verschillende doelen voor meerdere doelgroepen, zoals: ecologie, recreatie en sport. Een groep van 10 á 15 jongeren beheert en onderhoudt zelf de crossbaan. Wekelijks worden sportevenementen gehouden en cursussen gegeven. Deze initiatieven en zelfwerkzaamheid van bewoners blijven we ondersteunen ten behoeve van de leefbaarheid. In 2013 wordt gewerkt aan de herinrichting van de 2^e en 3^e fase. Tevens staan activiteiten als zwerfvuil ruimen en onderhoud van de nieuwe vlindermuur op het programma.

Onderhoud infrastructuur

Een belangrijk deel van het onderhoud is gericht op het in stand houden van een goed functionerende infrastructuur. Dit minder zichtbare onderhoud betreft in het bijzonder het functioneren van de riolering en civiele kunstwerken (bruggen, zware beschoeiingen e.d.). Het spreekt voor zich dat een goed functioneren van deze voorzieningen voorwaarde is om een aantrekkelijke stad voor onze inwoners te kunnen zijn.

In het Groninger Water- en Rioleringsplan beschrijven we hoe we invulling geven aan onze zorg voor oppervlaktewater, hemelwater, grondwater en de inzameling en transport van het stedelijk afvalwater. Het huidige plan loopt in 2013 af en wordt het komende jaar geactualiseerd.

Ontwikkeling

Integratie beleid

Een nieuwe ontwikkeling voor de komende planperiode is de integratie van het gemeentelijke beleid met beleid en maatregelen die de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's uitvoeren in de gemeente Groningen (Waterakkoord).

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De vuillast en wateroverlast zijn door het goede functioneren van de riolering ook in 2012 binnen acceptabele grenzen gebleven. Van de ongezuiverde lozingen resteert de aanpak van Bruilwering en de woonschepen in de Noorderhaven. Het aantal storingen bij bruggen bleef beperkt tot minder dan 10 per jaar.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Bij de riolering streven we ernaar dat de vuillast en wateroverlast bij regenbuien binnen acceptabele normen blijft. Ons waterbeleid is gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit en het voorkomen van waterkwantiteitsproblemen.

Verder willen we alle ongezuiverde lozingen opheffen. Daarnaast willen we de veiligheid en werking van alle beweegbare bruggen en andere civiele kunstwerken voortdurend kunnen garanderen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Rioleringsprojecten

Voor 2013 staan op het programma de rioolvervangings van de Rivierenbuurt fase 3 en de Oosterpark fase 2. Verder wordt het riool in de Verlengde Hereweg en in een gedeelte van de Diepenring voorzien van een nieuwe binnenwand.

In 2013 zal het project Waterslag 2, de aanleg van een grote rioolpersleiding worden afgerond. Ook verwachten wij de afvalwatersanering op Bruilwering dan te voltooien.

Verwacht/beoogd resultaat

- Gezien de leeftijdsopbouw van het Groninger rioolstelsel en een gemiddelde levensduur van 80 jaar, realiseren we in 2013 de vervanging van ongeveer 5,5 km riool.

Water

We gaan door met het afkoppelen van regenwater en het natuurlijker inrichten van vijvers (Lewenborg Zuid, Beijum). Daarnaast zullen we in gebieden waar dat nodig is zorgen voor meer ruimte voor water om pieken op te vangen. Dat doen we op plekken die daarvoor van nature geschikt zijn, bijvoorbeeld door een lage ligging. We gaan verder met het aanleggen van een meetnet voor grondwater om beter inzicht te krijgen in het functioneren van grondwater zodat we problemen beter kunnen oplossen en voorkomen. We doen in 2013 onderzoek naar de hoge grondwaterstand in Hoogkerk en Ruischerwaard. Daarnaast onderzoeken we hoe waterbeheer een bijdrage kan leveren aan duurzame energie, bijvoorbeeld door warmte uit rioolwater te benutten en door nieuwe sanitatie-technieken toe te passen. Ook gaan we door met het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor duurzaam waterbeheer door de aandacht te vestigen op projecten die we uitvoeren en aan de inwoners van de stad te laten zien hoe ze zelf kunnen bijdragen aan duurzaam stedelijk water. Voor alle ontwikkelingen geldt dat we de samenwerking zoeken met de partners in de waterketen en deze verder uitbouwen.

Oeverbeschermingen

In 2013 verwachten we de kademuur aan de Kleine der A te kunnen herstellen en gaan we met de middelen voor het Meerjarenprogramma 2012-2016 (tweede fase) veel slechte stukken beschoeiing en kademuuren vernieuwen c.q. renoveren.

Bruggen

Op diverse plaatsen in de stad wordt door het water- en wegverkeer gebruik gemaakt van (vaste

.....
en beweegbare) bruggen. Om blijvend een goede en veilige doorstroming van het verkeer te kunnen garanderen, is een goed functioneren noodzakelijk. Daarvoor voeren we regelmatig onderhoud aan de bruggen uit.

Voor de meerjarenplanning wordt met gebruik van het beheersysteem per jaar een plan van aanpak voor noodzakelijk onderhoud en vervanging opgesteld.

Brugbediening

In 2012 zijn we begonnen met de voorbereidingen van de tweede fase van het op afstand bedienbaar maken van bruggen. In het voorjaar van 2013 verwachten we hierover concrete afspraken met de provincie te kunnen vastleggen. Daarbij streven we ernaar per kanaalvak zoveel mogelijk het eigendom, beheer en de bediening van bruggen bij één van beide partijen onder te brengen.

Na de besluitvorming in het voorjaar van 2013 zal de uitvoering van deze fase ter hand worden genomen.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een overeenkomst met de provincie over een kostenneutrale herverdeling van eigendom, beheer en bediening van bruggen en vaarwater. Dit zal leiden tot een verbetering van de dienstverlening.

Havenwezen

Vanaf 2011 kunnen stadgers op een vijftal plaatsen (onder andere bij De Linie, de Oosterhavenbrug en de Kapteynbrug) in de stad een kleine boot (< 7 meter) afmeren. In 2012 evalueren we dit project waarna we er mogelijk in 2013 een vervolg aan zullen geven en meer locaties aanwijzen.

Herewegviaduct [Extra beleidsmiddelen]

Het Herewegviaduct vertoont al geruime tijd tekenen van slijtage en is feitelijk aan vervanging toe. Op basis van een verkenning naar alternatieven worden de vervangingskosten nu geraamd op 25-30 miljoen euro. ProRail stelt naar verwachting in 2013 een programma van eisen op. Na de verdere uitwerking van het ontwerp staan aanbesteding en feitelijke uitvoering dan vanaf 2016 op de rol. In de risicobuffer grote projecten hebben we hiervoor op dit moment een bedrag van 10 miljoen euro gereserveerd.

Om in de tussentijd het viaduct veilig te houden zijn jaarlijkse monitoring en eventueel aanvullende maatregelen nodig. De reguliere middelen voor het onderhoud van kunstwerken voorzien niet in deze extra kosten voor instandhouding tot het moment van vervanging. We willen daarom in de jaren 2012 tot en met 2014 jaarlijks 100 duizend euro beschikbaar stellen. We stellen voor dat uw raad voor 2014 100 duizend euro reserveert en in 2013 100 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een veilig gebruik van het viaduct tot het moment van vervanging. Programma van eisen (ProRail) op basis van een verkenning naar alternatieven.

Beleidsveld

Toezicht en handhaving openbare ruimte

.....

De toezichthoudende en handhavende taken in de openbare ruimte zijn in 2011 gebundeld in de vakdirectie stadtoezicht. Toezichthouders en handhavers in de openbare ruimte werken onder gemeentelijke regie aan een leefbare, veilige en bereikbare stad. Toezicht en handhaving zijn geen doel op zich. In het proces van informeren, communiceren, waarschuwen en verbaliseren van kleine ergernissen in de openbare ruimte is toezicht en handhaving het sluitstuk.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In het handhavingsprogramma Stadtoezicht 2012 zijn de prioriteiten benoemd waarop Stadtoezicht in 2012 toezicht houdt en handhaaft. Het gaat bijvoorbeeld om wildplassen, parkeren, alcohol, honden, graffiti, evenementen en afval. Het programma is in nauw overleg met politie en OM tot stand gekomen en geaccordeerd door de lokale driehoek. Toezicht en handhaving vinden regulier plaats tijdens dagelijkse inspectierondes. Wijk-specifieke problemen worden projectmatig aangepakt. Het preventief informeren van burgers over regels, handhaving en het stimuleren van goed gedrag is onderdeel van deze werkwijze.

Er is een voortgangsrapportage gemaakt waarin staat beschreven op welke wijze Stadtoezicht tot 1 juli 2012 uitvoering heeft gegeven aan het realiseren van het programma.

Hieruit blijkt dat de aanpak van overlastfeiten in de openbare ruimte voor veel medewerkers binnen Stadstoezicht een nieuw werkveld is. Van oudsher was de handhaving vooral gericht op afval. Uit de aantallen geschreven bestuurlijke strafbeschikkingen blijkt dat de nieuwe taken voor de toezichthouders en handhavers nog niet voldoende zijn ingebed in de dagelijkse bedrijfsvoering. Dat geldt ook voor integraal handhaven. Het vraagt een omslag in denken en doen. De ambitie is er, maar de daarmee gepaard gaande cultuuromslag en sturing vraagt tijd en aandacht.

Voor wat betreft de parkeerhandhaving is de personele bezetting weer op orde. Dit vertaalt zich in een stijgende lijn van het aantal boetes.

De instroom van stadswachten (toezichthouders) verloopt minder goed dan oorspronkelijk was voorzien. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met veranderingen in landelijke regelgeving, zoals krimpende budgetten op het gebied van re-integratie. Er zijn afspraken gemaakt om de instroom van stadswachten op niveau te brengen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen versterking van de gemeentelijke regie in de openbare ruimte, inzet op het handhaven van het naleven van afgesproken regels, het inperken van hinderlijk gedrag en de aanpak van kleine ergernissen in de openbare ruimte. Dit maakt de stad leefbaar, veilig en bereikbaar. Toezicht en handhaving zorgt voor terugdringing van overlast.

We gaan inzet plegen om de gewenste cultuuromslag te bereiken en de inzet op de nieuwe beleidsterreinen te vergroten.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Toezicht en handhaving openbare ruimte

In samenspraak met de politie en het openbaar ministerie stellen we jaarlijks prioriteiten in toezicht en handhaving vast in het handhavingsprogramma Stadstoezicht.

Verwacht/beoogd resultaat

- Een leefbare, veilige, bereikbare en schone stad.
- Verminderen overlast kleine ergernissen in de openbare ruimte.

Tekort Stadstoezicht [Extra beleidsmiddelen]

In 2011 hebben we toezichthoudende en handhavende taken in de openbare ruimte gebundeld in de vakdirectie stadstoezicht. Op dit moment lukt het niet de taken binnen de begroting van stadstoezicht uit te voeren. De mogelijkheden tot inverdiene op kosten om daarmee de derving van inkomsten Kermis en het tekort warenmarkt op te lossen zijn er nog niet. De komende maanden onderzoeken we hoe we de tekorten kunnen terugbrengen. We stellen daarom voor dat uw raad voor 2013 een bedrag van 315 duizend euro beschikbaar stelt.

Deelprogramma 2 **AFVALINZAMELING EN -VERWERKING**

Inzameling van huishoudelijk en bedrijfsafval op een milieutechnisch en economisch verantwoorde wijze.

.....

GELD

Het lasten totaal van het deelprogramma Afvalinzameling en verwerking bedraagt 31,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit afvalstoffenheffing 24.1 miljoen euro, 800 vergoeding kunststoffen, werken voor derden 9 miljoen euro, reinigingsrechten 100 duizend euro en een bijdrage uit reserve 1,2 miljoen euro en een bijdrage aan de algemene middelen van 3,6 miljoen euro-

Beleidsvelden

- Inzamelen en verwerken
- Verduurzamen wagenpark

Beleidsveld **Inzamelen en verwerken**

.....

Dit beleidsveld betreft de inzameling van huishoudelijk en bedrijfsafval op een milieutechnisch en economisch verantwoorde wijze. Bij het huishoudelijk afval is het uiteindelijke doel de beperking van de hoeveelheid te verbranden restafval door een zo groot mogelijk scheidingspercentage te realiseren, tegen de laagst mogelijke kosten en met een acceptabel serviceniveau.

In 2012 is de afvalstoffenheffing volledig gedifferentieerd naar één- en meerpersoonshuishoudens. Bewustwording van burgers door middel van communicatie en participatie zijn belangrijke aandachtspunten. Bij bedrijfsafval streven wij naar behoud van omzet en marge.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**

In 2011 is in totaal 84.038 ton afval afkomstig van huishoudens ingezameld. Door een relatief sterke(re) stijging van het inwoneraantal in 2011, is de ingezamelde hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner licht gedaald. Van al het huishoudelijke afval is in 2011 40% gescheiden ingezameld ten behoeve van hergebruik/nuttige toepassing. Als ook de effecten van de verwerking van stromen als gemengd grof vuil (afscheiding) en restafval (afscheiding en vergisting) worden meegenomen, dan is in 2011 51% van al het vrijgekomen huishoudelijk afval op enigerlei wijze nuttig toegepast. Groningen hanteert als doelstelling 53% nuttige toepassing (te behalen in 2015). Deze gemeentelijke doelstelling wijkt af van de landelijke doelstelling (60% nuttige toepassing in 2015) en doet meer recht aan wat als realistisch haalbaar geacht mag worden in een grootstedelijke omgeving als Groningen. In 2011 is de hoeveelheid uit nascheiding verkregen kunststofafval met 20% gestegen tot 2.226 ton (26 kg/jaar per aansluiting).

Doelen **Wat willen we bereiken?**

Beperken van de hoeveelheid afvalstoffen, optimalisatie van de gescheiden inzameling, betere scheiding van deelstromen en optimaal hergebruik van afvalstoffen. En dat alles binnen de randvoorwaarden van een financieel haalbare afvalstoffenheffing. Verlaging van de verwerkingskosten door contractuele en organisatorische aanpassingen in de relatie Gemeente-ARCG-Attero. De dekking van het huishoudelijke afval komt geheel uit de afvalstoffenheffing.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Afvalinzameling en -verwerking [Lopend beleid]

.....

Groningen zet in op 8% meer nuttige toepassing in 2015 (Afvalbeheerplan 2011 - 2015). Uitgangspunt is beter scheiden van het afval door meer bewustwording, betere voorzieningen en inzet van Milieu stewards.

Uitbreiden voorzieningen voor afvalscheiding [Lopend beleid]

.....

In 2013 worden bij circa 4.500 extra huishoudens papier-minicontainers uitgezet. Tevens zetten we in op een betere scheiding van grof vuil door onder meer scheiding aan de bron van grove houtstromen.

Bewustwording [Lopend beleid]

Burgers via de media zoals advertenties (gezinsbode) en filmpjes op internet bewust maken van de mogelijkheden tot preventie en scheiden van afval. Ondersteuning van educatieve acties op scholen en dergelijke. Stimuleren en ondersteunen van acties door en van burgers en organisaties (participatie).

Acties ten behoeve van. minder (huishoudelijk) zwerfafval. [Lopend beleid]

Ter stimulering van de gewenste burgerparticipatie worden diverse acties ondersteund door onder meer het project Milieustewards.

Handhaving afval [Lopend beleid]

Een aantal gecombineerde acties van de wijkposten en de handhavingsteams op het bijplaatsen van afval bij ondergrondse containers.

Verwacht/beoogd resultaat

- De verwachting is dat het totale aanbod aan afval in 2013 - bij aanhoudende matige economische omstandigheden - op een gelijk niveau zal uitkomen als in 2012. Uitgaande van een lichte stijging van het inwoneraantal zal de hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner in 2013 (opnieuw) licht dalen.
- We streven ernaar de scheidingspercentages van 2012 licht te verbeteren. Door verdere optimalisatie van het nascheidingsproces bij Tater verwachten we dat de hoeveelheid nagescheiden hoeveelheid kunststof nog licht verder zal oplopen.

MEETBAAR RESULTAAT

---

indicator	Resultaat 2009	Resultaat 2010	Resultaat 2011	Beoogd in 2013 (of later)
Bronscheiding huishoudelijk afval (%)	▪ 40	▪ 40	▪ 40	▪ > 40
Scheidingspercentage grof huishoudelijk afval (%)	▪ 65	▪ 64	▪ 64	▪ 68
Restafval (inclusief zwerfafval) (kg/inwoner/jaar)	▪ 239	▪ 239	▪ 235	▪ 230
Papier (kg/inwoner/jaar)	▪ 56	▪ 59	▪ 53	▪ 65
Glas (kg/inwoner/jaar)	▪ 20	▪ 20	▪ 20	▪ 21
Nagescheiden kunststoffen (ton)	▪ 300	▪ 1.773	▪ 2.229	▪ >2.230

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overig Onderhoud en beheer openbare ruimte bedraagt 3,0 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit werken voor derden 1,0 miljoen euro, mutaties reserve 400 duizend euro, en een bijdrage uit de algemene middelen 1,6 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Bodem

Beleidsveld

Bodem

Het beleidsveld bodem is gericht op het duurzaam ontwikkelen, benutten en beheren van de bodem. Hierbij zijn de Wet bodembescherming, het Besluit bodemkwaliteit en het convenant "bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties" de belangrijkste landelijke kaders. Die zijn waar nodig uitgewerkt in Groningse beleidskaders. Ook de interne advisering op ruimtelijke plannen, uitvoeringsprojecten, bouwaanvragen en aan- en verkopen draagt bij aan het duurzaam ontwikkelen, benutten en beheren van de bodem.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Met het convenant '*bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties*' uit 2009 is een transitie van het bodemsaneringsbeleid in gang gezet om te komen tot een duurzaam gebruik van de ondergrond. Het convenant is opgenomen in het Uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014. De aanpak van de spoedlocaties ligt goed op schema. De komende periode wordt ingezet op verder onderzoek en aanpak van de humane spoedlocaties, en onderzoek naar de spoedlocaties op grond van verspreiding. In 2012 is de visie op de ondergrond afgerond. Ontwikkelingen van de ondergrond zijn daarbij gekoppeld aan ontwikkelingen op het maaiveld.

Daarnaast dragen we bij aan een verbetering van de leefomgevingkwaliteit door toe te zien op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze van bodemsaneringen en hergebruik van grond. In 2012 is gestart met de uitvoering van het meerjarenproject 'Grondig' (onderzoek naar de bodemkwaliteit van gemeentelijke eigendommen met een groen gevoelig gebruik).

Doelen

Wat willen we bereiken?

De bodem wordt duurzaam benut en draagt bij aan een optimale leefomgevingkwaliteit. De kwaliteit van de bodem moet geschikt zijn voor het beoogde gebruik; er mogen geen risico's aanwezig zijn voor de gezondheid, het bodemleven en voor verspreiding van verontreiniging via het grondwater. Duurzaam (her)gebruik van grond en benutten van de mogelijkheden die de ondergrond biedt voor duurzame energie.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?**Uitvoeren Wettelijke taken (Wet bodembescherming/Wabo) [Lopend beleid]**

Uitvoeren activiteiten conform het uitvoeringsprogramma 2010-2014.

Verwacht/beoogd resultaat

- Beschikkingen worden binnen het daarvoor geldende kader afgegeven.
- Meldingen worden binnen het daarvoor geldende kader behandeld
- Toezicht en handhaving op Besluit bodemkwaliteit, Barim (ondergrondse tanks) en Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (bodemtoets bij de omgevingsvergunning).
- Lopende (na)zorg verplichtingen bodemsanering worden uitgevoerd.

Bodemadvies [Lopend beleid]

Interne advisering bodem (begeleiding gemeentelijke bodemsaneringen, grondaankopen,

---

bestemmingsplannen et cetera).

Verwacht/beoogd resultaat

- Relevante projecten, omgevingsvergunningaanvragen en aan- en verkopen zijn voorzien van een bodemadvies.

Project ‘Grondig’ [Lopend beleid]

Voortzetting van het project ‘Grondig’.

Verwacht/beoogd resultaat

- Programmatische aanpak bodemonderzoek en sanering op gemeentelijke eigendommen met een groen gevoelig gebruik.

Project visie op de ondergrond [Gestopt]

De visie op de ondergrond (‘Stad verdiept’) is gereed en geborgd.

Aanpak spoedlocaties [Lopend beleid]

Aanpak van spoedlocaties conform planning.

Verwacht/beoogd resultaat

- De humane spoedlocaties zijn verder onderzocht. Aanpak van deze locaties vindt plaats bij risico’s.
- Inzicht in de potentiële spoedlocaties op basis van verspreiding en verder onderzoek hiervan.
- Inventarisatie van locaties met mogelijke invloed op het oppervlaktewater.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 9. Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
9.1	MD/ROEZ	Kwaliteit van de leefomgeving	58.413	58.662	58.958	59.327	60.085	60.846
9.2	MD	Afvalinzameling en -verwerking	30.245	31.592	31.428	31.428	31.428	31.428
		Overig onderhoud						
9.3	MD/ROEZ	en beheer openbare ruimte	3.602	3.026	3.043	3.031	2.439	2.461
		Totaal lasten	92.260	93.280	93.429	93.786	93.952	94.735
Baten								
9.1	MD/ROEZ	Kwaliteit van de leefomgeving	23.257	22.143	22.597	22.602	22.611	22.620
9.2	MD	Afvalinzameling en -verwerking	34.833	33.875	33.972	33.864	33.863	33.862
		Overig onderhoud						
9.3	MD/ROEZ	en beheer openbare ruimte	1.158	1.347	1.336	1.336	1.336	1.336
		Totaal baten	59.248	57.365	57.905	57.802	57.810	57.818
Totaal saldi voor bestemming			-33.012	-35.915	-35.524	-35.984	-36.142	-36.917
Reserve mutaties								
		Totaal toevoegingen	1.454	830	501	501	501	501
		Totaal onttrekkingen	5.900	1.822	1.421	1.529	1.529	1.529
Totaal saldi na bestemming			-28.566	-34.923	-34.604	-34.956	-35.114	-35.889
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst				2013	2014	2015	2016
9.1	ROEZ	Stadstoezicht			315			
9.1	ROEZ	Herewegviaduct (tijdelijke maatregelen)			100	100	-	-
9.1	ROEZ	Onderhoud: incidentele aanvulling budget			500	500		
		Totaal extra beleid			915	600	0	0
Saldo programma + extra beleid				-34.923	-35.519	-35.556	-35.114	-35.889

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

9.1 Kwaliteit van de leefomgeving V 440 duizend euro

In de begroting 2012 is 644 duizend euro aan lasten opgenomen voor projecten die gefinancierd worden uit Incidenteel Extra Beleidsgeld. In 2013 is dit bedrag teruggeraamd. Het betreft de projecten Extra onderhoud (V 644 duizend euro). Het betreft de volgende projecten:

- Extra onderhoud (V 544 duizend euro)
- Herewegviaduct (V 100 duizend euro)

De structurele lasten voor Areaaluitbreiding 2013 zijn toegevoegd aan de begroting 2013 (N 400 duizend euro).

In de begroting 2012 zijn incidenteel ISV gelden voor Groen & Blauw opgenomen. Deze incidentele lasten worden in 2013 teruggeraamd (V 250 duizend euro).

De overige nadelen op dit deelprogramma leveren een saldo op van 54 duizend euro.

PROGRAMMA 10

Veiligheid

Veilige stad voor alle Stadgers, door alle Stadgers

Zorgen voor veiligheid is een belangrijke overheidstaak. In dit programma bundelen we onze specifieke inzet op dit terrein. Groningen is een veilige stad. Dat moet zo blijven en we willen dat mensen dat ook zo beleven.

Werken aan een veilige stad doen en kunnen we niet alleen. Politie en openbaar ministerie zijn voor ons belangrijke partners. Maar veiligheid begint eerder: met welzijnsinstellingen, zorgaanbieders, het onderwijs, woningcorporaties, andere partners uit de justitieketen en maatschappelijke instellingen werken we gezamenlijk aan een stad waar iedereen zich veilig kan voelen. Van veel betekenis hiervoor is de betrokkenheid van de inwoners, bij elkaar, hun buurt en hun wijk. Die betrokkenheid proberen we te versterken.

We zeggen: 'samen leven en samen wonen, een veilige stad voor alle stadgers' - maar we zeggen ook: 'samen leven en samen wonen: veiligheid bieden en veiligheid krijgen'.

Relevante beleidsnota's

Activiteitenplan brandweer Stad 2012 - 2013

Brandbeveiligingsverordening (2012)

Horecanota 2011 - 2015

Samen werken aan veiligheid - kadernota Veiligheidsbeleid 2011-2014

Stad om op te groeien - kadernota integraal jeugdbeleid 2011 - 2014

Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Groningen 2011 - 2014

Regionaal Crisisplan (2011)

Gemeentelijk rampenplan (2011) Regionaal Risicoprofiel regio Groningen 2010 - 2013)

Regionaal Risicoprofiel regio Groningen 2010 - 2013

Beleidsplan Handhaving Wabo 2010 - 2013

Regionaal convenant ketenaanpak mensenhandel (2010)

Regionaal convenant aanpak zware georganiseerde misdaad (2010)

Beleidsregel Externe Veiligheid gemeente Groningen (college 2010)

Nota Groninger aanpak van (huiselijk) geweld in afhankelijkheidsrelaties (2010)

Nota nazorg ex-gedetineerden (2010)

Aanpak multiprobleemgezinnen krachtwijken (2009)

Onder Dak, Regionaal Kompas Groningen 2008 - 2012 (2009)

Kaderconvenant integrale handhaving overheidsregelingen (2008)

Beleidsplan Brandweezorg en rampenbestrijding 2008-2011

Regionaal Repressief dekkingsplan (in regionale context vastgesteld in 2005)

Verordening Brandweezorg en Rampenbestrijding (2003)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Veilige woon- en leefomgeving**
- 2 Bedrijvigheid en veiligheid**
- 3 Jeugd en veiligheid**
- 4 Integriteit en veiligheid**
- 5 Fysieke veiligheid**

Essentie van dit thema is de borging van de sociale veiligheid in wijken en buurten. Het gaat daarbij om het voorkomen en aanpakken van overlast, verloedering en criminaliteit, inzetten op beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het vasthouden en waar nodig verbeteren van het veiligheidsgevoel van de buurtbewoners.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Veilige woon-en leefomgeving bedraagt 144 duizend euro. Deze lasten worden voor 144 duizend euro gedekt uit de algemene middelen

Beleidsvelden

- Beheer woonomgeving-kwaliteit
- Veilige thuissituatie; aanpak huiselijk geweld
- Veilig en leefbare wijken en buurten
- Veilig uitgaan en veilige evenementen

Beleidsveld

Beheer woonomgeving-kwaliteit

Het schoon en heel houden van de stad draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid van diezelfde stad. Dit geldt ook voor het toezicht op en handhaven van activiteiten en evenementen in de openbare ruimte.

Zie verder programma 9 Onderhoud en beheer openbare ruimte, deelprogramma 1 Kwaliteit van de leefomgeving, beleidsveld onderhoud en beheer openbare ruimte.

Beleidsveld

Veilige thuissituatie; aanpak huiselijk geweld

Wij willen geweld in afhankelijkheidsrelaties stoppen en slachtoffers van huiselijk geweld veiligheid bieden. Hiervoor subsidiëren we het Steunpunt Huiselijk Geweld en zetten waar dit kan de Wet tijdelijk huisverbod in.

Zie verder programma 4 Welzijn Gezondheid en Zorg, deelprogramma 2 Preventie en Zorg, beleidsveld Vrouwenopvang/Geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Beleidsveld

Veilige en leefbare wijken en buurten

We willen randvoorwaarden creëren en borgen voor veiligheid en leefbaarheid in al onze wijken, voor alle stadgers. Voor de specifieke aanpak van veiligheidsproblemen in straten of buurten stellen we middelen beschikbaar.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

We hebben onze aanpak van veelplegers en overlastproblemen voortgezet. Hiervoor hebben we extra beleidsmiddelen veiligheid beschikbaar gesteld. Doel was overlastplegers en veelplegers van straat te halen (voorkomen van overlast op straat) en voorzieningen te bieden, zoals het bieden van een slaapplek, dagopvang, dagactiviteiten, gebruikersruimte en bijvoorbeeld budgetbeheer en schuldhulpverlening aan veelplegers. De nazorg aan ex-gedetineerden heeft verder vorm gekregen in het Veiligheidshuis. We werken met veel gemeenten uit de provincie samen.

In buurten en wijken (en soms straten) zetten we in op specifieke problemen of specifieke doelgroepen volgens een integrale aanpak. Het aantal inbraken (per 1000 wooneenheden) stijgt helaas licht. Een lichte daling zien we bij het aantal geweldsincidenten per 1000 inwoners. De uitkomsten van de monitor Leefbaarheid en Veiligheid over 2012 komen begin 2013 beschikbaar. Onze jarenlange inzet en aandacht hebben naar onze mening geleid tot de goede resultaten.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2010	2011**	Middellang termijndoel (bijv. 2014)***
▪ Overlast (indicatorscore op schaal 1-10; hoger is meer)*	• 3,1	▪	• ≤ 3
▪ Drugoverlast (%)*	• 7%	▪	• ≤8%
▪ Overlast door omwonenden (%)*	• 10%	▪	• ≤10%
▪ Verloedering (indicatorscore; hoger is meer)*	• 3,7	▪	• ≤4,0
▪ % bewoners dat zich wel eens onveilig voelt*	• 19%	▪	• ≤15%
▪ Aantal mishandelingen per 1000 inwoners	• 4,8	▪ 4,5	• ≤ 2009
▪ Aantal inbraken per 1000 woningen	• 11.1	▪ 11,5	• ≤9,6

*Deze indicatoren zijn ontleend aan de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid. Deze monitor wordt tweejaarlijks afgenomen. Een aantal indicatoren scoren op een schaal van 1 -10 waarbij hoger meer betekent.

** Voor 2011 zijn geen gegevens van de Monitor beschikbaar.

*** Deze doelen zijn vastgesteld in de nota Samen werken aan veiligheid - kadernota Veiligheidsbeleid 2011-2014

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen criminaliteit en overlast in buurten en wijken verminderen en voorkomen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Verminderen overlast

Wij zetten de (persoonsgerichte) aanpak van overlast-gevenden voort. Bij de Meldpunten Overlast en Zorg kunnen Stadgers overlast en zorg melden. Via onze ketenaanpak voor dak- en thuislozen en de inzet van de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg blijven we hulp bieden aan kwetsbare burgers. In wijken en buurten plegen we inzet op overlast locaties.

Jongeren perspectief bieden

Zo willen we jongeren toeleiden naar zowel scholing als een startkwalificatie. Dit doen we door stageplekken in de wijk aan te bieden en aansprekende activiteiten te organiseren. We werken hierin samen met de MJD, ROC's en woningcorporaties. Een sprekend voorbeeld is de fietswerkplaats in Lewenborg, waar jongeren aan het werk zijn, met scholing op maat en sociale begeleiding. Andere voorbeelden zijn het meehelpen van jongeren in de klussenbus, en het voorbereiden van de Oud en Nieuw viering in Noorddijk. Wij verwachten dat de overlast hierdoor vermindert.

Verminderen criminaliteit

De aanpak van veelplegers is belangrijk: de veelplegers zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de vermogenscriminaliteit. We bouwen door aan het coördinatiepunt ex-gedetineerden en we werken hierbij nadrukkelijk samen in en met het Veiligheidshuis Groningen. Veiligheidsvraagstukken op wijk- en buurtniveau vragen om maatwerk. Burgernet blijven we inzetten; zo betrekken we burgers letterlijk bij de veiligheid van hun stad.

Groningen

In het kader van de versterking van de gemeentelijke regie op de veiligheidshuizen wordt de bijdrage van het ministerie van Veiligheid en Justitie aan veiligheidshuizen per 2013 uitgekeerd aan de centrumgemeente van de veiligheidsregio en niet meer aan het OM. Voor de regio Groningen bedraagt dit 266 duizend euro. In 2013 geven we invulling aan het organisatorisch onderbrengen bij de gemeente Groningen. Dit doen we in overleg met alle gemeenten in onze

provincie, de politie, het OM en ketenpartners. We stellen een samenwerkingsconvenant op voor deze nieuwe situatie.

Veiligheidsbeleid [Extra beleidsmiddelen]

Het Rijk heeft sinds 2010 haar subsidie op veiligheidsbeleid afgebouwd. In de begroting 2011 en 2012 hebben we voorgesteld dit te compenseren. In de begroting 2011 hadden we 625 duizend euro gereserveerd. In de begroting 2012 1,25 miljoen euro (beide voor de periode 2011 - 2014). Daarom stellen we uw raad voor in 2013 1,85 miljoen beschikbaar te stellen voor de veiligheidsaanpak en dit bedrag voor 2014 reserveren.

Op deelprogrammaniveau ziet dit er als volgt uit:

Bedrag	Programma	Deelprogramma
1.253.000	10. Veiligheid	1. Veilige woon- en leefomgeving
178.000	10. Veiligheid	1. Integriteit en veiligheid
20.000	10. Veiligheid	5. Fysieke veiligheid
424.000	3. Jeugd en onderwijs	1. Integraal jeugdbeleid

Beleidsveld

Veilig uitgaan en veilige evenementen

Groningen kent een rijk aanbod van horeca en evenementen. Dit brengt de stad en de stadgers veel profijt: er is het economische effect, met de vele bezoekers aan onze binnenstad en de evenementen. En we genieten van de levendigheid en de positieve sfeer die bij deze recreatieve voorzieningen horen. Ook uit veiligheidsoogpunt is dit laatste van belang: door te sturen op een positieve sfeer krijgt een negatieve sfeer minder gelegenheid. Dit willen wij zo houden.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het aantal aangiften van geweldsincidenten in de binnenstad is in 2011 licht toegenomen. We verwachten dat met uitvoering van de in de Horecanota 2011-2015 opgenomen nieuwe/aanvullende veiligheidsmaatregelen een ommekeer bereikt kan worden. Het betreft onder andere toepassing van de Voetbalwet voor recidiverende overlastveroorzakers, invoering collectieve lokaalverboden en bestrijding van overlast door fietsen in het uitgaansgebied.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2010	2011	Beogd 2013	Middellang termijndoel (bijv. 2014)
▪ Aantal aangiften geweldsincidenten binnenstad (mishandelingen en bedreigingen)	▪ 440	▪ 483	▪ 470	▪ 472

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen dat er in het uitgaansgebied van Groningen minder openbare ordeverstoringen en geweldsincidenten plaatsvinden. We willen dat evenementen veilig verlopen en brengen van te voren de risico's in beeld.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Veilig uitgaan

We gaan, deels samen met horecaondernemers, in 2013 aanvullende veiligheidsmaatregelen invoeren. Het horecabeleid zal aangepast worden aan de nieuwe Drank- en Horecawet. Met inwerkingtreding van die wet per 1 januari 2013 gaan ook een aantal handhavende bevoegdheden van de Voedsel- en Warenautoriteit over naar de gemeente; dit betreft onder andere het toezicht op de verkoop van alcohol aan minderjarigen. Daarom wordt ook het handhavingsbeleid aangepast.

Op dit moment kunnen we nog niet overzien of het toezicht op de Drank -en Horecawet binnen de bestaande capaciteit/middelen (bijvoorbeeld Bouw- en Woningtoezicht) opgevangen kan worden. In de loop van 2013 zullen we de raad hier nader over informeren.

Veilige evenementen

Versterking van de regietaak van de gemeente op evenementen en gaan werken volgens het handhavingsdraaiboek voor grote evenementen. Voor alle grote evenementen maken we van tevoren samen met politie, brandweer en GHOR een risicoanalyse.

Deelprogramma 2 **BEDRIJVIGHEID EN VEILIGHEID**

In winkelgebieden kunnen zich verschillende vormen van onveiligheid voordoen. Onveiligheid op bedrijventerreinen kent zowel sociale als fysieke aspecten: bedrijfsinbraak, diefstal en vernieling naast de inrichting en het onderhoud van de terreinen, verkeersveiligheid en brandveiligheid.

GELD

Aan het deelprogramma bedrijvigheid en veiligheid worden geen middelen toegekend.

Beleidsvelden

- Veilig winkelgebied, bedrijfsterreinen

Beleidsveld

Veilig winkelgebied, bedrijfsterreinen

Invulling geven aan veilig ondernemen in de brede zin, dit betreft de aspecten schoon, heel en veilig, in het winkelgebied in de binnenstad en op bedrijventerreinen in Groningen. Dit doen we door samen te werken met de ondernemers, de politie en de brandweer.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Wij blijven tevreden over de inzet en samenwerking bij het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) in de binnenstad en op de bedrijventerreinen. Voor de bedrijventerreinen is de hercertificering voor het Keurmerk Veilig Ondernemen in 2011 opnieuw gebeurd. Dit moet eens in de twee jaar opnieuw gedaan worden. In 2012 werken we hieraan verder op weg naar de hercertificering in 2013. In de binnenstad is begin 2012 de vierde ster in het programma Keurmerk Veilig Ondernemen Winkelgebieden behaald. De inbraken bij bedrijven zijn in 2011 hoger dan in 2010, hiervoor is geen specifieke verklaring.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen winkelgebieden en bedrijfsterreinen die schoon, heel en veilig zijn. Wij trekken hiertoe samen op met ondernemers.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Voortzetten keurmerk veilig ondernemen

We zetten onze werkzaamheden aan het Keurmerk Veilig Ondernemen voort. Voor de bedrijventerreinen werken we een maatregelenmatrix uit met als vertrekpunt veilig ondernemen. Voorbeelden van maatregelen zijn: vergroten van aangiftebereidheid, plan voor openbare verlichting, voorstel ontwikkelen voor cameratoezicht en het uitvoeren van trainingen voor personeelsleden. Voor de binnenstad werken wij eveneens maatregelen uit.

Servicepunt Detailhandel

Ook in 2013 is het de doelstelling om 250 bedrijfsbezoeken af te leggen. De gesprekken gaan over ondernemen in het algemeen, veilig ondernemen is daarbij steeds een punt van aandacht. In Programma 2 Economie en Werkgelegenheid wordt verder ingegaan op dit Servicepunt.

Deelprogramma 3 **JEUGD EN VEILIGHEID**

We willen dat onze kinderen/jongeren opgroeien in een veilige omgeving, thuis en daarbuiten. We willen kinderen en jongeren in Groningen in hun leefwerelden beschermen tegen negatieve invloeden. Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd, bieden we nieuw perspectief.

Zie verder bij programma 3 Jeugd en Onderwijs, deelprogramma Integraal Jeugdbeleid, bij het beleidsveld Veilig opgroeien.

GELD

Aan het deelprogramma Jeugd en veiligheid worden geen middelen toegekend.

Deelprogramma 4 **INTEGRITEIT EN VEILIGHEID**

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Integriteit en veiligheid bedraagt 10 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen.

Beleidsvelden

- Bestuurlijke aanpak van georganiseerde misdaad
- Drugs/aanpak cannabisketen
- Mensenhandel/prostitutie

Beleidsveld

Bestuurlijke aanpak van georganiseerde misdaad

Georganiseerde criminaliteit kenmerkt zich door: samenwerking en logistiek ("systeem"), het streven naar criminele winst, en het niet primair belang stellen in legale bedrijfsuitoefening. Vormen van georganiseerde criminaliteit zijn productie van en handel in drugs, mensensmokkel/-handel, internetcriminaliteit, wapenhandel.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De samenwerking met het RIEC-Noord (Regionaal Informatie en Expertise Centrum voor Noord-Nederland), waarbij een aantal straten in de binnenstad pandgewijs gescreend wordt, heeft de eerste resultaten opgeleverd. Harde aanwijzingen voor verwevenheid met de georganiseerde misdaad zijn daaruit niet naar voren gekomen. Er was geen aanleiding om hier bestuurlijk instrumentarium in te zetten. In het kader van de uitvoering van het Kaderconvenant integrale handhaving overheidsregelingen zijn alle growshops onderzocht.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wij willen voorkomen dat de georganiseerde criminaliteit misbruik maakt van de gemeentelijke dienstverlening en het bestuurlijke instrumentarium inzetten om de bewegingsruimte voor georganiseerde criminaliteit in Groningen te minimaliseren.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

BIBOB

Toepassing van de Wet BIBOB op alle vergunningaanvragen prostitutie, horeca (incl. coffeeshops), kansspelautomaten en een aantal bouwvergunningen.

Samenwerken met het RIEC

Voortzetting pandgewijze screening van panden in de binnenstad. In het kader van het kaderconvenant en de samenwerking met het RIEC ook aandacht voor de illegale hennepteelt.

Beleidsveld

Drugs/aanpak cannabisketen

De problematiek is veelomvattend en complex. Aspecten zijn in elk geval:

- Productie van en handel in drugs door criminele netwerken (een vorm van georganiseerde criminaliteit);
- Overlast van grow-, smart- head- en coffeeshops en daarachter schuilgaande illegale hennepcultuur;
- Aanpak van de overlast uit drugspannen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het coffeeshopbeleid wordt voor 1 januari 2013 herzien naar aanleiding van het onderzoek naar het coffeeshopbeleid en de landelijke aanscherping van de gedoogcriteria (m.n. de invoering van de wietpas).

Vanuit verschillende overheidsdisciplines hebben we alle growshops in de gemeente Groningen gecontroleerd. Dit heeft geresulteerd in aanbevelingen over de controle van growshops.

Het opstellen van een stappenplan voor de aanpak van drugspannen is in een afrondende fase. Begin 2013 zijn de resultaten van de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid over 2012 beschikbaar, hierin wordt ook drugsoverlast gemeten.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen drugscriminaliteit en drugsoverlast verminderen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Diverse activiteiten

Implementeren van het herziene coffeeshopbeleid, hierbij zal bijzondere aandacht zijn voor de invoering van de wietpas. We gaan het stappenplan aanpak drugspannen uitvoeren. We willen vaker bestuursrechtelijke maatregelen opleggen, zoals het sluiten van panden. De Wet BIBOB wordt toegepast op het verlenen van exploitatievergunningen aan horeca-exploitanten. We gaan growshops periodiek integraal controleren.

Beleidsveld

Mensenhandel/prostitutie

Mensenhandel betreft een vorm van georganiseerde criminaliteit waarbij mensen, veelal met list en bedrog, worden "verleid" arbeid te verrichten binnen bepaalde economische branches, waardoor zij echter geen sturing meer kunnen uitoefenen op hun eigen werk- en leefsituatie. Deze vorm van georganiseerde criminaliteit komt in Groningen vooral voor binnen de prostitutiebranche. De stad Groningen kent twee raamprostitutiegebieden, met in totaal 62 panden en 146 ramen. Het toezicht op de naleving van de vergunningsvoorwaarden gebeurt door de bestuurlijk toezichthouders van de gemeente in samenwerking en afstemming met de politie.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De structurele controles van gemeentelijke toezichthouders en politie op naleving van de vergunningsvoorwaarden hebben geen aanleiding gegeven tot het nemen van bestuursrechtelijke maatregelen jegens vergunde prostitutiebedrijven.

De ketenaanpak mensenhandel, waarbij ook veel geïnvesteerd is op het bewust maken van organisaties van het verschijnsel mensenhandel, werpt zijn vruchten af. De samenwerking tussen alle betrokken organisaties verloopt steeds beter en er worden in toenemende mate signalen gemeld aan de ketenregisseur.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Terugdringen van mensenhandel, door het vroegtijdig oppakken van signalen en het inzetten van de ketenaanpak. Het verbeteren van de werkomstandigheden van de prostituees, het voorkomen van vrouwenhandel en andere misbruiksituaties door een strikte handhaving van de vergunningsvoorwaarden en het tegengaan van illegale prostitutie.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Diverse activiteiten

We blijven doorgaan met de strikte handhaving van de vergunningsvoorwaarden. We zetten de ketenaanpak mensenhandel voort en breiden dit uit met participatie van het RIEC. We gaan barrières opwerpen om de tewerkstelling van slachtoffers van mensenhandel in de vergunde prostitutiebranche zo veel mogelijk te verhinderen.

Het is nog onbekend of en wanneer de nieuwe Prostitutiewet van kracht wordt. Als dat later wordt

.....
dan 1 juli 2013 dan wordt het lopende prostitutiebeleid in 2013 geëvalueerd. Als de nieuwe wet eerder van kracht wordt zal de evaluatie in samenhang met de ontwikkeling en de implementatie van het nieuwe beleid worden gedaan. In dat kader voeren we ook een registratiesysteem voor prostituees in.

Fysieke veiligheid omvat het voorkomen en beperken van risico's van ongevallen, branden en rampen, incidenten waarbij mensen gewond kunnen raken of kunnen overlijden of waarbij (grote) schade ontstaat. De gemeente Groningen wil zorgen voor een veilige woon- en leefomgeving, voor Groningers en bezoekers van de stad. Dit betekent in de eerste plaats dat we waar mogelijk risico's willen wegnemen of beperken, door onveilige situaties te voorkomen. Daarnaast moeten de hulpdiensten klaar staan als er toch iets mis gaat, goed voorbereid en voorzien van de juiste middelen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Fysieke Veiligheid is 29,5 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage gemeenschappelijke regeling 13,3 miljoen euro, bijdragen van derden 300 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen 15,9 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Rampenbestrijding; gemeentelijke kolom
- Brandweer
- Externe veiligheid

Beleidsveld

Rampenbestrijding; gemeentelijke kolom

Rampenbestrijding heeft als doel de voorbereiding op, de daadwerkelijke bestrijding van en de nazorg bij rampen en zware ongevallen. In de rampenbestrijding heeft de gemeentelijke kolom, bestaande uit de 23 gemeenten binnen de Veiligheidsregio Groningen haar eigen taken en verantwoordelijkheden op het gebied van opvangen, verzorgen en informeren van burgers. Alle voorbereidingen voor de rampenbestrijding zijn vastgelegd in het regionaal crisisplan. De gemeentelijke rampenorganisatie bestaat in tegenstelling tot bijvoorbeeld brandweer en politie eigenlijk alleen tijdens een ramp of crisis. De voorbereidingen bestaan uit gezamenlijke planvorming, multidisciplinair opleiden en oefenen en evalueren.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Met ingang van de invoering van de Wet veiligheidsregio's is voorgeschreven dat de gemeentelijke kolom één Regionaal Crisisplan (RCP) heeft. Wij hebben de invoering van het RCP aangegrepen om verdergaand te professionaliseren en waar mogelijk in ieder geval in de warme fase (tijdens een incident) zoveel mogelijk te gaan werken met expertteams. Hiermee wordt de gedachte dat iedere gemeente beschikt over een eigen rampenorganisatie losgelaten. We zijn begonnen met de overgang naar een team Bevolkingszorg; dit moet in 2014 operationeel zijn. In 2012 zijn we blijven opleiden en oefenen. De gemeentelijke rampenorganisatie is een goed functionerende professionele organisatie.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat er tijdens een ramp of crisis snel een goed functionerende rampenbestrijdingsorganisatie tot stand komt, waarin alle deelnemers hun taken adequaat kunnen uitvoeren.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Diverse activiteiten

2013 is een overgangsjaar waarin we enerzijds de gemeentelijke processen op peil houden en anderzijds overgaan naar een regionaal team Bevolkingszorg, zoals beschreven in het Regionale Crisisplan. In 2013 gaan de Officier van Dienst Bevolkingszorg en Algemeen Commandant Bevolkingszorg als eerste aan de slag in de nieuwe organisatie. De andere teams worden in de loop van het jaar ingevuld. In 2013 krijgt de regionale samenwerking in de koude fase (voorbereiding) verder gestalte door de opzet van een netwerkteam dat voor alle gemeenten in de regio gaat werken. Opleiden en oefenen staan vooral in het teken van de vorming van het team Bevolkingszorg.

Brandweer

De gemeente Groningen neemt samen met de 22 andere gemeenten in de provincie Groningen deel in de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Groningen, kortweg: de Veiligheidsregio. Onderdeel van de Veiligheidsregio is de regionale brandweer Groningen.

In het wetsontwerp Wet Ondersteuningsorganisatie Fysieke Veiligheid dat in het voorjaar van 2012 is voorgelegd aan de Eerste Kamer, wordt de mogelijkheid om basis brandweezorg op lokaal niveau te beleggen, geschrapd. Het betreft de taken:

- voorkomen, beperken en bestrijden van brand;
- beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen, anders dan brand.

Alle overige taken op het gebied van rampenbestrijding zijn op grond van eerdere wetgeving al gegeregionaliseerd (bijv. waarschuwen van bevolking, ongevallenbestrijding met gevaarlijke stoffen, in stand houden van een gemeenschappelijke alarmcentrale).

Op grond van de aanstaande wetswijziging heeft het bestuur van de Veiligheidsregio besloten om per 1 januari 2014 een volledige regionalisering van de brandweer door te voeren. In de kalenderjaren 2012/2013 geldt een projectaanpak waarin de regionalisering verder gestalte krijgt. Als onderdeel van dit traject heeft het bestuur transitieafspraken gemaakt, is een Bijzondere Ondernemingsraad ingesteld en is een projectplan tot stand gekomen.

Het activiteitenplan 2012-2013 vormt naast de bestaande Verordening Brandweezorg en Rampenbestrijding de basis voor de brandweezorg in Groningen. Het hoofddoel van dit activiteitenplan is om het Groninger korps op alle fronten gereed te maken voor de regionalisering. Door het sterker maken van de organisatie - qua werkwijze, kwaliteit en identiteit - wordt de positionering in het proces van regionalisering ook sterker. Wij hebben daarmee een modern korps voor ogen met een breed maatschappelijk draagvlak en met een eigen identiteit.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Het streven is om in minimaal 80% van de gevallen te voldoen aan de aanbevolen opkomsttijden. De opkomsttijden worden doorlopend gemonitord en zullen - waar zij zouden gaan veranderen - onderwerp van nadere analyse worden.

Daarnaast zullen we volgens een nieuwe opzet van oefenen effectiever en efficiënter kunnen oefenen. De resultaten van het oefenen zullen ingevoerd worden in het in 2012 geïmplementeerde regionale oefenregistratiesysteem (AG5).

We willen de huidige kwaliteit van brandpreventie vasthouden en tegelijkertijd toch een verschuiving plaats laten vinden naar "Brandveilig Leven". Dit houdt in dat we meer aan voorlichting en bewustwording op het gebied van brandveilig gebruik gaan doen en meer integraal gaan werken. Voor het onderdeel toezicht en handhaving is vanaf 2012/2013 een taakstelling opgelegd en dit resulteert in een lager aantal controlebezoeken. In het integrale uitvoeringsplan toezicht en handhaving 2012 was dit nog niet verwerkt, in het uitvoeringsplan 2013 wordt dit wel meegenomen.

Door de invoering van de Wabo (Wet Algemene Bepalingen omgevingsrecht) per 1 oktober 2010 en de invoering van het Bouwbesluit 2012 per 1 april 2012 verleent de brandweer geen vergunningen meer. De brandweer treedt op als adviseur voor alle aanvragen voor omgevingsvergunningen (bouwen, milieu, kamerverhuur, evenementen). In 2013 maken we keuzes over de taakverdeling binnen de gemeente in verband met de aanstaande regionalisering van de brandweer en de komst van de RUD (Regionale Uitvoering Dienst).

Doelen

Wat willen we bereiken?

De voornaamste doelstelling van de brandweer is om zo snel en veilig mogelijk brand te bestrijden en hulp te verlenen bij incidenten. Hiervoor wordt een professionele organisatie in stand gehouden. Daarnaast proberen wij met preventieve maatregelen de directe oorzaken van onveiligheid te voorkomen en de gevolgen hiervan zoveel mogelijk te beperken. Dit doen we door:

- Gewenste opkomsttijden behalen;
- Oefenen en opleiden;
- Toetsen op brandveiligheidsvoorschriften bij aanvragen omgevingsvergunning en hierover adviseren;
- Toezicht en handhaving van de brandveiligheidsvoorschriften bij bouwactiviteiten en gebruiksactiviteiten;
- Preparatief voorbereiden op daadwerkelijk repressief optreden;
- Verder implementeren van het project "Brandveilig Leven";
- Inbedden van de bestaande organisatie in nieuwe regionale organisatie.

Wat gaan we hiervoor doen?**Preventie: Toetsing en advies**

Voordat aanvragen voor een omgevingsvergunning (bouwen, milieu, kamerverhuur, evenementen) omgezet kunnen worden in een vergunning toetst de brandweer deze plannen aan de brandveiligheidsvoorschriften van het Bouwbesluit. Vanwege de voorgenomen regionalisering zal de afdeling preventie voorbereidingen moeten treffen om een overgang naar een regionaal vormgegeven afdeling risicobeheersing mogelijk te maken.

Verwacht /beoogd resultaat

- In 2013 zal het team toetsing en advies conform de afspraken binnen 10 werkdagen ingediende plannen voor een omgevingsvergunning voorzien van een advies aan de dienst RO/EZ. Het aantal en de complexiteit van de aanvragen is afhankelijk van de marktontwikkelingen;
- Voorbereidingen zijn getroffen om een overgang naar een regionale afdeling risicobeheersing mogelijk te maken.

Preventie: Toezicht en handhaving

De afspraken die in de omgevingsvergunningen worden vastgelegd (en in oude gebruiksvergunningen en gebruiksmeldingen zijn vastgelegd) om de brandveiligheid te waarborgen worden gecontroleerd. Dit doen we door toezicht te houden en indien nodig te handhaven. De wijze van handhaven is vastgelegd in het Beleidsplan Handhaving 2010-2013. Wat we volgend jaar gaan doen aan toezicht en handhaving wordt vastgelegd in het nog op te stellen Integrale Uitvoeringsplan Handhaving Wabo 2013.

Verwacht /beoogd resultaat

- De brandweer voert in 2013 inspecties uit waarbij integraal optreden tussen verschillende inspecterende instanties zo veel mogelijk nagestreefd zal worden;
- Voorbereidingen zijn getroffen om een overgang naar een regionale afdeling risicobeheersing mogelijk te maken.

Preventie: Voorlichting en advies

Brandveiligheid wordt in belangrijke mate bereikt door het eigen gedrag van inwoners en gebruikers van gebouwen. Voorlichting heeft als doel het veiligheidsbewustzijn van de inwoners en gebruikers te verhogen en het gedrag van inwoners en gebruikers te beïnvloeden. Voorlichting kan dus een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van onveiligheid en het beperken van de gevolgen van brand. De afdeling preventie van de brandweer geeft in 2013 onder meer:

- voorlichting aan studenten tijdens de KEI-week en tijdens voorlichtingsactiviteiten van studenten;
- voorlichting specifiek toegespitst op ouderenhuisvesting;
- voorlichting aan leerlingen van basisscholen;
- algemene voorlichting tijdens de nationale brandpreventieweek in oktober;
- voorlichting aan ondernemers (keurmerk veilig ondernemen).

Wezenlijk onderdeel van de voorlichting is het stimuleren van de aanschaf van rookmelders om zo de rookmelderdichtheid te vergroten. Daarnaast geven we adviezen binnen de gemeente Groningen ten aanzien van bestemmingsplannen en milieuaangelegenheden; het gaat in beide gevallen om 10 à 15 adviezen per jaar.

Verwacht/beoogd resultaat

- Vergroten van het veiligheidsbewustzijn en beïnvloeding van het gedrag ten aanzien van de fysieke veiligheid van de inwoners, gebruikers en de ondernemers van de gemeente Groningen.

Preparatie: Planvorming

Bij de voorbereiding op incidenten hoort het beschikbaar hebben van actuele aanvalsplannen en bereikbaarheidskaarten. Per 1 april 2012 is het nieuwe Bouwbesluit in werking getreden. Hierdoor is er een wijziging opgetreden in het aantal gebouwen dat een verplichte aansluiting op de brandweeralarmcentrale in Drachten moet hebben. De bestaande voorraad plannen moet hier op aangepast worden. Ook zullen we in 2013 invoering van de Digitale Bereikbaarheid Kaart (DBK) moeten voorbereiden. Vanwege de regionalisering zullen we in 2013 ook voorbereidingen moeten treffen om de lokale planvorming op te laten gaan in een regionaal vormgegeven afdeling planvorming.

-
- Verwacht /beoogd resultaat**
- In 2013 is het bestand van aanvalsplannen en bereikbaarheidskaarten weer in overeenstemming gebracht met de feitelijke aansluitingen op het openbaar meldsysteem (OMS) van de alarmcentrale in Drachten;
  - In 2013 zullen de voorbereidingen voor de overgang naar de Digitale Bereikbaarheid Kaart (DBK) afgerond zijn;
  - Van alle objecten die in 2013 een nieuwe aansluiting krijgen op het OMS zal een plan gemaakt worden;
  - Voorbereidingen zijn getroffen om de overgang naar een regionaal vormgegeven afdeling planvorming mogelijk te maken.

Preparatie: Technische Dienst

Bij de voorbereiding op het bestrijden van incidenten hoort ook het op orde hebben van alle materieel en materiaal. Hieronder valt het onderhoud en de verplichte keuringen van voertuigen, ademluchtapparatuur, hijs- en hefwerktuigen et cetera. Daarnaast behoort ook de controle van de brandkranen tot het voorbereiden op repressief optreden. Brandkranen worden zo mogelijk één keer per twee jaar door de brandweer gecontroleerd op bereikbaarheid en/of deze voldoende duidelijk zijn aangeduid. Daarnaast wordt jaarlijks een kwart van alle 5.000 brandkranen uitgebreid gecontroleerd door het Waterbedrijf Groningen. Ook deze afdeling moet zich voorbereiden op de overgang naar een regionale afdeling Operationele Voorbereiding.

Verwacht /beoogd resultaat

- Alle voertuigen en al het materieel zijn onderhouden en gekeurd volgens de hiervoor geldende voorschriften;
- Brandkranen functioneren goed en zijn goed te bereiken.
- Voorbereidingen zijn getroffen om de overgang naar een regionale afdeling Operationele Voorbereiding mogelijk te maken.

Preparatie: Opleiden en Oefenen

Preparatie houdt in voorbereid zijn. Dit doen we onder meer door de medewerkers van de repressieve dienst op te leiden en mogelijke incidenten te beoefenen. In 2012 is de manier van oefenen binnen de Stads brandweer veranderd. De dagindeling is effectiever gemaakt waardoor er meer oefeningen per dag gedaan kunnen worden in kleinere groepen. In 2012 is een nieuw regionaal registratiesysteem geïmplementeerd waarin alle vaardigheden worden geregistreerd. In 2013 zal de repressieve organisatie ten gevolge van de doorgevoerde bezuinigingen en daaruit volgende formatiebependingen moeten gaan werken met een geringere operationele sterkte. Dit heeft echter nauwelijks gevolgen voor de dagelijkse brandweezorg. Wel zal de brandweer bij samenloop van incidenten eerder tegen zijn grenzen aanlopen en een beroep op bijstand van buurkorpsen moeten doen. Het oefenen zal meer dan in het verleden gericht zijn op het individu dan op de groep.

Verwacht /beoogd resultaat

- Alle medewerkers voldoen aan de opleidingseisen uit de Wet Veiligheidsregio's en bijbehorende uitvoeringsbesluiten;
- Alle medewerkers voldoen aan de oefenverplichting van de leidraad oefenen;
- In het nieuwe registratiesysteem zijn alle vaardigheden van de medewerkers geregistreerd.

Repressie: Normen en opkomsttijden

Er zijn gedifferentieerde normen voor de opkomsttijden van de brandweer, afhankelijk van het incident, het type gebouw en gebruik.

Verwacht /beoogd resultaat

- Ook in 2013 zal ons streven zijn dat de repressieve dienst in ieder geval 80% van de alarmeringen aan de aanbevolen opkomsttijd gaat voldoen.

Beleidsveld.....**Externe veiligheid**

Wij willen zorgvuldig omgaan met de risico's die samenhangen met de productie, de opslag, het transport en het gebruik van gevaarlijke stoffen. We werken nauw samen met de provincie, regionale brandweer en regio's in het kader van het nieuwe 'Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2011-2014'. De gemeente is het bevoegde gezag (op grond van de Wet milieubeheer) voor 18 risicobedrijven, waaronder de LPG-tankstations. Wij zien erop toe dat deze voldoen aan het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI), zowel bij de vergunningverlening als bij de handhaving.

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
Groningen kent haar veiligheidsrisico's. Alle risicovolle inrichtingen en modaliteiten voldoen aan de grenswaarden van het plaatsgebonden risico zoals opgesteld door het Rijk. Zowel alle nieuw opgestelde ruimtelijke plannen als actualisatieplannen voldoen aan de actuele wetgeving voor externe veiligheid en bevatten een paragraaf Externe Veiligheid (EV). De veiligheidssituatie binnen onze gemeente kan in grote lijnen als 'gunstig' worden omschreven.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
Het externe veiligheidsbeleid beoogt risico's die productie, opslag, transport en het gebruik van gevaarlijke stoffen met zich meebrengen, zoveel mogelijk te verkleinen en te beheersen.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI) in acht nemen
Op basis van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI) worden bij de vergunningverlening aan bedrijven en in ruimtelijke plannen veiligheidszones rond risicovolle activiteiten beoordeeld en vastgelegd.

Verwacht/beoogd resultaat
Het BEVI is systematisch toegepast bij vergunningverlening aan bedrijven. Waar nodig zijn voorschriften opgenomen teneinde de veiligheidsrisico's voor de omgeving te verminderen. Bij bestemmingsplannen en ruimtelijke plannen zijn normen op het gebied van Externe Veiligheid in acht genomen. Voor alle bestemmingsplannen worden risico-inventarisaties uitgevoerd en in een aantal gevallen ook risicoberekeningen gemaakt.

Gezamenlijk uitvoeren van het provinciale 'Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2011-2014'

Dit betreft de professionele en adequate uitvoering van de externe veiligheidstaken binnen de provincie in samenwerking tussen gemeenten en provincie Groningen.

Verwacht/beoogd resultaat
Bij alle nieuwe ontwikkelingen in de stad is het aspect externe veiligheid in een vroeg stadium (initiatieffase) volwaardig meegenomen bij de planvorming. Hiermee worden saneringssituaties voorkomen. In 2013 starten we met de voorbereiding van het vervolg van het uitvoeringsprogramma na 2014.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 10. Veiligheid								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
10.1	BSD	Veilige woon- en leefomgeving	543	514	144	144	144	144
10.2		Bedrijvigheid en veiligheid						
10.3		Jeugd en Veiligheid						
10.4	ROEZ	Integriteit en veiligheid	10	50	10	10	10	11
10.5	HVD/MD	Fysieke veiligheid	32.774	30.379	29.517	30.045	30.659	30.991
10.6		Overig veiligheid						
		Totaal lasten	33.327	30.943	29.671	30.199	30.813	31.146
Baten								
10.1	BSD	Veilige woon- en leefomgeving	58	0	0	0	0	0
10.2		Bedrijvigheid en veiligheid						
10.3		Jeugd en Veiligheid						
10.4	ROEZ	Integriteit en veiligheid	0	-9	0	0	0	0
10.5	HVD/MD	Fysieke veiligheid	16.344	13.820	13.585	14.106	14.317	14.531
10.6		Overig veiligheid						
		Totaal baten	16.402	13.811	13.585	14.106	14.317	14.531
		Totaal saldi voor bestemming	-16.925	-17.132	-16.086	-16.093	-16.496	-16.615
		Reserve mutaties						
		Totaal toevoegingen	0	0	0	0	0	0
		Totaal onttrekkingen	37	0	0	0	0	0
		Totaal saldi na bestemming	-16.888	-17.132	-16.086	-16.093	-16.496	-16.615
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
10.1	BSD	Veiligheidsbeleid		1.875	1.875			
		Totaal extra beleid		1.875	1.875		0	
		Saldo programma + extra beleid	-17.132	-17.961	-17.968	-16.496	-16.615	

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

10.1 Veilige woon en leefomgeving V 370 duizend euro

In de begroting 2012 zijn extra beleidsgelden voor het deelprogramma veilige wonen en leefomgeving opgenomen. Deze extra beleidsmiddelen worden teruggeraamd in de begroting 2013 (V 370 duizend euro).

10.5 Fysieke veiligheid V 600 duizend euro

Met ingang van 1 januari 2006 is de FLO-regeling vervangen door een levensloopregeling. De lasten van de FLO-regeling vallen in 2013 lager uit (V 450 duizend euro). In de begroting 2013 is een bezuinigingstaakstelling voor duiken en het terugdraaien van de maatregel Oosting Alders opgenomen (V 220 duizend euro). Door aanpassing van de begroting aan het actuele prijspeil (nominale compensatie) ontstaat een nadeel (N 240 duizend euro).

Het overige verschillen worden voornamelijk verklaard door een lagere bijdrage aan de meldkamer. Door samenvoeging van de drie noordelijke meldkamers kan met minder centralisten gewerkt worden (V 150 duizend euro) en het saldo van een aantal kleinere posten (V20 duizend euro)

PROGRAMMA 11

Stadhuis en stadjer

Klantcontacten en informatie voor burgers organiseren

Het programma Stadhuis & Stadjer is gericht op de verbetering van de dienstverlening vanuit het perspectief van de burger, ondernemers en instellingen.

Belangrijk daarbij is dat de burgers, ondernemers en instellingen 'de gemeente' ervaren als één geheel, en niet als afzonderlijke diensten, afdelingen en loketten. In 2013 werken we daarom verder aan het bundelen van gemeentelijke klantcontacten via het Klant Contact Centrum Groningen. De gemeente is voor algemene vragen voortaan bereikbaar met het 14 050 nummer (het 14+ netnummer volgens het model Antwoord©).

In onze mondelinge, schriftelijke en elektronische contacten met de burger zijn we vriendelijk, correct, vlot en volledig. En bij alles werken we efficiënt. Informatie hoeft maar één keer aan ons doorgegeven te worden.

We willen burgers, ondernemers en instellingen zoveel mogelijk betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van gemeentelijk beleid. Om dat te kunnen doen, streven we naar transparantie en spelen we proactief in op hun informatiebehoefte. Adequate informatievoorziening is een voorwaarde voor het creëren van betrokkenheid. Daarnaast zorgen we ervoor dat we als gemeente openstaan voor signalen uit de samenleving.

Bij het realiseren van onze ambities maken we gebruik van moderne ICT-toepassingen (internet). Als een dienst of product wordt aangevraagd, is de status van de aanvraag on-line in te zien. Afspraken over servicenormen zijn vastgelegd in het kwaliteitshandvest.

Dienstverlening en communicatie zijn aparte vakgebieden, waarvan de achterliggende principes integraal onderdeel moeten zijn van het werk van de gehele organisatie en elke individuele medewerker. Daarom werken we aan de professionalisering van al onze medewerkers!

Relevante beleidsnota's

dienstverlening 2014 'naar de Groningse maat' (oktober 2009)

Jaarplan 2011 publieke dienstverlening (voorjaar 2012)

Ontwikkelplan KCC (maart 2012)

Visie publieke dienstverlening 2014 'naar de Groningse maat' (oktober 2009)

DEELPROGRAMMA'S

- 1 Contact met de burger**
- 2 Beleidscommunicatie**
- 3 Publieke dienstverlening**
- 4 Overige stadhuis en stadjer**

CONTACT MET DE BURGER

Contact met de burger gaat over de verbetering van de dienstverlening via alle kanalen. De afgelopen jaren is vooral aandacht besteed aan de optimalisering van de afzonderlijke kanalen van dienstverlening. In 2013 ligt de focus vooral op het gebundeld afhandelen van klantcontacten in één gemeentelijk Klantcontact Centrum Groningen (KCC). We willen de burger een makkelijke en eenduidige entree bieden om in contact te komen met de gemeente Groningen. Hiermee willen we uiting geven aan het feit dat we voor de burger één gemeente zijn. Voor het meest gebruikte kanaal telefonie hebben we dit al gedaan door over te gaan op het 14 050 nummer voor een aantal publieksnummers. Met een 14+ netnummer krijgt de gemeenten één telefonische hoofdingang en komt de burger uit bij het KCC waar hij terecht kan met al zijn vragen. Het KCC zorgt er vervolgens voor dat de vraag wordt beantwoord of dat de beller bij de juiste medewerker terecht komt. In 2013 verloopt vrijwel alle burgercontact met de gemeente via dit nummer. In het Klantcontact Centrum Groningen wordt bewust gestuurd op het halen van de gemeentelijke servicenormen. Deze staan beschreven in het kwaliteitshandvest en zijn gepubliceerd op de website.

Overzicht van de normen publieke dienstverlening, gerangschikt naar de kanalen.

Balie		
	norm visie 2014	Hoe staan we ervoor
wachttijd vrije inloop <15 minuten		1 89% (1)
wachttijd op afspraak < 5 minuten		1 1
klanttevredenheid	7,7 (1)	8
Brieven en mail		
	norm visie 2014	Hoe staan we ervoor
binnen 5 dagen ontvangstbevestiging		1 Wordt niet gemeten
binnen 6 weken antwoord (3)		1 83% (2)
burgerwaardering	7,7 (1)	7,8 (2)
Telefonie		
	norm visie 2014	Hoe staan we ervoor
80% opnemen binnen 15 sec		1 85% (4)
80 % doorverbindingen max 45 sec		1 80% (4)
80% gesprekken beantwoorden in 1ste contact		1 37% (5)
90% van de gesprekken inhoudelijk juist en volledig in		1 51% (4) slechts indicatief
90% van de gesprekken inhoudelijk juist en volledig in		1 72% (4) slechts indicatief
Internet		
	norm visie 2014	Hoe staan we ervoor
Landelijk benchmarkgemiddelde gemeentelijke website		7 7.1 (6)
Dienstverlening algemeen		
Tevredenheid over dienstverlening algemeen	7,7(7)	7

- (1) Cijfers uit het KTO balies 2012
- (2) Cijfer uit laatste audit schriftelijke bereikbaarheid 2010, audit wordt sindsdien in de lijn uitgevoerd
- (3) De norm voor e-mails is dat er 80% binnen 24 uur (werkdag) wordt afgehandeld, uit het mystery onderzoek emails 2011 blijkt dat dit 70% is. De resultaten van 2012 waren op moment van aanlevering nog niet bekend.
- (4) Cijfer uit laatste onderzoek telefonische bereikbaarheid 2010 De resultaten van 2012 waren op moment van aanlevering nog niet bekend.
- (5) Cijfer indicatief en bepaald op basis van het rekenmodel "Ontwikkelplan KCC"
- (6) Cijfer op basis van het Klanttevredenheidonderzoek website 2012

- (7) Hier hanteren we als norm het landelijke gemiddelde uit de benchmark Publiekszaken. Het resultaat is afkomstig uit het Omnibusonderzoek 2011 dat eind 2012 wordt herhaald.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma contact met de burger is 90 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit bijdragen van derden 45 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 45 duizend euro.

Beleidsvelden

- Loketten en balies
- Telefoon en post
- Internet
- Kanaalsturing

Beleidsveld

Loketten en balies

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Uit het Klantevredenheidonderzoek 2012 bij de balies van de DIA, RO/EZ, HVD en SOZAWE blijkt, dat burgers de wachttijd bij de vier diensten gemiddeld met het cijfer 8 beoordelen. Voorts blijkt dat de burger het onderdeel deskundigheid van de medewerker als het meest belangrijkste element beschouwt bij balies, belangrijker dus dan wachttijd. De dienstverlening wordt in zijn totaliteit door de burgers volgens dit Klantevredenheidonderzoek gewaardeerd met een 7,8.

Doelen

Wat willen we bereiken?

In 2013 blijven we ons richten op de regulering van publieksstromen bij balies door het verder inzetten van het werken op afspraak voor steeds meer gemeentelijke producten. De burger kan een afspraak maken via internet en kan langskomen op een moment dat schikt. Dit levert niet alleen een voordeel voor de burger op, maar ook efficiencyvoordelen bij het plannen van de benodigde capaciteit aan de balies.

Verder onderzoeken we de mogelijkheid tot het samenvoegen van loketten. In 2012 hebben we onderzocht of het loket Parkeren naar de Kreupelstraat kon worden verhuisd, in 2013 willen we dit in een bredere afweging bezien met andere loketten.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

We voeren een proef uit met het beperken van de vrije inloop bij de publieksloketten aan de Kreupelstraat. Daarnaast gaan we verder met het werken op afspraak, dat wordt voor steeds meer gemeentelijke producten en diensten mogelijk. Ook bij de dienstverlening via balies hanteren we de kwaliteitsnormen uit ons kwaliteitshandvest, dat op onze site te vinden is. We stimuleren dat mensen vaker dan nu het kanaal internet gaan gebruiken zodat een bezoek op locatie niet nodig is (zie ook beleidsveld kanaalsturing).

Beleidsveld

Telefoon en post

De manier waarop medewerkers van de gemeente Groningen communiceren met de burger is een belangrijk onderdeel van de visie op dienstverlening. Door het opzetten van een KCC Groningen willen we de kwaliteit van de dienstverlening voor de burger verhogen. We richten ons hierbij eerst op de efficiëntere inrichting van het kanaal telefonie. Dat houdt in dat we de organisatie zo inrichten dat de burger in 80% van de gevallen in één keer het goede antwoord krijgt als er wordt gebeld met het KCC Groningen. Voor de resterende 20% van de telefoongesprekken waarvoor contact met een medewerker uit de BackOffice nodig is, sturen we op de bereikbaarheid van die medewerkers. Als de BackOffice niet bereikbaar is als de burger belt zorgen we ervoor dat de burger binnen 24 uur wordt teruggebeld, het initiatief hiervoor ligt bij onze organisatie.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De gemeente Groningen kent een erg hoog percentage telefoonverkeer als men dit vergelijkt met gemeenten van dezelfde omvang. Ter vergelijking: het aantal burger telefoontjes per gemeenten per jaar is ongeveer 2x het inwoneraantal. Met ± 750.000 telefoontjes in 2010 zitten we bijna op het dubbele. Dat betekent dat er een groot verbeterpotentieel is. Door de inrichting van een gemeentelijk KCC en door verbetering van de front-backofficeprocessen, kunnen we dit verbeterpotentieel aanboren. Hierdoor komen burgers uiteindelijk nog maar via één ingang binnen én worden zij zoveel mogelijk direct geholpen (uiteindelijk 80%). En kunnen we het grote volume aan herhaalverkeer terugdringen.

Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>De gemeente Groningen wil grip krijgen op het klantcontact dat bij de gemeente binnenkomt. Dat houdt in dat we voor telefonie het totale volume aan telefoonverkeer willen verminderen, om zo onze dienstverlening aan de burger te verbeteren. Verder sturen we op <i>in één keer goed</i>, dat houdt in dat de burger zo veel mogelijk in één keer het goede antwoord krijgt en niet vaker hoeft te bellen. Hierbij passen we al het 14 050 concept toe; één telefonische ingang voor de gehele gemeente (met uitzondering van de uitkering gerelateerde vragen). Achter dit simpele concept schuilt een complexe organisatie. Er moet niet alleen bereikbaarheid worden gegarandeerd (dat de backoffices elders in de organisatie bereikbaar zijn voor moeilijker vragen), maar ook wordt ook het niveau van serviceverlening verhoogd. De medewerkers ‘achter’ de telefoon moeten over de correcte en actuele informatie beschikken. Eisen die extra worden verzwaaard doordat we over alle kanalen de burger van dezelfde informatie willen voorzien.</p> <p>Voor het kanaal mail geldt dat we mail zoveel mogelijk willen concentreren binnen het KCC. Het proces rondom het mailverkeer wordt efficiënt ingericht zodat algemene vragen in één keer beantwoordt worden en er net zoals bij de telefonische dienstverlening gestuurd wordt op 80% in een keer goed. Voor post geldt dat de afhandeling hiervan momenteel wordt uitgevoerd door de afdelingen Documentaire Informatievoorziening (DIV). In het KCC ontwikkelplan staat beschreven dat ook post onderdeel is van onze multi-channel dienstverleningsaanpak. In 2013 onderzoeken we hoe we dit gaan organiseren. Het perspectief is dat we op alle kanalen de regie willen hebben in het KCC.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <p>Om de verbeteringen te bereiken gaat Groningen het klantcontact steeds meer bundelen. Op basis van de uitgangspunten van het ontwikkelplan KCC wordt het KCC verder uitgebouwd. Hiervoor wordt een planning opgesteld waarbij inzicht is in wanneer welke dienst op het KCC aansluit. Dit geldt in eerste instantie vooral voor het kanaal telefonie, maar ook de andere kanalen zullen daar steeds meer bij worden betrokken. Pijlers in het ontwikkelplan KCC zijn: terugdringen van het gebruik van de ‘dure’ kanalen telefonie, balie en post ten faveure van het ‘goedkope’ internet, het terugdringen van het grote volume herhaalverkeer en het zoveel mogelijk in één keer proberen de vraag van onze burger te beantwoorden.</p> <p>Eind 2012 zijn de eerste telefoonpunten al opgegaan in het gemeentelijke KCC (Algemene informatie, Burgerzaken en Belastingen). Stad.Beheer sluit begin 2013 aan, daarna volgen de overige publieksnummers.</p>
Beleidsveld	<p>Internet</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>We zijn bezig met het uitbreiden van het productaanbod via het internet. Het doel is dat er zoveel mogelijk producten volledig geautomatiseerd kunnen worden geleverd aan de burger. Landelijk kader daarbij is het NUP (Nationaal UitvoeringsProgramma). Doel hiervan is dat alle gemeenten in 2015 de basisinfrastructuur voor e-dienstverlening op orde hebben. Dit heeft onder andere betrekking op de basisregistraties, 14 050, DIGID en de webrichtlijnen (toegankelijkheid website). Groningen ligt prima op koers; er zijn in totaal 20 ‘bouwstenen’ die moeten worden gerealiseerd: zeven daarvan zijn op dit moment nog niet invoerbaar. Van de 13 die wel invoerbaar zijn, hebben we er al 9 gerealiseerd. De overige 4 zullen in 2013 worden ingevoerd: daarbij gaat het om de aansluiting op mijnoverheid.nl (2 loketten), eHerkenning (DIGID voor bedrijven) en de invoering van de webrichtlijnen.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Daar waar mogelijk willen we de burger zoveel mogelijk zelf laten doen via het internet, op het moment dat het de burger past. Optimale organisatie van de content op de website is ook van belang voor een zo efficiënt mogelijke organisatie van het gemeentelijke klantcontact. Dit is een continu proces waarbij kennismanagement, het beschikbaar hebben van de juiste informatie, een cruciale rol speelt.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <p>Vanaf 2012 werken we met een jaarlijks klanttevredenheidonderzoek voor de website. Voor 2012 realiseerden we het cijfer 7.1, dat ligt overigens boven de norm die we ons zelf hebben gesteld. De feedback en de perceptie van de gebruikers van de website vinden we van groot belang. De aanbevelingen uit het onderzoek over onderwerpen als snelheid en vindbaarheid gebruiken we om de website te verbeteren.</p> <p>In 2013 staat ook de realisatie van ‘mijn loket’ op het programma. ‘Mijn loket’ of de Persoonlijke Internet Pagina (PIP) is één van de speerpunten van het Collegeprogramma, waar het de publieke dienstverlening betreft. In ‘mijn loket’ staat idealiter alle informatie die relevant is voor burgers: de status van de aanvraag voor bijvoorbeeld een vergunning, de gegevens van de laatste WOZ-aanslag</p>

etcetera Ook willen we gebruikers van dit loket de mogelijkheid bieden om zich te abonneren op bepaalde services, bv. nieuwsbrieven of een signaal als er een vergunning in de straat of wijk wordt aangevraagd.

Gezien het feit dat ook de landelijke overheid met 'mijnoverheid.nl' een landelijke variant van 'mijn loket' heeft ontwikkeld, met daarin gegevens van bijvoorbeeld het UWV over arbeidsverleden, kentekengegevens van de RDW en ook gegevens uit de Gemeentelijke Basisregistraties (GBA) is onderzoek naar hoe beide ontwikkelingen zich tot elkaar verhouden noodzakelijk. Immers, we willen voorkomen dat de burger voor zijn overheidszaken zich van meerdere virtuele loketten moet bedienen. Integratie is daarbij het toverwoord; hierover is begin 2013 duidelijkheid.

Verder zullen we ook in 2013 nadere stappen zetten op het nieuwe social media-kanaal. In 2012 hebben we daar eerste stappen in gezet, door te monitoren wat er over ons gezegd wordt op de diverse social media en nemen we hier en daar al proactieve stappen om onze dienstverlening te verbeteren (webcare). Dit zullen we in 2013 uitbouwen, waarbij het één van de doelstellingen is om de sturing op dit kanaal in het KCC te organiseren.

Ook in 2013 gaan we door met de uitbreiding van gemeentelijke e-dienstverlening en de invoering van de NUP (Nationaal UitvoeringsProgramma) bouwstenen. Deze bouwstenen hebben o betrekking op de Web-richtlijnen, DIGID en Basisregistraties. We ontwikkelen, in nauwe samenhang met de landelijke ontwikkelingen een persoonlijke internetpagina voor de burger en gebruiken social media als nieuw kanaal om onze dienstverlening te verbeteren. Verder voeren we ook in 2013 een klanttevredenheidonderzoek voor de website uit.

Beleidsveld

Kanaalsturing

Kanaalsturing houdt in dat de gemeente bewust beleid heeft op het sturen van burgers naar de verschillende kanalen van dienstverlening. Kanaalsturing heeft een directe relatie met efficiency van de organisatie. De visie op de toekomst is dat we veel meer transacties via het internet willen afhandelen (dat doet de burger zelf, het is een voor de burger gemakkelijk toegankelijk kanaal) en daardoor hoeven er minder andere (duurdere) kanalen zoals telefonie en balie te worden ingezet.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Op alle kanalen zijn verbeteringen mogelijk, de meest in het oog springende verbetermogelijkheden liggen op het gebied van het internet- en het telefoonkanaal. Over de verbeteringen op het telefoonkanaal hebben we u al eerder in dit hoofdstuk geïnformeerd. De belangrijkste verbetermogelijkheden zijn het telefonievolume terug te dringen door bereikbaar te zijn en zo veel mogelijk de vragen direct proberen af te handelen. En voor Internet geldt, ook reeds eerder gememoreerd, dat we meer producten en diensten on-line aan zullen bieden. Kanaalsturing gaat vooral over dat we actief sturen op het gebruik van het gewenste kanaal; dit kan bijvoorbeeld door het gebruik van andere kanalen te ontmoedigen of het gebruik van het voorkeurskanaal te promoten. Een voorbeeld: na een telefoontje zou de KCC medewerker kunnen zeggen: deze informatie had u ook op onze site kunnen vinden.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Aan het in 2012 opgestelde concernkanaalstrategieplan wordt verder invulling gegeven. Concreet houdt dit in dat op de verschillende domeinen van dienstverlening er zoveel mogelijk klantcontacten via het internet kanaal verlopen. Dit moet in 2013 zorgen voor een stijging van de transacties via Internet met 20%. De balie-bezoeken dalen met 10%, daarnaast bevorderen we het baliebezoek op afspraak, wat ook een efficiencyvoordeel oplevert. Er komt 12,5 % minder aan telefoongesprekken en de inzet is dat het postvolume daalt met 5 %.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

We hebben in onze voorgaande jaarplannen acties geformuleerd op het gebied van kanaalsturing en zullen, voortbordurend op de reeds gestarte activiteiten, deze uitvoeren over de gehele breedte van de gemeente. Begin 2013 ontvangt u het jaarplan Publieke dienstverlening, met daarin het overzicht met daarin de actie in 2013.

..... We willen dat burgers, ondernemers en instellingen tijdige, volledige en juiste informatie van ons ontvangen. Omgekeerd willen we als gemeente open staan voor signalen vanuit de stad. Dit stelt ons in staat om participatief beleid te maken, in samenspraak met betrokken burgers en partijen. Leidende principes hierbij zijn de informatiebehoefte van de doelgroepen en het maken van 'communiqueerbaar beleid'. We voldoen hierbij aan de (wettelijke) vereisten die aan overheidscommunicatie worden gesteld, zoals openbaarheid, begrijpelijkheid en toegankelijkheid. Ook streven wij naar het aanbieden van informatie 'op maat'. Soms is dat massamediaal, steeds vaker is dat wijkgericht of zelfs individueel.

Steeds meer informatie-uitwisseling gebeurt digitaal via de gemeentelijke website, de Groningen portal, elektronische nieuwsbrieven en sociale media. Aan 'de achterkant' plaatsen de vele gemeentelijke 'informatie-eigenaren' in toenemende mate hun informatie zelf op het net. Met een goede structuur en vormgeving moet het voor burgers en andere doelgroepen gemakkelijker worden de door hen gewenste informatie te vinden en erop te reageren. Efficiency en gebruikersvriendelijkheid zijn de sleutelwoorden bij de inzet en ontwikkeling van de gemeentelijke digitale voorzieningen.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Beleidscommunicatie bedraagt 788 duizend euro. Deze lasten worden voor 688 duizend euro gedekt uit de algemene middelen en voor 100 duizend euro uit extra beleidsmiddelen voor wijkcommunicatie en burgerparticipatie.

Beleidsvelden

- Faciliteren van informatieoverdracht (actief en passief) tussen gemeente en doelgroepen
- Faciliteren van (burger)participatie bij het ontwikkelen en uitvoeren van gemeentelijk beleid
- Ontwikkelen en beheren van een passende (digitale) communicatie-infrastructuur

Beleidsveld

Faciliteren van informatieoverdracht (actief en passief) tussen Gemeente en doelgroepen

.....

De gemeente informeert burgers en overige betrokkenen actief en passief over het gemeentelijke beleid. Beleidsinformatie wordt rechtstreeks vanuit projecten gegeven aan de relevante doelgroepen, maar ook wordt gemeente-breed informatie aangeboden via bijvoorbeeld de gemeentelijke website, de gemeentelijke nieuwsbrief of de wekelijkse persconferentie. In toenemende mate zetten we social media in.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Communicatie met burgers is voor het overgrote deel een geïntegreerd onderdeel van het beleidsproces. De resultaten hiervan worden niet structureel en op concernniveau samengebracht en in kaart gebracht.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen 'communicatief beleid maken'. Dat wil zeggen dat we in alle fases van het beleidsproces de vraag stellen welke inwoners van onze stad er op welke manier mee te maken krijgen. Waar mogelijk willen we hen bij het beleid betrekken. Dat kan door betrokkenen adequaat te informeren, hun input te vragen en deze te verwerken. Bijzondere aandacht is er voor het informeren en betrekken van burgers op wijkniveau.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

communicatief beleid maken

In 2013 zullen we een start maken met het samenbrengen van de communicatieadviseurs in het nieuwe Shared Service Centre. Door te standaardiseren, te professionaliseren en waar mogelijk te specialiseren hopen we een nieuwe impuls te kunnen geven aan het 'communicatief beleid maken'. Hierbij volgen we de lijn van de 'factor C-methode' zoals ontwikkeld door de Academie

.....
voor Overheidscommunicatie.
.....

Website als voorkeurskanaal

Bij ons mediagebruik willen we waar mogelijk de gemeentelijke website als voorkeurskanaal gebruiken en de inzet van social media verder uitbouwen.
.....

Wijkcommunicatie [Extra beleidsmiddelen]

De gemeente streeft ernaar wijkrelevante informatie zoveel mogelijk op wijkniveau aan te bieden. Hiervoor wil zij de ruim 40 wijkpagina's die binnen de gemeentelijke website zijn aangemaakt vullen met wijk-specifieke zaken. Ook ondersteunt de gemeente wijkwebsites van wijkbewoners door het stimuleren van kennisdeling en het promoten van de wijksites. Wij stellen uw raad voor om hiervoor in 2013 50 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 50 duizend euro te reserveren.

Beleidsveld

Faciliteren van (burger)participatie bij het ontwikkelen en uitvoeren van gemeentelijk beleid

.....

Vanuit diverse gemeentelijke projecten wordt op participatieve wijze gewerkt. Veel participatieve trajecten spelen zich af op wijkniveau. Er zijn veel voorbeelden, veel werkwijzen en veel betrokkenen. In 2012 is voor het eerst geprobeerd de resultaten van deze multi-inzet inzichtelijk te maken door met 10 andere gemeentes deel te nemen aan de landelijke benchmark burgerparticipatie.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Uit de benchmark komt naar voren dat Groningen op 3 van de 4 hoofdindicatoren gemiddeld de hoogste score behaalt. Dit geldt voor 'Realisatiekracht' (7,2), 'Democratie' (7,3) en 'Kwaliteit van samenwerking' (7,5). Relatief minder goed - hoewel nog steeds boven het gemiddelde - scoort Groningen op het aspect 'Professionele vormgeving' (7,3). Deze indicator wordt grotendeels bepaald door categorieën 'Inbedding in de organisatie' en 'Inbedding in competenties' en 'Visie en houding': samen vormen deze het aspect 'borging'.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat publieke, gemeentelijke opgaven waar mogelijk in samenwerking tussen gemeente en burgers (en soms ook met overige betrokken organisaties) gerealiseerd worden.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

.....

Burgerparticipatie [Extra beleidsmiddelen]

Ook in 2013 zullen we ons beleid voortzetten om vanuit diverse projecten te werken met verschillende vormen van het betrekken van burgers. Ook vanuit het wijkenbeleid (zie hiervoor het begrotingsonderdeel over stadsdelen) zal ingezet worden op het betrekken van burgers. We verbeteren de interne borging van het participatiebeleid door maatregelen te treffen op het gebied van verantwoordelijkheden, sturing en control en workshops en trainingen op het gebied van houding en gedrag. Op overkoepelend gemeenteniveau zullen we het uitwisselen van ervaringen en het hieruit lering trekken stimuleren. Dit uitwisselen doen we ook met andere gemeenten door in 2013 onze deelname aan de benchmark burgerparticipatie voort te zetten. Onderzocht zal worden of een participatie-expertisepunt een rol kan spelen in het optimaal benutten van opgedane ervaring. We willen in 2013 verder experimenteren met de inzet van social media bij participatietrajecten. We stellen uw raad voor om in 2013 50 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 50 duizend euro te reserveren.

Beleidsveld

Ontwikkelen en beheren van een passende (digitale) communicatie-infrastructuur

.....

Webrichtlijnen

Eind 2012 moet de inhoud van de gemeentelijke website voldoen aan de minimale webrichtlijnen (Nationaal uitvoeringsprogramma dienstverlening en e-overheid, NUP 2008). Op 1 januari 2015

.....
moet de gemeentelijke website voldoen aan de strengere webrichtlijnen.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

.....Sinds 2011 is de vernieuwde vraaggestuurde gemeentelijke website in de lucht. Deze vormt de ruggengraat van onze communicatie-infrastructuur en wordt omringd door flankerende media zoals subwebsites, de gemeentelijke nieuwsbrief, stadsberichten, het gemeentelijke twitteraccount en teletekstpagina's op OOG-tv.

De inhoud, van onze gemeentelijke website voldoet medio 2012 aan 37 van de 47 webrichtlijnen. Er is nog geen besluit over de vraag of we de webrichtlijnen willen naleven op de gemeentelijke kernwebsite of ook op alle subwebsites die de gemeente gebruikt.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	2011	Beoogd 2012	Beoogd 2013
▪ Bezoekers www.gemeente.Groningen.nl	▪ 1.487.350	▪ pm	▪ pm
▪ abonnementen gemeentelijke digitale nieuwsbrief	▪ -	▪ 1300	▪ pm
▪ followers gemeentelijke twitteraccount	▪ 950	▪ 2000	▪ pm

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen inwoners van onze stad kunnen bereiken en open staan voor hun signalen. We communiceren vraaggericht. Efficiëntie willen we nastreven door onze digitale kanalen tot voorkeurskanaal te maken. Eind 2012 moet de inhoud van de gemeentelijke website voldoen aan de minimale webrichtlijnen (Nationaal uitvoeringsprogramma dienstverlening en e-overheid, NUP 2008). In 2013 zullen we verder werken aan het professionaliseren van het plaatsen en beheren van gemeentelijke webinhoud. Door implementatie van dit gemeente-breed content management beleid hopen we in positie te zijn om op 1 januari 2015 te voldoen aan de dan geldende strengere webrichtlijnen.

Social Media maakt deel uit van de middenmix die de gemeente (zendend en ontvangend) ter beschikking staat. Extra aandacht is er voor het toepassen van de gemeentelijke huisstijl. Inwoners herkennen, onafhankelijk van welk communicatiemiddel gebruikt wordt, de gemeente onmiddellijk als afzender. Zo veel mogelijk willen we niet als een verzameling organisatieonderdelen, maar als één gemeente naar buiten treden.

Een apart stuk infrastructuur betreft het gemeentelijke intranet. Eind 2012 willen we een start maken met het bouwen en inrichten van een vernieuwd gemeentelijke intranet. Dit intranet moet ondersteunend zijn aan werkzaamheden in het primaire proces, maar ook de organisatiedoelen van onze veranderende organisatie ondersteunen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Inhoud gemeentelijke website

We implementeren in 2013 ons gemeente breed content managementbeleid, waarmee rollen en verantwoordelijkheden voor het plaatsen en beheren van gemeentelijk webinformatie worden belegd. We willen borgen dat we begrijpelijke informatie bieden waar de burger naar vraagt door gebruik te maken van de constante feedback die vanuit het Klant Contact Centrum binnenkomt. Ook zullen we 2013 besluiten of we in het gemeentelijke beleid met betrekking tot webrichtlijnen willen differentiëren (kernwebsite en subdomeinen). Voor de kernwebsite zal worden toegewerkt naar het voldoen aan de webrichtlijnen per 1 januari 2015.

Social Media

Voor social media houden we de vinger aan de pols en we onderzoeken in 2013 of nader beleid nodig is om het gemeentelijke gebruik te bevorderen, te ontmoedigen of te ondersteunen. De herkenbaarheid van gemeentelijke afzenders zal waar nodig worden verduidelijkt.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma publieke dienstverlening bedraagt 18,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit 4,4 miljoen euro leges Burgerzaken, 3 miljoen euro Perceptiekosten Belastingen, 400 duizend euro interne dienstverlening en een bijdrage uit de algemene middelen van 10,6 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Gemeentelijk informatiecentrum
- Burgerzaken
- Belastingen
- Rechtsbescherming

Beleidsveld	<h3>Gemeentelijk informatiecentrum</h3> <p>De overheid heeft diverse kanalen tot haar beschikking voor de dienstverlening aan burgers en bedrijven. Burgers hebben veelal een voorkeur voor de traditionele kanalen zoals de balie en de telefoon. We zetten actief in op kanaalsturing om burgers te verleiden meer gebruik te maken van de elektronische kanalen.</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>Het klantencontactcentrum nieuwe stijl is per 1 juli 2012 van start gegaan. De implementatie van Hylo als kennismanagement systeem bevindt zich op dit moment in de startfase. Het systeem wordt de komende tijd verder ingevoerd. De implementatie van dit systeem moet leiden tot een hogere productiviteit van de medewerkers en uiteindelijk tot verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening.</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Verbetering van de (schriftelijke) gemeentelijke bereikbaarheid, de doorlooptijd van klantcontacten en professionaliteit naar de burger toe.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <p>Gemeentelijk Informatiecentrum</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Invoeren van het kennismanagementsysteem ▪ Professionaliseren van het KCC <p>Kanaal- en kennismanagement passen we toe als basis voor een verbeterde dienstverlening. Vragen worden direct in de eerste lijn beantwoord. De uniformering van werkwijzen en vraagbeantwoording wordt gerealiseerd.</p>
Beleidsveld	<h3>Burgerzaken</h3> <p>We ontvangen onze klanten op diverse locaties: Kreupelstraat (Prefectenhof), de wijkservicecentra Hoogkerk en Lewenborg en het geboorteloket in het Martini Ziekenhuis.</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor?</p> <p>De kwaliteit van de GBA wordt gemeten in een landelijke audit. Door middel van een zogenaamde kwaliteitsmodule willen we de kwaliteit hoog houden. De volgende normering is wettelijk vastgesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Categorie A fouten (Voor afnemers cruciale gegevens): 1% ▪ Categorie B fouten (Algemene gegevens): 5% ▪ Categorie C fouten (Administratieve gegevens): 10% <p>We zitten daar ruim onder en werken aan een nog kleiner foutenpercentage. Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.</p> <p>Gemaakte afspraken met de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool rond vestiging van buitenlandse studenten hebben gezorgd voor een verbeterde interne procedure. Extra openingsavonden zorgen voor een snellere verwerking.</p>

Doelen **Wat willen we bereiken?**
We voeren onze taken tijdig, juist en rechtmatig uit, waarbij we de kwaliteit minimaal op het landelijk voorgeschreven niveau houden.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**
Uitvoering van de Wet Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA)
Hieronder vallen onder andere verhuizingen, vestigingen uit het buitenland, emigratie, kwaliteitscontrole en diverse bijzondere wetten. Maar ook de Burgerlijke Stand met:

- Aangiften van geboorte en overlijden
- Huwelijksaangiften
- Inschrijving van echtscheidingen en overige rechterlijke vonnissen

Er zal steeds meer (kanaal-)sturing plaatsvinden voor verhuizingen. Het merendeel van de verhuizingen zal uiteindelijk via het e-loket moeten plaatsvinden. Met gebruikmaking van de midoffice moeten deze verhuizingen rechtstreeks in de GBA terecht komen. Vestigingen vanuit het buitenland betreft voor het grootste gedeelte buitenlandse studenten.

Afgifte Identiteitsdocumenten

- Reisdocumenten
- Rijbewijzen
- Afschriften
- Verklaringen omtrent het gedrag
- Overige persoonsdocumenten

Het organiseren van verkiezingen, referenda en het uitvoeren van noodwetgeving

Beleidsveld **Belastingen**

De werkzaamheden van de afdeling Belastingen zijn:

- het opleggen en invorderen van gemeentelijke belastingaanslagen;
- het behandelen van daartegen ingediende bezwaar- en verzoekschriften;
- het vaststellen van de waarde van alle woningen en bedrijven in de stad (uitvoering Wet WOZ).

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
De gemeentelijke belastingaanslagen van zowel Groningen, Ten Boer als de DAL-gemeenten (Delfzijl, Appingedam en Loppersum) worden tijdig opgelegd en ingevorderd. De bezwaarschriften worden binnen de wettelijke termijn afgehandeld. De begrote belastingopbrengsten worden met een marge van plus en min 1,5% gerealiseerd. In 2013 zal het accent liggen op de borging van de belastingprocessen van de DAL-gemeenten waarvoor Groningen sinds 1 januari 2012 de belastingtaken uitvoert.

Doelen **Wat willen we bereiken?**

- Het rechtmatig en tijdig uitvoeren van onze taken.
- Het realiseren van de begrote belastingopbrengsten.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**
In 2013 zetten we het lopende beleid voort met daarnaast een oriëntatie op verdere belastingsamenwerking in de regio.

Heffen belastingen

VERWACHT/BEOOGD RESULTAAT

- Voortzetten [Lopend beleid].

Kostendekkendheid

- We gaan zodanige tarieven hanteren dat gebruikers de volledige kostprijs betalen voor onze producten en diensten;
- Indien de toegankelijkheid tot een voorziening of marktwerking daartoe aanleiding geeft, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld;
- Indien het handhaven van de openbare orde en veiligheid dat wenselijk maakt, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld.

VERWACHT/BEOOGD RESULTAAT

- Voortzetten [Lopend beleid].

Kwijtschelding

- We verlenen kwijtschelding aan mensen op het sociale minimum en aan ondernemers (voor

-
- hun privébelastingenschulden).
  - Kwijtschelding wordt verleend voor de volgende belastingen:
  - Hondenbelasting (60% van belastingaanslag voor één hond);
  - Afvalstoffenheffing. Mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten, krijgen volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. De andere kwijtscheldingsgerechtigden krijgen 57% van het aanslagbedrag kwijtgescholden.

VERWACHT/BEOOGD RESULTAAT

- Voortzetten [Lopend beleid].

Beleidsveld

Rechtsbescherming

De volgende werkzaamheden worden door de afdeling rechtsbescherming uitgevoerd:

- Advisering aan het gemeentebestuur over bezwaarschriften;
- Interne advisering over rechtspositionele zaken;
- Bepleiten van het gemeentelijk standpunt bij de bestuursrechter;
- Overleg met burgers en met de gemeentelijke organisatie om te onderzoeken of een oplossing voor het geschil mogelijk is;
- Ondersteuning van de algemene commissie voor bezwaarschriften en van de (bezwaar)commissie voor algemene rechtspositionele aangelegenheden.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Als gevolg van de werkwijze waarbij wordt getracht het geschil op te lossen door contact te zoeken met de indiener, wordt jaarlijks ongeveer 40% van de geschillen opgelost en worden de bezwaren ingetrokken door de indiener. Deze werkwijze zal ook in de toekomst worden voortgezet.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- Optimalisering van de kwaliteit van besluitvorming in de bezwaarprocedure.
- Advisering over bezwaarprocedures en over (een juiste en uniforme) toepassing van gemeentelijk rechtspositiebeleid.
- Verbetering van de primaire besluitvorming in de organisatie door advisering (en voorlichting) over de rechtspositieregelingen.

Advisering over bezwaarschriften, opstellen adviezen bezwaarcommissie

VERWACHT/BEOOGD RESULTAAT

- Jaarlijks worden minimaal 550 bezwaren afgehandeld (500 algemeen en 50 personeelsbezwaren).

Geschillenbeslechting

Een steeds belangrijker onderdeel van de werkzaamheden van de afdeling is het onderzoeken van de mogelijkheden om het gerezen geschil op te lossen, hetzij doordat de betreffende dienst het bestreden besluit herziet, hetzij doordat partijen in overleg tot een oplossing komen.

VERWACHT/BEOOGD RESULTAAT

Jaarlijks wordt zeker 30% van de bezwaren ingetrokken

Deelprogramma 4 **OVERIGE STADHUIS EN STADJER**

Binnen het programma Stadhuis en Stadjer hebben we nog niet alle lasten kunnen toerekenen aan de juiste deelprogramma's. Dit betreffen vooral kapitaallasten welke we voorlopig hebben opgenomen bij het deelprogramma overige.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overig Stadhuis en Stadjer bedraagt 279 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit 190 duizend euro overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen van 89 duizend euro.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 11. Stadhuis en Stadjer								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
11.1	ROEZ	Contact met de burger	219	136	90	90	91	93
11.2	BSD/ROEZ	Beleidscommunicatie	780	823	788	788	789	790
11.3	DIA	Publieke dienstverlening	18.236	18.622	18.375	18.451	18.270	18.293
11.4	DIA	Overig Stadhuis en Stadjer	86	87	279	279	279	279
Totaal lasten			19.321	19.668	19.532	19.608	19.429	19.455
Baten								
11.1	ROEZ	Contact met de burger	76	61	45	45	45	45
11.2	BSD/ROEZ	Beleidscommunicatie	327	408	373	373	373	373
11.3	DIA	Publieke dienstverlening	8.618	8.691	8.285	8.285	8.285	8.285
11.4	DIA	Overig Stadhuis en Stadjer	0	0	190	190	190	190
Totaal baten			9.021	9.160	8.893	8.893	8.893	8.893
Totaal saldi voor bestemming			-10.300	-10.508	-10.639	-10.715	-10.536	-10.562
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			639	389	514	514	639	639
Totaal onttrekkingen			585	30	0	0	0	0
Totaal saldi na bestemming			-10.354	-10.867	-11.153	-11.229	-11.175	-11.201
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
11.2	BSD	Wijkcommunicatie		50	50		0	
11.2	BSD	Burgerparticipatie		50	50		0	
Totaal extra beleid				100	100	0	0	
Saldo programma + extra beleid			-10.867	-11.253	-11.329	-11.175	-11.201	

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

Op dit programma zijn geen afwijkingen groter dan 250 duizend euro.

PROGRAMMA 12

Bedrijfsvoering

Efficiënt, samenwerkend, verantwoord

We streven naar een efficiënte en op samenwerking gerichte organisatie die zoveel mogelijk integraal werkt. Dat betekent samenwerken met elkaar, met de collega's van andere diensten en met anderen.

Als grote werkgever en opdrachtgever wil de gemeente het goede voorbeeld geven. We hechten veel waarde aan modern werkgeverschap, duurzaamheid en sociale verantwoordelijkheid.

DEELPROGRAMMA'S

- 1 **Innovaties**
- 2 **Personeel**
- 3 **Facilitaire dienstverlening**
- 4 **Overige bedrijfsvoering**

Het deelprogramma Innovaties heeft vooral betrekking op de innovaties binnen de bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling. Personeel en Organisatie hebben we ondergebracht in een afzonderlijk deelprogramma. Dat geldt eveneens voor de Facilitaire dienstverlening.

Binnen de gemeente Groningen vinden ingrijpende veranderingen plaats in de PIJOFACH-functies (Personeel, Informatie, Juridische zaken, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting) met als doel een basis te leggen voor een meer flexibele organisatie en om bezuinigingen te kunnen realiseren. Onze ambitie is te komen tot een efficiënte en effectieve samenwerking binnen de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen. Het motto hierbij is: Centraal wat kan en decentraal wat moet. Vanuit deze ambitie hebben wij de volgende opdracht geformuleerd:

‘Ontwikkel een nieuwe gezamenlijke PIJOFACH-organisatie die goedkoper (10 miljoen minder in 2014), duurzamer en professioneel wordt.’

De contouren van de toekomstige PIJOFACH organisatie zijn opgesteld. We kiezen voor een Shared Service Center (SSC) als ontwikkelrichting voor ‘dat wat centraal kan’ Er is sprake van een SSC als binnen een organisatie alle processen die op een ongeveer vergelijkbare wijze worden of kunnen worden uitgevoerd, zijn samengevoegd in een nieuwe, semi- autonome, resultaatverantwoordelijke eenheid die op basis van afspraken haar diensten aan andere eenheden levert. Het doel van een SSC is de servicekwaliteit te verbeteren en tegelijkertijd kosten te besparen.

Door de PIJOFACH organisatie zo in te richten dat zij in staat is om blijvend aan de veranderende vraag van het primaire proces te voldoen, sluit zij aan bij de vraaggerichte visie uit het Collegeprogramma.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Innovaties bedraagt 4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage van derden 100 duizend euro en een bijdrage uit de algemene uitkering van 3,9 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Informatisering en automatisering
- Financiën en control
- Inkoop
- Bestuurlijke en juridische zaken

Beleidsveld

Informatisering en automatisering

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Op basis van de vorig jaar uitgevoerde reorganisatie functioneert de I&A-functie steeds beter. Met de ontwikkeling van een nieuwe digitale werkplek en innovaties zoals de i-pad, zijn voorwaarden geschapen voor modernisering van de bedrijfsvoering. Ook de standaardisatie van onze ICT-infrastructuur vordert gestaag. De ontwikkeling van de concernsturing en gemeenschappelijke ICT-voorzieningen is sterk afhankelijk van de lopende ontwikkeling van het Shared Service Centrum voor PIJOFACH. De technologische, organisatorische en beleidsmatige uitdagingen op ICT-gebied zijn echter talrijk en het veranderingsvermogen van de I&A-functie beperkt. Om op termijn te kunnen blijven beantwoorden aan het belang van ICT voor de gemeente is ook innovatie van de I&A-functie zelf nodig. Daarvoor zijn samenwerkingsverbanden met andere ICT-organisaties van de overheid ontwikkeld en is een strategie opgesteld voor uitbesteding van bepaalde ICT-taken.

Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Vanuit het besef dat ICT een essentiële factor is voor de innovatie van de gemeentelijke dienstverlening, de organisatie en het bestuur, streven we de volgende doelen na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Versterking van de sturing en de beheersing van ICT-ontwikkeling en -beheer ▪ Meer gemeenschappelijke informatie- en communicatievoorzieningen ▪ Open informatievoorziening voor betere samenwerking met de samenleving en andere overheden ▪ Een professionele I&A-functie die betere ondersteuning biedt bij organisatieontwikkeling ▪ Een efficiënte en moderne bedrijfsvoering door een betere en innovatieve inzet van ICT.
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Ontwikkeling I&A-functie</p> <p>Eén van de belangrijkste speerpunten in 2013 is de ontwikkeling van de I&A-functie binnen het SSC. Verwacht mag worden dat de sturing en beheersing van het grote aantal ICT-ontwikkelingen hierdoor verbetert. De uitrol van de nieuwe digitale werkplek vormt de basis voor verdere digitalisering van de bedrijfsvoering. Met een ambitieus digitaliseringprogramma gaan we bijdragen aan efficiëntere bedrijfsprocessen, betere dienstverlening, meer transparantie en flexibilisering van onze organisatie. In een aantal pilots zal ook een meer innovatieve inzet van ICT worden beproefd, zoals de inzet van open data en de toepassing van “de cloud”. Op verzoek van de raad wordt het open-sourcebeleid nieuw leven ingeblazen. En door beter samen te werken met externe partners op het gebied van ICT werken we aan de toekomstvastheid van de I&A-functie.</p>
Beleidsveld	<p>Financiën en control</p>
Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>De gemeente Groningen wil goede informatie op de juiste momenten met een goede kwaliteit, op basis waarvan de juiste besluiten genomen kunnen worden.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Ontwikkeling controlfunctie</p> <p>Control in Groningen is aan een herijking toe. En wel om twee redenen. Ten eerste, de veranderingen in de organisatie: de vorming van het GMT, de veranderingen in het besturingsmodel, de initiatieven om te komen tot een SSC en tot slot de ontwikkeling van de Bestuursdienst naar een Concernstaf. Ten tweede, de kritiek op het functioneren van control in de gemeentelijke organisatie. De raad heeft moties aangenomen die oproepen tot versterking van sturing en control. In de ontwikkeling van bestuursdienst naar concernstaf zal ook invulling gegeven worden aan de herijking van de controlfunctie. Daarbij worden de al uitgevoerde gedachten en ontwikkelingen betrokken.</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Ontwikkeling managementinformatievoorziening</p> <p>De gemeente Groningen onderzoekt met name hoe de analyse van financiële ontwikkelingen gedurende het jaar het beste kan worden ondersteund. Deze activiteit vergt een flexibel informatiesysteem inclusief koppeling met niet-financiële informatie. Hiervoor zijn al uitwerkingen beschikbaar binnen onderdelen van de gemeente. We onderzoeken de mogelijkheid deze technieken op gemeentelijk niveau te gaan toepassen met als doel informatie op een toegankelijke -, digitale wijze beschikbaar te stellen aan de diverse doelgroepen.</p> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <p>Ontwikkeling Financiën</p> <p>Binnen de ontwikkeling naar het SSC wordt het uitvoeringsplan voor Financiën geschreven. In 2013 zal het uitvoeringsplan worden uitgevoerd. Naast deze ontwikkeling zal, als gevolg van de integratie die de gemeente doormaakt, gewerkt worden aan de ontwikkeling van het financieel besturingsmodel voor de gemeente Groningen.</p>

Inkoop

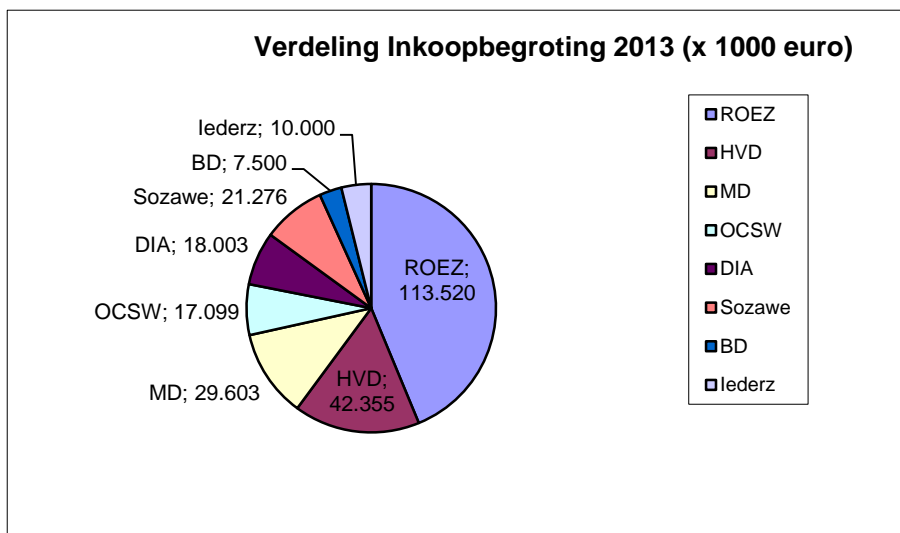
Inleiding

De inkoopbegroting van de Gemeente Groningen over 2013 bedraagt circa 260 miljoen euro. Dit betekent circa 31 procent van de in totaal begrote gemeentelijke uitgaven. In deze paragraaf staat een beknopt overzicht van de verdeling van het inkoopvolume over de acht diensten. Hierbij wordt ook de aard van het inkoopvolume toegelicht en de verhouding tussen investeringen en exploitatie. Als laatste lichten wij de meest in het oog springende inkoopbeleidskaders en -speerpunten voor 2013 toe.

Ontwikkelingen

Zoals in figuur 1: verdeling inkoopvolume blijkt, is ROEZ verantwoordelijk voor bijna de helft van het totale inkoopvolume. Hiervan bestaat het grootste deel uit investeringen. Het inkoopvolume van ROEZ ligt aanzienlijk lager dan de voorgaande jaren. Dit komt vooral doordat enkele grote projecten niet binnen de gemeente uitgevoerd worden. Bij SOZAWE valt op dat het inkoopvolume in tegenstelling tot de dalende trend van de afgelopen jaren juist is gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de nieuwbouwkopen ad. 7 miljoen euro. In het exploitatiebudget van SOZAWE vormt re-integratie met 4 miljoen euro een belangrijke component. Binnen de inkoopbegroting van HVD heeft ongeveer de helft betrekking op de WMO.

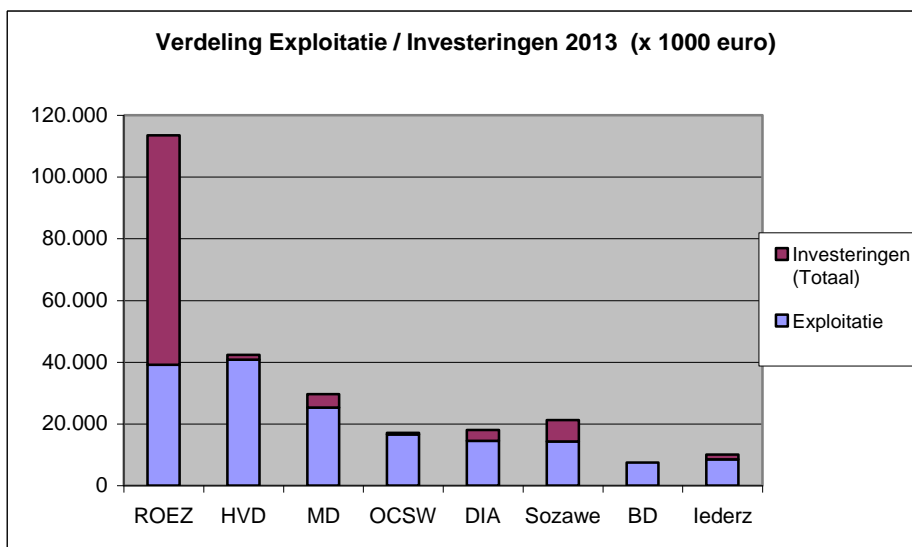
Een aantal investeringsprojecten en incidentele beleids gelden is nog niet in de inkoopbegroting opgenomen, omdat deze nog moeten worden vastgesteld. Dat geldt vooral voor de diensten ROEZ en OCSW.

Figuur 1: Verdeling inkoopbegroting 2013

De verdeling van de inkoopbegroting in exploitatie en investeringen staat weergegeven in figuur 2. In totaal bedragen de begrote investeringen ongeveer 93 miljoen euro. Dit is een sterke daling ten opzichte van de voorgaande jaren. Deze daling bepaalt in grote mate de daling van het totale inkoopvolume.

Figuur 2: Verhouding exploitatie - investeringen 2013

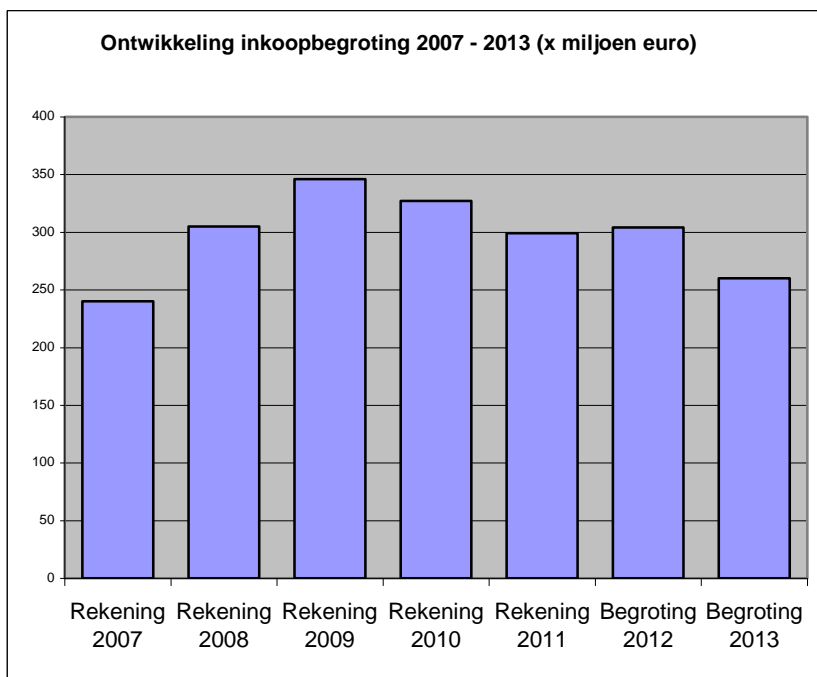
Een deel van het inkoopvolume wordt in 2013 aanbesteed, dat wil zeggen via grotere inkooptrajecten. In veel gevallen leidt dit tot meerjarige contracten. In totaal worden er 106 grotere aanbestedingen verwacht, de verdeling hiervan over de diensten staat weergegeven in tabel 3. Hierbij geldt dat het aantal is opgebouwd uit reeds geplande aanbestedingen en aanbestedingen die worden verwacht maar nog niet zijn vastgesteld. Dit geldt vooral voor ROEZ. Hier zijn het ingenieursbureau en stadsbeheer (gezamenlijk circa 70 aanbestedingen) verantwoordelijk voor het grootste inkoopvolume. De cijfers zijn gebaseerd op de financiële begroting. De aanbestedingen worden echter vaak in een later stadium bepaald. Hierdoor is het nog niet mogelijk al bij de begroting een totaal beeld te geven van het met de aanbestedingen gemoeide inkoopvolume.

In 2013 staan naast de inkopen op het gebied van grond- weg en waterbouw onder andere de volgende aanbestedingen gepland: beheer parkeergarage, inhuur loonbedrijven, schoonmaak gemeentelijke gebouwen, onderhoud gebouwen, brandstoffen en WMO huishoudelijke verzorging.

Tabel 3: Geplande aanbestedingen 2013

Dienst	Aantal aanbestedingen gepland
ROEZ	76
MD	4
OCSW	2
iederz	0
HVD	7
BSD	3
SOZAWA	0
Concern	12
Totaal	106

De weergave van de inkoopbegrotingen en -rekeningen van de vorige jaren is opgenomen in figuur 3. De inkoopbegroting 2013 kent een sterke daling ten opzichte van de voorgaande jaren.

Figuur 3: Ontwikkeling inkoopvolume 2007 - 2013

Beleidsuitgangspunten

Op de inkoop van gemeente Groningen is naast wet- en regelgeving, het gemeentelijk inkoopbeleid van toepassing. Dit inkoopbeleid is een uitvloeisel van het gemeentelijk beleid. We hebben het inkoopbeleid samengevat in vijf hoofdthema's en geven hieronder per thema een beeld van de planning en uitgangspunten voor 2013.

Bezuinigingen

Inkoop vormt een belangrijk onderdeel van het bezuinigingspakket. Voor 2013 moeten structurele oplossingen gevonden worden voor een bedrag van ruim 2 miljoen euro. Dat betekent dat in de praktijk scherpe afwegingen moeten worden gemaakt tussen wat wel en niet noodzakelijk is en in hoeverre dit afbreuk doet aan het gewenste ambitie- en kwaliteitsniveau en de haalbaarheid van beleidsuitgangspunten op het gebied van social return, duurzaamheid (maatschappelijk verantwoord inkopen) en de stimulering van het MKB.

Rechtmatig / Doelmatig

De nieuwe aanbestedingswet zal naar verwachting op 1 januari 2013 in werking treden. Een van de aspecten van de nieuwe wet is dat de gemeente meer en beter zal moeten motiveren op welke wijze het MKB kan meedingen naar opdrachten. Het inkoopbeleid van de gemeente moet voor de nieuwe aanbestedingswet worden aangepast. Dit is meteen een goed moment om het huidige inkoopbeleid dat door de aanvullingen en wijzigingen in de afgelopen periode minder overzichtelijk is geworden, te herzien. Hierbij zal het VNG model inkoop- en aanbestedingsbeleid worden gebruikt. De basiselementen van het inkoopbeleid ten behoeve van de nieuwe aanbestedingswet zullen voor 2013 gereed zijn. Naar verwachting zal begin 2013 nodig zijn voor nadere uitwerkingen en ontwikkeling van formats en instrumenten. Ook in 2013 zal het operationele inkoopproces (DaFinci) worden doorontwikkeld. De aandacht zal gericht zijn op ondersteuning van gebruikers, doorontwikkeling functionaliteit en sturing op het gebruik.

De inkooporganisatie maakt momenteel grote veranderingen door als gevolg van de vorming van het shared servicecentrum. Veel medewerkers zijn betrokken bij de ontwikkelingen en dat zal zeker in 2013 ook het geval zijn. Dit vraagt de nodige capaciteit. De vorming van een centrale inkoopafdeling in het SSC zal bijdragen aan meer professionaliteit, een betere sturing op inkoop, meer uniformering en standaardisatie en een betere dienstverlening.

Duurzaam

In 2013 wordt de professionele toepassing en uitbreiding van duurzaamheidscriteria in inkoop gecontinueerd. Bestaand inkoopbeleid vormt hiervoor de basis. De ontwikkelingen genoemd bij 'rechtmatig / doelmatig' zullen als gevolg van verbeterd inzicht en besturing een positieve

invloed hebben op duurzaam inkopen. De effecten hiervan worden pas op langere termijn verwacht.

Sociaal

Sinds de specifieke invoering van social return in 2010 is de aandacht voor dit inkoopbeleidsinstrument sterk gegroeid, evenals de toepassing. 2013 zal in het teken staan van de verdere vergroting van het aantal aanbestedingen en het gerelateerde inkoopvolume, waarbij social return wordt toegepast. De ondersteuningsstructuur zal worden geprofessionaliseerd in afstemming met de belanghebbenden vanuit de betrokken inkoopgroepen en de diverse gemeentelijke sociale en economische beleidsvelden.

Ondernemer vriendelijk inkopen

De afgelopen jaren heeft de aandacht voor ondernemersvriendelijk inkopen geleid tot diverse verbeteringen in de communicatie met de markt en de manier van inkopen. In 2013 zal uitvoering worden gegeven aan het in 2012 ondertekende actieplan 'Ondernemersvriendelijk aanbesteden'. Het actieplan is een initiatief van VNO-NCW Noord, Bouwend Nederland Noord, MKB-Nederland Noord in samenwerking met en ondersteunt door de KVK Noord. Naast deze partijen en de gemeente Groningen is het actieplan ondertekend door de gemeenten: Emmen, Assen en Leeuwarden, én de grote publieke organisaties in de stad Groningen, verenigt in het Inkoopplatform Groningen. Doel is om gezamenlijk en wederzijds de communicatie en transparantie te verbeteren, administratieve belemmeringen weg te nemen en om slim en innovatieve inkopen te bevorderen, zodanig dat alle partijen daar voordelen bij kunnen hebben. Het achterliggende doel is om de regionale economie zoveel mogelijk te stimuleren.

Beleidsveld

Bestuurlijke en juridische zaken

Doelen

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

In het jaar 2013 zal de nieuwe Shared Service organisatie worden opgericht, ook voor juridische zaken. Dat heeft onder andere gevolgen voor de taken van BJZ-Bestuursdienst, zeker omdat de Bestuursdienst zich tegelijkertijd tot een concernstaf ontwikkelt.

Tot het moment van vorming van de concernstaf blijft BJZ verantwoordelijkheid voor beheersing van juridische kwaliteit en risico's van de gemeentelijke organisatie als geheel. De opgeleverde producten en diensten moeten voldoen aan de wensen van afnemers, maar ook aan geldende wet- en regelgeving. Om dit te bewerkstelligen worden juridische processen - daar waar mogelijk - geüniformeerd door bijvoorbeeld protocollen op te stellen, formats te ontwikkelen en cursussen (expertmeetings) aan te bieden. Daarnaast wordt het initiatief genomen bij de ontwikkeling van recht welke gemeentebreed consequenties heeft (vb. Wet Markt en Overheid). Tot slot willen we als gemeente rechtmatig blijven handelen, in dat kader houden we juridische audits, naast andere bijdragen in de rechtmatigheidscontrole.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

- Juridisch control, toetsing van stukken voor college en raad.
- Coördinatie van implementatie van nieuwe (Europese) wet- en regelgeving w.o., project implementatie Wet Markt en Overheid
- Organiseren expertmeetings en algemene cursussen op juridisch terrein (de zgn. jaargetijdenbijeenkomsten).
- Actualisering concernrandvoorwaarden (mandaat- en organisatiebesluiten).
- Aggregatietoets op inkopen.
- Coördinatie privacy-beleid.
- Vervolgaudit ondertekening brieven
- Werkwijze beantwoording Wob-verzoeken ontwikkelen
- Audit elektronische bekendmakingen
- Actualisering inkoopbeleid (i.s.m. concern inkoop)
- Beheersing van proces inschakeling Stadsadvocaat

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma Personeel bedraagt 250,5 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt door deze toe te rekenen aan de andere deelprogramma's. In bijlage vijf treft u een overzicht aan van de personele sterkte en personeelslasten. In dit deelprogramma gaan we in op de recente ontwikkelingen en voornemens.

Beleidsvelden

- Organisatieontwikkeling
- Personeelsontwikkeling
- Inhuur derden
- ARBO en verzuim
- Informatievoorziening

Beleidsveld **Organisatieontwikkeling**

Analyse **Hoe staan we ervoor?**
In 2012 is er een projectorganisatie gestart, en zijn er een tweetal vakdirecteuren voor het SSC in wording benoemd. Op dit moment wordt door verschillende betrokkenen gewerkt aan de uitwerking van (deel) uitvoeringsplannen. De samenhang met overige ontwikkelingen op gebied van organisatieontwikkeling (vorming concernstaf, oprichting KCC) wordt hierbij nauw bewaakt.

Doelen **Wat willen we bereiken?**
Het College van B&W heeft in april 2012 het koepelplan PIJOFACH vastgesteld. Op basis hiervan is de opdracht gegeven om ervoor te zorgen dat er op 1 januari 2014 een concernbreed Shared Service Center op gebied van bedrijfsvoering is gerealiseerd. Het toekomstig Shared Service Center dient een duurzame (flexibele) en professionele organisatie te worden die bijdraagt aan het vergroten van de efficiency van de gemeentelijke bedrijfsvoering.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen?**
.....
Uitvoeringsplannen SSC
Vanaf het vierde kwartaal 2012 zullen de eerste (deel) uitvoeringsplannen worden opgeleverd. In 2013 volgen de overige deeltuitvoeringsplannen en worden de toekomstig medewerkers binnen het Shared Service Centrum geplaatst.

Projectkosten organisatieontwikkeling [Extra beleidsmiddelen]
In 2013 staan verschillende organisatieontwikkelingstrajecten op de agenda. Enkele voorbeelden: het SSC wordt gevormd, we nemen de samenvoeging van (delen van) SOZAWE en iederz ter hand, de Bestuursdienst wordt omgevormd tot een Concernstaf, en zo verder. Deze trajecten brengen kosten met zich mee, die in principe binnen de bestaande uitvoerings- en programma-budgetten moeten worden gedekt. Dit zal echter niet in alle gevallen mogelijk zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om kosten voor het opstellen en uitvoeren van uitvoeringsplannen, doorlichtingen, procesontwerp en frictie. We starten in 2013 ook met de doorlichting van de organisatie en de voorbereiding van de discussie over de taken van de gemeente en de wijze van uitvoering ervan. We verwachten hiermee vanaf 2015 structurele besparingen van 10 miljoen euro te kunnen realiseren. Voor 2013 ramen we 0,2 miljoen euro aan kosten voor dit traject.
Voor deze kosten ramen we een bedrag van 500 duizend euro.
Wij stellen uw raad voor in 2013 500 duizend euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen voor de projectkosten organisatieontwikkeling.

Beleidsveld **Personeelsontwikkeling**

De HRM agenda is erop gericht om de gewenste veranderingen naar één gemeentelijke organisatie en één werkgever te ondersteunen. Ook in 2013 ligt het zwaartepunt op de manier waarop wij ons werk doen: op kennis, houding en gedrag (vakmanschap en professionaliteit) en op de wijze van aansturing door het management (leiderschap).

Daarnaast staat de gemeente Groningen in de komende jaren voor een zware opgave. Bezuinigingen en tegelijkertijd krimp door reorganisaties komen op ons af. De eerste grote reorganisatie die plaatsvindt, is de PIJOFACH reorganisatie ook wel genoemd het Shared Service Center (SSC). We moeten kritisch kijken naar de kwantiteit en kwaliteit van ons personeel afgezet tegen de toekomstige benodigde vaardigheden.

Voor de ontwikkeling naar één flexibele organisatie is het dan ook van groot belang dat managers en medewerkers optimaal worden gestimuleerd en gefaciliteerd om hun kwaliteiten in te zetten over afdeling- en dienstgrenzen heen.

Met het oog op de vergrijzing dient ook blijvend aandacht te zijn voor de arbeidsmarktpositie van de gemeente Groningen als aantrekkelijke werkgever voor de huidige medewerkers en nieuw (jong) talent.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

Hoewel er duidelijk een verbetering merkbaar is, is de werkwijze van medewerkers en stijl van leidinggeven nog te veel georiënteerd op de eigen dienst. De ontwikkeling naar één organisatie betekent dat leidinggevend en medewerkers meer gericht moeten zijn op het geheel, de samenhang, de verbinding.

We constateren ook dat mede door bezuinigingen nog onvoldoende aandacht is geweest voor horizontale mobiliteit en loopbaan van onze huidige medewerkers. Onze medewerkers zijn deskundig op hun vakgebied, maar een groot aantal medewerkers doet al vele jaren hetzelfde werk bij dezelfde afdeling/dienst. We constateren dat het op gang brengen en houden van mobiliteit een meerjarige inspanning vereist.

In 2012 is onder andere via deelname aan loopbaanbeurzen en arbeidsmarktcommunicatie een actieve bijdrage geleverd aan de versterking van het imago van de gemeente Groningen als aantrekkelijke werkgever.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Belangrijke HRM doelen voor 2013 zijn:

- Ontwikkeling van professionaliteit en vakmanschap van leidinggevend en;
- Verdere ontwikkeling van professionaliteit en vakmanschap van medewerkers;
- Meer (horizontale) mobiliteit over afdeling- en dienstgrenzen heen;
- Kwalitatief goede stages en werk/leerplekken;
- De komende jaren als grote werkgever bijdragen aan het imago van Groningen als stad waar werk is voor talent.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Ontwikkeling van professionaliteit en vakmanschap van leidinggevend en

Activiteit

Verwacht/beoogd resultaat

Centraal management
Development (CMD)

Het CMD versterkt de centrale sturing op invulling van leidinggevende vacatures vanaf schaal 12 met als resultaat dat meer leidinggevende vacatures met interne kandidaten worden ingevuld.

Leiderschapsprogramma

Helderheid en eenduidigheid over de rol van het management in de 'nieuwe organisatie' (leiderschapsprofiel) met daaraan gekoppeld een leercyclus / leiderschapstraject..

Ontwikkeling van professionaliteit en vakmanschap van medewerkers

Activiteit

Verwacht/beoogd resultaat

Werkbegeleidingscyclus

De norm voor beoordelingsgesprekken is: minimaal 50% van het totale aantal medewerkers. Het streven voor het aantal functioneringsgesprekken is 100% van het totale aantal medewerkers. In de praktijk is dit niet haalbaar, want met medewerkers die langdurig ziek zijn, in de loop van het jaar in dienst komen of uit dienst gaan, of die veranderen van werkplek, wordt vaak geen functioneringsgesprek gevoerd. Rekening houdend met deze effecten wordt de norm voor functioneringsgesprekken gesteld op 80% van het totale aantal medewerkers.

Vorming en opleiding

Een centraal scholingsaanbod (Groningen Academie) dat bijdraagt aan de professionaliteit en vakmanschap van de medewerker. Dit vanuit de visie

één gemeente, één organisatie.

Activiteit	Mobiliteit	Verwacht/beoogd resultaat
.....	Jaarlijkse personeelsschouw	De competenties en wensen van leidinggevenden en medewerkers zijn in kaart gebracht. Er kan gericht gestuurd worden op de horizontale en verticale mobiliteit.
		Personeelsinformatie is beschikbaar over de toekomstige uitstroom en de kwantitatieve en kwalitatieve personeelsbehoefte. Hierdoor kunnen er gericht acties worden ondernemen.
	Mobiliteit huidige medewerkers	Bevorderen mobiliteit en intercollegiale uitwisseling. In te zetten middelen: project 'Jouw Baan Mijn Baan', klussenmarkt, week van de uitwisseling met omliggende overheidsinstanties, personeelsschouw.
	Reguliere stages en werkplekken	Het streefcijfer voor 2013 is 200 stageplekken en 16 werkplekken.
Activiteit	Arbeidsmarktpositie	Verwacht/beoogd resultaat
	Regionale samenwerking met partners van het Akkoord van Groningen, Noorderlink en Ruim Baan	Vergroten van het aantal personeelsuitwisselingen, intensievere samenwerking met de regiopartners.
	Formatie concernfinanciën [Extra beleidsmiddelen]	
	We willen toe naar een kwalitatief betere dienstverlening. Zowel naar burgers als naar uw raad. We hebben extra mensen bij concernfinanciën nodig om de gewenste kwaliteitsverbetering te bereiken. Dan kunnen we de control verbeteren en de rapportages uit de P&C cyclus tijdig en kwalitatief op orde maken. We stellen hiervoor jaarlijks 150 duizend euro beschikbaar over de periode 2012 tot en met 2014.	
	We stellen uw raad voor in 2013 150 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 150 duizend euro te reserveren.	
Beleidsveld	Inhuur derden	
Analyse	Hoe staan we ervoor?	
	We hebben de registratie van de externe inhuur verbeterd. De sturing op de omvang van de externe inhuur is versterkt. Zo is voor inhuur van externen voor een periode langer dan één jaar toestemming nodig van de gemeentesecretaris. Dat geldt ook voor externe inhuur met een uurtarief van meer dan 100 euro. De maxima voor de omvang van externe inhuur zijn gesteld op:	
	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 15% van de loonsom 2010; • 2012 13% van de loonsom 2011.	
	In 2011 hebben we 15,2% van de loonsom 2010 besteed aan externe inhuur. De taakstelling van 2012 betekent dat de totale kosten van de externe inhuur niet meer mogen bedragen dan 24,6 miljoen euro. In het eerste kwartaal van 2012 is 5,5 miljoen aan externe inhuur besteed.	
Doelen	Wat willen we bereiken?	
	We willen de omvang van de externe inhuur verder terugdringen. Onder externe inhuur verstaan we: uitzendkrachten, zzp-ers, interim-personeel en dergelijke, die werken binnen de organisatie en onder aansturing van een lijnfunctionaris van de gemeentelijke organisatie. In 2013 mag maximaal 12% van de loonsom van 2012 worden besteed aan externe inhuur.	
Activiteiten	Wat gaan we hiervoor doen?	
	Externe inhuur	
	We gaan de sturing op de externe inhuur verder intensiveren.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Bestaande externe inhuur van langer dan één jaar wordt zoveel mogelijk afgebouwd. • Control: door middel van de begroting, de voortgangsrapportages en de jaarrekening houden we de omvang van de externe inhuur nauwlettend in de gaten.	

Beleidsveld

ARBO en verzuim

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In 2011 bedroeg het ziekteverzuim (exclusief zwangerschapsverlof) 6,5 %. In augustus 2012 bedroeg het voortschrijdend jaargemiddelde van het ziekteverzuim (exclusief zwangerschapsverlof) 6,3%. De meldingsfrequentie lag in 2011 op 1,7. In augustus 2012 was het voortschrijdend jaargemiddelde van de meldingsfrequentie 1,5. Dat zijn gemiddelden voor de hele organisatie. Er zijn echter kleine verschillen in ziekteverzuim bij de verschillende taken die we uitvoeren (beleid, uitvoering, beheer, toezicht). Zo ligt het ziekteverzuim bij de uitvoering van oudsher altijd wat hoger. Daarnaast hebben we te maken met enkele langdurige zieken. Een aantal daarvan is niet beïnvloedbaar.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Het gemiddelde streefcijfer voor ziekteverzuim (exclusief zwangerschap) ligt voor 2013 op 5,6% van het totale aantal medewerkers. De verzuimfrequentie mag maximaal 1,7 bedragen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

ARBO en verzuim

De verschillende taken (beleid, uitvoering, toezicht, dienstverlening) die de gemeente uitvoert, vragen om een gedifferentieerde aanpak. Afhankelijk van de situatie worden één of meer van de volgende maatregelen genomen:

- Meer aandacht voor frequent ziekteverzuim.
- Verhoging van de verzuimdrempel (bv. door ziekenbezoek van de leidinggevende bij de vierde ziekmelding in twaalf maanden).
- Alerter zijn op langdurig te hoge werkdruk.
- Extra aandacht voor de communicatie richting medewerkers die betrokken zijn bij reorganisaties binnen de gemeente.
- Nieuwe leidinggevendenden krijgen een workshop over de aanpak van frequent verzuim.
- Meer sturing en controle op de maatregelen.

Wij verwachten overigens dat we met deze maatregelen, niet alleen het ziekteverzuim maar ook de meldingsfrequentie verlagen.

We vinden het van groot belang om inzicht te hebben in de tevredenheid van onze medewerkers. Daarom voeren we in het laatste kwartaal van 2012 een medewerkertevredenheidonderzoek uit. De uitkomsten van dit onderzoek zullen - indien nodig - leiden tot aanvullende maatregelen op het gebied van ARBO, verzuim en werkbeleving.

Beleidsveld

Informatievoorziening

Analyse

Hoe staan we ervoor?

We willen één werkgever voor alle ambtelijke medewerkers zijn. Daarom is het noodzakelijk om het personele systeem EMIS (en daaraan gekoppeld EMIS Plaza), inclusief de daarbij behorende processen en de gekoppelde systemen, gemeente-breed op dezelfde wijze te gebruiken. We hebben hierin de volgende stappen gemaakt:

- Per 1 januari 2012 is gestopt met de acht oude EMIS dienst inrichtingen en is gestart met één gemeente-brede inrichting van EMIS;
- De processen verzuim en verlof zijn geüniformeerd en gedigitaliseerd met gebruik van EMIS.

Doelen

Wat willen we bereiken?

Bij de overstap naar het SSC willen we toe naar het digitaliseren van alle P&O werkprocessen inclusief workflow en naar een digitaal personeelsdossier. Dit moet worden afgestemd met de andere ICT inspanningen binnen het SSC.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

Informatievoorziening

- Uniformeren van P&O werkprocessen.
- Stroomlijnen van de informatievoorziening.
- Aanbrengen van samenhang tussen de P&O-werkprocessen en de werkprocessen van de andere middelen disciplines.
- Inrichten van de workflow.

- Momenteel wordt een onderzoek uitgevoerd naar één kernregistratie voor alle personeel (interne en externe medewerkers). Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek worden meer activiteiten gestart.

Deelprogramma 3 **FACILITAIRE DIENSTVERLEING**

Binnen dit deelprogramma valt de facilitaire dienstverlening aan de gehele gemeentelijke organisatie. Deze dienstverlening bestaat uit de volgende onderdelen:

- Verlenen ICT diensten: ICT werkplek, applicaties, ICT projecten en ontwikkeling;
- Inkopen personeel, diensten en goederen: aanbestedingsondersteuning, concern aanbestedingen en inkoopbeleid;
- Financieren gemeente: beheren de geld- en kapitaalmarktportefeuille, bewaken de financiële positie en de geldstromen, risicobeheer;
- Verzekeren: afsluiten verzekeringen en afhandelen schade en verhaal;
- Beheren arbeidsvoorwaarden: uitvoeren sociale regelingen en salarisadministratie;
- Ondersteunen facilitair beheer: onderhoudsplan, huisvestingsbeleid en registratie kengetallen;
- Loopbaanontwikkeling: loopbaanadvies- en begeleiding;
- Juridische ondersteuning en advisering.

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma facilitaire dienstverlening bedraagt 36,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit 24,4 miljoen euro interne dienstverlening, 700 duizend euro opbrengsten derden, 6,0 miljoen euro overige opbrengsten, 1,9 miljoen euro DVO Ten Boer en bijdrage uit de algemene middelen van 3,8 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Facilitaire dienstverlening

Beleidsveld

Facilitaire dienstverlening

Analyse

Hoe staan we ervoor?

2013 staat in het teken van de vorming van het Shared Service Center, waarin de Facilitaire dienstverlening op zal gaan. De gemeente Groningen beschikt volgens planning eind 2013 over een Shared Service Center voor alle pijofach-taken dat werkt voor de gehele gemeentelijke organisatie.

Zoals beschreven in het Koepelplan dient de invoering van het SSC de volgende doelen:

- Verbetering van de dienstverlening aan burgers, bezoekers, instellingen en bedrijven en de realisatie van beleid;
- Verhoging van de kwaliteit van de interne dienstverlening in het gemeentelijke apparaat;
- Professionaliseringsslag voor de SSC-medewerkers van de gemeente Groningen;
- Verhoging van de efficiency/versobering door bestrijding van dubbel uitgevoerde processen, het delen van kennis en data en een betere benutting van mensen en middelen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

We willen de servicekwaliteit verbeteren en besparen op de kosten. Wij streven daarbij naar excellente dienstverlening: goede servicekwaliteit in combinatie met efficiënte bedrijfsvoering.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

In 2012 zijn twee vakdirecteuren voor het SSC benoemd. Daarnaast zijn per pijofach-vakgebied trekkers benoemd, die aan de slag gaan om binnen de kaders van het vastgestelde Koepelplan met de betrokkenen van het vakgebied het deulitvoeringsplan vorm te geven. In het deulitvoeringsplan wordt de organisatie verder ingevuld. Vervolgens wordt per vakgebied een was/wordt lijst opgesteld. Daarna volgt voor de zomer van 2013 plaatsing van de medewerkers en zal het Shared Service Center operationeel zijn.

ICT [Extra beleidsmiddelen]

We willen onze organisatie flexibeler maken, zodat we beter en sneller op de vraag van onze stadgers kunnen inspelen. Het 'nieuwe werken' dat ons voor ogen staat kan alleen wanneer wij onze faciliteiten daarop aanpassen. Onze medewerkers willen we in staat stellen op verschillende plekken te werken: zowel op kantoor als thuis. Door onze gebouwen flexibeler in te richten, besparen we kosten, maar daarvoor zijn goede digitale werkplekken een voorwaarde. We willen daarom een inhaalslag maken in onze ICT voorzieningen. We stellen in 2013 incidenteel 2,5 miljoen euro en vanaf 2014 structureel 1,7

miljoen euro beschikbaar. We stellen uw raad voor in 2013 2,5 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen . en voor 2014 1,7 miljoen euro te reserveren

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma overige bedrijfsvoering bedraagt 1,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten 300 duizend euro en een bijdrage uit de algemene middelen van 1,1 miljoen euro.

Beleidsvelden

- Resultaat organisatiekosten
- Ombudsman

Beleidsveld

Resultaat organisatiekosten

Het saldo heeft deels betrekking op taakstellingen binnen de organisatiekosten, bij de dienst RO/EZ, die (nog) niet doorgerekend zijn naar de diverse deelprogramma's. De opbrengst betreft voornamelijk het resultaat op de organisatiekosten. Dit resultaat wordt veroorzaakt door de werkelijke organisatiekosten en de doorberekening van deze kosten aan projecten. Deze zijn meegenomen in de begroting 2013. Dit resultaat kan gedurende het jaar sterk fluctueren.

Organisatie en cultuurverandering [Extra beleidsmiddelen]

Onze organisatie gaat de komende tijd verdere veranderingen doormaken. "Eén Groningen, één organisatie en één werkgever, met als vertrekpunt een optimale dienstverlening aan de burger". Dat is ons doel. In 2011 hadden wij al voorgesteld in 2011, 2012 en 2013 telkens een miljoen euro incidenteel beschikbaar te stellen. In totaal is daarmee 9 miljoen euro beschikbaar. Dit is inclusief de afkoopsom IZA en het restant van de frictiekosten van de bezuinigingen 2007-2011. We stellen uw raad voor in 2013 1,0 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen.

Beleidsveld

Ombudsman

Analyse

Hoe staan we ervoor?

De Ombudsman behandelt klachten van burgers over zaken en personen waar de gemeente Groningen verantwoordelijk voor is. Daarbij handelt het niet om beleidszaken maar om zogenaamde gedragingen. Evenals voorgaande jaren zal de inzet van het Ombudsinstituut vooral gericht zijn op herstel van het verstoorde evenwicht tussen burgers en de gemeente. Dit gebeurt via een zogenoemde interventie waarbij de Ombudsman zo snel als mogelijk is weer op afstand gaat staan.

Als er sprake is van (vermeende) fouten of als de verschillen van opvatting tussen burger en gemeente groot zijn, dan wordt een schriftelijk onderzoek uitgevoerd. Dit resulteert altijd in een (eind)rapport aan het college en de gemeenteraad, al dan niet vergezeld van aanbevelingen.

In voorkomende gevallen zal een incidentele klacht van een burger, nadat die is afgedaan, leiden tot een breder vervolgonderzoek. Dit is aan de orde als er aanwijzingen zijn voor min of meer structurele tekortkomingen in de organisatie, waarbij de verwachting is dat meerdere burgers daar last van gaan ondervinden.

Er zijn situaties waarbij burger en gemeente er samen echt niet meer uitkomen, maar een oplossing wel gewenst is. Via de weg van een formeel onderzoek wordt weliswaar een uitkomst bereikt, maar dat is niet altijd een garantie dat partijen weer tot elkaar worden gebracht. Terwijl ze vaak wel verder met elkaar moeten. Bemiddeling door de Ombudsman kan dan perspectief bieden.

De gemeenten Ten Boer en De Marne hebben de aansluiting bij de gemeentelijke Ombudsman van Groningen met ingang van 1 januari 2012 verlengd. Om financiële redenen heeft de gemeente Leek besloten zich per die datum aan te sluiten bij de Nationale ombudsman. Daarmee is een gering bedrag aan vergoedingskosten weggefallen.

Voor de werkdruk van het Ombudsinstituut zal het geen ingrijpende gevolgen hebben, aangezien de werkzaamheden voor de regiogemeenten steeds met de nodige creativiteit worden ingepast in de reguliere activiteiten.

De huisvesting van het Ombudsinstituut aan de Kreupelstraat in het najaar van 2012 is een succes gebleken. De burgers kunnen de weg goed vinden en de onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente komt hier goed tot zijn recht. De structurele lasten op deze locatie zijn ook lager dan voorheen en dat is zeker een positieve bijkomstigheid.

Beleidsveld

Bedrijfsvervoerplan

Duurzaamheid

We werken aan een bedrijfsvervoerplan voor ons eigen woonwerkverkeer en zakelijke verkeer. Het bedrijfsvervoerplan is november 2010 vastgesteld door het college. Meer dan 50% van de maatregelen is / wordt uitgevoerd. De nieuwe regeling voor reiskosten woon-werkverkeer te voet, per fiets of openbaar vervoer is vastgesteld in november 2011. Die regeling wordt ingevoerd in 2012.

Wat willen we bereiken?

De ambitie van de Gemeente Groningen is te komen tot 10% reductie van het aantal autokilometers in het woon-werk en zakelijk verkeer.

Hoe staan we ervoor?

In 2012 heeft de gemeente Groningen zich aangesloten bij het regionale mobiliteitsconvenant. Om een duurzame manier van woon-werk en zakelijk verkeer verder te stimuleren en de mogelijkheden voor het nieuwe werken te verbeteren en daarmee de bereikbaarheid van de stad verbeteren.

De gemeente heeft een Bedrijfsvervoerplan, vastgesteld in november 2010 door het College van B&W, waarin diverse maatregelen zijn opgenomen die een bijdrage leveren aan deze reductie. Deels zijn de maatregelen al uitgevoerd, deels wordt nog nieuw beleid ontwikkeld.

Dit nieuwe beleid is in 2012 ondergebracht bij het project Het Nieuwe Werken, een van de organisatieontwikkelingen.

Er wordt samengewerkt met het programmabureau Regio Groningen - Assen, mobiliteitsmanagement.

Wat gaan we hiervoor doen?

Samen met het programmabureau Regio Groningen - Assen zijn we bezig met een verkenning hoe de maatregelen er concreet uit kunnen zien en hoe dit kan passen binnen het project Het Nieuwe Werken. In het 3e kwartaal van 2012 wordt door hen een nulmeting uitgevoerd. En er wordt in het 3e kwartaal een plan van aanpak met concrete maatregelen gemaakt.

Hierdoor kunnen we nu nog niets concreets zeggen over de doelen, maatregelen, eisen en kosten voor 2013.

De verdere uitwerking / invulling vindt zijn beslag binnen het project Het Nieuwe Werken.

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 12. Bedrijfsvoering								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
12.1	BSD/ROEZ	Innovaties	2.471	3.967	4.035	4.037	4.042	4.046
12.2		Personeel						
12.3	DIA/ROEZ	Facilitaire dienstverlening intern en extern	33.810	35.224	36.800	36.800	36.800	36.800
12.4	BSD/ROEZ	Overig bedrijfsvoering	3.781	1.271	1.387	1.387	1.380	1.380
Totaal lasten			40.062	40.462	42.222	42.224	42.222	42.226
Baten								
12.1	BSD/ROEZ	Innovaties	136	-16	52	52	52	52
12.2		Personeel	0	0	0	0	0	0
12.3	DIA/ROEZ	Facilitaire dienstverlening intern en extern	28.779	30.157	32.969	32.969	32.969	32.969
12.4	BSD/ROEZ	Overig bedrijfsvoering	3.590	1.043	628	627	627	627
Totaal baten			32.505	31.184	33.649	33.648	33.648	33.648
Totaal saldi voor bestemming			-7.557	-9.278	-8.573	-8.576	-8.574	-8.578
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			791	791	30	30	30	30
Totaal onttrekkingen			592	170	0	0	0	0
Totaal saldi na bestemming			-7.756	-9.899	-8.603	-8.606	-8.604	-8.608
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst		2012	2013	2014	2015	2016	
12.2	BSD	Formatie concernfinanciën		150	150			
12.3	DIA	ICT		2.522	1.700	1.700	1.700	
12.4	BSD	Projectkosten organisatie ontwikkeling		500				
12.4	BSD	Organisatieontwikkeling / frictiekosten		1.000		-	-	
Totaal extra beleid				4.172	1.850	1.700	1.700	
Saldo programma + extra beleid				-9.899	-12.775	-10.456	-10.304	-10.308

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

12.3 Facilitaire dienstverlening intern en extern V 1,2 miljoen euro

Door aanpassing van de begroting aan het actuele prijspeil (nominale compensatie) ontstaat een nadeel (N 300 duizend euro).

In 2012 staat het incidentele budget voor de digitale werkplek in de begroting van ACG opgenomen. In 2013 staat het beschikbare budget in de begroting van de Bestuursdienst opgenomen. De kosten voor de Digitale werkplek worden gemaakt bij ACG en verrekend met de Bestuursdienst (V 900 duizend euro).

In de begroting 2012 is een deel van de opbrengsten BNG ten onrechte verantwoord binnen het deelprogramma 'Facilitaire Dienstverlening'. In de begroting 2013 wordt dit gecorrigeerd (V 230. duizend euro).

De dienstverlening van de afdeling ACG voor de diensten binnen de gemeente Groningen is

aangepast. Voor werkplekautomatisering leidt dit tot extra opbrengsten (V 300 duizend euro)

12.4 Overig bedrijfsvoering

N 530 duizend euro

Het voordeel bij de griffie bestaat uit een nog nader in te vullen bezuinigingsmaatregel en een salaristaakstelling als gevolg van nog lopende salarisverplichtingen boven de toegestane formatie (V 280 duizend euro).

Door aanpassing van de begroting aan het actuele prijspeil (nominale compensatie) ontstaat een nadeel (N 350 duizend euro).

Verdere verdeling van de bezuinigingsmaatregelen over de verschillende deelprogramma's zorgt voor een nadeel (N 350 duizend euro).

De overige nadelen leveren een saldo op van 110 duizend euro.

PROGRAMMA 13

Overig

DEELPROGRAMMA'S

1 College, raad en overig

GELD

Het lastentotaal van het deelprogramma College, raad en overig bedraagt 53,5 miljoen euro. Deze lasten bestaan voornamelijk uit stelposten voor extra beleid die nog moeten worden verdeeld over de verschillende programma's. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen en (bezuiniging) taakstellingen die eveneens nog moeten worden verdeeld over de programma's.

Beleidsvelden

- Raad en Griffie
- Ondersteuning en besluitvorming

Beleidsveld

Raad en Griffie

De griffie ondersteunt de gemeenteraad in al zijn werkzaamheden. Ondersteuning zowel op het terrein van logistiek, proces als inhoud.

Analyse

Hoe staan we ervoor?

In juni 2011 stelde de gemeenteraad van Groningen de rapportage van bevindingen vast. De kern van de rapportage is het verduidelijken van de rollen van raad, college en ambtelijke organisatie. De raad stuurt, het college bestuurt en de organisatie voert uit. Voor de raad geldt dat hij in positie wil komen om vroegtijdig aan de voorkant kaders te stellen, om zodoende aan de achterkant beter zijn controlerende rol te vervullen.

Eind 2011 en in 2012 is op basis van de rapportage van bevindingen een aantal besluiten genomen over onder andere het griffieplan 2012, strategische visie, strategische agenda van de raad en doorontwikkeling van de griffie. Deze besluiten zullen in 2013 verder uitgewerkt worden. Veel aandacht moet en zal de agenda van de raad krijgen. De raad moet nog meer baas over zijn eigen agenda worden. In het kader van de verbetering van de bestuurlijke dienstverlening heeft het college in samenspraak met de raad een nieuw format voor raadsvoorstellen vastgesteld. Informatie wordt mede hierdoor toegankelijker aan de raad aangeleverd. We zijn er nog niet, maar er is sprake van een positieve ontwikkeling. In de commissie Cultuurverandering wordt regelmatig de balans opgemaakt, onder andere hoe het staat met de noodzakelijke cultuurverandering.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- De raad wil eerder en vaker betrokken worden bij de ontwikkeling van een nieuw beleidsproces;
- De kwaliteit van het debat moet meer op hoofdlijnen zijn gericht;
- Informatievoorziening aan de raad dient zodanig te zijn dat deze vroegtijdig beschikbaar is voor de raad, opdat de raad tijdig kan sturen;
- De informatie moet zodanig zijn dat deze geschikt is om het politieke debat te voeren;
- Verbeteren van het contact met de burger, enerzijds vanuit de raad en anderzijds vanuit de gemeente als geheel.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

In 2013 zal naast de reguliere ondersteuning van de raad door de griffie verder worden gewerkt aan de kanteling van de griffie naar meer inhoudelijke ondersteuning. Veel aandacht krijgt in 2013 de agenda van de raad. In de tweede helft van 2013 zal gestart worden met de voorbereiding van de raadswisseling in 2014. In dat verband zal ook een (korte) evaluatie plaatsvinden van het functioneren van commissies en raad. Dit als opmaat voor een begin 2014 op te stellen overdrachtsdocument van de oude naar de nieuwe raad. In het griffieplan 2013 (eind 2012 vast te stellen door het presidium) wordt een en ander nader geconcretiseerd.

Beleidsveld

Ondersteuning en besluitvorming

Dit beleidsveld bevat allerlei stelposten die nog niet direct toegerekend kunnen worden aan de overige programma's. Hieronder vallen bijvoorbeeld de nog te verdelen concernbezuinigingen en extra beleidsmiddelen.

Doelen	<p>Wat willen we bereiken?</p> <p>Het hoofddoel van de bestuursdienst is het bieden van een goede ondersteuning aan het bestuur en het concern bij beleid en bedrijfsvoering. Een tweede doel is de verbetering van de bestuurlijke dienstverlening en -besluitvorming. Dit richt zich op de inhoudelijke adviesrol aan ons college en de voorbereiding en nazorg van de collegevergaderingen.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen?</p> <p>De huidige bestuursdienst wordt gereorganiseerd tot een Concernstaf. Dit als gevolg van het in het Collegeprogramma 2010-2014 gestelde doel om de efficiency van de gemeentelijke bedrijfsvoering te vergroten. Onder meer is gekozen voor verandering van het besturingsmodel van de gemeente Groningen en het inrichten van nieuw proces van bestuurlijke dienstverlening. Hierdoor verandert de rol van de huidige bestuursdienst. Het GMT en college vragen in de nieuwe situatie om onafhankelijk samenhangend strategisch advies en control vooral gericht op die onderwerpen die een integrale benadering vragen en complexe maatschappelijke vraagstukken betreffen. In 2012 is een ontwerpplan voor de vorming van een concernplan vastgesteld. In het voorjaar van 2013 zal op basis van een uitvoeringsplan de concernstaf worden geïmplementeerd.</p>

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 13. Overig								
Bestaand beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lasten								
13.1	BSD/DIA	College, Raad en overig	25.413	23.504	51.487	59.099	31.178	32.478
13.2	DIA	Overig						
Totaal lasten			25.413	23.504	51.487	59.099	31.178	32.478
Baten								
13.1	BSD/DIA	College, Raad en overig	10.736	16.015	18.077	23.576	20.127	20.058
13.2	DIA	Overig						
Totaal baten			10.736	16.015	18.077	23.576	20.127	20.058
Totaal saldi voor bestemming			-14.677	-7.489	-33.410	-35.523	-11.051	-12.420
Reserve mutaties								
Totaal toevoegingen			34.255	6.233	6.603	7.251	21.538	23.189
Totaal onttrekkingen			31.138	46.016	4.074	2.486	2.086	1.686
Totaal saldi na bestemming			-17.794	32.294	-35.939	-40.288	-30.503	-33.923
Extra beleid								
Dp nr.	Dienst	Deelprogramma	2012	2013	2014	2015	2016	
13.1	BSD	GR Meerstad		112	112			
13.1	BSD	Aanvulling weerstandsvermogen		67.951	10.000			
13.1	BSD	Risicobuffer			2.500	2.500	2.500	
Totaal extra beleid				68.063	12.612	2.500	2.500	
Saldo programma + extra beleid			32.294	-104.002	-52.900	-33.003	-36.423	

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

13.1 College, raad en overig N 27,9 miljoen euro

De afwijking op het deelprogramma College, raad en overig wordt voornamelijk veroorzaakt door Extra beleidsmiddelen (N 29,3 miljoen euro), concernstelposten (N 5,6 miljoen euro) en bezuinigingstaakstellingen (V 7,0 miljoen euro).

Overige verschillen zijn:

- Nominale compensatie (N 2,0 miljoen euro)
- Rente (V 500 duizend euro)
- Huur onroerende zaak (V 500 duizend euro)
- Organisatieontwikkeling, terugaming bijdrage 2012 (V 1,7 miljoen euro)
- Salaristaakstellingen (V 350 duizend euro)

PROGRAMMA 14
Lokale belastingen en heffingen

DEELPROGRAMMA'S

1 Lokale belastingen en heffingen

Beleidsvelden

- Lokale belastingen en heffingen

Beleidsveld

Lokale belastingen en heffingen

Dit programma gaat over de lokale belastingen en heffingen. Aan de orde komen het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, de geraamde inkomsten, de kostendekkendheid van de tarieven, het kwijtscheldingsbeleid dat we hanteren en de lastendruk voor de burger in vergelijking met die in andere grotere gemeenten.

Bij de programma-indeling ingaande 2011 is de voorgeschreven paragraaf Lokale heffingen omgezet in een programma Lokale Belastingen en Heffingen. Dit is gedaan om de politieke keuzes die bij dit onderwerp gemaakt kunnen worden meer tot hun recht te laten komen. Naast de drie W-vragen bevat het programma de verplichte informatie die in het BBV is voorgeschreven voor de paragraaf Lokale heffingen.

Doelen

Wat willen we bereiken?

- het genereren van voldoende algemene middelen voor de bekostiging van gemeentelijk beleid;
- het genereren van inkomsten om specifieke voorzieningen mogelijk te maken;
- gedragsbeïnvloeding bij parkeren;
- afnemers betalen voor onze producten en diensten zoveel mogelijk de volledige kostprijs; Hierbij letten we op aspecten van toegankelijkheid, marktwerking en openbare orde en veiligheid;
- minima worden ontzien bij de tarieven voor hondenbelasting en afvalstoffenheffing.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

- we heffen efficiënt belasting, met verschillende types belastingen;
  - we brengen voor de producten en diensten waar dat mogelijk is op efficiënte wijze de kosten in rekening bij de gebruikers;
  - we gaan bij parkeren gedifferentieerde tarieven hanteren;
- qua kostendekkendheid:
- gebruikers krijgen de volledige kostprijs in rekening gebracht voor onze producten en diensten;
  - indien de toegankelijkheid tot een voorziening of marktwerking daartoe aanleiding geeft, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld;
  - indien het handhaven van de openbare orde en veiligheid dat wenselijk maakt, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld.
- we verlenen kwijtschelding voor:
- hondenbelasting, alleen voor de eerste hond en tot 60%;
  - afvalstoffenheffing. Mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten, krijgen volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. De andere kwijtscheldingsgerechtigden krijgen 57% van het aanslagbedrag kwijtgescholden.

Wat gaat het kosten?

Een bijzonderheid van dit programma is dat er geen geld aan is gekoppeld. De opbrengsten van de verschillende belastingen worden namelijk verantwoord in programma 15 'Algemene Inkomsten en Onvoorzien', de opbrengsten van de rechten en heffingen (met hun betreffende lasten) worden verantwoord in de desbetreffende programma's. De opbrengst van de afvalstoffenheffing bijvoorbeeld staat in programma 9 Onderhoud en Beheer van de Openbare Ruimte, tegenover de kosten van afvalinzameling en -verwerking. De vraag, 'Wat gaat het kosten?' is hier dus niet aan de orde.

Beleid lokale heffingen

Lokale heffingen betreffen zowel publiek- als de privaatrechtelijke heffingen. De publiekrechtelijke heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten:

- **Belastingen:** de opbrengsten van belastingen vallen onder de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerende-zaakbelasting, de logiesbelasting en de hondenbelasting. Het criterium kostendekkendheid is hier niet aan de orde.
- **Rechten:** dit zijn vergoedingen voor concrete prestaties door de gemeente geleverd. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de gerelateerde prestaties. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges burgerzaken. Hier geldt een wettelijke limiet van maximaal 100% kostendekkendheid.

Privaatrechtelijke heffingen zijn alle heffingen die niet zijn vastgelegd in een leges- of belastingverordening. In Groningen maken we onderscheid tussen algemene tarieven die vooraf zijn bepaald en voor iedere afnemer gelden en commerciële tarieven. Bij de laatste opereert de gemeente als marktpartij in een concurrerende omgeving. Wettelijke voorschriften voor kostendekkendheid gelden niet, maar de gemeente heeft voor een aantal producten wel zelf een beleid voor kostendekkendheid. Hieronder geven we een beknopte uiteenzetting van het gemeentelijke beleid met betrekking tot de belangrijkste lokale heffingen:

- Onroerende-zaakbelasting;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;
- Bouwleges;
- Parkeergelden.

Onroerende-zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting is de belangrijkste gemeentelijke belasting, niet alleen qua omvang, maar ook omdat de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht besteed kan worden. De belangrijkste functie is het genereren van inkomsten. De hoogte van een aanslag is afhankelijk van de waarde van een pand en van de door uw raad vastgestelde tarieven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de heffing voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen. De waarde van de woningen en bedrijven in de stad wordt ieder jaar opnieuw bepaald.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt als bestemmingsheffing aangemerkt, omdat de opbrengst niet naar de algemene middelen vloeit, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en -verwerking. Het uitgangspunt is dat deze kosten - inclusief de kosten van kwijtscheldingen - volledig gedekt worden uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Het aantal bewoners van een woning bepaalt de hoogte van het tarief. Er wordt gedifferentieerd naar vier categorieën, namelijk éénpersoons huishoudens, tweepersoons huishoudens, huishoudens van drie tot en met zeven personen en huishoudens van acht personen of meer. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe 'de vervuiler betaalt'. Deze tariefdifferentiatie heeft dus niet gedragsbeïnvloeding ten doel, de belangrijkste functie is het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken.

Rioolheffing

De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing verhaald. Per 1 januari 2009 is het rioolrecht omgevormd tot een rioolheffing. Hierbij hebben gemeenten naast de zorgplicht voor afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht gekregen voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing is geoormerkt, met als uitgangspunt 100% kostendekkendheid. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De rioolheffing kan zowel van de eigenaar (aansluitrecht) als van de gebruiker (afvoerrecht) worden geheven. Wij kennen alleen het aansluitrecht, waarbij een vast bedrag per aansluiting in rekening wordt gebracht.

Bouwleges

Bouwleges worden geheven om de kosten van het proces van bouwvergunningverlening te dekken. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. Het tarief wordt bepaald door de hoogte van de bouwkosten (aanneemsom exclusief BTW). Ook voor de bouwleges is ons beleid een kostendekkendheid van 100%. Een complicatie daarbij is dat door een wisselende omvang van de bouwprojecten de opbrengst van jaar tot jaar sterk fluctueert. Daarnaast is vooraf moeilijk te schatten hoeveel de opbrengst in enig jaar zal bedragen. Om risico's van tegenvallende inkomsten zoveel mogelijk uit te sluiten, besloot uw raad in 2001 een bestemmingsreserve bouwleges in te stellen.

Parkeergelden

De parkeergelden bestaan uit een publiekrechtelijk en een privaatrechtelijk deel. Het publiekrechtelijk deel wordt ook wel parkeerbelasting genoemd en daaronder vallen de tarieven voor het parkeren bij parkeermeters en -automaten, de boetes voor het rood staan bij parkeermeters en -automaten en de tarieven voor parkeervergunningen. Onder het privaatrechtelijk deel vallen de tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen. Het uitgangspunt is dat het parkeerbedrijf in totaal kostendekkend is. De parkeerbelasting is de belasting waarbij de doelstelling van regulering expliciet in de wet is vastgelegd. In de tariefstelling mag onderscheid gemaakt worden naar parkeerduur (kort/lang), het moment waarop wordt geparkeerd (dag/avond/weekend), het gebied waar wordt geparkeerd en het type vergunning. In Groningen maken we gebruik van de toegestane differentiatiemogelijkheden. We sturen zowel met tarieven, de duur van parkeren als met de beschikbaarheid van parkeerplaatsen.

Kwijtscheldingsbeleid

Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn burgers de mogelijkheid om voor een lager tarief in aanmerking te komen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op rijksniveau vastgesteld. We mogen wel zelf bepalen voor welke belastingen en heffingen we kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag of heffing we kwijtschelden. We verlenen kwijtschelding voor:

- hondenbelasting, alleen voor de eerste hond en tot 60%;
- afvalstoffenheffing. Mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten, krijgen volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. De andere kwijtscheldingsgerechtigden krijgen 57% van het aanslagbedrag kwijtgescholden. Een groot deel van de kwijtscheldingsgerechtigden krijgt de kwijtschelding automatisch. Zij hoeven geen formulier in te vullen en bewijsstukken te overleggen. Als van een formulier gebruik wordt gemaakt geldt een termijn van drie maanden waarbinnen een kwijtscheldingsverzoek moet worden ingediend.

In april 2011 heeft uw raad besloten te anticiperen op een verruiming van de landelijke kwijtscheldingsregels die toen op stapel stond. Door de Tweede Kamer was een wetsvoorstel aangenomen dat de minister van BZK de bevoegdheid geeft de vermogensgrens te verruimen. Besloten is om ingaande 2011 de vermogensgrens voor kwijtschelding te verhogen tot de vermogensnorm in de Wet Werk en Bijstand: 5.685 euro voor een alleenstaande en 11.370 euro voor een echtpaar. Tevens is nu kwijtschelding mogelijk van privé-belastingsschulden van ondernemers die op bijstand-niveau leven voor hierboven genoemde de belastingen.

Op 2 maart 2012 heeft de minister van BZK aan de Tweede Kamer geschreven dat zij geen gebruik gaat maken van de haar toegekende bevoegdheid tot verruiming van de vermogensgrenzen, omdat het de armoedeval zou vergroten. Dit heeft tot gevolg dat we de 'oude' vermogensnormen van 1.450 euro voor een alleenstaande en 2.000 euro voor een echtpaar weer moeten gaan toepassen. Het loslaten van de ruime vermogensgrenzen leidt er toe dat ongeveer 600 huishoudens niet langer in aanmerking komen voor kwijtschelding. De kwijtschelding van privé-belastingsschulden van ondernemers die op bijstandsniveau leven blijft wel van toepassing.

Opbrengsten en ontwikkeling kostendekkendheid

In de begroting geven we jaarlijks een overzicht van de opbrengsten van de belangrijkste belastingen, rechten en heffingen. In onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de gerealiseerde opbrengsten in 2011 en de geraamde opbrengsten voor 2012 en 2013. De tarieven voor iedere heffing worden in het najaar door middel van een apart raadsvoorstel vastgesteld.

Soort belasting of heffing				
(bedragen x 1.000 euro)	Opbrengst	Opbrengst	Opbrengst	Toename van
	rekening 2011	begroting 2012	begroting 2013	2012 naar 2013
Belastingen				
Onroerende zaakbelasting (OZB)	52.664	55.870	57.212	1.342
Roerende zaakbelasting (RZB)	86	68	69	1
Hondenbelasting	715	746	759	13
Logiesbelasting	1.401	900	900	0
Precariobelasting	473	454	472	18
Parkeerbelasting	6.844	7.580	7.232	-348
Rechten en heffingen				
Afvalstoffenheffing	24.558	24.617	24.930	313
Reinigingsrechten	83	95	95	0
Marktgelden	679	721	773	52
Rioolheffing	13.283	13.505	14.001	496
Begrafnisrechten	1.375	1.327	1.352	25
Leges Burgerzaken	2.712	2.660	2.540	-120
Leges Bouwactiviteiten	6.527	6.923	7.055	132
Leges Huisvestingswet	202	291	150	-141
Instemmingsbesluit Telecommunicatie- verordening en Graafverordening	151	136	139	3
Leges Drank & Horeca / Prostitutie	170	191	195	4
Havengelden	174	148	150	2
Parkeergelden (privaatrechtelijk)	4.828	5.320	7.938	2.618

Hieronder worden de meeropbrengsten ten opzichte van de begroting 2012 toegelicht. Voor de rechten en heffingen wordt daarbij ook ingegaan op de ontwikkeling van de kostendekkendheid.

Onroerende-zaakbelasting

De geraamde meeropbrengst OZB ten opzichte van 2012 is 1,342 miljoen euro, verdeeld over gebruikers niet woningen 342 duizend euro en eigenaren woningen en niet woningen 1,0 miljoen euro. De stijging betreft de nominale tariefstijging (1,9%) van 1,042 miljoen euro en een volumeontwikkeling (nieuwbouw) van 300 duizend euro.

In de Voorjaarsbrief gaven we aan dat we terughoudend willen zijn met het verhogen van de belastingtarieven. Afgezien van de nominale tariefstijging stellen we alleen een kleine verhoging van de OZB-tarieven voor (0,5%) om enkele opbrengstderivingen te compenseren die in 2012 zijn gebleken. Om die reden gaan we hier nader in op de realisatie van de OZB opbrengst 2012. Wij verwachten voor 2012 namelijk in een nadeel van 1 miljoen euro op de opbrengst OZB. Dit heeft een aantal oorzaken. In de eerste plaats valt de WOZ-waarde van de woningen en bedrijven in de stad aanzienlijk lager uit dan ten tijde van de berekening van de tarieven (september 2011) werd voorzien. Op dat moment waren de taxaties van de woningen en bedrijven niet volledig afgerond. Voor het niet getaxeerde deel moesten aannames gedaan worden. In werkelijkheid vallen de taxaties lager uit dan aangenomen werd en zijn de tarieven dus te laag vastgesteld (nadeel 500 duizend euro). In het algemeen geldt bij de berekening van de tarieven dat deze minder nauwkeurig zijn naarmate de onderbouwende gegevens eerder in het jaar moeten worden verzameld.

De tweede oorzaak is de recessie. Die leidt er toe dat de volumegroei lager is dan geraamd omdat er minder gebouwd wordt in de stad (nadeel 250 duizend euro).

Verder kijken vooral grote bedrijven kritischer naar de WOZ-waarde en laten zij zich bijstaan door professionele belastingadviseurs, met als gevolg meer bezwaarprocedures (nadeel 125 duizend euro). Tenslotte leidt de economische crisis ook tot een toename van de oninbare vorderingen (nadeel 125 duizend euro).

Het nadeel van 250 duizend euro als gevolg van de afname van de volumegroei hebben wij verwerkt in het Meerjarenbeeld. Wij stellen voor het verwachte structurele nadeel van 250 duizend euro als gevolg van de toename van de bezwaarprocedures en de oninbare vorderingen via de tarieven te compenseren. Deze compensatie heeft een tariefverhoging van 0,5% tot gevolg. De OZB voor een gemiddelde woning stijgt hierdoor met 50 eurocent.

Roerende-zaakbelasting

De raming van de Roerende Zaakbelasting is met duizend euro verhoogd door de nominale tariefstijging.

Hondenbelasting

De raming van de opbrengst hondenbelasting is met 13 duizend euro verhoogd door de nominale tariefstijging.

Logiesbelasting

Het tarief van de logiesbelasting blijft op hetzelfde niveau. De driejaarlijkse nominale tariefstijging is uitgesteld van 1 januari 2013 naar 1 januari 2014.

Precariobelasting

De precariobelasting is een belasting voor het gebruik van gemeentegrond en is een algemeen dekkingsmiddel. In Groningen hebben we echter een relatie gelegd tussen de opbrengst van de belasting en de kosten van handhaving. Inzet is dat de kosten van handhaving in de openbare ruimte volledig gedekt worden uit de opbrengst van de precariobelasting.

Op begrotingsbasis nemen de baten met 18 duizend euro toe onder andere als gevolg van de indexering van 1,9%. De kostendekkendheid op begrotingsbasis komt daarmee uit op 80%. We komen met voorstellen om de kostendekkendheid te verhogen naar 100%.

Parkeerbelasting

De parkeerbelasting is het publiekrechtelijk deel van de parkeergelden. Het betreft de opbrengst van de parkeerkaartjes, de naheffingen en de parkeervergunningen. De opbrengsten dalen met 348 duizend euro tot 7,232 miljoen euro. Ook bij de parkeerbelasting hebben we een relatie gelegd tussen de opbrengst van de belasting en de kosten van de voorziening. Het parkeerbedrijf beoogt als geheel 100% kostendekkend te zijn. Voor het publiekrechtelijke deel is de verwachte kostendekkendheid 169% en voor het privaatrechtelijke deel 74%. In het dekkingspercentage van het publiekrechtelijke deel zijn de kosten van het gratis fietsparkeren meegenomen. De bijdrage van 1,6 miljoen euro vanuit de grondexploitatie CiBoGa voor de dekking van het exploitatietekort van de Boterdieppgarage is bij de berekening van het dekkingspercentage buiten beschouwing gelaten. Totaal komt de kostendekkendheid voor 2013 uit op 101%.

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat jaarlijks op basis van de geraamde kosten een kostendekkend tarief wordt vastgesteld. In het voor 2013 gecalculerde tarief zijn nog twee ontwikkelingen verwerkt. Bij de behandeling van de jaarrekening heeft uw raad een motie aangenomen tot teruggave van teveel geïnde afvalstoffenheffing. Hier is uitwerking aan gegeven door de woonlastencompensatie door te trekken en het tarief structureel met 6 euro neerwaarts bij te stellen. Voorts is rekening gehouden met de structurele bijdrage uit het afvalfonds van 240 duizend euro. De kostendekkendheid komt hiermee voor 2013 uit op 96%.

De begrote opbrengsten stijgen ondanks de voorgestelde verlaging van het tarief met 313 duizend euro. Voor 130 duizend euro bestaat dit uit een vergoeding voor kunststoffen, die in 2012 niet is geraamd. Het overige effect van 183 duizend euro voordeel is het resultaat van een hoger aantal percelen dat wordt betrokken in de afvalstoffenheffing. Bijstelling van het aantal percelen heeft plaatsgevonden op basis van de rekening 2011.

Dit leidt tot de volgende tarieven

Huishouden	2012	2013
1-persoons	€ 265,92	€ 258,72
2-persoons	€ 308,64	€ 301,44
3-7 persoons	€ 369,48	€ 362,28
= 8-persoons	€ 486,48	€ 479,28

Reinigingsrechten

De reinigingsrechten zijn kostendekkend. Gezien de begrote kostenontwikkeling was het niet nodig de tarieven te indexeren. Het tarief blijft gelijk, te weten 293,25 euro (excl. btw). Beleid is om klanten die onder de reinigingsrechten vallen zo veel mogelijk over te zetten naar contracten (verschuiving opbrengsten van reinigingsrechten naar werk voor derden bedrijfsafval).

Marktgeden

De indexering van 1,9% is toegepast. Het tarief voor 2013 bedraagt 0,90 euro per m² (dit bedrag is inclusief 0,12 euro promotiegeld per m²). De kostendekkendheid bedraagt 100% (inclusief de opgenomen stelpost).

Het tarief is exclusief elektriciteitskosten; de kosten hiervan worden apart in rekening gebracht conform de "Verordening marktgeden"

Rioolheffing

Bij de vaststelling van het Groninger Water- & Rioleringsplan (GWRP) 2009-2013 is met uw raad afgesproken dat de financiële parameters jaarlijks voor de tariefstelling van de rioolheffing worden geëvalueerd. Uitgangspunt is een kostendekkend tarief. Op basis van de doorrekening van het GWRP wordt het tarief in 2013 verhoogd met 1,9% (dit is gelijk aan de nominale tariefstijging). De jaarlijkse verhoging per aansluiting met 2,60 euro is niet noodzakelijk.

De begrote opbrengsten nemen ten opzichte 2012 toe met 496 duizend euro. 235 duizend euro wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal aansluitingen met 1.741 (het aantal aansluitingen voor 2013 bedraagt daarmee 102.000). Daarnaast nemen de inkomsten toe met 261 duizend euro als gevolg van de tariefsverhoging van 1,9%.

Begraafenisrechten

De inkomsten voor begraafplaatsen zijn in 2012 structureel met 0,3 miljoen euro verlaagd in verband met een trendmatige daling van de inkomsten. De lagere inkomsten worden veroorzaakt door een structurele toename van het aantal crematies in verhouding tot het begraven (de inkomsten van cremieren zijn lager). Het betreft een budgettaire neutrale mutatie, de begrote apparaatskosten zijn ook met 0,3 miljoen euro verlaagd.

In 2013 worden de tarieven met 1,9 % geïndexeerd. De begrote opbrengsten nemen toe van 1,327 miljoen euro in 2012 naar 1,352 miljoen euro in 2013. Voor de actieve begraafplaatsen / huurgraven is sprake van 100% kostendekkendheid.

Leges Burgerzaken

De opbrengsten van de leges Burgerzaken dalen ten opzichte van 2012 met 120 duizend euro in verband met volumeontwikkelingen (N 130) en de nominale tariefstijging (V 10).

De leges Burgerzaken zijn gebaseerd op de kostentoerekening zoals opgenomen in het raadsbesluit van november 2006. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de producten Burgerzaken waarvoor de gemeente zelf de tarieven kan bepalen in totaliteit kostendekkend zijn. Dat zijn de tarieven voor inlichtingen/afschriften GBA, rijbewijzen en huwelijken. Voor andere producten geldt dat het vaststellen van de tarieven ontleend wordt aan rijksregelgeving. De kostentoerekening naar de onderliggende producten is voor 2013 gebaseerd op de verwachte hoeveelheid aangevraagde en afgegeven producten en de daarmee samenhangende kosten. Daarnaast is bij het berekenen van de kostendekkendheid rekening gehouden met de compensabele BTW.

De totale kostendekkendheid van de producten Burgerzaken komt uit op 76% (2012: 75%).

Leges Bouwactiviteiten

Bouwleges worden geheven om de kosten van het proces van bouwvergunningverlening te dekken.

In de begroting is rekening gehouden met de grote bouwprojecten (leges meer dan 100 duizend euro) op basis van kengetallen en verwachte legesopbrengsten. De werkelijke opbrengsten kunnen met een optimale prognosemethode altijd nog afwijken. Er kunnen mutaties in de projecten plaatsvinden, vertragingen optreden en marktontwikkelingen kunnen het beeld sterk beïnvloeden. Dit geldt ook voor de effecten van de invoering van de omgevingsvergunning (Wabo). Op basis van bovengenoemde en inclusief de indexering van 1,9% komen de leges bouwactiviteiten in de begroting 2013 uit op 7,055 miljoen euro, een stijging van 132 duizend euro. De kostendekkendheid komt uit op 100%.

Leges Huisvestingswet

Het gaat hier om leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning conform de Huisvestingswet:

- tot gehele of gedeeltelijke onttrekking van woonruimte aan de bestemming tot woonruimte;
- tot samenvoeging van woonruimte met andere woonruimte;
- tot omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte.

De legesbaten in 2011 waren 202 duizend euro. Dit was inclusief de aanpak van illegale kamerverhuurpanden. In de begroting 2013 is de raming met 141 duizend euro verlaagd naar 150 duizend euro omdat de legalisatieslag is geweest. Dit is inclusief de indexering van 1,9%. De kostendekkendheid bedraagt 100%.

Leges Instemmingbesluiten Telecommunicatieverordening en Graafverordening

De tarieven voor de instemmingbesluiten zijn geïndexeerd met 1,9%. De kostendekkendheid bedraagt 100%.

Leges Drank, Horeca en Prostitutie

In het kader van de beëindiging van de mandaatconstructie gemeente Groningen - Regiopolitie is naast de handhavingstaken tevens de vergunningverlening naar de gemeente Groningen overgegaan. In de rekening 2011 was de legesopbrengst drank, horeca en prostitutie 170 duizend euro, met een

kostendekkendheid van 65%. De legesinkomsten zijn in 2012 in relatie tot kostendekkendheid met 24 duizend euro verhoogd naar 191 duizend euro. De tweede en laatste verhoging van de legestarieven drank- en horeca wordt in de Tarievennota 2013 voorgesteld. Het gaat om verhoging van de legesinkomsten van 26 duizend euro. Deze verhoging is nog niet in begroting 2013 verwerkt. De kostendekkendheid op begrotingsbasis is gestegen van 42% in 2012 naar 73% in 2013. Wat betreft de exploitatievergunning voor coffeeshops is er in 2013 geen 100% kostendekkendheid. Uw raad heeft unaniem aangegeven een fasering van de tariefsverhoging te willen. De raming van de legesinkomsten 2013 is inclusief de indexering van 1,9%.

Havengelden

De havengelden zijn met 1,9% geïndexeerd. De kostendekkendheid bedraagt 100%. De opbrengst is geraamd op 150 duizend euro.

Parkeergelden privaatrechtelijk

De opbrengst van het privaatrechtelijke deel van de parkeergelden (tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen) is geraamd op 7,938 miljoen euro. Dat is 2,618 miljoen euro meer dan in begroting 2012 en voornamelijk het gevolg van de ingebruikname van de parkeergarage Damsterdiep (1,9 miljoen euro) en een bijdrage van het OV-bureau (0,5 miljoen euro). Het parkeerbedrijf beoogt als geheel 100% kostendekkend te zijn. Voor het privaatrechtelijke deel is de verwachte kostendekkendheid 74% en voor het publiekrechtelijke deel 169%. In het dekkingspercentage van het publiekrechtelijke deel zijn de kosten van het gratis fietsparkeren meegenomen. Totaal komt de kostendekkendheid voor 2013 uit op 101%. De bijdrage van 1,6 miljoen euro vanuit de grondexploitatie CiBoGa voor de dekking van het exploitatietekort van de Boterdiepparage is bij de berekening van het dekkingspercentage buiten beschouwing gelaten.

Overzicht kostendekkendheid

Eind 2010 heeft uw raad de uitgangspunten voor het Groningse tarievenbeleid herbevestigd.

Uitgangspunt is dat de gebruikers de volledige kostprijs voor onze producten en diensten betalen. Op dit uitgangspunt gelden de volgende uitzonderingen:

- indien de toegankelijkheid tot een voorziening of marktwerking daartoe aanleiding geeft, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld;
- indien het handhaven van de openbare orde en veiligheid dat wenselijk maakt, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld.

Kostendekkendheid publiekrechtelijke heffingen

In de hiernavolgende tabel wordt inzicht gegeven in de kostendekkendheid van de publiekrechtelijke heffingen. Per soort heffing worden de begrote kosten en opbrengsten naast elkaar gezet. De tabel is gesplitst naar rechten en heffingen die onder de Legesverordening vallen en rechten en heffingen die onder overige verordeningen vallen. Voor de onderdelen die onder de Legesverordening vallen is de indeling van het VNG-model 2010 gevolgd. Mede als gevolg van de invoering van de Europese Dienstenrichtlijn en de omgevingsvergunning (Wabo) wordt namelijk de kostendekkendheid van leges niet meer bepaald voor de verordening als geheel, maar zijn er clusters van dienstverlening aangewezen die verschillende regels voor kostendekkendheid kennen:

- cluster Algemene dienstverlening: kostendekkendheid geldt op het niveau van de cluster;
- cluster Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning/Wabo: kostendekkendheid geldt op het niveau van de cluster;
- cluster Dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn: de kostendekkendheid wordt bepaald op het niveau van samenhangende diensten binnen de cluster.

Soort heffing (publiekrechtelijk)	Criterium kosten-dekkendheid	artikel Leges-verordening	Begrote opbrengsten 2013	Toerekening kosten	Dekkings-percentage
Legesverordening indeling volgens model 2010					
Titel 1. Algemene dienstverlening					
I. Afgifte gerelateerd met wettelijk maximum:					
a. Reisdocumenten	Deels kosteloos en	4.3	1.211	1.774	68%
b. Overige documenten/VOG	wet. max	4.4/4.5	55	119	46%
c. Inlichtingen\afschriften BS		4.2	75	178	42%
Totaal afgifte gerelateerde leges en wettelijk			1.341	2.071	65%
II. Afgifte gerelateerd zonder wettelijk maximum:					
a. Huwelijksvoltrekkingen	Deels kosteloos	4.1	186	198	94%
b. Inlichtingen\afschriften GBA		4.2	235	486	48%
c. Rijbewijzen		4.6	778	606	128%
Totaal afgifte gerelateerde leges zonder wettelijk maximum			1.199	1.290	93%
Totaal afgifte gerelateerde leges			2.540	3.361	76%
Naturalisaties			4.7	31	34%
Leges Leegstandswet		1.11	14	14	100%
Toegangspasje ondergrondse container		7.7	50	50	100%
Instemmingsbesluit Telecommunicatieverordening en Graafverordening.	100%	5.14/5.15	139	139	100%
Leges APV - Winkeltijdenwet		1.13	7	7	100%
Leges Huisvestingswet		1.10	150	150	100%
Leges Ligplaatsvergunning voor woonschepen		1.18	13	19	68%
Leges Kansspelen		1.14	47	47	100%
Leges APV - Verkeer	Beperkt	1.17	42	152	28%
Totaal Algemene dienstverlening			3.033	4.030	75%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning					
Omgevingsvergunning					
Leges Bouwactiviteiten		2.2.1	7.055	7.055	100%
Leges Aanlegactiviteiten		2.2.2	1	1	100%
Leges Sloopactiviteiten		2.2.4	0	0	
Leges Handelsreclame		2.2.5	6	6	100%
Totaal leges omgevingsvergunning			7.062	7.062	100%
Kapvergunningen	Gratis		-		
Totaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			7.062	7.062	100%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn					
Hoofdstuk 1 Horeca en Hoofdstuk 3 Prostitutie					
Leges APV - Drank, Horeca en Prostitutie	Max. tarief	3.1/3.3	195	268	73%
Hoofdstuk 2 Organiseren evenementen of markten					
Diversen (muziek, vent, bingo en	Beperkt	3.1.2/3.1.7	3	10	30%
Evenementen (kermis)	Beperkt	-	111	281	40%
Hoofdstuk 4 Splitsingsvergunning woonruimte					
Leges splitsingsvergunning	0	3.4	30	30	100%
Hoofdstuk 5 Leefmilieuverordening					
Inzage milieudossier	-	7.5	2	2	100%
Totaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			341	591	58%
Totaal Legesverordening			10.436	11.683	89%
Overige:					
Inzameling huishoudelijk afval	100%	-	24.930	26.167	95%
Reinigingsrecht	100%	-	95	95	100%
Marktwezen	100%	-	773	772	100%
Rioolrechten	100%	-	14.001	14.001	100%
Havenqelden	100%	-	150	150	100%
Begraafenisrechten	100%	-	1.352	1.352	100%
Totaal overige verordeningen			41.301	42.537	97%
Totaal publiekrechtelijk			51.737	54.220	95%

De kostendekkendheid van alle publiekrechtelijke heffingen bij elkaar bedraagt 95%. De Legesverordening kent in totaal een kostendekking van 89%. Ook op clusterniveau komt geen kostendekking boven de 100% voor. De overige verordeningen komen op een gezamenlijke kostendekking van 98% uit.

Kostendekkendheid privaatrechtelijke heffingen

Het uitgangspunt van de gemeente is dat de privaatrechtelijke tarieven minimaal kostendekkend zijn. Voor een aantal tarieven geldt echter dat toegankelijkheid van voorzieningen en marktwerking er toe kunnen leiden dat een lager dan kostendekkend tarief wordt gehanteerd. De kostendekkendheid van de verschillende privaatrechtelijke heffingen wordt in het volgende overzicht weergegeven:

Soort heffing (privaatrechtelijk)	Opbrengsten begroting 2013	Toerekening kosten	Dekkings percentage
Inzameling bedrijfsafval	9.094	7.675	118%
Commerciële straatreiniging	943	912	103%
Onderhoud en reparaties derden	1.006	943	107%
Verkoop brandstof	288	287	100%
Leasen	1.006	943	107%
Opbrengst kermis	235	171	137%
Muziekschool (incl. overhead)	-	-	
Stadsschouburg/Oosterpoort			
Zakelijke tarieven	2.492	2.492	100%
Culturele tarieven	4.968	11.118	45%
CBK-kunstuitleen	287	546	53%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges			
- Totaal lasten incl. kapitaallasten	6.763	20.210	33%
- Totaal lasten excl. kapitaallasten	6.516	15.722	41%
<i>- Samenstelling sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges excl. kapitaallasten:</i>			
Sporthallen	1.262	2.095	60%
Sportparken	855	1.868	46%
Gymlokalen	877	2.019	43%
Zwembaden	2.291	6.870	33%
IJsbanen	1.231	2.870	43%
Parkeergelden (privaatrechtelijk)	7.938	10.699	74%
Huur volkstuincomplexen	122	122	100%
Gehandicapten parkeerkaart	75	75	100%

Uit de tabel komt naar voren dat niet alle tarieven 100% kostendekkend zijn. De belangrijkste onderschrijdingen lichten wij toe.

Muziekschool

In de begroting 2013 gaan wij er van uit dat de Muziekschool zelfstandig is en samengegaan is met het Kunstencentrum. Wij rapporteren daarom per 2013 niet meer over de kostendekkendheid van de tarieven van de Muziekschool.

De Oosterpoort en de Stadsschouburg

Bij de prijsstelling van activiteiten wordt onderscheid gemaakt in zakelijke tarieven (die marktconform zijn) en culturele tarieven (gedeeltelijk kostendekkend). Dit ligt in lijn met het gemeentelijke beleid. De zakelijke prijzen gelden voor de 'bedrijfsmatige' activiteiten, zoals de horeca en vergaderarrangementen. Hieraan ligt ten grondslag, dat de Oosterpoort en de Stadsschouburg marktconform moet werken. Dit onder meer ter voorkoming van concurrentievervalsing met andere

aanbieders in Groningen. In de begroting gaan wij voor de zakelijke tarieven uit van een kostendekkendheid van 100 procent. Voor de culturele tarieven wordt een prijstabel gehanteerd. Deze prijstabel geeft per cultuursoort een bandbreedte voor de prijsstelling en daarmee de onderhandelingsruimte voor de programmeurs. De uiteindelijke entreprijs van een kaartje is maatwerk per voorstelling. De kostendekkendheid is ten opzichte van 2012 niet veranderd.

CBK-kunstuitleen

De kostendekkendheid van de kunstuitleen is ten opzichte van 2012 nagenoeg gelijk gebleven.

Sportaccommodaties

We hanteren als uitgangspunt dat de tarieven niet volledig kostendekkend hoeven te zijn in verband met de toegankelijkheid van de voorzieningen en de concurrentie van vergelijkbare voorzieningen in de regio.

Parkeergelden privaatrechtelijk

Betreft de tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen. Inzet is dat het parkeren als geheel 100% kostendekkend is. Voor het privaatrechtelijke deel komt de kostendekkendheid uit op 74% en voor het publiekrechtelijke deel op 169%. De totale kostendekkendheid komt uit op 101%.

Lokale lastendruk

Om de lokale lastendruk van Groningen te vergelijken met die in andere gemeenten maken we gebruik van gegevens van de stichting COELO. Onderzoeksinstituut COELO, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, verricht jaarlijks onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten in de grootste gemeenten in Nederland. In het overzicht, ontleend aan de publicatie 'Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2012', zijn de woonlasten van Groningen over 2012 afgezet tegen die van 34 andere grote gemeenten. Weergegeven worden de lasten van de OZB, de reinigingsheffing (in Groningen is dat de afvalstoffenheffing) en de rioolheffing voor een huishouden van gemiddelde omvang in een woning met gemiddelde waarde. De woonlasten zijn de som van die drie. Binnen deze groep staat Groningen in 2012 op de derde plaats.

Tabel 5 Woonlasten meerpersoonshuishouden In woning met gemiddelde waarde (euro)

Woonlasten 2012	Ozb-Eigenaar	Reinigingshef fing (1)	Rioolheffing (1)	Woonlasten (2)
Groningen	240,24	369,48	134,70	744,42
Alkmaar	182,06	246,72	113,20	541,98
Almere	248,28	310,50	117,56	676,34
Amersfoort	238,84	223,08	106,37	568,30
Amsterdam	143,22	349,80	149,41	642,43
Apeldoorn	277,10	272,73	137,34	687,17
Arnhem	351,48	195,60	143,94	691,02
Assen	226,01	239,32	183,95	649,28
Breda	217,71	328,08	160,32	706,11
Delft	235,15	311,45	169,10	715,70
Deventer	247,19	273,00	169,92	690,11
Dordrecht	194,04	240,96	151,94	586,94
Ede	266,51	234,36	166,49	667,36
Eindhoven	177,64	263,00	142,00	582,64
Emmen	300,84	299,64	168,51	768,99
Enschede	249,12	306,00	171,60	726,72
Haarlem	253,82	313,80	130,60	698,22
Haarlemmermeer	261,70	302,40	119,76	683,86
Leeuwarden	207,33	263,28	180,98	651,59
Leiden	374,00	245,06	116,87	735,93
Lelystad	303,55	267,79	68,65	639,99
Maastricht	223,69	323,10	164,75	711,55
Middelburg	158,60	263,79	157,59	579,98
Nijmegen	387,86	131,11	135,06	654,03
Rotterdam	182,16	315,40	187,70	685,26
s-Gravenhage	125,44	290,64	126,47	542,55
s-Hertogenbosch	220,36	293,76	108,96	623,08
Sittard-Geleen	265,41	272,18	153,40	690,99
Tilburg	184,62	249,38	112,31	546,31
Utrecht	229,68	269,88	220,22	719,78
Venlo	283,26	242,46	177,55	703,27
Westland	275,48	229,80	219,77	725,05
Zaanstad	234,20	261,20	254,40	749,80
Zoetermeer	338,30	277,02	78,63	693,95
Zwolle	252,59	269,23	102,51	624,33
Laagste	125,00	131,00	69,00	542,00
<i>Hoogste</i>	<i>388,00</i>	<i>369,00</i>	<i>254,00</i>	<i>769,00</i>
Gemiddelde	221,00	286,00	151,00	659,00

(1) Meerpersoonshuishouden

(2) Woonlasten zijn berekend als de som van ozb, rioolheffing en reinigingsheffing.

PROGRAMMA 15
Algemene inkomsten en post onvoorzien

DEELPROGRAMMA'S

1 Algemene inkomsten en post onvoorzien

ALGEMENE INKOMSTEN EN POST ONVOORZIEN

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat we de algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien afzonderlijk zichtbaar maken. Dat gebeurt in dit programma.

Het deelprogramma algemene inkomsten en post onvoorzien bestaat uit de volgende onderdelen:

- onroerende zaakbelasting;
- roerende zaakbelasting;
- hondenbelasting;
- logiesbelasting;
- saldo van de financieringsfunctie;
- algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- rente reserves;
- dividend;
- post onvoorzien.

GELD

Het lasten totaal van het deelprogramma Algemene inkomsten en Post onvoorzien bedraagt 44,5 miljoen euro en betreffen de financieringslasten. Dit deelprogramma geeft een batig saldo omdat hier de algemene dekkingsmiddelen worden begroot (XXX miljoen euro). Een specificatie treft u onderstaand aan. Tevens zijn de rente opbrengsten hier begroot. Het saldo van dit deelprogramma dient als algemeen dekkingsmiddel binnen de begroting.

Programma algemene dekkingsmiddelen

Bestaand beleid (baten en lasten)							
Dienst	Productgroep	2011	2012	2013	2014	2015	2016
DIA	Onroerende zaakbelasting	52.664	55.109	57.212	58.641	60.291	61.972
DIA	Roerende zaakbelasting	86	68	69	70	71	72
DIA	Hondenbelasting	715	691	759	767	781	795
DIA	Logiesbelasting	1.401	900	900	950	950	950
CT	Saldo financieringsfunctie	5.478	3.284	1.802	2.464	1.900	169
BSD	Gemeentefonds	278.625	272.325	269.633	278.077	270.974	278.856
BSD	Post onvoorzien	0	-300	-100	-100	-100	-100
BSD	Rente reserves	6.545	5.815	4.338	4.338	4.338	4.338
	Dividenden	11.217	1.246	1.533	1.533	1.533	1.533
	Totaal	356.731	339.138	336.146	346.740	340.738	348.585

Belastingen

Voor een toelichting op de belastingen verwijzen wij naar het programma lokale heffingen.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de junicirculaire van 13 juni 2012 van het ministerie van BZK. De daling van de algemene uitkering ten opzichte van 2012 wordt vooral veroorzaakt door mutaties in integratie- en decentralisatie-uitkeringen (N 2,6 miljoen euro) en landelijke en plaatselijke ontwikkelingen (V 1,5 miljoen euro). Hierna wordt dit verder toegelicht.

Dividend

Dit betreft de begrote dividendopbrengst van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en aandelen Enexis.

Beleidsvelden

- Alg. inkomsten en post onvoorzien

WAT GAAT HET KOSTEN?

Programma 15. Algemene Inkomsten en Post Onvoorzien								
Bestaand beleid								
Dp nr. Dienst	Deelprogramma	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Lasten								
15.1	BSD/CT/DIA	Algemene inkomsten en post onvoorzien	41.311	42.299	44.492	43.830	44.394	46.125
		Totaal lasten	41.311	42.299	44.492	43.830	44.394	46.125
Baten								
15.1	BSD/CT/DIA	Algemene inkomsten en post onvoorzien	403.347	383.281	379.825	388.768	383.023	392.262
		Totaal baten	403.347	383.281	379.825	388.768	383.023	392.262
		Totaal saldi voor bestemming	362.036	340.982	335.333	344.938	338.629	346.137

Toelichting van het verschil tussen de begroting van 2013 en de actuele begroting van 2012 (alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

15.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien N 5,6 miljoen euro

OZB

Naast de verhoging door de nominale tariefstijging ad 1,042 miljoen euro is de raming van deze belastingopbrengst verhoogd met 300 duizend euro in verband met nieuwbouw in de stad Groningen, de zogenaamde volumeontwikkeling (V 1,3 miljoen euro)

De inkomsten door afroaming van rente van de diensten is naar beneden bijgesteld (N 966 duizend euro). Daarnaast valt de rente over de reserve RSP naar verwachting lager uit (N 511 duizend euro).

Algemene uitkering

Het actuele begrotingsaldo 2012 voor de uitkering uit het gemeentefonds bedraagt 271,6 miljoen euro. Op basis van de junicirculaire 2012 en op basis van onze eigen inschattingen bedraagt het primitieve begrotingsaldo 2013 voor het gemeentefonds 269,6 miljoen euro. Een verschil van 2,0 miljoen euro. De verklaring hiervoor luidt als volgt:

1) Landelijke en plaatselijke ontwikkelingen

In de junicirculaire 2012 zijn de effecten van het Lenteakkoord verwerkt. Het Lenteakkoord bevat een pakket aan maatregelen van 12 miljard euro. Doordat in het pakket relatief veel lastenverzwarende maatregelen zijn getroffen valt de doorwerking naar het gemeentefonds lager uit dan ingeschat.

Daarnaast is in het Lenteakkoord besloten twee van de drie decentralisaties voorlopig niet in te voeren (Wwv en begeleiding van AWBZ naar WMO). De bij deze decentralisaties ingeboekte besparingen (oplopend tot ongeveer 1,2 miljard in 2015) zijn hiermee voorlopig teruggedraaid. Indien deze decentralisaties wel doorgang vinden worden deze besparingen alsnog ingeboekt. Deze eventuele besparingen geven we in Groningen door aan de sector.

Vanaf 2012 is de status van het Zernike college gewijzigd. Tot 2012 hebben we in Groningen een bijdrage vanuit het gemeentefonds ontvangen voor het aantal leerlingen op de nevenlocaties van het Zernike college gevestigd in de gemeente Haren. Door de statuswijziging ontvangt de gemeente Haren vanaf 2012 deze bijdrage in het gemeentefonds. In de begroting 2012 gingen we er nog vanuit dat de statuswijziging per 2013 zou plaatsvinden. Deze statuswijziging leidt tot een lagere gemeentefonds uitkering voor Groningen van circa 900 duizend euro in 2013.

Daarnaast is de ontwikkeling van de uitkeringsbasis geactualiseerd. Per saldo leiden voorgaande ontwikkelingen tot een voordeel van 0,6 miljoen euro ten opzichte van de actuele raming 2012.

2) Taakmutaties

Er wordt per saldo 28 duizend euro meer ontvangen door taakmutaties dan in 2012. Deze taakmutaties betreffen: aanpak fraude en uitvoeringskosten inburgering.

3) Integratie- en decentralisatie-uitkeringen

Er wordt voor 2,6 miljoen euro minder aan integratie- en decentralisatie-uitkeringen verwacht. De grootste nadelen ontstaan door het wegvallen van de decentralisatie-uitkering Nationale gebiedsontwikkeling (3,2 miljoen euro), Cultuurparticipatie (205 duizend euro), Antillianengemeenten (195 duizend euro) en Nationaal actieplan sport en bewegen (195 duizend euro).

De grootste voordelen zitten in Vrouwenopvang (450 duizend euro), ISV (268 duizend euro), en in veiligheidshuizen (266 duizend euro).

Rente

Het saldoverschil op de rente-effecten tussen de begroting van 2012 en de begroting voor 2013 bedraagt 3,6 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- een lagere doorberekening aan kapitaalverstrekkingen en investeringen (N 500 duizend euro)
- een lagere vergoeding aan reserves en voorzieningen (V 2,1 miljoen euro)
- een hogere omvang aan langlopende leningen (N 2,8 miljoen euro)
- incidentele wijziging mismatchfinanciering (N 2,1 miljoen euro)
- een lagere externe bankvergoeding (N 0,3 miljoen euro)

De gemiddelde omvang van de kapitaalverstrekkingen en investeringen is voor 2013 begroot op 906 miljoen euro. Dit is 94 miljoen euro meer dan de begrote omvang 2012. De stijging komt voornamelijk door nieuwbouwprojecten. Ondanks deze stijging ontstaat toch een nadeel omdat het ROP lager is vastgesteld.

De omvang van de reserves en voorzieningen neemt ten opzichte van 2012 met 46 miljoen euro af. Bovendien daalt de vergoeding naar 1,85%.

De omvang van de consolidatieleningen neemt in 2013 140 miljoen toe. Bij het calculeren van de rentelasten van de langlopende leningen gaan we voor 2013 uit van een gemiddeld rentetarief van 3,35%. Voor 2012 was dit nog begroot op 4,10%. Het rente nadeel ten opzichte van de begroting 2012 bestaat uit een nadelig hoeveelheidsverschil van 4,7 miljoen euro en een voordelig prijsverschil van 1,9 miljoen euro.

Verder is er in 2012 afgesproken om het incidentele voordeel uit mismatchfinanciering niet in de begroting van 2013 mee te nemen. En er ontstaat een nadeel op de externe bankvergoeding, omdat de korte rente ook daalt.

PARAGRAFEN

PARAGRAFEN

1. **Stadsdelen**
2. **Duurzaamheid**
3. **Weerstandsvermogen**
4. **Onderhoud kapitaalgoederen**
5. **Financiering**
6. **Verbonden partijen**
7. **Grondbeleid**

STADSDELEN

In de programma's van deze begroting is te lezen *wat* we het komende jaar van plan zijn. In deze paragraaf 'Stadsdelen' geven we antwoord op de vraag *waar* we onze plannen zullen uitvoeren. De paragraaf Stadsdelen geeft zodoende inzicht in onze inzet in de wijken.

Aanvullend op de activiteiten in de stedelijke programma's, doen we in de wijken ook een aantal dingen die niet in die programma's zijn opgenomen. Dat heeft te maken met de wens en de noodzaak om als gemeente snel en flexibel in te kunnen spelen op nieuwe (onvoorziene) ontwikkelingen en vragen uit de wijk.

De betekenis van onze flexibele inzet is tweeledig. Enerzijds voorzien we vlot in actuele wensen en behoeften, anderzijds schuilt de betekenis van onze flexibele inzet in onze werkwijze. Die is er namelijk op gericht zoveel mogelijk bewoners en ondernemers erbij te betrekken. Daarbij werken we intensief samen met de wijkorganisatie en met andere in de wijk actieve professionals (corporaties, politie en maatschappelijke instellingen). In de uitvoering gaan we het experiment niet uit de weg, om zo in de praktijk te ontdekken wat het beste werkt. Bij gebleken succes zorgen we voor een breder en zo nodig structureel vervolg in de reguliere beleidsprogramma's. Het stadsdeelwerk vormt zodoende een broedplaats voor effectief wijkgericht beleid.

Langs deze twee sporen werken we aan een maximaal rendement van de gemeentelijke beleidsinspanningen, aan het vergroten van de betrokkenheid van burgers bij hun eigen woonomgeving, aan het versterken van de sociale samenhang en aan het praktisch ontwikkelen van (nieuwe methoden van) wijkgericht werken. Of in één woord: aan het vergroten van de *leefbaarheid* van onze wijken en buurten.

Relevante beleidsnota's

Het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 (2011)
Wijkperspectieven

Ontwikkelingen

ISV-geld verdwijnt

Het Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing houdt op te bestaan. Daarmee verdwijnen rijksmiddelen voor de fysieke wijkontwikkeling. Tot 2015 is dit aanvullende budget nog beschikbaar. In deze begroting bereiden we ons alvast voor op de nieuwe situatie, want we willen wel gebiedsgericht blijven investeren. Dit betekent dat we in deze begroting de wijkgerichte inzet inzichtelijk maken bij de relevante programma's. Dit is een eerste stap in de verdere ontwikkeling naar een wijkgerichte gemeentelijke organisatie.

Versterken eigen kracht en sociale netwerken

In onze samenleving is een ontwikkeling gaande gericht op het versterken van de eigen kracht en de betekenis van sociale netwerken. Waar in het verleden bij problemen snel naar 'de overheid' werd gekeken, vinden we nu dat in veel gevallen burgers zelf - samen met de mensen in hun sociale omgeving - als eerste aan zet zijn. Concreet leidt deze breed veranderde opvatting tot andere methodieken in onder meer ons beleid voor maatschappelijke ondersteuning (WMO), activering, en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Voor de wijk betekent dit dat we op zoek gaan naar partners die bereid zijn te investeren in de wijk, zowel op het gebied van het wonen en de woonomgeving als op het terrein van zorg en sociale samenhang.

Geld

Aanvullend op de in de stedelijke programma's begrote activiteiten, is in 2013 en 2014 voor elk stadsdeel een basisbudget van 180 duizend euro gereserveerd om acute problemen op te lossen en ontwikkelingen te stimuleren. Daarnaast is 100 duizend euro beschikbaar om stadsbreed het wijkgericht werken te versterken en nader uit te werken. In totaal is er 1 miljoen euro beschikbaar.

Onderdelen

Achtereenvolgens komen hieronder aan de orde:

- Algemeen
- Binnenstad
- Oude wijken
- Zuid

- Noorddijk
- Noordwest

ALGEMEEN

De stad is verdeeld in vijf stadsdelen: Binnenstad, Oude wijken, Zuid, Noorddijk en Noordwest. Stadsdelen zijn gebieden van circa 45.000 inwoners onderverdeeld in 35 wijken, waarvan 8 aandachtswijken (wijkvernieuwing). In de binnenstad wonen circa 14.000 bewoners. We schetsen in algemene zin de werkwijze in de stadsdelen.

Samenwerken in de wijk

Samenwerken met bewoners en partners in de wijk is kenmerkend voor onze wijkgerichte werkwijze. We willen nog meer invulling geven aan onze afspraak met de corporaties “samen stad maken” door intensief op zoek te gaan naar zich voordoende kansen en mogelijkheden en partners die kunnen bijdragen in de wijk / binnenstad. We richten onze organisatie zo in dat we goed en vlot in kunnen spelen op vragen en problemen in de wijken en binnenstad. We zijn aanwezig in de wijken en onderhouden onze netwerken. En we inventariseren jaarlijks via wijkoverleggen de wensen en knelpunten in de wijken en vragen naar de prioriteiten van de professionals.

Burgers zelf aan de slag

Een belangrijk uitgangspunt is burgers te stimuleren zelf aan de slag gaan met ideeën voor de eigen leefomgeving.

In het kader van de samenwerkingsafspraken met de corporaties (Nieuw Lokaal Akkoord) functioneren in 14 wijken, wijkteams. Ieder wijkteam beschikt over middelen waarmee voorstellen uit de wijk gerealiseerd worden. Hiervoor is door zowel de gemeente als de corporaties per wijk budget beschikbaar gesteld.

Programmatisch werken in de wijk

Per stadsdeel - en daarbinnen per wijk - laten we ons bij onze inzet zoveel mogelijk leiden door de wensen en behoeften van de bewoners. Naast het gesprek hierover met bewoners en professionals gebruiken we de Leefbaarheid en Veiligheidsmonitor en Binnenstadmonitor.

Voor de NLA-wijken en Binnenstad Oost zijn visiedocumenten opgesteld: de wijkperspectieven. Meerdere partijen in de wijk (burgers, corporaties, politie, gemeente etcetera) zijn betrokken bij het maken van een wijkperspectief. Voor de gemeente is de werkwijze dat speerpunten uit de wijkperspectieven in de begroting zijn opgenomen als te realiseren doelen.

Activiteiten

Wat gaan wij hiervoor doen

Wijkanalyses maken

Volgens afspraak met uw raad maken we wijkanalyses van alle wijken. We zijn begonnen in 2012, in 2013 zijn we ermee klaar. De wijkanalyses geven inzicht in de leefbaarheid en de factoren die daarbij van belang zijn.

Wijkperspectieven/gebiedsvisies maken

Voor wijken/gebieden die om wat voor reden dan ook extra aandacht nodig hebben maken wij samen met onze partners wijkperspectieven/gebiedsvisies (Noordwest, Rivierenbuurt/ Herewegbuurt).

Ontsluiten gemeentelijke wijk informatie op www.mijnwijk.groningen.nl

Een belangrijke voorwaarde voor participatie is dat inwoners goed geïnformeerd worden over gemeentelijke activiteiten en/of voorgenomen beleid. We doen dat op veel verschillende manieren: mondeling, schriftelijk en - steeds meer - via internet. We gaan in 2013 door met het ontsluiten van gemeentelijke informatie op wijkniveau (www.mijnwijk.groningen.nl).

Versterken samenwerking in de maatschappelijke ondersteuning

Aansluitend op ons WMO-beleid werken we in alle wijken aan het versterken van de samenwerking tussen alle instanties die een rol spelen in de maatschappelijke ondersteuning en waar vraagstukken samenkomen over opvoeding, zorg en hulpverlening.

BINNENSTAD

Het stadsdeel ‘Binnenstad’ bestaat uit het gebied binnen de Diepenring, de Westerhaven en de wijk Binnenstad-Oost.

De binnenstad herbergt veel verschillende functies: winkelen, wonen, uitgaan en evenementen, werken en studeren. In de reguliere programma’s zijn de doelen van het binnenstadbeleid geformuleerd. Een

belangrijke opgave is ervoor te zorgen dat al deze - soms conflicterende functies en doelen - in goede afstemming in de binnenstad gestalte krijgen en elkaar zoveel mogelijk versterken. Om dat te bereiken onderhouden we intensief contact met de Groningen City Club, bewonersorganisaties en andere partijen in de binnenstad.

Analyse en ontwikkelingen

Het functioneren van de binnenstad brengen we in beeld in onze Binnenstadthermometer en de Detailhandelsmonitor.

Doelen

Wat willen we bereiken

Aanvullend op onze algemene doelen leggen we in 2013 accenten op:

- Beperken overlast bouwprojecten en handhaven bereikbaarheid;
- Binnenstad schoon en aantrekkelijk houden;
- Verminderen overlast en vergroten veiligheid.

Activiteiten

Wat gaan wij hiervoor doen?

I Gepland en begroot in de programma's

- Uitvoeren van evenementenprogramma Bruisende Binnenstad
- Binnenstad bereikbaar houden;
- Extra aandacht voor beheer en onderhoud;
- Uitvoeren van programma *Ruimte voor de binnenstad*;
- Bestrijden overlast en verbeteren veiligheid.

Verder staan in 2013 op het programma:

- Projecten 'Veilig Winkelen' en 'Veilig Uitgaan';
- Uitvoeren BIMA-jaarprogramma met GCC en Marketing Groningen.

II Aanvullend vanuit het stadsdeelprogramma

Vergroten betrokkenheid van bewoners, ondernemers en gebruikers

Dit doen we door het verschaffen van informatie in het infocentrum op de Grote Markt, in klankbordgroepen en via websites en nieuwsbrieven.

Start uitvoering perspectief Binnenstad-Oost

Voor Binnenstad-Oost hebben we met de bewoners in 2012 een toekomstperspectief gemaakt, met daarin opgenomen een wensen- en kansenlijst.

We beginnen in 2013 met een aantal groenprojecten.

OUDE WIJKEN

Het stadsdeel Oude Wijken bestaat uit de schilwijken rond de binnenstad: Kostverloren, Schildersbuurt, Oranjebuurt, Noorderplantsoenbuurt, Hortusbuurt, Ebbingekwartier, De Hoogte, Korrewegwijk en Oosterparkwijk.

Het merendeel van de wijken is gebouwd voor de Tweede Wereldoorlog. Vroeg daarna Kostverloren en delen van De Hoogte, Korrewegwijk en Oosterparkwijk.

Het stadsdeel biedt veel huisvesting aan stadgers die aangewezen zijn op een relatief smalle beurs, zoals starters, studenten en kwetsbare groepen.

In het kader van het Nieuw Lokaal Akkoord zijn er wijkperspectieven opgesteld voor De Hoogte, Korrewegwijk, Oosterparkwijk en Kostverloren.

Twee wijken in het stadsdeel, de Indische buurt en De Hoogte, zijn enige jaren geleden aangewezen als Krachtwijken.

Analyse

Hoe staan we er voor?

Naast omvangrijke investeringen in de wijkvernieuwing is er in de afgelopen jaren stevig ingezet op het verbeteren van de veiligheid in het stadsdeel. Vooral in De Hoogte en Korrewegwijk ervaren de bewoners al vele jaren onveiligheid als een belangrijk probleem. Uit de monitor Leefbaarheid en veiligheid blijkt ook dat er de laatste jaren aanzienlijke verbeteringen op dit terrein zijn te constateren.

In stand houden en verbeteren van de kwaliteit van het voorzieningenniveau is in het hele stadsdeel een belangrijk aandachtspunt. En daarnaast blijven ook verkeer, parkeren en beheer en onderhoud van de openbare ruimte belangrijke thema's.

In het Ebbingekwartier (het gebied tussen Korrewegwijk, Binnenstad en Hortusbuurt) verandert er de komende jaren veel. Deze wijk ontwikkelt zich tot een 'creatief kwartier', de woonwijk Ebbingekwartier vordert gestaag.

Doelen

Wat willen we bereiken

Wijken:

- waar het voor oude en nieuwe bewoners goed wonen en werken is (een groot deel van de stedelijke woningbouwopgave ligt in de Oude Wijken);
- waar het voorzieningenniveau past bij de behoefte van de wijk(bewoners);
- met een goed pedagogisch klimaat en aanbod voor kinderen;
- waar de openbare ruimte schoon, heel en veilig is;
- waar we samen met wijkbewoners werken aan leefbaarheid.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen

I Gepland en begroot in programma's

Oosterparkwijk

- Ontwikkelen Oosterhamriktracé (Korrewegwijk en Oosterparkwijk);
- Herinrichten Wielewaalplein;
- Ontwikkelingsplan maken voor Treslinghuis-locatie (zie Programma 8).

De Hoogte

- Uitvoeren plan van aanpak woonomgeving; inrichting openbare ruimte, woonerven, groen, voortuinen en binnenterreinen;
- De overlast bestrijden;
- Nieuwbouw de Borg, bij het huidige speeltuingebouw op het; Borgplein.

Korrewegwijk

- We gaan het Floreshuis her ontwikkelen en leggen een relatie met speeltuin De Indische Buurt. De programmering wordt gericht op de drie O's Ontmoeten, Ondernemen en Ontwikkelen;
- Investeren in een sociale en veilige wijk; de stratenaanpak vormen we om naar een buurtteamaanpak (zie Programma 4);
- Samenleven met studenten; door kennismakingsactiviteiten en samenwerkingsacties gaan we de (ervaren) overlast terugdringen;
- Veilige wijk; de succesvolle projecten uit de Krachtwijkenaanpak op het gebied van veiligheid gaan door in 2013. Het gaat om de veelplegeraanpak, het Somaliersproject, extra inzet van stadswachten, het Veilig In de Buurtplan, inbraakpreventieacties, N350-aanpak (vernieelingen) en aanpak huiselijk geweld;
- Samen met bewoners inventariseren we de verkeersknelpunten en voeren we kleine maatregelen uit;
- Schone, hele en veilige straten. Een aantal straten in de West-Indische buurt, de Celebesstraat en Ceramstraat worden opgeknapt.

Noorderplantsoen

- In het Noorderplantsoen zorgen we voor een samenhangend pakket aan maatregelen voor evenementen, ecologie, beheer en inrichting.

II Aanvullend vanuit het stadsdeelprogramma

Succesvolle projecten continueren

In de Korrewegwijk en De Hoogte gaan we succesvolle projecten die gefinancierd zijn uit het Krachtwijkenbudget continueren. Voor een deel door ze onder te brengen in de stedelijke programma's. En deels door financiering uit de middelen van het stadsdeelprogramma. Dit betreft o.a.:

- Het verder verbeteren van de veiligheid in het stadsdeel en het vasthouden van de positieve ontwikkelingen van de laatste jaren (de topstratenaanpak);
- Het versterken van de sociale samenhang in de NLA-wijken.

Impuls wijkactiviteiten en Pilot sociaal team

We voeren het plan van aanpak uit voor de samenwerking tussen school, CJG, de Borg/Speeltuin en wijkwerkers in de Hoogte. We denken daarbij aan het instellen van een compact team met brede taakopvatting dat zich langdurig aan de wijk verbindt (generalist naar bewoners, specialist in het team). Daarbij leggen we de verbinding met de stedelijke ontwikkeling van sociale teams en CJG's.

Ruimte voor kwaliteit en talent Korrewegwijk

We gaan vaker kunstenaars, ondernemers, studenten, nieuwe buurtbewoners en enthousiastelingen betrekken bij de ontwikkeling van de wijk. We willen nieuwe initiatieven van buurtbewoners volop de ruimte geven. En we willen de wijkstemdag voortzetten.

Uitvoeren gebiedscampagne en activiteitenprogramma Oosterparkwijk

Er worden activiteiten georganiseerd gericht op (potentiële) nieuwe bewoners en ondernemers. Dit doen we in nauwe samenwerking met bewoners en ondernemers in de BOOM: Bewoners- en Ondernemers Ontwikkel Maatschappij Oosterparkwijk.

Plan van aanpak voor de Selwerderwijken: “De Selwerderwijken op de kaart”

We brengen de situatie van de wijk beter in beeld. Op basis van meer inzicht zal zo nodig een plan van aanpak worden opgesteld. Daarbij zoeken we aansluiting bij de succesvolle aanpak die we in de Johan de Wittstraat hebben ontwikkeld.

Leefbaar en veilig Kostverloren

Voor Kostverloren maken we samen met Nijestee, de buurtvereniging en de politie een analyse van de leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Indien nodig zetten we op basis hiervan extra in op onderhoud van de openbare ruimte en toezicht door politie en handhaving.

ZUID

Stadsdeel Zuid bestaat uit de wijken ten zuiden van het Verbindingskanaal: Oosterpoort, Helpman, Rivierenbuurt, Herewegbuurt, Zeeheldenbuurt, Badstratenbuurt, Grunobuurt, Laanhuizen, Corpus en Hoorn, De Wijert, De Wijert Zuid, Hoornsemeer, Hoornsepark, Coendersborg, Villabuurt en de Piccardthof.

Het stadsdeel Zuid is een zeer gevarieerd stadsdeel met zowel vooroorlogse als naoorlogse wijken. Naast privé woningbezit kent het stadsdeel ook concentraties van corporatief vastgoed in De Wijert, Rivierenbuurt, Grunobuurt, Corpus den Hoorn en Hoornsemeer. Studentenpopulaties treffen we vooral in de wijken die het dichtst bij de Binnenstad liggen. Ouderen, gezinnen en alleenstaanden zijn verdeeld over de wijken. In het stadsdeel zijn een aantal grote en middelgrote projecten (Herewegviaduct) gaande en aanstaande waarvan de gevolgen betekenis hebben voor het stadsdeel en de wijken. Er zijn voor drie aandachtgebieden perspectieven vastgesteld: Grunobuurt, De Wijert en Corpus den Hoorn.

Analyse en Ontwikkelingen

Hoornsemeer is een wijk met uitstraling door haar ligging aan het water, maar er zijn signalen van sociale achterstanden en sleetsheid in de openbare ruimte. De voortgang van de woningbouw in de Grunobuurt staat ook onder invloed van de stagnerende woningmarkt.

Doelen

Wat willen we bereiken

Aanvullend op onze algemene doelen leggen we in 2013 accenten op:

- Leefbaarheid in de Rivierenbuurt/Herewegbuurt vergroten;
- Een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving in De Wijert;
- Een vensterschool op de Semmelweisslocatie;
- Een verkeersveilige Zeeheldenbuurt;
- Een aantrekkelijk Allendeplein;
- Een gezond ondernemersklimaat;
- Een veilig stadsdeel.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen?

I *Gepland en begroot in programma's*

- De A7 wordt vernieuwd en heeft grote betekenis voor de Laan Corpus den Hoorn als entree naar het zuidelijk stadsdeel;
- In het programma Verkeer zijn grote projecten (ontwikkeling stationsgebied, de zuidelijke ringweg en de vervanging van het Herewegviaduct) in ontwikkeling rondom de Rivierenbuurt/Herewegbuurt;
- Inrichting van het schoolplein en een verkeersveilige omgeving van de Semmelweisslocatie;
- In afstemming met bewoners en politie de verkeersveiligheid in de Zeeheldenbuurt vergroten;
- We gaan samen met bewoners, ondernemers en andere partijen een plan maken voor een duurzame herinrichting van het Allendeplein;
- Versterken van de positie van ZZP-ers en bestrijding van leegstand van commercieel vastgoed in de wijk;

- Samen met het wijkteam NLA en de Vensterschool gaan we in 2013 de methodiek geschoolde zorg inzetten om het pedagogisch klimaat en het sociale systeem rondom zorgkinderen in Corpus den Hoorn, Hoornse wijken en De Wijert te versterken;

II Aanvullend vanuit het stadsdeelprogramma

- In 2013 zal het wijkperspectief voor de Rivierenbuurt/ Herewegbuurt aan uw raad worden voorgelegd. Aanvullend maken wij een uitvoeringsplan op basis van dit wijkperspectief voor de Rivierenbuurt/Herewegbuurt;
- We maken een eerste verkenning van een door de markt gedeelde visie op de stadsentree Laan Corpus den Hoorn;
- Begin 2013 zal er een projectofferte wijkvernieuwing De Wijert aangeboden worden aan uw raad;
- In het Stadspark bouwen we voor jong en oud een beweegparcours en op een nader te bepalen locatie leggen we een beweegtuintuin voor ouderen aan. We doen dit samen met marktpartijen;
- We geven daar waar nodig extra impuls aan de verbetering van de (verkeers)veiligheid en in de openbare ruimte in het stadsdeel.

NOORDDIJK

Het stadsdeel Noorddijk bestaat uit de grote wijken Beijum en Lewenborg met elk circa 13.000 inwoners en de kleinere wijken Noorderhoogebrug, de Hunze/Van Starckenborgh, Oosterhoogebrug/Ulgersmaborg, Ruischerbrug/Ruischerwaard, de Meerdorpen, en de Woonschepenhaven. Zowel de oude als de grote nieuwbouwwijken uit de jaren '70 en '80 hebben een dorps karakter. In Noorddijk wonen relatief veel gezinnen. Dat betekent dat in deze wijken het perspectief voor de jeugd en opvoeden centraal staat. Daarbij horen voorzieningen zoals buurthuizen, speeltuinen en kinderboerderijen. Een ander kenmerk van Noorddijk is dat relatief veel inwoners tot de kwetsbare doelgroepen behoren. We willen het voorzieningenniveau in de wijken voor deze bewoners op peil houden. Als derde thema werken we ook in Noorddijk aan een veilige, schone, onderhoudsvriendelijke woonomgeving waar bewoners zich verantwoordelijk voor voelen.

Analyse en ontwikkelingen

De jongerenoverlast in de wijken Beijum en Lewenborg is groot. Voor een deel van deze jongeren in Beijum geldt dat het aan perspectief ontbreekt op het gebied van scholing, werk en inkomen, of een dagbesteding. Uit onderzoek van bureau Intraval (2011) blijkt dat er in Noorddijk door jongeren relatief veel softdrugs wordt gebruikt.

Doelen

Wat willen we bereiken

Aanvullend op onze algemene doelen leggen we in 2013 accenten op:

- Minder overlast door jongeren, minder softdrugsgebruik;
- Jongeren zitten op school of zijn aan het werk;
- Woonomgeving en leefbaarheid Doornbosheerd verbeteren Doornbosheerd;
- Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor de eigen woonomgeving;
- Goede buurtvoorzieningen en effectieve samenwerking tussen de verschillende loketten van CJG en Stip.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen

Gepland en begroot in programma's

- Beijum/Lewenborg:
- Verminderen gebruik softdrugs;
- Jongeren perspectief bieden (zie Programma 10);
- Heerdenaanpak Beijum;
- Eigen verantwoordelijkheid bewoners bevorderen (zie Programma 9);
- Le Roy-gebied in Lewenborg op orde houden. Bewoners geven zelf vorm aan dit wijkpark, geven voorlichting en informatie, beheren en onderhouden dit gebied;
- Ontwikkelen buurtbeheersstructuur. In samenwerking met corporaties, bewoners en Werkpro wordt een plan gemaakt waarin zowel fysiek als sociaal buurtbeheer wordt uitgevoerd in Beijum en Lewenborg;
- Versterken winkelgebied Beijum west;
- Versterken winkelgebied Beijum oost;
- Afronden wijkvernieuwingsprogramma in Lewenborg onder andere de oude bibliotheek, Kombuis, de Aldi-locatie, en zwembadlocatie;
- Uitvoeren plan Vreedzame wijk in Lewenborg;
- Onderzoek seniorenwoningen Beijum. Onder de vlag van het Stip worden mogelijkheden onderzocht voor nieuwbouw van seniorenwoningen in Beijum en het uitvoeren van voldoende ouderenactiviteiten;
- Uitvoering interculturele projecten, onder meer voor Antillianen en het Project 'Ik ben er ook' Beijum: een integratieproject van buurtwelzijn;

- Plan van aanpak maken afstemming voorzieningen in de wijk;
- Ontwikkeling woonzorgcentrum in Oosterhoogebrug/Ulgersmaborg (zie Programma 8).

II Aanvullend vanuit het stadsdeelprogramma

- Verder blijven we in het stadsdeel Noorddijk in de overige wijken in 2013 betrokken bij:
- het aanpassen van de NoordZeebrug (Noorderhoogebrug/De Hunze van Starckenborgh);
- leefomgeving bij de ontwikkeling van de Tuinlandlocatie (De Hunze/van Starckenborgh).
- de herinrichting van de Woonschepenhaven;
- deelname in de communicatiegroep Meerstad; brug slaan tussen nieuwe bewoners Meerstad en bewoners Engelbert;
- (wijk)vernieuwing Doornbosheerd. Samen met De Huismeesters voeren we een deel fysieke- en een deel sociale wijkvernieuwing uit in de Doornbosheerd. Daarmee krijgt de leefomgeving en de leefbaarheid een impuls;
- integrale aanpak jongerenproblematiek. In samenwerking met de betrokken partijen zijn de overlast gevende jongeren in beeld gebracht. Zo nodig maken we een plan van aanpak.

NOORDWEST

Het stadsdeel Noordwest bevat 11 wijken waarvan 2 aandachtswijken te weten Selwerd en Paddepoel. In drie wijken is de wijkvernieuwing nagenoeg afgerond. Het merendeel van de woningen is naoorlogs. Het woningbestand in deze wijken is gemengd, koop en huur. In de nieuwe wijken Buitenhof, Gravenburg, De Held en Reitdiep is het merendeel koopwoningen. Voor Vinkhuizen, Paddepoel, Tuinwijk en Selwerd zijn wijkperspectieven opgesteld.

Analyse en ontwikkelingen

De afgelopen jaren zijn in Vinkhuizen, Paddepoel en Tuinwijk het woningbestand en de openbare ruimte ingrijpend vernieuwd.

Selwerd is aan het veranderen: de (oude) sociale structuur is broos geworden. Naast fysieke ingrepen vraagt de wijkaanpak dan ook om inspanningen op het sociale vlak. In Selwerd wordt momenteel samen met de corporaties in beeld gebracht welke inzet nodig is om de wijk zowel op fysiek als op sociaal gebied vitaal te houden. In Paddepoel en Vinkhuizen verschuift met de naderende voltooiing van de wijkvernieuwing de aandacht naar het sociale programma. Tuinwijk heeft met de renovatie een metamorfose ondergaan en zal zich met nog wat gerichte aandacht naar verwachting de komende jaren ontwikkelen tot een stabiele en zelfredzame wijk.

Doelen

Wat willen we bereiken

- Selwerd, vaststellen gedragen wijkvernieuwingsplan;
- Paddepoel: Integrale aanpak leefbaarheidsbevordering Paddepoel-Zuid;
- Vinkhuizen: Integrale aanpak leefbaarheidsbevordering Viunkhuizen-Zuid;
- Tuinwijk: borging resultaten wijkvernieuwing;
- Hoogkerk: in 2013 een gedragen visie voor het gebied vaststellen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen

I Gepland en begroot in programma's

Selwerd, Paddepoel en Vinkhuizen

- Realisatie van opleidingsmogelijkheden, stage- en werkplekken in deze wijken;
- Integrale aanpak Paddepoel Zuid en Vinkhuizen Zuid, gericht op het tegengaan van hardnekkige leefbaarheidsproblemen;
- Voortzetting en uitbreiding van het project Brugfiguren (zie Programma 3)

Tuinwijk

- In 2013 ronden we de wijkvernieuwing en renovatie in Tuinwijk af met aandacht voor het versterken van de economische potentie van de wijk en borging van de vooruitgang op het gebied van zorg, welzijn en sport, in het bijzonder voor de jeugd;
- Samen met bewoners willen we een vorm van bewonersbeheer ontwikkelen voor het opgeknapte Bessemoerpark. Voor de nieuwe buurtvoorziening in dit park zal samen met de twee aanliggende wijken (Paddepoel en Tuinwijk) een duurzame programmering worden ontwikkeld.

II Aanvullend vanuit het stadsdeelprogramma

Hoogkerk

In 2012 zijn wij samen met bewoners, ondernemers en andere betrokkenen begonnen met het opstellen van een visie voor Hoogkerk en aanliggende wijken. Wij verwachten deze medio 2013 af te ronden. De integrale gebiedsvisie Hoogkerk vormt een kader voor gewenste ontwikkelingen het voorkomen van ongewenste ontwikkelingen en beheer.

Selwerd

In 2013 willen wij de gemeentelijke opgaven voor het gebied in afstemming met de ingrepen van de corporaties in een gezamenlijke wijkontwikkelingsvisie samenbrengen.

De woningcorporaties ontwikkelen een woningbouwprogramma met een plan van aanpak dat erop gericht is de leefstijlconflicten in de wijk zoveel mogelijk te beperken. De gemeente zorgt voor een sociaal programma, gebaseerd op de analyse van de wijk en (aanvullend) inrichting en beheer.

DUURZAAMHEID

Doelen	<p>Wat willen we bereiken</p> <p>De focus van ons duurzaamheidsbeleid ligt op het maken van meters met duurzame energie en met energiebesparing. In het Masterplan Groningen Energieneutraal en het daarbij behorende uitvoeringsprogramma Groningen Geeft Energie richten wij ons op een energieneutrale stad in 2035 en 'halverwege in 2025'. Daarvoor is in deze collegeperiode een budget van 6 miljoen euro beschikbaar.</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor</p> <p>In de tussentijdse evaluatie van ons collegeprogramma hebben we geconstateerd dat we goed op gang zijn gekomen met de uitvoering van het energieprogramma, mede door een flinke uitbreiding in de ambtelijke inzet. Toch kunnen we nog nauwelijks een oordeel vellen over de mate van doelbereiking. Omdat het om een zeer lange termijn planning gaat en het resultaat sterk afhankelijk is van de inspanningen van maatschappelijke partners, waar we als gemeente vooral een faciliterende rol hebben gekozen. Ook beseffen we dat de gestelde doelen een majeure opgave vormen met investeringen die in dezelfde orde lopen als de grote infrastructuurprojecten. Deze investeringen worden voor een belangrijk deel niet door de gemeente zelf gedaan.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we in 2013 doen</p> <p>We willen vanaf 2013 met tussendoelstellingen per vijf jaar gaan werken en daarop samen met partners sturen en de resultaten monitoren. Ook zullen we bezien of de gekozen strategie (vooral faciliteren) aangevuld moet worden. We willen het bestuurlijke netwerk beter benutten en beter aansluiten bij de economische topsectoren. Het maken van meters met duurzame energie en met energiebesparing beogen we vooral met het specifieke energieprogramma te bereiken. Het energiebeleid en het overige duurzaamheidsbeleid willen we beter inbedden in alle gemeentelijke programma's. Dat betekent dat per programma de duurzaamheidsdoelen concreet (in een kader) zijn aangegeven. Waar mogelijk zijn de externe partners vermeld die hieraan zijn verbonden.</p> <p>Hieronder geven we aan hoe we ervoor staan met de onderdelen van het energieprogramma en het overige duurzaamheidsbeleid en wat we daarmee willen bereiken. In de programma's zijn de specifieke activiteiten en te behalen resultaten opgenomen.</p> <p>I. Het energieprogramma Groningen Geeft Energie. Het programma kent de pijlers Warmte, Biomassa, Zon, Wind, Besparen en Kennis & Innovatie. In het Masterplan Groningen Energieneutraal hebben we een bijdrage aan het einddoel toegekend voor elk van deze sporen, op basis van een ingeschat potentieel.</p> <p>Warmte (bijdrage 15%)</p>
Analyse	<p>Hoe staan we ervoor</p> <p>De warmtevisie en de visie op de ondergrond zijn gereed. Mede dankzij deze visies en strategie kunnen we snelheid gaan maken met het spoor warmte. Dit krijgt zijn beslag in projecten waarbij Warmte-Koude-Opslag (WKO) en/of restwarmte worden benut. Daarnaast wordt het spoor geothermie verder uitgewerkt.</p>
Activiteiten	<p>Wat gaan we hiervoor doen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We zullen warmteprojecten koppelen aan nieuwe gebiedsontwikkeling, maar ook aan bestaande woningbouw; ▪ Bij het Europapark zoeken we op basis van een energievisie partijen die het gebied verder ontwikkelen; ▪ Bij het Forum nemen we een go/no go besluit over het warmtesysteem voor de Grote Markt en een bijbehorende organisatievorm voor dit (WKO)systeem; ▪ Voor zes andere gebieden stellen we masterplannen op voor de toepassing van WKO-systemen, waaronder enkele dynamo's uit de structuurvisie; ▪ De AmvB Bodemenergie treedt in werking. Op grond hiervan gaan we regie voeren op warmte-koude-opslagsystemen; ▪ We gaan regievoering op geothermie uitwerken en we vragen een winningsvergunning aan op grond van de Mijnbouwwet. We voeren daartoe een nader geologisch onderzoek uit; ▪ We hopen een besluit te kunnen nemen over het eerste grote restwarmteproject, dat van het UMCG. Voor de Suikernunie zal een studie worden uitgevoerd naar benutting van restwarmte in kader van gebiedsvisies, eventueel samen met het warmtenet Noord-West;

- Van het warmtenet Noord-West zal een eerste deel in bedrijf genomen kunnen worden. Het gaat om warmte afkomstig van een door Essent te bouwen warmtekrachtcentrale (WKK) op het Zernike-terrein;
- We onderzoeken hoe gebiedsontwikkeling kan worden gefaciliteerd. Door gebieden (mede) als energielandschappen te ontwikkelen;
- We onderzoeken benuttingsopties voor restwarmte van de NAM-locatie Meerstad Noord;
- We onderzoeken de potentie van circa 600 restwarmtebronnen in de stad, mede tegen de achtergrond van nieuwe Europese regelgeving waardoor warmte niet meer mag worden geloosd.
- We onderzoeken hoe belemmeringen van warmtetoepassing kunnen worden opgeheven. Zoals bijv. bouwvergunningen voor kleine technische bouwwerken;
- We onderzoeken hoe bij het aanbestedingsbeleid warmtesystemen standaard kunnen worden opgenomen;
- We nemen het warmtebeleid mee in de opstelling van de nieuwe structuurvisie;
- We onderzoeken of de gemeente aandelen kan nemen in warmte-infrastructuur (vergelijkbaar met glasvezelinfrastructuur).

Biomassa (bijdrage 20%)

Analyse

Hoe staan we ervoor

Door Attero wordt jaarlijks al circa 5 miljoen m³ groen gas geproduceerd in Groningen. Hier zal spoedig een capaciteit van 10 miljoen m³ bij komen van Suikerunie. Naar aanleiding van de motie “Impulsen voor Groen Gas” is een scan gemaakt naar de mogelijkheden van nog verdere vergroting van de groen gas productie in Groningen. We hebben onderzoek verricht naar benutting van de biomassastromen die vrijkomen binnen het gemeentelijk groenbeheer. We hebben een studie gedaan naar een Energielandschap Meerstad en daarbinnen de mogelijkheden van biomassateelt. We hebben een conferentie (mee)georganiseerd over ‘oogstbaar landschap’. Op de korte termijn zal een pilotproject starten met een kleinschalige biomassa-oven bij Kardinge. Deze levert ervaring op voor opschaling en toepassing bij andere sportaccommodaties, zoals mogelijk de Papiermolen.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen

- We stellen een visie groene grondstoffen op naar analogie van de warmtevisie: de ‘biobased economy’ toegepast op Groningen;
- We stellen een implementatieplan op voor benutting van biomassa uit gemeentelijk groenbeheer, inclusief een visie op ‘oogstbaar landschap’ voor onbenutte en tijdelijk te benutten terreinen in de gemeente;
- We werken aan uitbreiding van (droog)vergisting van grasachtige biomassastromen;
- We werken mee aan een onderzoek naar bioraffinage op de locatie Stainkoel’n, samen met Attero.
- In samenwerking met Energy Valley voeren we een pilotproject vergassing uit. Hierbij gaat het om technologieontwikkeling;
- Met Suikerunie bouwen we de biomassatoepassing verder uit (visie en strategie);
- Naast de biomassavisie stellen we tevens een bredere visie op voor benutting van al het stedelijk afval. Daarin wordt de vraag beantwoord in welke mate de stad grondstof- en energieproducent kan zijn uit het eigen afval. In de visie worden alle afvalstromen betrokken, inclusief slib van rioolwaterzuivering Garmerwolde. In de visie wordt ook de gemeentelijke positie in Attero betrokken. De visie heeft tevens tot doel de kosten van verwerking van afvalstoffen ook in de toekomst laag te houden.

Zon (bijdrage 11%)

Analyse

Hoe staan we ervoor

Begin 2012 zijn 18 gemeentelijke daken voorzien van zonnepanelen. Medio 2012 is gestart met het onderzoeken van de verdere uitrol naar nog eens 40-60 gemeentelijke daken. In 2011 is een Green Deal afgesloten met het Rijk waardoor de gemeente Groningen in staat gesteld zal worden om zonnepanelen bij particuliere woning-eigenaren voor te financieren. De uitvoering van deze Green Deal loopt echter niet voorspoedig. De benodigde aanpassing van wet- en regelgeving om het beoogde experiment met de afbetalingsregeling via een gemeentelijke inning stuit op bezwaren van het Rijk. Er is een onderzoek uitgevoerd naar (onder andere) de rol van zon in een energielandschap voor Meerstad. Grunneger Power is in april 2012 gelanceerd als coöperatieve vereniging die particulieren ondersteunt in het plaatsen van zonnepanelen, zelf actief zonne-energie projecten aanjaagt en nu ook als leverancier van energie van start is gegaan. Grunneger Power maakt een voorspoedige groei mee.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen

- We plaatsen zonnepanelen op 60 gemeentelijke daken, waaronder “icoonprojecten” zoals Kardinge, Martiniplaza of Euroborg;
- Uitrollen project zonnepanelen op particuliere daken (alsnog uitvoeren Green Deal).

- Uitvoeren pilot salderen bij te realiseren collectieve Photo-Voltaic (PV)-installaties (samen met andere grote gemeenten in de Energy Valley regio);
- Voorbereiden van projecten “zonneweides” op bijvoorbeeld Woltjerspoor, Zernike, Verenigingen van Eigenaren, Meerstad-Noord (energielandschap);
- Het opnemen van zon in gebiedsvisies, de nieuwe structuurvisie en het MUST;
- Onderzoeken haalbaarheid van zon (samen met wind en biomassa) op locaties voor tijdelijk gebruik. Hierbij worden zeven terreinen in beeld gebracht;
- We willen verder Grunneger Power in positie brengen om als lokaal duurzaam energiebedrijf de vleugels uit te slaan;
- We willen bekijken waar in onze vergunningverlening aanpassingen nodig zijn met het oog op het vergroten van kansen voor zonne-energie;
- We promoten PV-projecten op bedrijfspanen, waarbij we als gemeente de rol van ontzorgers hebben. Hierbij proberen we door het samenbrengen van initiatieven een schaalvoordeel te bereiken. We werken daarbij samen met externe partijen, zoals Enexis, KEMA en Grunneger Power.

Wind (bijdrage 16%)

Analyse **Hoe staan we ervoor**
 Substantiële ontwikkelingen binnen onze gemeentegrenzen worden vooralsnog tegengehouden door bepalingen in de Provinciale Omgevingsverordening met betrekking tot grotere windturbines. We hebben de afgelopen jaren verkennende studies uitgevoerd naar locaties voor windturbines die geschikt zouden zijn indien het provinciale beleid wordt gewijzigd. We hebben daarnaast ook studie gemaakt naar opties voor kleinschaliger windenergie.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen**

- We werken mee aan het onderzoeken van de mogelijkheden voor modernisering van het windmolenpark Meerstad (Harkstede);
- We werken uit welke potentie voor windenergie mogelijk is in enkele energielandschappen;
- We verkennen de opties voor kleinschalige windenergie als onderdeel van gebiedsgerichte energievisies en gaan na in hoeverre dit rendabel is. Enkele kleine windmolens zijn intussen gerealiseerd op Zernike;
- We verkennen de opties voor windenergie op Kranenburg Zuid (provincie Drenthe) en op de Stainkoel'n, waarbij we gebruik willen maken van de aanwezige hoogte van deze stortplaats.

Besparen (bijdrage 37%)

Analyse **Hoe staan we ervoor**
 We zetten in op de particuliere woningvoorraad, het bedrijfsleven en onze eigen gemeentelijke gebouwen. Met alle drie zijn we in 2012 op gang gekomen, maar er is nog een lange weg te gaan. Voor de aanpak van gemeentelijke gebouwen is een businesscase voor een Energy Service Company (ESCO) gemeentelijk kernvastgoed opgesteld en is een directeur aangesteld. Daarnaast zoeken we naar nog andere invalshoeken voor het thema besparen.

Activiteiten **Wat gaan we hiervoor doen**

- Voor de particuliere woningvoorraad zetten we het “Energiebesparingsplatform”;
- Energiebesparing bij bedrijven via de campagne ‘Clean Groningen’. We verwachten in 2013 bij 50 bedrijven het energieverbruik te beperken en deze bedrijven te activeren tot verduurzaming;
- We voeren een doelgroepenbeleid voor grootverbruikers en specifieke bedrijfstakken. Daarbij sluiten we convenanten met sectoren. We zetten het project ‘energiebesparing in de zorg’ voort. Dit geldt eveneens voor afspraken met banken, verzekeringsbedrijven, hogescholen en de universiteit;
- We starten het project Energiebesparing in de ICT-datacenters;
- We zetten lopende projecten voort: “Open deuren”, afdekkingen koelingen supermarkten, de milieumonitor bij metaalbedrijven, de green key bij hotels en congreslocaties en de subsidieregeling energiescans;
- In 2013 start de ESCO aanpak voor gemeentelijke gebouwen;
- Nieuwe invalshoeken: we zullen in 2013 een architectuurprijsvraag voor de bestaande bouw organiseren. In een competitie wordt voor een concrete wijk in de stad een plan opgesteld om deze zeer energiezuinig te maken;
- We starten een campagne sluipverbruik: we zetten 100 Energiewatchers in voor een bewustwordingscampagne. Deze apparaatjes worden uitgegeven via openbare bibliotheken.

Kennis en innovatie

Aan dit spoor hebben we geen procentuele bijdrage toegekend voor het bereiken van de energieneutrale stad. De activiteiten zijn vooral voorwaarden scheppend voor het klimaatbeleid. Verder geeft dit mede invulling aan ons doel om het energiebeleid ook in economische zin voor onze stad betekenis te geven.

Activiteiten

Wat gaan we hiervoor doen

- We geven uitvoering aan het werkplan 2013 van Stichting Energy Valley. Van 2012 tot 2015 richt Energy Valley zich op de thema's: biobased economy, power hub, smart energy systems, groen gas rotonde en Energy Academy;
- We faciliteren twee innovatiecontracten op het gebied van de topsector energie;
- We stimuleren "energieke MKB-ers" en we voeren gerichte acquisitieacties uit;
- We gaan door met de energiecampus Zernike, met het faciliteren van smart grid initiatieven, evenzo met het valoriseren van energiekennis via het centrum voor valorisatieonderzoek;
- In 2013 organiseren we een evenement om een Lokaal Duurzaam EnergieBedrijf (LDEB) op te zetten.

II. Duurzaamheid regulier beleid

Doelen

Wat willen we bereiken?

De hierboven beschreven activiteiten binnen het energieprogramma vormen de kern van het duurzaamheidsbeleid van onze gemeente. In het collegeprogramma hebben we aangegeven dat duurzaamheid daarnaast te maken heeft met het gebruik van grondstoffen, met de inrichting en de kwaliteit van de leefomgeving, met hoe we ons verplaatsen en ook met hoe onze keuzes uitpakken voor mensen elders in de wereld. Het gaat dan om de gezondheid en het welbevinden van de stadjes, schone lucht, rust, ecologische kwaliteit en biodiversiteit. Ook het produceren van voedsel krijgt daarbij steeds meer aandacht. In de verschillende programma's is hieraan aandacht gegeven.

Activiteiten

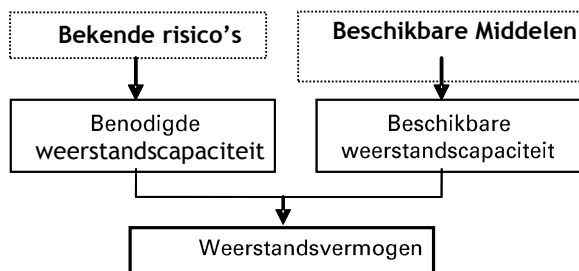
Wat gaan we hiervoor doen

- Grondstoffen: in het programma Economie en Werkgelegenheid voeren we pilotprojecten uit om kringlopen te sluiten. Ook bij vergunningverlening en handhaving (het stimulerende spoor) wordt dit thema meegenomen. In het deelprogramma Afvalinzameling en -verwerking is opgenomen dat het percentage nuttig hergebruik van afvalstoffen verder zal stijgen;
- Leefomgevingskwaliteit: dit krijgt aandacht bij vergunningverlening en handhaving (uitvoering Wet milieubeheer), bij ruimtelijke planontwikkeling en aanleg van verkeersinfrastructuur (zoals het in acht nemen van normen voor geluidhinder). In een actieplan wegverkeerslawaaï worden in 2013 maatregelen tegen zowel geluidsoverlast als luchtverontreiniging opgenomen. Ook het ecologisch groen- en waterbeheer is een belangrijke factor voor de leefomgeving en is tevens relevant voor de biodiversiteit;
- Bij leefomgevingskwaliteit zijn ook gezondheidsaspecten in het geding. Dit is eveneens een primair doel bij het streven naar frisse en duurzame scholen;
- Het nemen van verantwoordelijkheid voor effecten elders in de wereld geldt allereerst voor het energieprogramma. Klimaatverandering treft nu al vooral de armere landen. Ook geldt die verantwoordelijkheid voor neveneffecten van het mondiale energiebeleid zoals oprijving van voedselprijzen en verlies van biodiversiteit. Ook geven onze Fair Trade inspanningen inhoud aan die verantwoordelijkheid. Het streven naar biodiversiteit in eigen stad, het vergroten van bewustzijn door natuur- en duurzaamheidseducatie, het anders telen van voedsel, het inkopen van producten door de gemeente (inclusief gecertificeerd hout) kunnen eveneens in dat licht worden gezien;
- We kijken kritisch naar het reguliere beleid om resultaten mogelijk te maken die aanvullend zijn op het energieprogramma. De uitvoering van de warmtevisie die in 2012 is vastgesteld zal bijvoorbeeld sterk zijn beslag moeten krijgen in alle vormen van gebiedsontwikkeling. Bij voorkeur moet aan elke gebiedsontwikkeling een energieconcept ten grondslag liggen. Dit betekent ook een opgave in de dialoog met ontwikkelende partijen. Binnen het programma verkeer zal in 2013 een oriëntatie plaatsvinden naar versterking van elektrisch vervoer, zowel voor auto's als voor tweewielige voertuigen.

WEERSTANDSVERMOGEN

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken lopen wij risico's. Om de mogelijke financiële effecten van deze risico's op te kunnen vangen, is het noodzakelijk over voldoende weerstandsvermogen te beschikken. Deze paragraaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de risico's van de gemeente Groningen zoals bekend bij de opstelling van de begroting. Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om de risico's op te vangen zonder dat het beleid moet worden gewijzigd, dus zonder schadelijke gevolgen voor andere projecten en taken.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde weerstandscapaciteit - de ingeschatte risico's - en de beschikbare weerstandscapaciteit - de middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen. In schema is dit als volgt weergegeven:

Onderdeel 1 Berekening weerstandsvermogen

In de Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2011 is de methodiek en de berekeningswijze van de afzonderlijke delen van het weerstandsvermogen vastgelegd. In deze kadernota is een verfijnde risicoboxenmethode met betrekking tot de risico's in de grondexploitaties opgenomen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van bandbreedtes bij de inschatting van de risico's waardoor deze nauwkeuriger geschat kunnen worden.

De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit drukken wij uit in een ratio.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Groningen nastreeft. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel.

Waardering	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Tabel uit Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2011

Voor de lange termijn streven wij ernaar dat het beschikbare weerstandsvermogen ten minste gelijk is aan het benodigde weerstandsvermogen (1,0). Voor de korte termijn willen we een score van 80% realiseren. Dit staat gelijk aan een score van 0,8.

In deze begroting vergelijken we het weerstandsvermogen 2013 met het weerstandsvermogen uit de rekening 2011.

	Begroting 2013	Rekening 2011
Weerstandscapaciteit		
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	188.372	192.672
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	82.762	83.903
Ratio weerstandsvermogen	0,44	0,44
Weerstandsvermogen B - A	-105.611	-108.770

De ratio van het weerstandsvermogen is 0,44. Daarmee hebben we de waardering F en dat is ruim onvoldoende. Om een score van 1,0 te realiseren is een aanvulling van 105,6 miljoen euro nodig. Voor een score van 0,8 is de benodigde aanvulling 67,9 miljoen euro.

Hierbij is nog geen rekening gehouden met een risico als gevolg van de Rijksbezuinigingen. Met betrekking tot nieuwe Rijksbezuinigingen verwachten we dat deze gefaseerd vanaf 2014 effect zullen hebben op de gemeentebegroting. We kunnen hiervan op dit moment nog geen goede inschatting maken. We nemen houden daarom in het weerstandsvermogen rekening met een effect van 10 miljoen euro.

Door de toevoeging van dit risico stijgt de benodigde weerstandscapaciteit vanaf 2014 met 10 miljoen euro. Om de ratio van 0,8 in 2014 te realiseren moeten we 77,9 miljoen euro aan onze reserves toevoegen.

Ten opzichte van de rekening 2011 is het weerstandsvermogen licht verbeterd. Dit wordt met name veroorzaakt door een afname van de benodigde weerstandscapaciteit met 4,3 miljoen euro (exclusief het risico Rijksbezuinigingen). De beschikbare weerstandscapaciteit is 1,1 miljoen euro lager dan bij de rekening 2011.

In de volgende paragrafen lichten we de afwijkingen in de risico's en reserves nader toe.

Bij het bepalen van het weerstandsvermogen houden we rekening met lopende projecten, waar uw raad een besluit over heeft genomen en waar een krediet voor is vastgesteld. Achterliggende gedachte is dat we bij nieuwe projecten risico's kunnen vermijden door het project niet uit te voeren. In het kader van de aanscherping van het risicomangement anticiperen we bij de berekening van het weerstandsvermogen wel op de effecten van nieuwe (grote) projecten op het weerstandsvermogen.

Het project Zuidelijke Ringweg verkeert in de planfase. Het risico van de Zuidelijke Ringweg is op dit moment nog niet goed in te schatten. Bij de risico inschatting zullen we op basis van ervaringen met soortgelijke projecten een inschatting gaan maken van de kosten die ten laste van de gemeente zullen komen.

Het risicoprofiel van de gemeente Groningen blijft de komende periode hoog. Op alle terreinen zijn de gevolgen van de crisis merkbaar. Zo hebben we inmiddels voorzieningen moeten treffen voor het achterblijven van de uitgifte van gronden bij bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Onduidelijk is hoe lang de recessie doorgaat en welke nieuwe effecten er nog op ons afkomen. Bij de uitvoering van de bezuinigingstaakstelling hebben we te maken met het risico dat maatregelen niet of vertraagd gerealiseerd worden. We hebben het risico hiervan verhoogd.

Voor de lange termijn streven wij ernaar dat het beschikbare weerstandsvermogen ten minste gelijk is aan het benodigde weerstandsvermogen (1,0). Voor de korte termijn realiseren we een score van 80%. Dit staat gelijk aan een score van 0,8.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door:

- de verwachte impact van de aanwezige risico's;
- de gewenste mate van zekerheid dat de risico's kunnen worden opgevangen;
- de mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt.

De risico's zijn geïnventariseerd en de omvang van het risico (bedrag in euro's) is geschat. Bij het inschatten van risico's gewerkt wordt met bandbreedtes (intervallen). Door het hanteren van intervallen kan de omvang van het risico (bedrag in euro's) scherper worden aangegeven. Het risico wordt in euro's aangegeven in vier intervallen, per interval wordt een kans aangegeven. Deze

inschatting geeft aan wat de kans is dat het risicobedrag binnen het interval valt. Vervolgens is een schatting gemaakt van de kans van optreden van het risico.
De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag.

De risico's van de grondexploitatie worden volgens de risicoboxenmethode berekend en integraal in de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen. Binnen de risicoboxenmethode is een verfijning aangebracht met betrekking tot aanbestedingsrisico's, grondprijzenrisico's, boekwaarden en alternatieven binnen een project. Zie hiervoor de Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement in 2011.

Omdat de kans klein is dat als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt, corrigeren we de totaaltelling met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Risico's (x 1,000 Euro)	Schatting (i)	
	Inc.	Struc
1. Grondexploitatie	61.400	
2. Meerstad	93.000	
3. Lening Euroborg	2.225	
4. Verkeer en vervoerprojecten	2.950	
5. Bodemsanering	1.079	
6. BUIG	3.500	
7. TCN/SIG	6.150	
8. Terugvordering reïntegratietrajecten	544	
9. Groot onderhoud	400	
10. Bezuinigingen	5.625	2.100
11. Parkeerbedrijf		1.050
12. Wmo		450
13. Bedrijfsrisico werkmaatschappijen OCSW		438
14. Bedrijfsvoering iederz		400
15. Subsidie risico iederz		275
16. Overige risico's	21.702	652
Totale risico's	198.575	5.365
Structureel maal factor 2		10.729
Waarschijnlijkheidsfactor 90%	178.716	9.654
Benodigde weerstandscapaciteit (afgerond)		171.617
benodigde weerstandscapaciteit		188.372
beschikbare weerstandscapaciteit		82.948
Ratio weerstandscapaciteit		44%

De benodigde weerstandscapaciteit is 188,4 miljoen euro en neemt ten opzichte van de risico's in de rekening 2011 af met 4,3 miljoen euro.

De benodigde weerstandscapaciteit is 4,3 miljoen euro lager dan bij de rekening 2011.

De belangrijkste onderdelen van deze daling worden hieronder genoemd. De specifieke toelichting wordt bij de uitwerking van de afzonderlijke risico's gegeven.

- Door het vormen van de verliesvoorziening daalt de benodigde weerstandscapaciteit voor uitleg- en ontwikkellocaties met 8,6 miljoen euro.
- Het vervallen risico ten aanzien van de doorbetalingsregeling voor het bijzonder onderwijs zorgt voor een verlaging van de benodigde weerstandscapaciteit met 6,8 miljoen euro.
- Het risico ten aanzien van de Damsterdiepgarage is eveneens vervallen waardoor 2,7 miljoen euro minder weerstandscapaciteit benodigd is.
- Samen met de accountant is het risico Euroborg beoordeeld. Dit leidt tot een lagere benodigde weerstandscapaciteit van 3,6 miljoen euro.
- Het vervallen risico frictiekosten Regionale uitvoeringsdienst leidt tot een verlaging van de benodigde weerstandscapaciteit met 1 miljoen euro.
- Het risico dat niet alle bezuinigingsmaatregelen van in totaal 45 miljoen euro volledig en in het gewenste tempo worden gerealiseerd is verhoogd met 3,4 miljoen euro.

- Het risico TCN/SIG is verhoogd met 1,5 miljoen euro vanwege de onstabiele financiële situatie TCN/SIG.
- Door het toevoegen van het risico verhalen kosten grote projecten op derden wordt het benodigde weerstandsvermogen verhoogd met 15,5 miljoen euro.
- Het restant betreft een verlaging van de benodigde weerstandscapaciteit van 2 miljoen euro en wordt veroorzaakt door verschillende kleinere afwijkingen ten opzichte van de rekening 2011.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is het totaal aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente kan beschikken om eventueel optredende niet begrote kosten af te dekken, zonder invloed op de uitvoering van taken.

De middelen die we tot de tot de beschikbare weerstandscapaciteit rekenen, zijn:

- Algemene Egalisatiereserve van het concern;
- Egalisatiereserves van de diensten;
- Bestemmingsreserves, waarvan de besteding door de raad kan worden gewijzigd;
- Post Onvoorzien in de begroting;

Stille reserves.

Vrij aanwendbare (bestemmings-) reserves (x 1,000 Euro)	
1. Algemene Egalisatie Reserve (AER)	18
2. Dienstegalisatiereserves	2.880
3. Grondexploitatie en grondbank	4.065
4. Bodemsanering	3.907
5. Stimuleringsfonds VHV	8.954
6. Stille reserve (aandelen Enexis)	35.000
7. Martiniplaza	5.216
8. Kunst CBK	2.321
9. Overige reserves	20.401
Beschikbare weerstandscapaciteit	82.762

De beschikbare weerstandscapaciteit is 82,8 miljoen euro. Dit is 1,1 miljoen euro lager dan in de rekening 2011.

Bij de vaststelling van deze kadernota is besloten om tweejaarlijks de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit te vergelijken met de uitkomsten van de Monte Carlo Risicosimulatie. Deze uitwerking geven wij verderop in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Risicosimulatie

De gemeente Groningen past tweejaarlijks de Monte Carlo simulatie toe om de berekening van het weerstandsvermogen vanuit een ander perspectief te toetsen. De uitkomst van de Monte Carlo simulatie is dat de gemeente Groningen een weerstandscapaciteit nodig heeft die 5% hoger is dan de berekende benodigde weerstandscapaciteit in de Groninger methode. Het verschil tussen beide methoden wordt verklaard doordat de Groninger methode uitgaat van de gemiddelde verwachte impact per risico, terwijl de Monte Carlo simulatie tevens rekening houdt met de maximale en minimale impact van een risico. De uitkomst geeft geen aanleiding om de Groninger methode te herzien. Wel zal gekeken worden of een aanscherping in de systematiek gewenst is.

De simulatie is medio september 2012 uitgevoerd. Dit betekent dat bij de risicosimulatie uitgegaan is van de contouren van de begroting op dat moment.

Risico's

De belangrijkste risico's zijn in de eerder tabel al weergegeven. Hieronder worden deze en andere majeure risico's evenals de politiek relevante risico's weergegeven en toegelicht. Tenslotte worden ook nog de voor het weerstandsvermogen relevante ontwikkelingen benoemd.

Overzicht risico's begroting 2013

Dienst

Bestuursdienst

	Gemeentefonds
Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	<p>De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de rijksbegroting. Deze 'normeringssystematiek' is vanaf 2012 weer in werking gesteld.</p> <p>In de huidige raming van de hoogte van de algemene uitkering zijn de laatste ontwikkelingen meegenomen die zijn afgesproken in het Begrotingsakkoord 2013 (het 'Lenteakkoord').</p> <p>Gemeenten worden gewaarschuwd rekening te houden met mogelijke extra bezuiningsmaatregelen van een nieuw kabinet. Op 15 juni 2012 is het advies van de 'Studiegroep begrotingsruimte' verschenen. De belangrijkste conclusie van deze studiegroep is dat voor gezonde overheidsfinanciën het noodzakelijk is in de periode tot 2017 een extra pakket van saldoverbeterende maatregelen te treffen van 20 miljard euro. Ook in de Miljoenennota 2013 wordt aangegeven dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om de overheidsfinanciën op orde te krijgen. We verwachten dat de nieuwe Rijksbezuinigingen vanaf 2014 effect op ons hebben.</p> <p>Hoe groot de omvang van dit aanvullende bezuiningspakket zal zijn en hoe deze doorwerkt naar het gemeentefonds is op dit moment moeilijk in te schatten. Dit hangt af van de maatregelen die het kabinet treft. We houden rekening met een risico van 10 miljoen euro structureel in 2014 dat oploopt naar 20 miljoen euro vanaf 2015.</p> <p>Het Rijk heeft besloten de herijking van het gemeentefonds met een jaar uit te stellen tot 2014. Op dit moment valt nog niet aan te geven wat de (financiële) herverdeel-effecten hiervan zullen zijn. De aanpassing van de definitie van de verdeelmaatstaf 'wooneenheden' is ook uitgesteld tot 2014. Deze aanpassing wordt gekoppeld aan de herverdeling van het gemeentefonds. Meer informatie over deze ontwikkelingen wordt bekend gemaakt eind 2012/ begin 2013.</p>
Risico bedrag	Voor de aanvullende Rijksbezuinigingen gaan we uit van een bedrag van 10 miljoen euro in 2014 dat oploopt tot 20 miljoen vanaf 2015. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 14 miljoen euro (naar boven of naar beneden), waarbij de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel.
Kans	Het risico van aanvullende Rijksbezuinigingen schatten we in op 100%. Voor het overige gaan we er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Eerste signaleringsdatum	1995 en 2012
Actie	Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.

Gemeentefonds	
Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien / 15.1
Omschrijving	<p>De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de rijksbegroting. Deze 'normeringssystematiek' is vanaf 2012 weer in werking gesteld.</p> <p>In de huidige raming van de hoogte van de algemene uitkering zijn de laatste ontwikkelingen meegenomen die zijn afgesproken in het Begrotingsakkoord 2013 (het 'Lenteakkoord').</p> <p>Het Rijk heeft besloten de herijking van het gemeentefonds met een jaar uit te stellen tot 2014. Op dit moment valt nog niet aan te geven wat de (financiële) herverdeel-effecten hiervan zullen zijn. De aanpassing van de definitie van de verdeelmaatstaf 'wooneenheden' is ook uitgesteld tot 2014. Deze aanpassing wordt gekoppeld aan de herverdeling van het gemeentefonds. Meer informatie over deze ontwikkelingen wordt bekend gemaakt eind 2012/ begin 2013.</p>
Risico bedrag	De maximale omvang van het risico bedraagt 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 14 miljoen euro (naar boven of naar beneden), waarbij de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel.
Kans	Doordat we er vanuit gaan dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Eerste signaleringsdatum	1995
Actie	Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.

Pensioenen wethouders (APPA)	
Programma	College, raad en overig / 13.1
Omschrijving	<p>Met ingang van 2001 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de pensioenregeling van (oud-)wethouders. In 2007 is een pensioenverzekering voor de huidige en toekomstige wethouders afgesloten. Om de kosten van een pensioenverzekering te dekken is in de begroting 2007 een structureel budget van 0,3 miljoen euro opgenomen.</p> <p>De commissie Dijkstal heeft geadviseerd om een pensioenfonds in het leven te roepen voor alle oud-wethouders. Voordat het kabinet met een standpunt komt, moet in overleg met diverse landelijke organisaties worden overlegd. Al met al zal het nog wel een paar jaar duren voordat deze megaoperatie zijn beslag krijgt.</p> <p>Op dit moment zijn voldoende middelen beschikbaar om de pensioenlasten voor de komende jaren te dekken. In hoeverre dit bedrag afdoende is voor het mogelijk in te stellen landelijke pensioenfonds voor oud-wethouders, valt op dit moment niet te zeggen.</p>
Risico bedrag	1 miljoen euro, incidenteel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Begroting 2007
Actie	Binnen de begroting zijn structurele middelen beschikbaar voor APPA-pensioenen. Op het moment dat het landelijk pensioenfonds voor (oud-) wethouders wordt ingesteld, zal structureel geld worden omgezet worden in incidenteel geld. In de 2e helft van 2012 zal een nieuwe berekening worden uitgevoerd.

Vast personeel met tijdelijke dekking	
Programma	College, raad en overig / 13.1
Omschrijving	De afgelopen jaren zijn een aantal projectleiders door de Bestuursdienst aangenomen boven de formatieve sterkte. De projectleiders worden betaald uit incidentele middelen. Indien de incidentele financiering van de projectleiders wegvalt is er geen financiële dekking voor de salarislasten.
Risico bedrag	69 duizend euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Turap 2006-1 en begroting 2010
Actie	Door een aantal specifieke acties is het risico over 2013 kleiner geworden. Het gaat nog op drie personen waarvoor zal worden bekeken of zij op een formatieplaats incl. structurele financiële dekking kunnen worden geplaatst.

Niet halen bezuinigingen	
Programma	Diversen
Omschrijving	We hebben een bezuinigingspakket van 45 miljoen euro. We moeten er rekening mee houden dat we niet alle voorgenomen bezuinigingen volledig en in het gewenste tempo realiseren
Risico bedrag	4,2 miljoen euro, structureel 7,5 miljoen euro, incidenteel
Kans	50% 75%
Eerste signaleringsdatum	Begroting 2012
Actie	We sturen nauwgezet op de bezuinigingstaakstelling en rapporteren hierover via de kwartaalrapportages.

Verhalen kosten grote projecten op derden	
Programma	Diversen
Omschrijving	Bij de grote projecten hebben we kosten die we delen met externe partijen. De kans bestaat dat we deze kosten niet volledig kunnen verrekenen
Risico bedrag	23 miljoen euro incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Begroting 2013
Actie	In overleg treden met onze partners.

Dienst

Concern Treasury

Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	De renteveronderstellingen voor de begroting zijn gebaseerd op de in het voorjaar bij het meerjarenbeeld verwachte ontwikkeling van de rente. De werkelijke renteontwikkeling kan hoger of lager uitvallen. Een beperkte afwijking zal zich zeker voordoen. Mutaties in de rente hebben gevolgen voor het resultaat van de Concern Treasury zelf; Het risico op een netto voordelig resultaat is even groot als het risico op een netto nadelig resultaat.
Risico bedrag	Er worden in totaal drie renterisico's onderkend; het risico op herfinanciering, het risico op nieuw af te sluiten leningen, en het risico op mismatchbenutting. De renterisico's hebben een structureel karakter. De omvang is bepaald op 453 duizend euro.
Kans	0%
Eerste signaleringsdatum	Doorlopend
Actie	We hebben een rente egalisatie reserve waarmee schommelingen in het resultaat als gevolg van de renteontwikkeling opgevangen kunnen worden. De omvang van deze reserve is 1,75 miljoen euro.

Maximumtarief rijbewijzen	
Programma	Overig/ Burgerzaken
Omschrijving	De minister van Infrastructuur en Milieu heeft aangegeven dat de verschillen in de rijbewijstarieven te groot zijn. De minister stelt voor dat het rijbewijs maximaal 37,05 euro mag gaan kosten. Definitieve besluitvorming dient nog plaats te vinden. Deze verlaging zal een jaarlijkse inkomsten daling van circa 385 duizend euro tot gevolg hebben. De kans dat de maatregel wordt ingevoerd is zeer groot. Indien het tarief wordt gemaximeerd, bedraagt de geschatte inkomstenderving (afhankelijk van het aantal af te geven rijbewijzen) tussen de 350 duizend en 450 duizend euro. In verband met het demissionaire kabinet Rutte zal de invoering van de maximering van het rijbewijstarief naar verwachting vertraging oplopen.
Risico bedrag	387 duizend euro, structureel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Juni 2005
Actie	In afwachting van berichtgeving over nadere wet- en regelgeving over het maximale tarief voor rijbewijzen

Stoppen financiering OGGZ V&A	
Programma	Jeugd en onderwijs, integraal jeugdbeleid
Omschrijving	Vanuit de Hulpverleningsdienst werden medewerkers ingezet voor versterking OGGZ V&A (Vangnet & Advies) in de stad Groningen. Een beoogde verandering van de invulling leidt ertoe dat OCSW deze dienstverlening mogelijk vanaf 2013 niet meer af zal nemen. Door het wegvallen van deze taken ontstaan eventueel frictiekosten.
Risico bedrag	100 duizend euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Begroting 2013
Actie	We zoeken naar andere inzetmogelijkheden voor deze medewerkers.

WMO knelpunt begroting 2012

Programma	Welzijn, gezondheid en zorg
Omschrijving	In de begroting 2013 signaleren wij een risico in de exploitatie van de Wmo van 600 duizend euro. Dit risico ontstaat ondanks sturings- en bezuinigingsmaatregelen. Als gevolg van sturing op toekenningsbeleid (kanteling, verschuiving HH2 naar HH1) en eigen bijdrage beleid worden minder voorzieningen verstrekt. Ook sturen wij (vanwege een nieuw contract met de leverancier van hulpmiddelen) meer op depotverstrekkingen van hulpmiddelen. Met name het aantal burgers met huishoudelijke hulp blijft stijgen. Hierdoor ontstaat per saldo een risico van circa 600 duizend euro. Bijsturingsmaatregelen bestaan uit aanpassingen in de gehanteerde PGB tarieven en de aangeboden voorzieningen. Er liggen voorstellen die maatregelen betreffen op het gebied van huishoudelijke hulp. Voor deze aanpassingen van het voorzieningenniveau is bestuurlijke besluitvorming noodzakelijk. Voor 2013 moeten die passen binnen de huidige raamovereenkomst met de aanbieders.
Risico bedrag	600 duizend euro, structureel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Bij begroting 2013
Actie	In samenwerking met andere diensten binnen het sociale domein zijn / worden maatregelen voorbereid c.q. nader uitgewerkt.

Schots en Scheef	
Programma	Welzijn, gezondheid en zorg
Omschrijving	In 2013 wordt de ADL cluster Schots en scheef opgeleverd. Het gaat om 17 woningen in het centrum van de stad voor ernstig lichamelijk beperkte mensen. De bouw geschiedt door Nijestee. Er zijn extra kosten verbonden aan de bouw (groter oppervlak, aanpassingen in elektra etc). Een deel van de bouwkosten wordt door de gemeente gefinancierd, hiervoor is een bedrag gereserveerd van 932 duizend euro. Er was op gerekend dat de noodzakelijke voorziening van zogenaamde tonroldeuren uit de zelfinfrastructuurregeling van het Ministerie gefinancierd kon worden, dat blijkt niet het geval te zijn. Verder is het noodzakelijk gebleken om de kozijnen van de balkondeuren aan te passen. Kosten samen 110 duizend euro. Daarnaast zullen individuele aanpassingen van naar schatting 170 duizend euro moeten plaatsvinden. Het niet uitvoeren van al deze aanpassingen, maakt dat de gehele cluster uiteindelijk toch niet geschikt is voor de doelgroep ernstig lichamelijk beperkte mensen. Bovendien is er geen wettelijke grond om individuele aanvragen van de (toekomstige) bewoners niet te honoreren. Het is mogelijk dat niet voor alle woningen meteen al geschikte bewoners zijn, dan wordt een deel van de kosten voor individuele woonvoorzieningen pas later gemaakt.
Risico bedrag	140 duizend euro, incidenteel
Kans	100%
Eerste signaleringsdatum	170 duizend euro bij bestemmingsvoorstel in 2009. 110 duizend euro bij de begroting 2013.
Actie	Geen

Verlofuren (Arbeidstijdenbesluit (ATB))	
Programma	Veiligheid/Fysieke veiligheid
Omschrijving	Bij de Brandweer Stad is sprake van een aanzienlijk verlofstuwmeer. Op dit moment bestaat hiervoor een voorziening van 50 duizend euro. Deze is mogelijk niet toereikend. Op voorhand is niet bekend of de voorgenomen bijsturingsmaatregelen toereikend zijn om het risico van een tekort op te lossen.
Risico bedrag	150 duizend euro, incidenteel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	2008
Actie	Voorgenomen bijsturingsmaatregel zit in een andere wijze van inroosteren van betreffend personeel. Hiertoe heeft het college onlangs besloten.

Detachering Brandweerpersoneel	
Programma	Veiligheid/Fysieke veiligheid
Omschrijving	Op dit moment is een drietal personeelsleden gedetacheerd. De gezamenlijke salariskosten hiervan bedragen ruim 400 duizend euro. Wanneer in 2013 deze kosten niet door detacheringen worden gecompenseerd, ontstaat een knelpunt. Voor 2013 is nog niet voor alle medewerkers een nieuw detacheringcontract afgesloten.
Risico bedrag	50 duizend euro, structureel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	2010
Actie	Waar mogelijk sturen op mobiliteit en begeleiding naar ander werk.

Dienst

iederz

Commercieel risico	
Programma	Werk en inkomen
Omschrijving	In de nota "(Re)visie zicht op werk en participatie in Stad" is beschreven hoe de uitvoering van de sociale werkvoorziening binnen de gemeente wordt aangepast: de werkleerbedrijven worden omgevormd tot Beschut werken voor degenen die daarop aangewezen zijn en de focus op detacheringen neemt toe. Dit betekent dat de werkleerbedrijven deels worden afgebouwd. Hieruit vloeit het risico voort dat de afbouw van de werkleerbedrijven zich qua tempo niet verhoudt tot de beoogde instroom tot detacheringen. Het tempo van de afbouw van de werkleerbedrijven is niet alleen intern te bepalen; ook externe factoren spelen een rol zoals keuzes van afnemers betreffende het wel of niet verlengen van bepaalde afnemerscontracten. Het tempo waarop de afbouw plaats vindt heeft echter gevolgen voor zowel de omzet bij de werkleerbedrijven als de omzet uit hoofde van detacheringen.
Risico bedrag	800 duizend euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	2012
Actie	Betreft risico transitie, acties zijn gericht op aansluiting afbouw werkleerbedrijven en instroom detacheringen

Risico loonstijgingen SW	
Programma	Werk en inkomen
Omschrijving	Betreft het risico dat ontwikkelingen m.b.t. ww-premie en/of cao-onderhandelingen gaan leiden tot hogere loonkosten voor de SW.
Risico bedrag	550 duizend euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	2012
Actie	Inzet CAO-onderhandelingen vanuit VNG blijft hantering 0-lijn

Dienst

MD

Kermisinkomsten	
Programma	Leefomgeving
Omschrijving	De Grote Markt is door de bouw van het Forum en het aanleggen van het tramtracé gedurende een aantal jaren niet of slechts gedeeltelijk te gebruiken voor de meikermis. Het financiële effect van deze ontwikkeling is oorspronkelijk berekend op 150 duizend euro. In 2010 is hiervoor incidenteel 150 duizend euro extra beleidsgeld vastgesteld. Dit bedrag is aangewend voor de dekking van het nadeel in 2010 en 2011 (gedeeltelijk). Uit het rekeningssaldo 2011 is 100 duizend euro beschikbaar gesteld. Ook de augustus-kermis zal nadelige financiële gevolgen Deze inkomsten komen altijd ten gunste van de KVVV voor de viering van 28 augustus en 4 en 5 mei. Zij ontvangen dus minder middelen en doen dan een mogelijk beroep op extra subsidie.
Risico bedrag	50 duizend euro, structureel
Kans	Februari 2008
Eerste signaleringsdatum	
Actie	

Bestuurlijke strafbeschikking	
Programma	Leefomgeving
Omschrijving	Met het Centraal Justitieel Incasso Bureau heeft de gemeente Groningen een convenant gesloten. Onderdeel van het convenant vormt de opbrengst voor de MD van 40 euro per opgemaakt proces-verbaal in het kader van de bestuurlijke strafbeschikking. Deze opbrengst is een belangrijk onderdeel van de begroting 2013 van Stadstoezicht. Gelet op de bezuinigingen van het Rijk is het op dit moment nog uiterst onzeker of dit bedrag vanaf 2014 daadwerkelijk zal worden ontvangen.
Risico bedrag	233 duizend euro structureel
Kans	25%
Eerste signaleringsdatum	Rekening 2011
Actie	Bij de VNG is de problematiek aangekaart.

Onvoldoende middelen in de bestemmingsreserve Bodemsanering	
Programma	Overig onderhoud en openbare ruimte
Omschrijving	Ten behoeve van grote bodemsaneringen en onvoorziene zaken die niet uit de decentralisatie uitkeringen (DU-bodem en ISVIII/DU- Sv) of uit de exploitatie kunnen worden begroot, voegt de gemeente jaarlijks een bedrag toe aan de bestemmingsreserve Bodemsanering. Zo zijn in 2010 toezeggingen gedaan voor onttrekking van middelen in 2011 voor de bodemsanering Helperplein en fase 2 Grondig. Door de gemaakte afspraken in het convenant 'bodembeleid en aanpak spoedlocaties', zijn de mogelijkheden voor inzet van de hiervoor bestemde decentralisatie uitkeringen beperkt. Daardoor zal eerder een beroep worden gedaan op de gemeentelijke middelen i.c. de bestemmingsreserve Bodemsanering. Daarnaast kunnen zich, los van de spoedlocaties, nieuwe situaties aandienen waarbij sprake is van risico's en inzet van gemeentelijke middelen i.c. de bestemmingsreserve Bodemsanering noodzakelijk is.
Risico bedrag	1,4 miljoen euro, incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Jaar 2001
Actie	Het monitoren van de bestemmingsreserve Bodemsanering

Programmatische aanpak voor bodemonderzoek en bodemsanering van gemeentelijke eigendommen (project Grondig)	
Programma	Overig onderhoud en openbare ruimte
Omschrijving	In dit project inventariseren we de bodemkwaliteit van de gemeentelijke eigendommen. Fase 1, de inventarisatie is afgerond. Fase 2 is gestart en heeft betrekking op het onderzoeken van de bodemkwaliteit van de gemeentelijke eigendommen met een groen gevoelig gebruik. Voor het onderzoek zijn middelen beschikbaar gesteld. Indien uit het bodemonderzoek blijkt dat bodemsanering noodzakelijk is (fase 3) dan zijn hier nog geen middelen voor beschikbaar. De kans op tekort is zeker aanwezig maar de omvang lijkt beperkt. Uitschieters zijn mogelijk. Vooralsnog wordt rekening gehouden met een kans van 25% dat het budget niet toereikend is omdat sanering noodzakelijk is.
Risico bedrag	250 duizend euro, incidenteel
Kans	25%
Eerste signaleringsdatum	Jaar 2008
Actie	Verder uitvoeren project om exacter inzicht te verkrijgen in kosten voor noodzakelijke saneringen.

Commerciële dienstverlening

Programma	Leefomgeving
Omschrijving	De omzet en de marge van de bedrijfsafvalinzameling staat nog steeds onder druk. Dit komt door een toenemende geclusterde aanbesteding van bedrijfsafval (industrieterreinen, overheidsinstellingen). Door de blijvende scherpe concurrentie, mede als gevolg van de recessie, is het prijsdrukkend effect niet alleen merkbaar bij nieuwe aanbestedingen (grote partijen), maar ook bij de reguliere klanten. Het financiële risico heeft betrekking op het verlies aan netto opbrengsten.
Risico bedrag	363 duizend euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	November 2009
Actie	Tussentijds de ontwikkelingen volgen

Dienst

OCSW

Bedrijfsrisico werkmaatschappijen	
Programma	Diversen
Omschrijving	De werkmaatschappijen van OCSW kennen een afhankelijkheid van de economische conjunctuur. Wij houden rekening met een specifiek bedrijfsrisico ter hoogte van ca. 10% van de omzet. De totale omzet van de werkmaatschappijen is circa 17 miljoen euro.
Risico bedrag	1,75 miljoen euro, structureel
Kans	25%
Eerste signaleringsdatum	-
Actie	Het risico wordt betrokken bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen.

Visie Drafbaan/camping

Stadspark	
Programma	Sport en bewegen
Omschrijving	Onzekerheid invulling taakstelling op exploitatie drafbaan/camping. Gedurende 6 jaar heeft de WSR nu een taakstelling van 100 duizend euro voor de drafbaan/camping Stadspark. Bestuurlijke besluitvorming wordt keer op keer uitgesteld en blijft uit. Als gevolg daarvan wordt minimaal onderhoud gepleegd aan de betreffende accommodatie. Dit kan niet blijven voortduren (schoon, heel, veilig).
Risico bedrag	50 duizend euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Sport op Orde 2008
Actie	Belang en mate van urgentie stimuleren. Inmiddels is een visie uitgewerkt. Deze visie wordt in de 2e helft van 2012 in besluitvorming gebracht.

Waardering kunstvoorraad	
CBK	
Programma	Cultuur
Omschrijving	In 2010 is de kunstvoorraad van het CBK financieel gewaardeerd en op de balans opgenomen. Met het waarderen van de voorraad is destijds voor hetzelfde bedrag een reserve ingesteld. Van de voorraad is in 2011 195 duizend euro afgeboekt omdat is gebleken dat aantal kunstwerken onterecht was gewaardeerd. Na het sluiten van de boeken is echter gebleken dat dit nog niet het hele verschil is. Nader onderzoek moet uitwijzen wat de uiteindelijke correctie op de balans (bestemmingsreserve) moet worden.
Risico bedrag	375 duizend euro, incidenteel
Kans	100%
Eerste signaleringsdatum	Rekening 2010
Actie	Uitvoeren onderzoek in 2012.

Fusie kunstencentrum/muziek- school	
Programma	Cultuur
Omschrijving	Het gemeentelijke personeel van de Muziekschool, dat overgaat in de nieuw te vormen fusie-instelling met het Kunstencentrum, krijgt een bovenwettelijke inkomenswaarborg in een tijd begrensde periode. In geval van faillissement en/of liquidatie wordt een eventueel verschil in uitkeringsrechten tussen het sociale plan van de fusie-instelling en garanties volgens de uitkeringsrechten ingevolge de arbeidsvoorwaardenregeling gemeente Groningen (ARG) aangevuld.
Risico bedrag	1,5 miljoen euro
Kans	25%
Eerste signaleringsdatum	Begroting 2013
Actie	Het risico wordt afgedekt door de algemene reserve. Indien de situatie van faillissement / liquidatie zich voordoet kan worden overwogen om niet de algemene reserve aan te spreken, maar de vrijval van subsidie aan de fusiecombinatie in te zetten (in de periode 2013-2016 jaarlijks 2,9 miljoen euro).

Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties	
Programma	Diversen
Omschrijving	<p>Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering, etc.</p> <p>Per 31 december 2011 zijn de risico's met behulp van de boxenrisicomethode gekwantificeerd. De minimale omvang van de risico's die verband houden met grondexploitaties, plankostencomplexen en nog in exploitatie te nemen gronden bedraagt 70,9 miljoen euro. De berekening is gebaseerd op verwachtingen gebaseerd op aannames met betrekking tot toekomstige ontwikkelingen. Bij realisatie kunnen afwijkingen ontstaan die de omvang van het benodigde weerstandsvermogen kunnen beïnvloeden. Op voorhand is niet aan te geven welke invloed dit heeft op de omvang van het weerstandsvermogen. Aangenomen kan worden dat het benodigde weerstandsvermogen aan het einde van 2013 zich zal bewegen in de range van 60-80 miljoen euro. Ten behoeve van de berekening zal rekening gehouden worden gehouden met een minimale omvang van 70,9 miljoen euro.</p> <p>Verder houden we rekening met het effect van de gevormde voorziening woningbouwlocaties en bedrijventerreinen van 40 miljoen euro bij de Gemeenterekening 2011. Deze voorziening is getroffen ter afdekking van risico's die we lopen bij woningbouwlocaties en bedrijventerreinen en dient ter afdekking van afwaarderingen binnen projecten. Voor het bepalen van de effecten van de aanpassingen in de fasering en programmering van de grondexploitaties en het grondbezit op de omvang van het benodigde weerstandsvermogen worden in 2012 alle grondexploitaties herzien. Na vaststelling van de herzieningen is het precieze effect van afboekingen ten laste van de gevormde voorziening op de berekening van het weerstandsvermogen duidelijk. Een voorlopige inschatting komt uit op een effect van 9,5 miljoen euro.</p> <p>Volgens de actuele inschatting bedraagt het totale risico 61,5 miljoen euro. De uitkomst van de risicoboxensystematiek nemen we, conform de kadernota, geheel mee in onze bepaling van het benodigde weerstandsvermogen, vandaar dat de kans op 100% wordt gesteld.</p>
Risico bedrag	61,4 miljoen euro, incidenteel
Kans	100%
Eerste signaleringsdatum	2004
Actie	De risicoboxenmethode is gebaseerd op het boxenmodel van de lopende grondexploitaties. Voor het bepalen van de noodzakelijke omvang van de egaliseringsreserve zijn de in box III aangegeven risico's van de lopende grondexploitatie relevant. Box III geeft inzicht in de risico's van het project welke niet opgenomen zijn in de projectbegroting/grondexploitatie. De risico's en het effect op het weerstandsvermogen van nieuwe (grote) projecten maken we afzonderlijk inzichtelijk.

Projecten derden	
Programma	Diversen
Omschrijving	<p>Bij de gemeenterekening 2011 hebben we een voorziening van 40 miljoen euro getroffen om de effecten van de economische crisis op de verkoop van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties op te kunnen vangen. Deze bestond uit een voorziening voor bedrijventerreinen van 25 miljoen euro, een voorziening voor woningbouwlocaties van 13 miljoen euro en een voorziening voor risico's bij projecten met derden van 2 miljoen euro. We hebben aangegeven dat we, waar nodig, onze inschattingen wilden laten toetsen. We hebben daarom een second opinion laten uitvoeren door Rebel. We hebben Rebel gevraagd de hoogte van de voorziening van 40 miljoen euro globaal te toetsen en te beoordelen of actuele marktontwikkelingen aanleiding geven tot aanpassing van de voorziening.</p> <p>Rebel adviseert ons de laatste inzichten ten aanzien van het risico bij projecten met derden te verwerken en te bezien of de voorziening van twee miljoen nog voldoende is.</p> <p>We nemen de aanbeveling van Rebel over. We hebben inmiddels onze inschatting van het risico bij projecten met derden geactualiseerd en verhoogd met 1 miljoen euro. We zien voorlopig geen reden om de voorziening daadwerkelijk aan te passen. We merken hierbij op dat nog geen rekening is gehouden met een risico met betrekking tot de positie van Nijestee bij het Oosterhamriktracé. Een voorzichtige indicatie van dit risico is 2 miljoen euro. We gaan hierover in gesprek met Nijestee. Of en in welke mate het risico zich gaat voordoen is afhankelijk van de uitkomst van overleg met Nijestee.</p>
Risico bedrag	1 miljoen euro, incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	2012
Actie	Bij de rekening 2012 voeren we een nieuwe beoordeling uit op de omvang van de voorziening voor het risico bij projecten met derden.

Meerstad	
Programma	Wonen
Omschrijving	Met het volledig overnemen van de grondexploitatie Meerstad in februari 2012 is het risico voor de Gemeente Groningen ingeschat op 93 miljoen euro. Het risicobedrag wordt voor 100% meegenomen omdat de weging van kansen al in de risicoboxenmethode heeft plaatsgevonden.
Risico bedrag	93 miljoen euro, incidenteel
Kans	100%
	De uitkomst van de risicoboxensystematiek nemen we, conform de kadernota, geheel mee in onze bepaling van het benodigde weerstandsvermogen, vandaar dat de kans op 100% wordt gesteld.
Eerste signaleringsdatum	Jaarrekening 2004
Actie	Eind 2011 is de herziene grondexploitatie vastgesteld op basis van de actuele ontwikkelingen. Groningen heeft nu de regie over de ontwikkeling van Meerstad, waardoor slagvaardiger kan worden bijgestuurd. Voor het resterende risicobedrag zijn maatregelen ter versterking van het weerstandsvermogen uitgewerkt, waarover in 2012 wordt besloten.

Lening Euroborg	
Programma	Economie en werkgelegenheid
Omschrijving	<p>De Euroborg NV heeft één huurder, waardoor het risico bestaat dat de Euroborg NV niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen richting de gemeente Groningen.</p> <p>Bij de jaarrekening 2011 is de reserve Euroborg opgeheven. Dit zorgt voor een daling van het weerstandsvermogen. Tegenover dit risico is geen reserve meer aanwezig om het risico af te dekken.</p>
Risico bedrag	2,6 miljoen, incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Jaarrekening 2006.
Actie	Niet van toepassing.

Programma	Verkeer
Omschrijving	<p>Wij hebben Ernst & Young gevraagd een inschatting te geven van het benodigde weerstandsvermogen van het Parkeerbedrijf. Ernst & Young heeft op basis van onze risicoanalyses en de bijbehorende gevoeligheidsanalyses uit de meerjarenprognose parkeerbedrijf 2012 een inschatting gemaakt.</p> <p>Volgens de berekeningen van Ernst & Young is eind 2013 een weerstandsvermogen van ongeveer € 2 tot € 3 miljoen benodigd oplopend tot € 3 tot € 5 miljoen eind 2016. Ernst & Young gaat er echter van uit dat de waarschijnlijkheid van optreden van de risico's rond de 50% ligt, hetgeen ons inziens realistisch is. Eind 2013 zou dan een weerstandsvermogen benodigd zijn van € 2,1 miljoen oplopend tot € 3,5 miljoen eind 2016. Indien deze berekening wordt doorgetrokken naar 2025 blijkt dat het weerstandsvermogen moet groeien naar ruwweg € 5 tot 10 miljoen. Voor de begroting 2013 wordt uitgegaan van een risico van € 2,1 mln met een kans van optreden van 50%.</p>
Risico bedrag	2,1 miljoen euro, structureel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Al jaren in P&C producten
Actie	Wij zullen bij de voorbereiding van het meerjarenperspectief 2013 het benodigde weerstandsvermogen opnieuw berekenen en de suggesties en bevindingen van de Rebelgroep en Ernst & Young meenemen.

Verkeers- & Vervoersprojecten

Programma	Verkeer
Omschrijving	<p>Voor de projecten verkeer en vervoer (zie staat V) wordt de omvang van de niet voorziene risico's in de exploitatie berekend aan de hand van de investeringen. De totale omvang van de niet voorziene risico's is gekwantificeerd op 5,9 miljoen euro</p> <p>Het risico neemt toe als we in de komende jaren aantal grote V&V projecten gaan uitvoeren. Tram en ZRWG worden zonnig apart opgenomen. Andere groot project is de aanleg van de Sontbrug. Het benodigde weerstandsvermogen moet apart zichtbaar worden gemaakt en meegenomen worden in de definitieve besluitvorming. Voor de overige projecten zijn momenteel geen nieuwe risico's bekend.</p>
Risico bedrag	5,9 mln. euro incidenteel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Al jaren in P&C producten
Actie	<p>Beheersmaatregelen binnen de projecten.</p> <p>De risico's en het effect op het weerstandsvermogen van nieuwe (grote) projecten maken we afzonderlijk inzichtelijk.</p>

**Bezwaarprocedures Bouwleges /
onttrekkingsvergunning**

Programma	Wonen
Omschrijving	<p>Er lopen op dit moment 6 van de 9 bezwaarprocedures over de hoogte van de bouwleges en onttrekkingsvergunningen. In drie gevallen is, na uitspraak op het bezwaar, het bezwaar ingetrokken. Eind september 2011 is het beroep in twee gevallen gegrond verklaard. Dat is gebeurd op formele gronden. De Rechtbank is van mening dat de gemeente op verkeerde wijze een fout in de opgelegde legesfacturen heeft hersteld. Als deze uitspraak onherroepelijk zou worden (er is hoger beroep mogelijk) verliezen we 927 duizend euro aan legesinkomsten. Deze uitspraak heeft geen gevolgen voor de 4 andere procedures over de bouwleges.</p> <p>In één geval is beroep ongegrond verklaard (192 duizend euro). De Rechtbank oordeelt dat er geen gronden zijn om de Groningse Legesverordening onverbindend te verklaren. Onze verordening is niet in strijd met de wet (de norm van 100% kostendekking wordt niet overschreden) en ook niet met de algemene rechtsbeginselen.</p> <p>Deze uitspraak is positief voor de 4 nog lopende procedures met totaal gedingbedrag van circa 2,839 miljoen euro.</p>
Risico bedrag	2,8 miljoen euro, incidenteel
Kans	50%
Eerste signaleringsdatum	Jaarrekening 2008
Actie	Inzet Stadsadvocaat t.b.v. verweer in procedures.

TCN/SIG

Programma	Economie en werkgelegenheid
Omschrijving	<p>Begin 2005 is SIG Real Estate verzelfstandigd. Destijds heeft de Stichting Industrie en Handelsgebouwen (SIG) met de kopende partij TCN een verkoopsom afgesproken van 19 miljoen euro, die onder aftrek van kosten ten goede van de gemeente komt. Hiervan is in 2005 17 miljoen uitbetaald, waarvan de stichting 16,5 miljoen euro heeft doorbetaald aan de gemeente. Afgesproken is dat het resterende bedrag van 2 miljoen euro voor 1 miljoen euro zou worden betaald op 19 januari 2008 en op 19 januari 2009 nogmaals 1 miljoen euro. Conform afspraak heeft in 2008 de eerste betaling plaatsgevonden. Dit bedrag is overgemaakt op een escrow rekening bij de notaris. In verband met afgegeven garanties tot een bedrag van 1,9 miljoen euro moest dit bedrag op 19 januari 2012 vrijvallen. De tweede termijn van 1 miljoen euro is op 19 januari 2009 echter niet betaald door TCN, omdat zij onvoldoende liquide middelen beschikbaar hadden. Hierna heeft het stichtingsbestuur een overeenkomst met TCN gesloten, waarbij dit bedrag uiterlijk op 31 december 2010 zou worden overgemaakt met de afspraak dat TCN 5% rente zou vergoeden. Betaling heeft echter opnieuw niet plaatsgevonden. Met de voorzitter van de stichting SIG is afgesproken dat de gemeente rechtstreeks in overleg treedt met de directie van TCN om zo tot een oplossing te komen.</p> <p>Op 19 januari 2012 zijn de afgegeven garanties aan TCN/SIG komen te vervallen en viel het bedrag dat op dat moment op de escrow-rekening stond, vrij. De stichting heeft 1,4 miljoen euro (incl. 400 duizend euro rente) overgemaakt aan de gemeente. Dit is conform eerdere besluitvorming in 2012 toegevoegd aan de reserve grondzaken.</p> <p>Naast het bedrag dat de stichting SIG nog tegoed heeft van TCN, heeft TCN/SIG Real Estate nog een achtergestelde lening bij de gemeente van 4,5 miljoen euro en een rekeningcourant met een saldo van 1,8 miljoen euro. In 2011 zou TCN/SIG van de achtergestelde lening 2,25 miljoen euro hebben moeten aflossen. Dit is niet gebeurd. Het totale risico dat we hierover lopen is 6,3 miljoen euro. Medio september 2012 is namens de bancaire kredietverstrekkers een bewindvoerder bij TCN aangesteld om de belangen van de banken te behartigen. Dit betekent dat de financiële situatie bij TCN op dit moment niet stabiel is.</p> <p>In de grondexploitaties houden we rekening met grondafname door TCN/SIG voor een bedrag van 1,9 miljoen euro. Het totale risico TCN komt daarmee op 8,2 miljoen euro</p>
Risico bedrag	8,2 miljoen euro, incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Begroting 2012
Actie	We houden de ontwikkelingen scherp in de gaten.

Groot onderhoud en vervangingen

Programma	Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
Omschrijving	<p>De komende jaren zijn diverse voorzieningen in de openbare ruimte aan vervanging toe. Omdat de kosten voor onderhoud in de eindfase te hoog worden, of omdat de voorziening echt 'op' is. De onderhoudsbudgetten zijn ontoereikend om deze vervangingsinvesteringen te kunnen plegen. Daarnaast constateren we knelpunten en risico's op het gebied van groot onderhoud. Wij hebben het risico geïntegreerd tot één risico groot onderhoud en vervangingen. Dit past in onze doelstelling om alle maatregelen op het gebied van groot onderhoud en vervangingen de komende jaren integraal inzichtelijk te maken en af te wegen. Daarvoor is een 10 jarenplan opgesteld dat elk jaar wordt geactualiseerd. Het betreft de volgende risico's en knelpunten:</p> <p>Kabel openbare verlichting: Het Openbaar Verlichting (OVL)-net is op een leeftijd dat de technische levensduur 'op' is. De verouderde, technisch versleten elektriciteitskabels moeten vervangen worden. De toename van het aantal storingen, verergerd door de winters heeft duidelijk gemaakt dat de problemen met de oude kabels snel toenemen.</p> <p>Bruggen: De komende jaren moeten van een aantal beweegbare bruggen onderdelen worden vervangen. Daarnaast ontstaan bij landhoofden van vier oude bruggen (Vissersbrug, Maagdenbrug, Trompbrug en Sint Jansbrug) problemen door verkeersbelasting. Om te voorkomen dat deze bruggen vast komen te zitten, is de komende jaren vervanging van de landhoofden nodig. Er zijn afgelopen jaren diverse houten bruggen vervangen door stalen bruggen en/of extra gerepareerd en geconserveerd. Ook voor de komende jaren blijft dit een punt van aandacht.</p> <p>Oeverbeschoeiing: Voor de kademuren en beschoeiingen wordt op basis van een risicoanalyse al enige jaren gewerkt aan de aanpak van de grootste knelpunten. In de raadsvergadering van 31 januari 2007 is het voorstel "aanpak onderhoud oeverbeschoeiingen" vastgesteld. Uit de oorspronkelijke analyse resteren nog enkele locaties. Daarnaast hebben zich in de afgelopen jaren nieuwe slechte locaties aangediend. In dit risico is ook de kadeophoging, ten behoeve van meer waterberging voor de beide Waterschappen, opgenomen.</p> <p>Verharding: Asfaltconstructies kunnen lang mee als tijdig nieuwe deklagen worden aangebracht. We kunnen echter niet onbeperkt een nieuwe deklaag aanbrenge. Na circa 50 jaar is de totale constructie 'op' en is vervanging aan de orde. Ten tweede is in het verleden geen fundering aangebracht bij de aanleg van diverse wegen. Met de huidige verkeersbelasting leidt dat tot verzakkingen en daarmee kosten voor herstel. Zeker als er werkzaamheden in de grond zijn geweest, zoals vervanging van de riolering of nutsvoorzieningen. Bij groot onderhoud moet nu een fundering worden aangebracht. Ook zien we boomwortelproblematiek terugkeren. Tot slot lopen we in de toekomst tegen hogere kosten aan voor geluidsreducerend asfalt omdat de levensduur korter is in vergelijking met gewoon asfalt. Er is een reserve gevormd om de meerkosten slechts eenmalig op te vervangen.</p> <p>Sluizen, tunnels en viaducten: Er is groot onderhoud noodzakelijk aan de Parkweg- en Emmaviaduct. Daarnaast moeten de komende jaren een aantal sluisdeuren worden vervangen.</p> <p>Speelvoorzieningen: Er zijn afgelopen jaren veel nieuwe speeltoestellen geplaatst en ondergronden zijn veiliger gemaakt. De aanlegkosten werden vaak betaald uit incidentele budgetten. Komende jaren dienen de eerste vervangingen zich aan. Het onderhoudsbudget is daar niet op berekend.</p> <p>Recapitulatie In het meerjarenplan 2012-2021 is aangegeven dat we de komende 10 jaar 56,5 miljoen extra nodig hebben om de noodzakelijke maatregelen uit te voeren. Voor de periode t/m 2017 is een bedrag nodig van 35,6 miljoen euro. Bij de begroting 2012 is 1,335 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de financiering van vervangingsinvesteringen en aanvullend groot onderhoud. Voor de periode 2012 t/m 2016 jaar heeft de raad een uitvoeringsplan vastgesteld voor een bedrag van 23,6 miljoen euro. Het tekort voor de periode 2012 t/m 2017 is bepaald op 12 miljoen euro (35,6-23,6). Het financiële risico op onderhoud en vervangingen en de kans van optreden is de eerst komende jaren laag aangezien we de meest urgente knelpunten juist eerst gaan aanpakken Het risicobedrag is geschat, binnen 3 intervallen in een bandbreedte van 0 tot 12 miljoen euro, op 400 duizend euro.</p>
Risico bedrag	1,6 miljoen euro, incienteel
Kans	25%
Eerste signaleringsdatum	Tussentijdse Rapportage 2001-II
Actie	

Onderhoud / vervanging Herewegspoor viaduct	
Programma	Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
Omschrijving	<p>Het Herewegspoorviaduct vertoont al geruime tijd tekenen van slijtage en is feitelijk aan vervanging toe. Een integrale aanpak daarvan samen met plannen voor de tram en het stationsgebied, houdt in dat vervanging nog enige jaren op zich laat wachten. Op basis van een verkenning naar alternatieven worden de vervangingskosten nu geraamd op 25-30 miljoen euro. Prorail stelt naar verwachting in 2013 een programma van eisen op. Na de verdere uitwerking van het ontwerp staan aanbesteding en feitelijke uitvoering dan vanaf 2016 op de rol. Tot het tijdstip van vervanging zullen herstelmaatregelen moeten worden getroffen. Hiervoor is de komende jaren jaarlijks 0,1 miljoen euro beschikbaar uit extra beleidsmiddelen. Daarnaast is er 10 miljoen gereserveerd vanuit risicobuffer 2014.</p> <p>Als we rekening houden met een bijdrage van andere partijen van 5 miljoen euro en 10 miljoen vanuit de risicobuffer dan moeten we nog dekking vinden voor 15 miljoen euro vanaf 2016. Dat is jaarlijks 875 duizend euro vanaf 2016 (afschrijvingstermijn 40 jaar en rente percentage 3,35%).</p> <p>Het risico wordt de komende jaren financieel niet meegenomen voor bepaling van het weerstandsvermogen omdat er middelen beschikbaar zijn gesteld voor het benodigde onderhoud en de uitvoering in 2016 start.</p>
Risico	Pm
Kans	Pm
Eerste signaleringsdatum	1998
Actie	<p>De ontwikkelingen van de technische staat van het kunstwerk worden nauwlettend gevolgd.</p> <p>We stellen voor het benodigde structurele bedrag vanaf 2016 ten laste te brengen van het meerjarenbeeld of te dekken uit de vrijval BCF van jaarlijks 400 duizend euro structureel vanaf 2015. Het definitieve besluit daartoe zal door een nieuw college worden genomen.</p>

Dienst

SOZAWE

Financiering uitvoering Wet BUIG	
Programma	Werk en Inkomen
Omschrijving	<p>Het maximale eigen risico van de gemeente is 10% van het toegekende jaarbudget. Omdat er voor Groningen sprake is van een door de rijksoverheid erkende stoornis in het landelijk verdeelmodel, is bij het huidige verdeelmodel aan ons in de afgelopen jaren een Meerjarig Aanvullende Uitkering (MAU) toegekend waardoor het eigen risico is teruggebracht tot 2,5%, mits wij de wet op een rechtmatige manier uitvoeren. De komende jaren zal zich, als het huidige verdeelmodel niet wordt aangepast, elk jaar een tekort voordoen. Volgens de huidige regeling komen wij in 2013 niet in aanmerking voor een nieuwe MAU; mogelijk wèl in de jaren daarna.</p> <p>Het in 2013 verwachte tekort op de uitvoering Wet BUIG bedraagt 7,8 miljoen euro. Wij gaan er vanuit dat we op grond van de huidige regeling in 2014 wel weer in aanmerking komen voor de MAU. Het tekort zal daardoor na 2013 veel lager worden. Wij hebben besloten het verwachte tekort voor 2013 af te dekken in de begroting.</p>
Risico bedrag	3,5 miljoen euro, incidenteel
Kans	100%
Eerste signaleringsdatum	November 2003
Actie	Wij achten op dit moment geen actie nodig.

Incidentele financiering van structurele lasten	
Programma	Werken Inkomen
Omschrijving	Bij SOZAWE dekken we een deel van de structurele lasten met incidentele middelen. De structurele lasten worden meerjarig gedekt – vooral uit het Participatiebudget. Voor declaratie uit die budgetten moeten wij voorgeschreven criteria toepassen. Als achteraf blijkt dat wij dat niet op de juiste manier hebben gedaan, kan dat leiden tot terugvordering door de rijksoverheid. De omvang van dit risico bouwen we af in de periode 2012-2014. Begin 2013 gaat het, verspreid door SOZAWE, om nog ongeveer 55 fte. Samen met hun overhead bedragen de kosten dan nog circa 4,5 miljoen euro. Wij verwachten daarbij het genoemde risico te lopen op een bandbreedte van 250 duizend tot 1 miljoen euro. Het geschatte risicobedrag bedraagt 325 duizend euro. En de kans op dat risico achten wij klein (25%)
Risico bedrag	325 duizend euro, incidenteel
Kans	25%
Eerste signaleringsdatum	November 2001
Actie	Deze actie loopt al. Wij achten verdere actie nu niet nodig.

Terugvordering btw op re-integratietrajecten	
Programma	Werken Inkomen
Omschrijving	De btw op re-integratietrajecten is vanaf de instelling van het btw-compensatiefonds verrekend met de Belastingdienst. Naar aanleiding van een uitspraak van de rechtbank van 13 juli 2011 over de verrekenbaarheid van btw op re-integratieactiviteiten aan individuele personen is de aandacht van de Belastingdienst op deze problematiek gevestigd. In juni heeft SOZAWE informatie ontvangen dat de verrekening van btw wellicht niet mogelijk is voor individuele re-integratietrajecten. Ongeveer 80% van alle trajecten zijn gericht op individuele personen. Als de ontvangen informatie realiteit wordt, kan dit betekenen dat de btw op de individuele re-integratietrajecten over de jaren 2011 en 2012 moeten worden terugbetaald. Het gaat om een bedrag van circa 1 miljoen euro. Wij verwachten hiervan uiteindelijk ongeveer 70% te moeten terugbetalen
Risico bedrag	725 duizend euro, incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	September 2012
Actie	Wij wachten het onderzoek van de Belastingdienst af. Intern ondernemen wij actie om het systeem van verrekening per 1 januari 2013 aan te passen.

Gesubsidieerde arbeid - banenpool	
Programma	Werk en Inkomen
Omschrijving	De afbouw van de gesubsidieerde arbeid, zoals afgesproken in de kadernota Actief in goede banen, heeft ook gevolgen voor medewerkers in dienst bij de gemeente (ex-banenpoolers). Uitstroom van medewerkers op basis van pensionering zal het knelpunt de komende jaren niet oplossen. De afbouw van de bijdrage uit het Participatiebudget leidt (bij ongewijzigde omstandigheden) tot een toename van de bijdrage van gemeentelijke middelen. Het totale risico in de periode 2013-2015 wordt geraamd op 650 duizend euro.
Risico bedrag	650 duizend euro
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Voorjaar 2012
Actie	De komende periode moet in overleg met de inleners worden onderzocht of het regulier maken van gesubsidieerde banen of het verhogen van inleenvergoedingen ontslag van medewerkers kan voorkomen.

Terugvordering Inburgeringsgeld	
Programma	Welzijn, Gezondheid en Zorg
Omschrijving	<p>In maart 2012 ontvingen wij een brief van het (rijks) Agentschap.NL over de eindafwikkeling in 2012 van de "Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid". Daarin kondigde het Agentschap.NL voorgenomen terugvorderingen aan op in 2004 verleende en in 2011 al afgerekende voorschotten Nieuwkomers (237 duizend euro), en op in het tijdvak 2007-2009 verleende voorschotten op de uitvoering van de Wet inburgering en het Generaal pardon (780 respectievelijk 204 duizend euro). Samen ruim 1,2 miljoen euro.</p> <p>De aangekondigde terugvorderingen op de Wet inburgering en het Generaal pardon houden geen rekening met de 432 op 1 januari 2012 in de stad rechtmatig nog op traject zijnde inburgeraars. Die eindafrekeningen zouden dan ook pas in 2013 kunnen worden vastgesteld. En dan lager moeten uitvallen.</p> <p>Op dit moment is nog ongewis of de aangekondigde terugvorderingen worden gecorrigeerd in de komende beschikking-2012 van de rijksoverheid. De terugvorderingen Wet inburgering en Generaal pardon worden door SOZawe betaald uit de bij de dienst nog resterende inburgeringsgelden. Aan SOZawe is gevraagd of de dienst ook die terugvordering Nieuwkomers zelf kan betalen uit die inburgeringsgelden.</p>
Risico bedrag	207 duizend euro, incidenteel
Kans	75%
Eerste signaleringsdatum	Mei 2012
Actie	Na ontvangst van de komende beschikking van de rijksoverheid gaat de dienst die terugvorderingen analyseren. Pas daarna kunnen we zien in hoeverre SOZawe ook de terugvordering Nieuwkomers zelf kan betalen uit inburgeringsgelden.

Ontwikkelingen

Dienst

DIA

Ontwikkeling	Toename proceskostenvergoedingen
Programma	Publieke Dienstverlening
Omschrijving	Het bedrag aan uitgekeerde proceskostenvergoeding is het afgelopen jaar sterk gestegen en bedraagt inmiddels 50 duizend euro (160 gevallen). Wij verwachten dat deze tendens zich doorzet. Het aantal bureaus dat namens woningeigenaren bezwaarprocedures doet, neemt namelijk toe. Deze bureaus werken gratis. Bij een succesvol bezwaarschrift heeft de burger het voordeel van een lagere WOZ-waarde en daarmee een belastingvoordeel. Het bureau ontvangt de wettelijke vergoeding voor de gemaakte proceskosten.
Eerste signaleringsdatum	
Actie	

Ontwikkeling	Voornemen schrappen leges bij vermissing of diefstal reisdocumenten
Programma	Publieke Dienstverlening
Omschrijving	Staatssecretaris Ank Bijleveld wil (afhankelijk van de situatie) een eind maken aan het in rekening brengen van vermissingleges. De mensen die buiten hun schuld hun paspoort of ID-kaart kwijtraken, bv. bij paspoortdiefstal, zijn daar straks geen extra kosten meer voor verschuldigd. Aan burgers die door slordigheid hun identiteitsbewijs verliezen, zou nog wel een vergoeding kunnen worden gevraagd. Op dit moment wordt gewerkt aan een wijziging van de paspoortwet. Deze moet voor de zomer bij de Tweede Kamer zijn ingediend.
Eerste signaleringsdatum	Welke criteria worden gehanteerd voor het vaststellen de situatie (s) die leidt tot vrijstelling van leges is nog onbekend. Het ramen van de gederfde inkomsten is daarom nu nog niet mogelijk.
Actie	

Ontwikkeling	RNI (registratie niet-ingezetenen)
Programma	Publieke Dienstverlening
Omschrijving	Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan het wetsontwerp Basisregistratie personen (BRP). De wetgeving voor de registratie van niet-ingezetenen (RNI) is één van de vier thema's die hierin aan de orde komen. De registratie van niet-ingezetenen vormt straks een geheel met de GBA. De uitvoering van de RNI is regionaal georganiseerd en zal plaatsvinden in 18 plaatsen in Nederland. Eén van de 18 vestigingsplaatsen in Nederland wordt de gemeente Groningen.
Eerste signaleringsdatum	In juni is bekend geworden dat de invoeringsdatum van RNI is herpland op 11 februari 2013.
Actie	

Ontwikkeling	Overschrijving kentekenbewijs
Programma	Publieke Dienstverlening
Omschrijving	Er is opnieuw een discussie geweest rondom de overschrijving/uitgifte van kentekenbewijzen in Nederland. Bij de koop van een voertuig moet de nieuwe eigenaar het kentekenbewijs zelf op naam laten overschrijven. Op dit moment is overschrijven mogelijk bij de grotere postkantoren. Indien het voertuig is gekocht bij een door de RDW erkend voertuigbedrijf (garage) dat beschikt over de bevoegdheid Tenaamstellen Voertuigbranche (TV), dan kan het voertuig ook daar op naam worden gezet. Op landelijk niveau is gesproken over de mogelijkheid van overschrijven (voor particulieren) bij o.a. de gemeenten onder te brengen.
Eerste signaleringsdatum	
Actie	Inmiddels blijkt dat de bedoeling is dat gemeenten per 1 januari 2013 deze dienst gaan verlenen. De omvang van de werkzaamheden evenals de aantallen zijn vooralsnog onbekend.

Ontwikkeling	Elektronische aanvraag Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)
Programma	Publieke Dienstverlening
Omschrijving	Per 1 januari 2012 is de dienst Justis behorende bij het ministerie van Veiligheid en Justitie gestart met het aanbieden van de elektronische aanvraag van de Verklaring Omtrent Gedrag (evog). Deze dienst is ontwikkeld met de insteek dat het naast de bestaande dienstverlening uitgevoerd wordt door gemeenten. Uitgangspunt is dat dit ook zo blijft bestaan. Wie om de evog verzoekt moet beschikken over e-herkenning om zich te authenticeren. E-herkenning is de opvolger van DigiD voor bedrijven. De evog aanvraag dient via de (toekomstige) werkgever, welke in bezit moet zijn van E-herkenning, worden aangevraagd.
Eerste signaleringsdatum	De leges die door Justis worden gehanteerd liggen lager als de leges welke door andere gemeenten in rekening worden gebracht. Naar verwachting zal het aantal vog aanvragen via de gemeente in de loop van de komende 3 tot 4 jaar afnemen. Naar welk niveau en met welke financiële consequenties is vooralsnog onduidelijk.
Actie	

Ontwikkeling	Geldigheidsduur paspoorten
Programma	Publieke Dienstverlening
Omschrijving	Eind september 2012 heeft het kabinet besloten de geldigheid van een paspoort te verlengen naar 10 jaar. Naar verwachting geldt de langere geldigheidsduur niet eerder dan vanaf oktober 2013. Ook de geldigheid van een indentiteitskaart wordt verlengd naar 10 jaar. Deze maatregel zal na invoering pas vijf jaar later effect hebben. Vanaf 2013 tot en met 2018 zal dit geen effecten hebben op zowel inkomsten als publieksstromen binnen Publiekszaken. Vanaf 2018 zullen de effecten merkbaar worden.
Eerste signaleringsdatum	Zowel de opbrengsten als het aantal klanten voor paspoorten zal per saldo over tien jaar verspreid worden in plaats van over vijf jaar. Daarnaast zijn er berichten naar voren gekomen over technische knelpunten. Zo zou de chip in het paspoort nog de nodige problemen met zich meenemen. Het is mogelijk dat dit extra kosten met zich meebrengt. Realisatie hiervan zal niet eerder dan in 2013 mogelijk zijn.
Actie	

Ontwikkeling	Clustering WMO ontwikkelingen
Programma	Welzijn, gezondheid en zorg
Omschrijving	<p>Decentralisatie AWBZ begeleiding naar Wmo</p> <p>Door het vallen van het kabinet is de onduidelijkheid m.b.t. de decentralisatie nog verder vergroot. Het voorstel tot wetswijziging Wmo is controversieel verklaard. Na de verkiezingen in september zal een nieuw kabinet zich opnieuw over (het al dan niet in stemming brengen van) het wetsvoorstel moeten buigen. Mocht alsnog worden besloten de AWBZ-begeleiding naar gemeenten te decentraliseren, dan zal naar grote waarschijnlijkheid opnieuw worden onderhandeld over het naar gemeenten over te hevelen budget. Dat betreft dan zowel het macrobudget, de invoeringskosten als de uitvoeringskosten</p> <p>Scheiden Wonen en zorg</p> <p>Mogelijk leiden landelijke beleidswijzigingen op het gebied van het scheiden van Wonen en Zorg tot een verhoogde vraag naar huishoudelijke hulp. De VNG onderzoekt in hoeverre mensen die relatief lichte verpleeghuiszorg nodig hebben en die nu binnen de AWBZ zorgzwaartepakket 3 hebben, mogelijk vaker huishoudelijke hulp onder de Wmo gaan aanvragen.</p>
Eerste signaleringsdatum	Divers: zowel in P&C documenten als in de (half) jaarrapportage WMO.
Actie	
Ontwikkeling	Regionalisering brandweer
Programma	Veiligheid
Omschrijving	<p>Door de Tweede Kamer is een motie aangenomen die regionalisering van de brandweer verplicht stelt. De brandweer van de stad Groningen wordt onderdeel van een regionaal brandweerkorps onder eenhoofdige leiding. In regionaal verband is besloten een projectorganisatie te starten om te kijken hoe aan dit besluit invulling gegeven gaat worden. Het bestuurlijk besluit over de wijze waarop deze regionalisering zal worden ingevuld wordt eind 2012 verwacht. De transitiefase zal naar verwachting gepaard gaan met frictiekosten die wij nu nog niet kunnen inschatten.</p>
Eerste signaleringsdatum	Maart 2011
Actie	Monitoren landelijke ontwikkeling
Ontwikkeling	Overheveling taken jeugdzorg van provincie naar gemeenten
Programma	Welzijn, gezondheid en zorg
Omschrijving	<p>In het vorige regeerakkoord is afgesproken dat per 1 januari 2015 alle jeugdzorgtaken onder verantwoordelijkheid van de gemeenten gaan vallen. Ondanks de demissionaire status van het kabinet is deze decentralisatie van de jeugdzorg niet controversieel verklaard.</p> <p>De Groninger gemeenten voeren in VGG-verband discussie over de transitie en transformatie jeugdzorg. De uitkomsten van deze discussie raken hoogstwaarschijnlijk ook (delen) van de GGD. In 2013 moeten we ons voorbereiden op de door de gemeenten gewenste keuzes.</p>
Eerste signaleringsdatum	Maart 2011
Actie	Monitoren landelijke ontwikkelingen.

Ontwikkeling	Herziening omgevingsrecht
Programma	Economie en werkgelegenheid, bedrijvigheid
Omschrijving	Herziening omgevingsrecht
Ontwikkeling	<p>Het kabinet wil een nieuwe Omgevingswet opstellen en per 2014 laten ingaan. De Omgevingswet moet de bestaande wetten op de fysieke leefomgeving, zoals de Wro, de Wabo en de Tracéwet gaan vervangen. Maar ook bv. de Wet bodembescherming, de nieuwe Natuurwet, de MER-regelgeving en de monumenten- en archeologiewetgeving wordt erin geïntegreerd. Volgens de huidige planning wordt in maart/april 2012 het voorontwerp van de Omgevingswet aangeboden aan de Tweede Kamer en in het najaar de definitieve tekst; parlementaire behandeling volgt in 2013 en inwerkingtreding in 2014.</p> <p>De Omgevingswet kan grote consequenties hebben voor ons als gemeente: versnelling van procedures, tijdwinst; versoepeling van normen, vermindering van (milieu)kwaliteiten; versoepeling van procedures (minder vergunningen, meer algemene regels); en voor de organisatie: verschuiving van taken (bv. minder vergunningverlening en meer toezicht en handhaving). De financiële gevolgen daarvan kunnen we pas in kaart brengen op het moment dat het wetsvoorstel er ligt.</p>
Eerste signaleringsdatum	Najaar 2010 (Regerakkoord)
Actie	Ontwikkelingen kritisch volgen, reageren op concepten, ondermeer in (bestuurlijke) overleggen VNG; voorontwerp Omgevingswet afwachten (maart/april 2012).
Ontwikkeling	Herziening bodemrecht
Programma	Overig onderhoud en openbare ruimte
Omschrijving	Verandering wet- en regelgeving
Ontwikkeling	Herziening bodemrecht. Wet- en regelgeving ten aanzien van het taakveld bodem is sterk in ontwikkeling. De Wet bodembescherming zal opgenomen worden in de omgevingswet. Dit heeft mogelijk consequenties voor de formatie.
Eerste signaleringsdatum	Juli 2011
Actie	Volgen ontwikkeling via landelijke werkgroepen, zoals de Werkgroep Bodem (WEB) en het Gemeentelijk Juristenoverleg Bodem (GJOB)

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

In deze paragraaf bieden wij uw raad inzicht in het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Er wordt ingegaan op het gewenste onderhoudsniveau, de hieruit voortvloeiende financiële consequenties en de vertaling daarvan in de begroting. Eerst komen de hoofdzaken van het Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG) aan de orde. Vervolgens besteden we aandacht aan het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen.

Onderdelen

- Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG);
- Gemeentelijke gebouwen.

Onderdeel 1 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

De gemeente Groningen heeft een oppervlakte van 8.400 hectare. Een deel hiervan is in bezit en dus in onderhoud bij de gemeente. Het gaat om wegen, groen, riolering, kunstwerken en overige kapitaalgoederen (voornamelijk gebouwen). Het beleid voor het niveau van onderhoud van de openbare ruimte kapitaalgoederen is vastgelegd in het BORG. Voor kapitaalgoederen die niet onder BORG vallen, wordt door de verantwoordelijke diensten een onderhoudsplan opgesteld.

Bij het plannen van onderhoud wordt zoveel mogelijk gezocht naar de samenhang met andere ontwikkelingen van elementen in de openbare ruimte. We streven ernaar een onderhoudsniveau te realiseren waarbij 90% van de openbare ruimte voldoet aan het BORG-kwaliteitsdoel. We houden rekening met een beperkte daling van de tevredenheid van bewoners over het onderhoud, omdat we in de afgelopen jaren lang cyclisch onderhoud hebben moeten uitstellen. Voor een aantal voorzieningen in de openbare ruimte is onderhoud alleen niet meer toereikend. Deze voorzieningen hebben het einde van de technische levensduur bereikt waardoor investeringen noodzakelijk zijn om deze kapitaalgoederen te vervangen of te reconstrueren. Het gaat bijvoorbeeld om de ondergrondse kabels voor de openbare verlichting en de oeverbeschoeiingen. Vanaf 2012 voeren we een meerjarenplan uit waarbij deze voorzieningen worden vervangen. De kapitaalgoederen, waarvan vervanging over 5 jaar en later wordt voorzien, zijn opgenomen in de risicoparagraaf (zie hiervoor ook de paragraaf weerstandsvermogen).

In het programmadeel van de begroting gaan we nader in op het beheer en onderhoud van de openbare kapitaalgoederen. Van de belangrijkste onderdelen worden hier de speerpunten genoemd.

Vervangen voorzieningen en aanvullend onderhoud

In 2012 hebben we een structureel budget aan de onderhoudsbegroting toegevoegd. Met dit budget wordt in de jaren 2012 tot 2016 een aantal voorzieningen vervangen en aanvullend onderhoud gepleegd. Het gaat dan om de vervanging van verouderde verlichtingskabels, maar we realiseren ook vervanging en groot onderhoud van houten bruggen, kademuuren en asfaltwegen. In 2013 wordt de tweede fase van dit meerjarenprogramma uitgevoerd.

Wegen

Ook in 2013 voeren we onderhoud uit aan diverse asfaltwegen, klinkerwegen en fiets- en voetpaden. We plegen dit jaar extra inzet in het kort cyclisch onderhoud (reparaties). Synergie effecten verwachten we te behalen door het programma af te stemmen op werkzaamheden van derden.

Groen- en speelvoorzieningen

Het groenonderhoud bestaat voor het overgrote deel uit de frequente maatregelen, zoals maaien en onkruidbeheersing. Op een aantal plekken voeren we in 2013 groot onderhoud uit aan de bomen en het groen. In 2013 zetten we het onderzoek voort naar ziekten en plagen die tegenwoordig veelvuldig in bomen voorkomen.

Naast het verzorgingsonderhoud van de diverse speelplekken vervangen we ook in 2013 een aantal oudere speeltoestellen. Bij het vervangen van toestellen bekijken we gelijktijdig of aanpassing van de speelplek nodig is.

Aansluiting en vervanging van riolering

Dit programma verzorgt het beheer en onderhoud van de gemeentelijke riolering en past het aan bij de wettelijke eisen (basisinspanning en zorgplicht). Het Gemeentelijk Riolering en Water Plan 2009-2013 (GRP) vormt het toetsingskader. Gezien de leeftijdsopbouw van het Groninger rioolstelsel en een gemiddelde levensduur van 80 jaar moet jaarlijks ongeveer 5,5 km riool worden vervangen. Voor 2013 staan de rioolvervanging van de Rivierenbuurt fase 3 en de Oosterpark fase 2 op het programma. Verder

wordt het riool in de Verlengde Hereweg en in een gedeelte van de Diepenring voorzien van een nieuwe binnenwand. In 2013 zal het project Waterslag 2, de aanleg van een grote rioolpersleiding, worden afgerond. Ook verwachten wij de afvalwatersanering op Bruilwering dan te voltooien.

Kunstwerken

Op diverse plaatsen in de stad wordt door het water- en wegverkeer gebruik gemaakt van (vaste en beweegbare) bruggen. Om blijvend een goede en veilige doorstroming van het verkeer te kunnen garanderen, voeren we regelmatig onderhoud aan de bruggen uit. Het Herewegspoorviaduct vertoont al geruime tijd tekenen van slijtage en is feitelijk aan vervanging toe. Een integrale aanpak daarvan samen met plannen voor het stationsgebied houdt in dat vervanging vanaf 2016 wordt verwacht. Om in de tussenliggende tijd het viaduct veilig te houden, stellen we de komende jaren jaarlijks uit middelen nieuw beleid een bedrag van 0,1 miljoen euro beschikbaar.

Onderdeel 2 Gemeentelijke gebouwen

Overzicht boekwaarden en onderhoudslasten per dienst

	Boekwaarde 1-1-2013	Verzekerde waarde	Meerjaren- plan	Voorziening 1-1-2013	Onderhoudsbedrag Begroting 2013
BSD	0	29.512	ja	125	105
DIA	17.125	24.542	ja	329	427
Iederz	3.434	29.000	nee	0	620
HVD	10.249	37.887	ja	751	271
MD	5.626	31.400	ja	838	375
OCSW	182.216	750.000	ja	328	7.520
RO/EZ	14.719	88.688	ja	813	647
SOZAWE	0	0	n.v.t.	0	0
Totaal	233.369	991.029	0	3.184	9.965

BSD

Het Meerjaren Onderhoud Plan voor Stadhuis, Waagstraat en Goudkantoor wordt jaarlijks geactualiseerd. Mede in het licht van de bezuinigingen zijn de beschikbare middelen voor onderhoud onder druk komen te staan. Er zal dan ook moeten worden geprioriteerd en het onderhoudsniveau zal enigszins worden verlaagd. Voor de korte termijn zal dit niet tot problemen leiden, aangezien zowel het Stadhuis als het Goudkantoor in een goede onderhoudsstaat verkeren. Op termijn kan door de krapte in het beschikbare budget het onderhoudsniveau onder het wenselijke niveau dalen.

DIA

In 2013 zal naar verwachting voor het pand De Prefecten Hof een nieuw meerjarenonderhoudplan kunnen worden opgesteld. Als de revitalisatie is afgerond, zullen de nieuwe termijnen van het bouwkundig, werktuigbouwkundig en elektrotechnisch onderhoud van het pand worden geïnventariseerd. Dit zal het moment zijn om over te schakelen op de gemeente-breed gehanteerde systematiek van het opstellen van een meerjarenonderhoudplan. Dat is ook het moment waarop de financiële gevolgen voor het onderhoud in kaart worden gebracht en de consequenties hiervan voor omvang en voeding van de voorziening groot onderhoud gebouwen. Ook voor het pand aan de Trompsingel zal deze systematiek worden gevolgd. Naast een voorziening heeft de DIA ook onderhoudsbedragen in de exploitatie geraamd voor correctief onderhoud, zoals storingen aan installaties. Voor 2013 staan afgezien van het regulier geplande groot onderhoud geen bijzondere vervangingen op het programma.

HVD

Het onderhoud - alsmede de voorziening groot onderhoud - van de locaties Hanzeplein, Sontweg en Vinkhuizen is op orde. Tevens zijn voor deze gebouwen meerjaren onderhoudsplannen aanwezig.

Iederz

Meerdere inspecties hebben aangegeven, dat het hoofdgebouw aan de Peizerweg niet meer voldoet aan de huidige tijd. Het inspectierapport van het bureau FAME Bouwmanagement laat zien, dat er diverse zware aanpassingen noodzakelijk zijn. Ook een onderzoek betreffende de fysieke beveiliging geeft aan,

dat de toegangsbeveiliging en beveiliging van de werkruimtes ver onder het gestelde ambitieniveau ligt. Een 'Energie Prestatie Advies' adviseert, dat we voor minimaal 0,2 miljoen euro extra moeten investeren om energie te besparen. Het huidige jaarlijkse onderhoudsbudget van 620 duizend euro is onvoldoende. Met diverse renovaties (Ingang/Receptie, Integratiebedrijf en Industrie), is het achterstallig onderhoud verder terug gebracht. Gezien de slechte huisvestings situatie bij de werkleerbedrijven en het Integratiebedrijf voerden we in 2012 renovaties (opknopbeurten) uit in de oudste gebouwen van ons bedrijf. Arbo-technisch zijn er op de korte termijn geen grote problemen, mede door de laatste verbouwingen. Deze ingrepen moeten echter worden gezien als tijdelijke oplossingen voor de komende jaren. Vanwege de ontwikkelingen bij iederz ligt een verhuizing op termijn naar een kleinere ruimte het meest voor de hand. De meerjarenplanning voor het onderhoud vraagt meer financiën dan het bovengenoemde budget. Ook in 2012 zijn er in verband met de bezuinigingen diverse onderhoudswerkzaamheden uitgesteld.

MD

Ten laste van de exploitatie 2013 is voor onderhoud gebouwen een bedrag van 375 duizend euro begroot. Hiervan heeft 333 duizend euro betrekking op het gebouw aan de Duinkerkenstraat en 42 duizend euro heeft betrekking op de opstallen aan de Electronstraat (Wijkpost Vinkhuizen/Afvalbrengrstation).

OCSW

OCSW is in het (economisch en/of juridisch) bezit van een grote hoeveelheid kapitaalgoederen. De onderhoudsbehoefte voor de gemeentelijke schoolgebouwen, de vensterscholen, de sociaal culturele accommodaties, de sportaccommodaties, culturele accommodaties is in de vorm van meerjarenplanningen in beeld gebracht. De voor het onderhoud noodzakelijke budgetten zijn opgenomen onder de verschillende begrotingsonderdelen.

OCSW	Boekwaarde 1-1-2013	Voorziening 1-1-2013	Onderhoudsbedrag begroting 2013
Oosterpoort/Stadschouwborg	5.960	-	1.693
Vensterscholen	7.183	328	196
Muziekschool	76	-	8
Voormalige schoolgebouwen	1.138	-	140
MIOP Sport en Recreatie	37.444	-	3.834
Welzijnsaccommodaties	4.644	-	65
Schoolgebouwen economisch eigenc	125.079	-	1.400
Gebouwen NDE	409	-	60
Overige activa	283	-	124
Totaal	182.216	328	7.520

Schoolgebouwen en vergoedingen onderhoud via programma onderwijshuisvesting

In de onderwijswetgeving is de verantwoordelijkheid voor het onderhoud aan schoolgebouwen van het onderwijs bij de schoolbesturen gelegd. De schoolbesturen ontvangen voor het reguliere onderhoud in de lumpsum rechtstreeks de vergoedingen van het rijk. Voor het groot zogenaamd buitenonderhoud kan het onderwijs een beroep doen op de lokale overheid (goedkeuring en bekostiging van onderhoudsvoorzieningen). Een deel van de gemeentelijke middelen voor onderwijshuisvesting is structureel beschikbaar voor het realiseren van voorzieningen in het basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs. Uit een in 2009 ingesteld onderzoek (0-meting) blijkt, dat het onderhoudsniveau van de gebouwen van het openbaar en bijzonder onderwijs op een gemiddeld goed en verantwoord niveau ligt. In 2012 is een start gemaakt met het verbeteren van het binnenklimaat van de bestaande scholen. Ook is met het visiedocument 'Op naar schoolgebouwen van de toekomst' het accent gelegd op renovatie en onderwijskundige verbetering van schoolgebouwen voor basis- en speciaal onderwijs.

Sociaal culturele accommodaties

Van de 32 sociaal culturele accommodaties is de gemeente van 19 eigenaar van het gebouw (60%). Overeenkomstig de sociaal culturele accommodatienota wordt voor het groot onderhoud aan de sociaal culturele accommodaties een normbedrag per m2 bruto vloeroppervlak bestemd. Ook wordt een bedrag bestemd voor het groot onderhoud van voormalige welzijnspanden. Deze panden worden verhuurd aan derden.

De Oosterpoort en de Stadsschouwburg

Uw raad stelt iedere 6 jaren (voor het laatst in 2010) het meerjaren grootonderhoudsplan voor de gebouwen vast. Dit betekent voor 2013 groot onderhoud in met name de Stadsschouwburg: de toneelvloeren worden aangepakt, de stoelbekleding wordt vervangen en noodzakelijke ARBO-investeringen in de trekkenwand worden gerealiseerd. Het onderhoud en investeringen in productiemiddelen (horeca & techniek) dient bij raadsbesluit 2005 uit de reguliere exploitatie van de werkmaatschappij inderdaad te worden. Structureel gaat het gemiddeld om ruim 400 duizend euro. De laatste jaren is in de exploitatie bijgestuurd om deze middelen structureel vrij te spelen. Helaas verdampen deze middelen als gevolg van bezuinigingstaakstellingen. Scherpe keuzes moeten worden gemaakt.

We hebben een zorgpunt met betrekking tot het casco van de Stadsschouwburg. Bij de besluitvorming revitalisering hebben wij in 2005 tevens geregeld, dat de budgetten voor het planmatig onderhoud voor de panden De Oosterpoort en de Stadsschouwburg werden bijgesteld. Deze bijstelling was zodanig dat rekening houdend met een aanvulling uit de exploitatie (horecaopbrengsten en kaartverkoop) de organisatie De Oosterpoort/Stadsschouwburg in staat moest zijn zorg te dragen voor een adequate instandhouding van de panden. Dit is de afgelopen jaren ook zo geweest. Echter, het casco van de Stadsschouwburg (Rijksmonument) is kwetsbaar en vergt binnen enkele jaren weer een stevige opknapbeurt die in 2005 niet was voorzien en waarvoor dus in het kader van de revitalisering geen middelen beschikbaar gesteld zijn. Wij sluiten niet uit dat een omvangrijke aanpak van het casco van de Stadsschouwburg (door externe deskundigen gecalculeerd op 800 duizend euro) niet zonder gevolgen binnen de exploitatie van de werkmaatschappij OPSB kan worden opgevangen.

Bij de besluitvorming in 2005 hebben wij expliciet maatregelen met betrekking tot het Kruithuis buiten beschouwing gelaten. In de kadernota cultuur 2013-2016 'Ruimte voor vernieuwing, vernieuwing voor ruimte' is aangegeven, dat we de Kunstraad vragen ons te adviseren over een toekomstbestendig stelsel van podiumkunsten in de stad. Op basis van de huidige inzichten en de adviezen van de Kunstraad zullen wij in het kader van de vaststelling van de nieuwe cultuurnota definitief besluiten over de aanpak van het Kruithuis. Wij gaan er nu van uit dat wij het Kruithuis als vlakke vloertheater buiten gebruik zullen stellen.

Sportaccommodaties

In 2012 zullen wij weer een aantal investeringen op het gebied van sportaccommodaties doen. Zo is een project gestart onder de naam Basis op Orde ('Gelijke monniken, gelijke kappen'), waarbij in beeld wordt gebracht hoe de afspraken op ieder sportcomplex liggen tussen gemeente en gebruikers ten aanzien van vastgoed en nutsvoorzieningen. Er is een breed onderzoek RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) gestart, waarbij de nieuwe wet- en regelgeving ten aanzien van brandveiligheid wordt meegenomen. Ook is er een project ingericht, waarbij onderzoek wordt gedaan naar mogelijke maatregelen om duurzamer om te gaan met energie. Alle drie de initiatieven zullen in 2013 leiden tot een aantal gefaseerde investeringen in onze gebouwen.

Het sportcomplex aan de Kluiverboom is inmiddels in gebruik genomen. Het complex heeft drie gymlokalen en twee kunstgrasvelden en wordt voor een belangrijk deel gebruikt door leerlingen van het Werkmancollege, het Wessel Gansfortcollege en het Heyerdalcollege. Medegebruiker is ook FC Lewenborg onder andere voor wat betreft de kleedruimtes. Ook de atletiekbaan wordt dit jaar grondig gerenoveerd.

Het gymlokaal aan de Ossehoederstraat is begin van dit schooljaar in gebruik genomen. Het gymlokaal is onderdeel van een herstructureringsplan en uitgevoerd door woningbouwcorporatie Lefier. In de eerste helft van 2012 zijn de nieuwe gymlokalen aan het Rietdiep en in Gravenburg in beheer en onderhoud van de WSR genomen. We onderzoeken momenteel welke aanpassingen er aangebracht moeten worden om ook het gymlokaal aan de Siersteenlaan (onderdeel van de Vensterschool Vinkhuizen) in 2013 in beheer en onderhoud te kunnen nemen. Het gymlokaal is namelijk inpandig en gehuisvest op de eerste etage. Voor avondgebruik zal de gymzaal ook van buitenaf bereikbaar moeten zijn. In 2013 zal er nog een aantal gymlokalen opgeleverd worden. Zo komt er een nieuw gymlokaal aan de Semmelweisstraat (vervanging Boerhaavelaan), twee gymlokalen aan de Violonstraat (1 nieuw en 1 vervanging) en zullen ook de gymlokalen aan de Sweelincklaan en de Groenensteinlaan vervangen worden.

Tevens willen we duidelijkheid over de toekomst van de Drafbaan en de camping en streven we in 2012 naar besluitvorming rondom een trainingscomplex voor FC Groningen op Corpus den Hoorn. We hopen vervolgens de verdere planvorming en start van de realisatie inclusief een 4e kunstgrashockeyveld in 2013 op te pakken en tevens de veiligheid van de gebruikers van de wielervedbaan te verbeteren.

Voor planmatig onderhoud van de sportaccommodaties staat voor 2013 een bedrag van 3,4 miljoen euro geraamd. Van de geraamde investeringen, waarvoor nog aparte middelen beschikbaar zijn, wordt een deel besteed aan fase 2 renovatie Karding. Dit is deels noodzakelijk in verband met fase 2 van de renovatie. Onderdeel van fase II renovatie Karding is de afbraak van de tijdelijke sporthal. Het is de bedoeling om hiervoor in de plaats een structurele sporthal te bouwen.

We verwachten in 2012 besluitvorming over de ontwikkeling van sporthal Zuid mede in relatie tot een sporthal die het Noorderpoort College wil ontwikkelen in het Europapark. Dit betekent dat we dan in 2013 kunnen beginnen met de uitwerking ervan. Alle sportvoorzieningen in de openbare ruimten

(tennisbanen, Cruiffcourts) en de recreatiegebieden Karding en Ruskenveen zullen worden overgedragen aan de nieuwe dienst Stadsbeheer.

ROEZ

Grootonderhoud huisvesting

In 2011 is het meerjaren-onderhoudsplan gebouwen geactualiseerd tot en met 2016. Het streven is om gemeente-breed regelmatig de gebouwen opnieuw te laten inventariseren en te inspecteren. In het najaar 2011 heeft dit plaatsgevonden. Op basis van de bevindingen zal het meerjaren onderhoudsplan verder worden geactualiseerd. Bij het opstellen van het plan is gewerkt met de conditiemethodiek. Bij deze methodiek wordt aangegeven in welke toestand een bepaald object verkeert. Hierbij worden zes kwalificaties gehanteerd: van uitstekend tot zeer slecht. Bij de actualisatie van het plan is uitgegaan van een gemiddeld conditieniveau van 3 (redelijk). De voorziening is tot en met 2016 toereikend. In 2013 wordt er 200 duizend euro toegevoegd aan de voorziening. De begrote onttrekking in 2013 bedraagt 259 duizend euro.

Museum

Voor het meerjaren-onderhoudsplan groot onderhoud Groninger Museum is een extra jaarlijkse dotatie nodig om de onderhoudsplannen tot 2021 te kunnen verwezenlijken. Voor 2013 is een bedrag van 754 duizend euro voor onderhoud begroot.

FINANCIERING

Financieringsparagraaf

In het Treasurystatuut staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De uitvoering en ontwikkelingen worden in deze paragraaf toegelicht.

Algemene ontwikkelingen

Dit onderdeel schetst de belangrijkste interne en externe ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de treasuryfunctie.

MTN programma

Om de toegang van de gemeente Groningen tot de kapitaalmarkt tegen concurrerende tarieven te waarborgen wordt gebruik gemaakt van deelname aan het recent vernieuwde Medium Term Note programma (MTN) van de BNG. Hierdoor wordt het mogelijk om op de Europese kapitaalmarkt verhandelbaar schuld papier uit te geven met looptijden van twee tot dertig jaar. Daarnaast blijft de gemeente gebruik maken van onderhandse leningen via de sectorbanken (BNG en NWB).

Voorgenomen financieringsbeleid

Omdat de percentages voor de lange financiering zo aantrekkelijk zijn is het verstandig leningen vast te leggen. Voor 2013 verwachten wij meer leningen aan te trekken dan het in het treasurystatuut vastgestelde mandaat. Wij zullen tijdig met een voorstel voor een aanvullend mandaat komen.

Door de landencrisis, de uitzonderlijk lage rentestand en de onzekerheid op wat langere termijn is er aanleiding na te denken over het gewenste risicoprofiel. Daarom streven wij voor 2013 naar een lagere benutting van de mismatchfinanciering dan in 2012. Daardoor kunnen we profiteren van de op dit moment lage lange rente.

Rente ontwikkeling 2013

De vastgestelde rentepercentages voor de begroting 2013 zijn ten opzichte van het Meerjarenbeeld 2013-2016 geactualiseerd. De rente langlopende leningen is verlaagd met 1,10%. Anders dan in de begroting 2012 geeft onze rentevisie aan dat de rente voorlopig laag blijft. In onderstaande tabel worden de renteveronderstellingen voor de lange rente getoond.

Renteveronderstellingen 2013: lange rente

Renteveronderstellingen 2013: lange rente	Rente BGR 2013
Rente langlopende leningen	3,35%
Rente-omslagpercentage	3,35%
Rente reserves en voorzieningen	1,85%

De lange rente is in 2012 gedaald tot 1,856% (10 jaar SWAP per medio 2012). Aangevuld met opslagen in de markt en de inflatieverwachting verwachten we voor 2013 een lange rente van 3,35%.

Renteveronderstellingen 2013: korte rente

	Rente BGR 2013
Rente rekening-courant	
- Rente rekening courant faciliteit	1,00%
- Rente tegoedpositie derden (credit%)	1,25%
- Rente schuldpositie derden (debet%)	3,50%

De korte rente is in het eerste halfjaar 2012 steeds laag geweest. De 3-maands rente is gedaald tot 0,55%. Voor 2013 verwachten we een beperkte rentestijging door inflatie. De rente tegoed- en schuldposities zullen alleen nog aan derden in rekening worden gebracht.

Rente Omslag Percentage

Het Rente Omslagpercentage (ROP) is voor de begroting 2013 vastgesteld op 3,35%. Ten opzichte van de begroting 2012 is het nieuwe ROP met 0,45% gedaald. Bij de vaststelling is nadrukkelijk gekeken naar de effecten van nieuw aan te trekken leningen. Voor 2012 en 2013 kunnen wij lenen tegen percentages onder of rond het ROP. Omdat het ROP wordt vastgesteld met een verwacht resultaat van nul voor de komende vier jaar zijn er ook rente aannames gemaakt tot en met 2016. De reservering Regio Specifiek Pakket is tijdelijk van aard en wordt volgens afspraak buiten de bepaling van het ROP gehouden.

13.1 Risicobeheer

Dit onderdeel geeft een samenvatting van het risicoprofiel van de organisatie. Tevens wordt ingegaan op de gegevens die uit hoofde van de Wet Fido voor de toezichthouder nodig zijn.

Gevolgen wijziging financieringsrente

Omdat het ROP met 0,45% is gedaald, zal het kostenniveau van de gemeente dalen met ongeveer 1,1 miljoen euro.

De gevolgen van deze rentedaling komen op diverse plekken tot uitdrukking in de begroting:

1. investeringskredieten worden verstrekt op basis van het huidige ROP
2. de opbrengst rente reserves daalt als gevolg van de lagere rente

De toekomstige ontwikkeling van het ROP is onzeker. Dit is afhankelijk van onder meer het volume van het beschikbare weerstandsvermogen, het ambitieniveau en de toekomstige marktrente.

Limieten financiering

Ter beperking van renterisico's gelden voor zowel de korte als de lange geldpositie limieten. Het betreft hier wettelijke limieten en eigen limieten. De limieten zijn omschreven in het Treasury Statuut.

Limietenoverzicht (bedragen in miljoenen euro)	2012	2013
Limieten kort geld		
Kasgeldlimiet	73	71
Korte mismatch	107	133
Limieten lang geld		
Lange mismatch	15	23
Renterisiconorm	172	168
Vaste financiering	100*	100**
Vervroegde aflossing langlopende leningen	-	-

*Limiet is in 2012 verhoogd met 50 miljoen euro tot in totaal 150 miljoen euro

**Voor 2013 verwachten we meer te lenen dan 100 miljoen euro. Wij zullen tijdig met een voorstel voor een aanvullend mandaat komen

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bepaalt de maximale omvang van de externe kortgeldpositie in enig jaar. De zogenaamde netto vlottende schuld van de gemeente mag maximaal 8,5% bedragen van het begrotingstotaal van de gemeentebegroting. Daarboven moet lang geld worden aangetrokken. In modelstaat A bij onderdeel 5 wordt de verwachte omvang van de vlottende middelen voor vier kwartalen getoetst aan de wettelijke limiet. Wij hebben doorgaans een positief saldo in rekening courant. Dit is een gevolg van het feit dat leningen worden aangetrokken op het moment dat de korte mismatch limiet wordt bereikt. Soms is er sprake van een negatief saldo, maar doorgaans ruim binnen de limiet. De kasgeldlimiet komt voor 2013 op 71 miljoen euro uit.

Korte Mismatch-limiet

Gedurende het jaar wordt een deel van de kortlopende middelen gebruikt voor dekking van het lange financieringstekort. Dit is voordelig omdat het korte rentepercentage over het algemeen lager is dan het lange rentepercentage. Deze korte mismatch financiering leidt tot een vergroting van het renterisico. Het risico is dat de lange rente gaat stijgen en dat nieuwe consolidatieleningen moeten worden aangetrokken tegen hogere rentetarieven. Om dit risico te beperken mag maximaal 25% van de netto vaste schuld met kort geld worden gefinancierd. Dit bedrag wordt nog verhoogd met het

structureel deel aan kort beschikbaar vermogen. Voor de begroting 2013 is de korte mismatch limiet becijferd op 133 miljoen euro.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ook een wettelijke limiet en beperkt de vaste schuld die in enig jaar voor aflossing of renteherziening in aanmerking komt tot 20% van het begrotingstotaal. In Modelstaat B wordt het renterisico op de vaste schuld berekend voor een periode van vier jaar. Uit de berekening blijkt dat de renterisico's op de vaste schuld de komende vier jaren ruim onder de wettelijke norm blijven.

Lange mismatch-limiet

Van de korte vermogensbehoefte mag een bedrag tot maximaal 5% van de netto opgenomen vaste schuld met langlopende leningen worden gefinancierd.

Vaste financiering

De limiet vaste financiering is de limiet voor de jaarlijkse opname van langlopende leningen voor de vaste financiering van gemeentelijke activiteiten. Deze is bepaald op 100 miljoen euro. Opnamen van langlopende leningen voor derden geschieden op basis van afzonderlijke collegebesluiten.

Vervroegde aflossing langlopende leningen

In de begroting wordt jaarlijks een overzicht opgenomen van leningen met een mogelijkheid tot vervroegde aflossing. Dit overzicht is de limiet voor de omvang van te vervroegen aflossingen voor dat jaar. Voor 2013 kunnen geen consolidatieleningen vervroegd worden afgelost.

Kredietrisico's op verstrekte gelden

Onderstaand overzicht geeft de kredietrisico's op verstrekte gelden weer. Het betreft zowel verstrekte geldleningen als uitgezet kasgeld, callgeld en overige creditposities bij financiële instellingen. Hierbij zijn de uitgezette bedragen per risicogroep aangegeven. In het overzicht zijn de risicogroepen (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Kredietrisico op verstrekte gelden	x € 1,000,-	
Risicogroep	Restantschuld per 01-01-2013	%
Gemeenten/ Provincies	115.000	30,90%
Overheidsbanken	-	0,00%
Woningcorporaties met garantie WSW	190.400	51,20%
Semie overheidsinstellingen	2.596	0,70%
Financiële instellingen (AA en hoger)	20.451	5,50%
Overige toegestane instellingen volgens Treasury statuut	43.219	11,60%
Niet toegestane instellingen volgens Treasury statuut		0,00%
Totaal	371.666	100,00%

Projectfinanciering Meerstad

In de bovengenoemde tabel is een bedrag opgenomen van 115 miljoen euro ten behoeve van de projectfinanciering Meerstad. Deze leningen zijn in april 2012 verstrekt aan de Grondexploitatie maatschappij Meerstad C.V. De overname van de bestaande leningen van de GEMM CV voor een bedrag van 160 miljoen euro is nog niet gerealiseerd. Op het moment van realiseren in 2012 zullen deze leningen worden toegevoegd zowel bij de opgenomen als bij de uitgezette leningen. Eerder waren de bovengenoemde bedragen opgenomen in het overzicht gewaarborgde geldleningen.

13.2 Gemeentefinanciering

Leningenportefeuille

Dit onderdeel geeft inzicht in de samenstelling en de grootte van de opgenomen (OG) leningen.

Leningenportefeuille totaal	x € 1,000,-	
x € 1,000,-	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2013	826.392	4,07%
Nieuwe leningen	166.691	p.m.
Reguliere aflossingen	59.197	n.v.t.
Vervroegde aflossingen	-	p.m.
Renteaanpassing (oud percentage)	16.512	p.m.
Renteaanpassing (nieuw percentage)	16.512	p.m.
Totaal	933.886	p.m.

Uitzettingen

Dit onderdeel geeft inzicht in de samenstelling en de grootte van de uitgezette (UG) leningen.

Leningenportefeuille	x € 1,000,-	
x € 1,000,-	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2013	351.214	4,07%
Nieuwe leningen	4.279	p.m.
Reguliere aflossingen	37.895	n.v.t.
Vervroegde aflossingen	-	p.m.
Renteaanpassing (oud percentage)	16.512	p.m.
Renteaanpassing (nieuw percentage)	16.512	p.m.
Totaal	317.598	p.m.

13.3 Verplichte overzichten

Deze paragraaf bevat de overzichten die uit hoofde van de wet FIDO voor de toezichthouder nodig zijn, de berekening van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Modelstaat A: Kasgeldlimiet	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(1) Omvang vlottende korte schuld				
- opgenomen gelden < 1jaar	4.645	4.645	4.645	4.645
- schuld in rekening courant				
- gestorte gelden door derden < 1 jaar	-1.800	-1.800	-1.800	-1.800
- overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	6.445	6.445	6.445	6.445
(2) Vlottende middelen	19.354	38.449	51.713	46.802
- contante gelden in kas				
- tegoeden in rekening courant	19.354	38.449	51.713	46.802
- overige uitstaande gelden < 1 jaar				
(3) Totaal netto vlottende schuld (1) - (2)	-14.709	-33.804	-47.068	-42.157
(4) Toegestane kasgeldlimiet	71.000	71.000	71.000	71.000
(5) Ruimte onder de kasgeldlimiet	85.709	104.804	118.068	113.157
(6) Begrotingstotaal 2013	839.074	839.074	839.074	839.074
(7) Percentageregeling	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
(4) Kasgeldlimiet (6*7)	71.000	71.000	71.000	71.000

Modelstaat B: Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in 2012-2018	2013	2014	2015	2016
1. Renteherziening	3.684	4.092	3.654	13.041
2. Aflossingen	61.510	57.204	41.683	28.864
3. Renterisico	65.194	61.296	45.337	41.905
4. Rente risiconorm	167.815	167.815	167.815	167.815
5. Ruimte onder renterisiconorm	102.621	106.519	122.478	125.910
4a. Het bij ministriële regeling vastgestelde percentage	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
4b. Begrotingstotaal 2013	839.074	839.074	839.074	839.074
4. Rente risiconorm	167.815	167.815	167.815	167.815

VERBONDEN PARTIJEN

Jaarlijks wordt in de begroting en jaarrekening aandacht besteed aan de verbonden partijen van de gemeente. Verbonden partijen zijn vennootschappen, stichtingen, verenigingen en gemeenschappelijke regelingen, waar de gemeente in deelneemt. Een partij geldt als verbonden partij indien de gemeente in die partij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Een gesubsidieerde instelling geldt als zodanig niet als een verbonden partij. Verbonden partijen voeren (voor een deel) beleid uit dat de gemeente in principe ook zelf zou kunnen doen. Echter, de gemeente blijft wel eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. In de jaarrekening 2011 is het laatste overzicht van de verbonden partijen van de gemeente opgenomen.

Uw raad stelde in oktober 2003 een nota Verbonden Partijen vast. In de desbetreffende nota is een kader gegeven voor het aangaan van nieuwe deelnemingen en het voortzetten van bestaande deelnemingen. Daarnaast zijn criteria ontwikkeld voor de vertegenwoordiging vanuit de gemeente, zoals: wie gaat en onder welke voorwaarden de gemeente te vertegenwoordigen in het bestuur van een private organisatie. Hierbij is vooral gekeken naar eventuele belangenverstrengeling die voor een bestuurder van de gemeente kan optreden door tevens als bestuur van een NV, BV of CV op te treden. Sinds de invoering van het duale stelsel is het college bevoegd om tot deelnemingen te besluiten. Voordat het college besluit tot een deelneming, moet het echter eerst de raad over een ontwerpbesluit horen.

Hieronder gaan wij nader in op de beleidsvoornemens dan wel ontwikkelingen die sinds het uitbrengen van de gemeenterekening 2011 bij de verbonden partijen hebben plaatsgevonden.

Beleidsvoornemens en ontwikkelingen

NV's, BV's en CV's

PBE (Publiek Belang Elektriciteitscentrale Borssele)

De gerechtelijke procedure over de (definitieve) verkoop van het belang in PBE aan RWE is ultimo september 2011 afgerond. Het schikkingsvoorstel van de aandeelhouders, waarbij 20% van de aandelen aan DELTA en de resterende 30% aan RWE zijn overgedragen, is daarmee gerealiseerd. DELTA heeft daarmee een meerderheidsbelang van 70% verworven. Met deze transactie was voor onze gemeente 10 miljoen euro gemoeid. Daarvan is 4,249 miljoen euro in 2011 op de Vordering op verkoop Vennootschap BV afgelost. De bedoeling is in 2012 tot afronding van de volledige transactie te komen.

NV Waterbedrijf Groningen

Op basis van het inwonertal heeft de gemeente Groningen recht op 15% van het totale aandelenpakket. Op grond daarvan kan het aantal aandelen van 74 met nog 1 worden uitgebreid. In 2012 werd dit aandeel a raison van 500 euro ook daadwerkelijk aangeschaft. Hierna is het niet meer mogelijk om een aandeel aan te schaffen en heeft ook de zeggenschap zijn plafond bereikt.

Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad CV

De gemeente Groningen is per 25 januari 2012 enig aandeelhouder geworden van de GEMM CV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad). De stichting ten behoeve van kapitaaldeelname in de GEMM CV en de Stichting ten behoeve van bundeling van zeggenschap in GEMM Beheer BV zijn opgeheven.

Wonen boven winkels

Eind 2011 besloten wij de activiteiten van Wonen boven Winkels NV te beëindigen. Daarbij zijn wij afhankelijk van de andere aandeelhouder: woningcorporatie Lefier. De woningcorporatie heeft toegezegd eind 2012 duidelijkheid te bieden over het eventueel overnemen van een deel van de eigendommen die bij de NV zijn ondergebracht. De resterende panden worden actief verkocht.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Bestuursacademie

Het belang van de Stichting Bestuursacademie Nederland is in het verleden ondergebracht bij de Vereniging Bestuursacademie Nederland. Vervolgens is op 7 juli 2011 in de Algemene Ledenvergadering

besloten deze vereniging op te heffen. Het nog aanwezige vermogen van 240 duizend euro is aan de leden uitgekeerd. Voor de gemeente Groningen gaat het om een bedrag van 3,5 duizend euro. Onze gemeente maakt nu nog uitsluitend op projectbasis gebruik van BAN personeelsdiensten BV.

Gemeenschappelijke regeling Groninger Archieven te Groningen

Het IPO-bestuur is op 2 februari 2012 akkoord gegaan met de regeling, waarbij de provincies gaan meebetalen voor beheer en toegankelijkheid van het provinciale archief dat bij de Groninger Archieven is ondergebracht. Voor de Groninger Archieven betekent dit concreet dat de provincie Groningen een bijdrage gaat leveren van ruim 0,4 miljoen euro. Tegelijkertijd past het rijk een korting toe op de budgetten van de Regionaal Historische Centra (RHC) van dezelfde omvang. Daarnaast worden de Groninger Archieven extra gekort door het rijk om een extra bijdrage aan het Nationaal Archief te kunnen bekostigen. Voor de Groninger Archieven betekent dit een bezuiniging van 45 duizend euro. De provincie Groningen is daarnaast gevraagd met een standpunt te komen ten aanzien van toetreding tot de gemeenschappelijke regeling van RHC, waarin naast de gemeente ook het rijk participeert.

Gemeenschappelijke regeling De Marne-Groningen, Loppersum-Groningen en Winsum-Groningen

Uiterlijk 1 januari 2014 zullen de gemeenschappelijke regelingen De Marne-Groningen, Loppersum-Groningen en Winsum-Groningen betreffende het inzamelen van huishoudelijk afval worden opgeheven. Aangezien er voor deze gemeenschappelijke regelingen geen aparte administratie wordt gevoerd, is afgesproken dat deze per 1 januari 2014 worden omgezet in een dienstverleningsovereenkomst.

Regionale Uitvoeringsdienst

Er wordt momenteel gewerkt aan de vorming van een Regionale Uitvoeringsdienst (RUD). Deze gaat zich bezig houden met handhaving, toezicht en verlening van vergunningen. De RUD Groningen wordt een openbaar lichaam op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De bestuurders van de deelnemende organisaties hebben daarbij de voorkeur uitgesproken voor een lichte gemeenschappelijke regeling.

GRONDBELEID

Onderdelen

- Visie;
- Uitvoering;
- Resultaten en reserves;
- Risico's van het grondbedrijf in relatie tot de reserve grondzaken en risicobeheersing;
- Sturing en verantwoording.

Visie

Het grondbeleid speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de ambities van de stad. De centrale doelstelling hierbij is het zodanig sturing geven aan de inzet en het gebruik van grond dat daarmee ruimtelijke en sectorale doelstellingen (bijvoorbeeld ten aanzien van wonen, werken, natuur en recreatie, zorg en onderwijs) kunnen worden gerealiseerd. Het grondbeleid is daarmee ondersteunend aan andere sectoren en staat niet op zichzelf.

De nota's grondbeleid 2010-2014, grondprijzenbeleid 2010-2012, richtlijnen herziening grondexploitaties en resultaatbepaling en de nota "Gemeenteraad aan het stuur" vormen de kaders voor het voeren van het te voeren grondbeleid. Meer nog dan door deze kaders, wordt het resultaat van het grondbedrijf bepaald door de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening en andere beleidsvelden met ruimtelijke implicaties die zijn vastgesteld in visies en plannen.

Uitvoering

In het algemeen geldt dat grondbeleid zich richt op het gebruik van de grond als bepalende factor voor de kwaliteit van de leefomgeving, uitgaande van de volgende doelstellingen:

- het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik;
- het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik;
- het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, grondeigenaren, ontwikkelaars, corporaties en de overheid.

Deze doelstellingen legitimeren de gemeente om in te grijpen in de grondmarkt en een regierol voor zichzelf op te eisen. Een belangrijke voorwaarde voor ingrijpen in de grondmarkt om daarmee publieke doelen te realiseren is transparantie. De gemeente moet aan de markt duidelijk kunnen maken waarom soms publiekrechtelijke middelen worden ingezet of waarom in andere gevallen als marktpartij wordt geopereerd.

Het grondbeleid kan actief, passief of door middel van een tussenvorm worden gevoerd. Bij actief grondbeleid wordt de grond voor eigen rekening en risico aangekocht, bouw- en woonrijp gemaakt en in eigen beheer uitgegeven. In de passieve rol draagt de marktpartij het volledige risico. Bij de tussenvorm is er sprake van locatieontwikkeling in samenwerking met de markt, waarbij het risico, de winst en de zeggenschap gedeeld wordt op grond van datgene wat is overeengekomen.

De kern van ons grondbeleid is de keuze voor een actief grondbeleid dat gebaseerd is op het ruimtelijk-economisch beleidskader zoals geformuleerd in het structuurplan "Stad op scherp" en haar voorgangers. Om de hierin geformuleerde doelstellingen te realiseren wordt in specifieke gebieden en ontwikkelingszones een actieve grondpolitiek gevolgd. Een actief grondbeleid in specifieke gebieden en ontwikkelingszones betekent tegelijkertijd ook dat in een groot deel van de stad een 'faciliterend grondbeleid' wordt gevoerd. Om bepaalde ontwikkelingen te stimuleren staat de gemeente primair een actief grondbeleid voor; daar waar het moet of wenselijk is, treedt de gemeente faciliterend op.

We staan voor de opgave om met relatief beperkte middelen de stedelijke ontwikkelingsopgave te realiseren. In de afgelopen periode werd het grondbedrijf geconfronteerd met een aantal ontwikkelingen, die de opgave moeilijker maken. In de stad Groningen is steeds minder grond in eigendom van de gemeente. Vooral ontwikkelaars verwerven grond om hun eigen ontwikkelingen af te dwingen. Deze situatie heeft als gevolg dat we niet alleen minder invloed hebben om het ruimtelijk orderingsbeleid te realiseren, maar ook minder invloed op het realiseren van de gewenste kwaliteit en duurzaamheid van de gewenste ontwikkelingen. Bovendien heeft deze situatie ertoe geleid dat er minder mogelijkheden zijn om meeropbrengsten te genereren die

bijdragen aan projecten met een projecttekort.

De gemeente wordt steeds meer 'gedwongen' om in samenwerking met de markt en andere partijen ontwikkelingen te genereren (zoals Publiek Private Samenwerking, wijkvernieuwing). Deze op zich positieve ontwikkeling heeft ook een keerzijde namelijk dat er nauwelijks revenuen voor de gemeente uit voortvloeien, terwijl de risico's veelal ook bij de gemeente liggen. Als gevolg van de economische crisis ondervinden (markt) partijen problemen bij het financieren en ontwikkelen van locaties. Het gevolg is dat de ontwikkeling van reeds bestaande plannen stagneert en nieuwe ontwikkelingen worden uitgesteld.

Om op gepaste wijze antwoord te kunnen geven op de gewijzigde omstandigheden, zonder een groot beslag te leggen op de gemeentelijke begroting, is een aantal alternatieven mogelijk:

- Exploitatie van het parkeren bij ruimtelijke ontwikkelingen door de gemeente;
- Strategische grondverwerving;
- Projectontwikkeling;
- Deelname in exploitatie onroerend goed.

Eén van de alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden is om -daar waar het enigszins mogelijk en wenselijk is- ontwikkelingen van locaties zelfstandig uit te voeren. Om hiermee ervaring op te doen, is zoals bekend, de pilot Achter de Reitdijk gestart. Deze pilot is met succes afgerond. Er zijn onder regie van de gemeente Groningen 35 eengezinswoningen gerealiseerd. De pilot heeft zijn vervolg gekregen door binnen het plangebied Meerstad voor eigen rekening en risico 16 waterwoningen te realiseren. Daarnaast vindt de realisering van een gedeelte woningbouw in fase I onder opdrachtgever schap van de gemeente Groningen plaats. Ook is in 2012 op drie locaties gestart met een collectief particulier opdrachtgever schap. Op het Europapark, aan de Oosterhamrikkade en in Meerstad bieden wij locaties aan waar een gezamenlijk bouwproject gestart kan worden door particulieren.

Er is een inventarisatie uitgevoerd naar andere gemeentelijke ontwikkelingsbedrijven. De resultaten van deze inventarisatie zijn inmiddels bekend en worden betrokken bij de vraag hoe de organisatie rondom het gemeentelijk strategisch vastgoed in de toekomst het beste vorm gegeven. Gelet op het marktfalen en de problemen die (markt)-partijen momenteel ondervinden bij het zelf kunnen financieren van ontwikkelingen, denken we dat een mogelijke andere rol voor de Gemeente Groningen op het gebied van locatieontwikkeling nodig is. Op dit vraagstuk met betrekking tot de nadere invulling van deze rol als ook de organisatie hiervan komen wij bij uw raad terug.

Resultaten en reserve grondzaken

Gevolgen stagnerende markt vraag als gevolg van de economische crisis

De gevolgen van de economische crisis zijn zichtbaar geworden. Banken zijn terughoudend met het beschikbaar stellen van financieringen voor investeringen in bedrijven en aankoop van woningen door particulieren. Daarbij zijn de vooruitzichten voor de toekomst slecht. Naar het zich laat aanzien doet zich een structurele wijziging voor in de vraag naar bedrijventerreinen, kantoren en woningen. Dit is een probleem dat speelt in het hele land. Landelijk houdt men er rekening mee dat gemeenten hierdoor de komende jaren circa 3 miljard euro aan inkomsten mislopen.

In het Meerjaren Uitvoeringsprogramma Structuurvisie 2011 heeft uw raad gekozen voor een aanpak met drie stappen om de financiële gevolgen van de crisis zoveel mogelijk te beperken en beheersbaar te houden:

- een analyse in regioverband van de markt vraag naar woningen, kantoren en bedrijventerreinen, om op basis daarvan te komen tot een herprioritering en sanering van het aanbod;
- een kritische herwaardering van onze grond en grondexploitaties;
- en bijstelling van de programma's op de kansrijke ontwikkellocaties (meer marktgericht), in combinatie met een andere manier van gebiedsontwikkeling die meer ruimte biedt voor flexibiliteit en waarbij we zoveel mogelijk samenwerken met potentiële gebruikers en marktpartijen.

In de raadsbrief "Meerjaren Uitvoeringsprogramma Structuurvisie (MUST)" van 23 december 2011 en 21 juni 2012 zijn de eerste resultaten daarvan gemeld. Inmiddels is er meer bekend. Uit onderzoek blijkt dat de vraag naar bedrijvenlocaties en woningbouw in de periode 2012-2030 gemiddeld 5 hectare respectievelijk 595 woningen per jaar zal zijn. Consequentie van deze fors verminderde vraag naar woningen is dat we het huidige woningbouwprogramma en het

bedrijventerreinenprogramma moeten actualiseren. Dat doen we in overleg met betrokken stakeholders in de stad. Over de uitkomsten hiervan zullen wij u in 2012 separaat informeren. We verwachten dat de aanpassingen in het woningbouw- en bedrijventerreinen programma financiële consequenties voor de grondexploitaties en het grondbezit hebben.

We hebben de vertraging in de afzet en of de aanpassing in het programma vertaald in een grove inschatting van de omvang van de benodigde voorziening voor de grondexploitaties en het grondbezit in de jaarrekening 2011. Deze schatting is mede gebaseerd op de uitgangspunten in de bestaande grondexploitaties. De geschatte wijziging in de fasering en programmering leidt ertoe dat er een voorziening nodig is van 25 miljoen euro voor de bedrijventerreinen (met name Westpoort en Roodehaan) en 13 miljoen euro voor de woningbouwlocaties (Oosterhamrikzone, de Eemskanaalzone, Ciboga en Kempkensberg). Daarnaast hebben we een voorziening getroffen van 2 miljoen euro voor de financiële risico's op niet-betaling, niet afnemen van grond of niet nakoming van andere verplichtingen door derden (woningbouwcorporaties en ontwikkelaars). In totaal betekent dat een voorziening van 40 miljoen euro voor de financiële gevolgen die voortvloeien uit het aanpassen (her-ontwikkelen, faseren en schrappen) van de programma's voor bedrijventerreinen, kantorenlocaties en woningbouwlocaties.

In het najaar van 2012 worden de grondexploitaties herzien. Op grond van de uitkomsten van de herziening van een exploitatie of herwaardering van grond blijkt of het noodzakelijk is de voorziening te gebruiken voor dekking van een tekort. Op deze wijze willen per exploitatie of locatie komen tot beargumenteerde keuzes en blijft de gehele operatie voor uw raad transparant. Daarnaast willen we de prikkel om verliezen te beperken zo groot mogelijk houden. In de komende herziening van de grondexploitaties komen we terug op de concrete gevolgen hiervan voor de betreffende grondexploitaties en op de mogelijkheden die ontstaan door het benutten van kansen.

Reserve grondzaken

Het doel van de bestemmingsreserve Grondzaken is het vormen van een toereikende buffer voor het opvangen van schommelingen in de resultaten op de grondexploitaties. Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering et cetera.

Om de toereikendheid van de reserves van het grondbedrijf te meten wordt de geprognosticeerde omvang van de reserve van het grondbedrijf vergeleken met de benodigde omvang. De geprognosticeerde omvang van de reserve bestaat uit het actuele saldo van de reserve grondzaken inclusief rentebijdrage bestemmingsreserve Euroborg en grondbank en de verwachte toekomstige resultaten en onttrekking die ten gunste c.q. ten laste komen van de reserve grondzaken en grondbank.

De geprognosticeerde omvang van de reserve grondzaken en grondbank bedraagt respectievelijk 1,2 miljoen euro negatief en 4 miljoen euro. Omdat reserves niet negatief mogen worden, worden de onttrekkingen aan de reserve grondzaken opgevangen met stelposten. Bij bepaling van het verwachte resultaat zijn de uitgangspunten gebruikt zoals deze zijn neergelegd in de nota resultaatbepaling. De uitgangspunten zijn als volgt:

- goed koopmansgebruik;
- gerealiseerde winsten worden verantwoord in de exploitatie onder aftrek van de nog te verwachten kosten. De nog te verwachten opbrengsten worden buiten beschouwing gelaten;
- winsten worden bepaald op jaarbasis;
- verliezen die op enig moment benoembaar, kwantificeerbaar, onontkoombaar en voorzienbaar zijn, worden als verlies genomen in het betreffende boekjaar;
- de waardering van het actief geschiedt tegen historische kostprijs of lager verwachte opbrengstwaarden. De afwaardering wordt ten laste van de exploitatie gebracht.

Winsten en verliezen worden conform die hiervoor geldende regeling ten gunste of ten laste van de reserve Grondzaken gebracht. Voor de komende jaren wordt als peildatum 31 december aangehouden.

Het verwachte resultaat op het grondbezit in 2013 bedraagt 4,6 miljoen euro negatief. Het resultaat is exclusief dotaties nieuw beleid.

Meerstad

Op 25 januari 2012 heeft uw raad besloten om op andere wijze te gaan samenwerken in Meerstad en is onder meer de Grondexploitatie Meerstad 2011 vastgesteld. Door de nieuwe samenwerkingsvorm gaan we de grondexploitatie zelf voeren en komen de risico's van de

grondexploitatie Meerstad voor onze rekening. Het risico voor Meerstad is berekend volgende de verfijnde boxensystematiek en komt per 31 december 2011 uit op 93 miljoen. Aangenomen wordt dat het benodigde weerstandsvermogen aan het einde van 2013 zich zal bewegen rond dit getal. Ten behoeve van de berekening zal rekening gehouden worden met een minimale omvang van 93 miljoen euro. Rekening houdend met een waarschijnlijkheidsfactor van 90% en het ratio weerstandsvermogen van 0,8 is een weerstandsvermogen benodigd van 52,5 miljoen euro.

Risico's van het grondbedrijf in relatie tot de reserve grondzaken en risicobeheersing

Vanwege de complexiteit en omvang van het grondexploitatieproces en de beheersing hiervan wordt vanaf 2003 de risicoboxenmethode gebruikt voor beheersing van de risico's binnen de grondexploitatie. Voor het bepalen van de noodzakelijke omvang van de egalisatiereserve zijn de in box 3 aangegeven risico's van de lopende grondexploitatie relevant. In de kadernota 'Herijking weerstandsvermogen en risicomangement' is aangegeven, dat de risicoboxenmethode gehanteerd zal gaan worden als de methode voor het bepalen van het weerstandsvermogen. De geactualiseerde kadernota is op 22 juni 2011 door uw raad vastgesteld.

Per 31 december 2011 zijn de risico's met behulp van de risicoboxenmethode gekwantificeerd. De minimale omvang van de risico's die verband houden met grondexploitaties en nog in exploitatie te nemen gronden bedraagt 70,9 miljoen euro. De berekening is gebaseerd op verwachtingen en aannames met betrekking tot toekomstige ontwikkelingen. Bij realisatie kunnen afwijkingen ontstaan die de omvang van het benodigde weerstandsvermogen kunnen beïnvloeden. Op voorhand is niet aan te geven welke invloed dit heeft op de omvang van het weerstandsvermogen. Aangenomen kan worden dat het benodigde weerstandsvermogen aan het einde van 2013 zich zal bewegen in de range van 60-80 miljoen euro. Ten behoeve van de berekening zal rekening gehouden worden met een minimale omvang van 70,9 miljoen euro. Verder houden we rekening met het effect van de gevormde voorziening woningbouwlocaties en bedrijventerreinen van 40 miljoen euro bij de Gemeenterekening 2011. Deze voorziening is getroffen ter afdekking van risico's die we lopen bij woningbouwlocaties en bedrijventerreinen en dient ter afdekking van afwaarderingen binnen projecten. Voor het bepalen van de effecten van de aanpassingen in de fasering en programmering van de grondexploitaties en het grondbezit op de omvang van het benodigde weerstandsvermogen worden in 2012 alle grondexploitaties herzien. Na vaststelling van de herzieningen is het precieze effect van afboekingen ten laste van de gevormde voorziening op de berekening van het weerstandsvermogen duidelijk. Een voorlopige inschatting komt uit op een effect van 9,5 miljoen euro. Volgens de actuele inschatting bedraagt het totale risico daarmee 61,4 miljoen euro. De risicoboxenmethode is gebaseerd op het boxenmodel van de **lopende** grondexploitaties. Voor de (grond) exploitaties waarvoor nog geen uitvoeringskrediet beschikbaar is gesteld wordt aangenomen dat er voldoende bijsturingmogelijkheden aanwezig zijn, dan wel subsidiebronnen of nieuwe beleidsmiddelen, om een eventueel tekort af te dekken.

Sturing en verantwoording

Gedurende het jaar wordt in de diverse planning en control documenten zoals de begroting, de tussenrapportages en de jaarrekening gerapporteerd over de afzonderlijke onderdelen van het grondbeleid. Daarnaast wordt jaarlijks over het gevoerde grondbeleid gerapporteerd middels de rapportage Grondbank en één keer per jaar middels de rapportage Grondbedrijf met de bijlage Staat P. In de rapportage grondbedrijf wordt een samenvatting gegeven van de stand van zaken en ontwikkelingen van het grondbedrijf inclusief het grondbezit. De staten P geven de stand van zaken per grondexploitatie weer. De bestaande regels over de winstafroming worden gevolgd en in de Staten P/ rapportage grondbedrijf wordt hierover verantwoording afgelegd.

Verder worden de herzieningen van de grondexploitaties volgens het ritme zoals dat is vastgelegd in de nota "De gemeenteraad aan het stuur" en de nota Grondbeleid 2010-2014 ter besluitvorming voorgelegd. Voor de slotcalculaties wordt jaarlijks op basis van de geldende regelgeving een planning opgesteld. Naar verwachting kunnen de slotcalculaties van de af te sluiten complexen 2012 en 2013 aan het einde van het desbetreffende kalenderjaar gereed zijn om daarna ter besluitvorming aangeboden te worden.

FINANCIEEL PERSPECTIEF

HOOFDSTUKKEN

- 1 Toelichting financieel meerjarenbeleid**
- 2 Financiële knelpunten**
- 3 Bezuinigingen**
- 4 Investeringsen en financiering**
- 5 Arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen**

TOELICHTING FINANCIËEL MEERJARENBEELD

Financieel Meerjarenbeeld

Bij de Voorjaarsbrief 2012 hebben wij het Meerjarenbeeld 2013-2016 getoond. We hebben het meerjarenbeeld geactualiseerd naar aanleiding van aanvullende informatie over de ontwikkeling van de algemene uitkering (junicirculaire 2012, waarin de effecten van het Lenteakkoord zijn verwerkt) en ontwikkelingen bij diensten.

De ontwikkeling in het meerjarenbeeld is als volgt:

	2013	2014	2015	2016
Meerjarenbeeld Voorjaarsbrief 2012	-1.379	-2.073	12.605	7.967
Ontwikkelingen:				
1. Algemene uitkering	-1.766	-116	26	7.871
2. Rente effecten	331	523	517	-587
3. Nominale compensatie en lokale heffingen	1.649	3.371	3.346	3.322
4. Volumegroei OZB	-255	-511	-774	-1.045
5. Nieuwbouw Sozawe	363	0	0	0
6. Antillianengemeenten	0	195	195	195
7. Volksfeesten	20	20	20	20
8. Statuswijziging Zernike college	-151	-95	-137	-207
9. Niet meer afschrijven op grond	0	-6	-21	-39
Saldo meerjarenbeeld begroting 2013	-1.188	1.308	15.777	17.498

In voorliggend meerjarenbeeld zitten de effecten van de septembercirculaire (en de laatste ontwikkelingen van de uitkeringsbasis) van het gemeentefonds niet verwerkt. Indien deze effecten wel zouden zijn verwerkt blijft het saldo in 2013 nagenoeg gelijk, ontstaat een incidenteel voordeel van 1,7 miljoen euro in 2014, ontstaat een incidenteel voordeel van 0,5 miljoen in 2015 en een voordeel van 0,6 miljoen euro in 2016.

Het meerjarenbeeld is verbeterd ten opzichte van het meerjarenbeeld dat is gepresenteerd bij de Voorjaarsbrief 2012. Tot en met 2014 met 3,6 miljoen euro. De ontwikkelingen lichten we hieronder toe.

Toelichting ontwikkelingen

1. Algemene uitkering

In het meerjarenbeeld is de junicirculaire 2012 van het gemeentefonds verwerkt. Tijdens de behandeling van de Voorjaarsbrief 2012 hebben wij uw raad over de uitkomsten hiervan al schriftelijk geïnformeerd.

In deze circulaire zitten de effecten van het Lenteakkoord verwerkt. In het Lenteakkoord bezuinigt het Rijk in totaal 12 miljard euro in 2013. Dit leidt tot een lagere uitkering vanuit het gemeentefonds. Daarnaast is er sprake van plaatselijke ontwikkelingen (mutaties in het aantal inwoners, leerlingen, woonruimten, e.d.). Per saldo leidt dit tot een nadeel op het gemeentefonds van 1,8 miljoen euro in 2013 en 0,1 miljoen euro in 2014. Na 2013 is het nadeel lager door investeringen van het Rijk in infrastructuur en omdat het Rijk in haar begroting na 2013 weer uitgaat van een stijging van de ambtenarensalarissen. Het voordeel van 7,9 miljoen euro in 2016 wordt voornamelijk verklaard door een stijging van de uitgaven van het Rijk (bijvoorbeeld in de infrastructuur), wat leidt tot een grotere omvang van het gemeentefonds.

2. Rente effecten

Door de lage rente standen hebben we en kunnen we onder ons rente omslagpercentage (ROP) lenen. Hierdoor daalt het ROP van 3,70% (bij de Voorjaarsbrief 2012) naar 3,35%. Dit levert een voordeel op van 1,4 miljoen euro. De lagere rentestand leidt daarnaast ook tot hogere financieringskosten omdat

het rentevoordeel door gebruik van de reserve RSP voor de gemeentelijke financiering lager wordt. Dit bedraagt ongeveer 1,1 miljoen euro. Per saldo blijft een voordeel over van 331 duizend euro in 2013.

3. Nominale compensatie en lokale heffingen

Het Lenteakkoord heeft ook een effect op de nominale compensatie (en daarmee de lokale heffingen). Eén van de maatregelen vanuit het Lenteakkoord is het voor twee jaar bevroren ('nullijn') van de lonen voor (rijks)ambtenaren. Wij gaan er vanuit dat deze maatregel van toepassing is op de gemeentelijke CAO voor 2013 en 2014. Het hanteren van de nullijn voor 2013 en 2014 leidt tot een voordeel van 2,1 miljoen euro in 2013 en 4,4 miljoen euro vanaf 2014.

Een lagere nominale compensatie leidt ook tot een lagere tariefstijging van de lokale heffingen (waaronder de OZB). Dit leidt tot een nadeel van circa 0,5 miljoen euro in 2013 oplopend tot een structureel nadeel van 1,0 miljoen euro in 2014.

4. Volumegroei OZB

In de begroting gaan we jaarlijks uit van een reguliere groei van de OZB opbrengst als gevolg van groei van de stad. Deze groei is gebaseerd op 1.000 bouwvergunningen per jaar en bedraagt 550 duizend euro. Als gevolg van de economische situatie worden er minder bouwvergunningen aangevraagd en moet deze verwachte groei neerwaarts worden bijgesteld. Op basis van de werkelijke cijfers van 2012 wordt de groei (structureel) neerwaarts bijgesteld naar 300 duizend euro (dit betekend een oplopend nadeel van 250 duizend euro per jaar).

5. Nieuwbouw Sozawe

De oplevering van de Nieuwbouw Sozawe is verschoven van 1 juli 2013 naar 1 oktober 2013. We hebben de dekking vanaf 1 juli 2013 volledig geregeld. Door de latere oplevering kan drie maanden aan kapitaallasten vrijvallen. Dit levert in 2013 een incidenteel voordeel op van 363 duizend euro.

6. Antillianengemeenten

In het meerjarenbeeld was nog geen rekening gehouden met het doorgeven van de stopzetting van de decentralisatie-uitkering 'Antillianengemeenten' aan het betreffende beleidsterrein. Dit levert een structureel voordeel op van 195 duizend euro vanaf 2014.

7. Volksfeesten

Voor volksfeesten is per abuis tweemaal 50 duizend euro beschikbaar gesteld. 30 duizend euro houden we beschikbaar voor volksfeesten. 20 duizend euro valt vrij aan de algemene middelen.

8. Statuswijziging Zernike college

De statuswijziging van het Zernike college heeft per 1 januari 2012 plaatsgevonden. Tot 2012 hebben we in Groningen een bijdrage vanuit het gemeentefonds ontvangen voor het aantal leerlingen op het Zernike college. Deze bijdrage was hoger dan de declaratie vanuit Haren. Dit verschil is in 2009 bepaald op 300 duizend euro. In het meerjarenbeeld is vanaf 2013 rekening gehouden met de statuswijziging en hiermee het vervallen van het voordeel van 300 duizend euro. Door wijzigingen in het werkelijke aantal leerlingen per 2013 en de vergoeding per leerling bedraagt het daadwerkelijke nadeel in 2013 450 duizend euro. Het extra nadeel van 150 duizend euro komt conform de eerdere werkwijze ook ten laste van de algemene middelen.

9. Niet meer afschrijven op grond

In de begroting is een structurele bezuiniging voor het niet meer afschrijven op grond verwerkt van 400 duizend euro. Het niet meer afschrijven op grond betekent op de korte termijn een voordeel, maar op de langere termijn een (oplopend) nadeel. Het nadeel bedraagt in 2014 6 duizend euro, in 2020 101 duizend euro en in 2030 400 duizend euro.

FINANCIËLE KNELPUNTEN

In onderstaand overzicht staan op een rij voor welke knelpunten aanvullende middelen beschikbaar gesteld moeten worden. Het betreffen knelpunten die niet binnen bestaande budgetten opgelost kunnen worden of waar dit onwenselijke consequenties heeft. We stellen voor deze knelpunten op te lossen door het beschikbaar stellen van extra beleidsmiddelen hiervoor. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de verschillende dekkingsbronnen voor 2013 en 2014. We lichten onder het overzicht alle punten afzonderlijk toe.

Knelpunten 2013 en 2014		Bedrag		Voorgestelde dekkingsbronnen 2013 en 2014		Bedrag	
Knelpunten 2013 en 2014	2013	2014	Dekkingsbronnen 2013 en 2014	2013	2014		
1. Knelpunten onderwijs	-6.100		23. Vergoeding kabels en leidingen Enexis	4.500			
2. Groninger Museum - budget onderhoud	-100		24. Inzet rente over de RSP reserve 2013-2015	300	300		
3. Uitvoering wet BUIG - verwacht tekort 2013	-7.800		25. Vrijval bijdrage reserve BCF in 2013 en 2014	8.800	5.200		
			Vrijval gereserveerd weerstandsvermogen				
4. Damsterdiep	-4.200		26. RegioTram	4.400			
5. Iederz - verwacht tekort 2013	-1.415		27. Vrijval middelen RegioTram	3.000			
6. SNN - bijdrage 2013	-100		28. Prognose rekeningresultaat 2012	7.500			
7. Noodopvang asielzoekers	-345		29. Jaarlijkse inkomsten Enexis en Attero	2.900	2.100		
8. Leerlingenvervoer	-170		30. Risicobuffer 2014		5.000		
9. GR Meerstad	-112	-112	31. Alternatieve bezuinigingsmaatregelen	11.700	4.200		
10. Bijdrage OV bureau	-159	-159	32. Dekkingsmogelijkheden maatschappelijk domein	4.300			
11. Plankosten ZRG / Spoor	-1.090	-475	33. Stopzetten RegioTram	48.300			
12. Friciekosten SoZaWe	-1.000		34. Stopzetten projecten	14.600			
13. Armoedebeleid (2013 en 2014)	-1.550	-2.000	35. Overschot jaarschijf 2014 in meerjarenbeeld		1.308		
14. Stadstoezicht (2013 en 2014)	-315						
15. Verkeerseducatie (2013 en 2014)	-55	-55					
16. Ruimte voor de binnenstad	-150						
17. Projectkosten organisatieontwikkeling	-500						
18. Risico bij realisatie bezuinigingen	-11.700	-4.200					
19. Knelpunten maatschappelijk domein	-4.300						
20. Tekort jaarschijf 2013 in meerjarenbeeld	-1.188						
Totaal tekorten 2013 en 2014	-42.349	-7.001					
Benodigde aanvulling weerstandsvermogen tot 0,8 (matig)							
Actualisering weerstandsvermogen begroting							
21. 2013	-67.951						
22. Nieuwe Rijksbezuinigingen effect 2014		-10.000					
weerstandsvermogen tot 0,8	-67.951	-10.000					
Totaal tekort 2013 en weerstandsvermogen en 2014	-110.300	-17.001	Totaal voorgestelde dekkingsbronnen 2013 en 2014	110.300	18.108		

Knelpunten 2013 en 2014

1. Knelpunten onderwijs

Naar aanleiding van de verhoging van de bruidsschat aan het openbaar onderwijs in het kader van de verzelfstandiging, hielden we rekening met een risico dat ook aan het bijzonder onderwijs een bijdrage moest worden doorgegeven. We hebben u hierover in de rekening 2011 en de recessierapportage geïnformeerd. Inmiddels zijn we met het bijzonder onderwijs tot overeenstemming gekomen over een aanvullende bijdrage van 5,5 miljoen euro. Het in het weerstandsvermogen opgenomen risico kan hierdoor vervallen. In de aanvullende bijdrage van 5,5 miljoen euro aan het bijzonder onderwijs is verondersteld dat O2G2 geen vergoeding zou krijgen voor het passend onderwijs. We zijn met O2G2 overeengekomen dat ze hiervoor wel een vergoeding krijgen. Dit leidt tot een hogere doorbetaling van 600 duizend euro aan het bijzonder onderwijs. De aanvullende bijdrage komt hiermee op 6,1 miljoen euro.

2. Groninger Museum

Het onderhoudsbudget voor het Groninger Museum moet worden verhoogd met 0,1 miljoen euro per jaar. De onderhoudslasten in 2013 zijn meegenomen bij de opgave voor de begroting 2013. Voor de structurele onderhoudslasten met ingang van 2014 moet nog dekking worden gevonden. Hiervoor kijken we in eerste instantie naar de beschikbare gemeentelijke budgetten. Besluitvorming hierover laten we aan het volgende college.

3. Uitvoering Wet Buig

Op basis van actuele cijfers schatten we het tekort bij de uitvoering van de wet BUIG in 2013 in op 7,8 miljoen euro.

4. Damsterdiep

Bij de bouw van de parkeergarage Damsterdiep is vertraging ontstaan als gevolg van verzakkingen in de directe omgeving. De gemeente en aannemer verschillen van mening over de verantwoordelijkheid voor de extra kosten. Mei 2012 heeft de Raad van arbitrage de gemeente niet in het gelijk gesteld. Dit betekent dat de vertragingskosten voor rekening van de gemeente komen. De precieze omvang van de claim is nog niet duidelijk. We zijn hierover in gesprek met de aannemer. Voorzichtigheidshalve houden we rekening met een bedrag van 4,2 miljoen euro. Er is nog geen overeenstemming bereikt met de aannemer. Het bedrag kan dus nog wijzigen.

5. iederz

Voor 2013 en 2014 zien we een tekort in onze uitvoeringskosten en in ons subsidieresultaat. Het totaal resultaat komt voor 2013 uit op een bedrag van 9,0 miljoen euro nadelig en bestaat uit:

- uitvoeringsresultaat van 2,5 miljoen euro nadelig
- subsidietekort van 6,5 miljoen euro nadelig

In eerdere begrotingen heeft uw raad een bijdrage van 3,2 miljoen euro voor iederz in 2013 vastgesteld. Daarbovenop hebben wij in de begroting 2012 voorgesteld voor het jaar 2013 een bedrag van 4,4 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar te stellen. Dan resteert er een tekort van 1,4 miljoen euro in 2013.

Bij de begroting van 2012 hebben wij aangegeven dat dit resterende tekort voor 2013 door efficiencywinst zou moeten worden opgelost. De gedachte hierbij was dit tekort op te lossen door het bereiken van synergievoordelen in de samenwerking tussen iederz en Sozawe. De notitie “(Re)visie zicht op werk en participatie in Stad” gaat verder in op de nieuwe uitvoeringsorganisatie, waarbij iederz en Sozawe nauwer samenwerken. Voor 2013 is het nog te vroeg om hierin al synergievoordelen te halen. De afgelopen periode is reeds een aantal maatregelen getroffen, zoals de verdere focus op detacheringen en de afbouw van de werkleerbedrijven om de overheadkosten zo veel mogelijk te beperken. Een zeer groot deel van de kosten betreffen echter loonkosten en deze zijn in de huidige situatie niet of nauwelijks beïnvloedbaar in 2013.

Binnen de bedrijfsvoering kunnen we het resterende tekort door efficiencywinst voor 2013 niet oplossen. Voor 2014 willen we dat wel doen.

Wij stellen uw raad voor in 2013, bovenop de reeds gereserveerde middelen in de begroting 2012, 1,4 miljoen euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen. In totaal stelt uw raad daarmee 5,8 miljoen euro aan extra beleidsmiddelen voor 2013 beschikbaar voor iederz.

6. Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN)

Wij dragen sinds 2008 financieel bij aan de organisatiekosten van het SNN. Het betreft de kosten van de diverse bestuurssecretariaten en de uitvoeringskosten. De kosten voor 2013 bedragen 100 duizend euro.

7. Noodopvang asielzoekers

In het collegeprogramma is opgenomen dat de gemeente, als dat noodzakelijk is, zorgt voor noodvoorzieningen voor asielzoekers. Hiervoor worden jaarlijks incidentele middelen ter beschikking

gesteld. Verder is voor de uitvoering van het project ondersteuning ex-AMV's onvoldoende budget beschikbaar.

Bij het voorjaarsdebat heeft u een motie aangenomen waarin wordt verzocht in de begroting 2013 een budget voor noodopvang beschikbaar te stellen dat tenminste gelijk is aan het budget in 2012. De benodigde middelen voor noodopvang en het project ondersteuning ex-AMV's zijn 345 duizend euro per jaar. Overeenkomstig voorgaande jaren stellen we voor alleen de middelen voor het komende jaar beschikbaar te stellen.

8. Leerlingenvervoer

We verwachten een tekort op de uitvoering van het leerlingenvervoer van 170 duizend euro. Het is mogelijk het tekort terug te dringen door het nemen van een aantal maatregelen.

Het gaat onder andere om het vragen van een eigen bijdrage aan de ouders, het verhogen van de minimum kilometerafstand van huis naar school en het verminderen van de kwaliteit van het taxivervoer.

We houden voorsnog geen rekening met maatregelen om het tekort terug te brengen omdat dit een aanpassing van het bestaande beleid zou betekenen. Met de maatregelen kan het structurele tekort worden opgelost. Eventuele maatregelen kunnen pas met ingang van het nieuwe schooljaar effect sorteren. Wanneer de maatregelen met ingang van het schooljaar 2013/2014 worden genomen resteert in 2013 een tekort van 75 duizend euro.

Deze keuzes zijn aan het nieuwe college. Daarom stellen we voor dat uw raad voor het jaar 2013 170 duizend euro beschikbaar stelt uit de extra beleidsmiddelen.

9. Gemeenschappelijke regeling (GR) Meerstad

In de nu afgeslankte vorm van de GR is onze bijdrage aan de GR Meerstad organisatie 112 duizend euro. Tot 2012 werd onze jaarlijkse bijdrage gedekt door een onttrekking aan de reserve voorzieningen Meerstad. Deze reserve is echter ingezet ter dekking van het rekeningresultaat 2012. Deze kosten dienen dus op een andere wijze te worden gedekt. Wij stellen u voor de middelen voor 2013 beschikbaar te stellen en deze middelen voor 2014 te reserveren.

10. Bijdrage OV bureau

De jaarlijkse bijdrage aan het OV-bureau is 159 duizend euro. Voorheen werd deze bijdrage ten laste van de OV-voorziening gebracht. Dit is met ingang van 2013 niet meer mogelijk. We stellen u voor de middelen voor 2013 beschikbaar te stellen en het bedrag voor 2014 te reserveren.

11. Plankosten Zuidelijke ringweg en spoorse projecten

Voor onze grote infrastructurele investeringsprojecten maken we plankosten. Die kunnen we niet uit de reguliere middelen bekostigen en kunnen niet worden verhaald op de beschikbare RSP budgetten. In 2013 gaat het om 1,090 miljoen euro en voor 2014 475 duizend euro. We stellen u voor de middelen voor 2013 beschikbaar te stellen en het bedrag voor 2014 te reserveren.

12. Friciekosten Sozawe

Eén van de gevolgen van de reorganisatie in 2011 is dat enkele tientallen medewerkers boventallig zijn geworden. De frictiekosten die hiermee gepaard gaan bedragen 1,2 miljoen euro. De kosten worden veroorzaakt doordat het in een tijdperk van bezuinigingen en krimp van organisaties niet gemakkelijk is om personeel aan een andere baan te helpen. Bij de begroting 2012 stelden we uw raad voor 200 duizend euro beschikbaar te stellen in 2013 om de frictiekosten op te vangen. Wij achten dat bedrag niet toereikend en stellen daarom voor dit bedrag met 1,0 miljoen euro te verhogen. In totaal stelt uw raad dan 1,2 miljoen euro uit de extra beleidsmiddelen beschikbaar voor frictiekosten bij Sozawe.

13. Armoedebeleid

Ons armoedebeleid is gericht op het stimuleren van de eigen redzaamheid van burgers en het goed organiseren van ondersteuning van burgers die dat nodig hebben. In ons armoedebeleid hebben we een tekort van 2 miljoen euro per jaar. Dat is inclusief de benodigde middelen voor schuldhulpverlening. Wij denken dat onze investeringen in nieuw armoedebeleid op termijn leiden tot een afnemend beroep op de individuele bijzondere bijstand en de schuldhulpverlening.

Vanaf 2014 zijn er mogelijkheden om dit tekort terug te brengen (bijvoorbeeld door het (deels) afschaffen van de stadspas of aanpassingen in andere inkomensondersteunende maatregelen). De besluitvorming hierover laten we aan het volgende college.

In een amendement bij de rekening 2011 heeft uw raad besloten een bedrag van 450 duizend euro uit het Kinderfonds beschikbaar te willen stellen voor de financiering van het nieuw armoedebeleid. Daarnaast is 1,55 miljoen euro in 2013 en 2,0 miljoen euro in 2014 nodig om het tekort bij het armoedebeleid op te lossen. We stellen u voor de middelen voor 2013 beschikbaar te stellen en het bedrag voor 2014 te reserveren.

14. Tekort Stadstoezicht

In 2011 hebben we toezichthoudende en handhavende taken in de openbare ruimte gebundeld in de

vakdirectie stadstoezicht. Op dit moment lukt het niet de taken binnen de begroting van stadstoezicht uit te voeren. De mogelijkheden tot inverdiene op kosten om daarmee de derving van inkomsten kermis en het tekort warenmarkt op te lossen zijn er nog niet. De komende maanden onderzoeken we hoe we de tekorten kunnen terugbrengen. Vooralsnog houden we rekening met een tekort van 315 duizend euro in 2013.

15. Verkeerseducatie

Jaarlijks stellen wij een verkeerseducatieprogramma samen. De prioriteit ligt bij het aanbieden van educatieprojecten bij kinderen en jongeren. Deze categorie verkeersdeelnemers is het meest kwetsbaar. Ook jonge automobilisten verdienen extra aandacht in verband met een piek in de ongevallencijfers in juist deze categorie verkeersdeelnemers.

Bij het verkeerseducatieprogramma zijn vele partijen betrokken. De provincie als subsidieverstrekker, de ANWB, diverse instanties die de educatie verzorgen en de scholen en jongeren, waar de educatie op is gericht. Wij stellen uw raad voor 55 duizend euro beschikbaar te stellen voor 2013 uit de extra beleidsmiddelen en voor 2014 reserveert.

16. Ruimte voor binnenstad

Ruimte voor de binnenstad is bedoeld om de aantrekkingskracht van de binnenstad te vergroten. In 2013 willen we de volgende onderwerpen oppakken: de stadsdistributie, visie op de Grote Markt en op de economische toekomst van de binnenstad. Het project ruimte voor de binnenstad heeft een tekort van 150 duizend euro.

17. Projectkosten organisatieontwikkeling

In 2013 staan verschillende organisatieontwikkelingstrajecten op de agenda, zoals de vorming van het shared service center, de samenvoeging van (delen van) SOZAWE en iederz en de vorming van een concernstaf. Deze trajecten dienen in principe uit de bestaande uitvoerings- en programmabudgetten te worden gedekt. Dit zal echter niet in alle gevallen mogelijk zijn.

Daarnaast starten we in 2013 met de doorlichting van de organisatie en de voorbereiding van de discussie over de taken van de gemeente en de wijze van uitvoering ervan. We verwachten hiermee vanaf 2015 een structurele besparing te kunnen realiseren die gefaseerd oploopt tot 10 miljoen euro. Voor deze kosten ramen we in 2013 een bedrag van 500 duizend euro.

18. Risico bij realisatie bezuinigingen 2011-2014

We maken periodiek een inschatting van de stand van zaken bij de lopende bezuinigingstaakstelling 2011-2014. We hebben alle maatregelen beoordeeld en bepaald of ze (tijdig) gerealiseerd kunnen worden. Uit onze doorlichting blijkt dat een aantal maatregelen niet gerealiseerd kunnen worden. Het gaat in totaal om 4,2 miljoen euro. Alternatieve maatregelen zijn noodzakelijk om de bezuinigingstaakstelling te behalen.

De komende periode onderzoeken we de mogelijkheden de oorspronkelijke taakstelling alsnog te realiseren. Als dat niet mogelijk is, zullen we zoeken naar alternatieve maatregelen om de taakstelling te realiseren.

Daarnaast is er een aantal maatregelen die mogelijk later dan gepland gerealiseerd kunnen worden. In totaal gaat het om een bedrag van 7,5 miljoen euro in de jaren 2011-2013. We onderzoeken de mogelijkheden om de taakstellingen als nog (voor een deel) te realiseren in 2013. Voor de resterende maatregelen zoeken we naar vervangende maatregelen waarmee de taakstelling in 2013 kan worden ingevuld.

Bij het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen in de begroting 2013 hebben we op basis van de periodieke beoordeling van de bezuinigen, het risico verhoogt. We hielden rekening met een risico van 4 miljoen euro structureel. We houden nu rekening met een structureel risico van 4,2 miljoen euro en een incidenteel risico van 7,5 miljoen euro.

We informeren u in het najaar over de stand van zaken van het risico en alternatieve bezuinigingsmaatregelen.

19. Knelpunten maatschappelijk domein

Binnen het maatschappelijk domein is sprake van een aantal taakstellingen, die in totaliteit optellen tot 4,3 miljoen euro. Deze bestaat uit:

- een bezuinigingstaakstelling op het maatschappelijke domein van 1,7 miljoen euro (onderdeel concernbezuinigingen 2011-2014);
- een taakstelling bij het opstellen van de accommodatie nota van 0,7 miljoen euro.
- Tekort op uitvoeringskosten van 1,9 miljoen euro.

De bezuiniging op het maatschappelijk domein van 1,7 miljoen euro gaan we invullen door maatregelen waarover we u nader zullen informeren.

Bij het opstellen van de nieuwe accommodatie nota houden we rekening met een taakstelling van 0,7 miljoen euro. Dit wordt betrokken bij het opstellen van de nieuwe accommodatienota in het voorjaar van 2013.

Het tekort op de uitvoeringskosten dient te worden opgelost door het verminderen van het aantal klantmanagers bij Sozawe en bezuinigingen op het persoonsgebonden budget en huishoudelijke hulp. We hebben opdracht gegeven de dekkingsmogelijkheden nader uit te werken en de consequenties hiervan in beeld te brengen. We zullen u hierover bij de volgende voortgangsrapportage van de bezuinigingen informeren.

20. Tekort jaarschijf 2013 in meerjarenbeeld

De jaarschijf 2013 vertoont een tekort van 1,188 miljoen euro in het meerjarenbeeld. Om een sluitende begroting 2013 te krijgen is het noodzakelijk dat extra middelen beschikbaar worden gesteld in 2013.

21. Actualisering weerstandsvermogen begroting 2013

In begroting 2013 is een actualisatie gemaakt van de risico's en de beschikbare reserves voor het gemeentelijk weerstandsvermogen. Hieruit blijkt dat 68 miljoen euro nodig is voor ratio van 0,8. In de paragraaf weerstandsvermogen gaan we nader in op ontwikkelingen in de risico's en beschikbare reserves.

22. Nieuwe Rijksbezuinigingen effect 2014

Het nieuw te vormen kabinet zal moeten bezuinigen. We kunnen op dit moment geen goede inschatting maken van de verwachte omvang en fasering van bezuinigingsmaatregelen. We schatten in dat de nieuwe bezuinigingen vanaf 2014 effect zullen hebben. We stellen daarom voor om in 2014 10 miljoen euro te reserveren voor het versterken van het weerstandsvermogen om het effect van nieuwe Rijksbezuinigingen op te kunnen vangen.

Dekkingsbronnen 2013 en 2014

23. Vergoeding kabels en leidingen Enexis

Overleg met Enexis, over wie verantwoordelijk is voor de kosten voor verlegging van kabels en leidingen, heeft geleid tot een bijdrage van Enexis aan de gemeente van 4,5 miljoen euro. We hebben hiermee nog geen rekening gehouden in de administratie. Daarom kunnen we deze bijdrage inzetten in begroting 2013.

24. Inzet rente Reserve RSP

In de jaren 2013-2015 houden we rekening met 300 duizend euro per jaar aan rente op de reserve RSP voor dekking van plankosten van infrastructurele projecten die onderdeel zijn van het RSP. In de extra beleidsmiddelen stellen we extra middelen beschikbaar voor plankosten in 2013 en reserveren we extra middelen voor 2014. We nemen de rente daarom mee als dekkingsmaatregel.

25. Vrijval jaarlijkse bijdrage aan reserve BTW-compensatiefonds (BCF) in 2013 en 2014

Uit de evaluatie van het BTW compensatiefonds (BCF) blijkt dat de structurele voeding van de bestemmingsreserve BCF kan vrijvallen. Het gaat om 0,4 miljoen euro structureel cumulatief (dit is een jaarlijks met 0,4 miljoen euro oplopend structureel bedrag).

Vanaf 2013 kan 0,4 miljoen euro vrij vallen. In de jaren daarna loopt dit jaarlijks op met 0,4 miljoen euro. Een structureel bedrag van 0,4 miljoen euro staat gelijk aan een investeringsbedrag van 5,2 miljoen euro. De vrijval van de structurele voeding in 2013 en 2014 kan worden ingezet voor een investeringsbedrag van 10,4 miljoen euro.

Uit de evaluatie blijkt ook dat de budgetten voor de afvalstoffenheffing nog met 200 duizend euro (structureel) gekort dienen te worden omdat de compensatie die wordt ontvangen uit het BCF hoger is dan de korting op de budgetten bij de afvalstoffenheffing. Daarnaast kunnen de hierdoor teveel ontvangen bedragen over de afgelopen periode (2005-2012) worden onttrokken aan de reserve afvalstoffenheffing. Het gaat om 800 duizend euro incidenteel.

De 200 duizend euro structureel vertegenwoordigt een investeringsruimte van 2,8 miljoen euro. In totaal is door de vrijval van middelen als gevolg van de evaluatie van het BTW compensatiefonds dus 14 miljoen euro beschikbaar.

26. Vrijval gereserveerd weerstandsvermogen RegioTram

Op basis van de geactualiseerde business case en nieuwe afspraken over de risicoverdeling met de provincie Groningen was een nieuwe risico inschatting gemaakt van het gemeentelijk risico bij de RegioTram. Op basis daarvan bleek dat 4,4 miljoen euro van de gereserveerde middelen voor het weerstandsvermogen van de RegioTram kon vrijvallen. Met het stopzetten van de RegioTram verandert deze vrijval niet.

27. Gemeentelijke bijdrage RegioTram

We hadden met de provincie een afspraak gemaakt over onze initiële bijdrage aan de RegioTram. Deze bijdrage was vastgesteld op 42 miljoen euro prijspeil 2008. Wij hielden nog rekening met een bijdrage van 50 miljoen euro prijspeil 2015. De afspraak met de provincie leidde tot een vrijval van 3 miljoen euro. Met het stopzetten van de RegioTram verandert deze vrijval niet.

28. Prognose rekeningresultaat 2012

In voortgangsrapportage 2012-I verwachten we een besteedbaar rekeningresultaat 2012 van 2,4 miljoen euro. Op basis van ervaringen van de afgelopen jaren verwachten we dat het rekeningresultaat uiteindelijk hoger zal uitvallen. We vinden het daarom verdedigbaar voor de begroting 2013 uit te gaan van een besteedbaar resultaat van 7,5 miljoen euro.

Mocht het rekeningresultaat 2012 lager uitvallen, wordt het nadeel ten laste van het weerstandsvermogen gebracht. We zullen dan aanvullende voorstellen doen om het weerstandsvermogen weer aan te vullen.

29. Jaarlijkse inkomsten Enexis en Attero

De jaarlijkse inkomsten bestaan uit rente over een lening aan Enexis en dividend over de Enexis aandelen. Deze middelen werden tot nu toe ingezet voor de gemeentelijke bijdrage aan de RegioTram. In 2012 hadden we genoeg gespaard om de bijdrage voor de RegioTram te dekken. Met het stopzetten van de RegioTram kunnen vanaf 2013 de jaarlijkse inkomsten van Enexis en Attero weer worden opgenomen in het meerjarenbeeld. De jaarlijkse inkomsten in 2013 en 2014 zijn 2,1 miljoen euro.

Daarnaast hebben we ingestemd met een wijziging van het aandeelhouderschap van Attero waarbij de huidige aandeelhouders worden uitgekocht. Hiervoor ontvangen we naar verwachting een eenmalige uitkering tussen de 400 duizend euro en 1,3 miljoen euro. We houden vooralsnog rekening met een uitkering van 800 duizend euro. In april 2013 wordt duidelijk of de aandeelhouders hiermee akkoord gaan. In totaal is er in 2013 en 2014 vanuit Enexis en Attero 5 miljoen euro beschikbaar (2,9 miljoen euro in 2013 en 2,1 miljoen euro in 2014).

30. Risicobuffer 2014

In de begroting 2011 is een risicobuffer opgenomen van 2,5 miljoen euro structureel in 2014. Deze buffer is de begroting 2011 beschikbaar gesteld om ons te beschermen tegen de effecten van de economische crisis en de financiële risico's die de uitvoering van projecten met zich meebrengt. Met deze buffer kunnen we circa 34 miljoen euro investeren. Hiervan was inmiddels 29 miljoen euro ingezet. Voor de RegioTram (14 miljoen euro), Herwegviaduct (10 miljoen euro) en Sontbrug (5 miljoen euro). Daarnaast resteert er nog een ruimte van 5 miljoen euro.

31. Alternatieve bezuinigingsmaatregelen

We maken periodiek een inschatting van de stand van zaken bij de lopende bezuinigingstaakstelling 2011-2014. We hebben alle maatregelen beoordeeld en bepaald of ze (tijdig) gerealiseerd kunnen worden. Uit onze doorlichting blijkt dat een aantal maatregelen niet gerealiseerd kunnen worden. Het gaat in totaal om 4,2 miljoen euro. Alternatieve maatregelen zijn noodzakelijk om de bezuinigingstaakstelling te behalen.

De komende periode onderzoeken we de mogelijkheden de oorspronkelijke taakstelling alsnog te realiseren. Als dat niet mogelijk is, zullen we zoeken naar alternatieve maatregelen om de taakstelling te realiseren.

Daarnaast is er een aantal maatregelen die mogelijk later dan gepland gerealiseerd kunnen worden. In totaal gaat het om een bedrag van 7,5 miljoen euro in de jaren 2011-2013. We onderzoeken de mogelijkheden om de taakstellingen als nog (voor een deel) te realiseren in 2013. Voor de resterende maatregelen zoeken we naar vervangende maatregelen waarmee de taakstelling in 2013 kan worden ingevuld.

We informeren u in het najaar over de voortgang hierin.

32. Dekkingsmogelijkheden maatschappelijk domein

Binnen het maatschappelijk domein is sprake van een aantal taakstellingen, die in totaliteit optellen tot 4,3 miljoen euro. Deze bestaan uit:

- een bezuinigingstaakstelling op het maatschappelijke domein van 1,7 miljoen euro (onderdeel concernbezuinigingen 2011-2014);
- een taakstelling bij het opstellen van de accommodatie nota van 0,7 miljoen euro.
- Tekort op uitvoeringskosten van 1,9 miljoen euro.

De dekkingsmogelijkheden voor deze knelpunten zijn inmiddels in beeld gebracht.

De bezuiniging op het maatschappelijk domein van 1,7 miljoen euro kan voor een deel in 2013 worden ingevuld. We hebben opdracht gegeven deze dekkingmogelijkheden ter hoogte van 1,2 miljoen euro nader uit te werken en met een voorstel te komen voor de resterende taakstelling van 500 duizend euro. We zullen u hierover bij de volgende voortgangsrapportage van de bezuinigingen informeren.

Bij het opstellen van de nieuwe accommodatie nota houden we rekening met een taakstelling van 0,7 miljoen euro. Dit wordt betrokken bij het opstellen van de nieuwe accommodatienota in het voorjaar van 2013.

Het tekort op de uitvoeringskosten dient te worden opgelost door het verminderen van het aantal klantmanagers bij Sozawe en bezuinigingen op het persoonsgebonden budget en huishoudelijke hulp. We hebben opdracht gegeven de dekkingmogelijkheden nader uit te werken en de consequenties hiervan in beeld te brengen. We zullen u hierover bij de volgende voortgangsrapportage van de bezuinigingen informeren.

33. Stoppen RegioTram

De incidenteel beschikbare middelen in 2012 en 2013 komen samen op 37,7 miljoen euro. Dit moet worden gebruikt om gemeentelijk aandeel in de gemaakte kosten op te vangen. In totaal is hiervoor in ieder geval 16,9 miljoen euro nodig. Daarnaast is er sprake van indirecte effecten ter hoogte van 1,0 miljoen euro. Hiervan nemen we in 2013 0,5 miljoen euro ten laste van de vrijval van de middelen van de RegioTram. Hierdoor resteert een bedrag van 20,3 miljoen euro.

Een deel van de dekking voor de RegioTram bestaat uit structurele middelen. Deze middelen komen in de periode 2014-2016 beschikbaar (grootste deel in 2015) en kunnen dus niet direct worden ingezet voor versterking van het weerstandsvermogen in 2013. Om toch het weerstandsvermogen in 2013 te kunnen versterken voegen we een deel van de gespaarde RSP middelen in 2013 toe aan het weerstandsvermogen. De RSP middelen vullen we weer aan vanuit de beschikbare middelen voor de RegioTram in 2014 / 2015.

Omdat de middelen voor de RegioTram structurele middelen zijn, moeten we deze omruilen tegen incidentele middelen voordat we ze kunnen toevoegen aan de reserve RSP. De mogelijkheden voor het ruilen van incidentele middelen met structurele middelen in de gemeentebegroting zijn beperkt. In totaliteit kunnen we 53 miljoen euro ruilen. In 2013 en 2014 gebruiken we hiervan al 25 miljoen euro. De resterende ruimte van 28 miljoen euro kunnen we nog inzetten. We stellen voor 28 miljoen euro te onttrekken aan de reserve RSP en toe te voegen aan het weerstandsvermogen (AER). We voegen 28 miljoen euro en de gemiste rente van 0,8 miljoen euro uit de beschikbare middelen voor de RegioTram in 2014 / 2015 weer toe aan de RSP reserve.

Per saldo kan in 2013 48,3 miljoen euro worden ingezet voor de totale opgave in 2013.

34. Stoppen projecten

Door het stoppen met de uitvoering van projecten kunnen we gemeentelijke en externe middelen vrijspelen. In totaal gaat het om 14,6 miljoen euro gemeentelijke middelen. Stopzetten van deze projecten betekent dat we onze doelen op het gebied van bereikbaarheid, wonen, economie, onderhoud later of niet zullen halen. In het overzicht met de projecten hebben we deze maatschappelijke effecten waar mogelijk concreter aangegeven.

35. Overschot jaarschijf 2014 in meerjarenbeeld

De jaarschijf 2014 vertoont een overschot van 1,308 miljoen euro dat ter dekking kan worden ingezet in 2014.

In onderstaand overzicht staan de financiële consequenties van bovenstaande punten samengevat:

Totaal overzicht 2013 en 2014			
	2013	2014	Totaal
Saldo knelpunten 2013 en 2014	-110.300	-17.001	-127.301
Saldo Beschikbare middelen 2013 en 2014	110.300	18.108	128.408
Totaal	0	1.107	1.107

BEZUINIGINGEN

Bezuinigingen 2011-2014

Wij hebben voor deze collegeperiode een bezuinigingspakket uitgewerkt van 45,1 miljoen euro, dat is vastgesteld door uw raad (november 2010 en februari 2012). Viermaal per jaar rapporteren wij over de voortgang en de risico's bij de realisatie van de bezuinigingen. Voor de uitgebreide beschrijving van de bezuinigingsmaatregelen verwijzen we u naar deze Voortgangsrapportages Bezuinigingen.

Wij vragen u bij de begroting 2013 de voorgestelde maatregelen 2013 vast te stellen. Voor 2013 hebben wij 11,785 miljoen euro aan voorstellen uitgewerkt. Het betreft besparingen op de eigen organisatie voor 6,650 miljoen euro, voorzieningen in de stad 2,135 miljoen euro, financieel-technische maatregelen voor 895 duizend euro en 530 duizend euro gemeentelijke inkomsten. Voor het risico in het realiseren van deze maatregelen verwijzen we naar de tekst in de risicoparagraaf.

De verdeling van de maatregelen 2013 over de (deel)programma's in de begroting is als volgt:

Bezuinigingsmaatregel 2013 per programma	Bedrag x 1.000 euro
Programma 1 Werk en inkomen	
1.1 Werk en activering	
Sturen op autonome uitstroom	112
Uitbesteding bezwaar en beroep	6
1.3 Inkomen en inkomensondersteuning	
Sturen op autonome uitstroom	48
Efficiëntie Zelfstandigen/WWIK	90
Uitbesteding bezwaar en beroep	109
1.4 iederz	
Verlaging concernbijdrage aan iederz	450
Totaal Werk en inkomen	815
Programma 2 Economie en werkgelegenheid	
2.1 Ruimte voor bedrijvigheid	
personeelsreductie : vacatureruimte	50
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	3
Vermindering subsidie Groningen Airport Eelde	170
2.5 Overig economie en werkgelegenheid	
Vermindering subsidie Groningen Airport Eelde	95
Totaal Economie en werkgelegenheid	318
Programma 3 Jeugd en onderwijs	
3.1 Integraal jeugdbeleid	
Overdracht vastgoed management aan corporaties	160
Verlaging subsidie de Jonge onderzoekers	200
Afschaffen schoolzwemmen	225
Totaal Jeugd en onderwijs	585
Programma 4 Welzijn, gezondheid en zorg	
4.1 Sociale samenhang en participatie	
WMO: eigen bijdrage	125
WMO: Verschuiving van het aandeel HH2 naar HH1 (hulp bij het huishouden)	65
4.3 Integratie en emancipatie	
Sturen op autonome uitstroom	15
Totaal Welzijn, gezondheid en zorg	205

Bezuinigingsmaatregel 2013 per programma	Bedrag x 1.000 euro
Programma 6 Cultuur	
6.1 Culturele infrastructuur	
Samenvoeging Kunstencentrum en Muziekschool	50
6.3 Overig cultuur	
Vergunningen	75
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	1
Totaal Cultuur	126
Programma 7 Verkeer	
7.4 Parkeren	
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	3
Gehandicaptenparkeerkaart	40
Meer gebruik openbaar gebied in rekening brengen	35
Totaal Verkeer	78
Programma 8 Wonen	
8.2 Nieuwbouw	
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	3
Vermindering ondersteuning duurzaamheid	75
8.3 Bestaande woningvoorraad	
bureau Woonwagenzaken	25
8.5 Overig wonen	
Afschaffen subsidies Goed Idee	100
Totaal Wonen	203
Programma 9 Onderhoud en beheer openbare ruimte	
9.1 Kwaliteit van de leefomgeving	
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	16
Minder personeel brugbediening	50
Meer gebruik openbaar gebied in rekening brengen	25
9.2 Afvalinzameling en -verwerking	
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	13
9.3 Overig onderhoud en beheer openbare ruimte	
bedrijfsvoering MD:Personeel in balans	1
Buitendienst Geografische Informatievoorziening	30
Totaal Onderhoud en beheer openbare ruimte	135
Programma 10 Veiligheid	
10.5 Fysieke veiligheid	
Brandweer: de taak duiken schrappen	150
Bezuinigingen bij Brandweer en GGD via de H&OG	150
Brandweer: maatr.Oosting/Alders terugdraaien	70
Totaal Veiligheid	370

Bezuinigingsmaatregel 2013 per programma	Bedrag x 1.000 euro
Programma 11 Stadhuis en Stadjer	
11.3 Publieke dienstverlening	
Versobering interne bedrijfsbudgetten	15
Verhoging Logiesbelasting	50
Totaal Stadhuis en Stadjer	65
Programma 12 Bedrijfsvoering	
12.3 Facilitaire dienstverlening intern & extern	
Lagere dotatie WGA-budget aan reserve WGA	200
Uitbreiding dienstverlening derden bij CIO	25
12.4 Overige bedrijfsvoering	
Griffie	200
Bedrijfsvoering RO/EZ	150
Efficiencytaakstelling RO/EZ	500
Compensatie weglek	-250
Bedrijfsvoering RO/EZ A.	200
Meer werken voor derden	55
Totaal Bedrijfsvoering	1.080
Programma 13 Overig	
13.1 College, raad en overig	
Minder secretariele ondersteuning	100
Areaaluitbreiding HVD/OCSW 3 jaarschijven	100
Efficiency uitvoerende taken P&O	50
Dienstverlening voor regio-gemeenten	50
Totaal Overig	300
Programma 15 Algemene inkomsten en post onvoorzien	
15.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien	
Verlagen budget onvoorzien	200
Totaal Algemene inkomsten en post onvoorzien	200
Nog te verdelen over programma's	
P&O functie	325
Besparingen DIV-functie	100
Slimmer inkopen communicatie-activiteiten	200
Communicatie-advies herschikken	125
Verbeteren bezwaarschriftenproces	50
Efficiënter inrichten Juridisch adviesproces	50
Besparingen huisvesting/gebouwenbeheer	600
Aanvulling uit traject organisatie ontwikkeling	220
Stroomlijnen organisatie	1.280
Uitstroom oud/ instroom jong personeel	250
Uitzendkrachtenpool/ projectleiderspool	250
Factor incidenteel in nominale compensatie verlagen	250
vermindere aantal kantoorwerkplekken	225

Nog te verdelen over programma's	
verminderen aantal telefoontoestellen	100
taakstellende bezuiniging i-functie	100
Correctie in verband met weglek	-1.250
Efficiënter gebruik voorzieningen WSR	50
Martiniplaza / SB/OP	200
Versobering inkoop goederen en dienstverlening	1.000
Taakstelling geïntegreerde aanpak budget maatsch. Ontwikkelingen	1.200
Verminderen subsidie Martiniplaza	200
verlenging afschrijvingstermijnen computerhardware	130
Invoering restwaarde gemeentelijke gebouwen	200
Peuterspeelzaalwerk/kinderopvang	200
Publiekrechtelijke tarieven hogere dekkingsgraad	300
Afschaffen (restant) IZA zorgpakket	100
Energie besparen gemeentelijke gebouwen	400
Investeren in KCC en kanaalmanagement	250
Afstoten/stoppen met de drafbaan/evenem.terrein	200
Totaal nog te verdelen over programma's	7.305
Totaal bezuinigingsmaatregelen 2013	11.785
Totaal weggezet over deelprogramma's	4.480
Nog te verdelen	7.305
Totaal 2013	11.785

INVESTERINGEN EN FINANCIERING

Investerings- en financieringsstaat

Als onderdeel van de uiteenzetting van de financiële positie geven wij in deze paragraaf een beeld van de investeringen in 2013 en de financiering daarvan. Dit wordt hieronder samengevat in de Investerings- en Financieringsstaat. Het overzicht en de toelichting daarop zijn tevens van belang voor de autorisatie van kredieten. In de Financiële Verordening is namelijk bepaald dat de kredieten voor de zogenaamde routine-investeringen meteen bij de begroting worden gevoteerd en dat voor de overige investeringen de benodigde kredieten door middel van afzonderlijke voorstellen aan uw raad worden voorgelegd.

Investeringen	Boekwaarde 01.01.2013	Bruto investeringen	Vermin- deringen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31.12.2013
Vaste activa					
<i>I. Investerings met economisch nut</i>					
- Routine investeringen	81.997	11.541	0	12.380	81.158
- Beleidsmatige investeringen	484.857	35.043	0	12.906	506.994
<i>II. Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>	143.623	10.859	4.100	4.657	145.725
Totaal vaste activa	710.477	57.443	4.100	29.943	733.877
Vlottende activa					
Onderhanden werk inzake grondexploitaties	183.630	62.800	41.000	0	205.430
Financiële activa	403.193	5.979	38.590	15	370.567
Totaal activa	1.297.300	126.222	83.690	29.958	1.309.874
Financiering	Boekwaarde 01.01.2013	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31.12.2013
Reserves	238.534	13.491	8.719	0	243.306
Voorzieningen	26.089	2.112	8.050	0	20.151
Opgenomen geldleningen	826.392	0	59.197	0	767.195
Alsnog te financieren		279.222	0	0	279.222
Totaal financiering	1.091.015	294.825	75.966	0	1.309.874

Toelichting

Vaste activa

Bij de vaste activa wordt een bedrag van 57,4 miljoen euro aan investeringen geraamd, met daartegenover 4,1 miljoen euro aan subsidies en eigen gemeentelijke bijdragen. In combinatie met de geraamde afschrijvingen ad 29,9 miljoen euro stijgt daardoor de boekwaarde van de vaste activa van 710,5 naar 737,9 miljoen euro.

De 57,4 miljoen euro aan investeringen in vaste activa onderscheiden we naar drie soorten, namelijk:

- Routine-investeringen 11,5 miljoen
- Beleidsmatige investeringen 35,0 miljoen
- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut 10,9 miljoen

Deze onderdelen worden hierna toegelicht.

Routine-investeringen

De routine-investeringen zijn investeringen ter vervanging van bestaande activa in de sfeer van bedrijfsvoering met als doel de bedrijfsvoering op het huidige peil te houden. Het betreft voornamelijk investeringen in automatisering, meubilair, huisvesting, voertuigen en materieel. Voor 2013 wordt voor 11,5 miljoen euro aan routine-investeringen geraamd. Per dienst gespecificeerd biedt dat het volgende beeld:

Routine-investeringen	
DIA	2.442
DSW	1.500
HVD	0
MD	4.304
OCSW	0
RO/EZ	1.461
SOZAWE	1.834
BSD	0
Totaal	11.541

De kapitaallasten van deze investeringen zijn opgenomen in deze begroting. Het beschikbaar stellen van de kredieten vindt bij de begrotingsvaststelling plaats in het raadsvoorstel bij de begroting.

Beleidsmatige investeringen

Beleidsmatige investeringen betreffen investeringen waarover al principebesluiten zijn genomen en waarvoor de dekking al is geregeld. De autorisatie en kredietverstrekking vinden niet plaats bij de vaststelling van de begroting, maar in de vorm van afzonderlijke raadsvoorstellen. Voor 2013 worden voor 35,0 miljoen euro aan beleidsmatige investeringen geraamd.

Beleidsmatige investeringen		
DIA	Digitale werkplek	1.083
RO/EZ:	Uitbreiding en vervanging riolering	12.913
OCSW:	Vervangende nieuwbouw schoolgebouw de Wingerd	3.500
	Uitbreiding Groningse Schoolvereniging	1.700
	Renovatie 2e fase sportcentrum Kardingse	1.200
	Gymnastieklokaal Werkmancollege	900
	Diverse overige projecten	2.347
SOZAWE	Vervolgkrediet nieuwbouw	11.400
Totaal		35.043

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investeringen met maatschappelijk nut zijn investeringen die in principe niet verhandelbaar zijn, maar wel een meerjarig nut (kunnen) hebben. Voor zover ze plaatsvinden in de openbare ruimte mogen ze worden geactiveerd. Voorbeelden hiervan zijn wegen, straten, pleinen, bruggen, openbaar groen. Voor de bepaling van de boekwaarde van deze investeringen worden ontvangen subsidies en middelen uit reserves meteen in mindering gebracht. Aan investeringen in 2013 wordt 10,9 miljoen euro geraamd, met daartegenover 4,1 miljoen euro aan inkomsten.

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
	Bruto	Verminderingen
· Berlagetracé	1.000	
· Transferium Hoogkerk	500	
· Overig verkeer	2.500	
· vervangingsinvesteringen kabels & leidingen en kunstwerken	5.000	
· Overige	1.859	
Subsidies en inzet reserves		4.100
Totaal	10.859	4.100

Ook bij deze investeringen geschiedt de autorisatie en kredietverstrekking in de vorm van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Vlottende activa: onderhanden werk inzake Grondexploitaties

Investeringen in grondexploitaties gelden in de gemeentelijke verslaglegging als vlottende activa. Het betreft grondaankopen en infrastructurele werken, in 2013 voor totaal 62,8 miljoen euro, met daartegenover 41,0 miljoen euro aan inkomsten.

De investeringen zijn als volgt opgebouwd:

1. Bedrijfsterreinen en kantoren (47,5 miljoen euro), met als grootste onderdelen:
  - Grote Markt (29,3 miljoen euro);
  - Station Europapark (4,7 miljoen euro);
  - Westpoort (3,7 miljoen euro);
  - Eemspoort Zuid (3,6 miljoen euro);
  - Kempkesberg (2,7 miljoen euro);
  - Europapark (1,4 miljoen euro);
  - Revitalisering Winschoterdiep (1,1 miljoen euro).
2. Woningbouwlocaties (5,6 miljoen euro), met als grootste onderdelen:
  - CiBoGa (1,4 miljoen euro);
  - Oosterhamriktracé (1,4 miljoen euro);
  - Helpermaar (0,7 miljoen euro).
3. Wijkvernieuwing inbreng- en uitname gronden en winkelcentra (2,7 miljoen euro)
  - Wijkvernieuwing, inbreng en uitname (0,6 miljoen euro). Er zijn voor inbreng en uitname van gronden uitgaven begroot in Paddepoel Zuid-Oost (0,6 miljoen euro)
  - Wijkvernieuwing (1,7 miljoen euro): Lewenborg Singelzone (0,7 miljoen euro); Paddepoel Zuid-Oost (0,6 miljoen euro); Oosterpark (0,4 miljoen euro).
  - Winkelcentra (0,4 miljoen euro). In 2013 zullen naar verwachting investeringen van 0,4 miljoen euro gepleegd worden rond winkelcentrum Lewenborg centrumzone.
4. Aankoop voorraad gronden (7 miljoen euro)
Het verwachte investeringsbedrag van 7 miljoen euro bestaat voor 4 miljoen euro uit de rentekosten op al verrichte aankopen die bijgeschreven worden en voor 3 miljoen euro uit verwachte nieuwe aankopen. Voor de aankopen die nog verricht gaan worden zal in 2013 een krediet aangevraagd worden tenzij de aankopen in grondbank I of grondbank II geplaatst kunnen worden.

Bij de verminderingen (41 miljoen euro) gaat het om bijdragen van verkoopopbrengsten (27,8 miljoen euro), subsidies (1,2 miljoen euro) en overige bijdragen (12 miljoen euro).

Investeringen in het kader van extra beleid

In 2013 zijn er geen middelen extra beleid die worden ingezet voor investeringen in 2013.

Financiële activa/verstreckte geldleningen

Begin 2013 heeft de gemeente naar verwachting voor totaal 403 miljoen euro aan financiële activa, voor het grootste deel (351 miljoen euro) bestaande uit aan derden verstrekte geldleningen. Voor het overgrote deel zijn dit leningen aan woningcorporaties (190 miljoen euro) en leningen voor Meerstad (115 miljoen euro). In totaal lopen de uitgezette leningen terug met 34 miljoen euro. Dit komt vooral doordat er sinds 2001 geen leningen meer aan woningcorporaties worden verstrekt. Er vindt alleen nog aflossing van bestaande leningen plaats. Het totaal van de uitgezette leningen loopt daardoor terug tot 318 miljoen euro eind 2013. Het totaal van de financiële activa komt uit op afgerond 371 miljoen euro.

Financiering

Als gevolg van de verschillende bewegingen stijgt de boekwaarde van de gemeentelijke activa van 1,297 miljard naar 1,310 miljard euro. De financiering van deze boekwaarde vindt plaats door middel van de reserves en voorzieningen van de gemeente, door de in het verleden aangetrokken geldleningen, door het inzetten van kort geld of door het aantrekken van nieuwe geldleningen.

De omvang van de reserves neemt in dit begrotingsjaar naar verwachting toe van 238 miljoen naar 243 miljoen euro, de omvang van de voorzieningen neemt af van 26 miljoen euro naar 20 miljoen euro. Per saldo komen de eigen financieringsmiddelen daardoor eind 2013 uit op 263 miljoen euro. Het overgrote deel van de 1.310 miljard euro aan boekwaarde wordt daarom gefinancierd met langlopende leningen. Begin 2013 is naar verwachting voor 826 miljoen euro aan langlopende leningen aangetrokken, waarop naar verwachting 59 miljoen euro wordt afgelost. Zonder nieuwe leningen komt het totaalbedrag van opgenomen lange geldleningen daarmee eind 2013 uit op 767 miljoen euro. Ten opzichte van de boekwaarde eind 2013 van 1.310 miljard euro is er dan een bedrag van 279 miljoen euro dat gefinancierd zal worden door het inzetten van kort geld en door alsnog nieuwe geldleningen aan te trekken.

De cijfers hier verschillen van de bedragen in bijlage 9 'Overzicht opgenomen geldleningen', omdat het hier gaat over voornemens tot investeren of te wel kredietaanvragen, die in 2013 niet voor het volle bedrag tot uitgaven hoeven te leiden. Bijlage 9 is opgesteld vanuit treasury perspectief: op basis van in 2013 verwachte daadwerkelijke kasstromen voor investeringen is ingeschat welk bedrag aan langlopende leningen moet worden aangetrokken.

ARBEIDSKOSTEN EN GERELATEERDE VERPLICHTINGEN

Gemeenten dienen in de begroting in te gaan op de zogenaamde jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel. Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen. Toepassing van deze voorschriften leidt tot de volgende situatie:

1. Wachtgelden (oude verplichtingen) en pensioenen ambtenaren

De verplichtingen aan ambtenaren worden door de gemeentelijke diensten jaarlijks op basis van de in- en uitstroom becijferd. Bij een omvang van de gemeente Groningen blijven de jaarlijkse exploitatielasten daarvan nagenoeg gelijk. Daarom treffen we geen voorziening, maar we nemen de jaarlijkse lasten in de exploitatie op.

2. WW-conforme uitkeringen en bovenwettelijke WW-uitkeringen (vervangen wachtgeld)

Bovenwettelijke WW-conforme uitkering is een regeling die op 1 januari 2001 is ingegaan (hoofdstuk 10a van de ARG). Zit men eenmaal in een regeling dan blijft die op iemand van toepassing gedurende de resterende duur van de werkloosheid. Sinds 1 juli 2008 geldt hoofdstuk 10d ARG: de uitkeringen zijn qua duur en hoogte versoerd, dit geldt dus bij ontslagen van na die periode. De stijging WW-uitkeringen is gering en constant. Diensten nemen de kosten als last in hun begroting op. Diensten kunnen een kosten-baten analyse maken of het loont om medewerkers (extra) te faciliteren, dat wil zeggen om de re-integratietoekosten die de overheid als werkgever ook tijdens de WW-duur heeft nader vorm te geven.

3. FPU-kosten gemeentelijk deel

De FPU-kosten gemeentelijk deel moeten als last worden opgenomen in de rekening. Er wordt geen voorziening getroffen. Er is onderzocht hoe in de komende jaren, tot en met 2015, de stijging van het aantal medewerkers dat van de FPU gebruik maakt eruit ziet. De kosten nemen geleidelijk toe tot in 2009, waarna een geleidelijke daling inzet tot nihil in 2015. De fluctuaties vallen daarmee binnen de grenzen van gelijkblijvende arbeidsgerelateerde kosten in vierjaarlijkse perioden, zoals toegelicht door de commissie BBV provincies en gemeenten.

4. Wachtgelden en pensioenen wethouders

Bepalend voor het instellen van een voorziening voor pensioenen en wachtgelden wethouders is het ongelijkmatige karakter van de verplichting. Als de verplichting jaarlijks van een vergelijkbaar volume is, mag geen voorziening worden ingesteld. De jaarlijks soms aanzienlijke fluctuaties in dergelijke verplichtingen door mogelijke (tussentijdse) wethouderwisselingen is een belangrijke wegingsfactor voor pensioenen en wachtgelden wethouders. De verplichtingen en daarmee de fluctuaties ervan worden nog verhoogd als oud-wethouders de gevormde pensioenrechten opeisen bij waardeoverdracht. Het betreft verder wisselingen binnen een relatief kleine groep; de jaarlijkse schommelingen in de verplichtingen in verband met pensioenen en wachtgelden van wethouders kunnen al snel aanzienlijk zijn. Daarom zal er normaal gesproken een voorziening voor pensioenen en wachtgelden wethouders moeten worden getroffen. De pensioenen van de wethouders na 2007 zijn verzekerd bij Loyalis. Daarom hoeft er geen voorziening gevormd te worden en worden de jaarlijkse pensioenpremies als last in de begroting opgenomen.

Voor APPA-pensioenen is het wel verplicht een voorziening te treffen. Intern is er een onderzoek geweest om de pensioenvoorziening af te stemmen op de verplichting. Dit in verband met de mogelijke vorming van een pensioenfonds ondergebracht bij het ABP voor alle politieke ambtsdragers.

5. Opgebouwde vakantierechten

Over de maanden juni tot en met december bouwen ambtenaren recht op vakantiegeld op, welke rechten in mei het jaar daarop worden uitbetaald. Feitelijk zou het bedrag van deze zeven maanden ten laste van de exploitatie van het lopende jaar moeten worden gebracht en als nog te betalen schuld op de balans in de jaarrekening moeten worden opgevoerd. Omdat er geen grote mutaties in de totale omvang van het personeelsbestand zijn, heeft dit weinig tot geen effect op de uitkomst van de exploitatie over de jaren heen. Om die reden is er sprake van een gelijk volume en hoeft er geen balanspost behoeft te worden gecreëerd.

6. Levensloop (Sparverlof)

Het vroegere “spaarverlof” is vervallen. Hiervoor zijn toen mogelijkheden in de plaats gekomen om verlof te sparen en op te nemen in het kader van de levensloopregeling.

De regeling is vastgelegd in hoofdstuk 6a van de ARG: hierin staan zowel de verplichtingen (financieel en procedureel) voor werkgever als werknemer vermeld. Uitgangspunt is dat de deelnemer zelf spaart voor het verlof, om dit op te kunnen nemen voor een periode van (gedeeltelijk) onbetaald verlof.

Los van de verloffaciliteiten, dient de werkgever aan zowel de deelnemer aan de levensloopregeling als aan een niet-deelnemer jaarlijks een zgn. “levensloopbijdrage” uit te betalen, ten bedrage van 1,5% van het geldende jaarsalaris, met een minimum van 400 euro. De kosten van deze bijdrage zijn constant en worden als last in de exploitatie opgenomen.

De levensloopregeling is beëindigd per 01 januari 2012. Werknemers die op 31 december-2011 3.000 euro of meer hebben opgebouwd kunnen gebruik blijven maken van de levensloopregeling totdat zij de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt. Alle werknemers aan de levensloopregeling kunnen in 2013 hun levenslooptegoed zonder belastingheffing omzetten in vitaliteitsparen. Van de werknemers die op 31 december 2011 minder dan 3.000 euro hebben opgebouwd en in het jaar 2013 het tegoed niet omzetten in vitaliteitsparen, wordt het levenslooptegoed op 31 december 2013 belast als loon.

7. Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)

De gemeente Groningen is per 1 januari 2008 eigenrisicodrager geworden in het kader van de regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Hiertoe is besloten omdat de instroom van medewerkers in de voormalige WAO, nu WIA, in de gemeente Groningen laag is. De uitvoering van de WGA is vervolgens in 2008 door de gemeente zelf ter hand genomen. Door het eigen risicodragerschap kan de gemeente, indien er hoge instroom in de WGA plaats vindt, de helft van de WGA-lasten verhalen op de werknemers.

In 2012 is besloten dat er tot 2015 geen verhaal in het kader van de WGA op de werknemers plaatsvindt omdat de lasten van de bijdrage zeer gering zijn. De lasten van de werkgeversbijdrage, die identiek is aan de bijdrage van de werknemer, zijn laag, komen zelden voor en worden om die reden als last in de exploitatie opgenomen.

8. Verlofstuwmeer

Verlofstuwmeren ontstaan door niet opgenomen verlofuren jaar in jaar uit mee te nemen naar het volgende jaar. De financiële gevolgen van het toekennen en opnemen van verlof moeten gerekend worden tot de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Vanuit de vraag en antwoordrubriek van de commissie BBV wordt duidelijk dat voor een gemeente als de gemeente Groningen zulke verplichtingen beschouwd moeten worden als zijnde van een jaarlijks vergelijkbaar volume. Volgens de regels betekent dat geen voorziening opnemen maar de lasten in de begroting ramen.

Verder is het zo dat het opnemen van verlof of extra verlof niet leidt tot extra lasten, maar hoogstens resulteert in productiviteitsverlies. Dus in die zin is er ook geen aanleiding om een verplichting op te nemen. Slechts bij ontslag of opheffen van een organisatieonderdeel zou uitbetaling van de verlofuren aan de orde kunnen zijn. Maar dan neem je dat mee bij de budgettaire gevolgen van een dergelijke ingreep, en niet door in zijn algemeenheid in de jaarrekening een voorziening op te nemen voor een verlofstuwmeer. Om vorenstaande redenen wordt geen voorziening getroffen en nemen we de jaarlijkse lasten in de exploitatie op.

BIJLAGEN

1. Totaaloverzicht extra beleidsmiddelen en verdeling ISV-middelen
2. Extra beleidsmiddelen peildatum 30 juni 2012
3. Totaaloverzicht deelprogramma's bestaand beleid
4. Exploitatiebegroting 2013
- 5a. Overzicht formatie primitief, formatie actueel en bezetting
Begroting 2013
- 5b. Begroting personeel van derden
6. Overzicht geactiveerde kapitaaluitgaven 2013
7. Overzicht uitgeleende langlopende geldleningen
- 8a. Overzicht reserves en voorzieningen
- 8b. Toelichting reserves en voorzieningen
9. Overzicht opgenomen (en op te nemen) langlopende geldleningen
2013
10. Overzicht gewaarborgde geldleningen 2013
11. Subsidies en Inkomensoverdrachten
12. Onderhoudsgegevens gemeentelijke gebouwen
13. Incidentele baten en lasten 2012 > 250 duizend euro
14. Berekening EMU-Saldo
15. Financiële begrippen en afkortingen bij de begroting

TOTAAL EXTRA BELEIDSMIDDELEN

Continuering extra beleid voorgaande jaren	Programma	2013 (i)	2013 (s)	2014 (i)	2014 (s)
Frictiekosten SOZAWE	Werk en inkomen	200		95	
Bedrijfsvoering iederz	Werk en inkomen	450		700	
Efficiency UWV	Werk en inkomen	500		500	
Formatie concernfinanciën	Bedrijfsvoering	150		150	
Wijkcommunicatie	Stadhuis en stadje	50		50	
Burgerparticipatie	Stadhuis en stadje	50		50	
ICT	Bedrijfsvoering	2.522			1.700
Wmo	Welzijn, gezondheid en zorg	1.700		1.700	
Veiligheidsbeleid	Veiligheid	1.875		1.875	
Binnenstadmanagement	Economie en werkgelegenheid	300		300	
Onderhoud: incidentele aanvulling (2011-2014)	Onderhoud en beheer openbare ruimte	500		500	
Woningmarkt	Wonen	750			
Woonschepenhaven	Wonen	4.000			
Herewegviaduct (tijdelijke maatregelen)	Onderhoud en beheer openbare ruimte	100		100	
Parkeerbedrijf	Verkeer	1.200		1.400	
Iederz WSW	Werk en inkomen	4.000		5.000	
Schuldhelp	Werk en inkomen	70		70	
200 banenplan (tot en met 2014)	Werk en inkomen	500		500	
Lokaal inkomensbeleid	Werk en inkomen	333		333	
Antillianenbeleid	Welzijn, gezondheid en zorg	387			
Functie meldpunt verbreden	Welzijn, gezondheid en zorg	140		140	
Verduurzamen schoolgebouwen	Jeugd en onderwijs	1.000		1.000	
Akkoord van Groningen	Economie en werkgelegenheid	500		500	
Cultuur	Cultuur	1.000		1.000	
G-kracht	Economie en werkgelegenheid	1.000		1.000	
Duurzame ontwikkeling/ ambitie energieneutraal 2025	Wonen	1.750		2.250	
Organisatieontwikkeling/ frictiekosten	Bedrijfsvoering	1.000			
Risicobuffer	Overig				2.500
Techniekeducatie	Jeugd en onderwijs		20		
Aanvulling reserve grondzaken	Wonen	3.000		3.000	
Totaal continuering extra beleid		29.027	20	22.213	4.200

Aanvullende beleidsmiddelen 2013	Programma	2013 (i)	2013 (s)	2014 (i)	2014 (s)
Knelpunten onderwijs	Jeugd en onderwijs	6.100			
Groninger Museum - budget onderhoud	Cultuur	100			
Uitvoering wet BUIG - verwacht tekort 2013	Werk en inkomen	7.800			
Damsterdiep	Verkeer	4.200			
Iederz - verwacht tekort 2013	Werk en inkomen	1.415			
SNN - bijdrage 2013	Economie en werkgelegenheid	100			
Noodopvang asielzoekers	Welzijn, gezondheid en zorg	345			
Leerlingenvervoer	Jeugd en onderwijs	170			
GR Meerstad	Overig	112		112	
Bijdrage OV bureau	Verkeer	159		159	
Plankosten ZRG / Spoor	Verkeer	1.090		475	
Frictiekosten SoZaWe	Werk en inkomen	1.000			
Armoedebeleid (2013 en 2014)	Werk en inkomen	1.550		2.000	
Stadstoezicht (2013 en 2014)	Onderhoud en beheer openbare ruimte	315			
Verkeerseducatie (2013 en 2014)	Verkeer	55		55	
Ruimte voor de binnenstad	Economie en werkgelegenheid	150			
Projectkosten organisatieontwikkeling	Bedrijfsvoering	500			
Benodigde aanvulling weerstandsvermogen tot 0,8 (matig)					
Actualisering weerstandsvermogen begroting 2013		67.951			
Nieuwe Rijksbezuinigingen effect 2014				10.000	
Totaal aanvullende beleidsmiddelen 2013		93.112	0	12.801	0

Verdeling ISV middelen		(bedragen x 1.000 euro)			
Project/programma	2011	2012	2013	2014	Totaal
Vast					
1. Cultuurhistorie	850	850	850	850	3.400
2. Kunst op Straat	160	160	160	160	640
3. Subsidiebeheer	170	170	170	170	680
4. Monitoring/GSB-bijdragen	100	100	100	100	400
Totaal					5.120
Nieuw voorstel					
4. Bijdrage aan uitvoering Stadsdeelprogramma	1.000	1.000	1.000	1.000	4.750
	750				
5. Doorloop wijkvernieuwing	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt
5a. Aanpak Bessemoerstrook	200	250			450
5b. Wijkvernieuwing Selwerd	500	500	500	500	2.000
5c. Woon/winkelklimaat Paters-woldseweg + (ged.) kwaliteit woonomgeving	210				210
6. NLA-II	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt
6a. Organisatiekosten NLA	130	130	130	130	520
7. Zorgen voor Morgen	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt
8. Kwaliteit/differentiatie woningbouw	500	500	500	500	2.000
8a. Groningen Woonkwaliteit	400				400
8b. Woonboten Noorderhaven	100				100
9. Jongerenhuisvesting/Wonen Boven Winkels	250	250	250	250	1.000
10. Gebiedsontwikkeling dyna-mo Europapark/Kempkensberg	750	750	750	750	3.000
11. Gebiedsontwikkeling/bouw-locaties Oosterhamrikzone	4.590	900	1.420	750	7.660
12. Cultuurhistorie: behoud industrieel erfgoed Suikerunie	200	200	200	200	800
13 Groen en blauw, Beheer en Gezond en Duurzaam - overig	250	250	250	250	1.000
13a. Duurzame woningvoorraad	1.000				1.000
13b. Speelruimtebeleid	290				290
Totaal nieuw voorstel (+ vast)	12.400	6.010	6.280	5.610	30.300
Bodem + IPSV Wielewaalpl.	800	800	800	800	3.200
Totaal	13.200	6.810	7.080	6.410	33.500

OVERZICHT EXTRA BELEIDSMIDDELEN VOORGAANDE JAREN PEILDATUM 30 JUNI 2012

			Oorspronkelijk bedrag		Besteed	Vrijval	Reserve
Deel	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2002	(i)	(s)			Beleid
		Totaal 2002	-	-	-	-	-
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve
Deel	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2005	(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
2.2	RO/EZ	Grote Markt		400	400	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri		300	300	-	-
		Totaal 2005	-	700	700	-	-
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve
Deel	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2006	(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
6.3	OCSW	Cultuurnota	640		638	-	2
6.2	OCSW	Bezoekerscentrum Beijum	400		280	-	120
6.2	OCSW	Afronding Jabalya	65		-	-	65
	RO/EZ	Voltooing Noordzuidroute*	100		-	-	100
2.2	RO/EZ	Grote Markt		300	300	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri		300	300	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri (STOV (OZB gelden))		400	400	-	-
2.2	RO/EZ	Investeringsbijdrage programma fysiek *		350	130	220	-
		Totaal 2006	1.205	1.350	2.048	220	287
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve
Deel	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2007	(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
2.1	RO/EZ	Terreinwinst *	-		-	-	-
7.1	RO/EZ	Fietsnota	-		-	-	-
2.2	RO/EZ	Grote Markt		400	400	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri		300	300	-	-
8.2	RO/EZ	Groninger Woonkwaliteit *		-	-	-	-
2.2	RO/EZ	Terreinwinst *		125	112	13	-
8.1	RO/EZ	Lokaal akkoord - fysiek en sociaal		250	250	-	-
		Totaal 2007	-	1.075	1.062	13	-
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve
Deel	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2008	(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
13.1	BSD	Programma bedrijfsvoering en org.ontwikkeling	1.500		1.500	-	-
8.2	RO/EZ	Eemskanaalzone woonschepenhaven *	1.000		-	-	1.000
8.2	RO/EZ	Realisatie nieuwe ligplaatsen	680		680	-	-
2.1	RO/EZ	Vitale bedrijventerreinen *	-		-	-	264
2.2	RO/EZ	Terreinwinst *		100	38	62	-
2.2	RO/EZ	Grote Markt		400	400	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri		300	300	-	-
7.4	RO/EZ	Eemskanaal/Europapark/Westpoort		300	160	140	-
8.2	RO/EZ	Woningbouwproductie		250	105	145	-
		Totaal extra beleid 2008	3.180	1.350	3.183	347	1.264

			Oorspronkelijk bedrag				Reserve Extra
Deel			(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
prog.	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2009					
Continuering meerjarenbegroting 2007-2010							
7.3	RO/EZ	Bijdrage ringwegen	454		454	-	-
7.1	RO/EZ	Fietsnota	2.728		2.279	-	449
7.4	RO/EZ	Herinrichting Diepenring	700		620	-	80
3.2	OCSW	Project oud en nieuw *		20	20	-	-
6.1	OCSW	Volksfeesten		50	50	-	-
2.2	RO/EZ	Grote Markt		400	400	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri		300	300	-	-
8.2	RO/EZ	Woningbouwproductie		100	-	100	-
7.3	RO/EZ	Herinrichting Diepenring		100	-	100	-
		Totaal continuering meerjarenbegroting 2007-2010	3.882	970	4.123	200	529
Aanvullend extra beleid 2009:							
8.2	RO/EZ	0-Db-norm	1.000		583	-	417
8.2	RO/EZ	Duurzaamheid (wo energie huurwoningen)	1.500		1.500	-	-
		Totaal aanvullend beleid 2009	2.500	-	2.083	-	417
		Totaal 2009	6.382	970	6.206	200	946
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve Extra
Deel			(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
prog.	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2010					
2.2	RO/EZ	Grote Markt		400	400	-	-
7.4	RO/EZ	Eemskanaal/Europapark/Westpoort		300	160	140	-
7.3	RO/EZ	Budget verkeersmaatregelen - reconstructies		100	100	-	-
8.2	RO/EZ	Woningbouwproductie		400	55	345	-
	RO/EZ	Buffer projecten en beleid		1.010	280	730	-
1.5	SOZAWE	Herhuisvesting SOZAWE		330	-	330	-
		Totaal extra beleid 2010	-	2.540	995	1.545	-
Continuering extra beleid							
9.1	RO/EZ	Opwaarderen ringwegen	350		350	-	-
		Totaal continuering extra beleid	350	-	350	-	-
Aanvullend extra beleid 2010							
9.1	RO/EZ	Oeverbeschoeiing	950		950	-	-
		Totaal aanvullende extra beleid 2010	950	-	950	-	-
		Totaal 2010	1.300	2.540	2.295	1.545	-
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve Extra
Deel			(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
prog.	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2011					
Aanvullend extra beleid 2011							
2.3	BSD	Cofinancieringsfonds kennisprojecten (2011-2014)	500		500	-	-
10.1	BSD	Integraal veiligheidsbeleid *	625		625	-	-
13.1	BSD	Organisatieontwikkeling / frictiekosten *	1.000		550	-	450
2.3	RO/EZ	Cofinancieringsfonds kennisprojecten	500		500	-	-
8.2	RO/EZ	Duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutraal 2	1.486		1.486	-	-
9.1	RO/EZ	Herewegviaduct (tijdelijke maatregelen)	100		100	-	-
		Totaal aanvullend extra beleid 2011	4.211	-	3.761	-	450

Extra beleidsmiddelen 2011							
13.1	DIA	Wijkservicecentrum Lewenborg		146	132	14	-
3.1	OCSW	NDE		220	220	-	-
		Totaal extra beleidsmiddelen 2011	-	366	352	14	-
Continuering extra beleid							
7.2	RO/EZ	Kolibri		300	300	-	-
7.3	RO/EZ	Opwaarderen ringwegen		454	454	-	-
		Totaal continuering extra beleid	-	754	754	-	-
Totaal 2011			4.211	1.120	4.867	14	450
<hr/>							
			Oorspronkelijk bedrag				Reserve Extra
Deel							
prog.	Dienst	Naam beleidswijzigingen begroting 2012	(i)	(s)	Besteed	Vrijval	Beleid
<hr/>							
Aanvullend extra beleid 2012							
13.1	BSD	Organisatie- en cultuurverandering	665		665	-	-
13.1	BSD	Organisatieontwikkeling / frictiekosten	1.000		235	765	-
11.2	BSD	Wijkcommunicatie	50		50	-	-
11.2	BSD	Burgerparticipatie	50		50	-	-
10.1	BSD	Veiligheidsbeleid	1.250		1.200	50	-
13.1	BSD	SNN	110		110	-	-
2.3	BSD	Akkoord van Groningen	500		500	-	-
4.1	HVD	WMO	1.700		1.700	-	-
1.4	iederz	iederz WSW	3.822		3.822	-	-
9.1	MD	Onderhoud, incidentele aanvulling budget	56		56	-	-
4.2	OCSW	Geweld in afhankelijkheidsrelaties	37		37	-	-
4.3	OCSW	Noodopvang asielzoekers	265		265	-	-
1.3	OCSW	O2G2	9.000		9.000	-	-
7.3	ROEZ	Kleine verkeersmaatregelen	100		100	-	-
7.5	ROEZ	Veilige schoolomgeving	400		400	-	-
8.2	ROEZ	Woningmarkt	750		750	-	-
8.3	ROEZ	Woonschepenhaven	1.000		500	-	500
7.4	ROEZ	Parkeerbedrijf	7.400		7.400	-	-
8.5	ROEZ	Suikerunie	500		500	-	-
2.1	ROEZ	Aanvulling reserve grondzaken	6.000		6.000	-	-
2.3	ROEZ	Cofinancieringsfonds kennisprojecten	500		500	-	-
1.5	SOZAWE	Efficiency UWV	900		900	-	-
1.5	SOZAWE	Frictiekosten SoZaWe	1.387		1.387	-	-
1.3	SOZAWE	Schuldhelp	70		70	-	-
1.3	SOZAWE	Armoedebeleid	800		800	-	-
1.1	SOZAWE	200 banenplan	500		500	-	-
1.3	SOZAWE	Lokaal inkomensbeleid	333		333	-	-
1.3	SOZAWE	BUIG	6.174		3.159	3.015	-
		Totaal aanvullend extra beleid 2012	45.319	-	40.989	3.830	500

Extra beleidsmiddelen 2012						
13.1	BSD	Taakstelling tarieven	165	165	-	-
12.3	BSD	Facilitaire dienstverlening: ICT	878	878	-	-
13.1	BSD	Techniekeducatie	80	80	-	-
12.3	DIA	Facilitaire dienstverlening: ICT	1.700	1.700	-	-
3.1	OCSW	4e Kinderwerktuin	150	150	-	-
7.2	RO/EZ	Kolibri	300	300	-	-
9.1	RO/EZ	Grootonderhoud	1.335	1.335	-	-
		Totaal extra beleidsmiddelen 2012	-	4.608	4.608	-
Continuering extra beleid						
9.1	MD	Onderhoud, incidentele aanvulling budget	-	-	-	-
2.1	ROEZ	G-kracht	1.000	1.000	-	-
2.2	ROEZ	Binnenstadmanagement, bouwfestival	300	300	-	-
8.2	ROEZ	Aanvulling reserve grondzaken	3.000	3.000	-	-
8.2	ROEZ	Duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutraal 2)	1.000	264	-	736
9.1	ROEZ	Herewegviaduct	100	30	-	-
9.1	ROEZ	Onderhoud, incidentele aanvulling budget	544	544	-	-
		Totaal continuering extra beleid	5.944	-	5.138	736
		Totaal 2012	51.263	4.608	50.735	3.830
		RO/EZ Gespaarde vrijval str.midd.kolibri t/m 2012				1.012
		Totaal extra beleid inclusief vrijval kapitaal lasten RO/EZ			6.169	
		Af: inzet vrijval kapitaallasten RO/EZ Structuurplan			66	
		Af: inzet vrijval kapitaallasten RO/EZ G-kracht			475	
		Af: RO/EZ Zuidelijke Ringweg			375	
		Af: RO/EZ Taakstelling Meerjarenbeeld			400	
		Totaal vrijval nieuw beleid na aftrek inzet vrijval kapitaallasten RO/EZ			4.853	
		Totaal generaal	71.211	13.713	73.676	6.169
						5.273

TOTAAL OVERZICHT DEELPROGRAMMA'S BESTAAND BELEID

Totaaloverzicht deelprogramma's bestaand beleid (= bijlage 3 begroting)							
Dienst	Deelprogramma	Lasten	Baten	Saldo	Mutatie Reserves	Saldo	
Programma Werk en inkomen							
1.1	SOZAWE	Werk en activering	29.082	23.589	5.493-	-	5.493-
1.2	SOZAWE	Arbeidsmarktbeleid	995	900	95-	-	95-
1.3	DIA/SOZAWE	Inkomen en financiële ondersteu	175.206	142.627	32.579-	238	32.341-
1.4	iederz	iederz	62.445	59.250	3.195-	-	3.195-
Totaal Werk en inkomen			267.728	226.366	41.362-	238	41.124-
Programma Economie en werkgelegenheid							
2.1	MD/ROEZ	Ruimte voor bedrijvigheid	4.440	1.375	3.065-	-	3.065-
2.2	ROEZ	Binnenstad en toerisme	1.297	214	1.083-	-	1.083-
2.3	BSD/OCSW/ROEZ	Groningen kennisstad	800	423	377-	-	377-
2.4	ROEZ	Overige acquisitie	10	10	-	-	-
2.5	ROEZ	Overig	18.803	5.542	13.261-	147	13.114-
Totaal Economie en werkgelegenheid			25.350	7.564	17.786-	147	17.639-
Programma Jeugd en onderwijs							
3.1	HVD/OCSW	Integraal jeugdbeleid	57.657	22.228	35.429-	360	35.069-
3.2	OCSW	Overig	-	-	-	-	-
Totaal Jeugd en onderwijs			57.657	22.228	35.429-	360	35.069-
Programma Welzijn, gezondheid en zorg							
4.1	HVD/OCSW	Sociale samenhang en participat	45.847	4.738	41.109-	329	40.780-
4.2	HVD/OCSW/ROEZ	Preventie en zorg	33.219	11.883	21.336-	563-	21.899-
4.3	OCSW/SOZAWE	Integratie en emancipatie	4.740	1.951	2.789-	2	2.787-
4.4	OCSW	overige	57	57	-	-	-
Totaal Welzijn, gezondheid en zorg			83.863	18.629	65.234-	232-	65.466-
Programma Sport en bewegen							
5.1	OCSW/ROEZ	Sportieve infrastructuur	24.237	7.465	16.772-	255	16.517-
5.2	OCSW	Deelname aan sport	1.623	163	1.460-	135	1.325-
5.3	OCSW/ROEZ	Overig	501	128	373-	43	330-
Totaal Sport en bewegen			26.361	7.756	18.605-	433	18.172-
Programma Cultuur							
6.1	DIA/OCSW/ROEZ	Culturele infrastructuur	42.214	9.604	32.610-	229-	32.839-
6.2	OCSW	Deelname aan cultuur	1.655	38	1.617-	19	1.598-
6.3	MD/OCSW	Overig	1.848	447	1.401-	26	1.375-
Totaal Cultuur			45.717	10.089	35.628-	184-	35.812-
Programma Verkeer							
7.1	ROEZ	Fiets	1.040	-	1.040-	-	1.040-
7.2	ROEZ	Openbaar vervoer	172	172	-	-	-
7.3	ROEZ	Auto	463	163	300-	-	300-
7.4	MD/ROEZ	Parkeren	14.146	16.277	2.131	1.063-	1.068
7.5		Verkeersveiligheid	-	-	-	-	-
7.6	MD/ROEZ	Overige	9.895	4.013	5.882-	-	5.882-
Totaal Verkeer			25.716	20.625	5.091-	1.063-	6.154-

Dienst		Deelprogramma	Lasten	Baten	Saldo	Mutatie Reserves	Saldo
Programma Wonen							
8.1	ROEZ	Doelgroepen	935	236	699-	-	699-
8.2	MD/ROEZ	Nieuwbouw	11.207	9.787	1.420-	6-	1.426-
8.3	ROEZ	Bestaande woningvoorraad	4.572	3.947	625-	1.891-	2.516-
8.4	ROEZ	Cultuur historie en archeologie	1.267	181	1.086-	34	1.052-
8.5	ROEZ	Overig	5.828	4.264	1.564-	215-	1.779-
Totaal Wonen			23.809	18.415	5.394-	2.078-	7.472-
Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte							
9.1	MD/ROEZ	Kwaliteit van de leefomgeving	58.958	22.597	36.361-	22	36.339-
9.2	MD	Afvalinzameling en -verwerking	31.428	33.972	2.544	1.233	3.777
9.3	MD/ROEZ	Overig	3.043	1.336	1.707-	335-	2.042-
Totaal Onderhoud en beheer openbare ruimte			93.429	57.905	35.524-	920	34.604-
Programma Veiligheid							
10.1	BSD	Veilige woon- en leefomgeving	144	-	144-	-	144-
10.2		Bedrijvigheid en veiligheid	-	-	-	-	-
10.3		Jeugd en Veiligheid	-	-	-	-	-
10.4	ROEZ	Integriteit en veiligheid	10	-	10-	-	10-
10.5	HVD/MD	Fysieke veiligheid	29.517	13.585	15.932-	-	15.932-
10.6		Overig	-	-	-	-	-
Totaal Veiligheid			29.671	13.585	16.086-	-	16.086-
Programma Stadhuis en stadjer							
11.1	ROEZ	Contact met de burger	90	45	45-	-	45-
11.2	BSD/ROEZ	Beleidscommunicatie	788	373	415-	-	415-
11.3	DIA	Publieke dienstverlening	18.375	8.285	10.090-	514-	10.604-
11.4	DIA	Overig	279	190	89-	-	89-
Totaal Stadhuis en stadjer			19.532	8.893	10.639-	514-	11.153-
Programma Bedrijfsvoering							
12.1	BSD/ROEZ	Innovaties	4.035	52	3.983-	-	3.983-
12.2		Personeel	-	-	-	-	-
12.3	DIA/ROEZ	Facilitaire dienstverlening intern	36.800	32.969	3.831-	30-	3.861-
12.4	BSD/ROEZ	Overig	1.387	628	759-	-	759-
Totaal Bedrijfsvoering			42.222	33.649	8.573-	30-	8.603-
Programma Overig							
13.1	BSD/DIA	College, Raad en overig	53.527	18.077	35.450-	2.529-	37.979-
13.2	DIA	overig	-	-	-	-	-
Totaal Overig			53.527	18.077	35.450-	2.529-	37.979-
Programma Algemene inkomsten en post onvoorzien							
15.1	BSD/CT/DIA	Algemene inkomsten en post onv	44.492	379.825	335.333	-	335.333
Totaal Algemene inkomsten en post onvoorzien			44.492	379.825	335.333	-	335.333
Totaal lasten en baten 2013			839.074	843.606	4.532	4.532-	0

EXPLOITATIEBEGROTING 2013

Baten:	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Niet in te delen inkomsten	0	14.552	30.548
Rente	29.965	19.802	17.928
Goederen en diensten	242.631	171.541	175.206
Belastingen	62.183	65.618	66.694
Overdrachten	515.426	480.359	482.497
Voorzieningen	5.192	18	18
Totaal baten	855.397	751.890	772.891
Lasten:	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Niet in te delen uitgaven	0	9.750	19.889
Salarissen en sociale lasten	248.973	260.976	253.265
Personeel van derden	29.011	13.940	10.969
Rente en afschrijving	53.985	57.063	59.466
Goederen en diensten	216.370	154.736	142.695
Overdrachten	271.657	279.579	280.028
Voorzieningen	48.639	2.661	2.047
Totaal lasten	868.635	778.705	768.359
Mutatie in reserves	9.379	-26.815	4.532
Saldo	-22.617	0	0

Baten

Niet in te delen inkomsten

Hier worden de inkomsten geboekt, die niet onder een andere inkomstenrekening zijn te rangschikken. De stijging van 15,9 miljoen euro wordt voornamelijk veroorzaakt door een aantal niet toe te wijzen posten en bezuinigingstaakstellingen.

Rente

Hieronder vallen de rente-inkomsten van belegde overtollige kasmiddelen, rente van verstrekte kort- en langlopende geldleningen, enzovoorts.

Specificatie:

Rente	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Rente langlopende leningen u/g	17.442		
Rente kas-/callgeldlening u/g		17.839	15.758
Rente consumptief krediet	225	264	258
Overig waaronder dividenden	12.298	1.699	1.912
Totaal	29.965	19.802	17.928

De mutaties in de rentebaten in de begroting ten opzichte van de begroting van 2012 zijn een saldering van diverse posten. De rente langlopende leningen u/g geeft een nadeel van 1,8 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de verlaging van de rente stand en de afname van de portefeuille u/g leningen aan woningbouwcorporaties en leningen aan derden.

Goederen en diensten.

In de post Goederen en diensten zijn conform het Besluit Begroting en Verantwoording de leges en de heffingen opgenomen. Tevens vind u hier de vergoeding voor het beschikbaar stellen van personeel aan derden, ontvangen huren en pachten, de verkoopopbrengst van gronden, andere onroerende zaken en buitengebruik gestelde duurzame goederen, evenals de opbrengsten wegens verkoop van goederen en diensten.

Specificatie:

Goederen en diensten	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Vergoeding voor personeel	5.025	5.735	3.338
Huren en pachten	12.033	11.408	12.903
Leges en Heffingen	54.742	55.934	58.137
Overige goederen en diensten	170.831	98.464	100.828
Totaal	242.631	171.541	175.206

De baten stijgen in de begroting ten opzichte van de begroting van 2012 met 5,2 miljoen euro. Deze stijging bestaat uit een optelling van verschillende goederen en diensten.

Specificatie:

Belastingen	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Onroerend zaak belasting	52.664	55.870	57.212
Hondenbelasting	715	746	759
Logiesbelasting	1.401	900	950
Roerende zaak belasting	86	68	69
Precario belasting	473	454	472
Parkeerbelasting	6.844	7.580	7.232
Totaal	62.183	65.618	66.694

Belastingen

De stijging van 1,0 miljoen euro bij de belastingen wordt voornamelijk veroorzaakt door de nominale tariefstijging en de volumeontwikkeling bij de nieuwbouw.

Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar programma 14 lokale belastingen en heffingen.

Overdrachten

Hierop worden de Algemene Uitkering en de specifieke uitkeringen van het Rijk verantwoord. De stijging van 2,1 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting 2012 wordt vooral veroorzaakt door de verwachte toename van het aantal bijstandsklanten waarvoor een hogere rijksbijdrage wordt verwacht (4,7 miljoen euro), extra gelden via een specifieke uitkering in het kader van Onderwijs achterstandenbeleid 856 duizend euro, een daling van het gemeente fonds van 1,1 miljoen euro en een daling van het subsidiebedrag bij iederz van 1,4 miljoen euro.

Vorzieningen

Conform het BBV mogen er geen onttrekkingen meer via de exploitatie lopen. Uitgaven worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar de bijlage toelichting reserves en voorzieningen.

Lasten**Niet in te delen uitgaven**

Hier worden de lasten opgenomen, die niet onder een andere categorie zijn te rangschikken. Ook zijn hieronder opgenomen de extra beleidsmiddelen, die nog verdeeld moeten worden, de post onvoorzien en middelen investeringen in de organisatie.

Salarissen en sociale lasten

Zie ook bijlage 5 a, het overzicht personele sterkte en personeelslasten (Staat B).

Specificatie (exclusief kosten externe inhuur):

Salarissen en sociale lasten	Rekening 2011		Begroting 2012		Begroting 2013	
B&W gemeenteraad		1.759		1.798		1.808
Gemeentelijk personeel	3.069	189.105	3.182	203.195	3.124	201.731
WSW personeel	1.355	42.279	1.324	42.026	1.264	39.548
Wwb		6.950		5.062		2.773
Voormalig personeel		4.780		4.755		4.149
Bovenformatief	70	4.799	76	4.499	48	3.556
Verhaal salarissen		-1.036		-365		-300
Totaal	4.494	248.636	4.582	260.970	4.436	253.265

B&W/Gemeenteraad

Het aantal raadsleden is ongewijzigd; de loonkosten zijn iets hoger begroot, rekening houdend met een stijging van de salariskosten in 2013 met 0,56%.

Personeel in dienst

De begrote loonsom (gemeentelijk personeel exclusief bovenformatieve medewerkers) voor 2013 bedraagt 1 miljoen euro minder dan de begrote loonsom uit de actuele begroting 2012. De daling van de begrote loonsom 2013 wordt veroorzaakt door een afname van de formatie met 58 fte. Dat levert een voordeel op van 4 miljoen euro. Daar staat tegenover een kostenstijging van 1,32% die opgebouwd is uit:

- 0,5 % verhoging sociale lasten per 1 januari 2013,
- 0,57 % verhoging in verband met periodieken,
- 0,25 % verhoging in verband met de per 20 april 2012 afgesloten CAO.

Daarmee is de verhoging 1,32% en dat betekent een nadeel van 3 miljoen euro. Totaal levert dat een voordeel van 1 miljoen euro op.

- + 6 fte Bestuursdienst: de formatie is met 5,89 fte uitgebreid, waarvan 4,39 fte taakstellend. Het gaat om functies als bestuursadviseur, beleidsmedewerker en de kwartiermaker Meerstad.
  - 0 fte DIA: zowel enkele toenames in de formatie als enkele afnames van zeer beperkte omvang, waarbij het saldo op nul uitkomt.
  - + 5 fte HVD: De formatie is met 5 fte uitgebreid in verband met werkzaamheden voor de regio. Het betreft 2 fte bij de afdeling TBC als gevolg van uitbreiding van het contract met COA en 2 fte bij de regionale brandweer. Daarnaast kent de GGD een uitbreiding van 1 fte.
  - 1 fte iederz: dit betreft het natuurlijk verloop van een medewerker (pensioering).
  - 6 fte Milieudienst: de daling van de formatie met 6 fte wordt veroorzaakt door de bezuinigingen, beëindiging van een aantal tijdelijke functies en door formatie overdracht naar RO/EZ.
  - 41 fte OCSW: de formatie is met 3,6 fte uitgebreid door extra taken voor de 4^e kinderkwerktuin en door de functie van directeur projecten. Daarnaast is de formatie met 45 fte gedaald. Dit komt grotendeels (33 fte) voor rekening van de verzelfstandiging van de Stedelijke Muziekschool. Daarnaast verdwijnt er formatie vanwege de bezuinigingen (6,1 fte), de vorming van het GMT (1,7 fte) en overig inclusief vervallen formatie (4,2 fte).
  - 8 fte ROEZ: de daling met 8 fte wordt mede veroorzaakt door het schrappen van (delen van) functies als teamleider, afdelingshoofd, secretaresse en facilitaire functies.
  - 13 fte SOZAW: de formatie neemt af met 13,19 fte, wat voor een deel voor rekening van de GKB komt, voor een deel als gevolg van de reorganisatie en voor een deel als gevolg van bezuinigingen.
-
- 58 fte

Bovenformatief personeel

Bovenop de begrote, toegestane formatie is in Staat B vastgelegd hoeveel bovenformatief personeel wij in 2013 begroten en de kosten daarvan. Het aantal bovenformatieve fte's bedraagt in de begroting 2013 48 fte, een afname van 28 fte t.o.v. de actuele begroting van 2012. Deze afname wordt met name veroorzaakt door het gericht sturen op plaatsing van de herplaatsingskandidaten.

Personeel van derden	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Uitzendkrachten/gedetacheerd inleen	23.338		
Adviseurs/interim management overig	5.673		
Totaal	29.011	13.940	10.969

Personeel van derden

Externe inhuur wordt voor een deel gedekt uit de middelen die zijn gekoppeld aan de formatie. Het gaat dan bijvoorbeeld om opengestelde maar nog niet ingevulde vacatures. Maar een deel van de formatie wordt bewust niet ingevuld. Dit wordt gebruikt voor bijvoorbeeld opvang van piekwerkzaamheden of ziekte of voor de uitvoering van projecten. Daarnaast wordt externe inhuur gedekt uit andere middelen, bijvoorbeeld projectbudgetten. In bovenstaande tabel staat in de kolom 'Rekening 2011' het totaal aan externe inhuur. In kolommen 'Begroting 2012' en 'Begroting 2013' staat alleen dat deel van de externe inhuur dat wordt gedekt uit andere middelen dan de formatie. Zie bijlage 5 b, het overzicht 'Begroting personeel van derden' voor een totaal van de begrote externe inhuur.

Rente en afschrijving

Specificatie:

Rente en afschrijving	Rekening 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Afschrijvingen	30.757	30.365	29.943
Rente	23.228	26.698	29.523
Totaal	53.985	57.063	59.466

De rentelasten stijgen in de begroting ten opzichte van de begroting van 2012 met 4,4 miljoen euro door afname van de portefeuille o/g leningen woningbouwcorporaties en derden. De daling bij afschrijvingen van 422 duizend euro wordt voornamelijk veroorzaakt doordat gemeente breed niet meer afgeschreven wordt tot nihil, maar tot getaxeerde restwaarde.

Goederen en diensten

Hieronder vallen de aankoop van goederen en diensten, energiekosten, duurzame goederen, specifieke gebruik/verbruiksgoederen, uitbestede werkzaamheden, huren en pachten, verzekeringen, vergoedingen en overige diensten. De lasten van overige goederen en diensten dalen met 9 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting 2012. Dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt bij RO/EZ door het terug ramen van in 2012 beschikbare middelen voor incidenteel extra beleidsmiddelen.

Overdrachten

Tot de inkomens- en vermogensoverdrachten behoren onder andere de subsidies aan instellingen/organisaties en de uitkeringen op grond van de bijstandsregelingen. De lasten van overdrachten dalen met 12,7 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting 2012. Dat wordt veroorzaakt door diverse mutaties. De belangrijkste oorzaak van de daling is dat er in 2013 minder besteed wordt aan re-integratie en activering als gevolg van de bezuinigingen van het Rijk op het flexibele re-integratiebudget.

Voorzieningen

Hieronder zijn opgenomen de dotaties aan de voorzieningen. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves betreffen altijd resultaatbestemming. Onttrekkingen aan voorzieningen vinden rechtstreeks plaats op de voorziening. Zie ook het overzicht reserves en voorzieningen.

OVERZICHT FORMATIE PRIMITIEF, ACTUEEL EN BEZETTING BEGROTING

Staat B: overzicht formatie primitief 2013, formatie actueel 2012 en bezetting rekening 2011							
Totaal		Primitieve begroting 2013		Actuele begroting 2012		Rekening 2011	
		Toegestane (begrote) formatie		Toegestane (begrote) formatie		Gemiddelde personele bezetting	
		fte	euro	fte	euro	fte	euro
Personeel in dienst: aanstellingsvorm	Soort formatie						
Vast	Vast	3.055	197.721	3.074	197.453	2.965	183.169
Tijdelijk	Vast	16	942	23	870	43	2.215
Vast	Tijdelijk	36	2.171	61	3.755	39	2.533
Tijdelijk	Tijdelijk	18	897	23	1.117	22	1.188
Totaal loonsom en fte's personeel in dienst		3.124	201.731	3.182	203.195	3.069	189.105
Bovenformatief personeel							
Aantal fte en kosten		48	3.556	76	4.499	70	4.799
Totaal loonsom en fte's ambtelijk personeel 1		3.124	201.731	3.182	203.195	3.139	193.904
Stagiaires, BBL, werkleerplekken			0		6	0	337
Bestuur			1.808		1.798	46	1.759
WSW		1.264	39.548	1.324	42.026	1.355	42.279
WWB			2.773		5.062	0	6.950
Subtotaal Bestuur, WSW, WWB			44.129		48.886	1.401	50.988
Externe inhuur met andere dekking dan de begrote formatie			10969		13.940	x	29.011
Voormalig personeel							
Wachtgelden (<i>conform EMIS</i>)			658		686	5	652
FLO			1.395		1.842	49	1.993
FPU (16% gemeentelijke aanvulling en compensatie pensioen)			1.738		1.798	x	1.855
Overig			358		429	2	280
Totaal voormalig personeel			4.149		4.755	56	4.780
AF:							
Gedetacheerde uitleen		0	-3.338	0	-5.735	x	-4.977
Verhaal salaris			-300		-365	x	-1.036
Subtotaal gedetacheerde uitleen, verhaal salaris			-3.638		-6.100		-6.013
Overige personeelskosten							
Vorming en opleiding			4.527		4.994	x	3.902
Werving en selectie			215		214	x	186
Personele vergoedingen en verstrekkingen			1.546		1.677	x	2.275
Overig			921		647	x	891
Totaal overige personeelskosten			7.209		7.532		7.254
Totaal generaal fte's en personele lasten		4.388	264.549	4.506	272.214	4.596	280.261

BEGROTING PERSONEEL VAN DERDEN

NB.: naar aanleiding van het collegebesluit van 9 november 2010 gelden er beperkende maatregelen voor de externe inhuur. Zo mogen de totale kosten besteed aan externe inhuur in 2013 niet meer bedragen dan 12% van de loonsom realisatie 2012 (exclusief bovenformatieven).

Categorieën waarvoor extern personeel zal worden ingezet (bedragen in € 1.000)	
1. Tijdelijke invulling van opengestelde vacatures in de formatie	4.026
2. Inzet t.b.v. piekwerkzaamheden in het reguliere takenpakket	1.618
4. Inzet t.b.v. projecten	3.573
3. Inzet t.b.v. extra werk (niet: piekwerkzaamheden en projecten)	1.601
5. Vervanging i.v.m. zwangerschap en ziekte	805
6. Overig	4.832
Totaal categorieën 1 t/m 6	16.454
Dekkingsbronnen voor externe inhuur (bedragen in € x 1.000)	
1. Begrote (toegestane) formatie	5.485
Overige dekkingsbronnen:	
2. Projectbudgetten	4.784
3. Concernbijdrage	1.077
4. Overige	5.108
Totaal overige dekkingsbronnen	10.969
Totaal dekkingsbronnen	16.454

OVERZICHT GEACTIVEERDE KAPITAALUITGAVEN 2013

Overzicht geactiveerde kapitaaluitgaven 2013

	Aanschaf- waarde 01-01-2013	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aanschaf- waarde 31-12-2013	Cumulatieve afschrijving t/m 2012	Bijdragen van derden	Afschrijving 2013	Boekwaarde 01-01-2013	Boekwaarde e 31-12-2013	Toegerekend e rentelasten	Totaal kapitaallaste n
(Im)materiële vaste activa											
Bestuursdienst	595	-	-	595	500	-	32	95	63	3	35
DIA	47.773	3.525	-	51.298	18.797	-	4.226	28.976	28.275	1.023	5.249
iederz	19.244	1.500	-	20.744	12.741	-	1.200	6.503	6.803	300	1.500
HVD	17.173	-	-	17.173	5.445	-	402	11.728	11.326	407	809
Milieudienst	66.637	4.304	-	70.941	40.908	-	4.415	25.729	25.618	1.442	5.857
OCSW	281.103	9.647	-	290.750	98.887	-	8.613	182.216	183.250	6.557	15.170
RO/EZ	502.038	25.233	4.100	523.171	102.613	-	10.512	399.425	410.046	13.590	24.102
SOZAWE	55.580	13.234	-	68.815	599	-	543	54.982	67.673	316	858
Totaal (im)											
materiële vaste											
activa	990.143	57.443	4.100	1.043.487	280.490	-	29.943	709.654	733.054	23.638	53.580
economisch nut	790.846	46.584	-	837.431	224.816	-	25.286	566.031	587.329	18.757	44.042
maatschappelijk nu	199.297	10.859	4.100	206.056	55.674	-	4.657	143.623	145.725	4.881	9.538
Financiële vaste activa											
Concern Treasury	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestuursdienst	30.426	-	-	30.426	-	-	-	30.426	30.426	1.019	1.019
iederz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DIA	823	-	-	823	-	-	-	823	823	29	29
RO/EZ	20.379	1.700	620	21.459	213	-	15	20.166	21.231	345	360
OCSW	3.452	-	-	3.452	2.324	-	150	1.128	978	38	188
Totaal Financiële											
vaste activa	55.080	1.700	620	56.160	2.537	-	165	52.543	53.458	1.431	1.596
Totaal Vaste activa	1.045.223	59.143	4.720	1.099.647	283.027	-	30.108	762.197	786.512	25.069	55.176

OVERZICHT UITGELEENDE LANGLOPENDE GELDLENINGEN

Overzicht uitgeleende langlopende leningen 2013						
	Boek waarde 1-1-2013	Uitge leend 2013	Aflossing 2013	Boek waarde 31-12-2013 =1+2-3	Rente 2013	Rente en aflossing = 3 + 5
Omschrijving	1	2	3	4	5	6
- Gem. woningbouw (tot 1985)	2.723	0	139	2.584	197	335
- Gem. woningbouw (na 1985)	187.677	4.279	33.932	158.024	7.131	41.063
- Martiniplaza BV	13.955	0	498	13.457	611	1.109
- Euroborg NV	17.165	0	407	16.758	874	1.281
- NV Waterbedrijf Groningen	2.596	0	2.596	0	0	2.596
- Verpleeghuis Innersdijk	0	0	0	0	0	0
- Bejaardenhuizen (Patrimonium & Huismeesters)	1.335	0	51	1.284	64	116
- Simplon	630	0	49	581	33	82
- Grunneger Power	200	0	0	200	8	8
- Zwembad Hoogkerk	140	0	20	120	7	27
- Multifunctioneel Centrum Engelbert	415	0	31	384	16	47
- Overig (subsidie BSD)	0	0	0	0	0	0
- TCN (inzake SIG)	4.496	0	0	4.496	118	118
- Monumentenfonds	1.000	0	0	1.000	47	47
- Groninger Museum	595	0	36	560	34	69
- Meerstad	115.000	0	0	115.000	3.477	3.477
- ARCG	3.287	0	135	3.152	126	262
- Onderwijshuisvesting, Sport/Welzijn, Kunst en Cultuur	564	0	75	489	19	94
- Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	9850	1700	620	10930	0	620
- Leningen U/G (GKB)	2.100	1.000	1.000	2.100	220	1.220
Totaal	363.728	6.979	39.590	331.118	12.981	52.571

OVERZICHT RESERVES EN VOORZIENINGEN 2013

Verloopoverzicht reserves 2013							
Dienst	Omschrijving	Saldo 01-01-2013	Rente	Overige Toevoeging	Overige Onttrekking	Vrijval	Saldo 31-12-2013
ALGEMENE EGALISATIERESERVE							
BSD	Algemene egalisatiereserve (AER)	1.206	0	0	1.188	0	18
Totaal algemene egalisatiereserve		1.206	0	0	1.188	0	18
BESTEMMINGSRESERVES EGALISATIE TARIEVEN							
MD	Egalisatie afvalstoffenheffing	6.285	0	0	1.233	0	5.052
Totaal bestemmingsreserves egalisatie tarieven		6.285	0	0	1.233	0	5.052
DIENSTEGALISATIERESERVES							
BSD	Exploitatiereserve BD	0	0	0	0	0	-
CT	Rente egalisatiereserve	1.750	0	0	0	0	1.750
CT	Egalisatiereserve Treasury	0	0	0	0	0	-
DIA	Dienst egalisatie reserve DIA	0	0	0	0	0	-
HVD	Dienstegalisatiereserve HVD	0	0	0	0	0	-
HVD	Egalisatiereserve WMO	1.102	0	0	0	0	1.102
iederz	Algemene reserve Iederz	0	0	0	0	0	-
MD	Algemene bedrijfsreserve	50	0	0	0	0	50
OCSW	Egalisatiereserve OCSW	0	0	0	0	0	-
ROEZ	Algemene reserve bedrijfsvoering ROEZ	0	0	0	0	0	-
SOZAWE	Egalisatiereserve	0	0	0	0	0	-
SOZAWE	Bureau Onderzoek & Statistiek	0	0	0	22	0	22-
Totaal dienstegalisatiereserves		2.902	0	0	22	0	2.880
BESTEMMINGSRESERVES OVERIGE							
BSD	Egalisatiereserve BTW-compensatiefonds	2.266	0	1.790	2.564	0	1.492
BSD	Afkoopsom EGD / risico GKB	0	0	0	0	0	-
BSD	Aandelen NV Essent	1.262	0	0	0	0	1.262
BSD	Martiniplaza B.V.	5.216	0	0	0	0	5.216
BSD	Rechtspositie raadsleden	0	0	0	0	0	-
BSD	Bestuurlijke vernieuwing	0	0	0	0	0	-
BSD	Mobiliteit topkader	0	0	0	0	0	-
BSD	Kosten dualisering	51	1	0	13	0	39
BSD	Nieuw beleid	1.814	0	0	0	0	1.814
BSD	Stadsmeierrechten	330	0	0	0	0	330
BSD	Voorzieningen Meerstad	34	0	0	0	0	34
BSD	Personeel In Balans	1.693	0	436	0	0	2.129
BSD	Onvoorzien	0	0	0	0	0	-
BSD	Reserve Regio Specifiek pakket ZZL	120.376	2.025	2.351	309	0	124.443
BSD	Ten Boer	143	0	0	0	0	143
BSD	IZA-gelden	4.503	0	0	0	0	4.503
BSD	Frictiekosten bez 11-14	1.047	0	0	0	0	1.047
DIA	Bestemmingsreserve huisvesting	0	0	0	0	0	-
DIA	Bestemmingsreserve ACG/AIM	0	0	0	0	0	-
DIA	WGA	1030	0	30	0	0	1.060
DIA	Uitvoering wet WOZ	0	0	0	0	0	-
DIA	Verkiezingen	12	0	514	0	0	526
HVD	Overige bestemde reserves WVG	320	0	0	320	0	-
MD	Bodemsanering / project Grondig	3572	66	394	125	0	3.907
MD	Duurzaamheidsprogramma	169	0	0	0	0	169
MD	Stadstoezicht	285	0	0	0	0	285

Dienst	Omschrijving	Saldo	Rente	Overige	Overige	Vrijval	Saldo
		01-01-2013		Toevoeging	Onttrekking		31-12-2013
OCSW	Vensterschool Hoogkerk	725	0	0	53	0	672
OCSW	Vensterschool Vinkhuizen	149	0	0	35	0	114
OCSW	Huisvesting Semmelweisstraat	75	0	0	0	0	75
OCSW	Wijkpost tbv Vensterschool Koorenspoor	287	0	0	25	0	262
OCSW	Nieuwbouw Paddepoel NDE	61	0	0	2	0	59
OCSW	nieuwbouw VMBO	5128	0	0	0	0	5.128
OCSW	Herbouw technasium Werkmancollege	3120	0	0	80	0	3.040
OCSW	Sport op Orde: herstructurering sportparken	2672	0	0	194	0	2.478
OCSW	Sport op Orde: kunstgras stadspark Velocitas	371	0	0	45	0	326
OCSW	Sport op Orde: nieuwbouw sporthal Lewenborg	310	0	0	8	0	302
OCSW	Marktplaats Lewenborg	1533	0	0	48	0	1.485
OCSW	Duurzaamheid schoolgebouwen	2500	0	0	0	0	2.500
OCSW	Sport op Orde: pieken en dalen	0	0	0	0	0	-
OCSW	Onderwijshuisvesting	3634	90	0	0	0	3.724
OCSW	Recreatiegebied Kardinge	830	0	0	22	0	808
OCSW	Reserve nieuw beleid	187	0	0	40	0	147
OCSW	Saneringskosten asbest	142	0	0	90	0	52
OCSW	Egalisatiereserve instellingen ivm concernaccres	586	0	2076	1718	0	944
OCSW	Combinatiefuncties	0	0	0	0	0	-
OCSW	Exploitatierisico Forum	2550	0	350	0	0	2.900
OCSW	BSV Paddepoel	59	0	0	8	0	51
OCSW	Kunstvoorraad CBK	2321	0	0	0	0	2.321
OCSW	Verlies kunst CBK	84	0	0	42	0	42
OCSW	Verbouw en kleine uitbreiding soc.cult. gebouwen	0	0	0	0	0	-
OCSW	NASB	328	0	0	163	0	165
ROEZ	Bouwleges	0	0	0	0	0	-
ROEZ	Fonds Economische Ontwikkelingen	155	0	0	0	0	155
ROEZ	Grondbank	3991	74	0	0	0	4.065
ROEZ	Grondzaken	0	6	616	275	0	347
ROEZ	Kunst op straat	575	0	0	0	0	575
ROEZ	Parkeren	0	0	363	0	0	363
ROEZ	Stimuleringsfonds VHV	11525	213	200	0	0	11.938
ROEZ	Afkoopsommen onderhoud graven	1962	36	0	48	0	1.950
ROEZ	Euroborg	0	0	0	0	0	-
ROEZ	Reserve nieuw beleid	4049	0	0	0	0	4.049
ROEZ	Onderhoud Stadsbeheer	50	0	0	0	0	50
ROEZ	Wonen boven winkels	1000	0	0	0	0	1.000
ROEZ	Groninger Monumentenfonds	932	0	0	34	0	898
ROEZ	ISV	27108	501	965	0	0	28.574
ROEZ	BWS	632	12	0	0	0	644
ROEZ	Gemeentegaranties	150	0	0	0	0	150
ROEZ	Meerstad	347	0	-347	0	0	-
ROEZ	Wegafarm	10	0	5	15	0	-
ROEZ	Riolering	1217	0	0	0	0	1.217
ROEZ	Geluidsreducerend asfalt	475	0	0	0	0	475
ROEZ	Forumgarage	1400	0	700	0	0	2.100
SOZAWE	Minimabeleid	0	0	0	0	0	-
SOZAWE	Minimabeleid (GKB)	75	0	0	0	0	75
SOZAWE	RCF-Noord	33	0	0	0	0	33
SOZAWE	wachtgeld en mobiliteit	42	0	0	0	0	42
SOZAWE	WWB-inkomen	0	0	0	0	0	-
SOZAWE	Kinderfonds Armoede	638	24	0	0	0	662
Totaal bestemmingsreserves overige		228.141	3.048	10.443	6.276	0	235.356
TOTAAL RESERVES		238.534	3.048	10.443	8.719	0	243.306

Verloopoverzicht voorzieningen 2013

Dienst	Omschrijving	Saldo 01-01-2013	Rente	Overige Toevoeging	Overige onttrekking	Vrijval	Saldo 31-12-2013
BSD	Nadelig saldo Zodiak	278	0	0	100	0	178
BSD	Onderhoud gebouwen	125	0	0	0	0	125
BSD	Pensioenen wethouders	559	0	0	0	0	559
BSD	Vord verk Vennootschap	5247	0	0	0	0	5.247
BSD	Vordering op CBL Vennootschap BV	222	0	0	0	0	222
BSD	RCG	163	0	0	50	0	113
DIA	Verzekeringen	1427	0	641	0	0	2.068
DIA	Onderhoud gebouwen	329	0	353	284	0	398
HVD	Ambulancedienst	1220	0	0	0	0	1.220
HVD	Groot onderhoud Sontweg	591	0	152	80	0	663
HVD	Groot onderhoud Hanzeplein	160	0	76	22	0	214
iederz	Personeel	71	0	0	0	18	53
MD	Groot onderhoud gebouwen *2	838	16	140	0	0	994
MD	Sanering Beckerweg	2150	40	195	0	0	2.385
OCSW	Legaat Andrea Elkenbracht	214	0	0	0	0	214
OCSW	Onderhoud vensterscholen	328	0	0	0	0	328
OCSW	Onderhoud Muziekschool	102	0	0	0	0	102
OCSW	Wachtgeld voormalig personeel CBK	49	0	0	49	0	-
ROEZ	Onderhoud museum	616	0	216	430	0	402
ROEZ	Groot onderhoud Zuiderdiep	197	0	200	217	0	180
ROEZ	Openbaar vervoer	912	9	0	800	0	121
ROEZ	Volkshuisvesting	1177	0	0	0	0	1.177
ROEZ	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing II	-	-	-	-	-	-
ROEZ	Grote Steden Beleid III	858	-	-	-	-	858
ROEZ	Riolering (vervangingsinvesteringen)	7.017	-	49	6.000	-	1.066
ROEZ	Riolering (groot onderhoud)	98	-	25	-	-	123
ROEZ	Achterstallig onderhoud A7 / Gideonbrug	1.100	-	-	-	-	1.100
ROEZ	Forumgarage	0	0	0	0	0	-
SOZAWE	Spaarverlof	41	0	0	0	0	41
TOTAAL VOORZIENINGEN		26.089	65	2.047	8.032	18	20.151

TOELICHTING RESERVES EN VOORZIENINGEN

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg's onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
ALGEMENE EGALISATIERESERVE						
BSD	Algemene egalisatie reserve (AER)	Het opvangen van eventuele onvoorziene verliezen op de korte en lange termijn		18		
BESTEMMINGSRESERVE EGALISATIE TARIEVEN						
MD	Egalisatie afvalstoffen heffing	Het opvangen van prijsschommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing. Voeding: overdekking van meer dan 100% in enig jaar van de afvalstoffenheffing	1.978	5.052	8% van de omzet van de inzameling van afval is 1.978	Het minimum niveau van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing is bepaald op 7,50 euro per aansluiting. Het aantal aansluitingen op 31 december 2011 is: 89.799. Op basis van de berekende minimale omvang (673) wordt de huidige stand als voldoende beoordeeld. Voor de bepaling van het tarief 2013 heeft er geen indexatie (1,9%) plaatsgevonden. Voorts is er bij de raadsbehandeling van de jaarrekening 2011 een motie aangenomen inzake teruggave teveel geïnde afvalstoffenheffing. Er zijn een aantal varianten uitgewerkt. Gekozen is voor variant 2. Dit houdt in dat de woonlastencompensatie doorgetrokken wordt en dat het tarief structureel met 6 euro neerwaarts wordt bijgesteld. Op basis van deze variant zal de reserve eind 2018 op circa 1,5 miljoen euro uitkomen.
DIENSTEGALISATIERESERVES						
BSD	Exploitatie reserve BD	Opvangen van schommelingen in dienstresultaten.				Saldo is bij de jaarrekening 2011 volledig gebruikt ter dekking van het tekort.
CT	Rente egalisatie reserve	Rente egalisatiereserve		1.750		Statutair is bepaald dat in het lopende jaar een rentestijging op de gemeentelijke portefeuille kan worden opgevangen van 1%. De stand van de reserve is maximaal en ruim voldoende om de berekende risico's voor 2013 te dekken. Omdat de kans dat de rente stijgt net zo groot is dan de kans dat de rente daalt is het renterisico meerjarig nul.
CT	Egalisatie reserve Treasury	Egalisatiereserve Treasury		-		
DIA	Dienst egalisatie reserve DIA	Opvangen van schommelingen in dienstresultaten.		-		Het niveau van de reserve dient zich tussen maximaal 1,5% en minimaal 0,75% van het lastentotaal van de DIA te begeven. Met de vaststelling van de jaarrekening 2011 is de reserve volledig ingezet.
HVD	Dienstegalitatie reserve HVD	Egalisatie schommelingen in bedrijfsvoering.				In het kader van de organisatie-ontwikkeling zijn de dienstegalitatieservres inmiddels afgeschaft.
HVD	Egalisatie reserve WMO	Buffer voor het opvangen van schommelingen bij de uitvoering van de WMO.	1.362	1.102		Door (rijks-)bezuinigingen staat de egalisatiereserve Wmo de komende jaren sterk onder druk. Wij zullen uw raad een nader voorstel doen hoe wij hiermee om willen gaan.
Iederz	Algemene reserve Iederz	Algemene reserve				

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
MD	Algemene bedrijfsreserve	Opvangen en beheersbaar houden van bedrijfsrisico's ten behoeve van de activiteiten van de Milieudienst, niet zijnde de activiteiten die gefinancierd worden uit de afvalstoffenheffing	1.446	50	10% van de commerciële omzet verhoogd met (102); en een onttrekking ivm afroaming bedrijfsreserve (221). De 1% overige begrote mutaties 2012 (885) betreffen de volgende ontrekkingen: kosten nadelig saldo begroting 2012 (151), toevoeging aan de reserve exclusief Stadstoezicht (285), zoutloods (200), Slok (98), ORT anders werken vuilverwerking (49), veiligheidsmiddelen tbv Stadstoezicht (102). Het resterende huishoudelijk saldo op 31 december 2013 (50) betreft de compensatie nadeel afval 1.446 kermis 2011 (resultaatbestemming rekening 2011).	De mutatie resultaatbestemming (278) betreft een toevoeging inzake nadelig saldo kermis (50), zoutloods (200), Slok (98), ORT anders werken (49) en veiligheidsmiddelen tbv Stadstoezicht (102). De 1% overige begrote mutaties 2012 (885) betreffen de volgende ontrekkingen: kosten nadelig saldo begroting 2012 (151), toevoeging aan de reserve exclusief Stadstoezicht (285), zoutloods (200), Slok (98), ORT anders werken vuilverwerking (49), veiligheidsmiddelen tbv Stadstoezicht (102). Het resterende huishoudelijk saldo op 31 december 2013 (50) betreft de compensatie nadeel afval 1.446 kermis 2011 (resultaatbestemming rekening 2011).
OCSW	Egalisatie reserve OCSW	Egalisatie van dienstresultaten van OCSW	1.600	-	-	Het niveau is onvoldoende gelet op het gewenste weerstandsvermogen. Omvang volgens onderbouwing niet ingevuld in verband met voornemen om dienstegalisereserves op te heffen.
ROEZ	Algemene reserve bedrijfsvoering ROEZ	De dienstegalisereserve is bedoeld voor het opvangen van schommelingen in dienstresultaten. In het kader van zelfbeheer moeten diensten zelf beïnvloedbare voor- en nadelen opvangen.		-		De reserve wordt bij de begroting 2013 opgeheven. De verwachte mutaties in 2012 zijn de nog resterende claims.
SOZAWE	Egalisatie reserve	De reserve dienst om toekomstige schommelingen in de exploitatie en daarmee samenhangende risico's af te dekken.	675	-	-	reserve niet meer nodig in verband met concernbreed weerstandsvermogen
SOZAWE	Bureau Onderzoek & Statistiek	Fluctuaties in de exploitaties van Bureau onderzoek & statistiek af te dekken.	232	22		Na de samenvoeging van Bureau Onderzoek (SOZAWE) en Bureau Statistiek (DIA) bij SOZAWE bedraagt de benodigde omvang 244 duizend euro (= 25% van de jaaromzet). Door afroaming van de reserve in 2011 is het saldo nihil.
BESTEMMINGRESERVE OVERIGE						
BSD	Egalisatie reserve BTW-compensatie fonds	Het opvangen van exploitatienadeel in de komende jaren.		1.492		Het saldo van de reserve is voldoende. Dit is conform het perspectief t/m 2015.
BSD	Martiniplaza B.V.	Herwaardering van de aandelen van Martiniplaza BV.		5.216		Waardering is volgens verkrijgingsprijs.
BSD	Mobiliteit topkader	Financiële buffer voor het opvangen van kosten van loopbaanbeleid en mobiliteit van het topkader.		-		De voeding bestaat uit bijdrage van diensten van 15% van de relevante loonsom van het management. Het verschil tussen deze bijdrage en de verstrekte bedragen wordt jaarlijks aan de reserve onttrokken of toegevoegd.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderhouding	Toelichting van de onderbouwing
BSD	Kosten dualisering	Het afdekken van incidentele lasten vanaf 2003 over de gewenste ondersteuning voor de raad (raadsgriffie) als gevolg van de invoering van het dualisme.		39		De kapitaallasten m.b.t. de investeringen 'inrichting fractiekamers & digitale voorzieningen raadszaal' komen ten laste van deze reserve . De reserve is van voldoende omvang.
BSD	Extra beleid	De door de raad vastgestelde maar in afwachting van definitieve planvorming nog niet naar diensten overgehevelde extra beleidsgelden.		1.814		De raad heeft vastgesteld welke bedragen in de reserve extra beleid gestort dienen te worden. Het uitgangspunt is dat incidentele, extra beleidsgelden 2 jaar beschikbaar mogen blijven.
BSD	Stadsmeier rechten	In de reserve is de afkoopsom Stadsmeierrechten van 25,5 miljoen euro gestort. Hieruit worden door de raad per dienstjaar vastgestelde bestedingsvoorstellen gefinancierd.		330		De raad heeft een bestedingsplan voor de jaren 2008 t/m 2012 vastgesteld. Vertraagde bestedingen worden in de reserve teruggestort.
BSD	Voorzieningen Meerstad	Het dekken van het voorfinancieringstekort dat bij de ontwikkeling van de publieke voorzieningen in Meerstad ontstaat.		34		Bij het raadsvoorstel bij de jaarrekening 2011 is besloten de reserve Voorzieningen Meerstad van 5,8 miljoen euro in te zetten als dekking voor het tekort in de Jaarrekening. Omdat er in 2012 nog een bijdrage van de Gemeente Groningen in het lopende exploitatietekort wordt gevraagd, is tevens besloten een bedrag van 34 duizend euro weer in de Reserve te storten. Ook in 2013 zal er een tekort zijn. Op enig moment zal ook daarvoor dekking gevonden moeten worden.
BSD	Personeel in balans	Bij raadsbesluit van 29 oktober 2008 is deze reserve ingesteld. Doel is om de volgende kosten te dekken: 1) in het kader van het programma 'Personeel in Balans'; 2) voor het nieuw op te richten Loopbaancentrum; 3) de resterende frictiekosten uit de bezuinigingen 2004-2006.		2.129		Op basis van huidige besluitvorming is de omvang van de reserve voldoende.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
BSD	Reserve Regio Specifiek pakket ZZL	Bij het vaststellen van de jaarrekening 2008 is de reserve RSP ingesteld. De diverse projecten uit het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL) dienen hier uit te worden gefinancierd.		124.443		De omvang van de reserve is bedoeld om alle projecten uit te kunnen voeren. Er bestaat echter nog geen definitieve besluitvorming over alle onderdelen, waardoor nog geen acties hoeven worden ondernomen. In 2009 is besloten om periodiek de rente aan de reserve toe te voegen.
BSD	Ten Boer	oordelen en nadelen in de samenwerking met Ten Boer (per dienst) worden met deze reserve verrekend.		143		De reserve is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2009.
BSD	IZA-gelden	Er dient hierover nog een besluit te worden genomen.		4.503		De reserve is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2009. Het voornemen bestaat deze reserve over te hevelen naar de reserve frictiekosten nieuwe bezuinigingen 2011-2014. Hierover vindt nog overleg plaats met de bonden.
BSD	Frictiekosten bez 11-14	Doel is hieruit incidentele kosten te betalen die voortvloeien uit vastgestelde maatregelen van de bezuinigingstaakstelling 2011-2014.		1.047		De reserve is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2009.
BSD	Aandelen EGD	Tegenwaarde ontvangen aandelen EGD bij overgang EGG naar EGD.		1.262		Waardering is volgens verkrijgingsprijs.
DIA	Bestemmings reserve huisvesting	Opvangen van incidentele huisvestingskosten in verband met de revitalisatie van de Prefectenhof.	585	-		De verwachting is dat deze reserve in 2012 met - afhankelijk van het oplevermoment van de gerevitaliseerde Prefectenhof - een mogelijke overloop naar 2013 volledig zal worden ingezet ten behoeve van de dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting gedurende de revitalisatie van de Prefectenhof.
DIA	Bestemmings reserve ACG/AIM	1. Opvangen van schommelingen in het resultaat van de CIO; 2. afdekken van incidentele kosten van ICT-projecten.		-		Voor de CIO wordt een "gesloten financieringssysteem" gehanteerd. Daarbij wordt het financiële resultaat van de CIO aangemerkt als "bijzonder resultaat" en verrekend de bestemmingsreserve. Hiermee leiden incidentele voor- en nadelen binnen de financieringssystematiek van de CIO niet steeds tot nacalculatie van tarieven. Daarbij kan het gaan om incidentele kosten voor het beheer van de bestaande infrastructuur of voor nieuwe projecten. De omvang van deze bestemmingsreserve kent geen maximum. Via de jaarrekening 2011 is het negatieve financiële resultaat van 724 duizend euro ten laste gekomen van de bestemmingsreserve. Als gevolg hiervan is er geen buffer aanwezig voor het opvangen van negatieve resultaten en ontwikkelingen.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg's onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
DIA	WGA	Afdekken van het eigen risico op de WGA (Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten)		1.060		In het collegebesluit 'Evaluatie regeling werkhervatting gedeeltelijke arbeidsgeschiktheid (WGA) 2011' van 8 mei 2012 is besloten: de gewenste minimum omvang van de reserve WGA van € 1.000.000,- door de raad te laten vaststellen bij de jaarrekening 2011 en de evaluatie WGA terug te laten komen bij de voorbereiding van de begroting 2013. Mutaties: jaarlijks wordt 30 duizend euro aan de reserve toegevoegd.
DIA	Verkiezingen	Egalisatie van de kosten van verkiezingen		526		De reserve is voor 2013 toereikend. Door de vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2010 was een negatief saldo in de reserve verkiezingen ontstaan. Om structureel voldoende middelen beschikbaar te hebben en het tekort in de reserve verkiezingen ontstaan weg te kunnen nemen is bij de jaarrekening 2011 het tekort in de reserve weggewerkt. De jaarlijkse storting is hierdoor met ingang van 2012 verlaagd van 639 duizend euro naar 389 duizend euro. In 2012 is een extra onttrekking gedaan van 517 duizend euro in verband met de tussentijdse Tweede kamerverkiezing op 12 september 2012. In 2013 vindt een storting plaats van 514 duizend euro. Voor 2013 is geen begrote onttrekking geraamd.
HVD	Overige bestemde reserves WVG	Inzet voor door de raad vastgestelde bestemmingen	320		-	Eind 2011 is het project Schots en scheef (aangepast wonen op Cibogaterrein) van start gegaan. Naar verwachting wordt het project in 2013 gerealiseerd.
MD	Bodemsanering / project Grondig	Bestemd voor de kosten van bodemsaneringen die niet uit andere bronnen gefinancierd kunnen worden. Daarnaast is deze reserve specifiek bestemd voor het afdekken van eventuele schadeclaims betreffende in het verleden door de gemeente uitgegeven grond, alsmede claims van het rijk in verband met ongerechtvaardigde verrijking en de slibsanering		3.907	5565	Op basis van een risico-inventarisatie is het minimum niveau van de reserve bodemsanering bepaald op 1,7 miljoen euro. De stand van de reserve bodemsanering op 31 december is 3.885. Op basis hiervan wordt de stand van de reserve bodemsanering op 31 december 2013 als voldoende beoordeeld. De mutatie resultaatbestemming (829) betreft een toevoeging tbv project Grondig. De begrote mutatie betreft een uitgaaf tbv project Grondig. De begrote mutaties 2013 betreffen: rentetoevoeging (66) en een begrote mutatie uit de exploitatie (394). De onttrekking uit de reserve betreft begrote uitgaaf t.l.v. de exploitatie

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlgs onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
MD	Duurzaamheidsprogramma	Deze bestemmingsreserve is in de periode 2007-2010 ingezet voor het door de raad goedgekeurde duurzaamheidsprogramma en het geven van extra impuls uitvoering verduurzaming scholen en innovatie		169	169	Betreft garantstelling duurzaamheidscentrum Groningen (82) rsb. 25/11/2009 en uitvoering energiebesparende maatregelen gemeentelijke gebouwen (87)
MD	Stadstoezicht			285	285	Wordt ingezet om aanloopverliezen 2012 en 2013 te dekken.
OCSW	Vensterschool Hoogkerk	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	799	672	672	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Vensterschool Vinkhuizen	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	320	114	114	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Huisvesting Semmelweis straat	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	285	75	75	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Wijkpost tbv Vensterschool Koorenspoor	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	400	262	262	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Nieuwbouw Paddepoel NDE	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	59	59	59	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	nieuwbouw VMBO	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	10.100	5.128	5.128	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Herbouw technasium Werkman college	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	3.700	3.040	3.040	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Sport op Orde: herstructurering sportparken	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	3.799	2.478	2.425	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Sport op Orde: kunstgras stadspark Velocitas	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	551	326	371	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Sport op Orde: nieuwbouw sporthal Lewenburg	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	850	302	310	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.
OCSW	Marktplaats Lewenburg	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.	1.550	1.485	1.485	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
OCSW	Duurzaamheid school gebouwen	Beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten.		2.500	2.500	Betreft incidenteel gemeentelijk geld waarmee we structurele lasten betalen. Het niveau is conform planning. De schoolbesturen vragen een subsidie aan voor de duurzaamheid van nieuwbouwprojecten. De subsidies worden toegekend conform het raadsbesluit. De uitgekeerde subsidie wordt als investering geactiveerd. De reserve dient dan als dekking voor de investering. De onttrekking aan deze reserve kan pas plaatsvinden als alle aanvragen zijn toegekend en uitbetaald.
OCSW	Sport op Orde: pieken en dalen	Opvangen pieken en dalen in de uitvoering van de beleidsnota "Sport op Orde".	1.035	-	-	Per ultimo 2012 kan deze reserve worden opgeheven.
OCSW	Onderwijs huisvesting	Opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen.	5.000	3.724	5.000	In het IHP 2012-2015 is de ontwikkeling van deze reserve op basis van de te verwachten uitgaven voor die periode in het meerjarenbeeld geschetst. Afgelopen jaren is 5,0 miljoen euro als maximum gehanteerd. In een eerdere update van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) is in 2009 aangegeven wat het nut en de noodzaak is van deze reserve. In het nieuwe IHP (periode 2012-2015) is dit beeld bevestigd. Voor de schommelingen in het uitgavniveau in samenhang met de ambities van de komende jaren bij ongewijzigd beleid is het hanteren van dit niveau gewenst. Het minimumniveau is op basis van het IHP 2012-2015 vastgesteld op 2,0 miljoen euro. Met het jaarlijkse doteren van de renteopbrengst wordt verwacht dat het niveau van de reserve tot en met 2015 niet onder het minimum niveau komt
OCSW	Recreatie gebied Kardinge	Deze reserve is voor toekomstige uitgaven voor inrichtingsplan van het recreatiegebied Kardinge. Op basis van het ontwikkelingsplan Kardinge - door de raad vastgesteld op 26 november 2003 - heeft de gemeente een inspanningsverplichting ten aanzien van verwerving van nieuwe gronden ad 1,25 mln euro.	2.465	808	1.250	Deze reserve bestaat uit een bedrag voor de beklemd reserve ter dekking van de kapitaallasten van de investering in het servicegebouw Kardinge ad 122 duizend euro (ultimo 2012) en de uitvoering van de Visie op het Kerngebied Kardinge (onttrekking in 2012 van 600 duizend euro). Daarnaast kan de reserve worden aangewend voor de intentieverklaring met Natuurmonumenten ten aanzien van de verwerving van nieuwe gronden.
OCSW	Reserve extra beleid	Extra beleidsmiddelen die voor de aankomende jaren beschikbaar zijn gesteld, zijn in deze reserve opgenomen.	Variabel	147		In 2013 worden conform planning de volgende bedragen onttrokken: - bezoekerscentrum Beijum 40 duizend euro. Daarmee resteert per einde 2012 nog een saldo van 147 duizend euro: - bezoekerscentrum Beijum 80 duizend euro (voor de jaren 2014-2015); - Jabalya 65 duizend euro (vrij afweegbaar).

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
OCSW	Egalisatiereserve instellingen i.v.m. concernaccres	Betreft de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.		944	944	<p>De raad heeft in 2007 er voor gekozen om het accrespercentage met een vertraging van twee jaar door te geven aan de gesubsidieerde instellingen. Het verschil in enig jaar ussen het accres dat aan instellingen wordt doorgegeven en dat de dienst OCSW van het concern ontvangt, wordt verrekend met de daarvoor ingestelde reserve. Omdat de reserve - door diverse oorzaken - in 2011 negatief zou worden is de reserve op 21 december 2011 bij raadsbesluit aangevuld. Aan de raad is daarbij toegezegd om vóór de emeentebegroting 2013 bij de raad terug te komen met een voorstel of we de huidige systematiek willen voortzetten of anders willen doen. Bij de invoering van de huidige systematiek is het volgende doel geformuleerd: de instellingen vooraf optimale zekerheid verschaffen in combinatie met een minimaal risico voor de gemeente. Gelet op de ontwikkelingen in de voorbije jaren scherpen we het doel en uitgangspunt als volgt aan: de instellingen vooraf optimale zekerheid verschaffen zonder financieel risico voor de gemeente. De prestatie-indicator in deze is het niveau van de reserve. Die mag niet opnieuw negatief worden. Door diverse ontwikkelingen zou zonder aanvullende bedragen de reserve accres gesubsidieerde instellingen in 2011 negatief worden. Dat willen wij in de toekomst voorkomen. We willen geen financieel risico meer lopen. We staan nog steeds achter het principe van de systematiek, maar een aanscherping daarvan is wel nodig. Wij stellen daarom de aanvullende voorwaarde voor dat het cumulatieve accres niet negatief mag zijn (in bedragen uitgedrukt). Dat betekent dat we in meerjarig perspectief nooit meer uitgeven dat we beschikbaar hebben. Het door te geven subsidieaccres zal indien nodig tijdig worden bijgesteld. Daarmee hebben we ook voorzien in eventuele volume-effecten als gevolg van de 3 decentralisaties. Voor de ontwerpbegroting 2013 voorzien wij voorlopig nog geen probleem en is een financiële aanpassing niet nodig.</p> <p>Op basis van de huidige bekende accressen doteren wij in 2013 358 duizend euro aan de reserve. Met ingang van de begroting 2013 voeren wij wel de volgende wijziging door. De gemeente ontvangt van het rijk een aantal decentralisatie-uitkeringen: de rijksbijdragen voor maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en de centra voor jeugd en gezin. Het rijk past deze bijdragen jaarlijks aan in verband met loon- en prijsontwikkelingen. Gemeentelijke compensatie zou dan dubbelop zijn. Daarom wordt in de primitieve begroting aan deze rijksbudgetten geen concerncompensatie toegekend. We gebruiken de reserve dan als buffer. De bijgestelde rijksbijdragen worden in de loop van het jaar aan de dienst OCSW doorgegeven en weer aan de reserve toegevoegd. In de ontwerpbegroting 2013 houden we rekening met een te ontvangen rijksaccres van 89 duizend euro. Eventuele afwijkingen in de realisatie verrekenen we incidenteel met de reserve. Structureel passen we indien nodig het accrespercentage voor instellingen voor het volgende jaar aan</p>

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	
OCSW	Saneringskosten asbest	Dekking saneringskosten van asbest in gemeentelijke gebouwen.	360	52		Er is geïnventariseerd welke gebouwen asbest bevatten. Er loopt nog een vervolgonderzoek bij 17 locaties, waar asbest is geconstateerd. Binnenkort wordt in kaart gebracht welke locaties voor een bodemonderzoek in aanmerking komen. De totale kosten (inclusief sanering) zijn nog niet bekend. Inmiddels heeft de eerste sanering plaatsgevonden welke tot categorie A behoort. Het resterende, categorie B en C worden op basis van prioriteit uitgevoerd. In verband met het bodemonderzoek dat werd uitgevoerd aan de Violenstraat moet een deel van de grond worden gesaneerd. Dit heeft geleid tot extra kosten. Die kosten worden gedekt door te onttrekken aan deze reserve. Het resterende bedrag is ook nodig voor de categorie C dat bij verkoop of sloop moet worden gesaneerd.
OCSW	Combinatie functies	Rijksregeling "Brede school, sport en cultuur". Realisatie van combinatiefuncties in 2012.	422	-	-	
OCSW	Exploitatie risico Forum	Betreft een reserve om de risico's van de exploitatie van het Groninger Forum te dekken, die ontstaan zijn door de verwachte latere opening van het gebouw.	3.500	2.900	2.900	Oorspronkelijk niveau was 3,5 miljoen. Er is in 2010 echter 1,95 miljoen aan de het Forum betaald ter ondersteuning van de exploitatie. Dit bedrag wordt in 5 termijnen weer gedoteerd aan de reserve conform raadsbesluit GR10.2268757 punten III en IV. Daarmee is de reserve op niveau voor toekomstige exploitatierisico's.
OCSW	BSV Paddepoel	Deze reserve houdt verband met de aanbouw BSV Paddepoel.	83	51	51	Deze reserve draagt bij aan de exploitatiesubsidie over periode van 10 jaar van de buurt- en speeltuinvereniging Paddepoel. Conform raadsbesluit is deze reserve gevormd en daarbij is bepaald dat jaarlijks 8 duizend euro aan deze reserve wordt onttrokken. Het niveau van deze reserve is conform planning en daarmee voldoende.
OCSW	Verbouw en kleine uitbreiding soc.cult. gebouwen	In het kader van de nota "Anders en beter" de subsidiesystematiek voor sociaal-culturele accommodaties veranderd. De gemeente kan de erkende verbouw- en uitbreidingskosten voor zijn rekening nemen. Deze reserve dient voor het opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen.		-	-	

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
OCSW	Kunstvoorraad CBK	Het is kostbaar om de volledige collectie van het Centrum Beeldende Kunst (CBK) voor alle risico's te verzekeren. Bij "verlies" van de voorraad volstaat het uitgekeerde bedrag niet. Immers, de dan geldende marktwaarde bepaalt de aanschafprijs, de werken zijn verzekerd tegen de toenmalige inkoopprijs. Mocht door andere calamiteiten (zoals waterschade of ongedierte) de collectie onherstelbaar beschadigd raken dan zijn we daarvoor niet verzekerd. Met vaststelling van het collectiebeheersplan is hiervoor een bestemmingsreserve ingesteld.	2.516	2.321	2.321	<p>Na vaststelling van het collectiebeheersplan is het CBK met het bureau verzekeringen in overleg gegaan om de verzekerde waarde af te stemmen op de waarde van de werken die aanwezig zijn in het CBK. Van de 7,3 miljoen aan totale collectiewaarde blijkt circa 3,3 miljoen onder de leners te zijn. De overige 4 miljoen heeft het CBK verzekerd. De leners zijn zelf verantwoordelijk voor het verzekeren van de onder hun hoede aanwezige werken. De praktijk wijst uit dat uitkering of vergoeding van schade aan eigendommen van een derde partij (uitleen) door verzekerings maatschappijen niet eenduidig is. Waar de ene verzekerings maatschappij zonder dralen de schade vergoedt, weigeren anderen.</p> <p>Wanneer deze werken verloren gaan zal het lastig zijn dit op de leners te verhalen. Indien 75% van de leners onvoldoende verzekert, is het risico maximaal ca. 2,5 miljoen euro, derhalve is de reserve toereikend. Deze reserve is met de waardering van de kunstvoorraad tot stand gekomen. In 2012 vindt een onderzoek plaats naar de waardering van de kunstvoorraad. De kans is reëel dat een afwaardering van de kunstvoorraad moet plaatsvinden. Een mogelijke afwaardering zal derhalve ten laste gaan van deze reserve.</p>
OCSW	Verlies kunst CBK	Middels het collectiebeheersplan is vastgesteld wat de gemiddelde winstmarge is bij verkopen van kunstwerken en de onderhoudsbehoefte van de courante collectie van het Centrum Beeldende Kunst (CBK). Daarmee zijn ook de inkomsten van het CBK gecorrigeerd. Dat leidt tot een verlies in de exploitatie van begroot 27 duizend euro. Met deze reserve kan een aantal jaren worden overbrugd om te onderzoeken hoe de exploitatie sluitend kan worden gemaakt.	168	42	42	<p>Middels het collectiebeheersplan is vastgesteld wat de gemiddelde winstmarge is bij verkopen van kunstwerken en de onderhoudsbehoefte van de courante collectie van het Centrum Beeldende Kunst (CBK). Daarmee zijn ook de inkomsten van het CBK gecorrigeerd. Dat leidt tot een verlies in de exploitatie van begroot 27 duizend euro. Met deze reserve kan een aantal jaren worden overbrugd om te onderzoeken hoe de exploitatie sluitend kan worden gemaakt.</p> <p>Daarmee zijn ook de inkomsten van het CBK gecorrigeerd. Dat leidt tot een verlies in de exploitatie van begroot 27 duizend euro. Met deze reserve kan een aantal jaren worden overbrugd om te onderzoeken hoe de exploitatie sluitend kan worden gemaakt.</p>

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
OCSW	NASB	NASB wil burgers meer aan het sporten en bewegen krijgen. De middelen dienen gedurende de periode 2010 t/m 2014 ingezet te worden. Aangezien we de middelen van het rijk ontvangen in 2010, 2011 en 2012 heeft de raad 2010 ingestemd met het voorstel om een bestemmingsreserve in te stellen om de bestedingen in 2011, 2012, 2013 en 2014 te kunnen verdelen.	328	165	165	Conform meerjarenplan door B&W vastgesteld (OS10.2382406) hebben in de jaren 2010, 2011 en 2012 dotaties aan de reserve NASB plaats gevonden. In 2013 en 2014 wordt dit bedrag weer afgebouwd tot 0 en kan de reserve worden opgeheven.
ROEZ	Bouwleges	De bestemmingsreserve Bouwleges (omgevingsvergunning) is bedoeld om risico's voor tegenvallende inkomsten leges op te kunnen vangen. Voeding vindt plaats uit eventuele meeropbrengsten (bouw)leges (omgevingsvergunning).	907	-	2.000	De reserve is uitgeput en de maximale omvang van de reserve dient te worden bijgesteld gezien de resultaten van de afgelopen jaren.
ROEZ	Fonds Economische Ontwikkelingen	De middelen worden breed ingezet ter stimulering van de economische ontwikkelingen in de stad.		155		Er zijn voor 2013 geen mutaties begroot.
ROEZ	Grondbank	Vanaf verslagjaar 2000 is besloten om de 10% opslag (circa 2 jaar rentelasten) over gronden zonder rentebijboeking, die gebruikt wordt ter financiering van de grondbankaankopen, afzonderlijk op de balans te presenteren.		4.065		Overeenkomstig besluitvorming is de reserve nodig voor de dekking van risico's en financiering van grondbankaankopen.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg's onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
ROEZ	Grondzaken	Vormen van een toereikende buffer voor het opvangen van exploitatieschommelingen op de grondexploitaties in de stadsuitleggebieden.		348		De minimale omvang van de risico's die verband houden met grondexploitaties, plankostencomplexen en nog in exploitatie te nemen gronden bedraagt 70,9 miljoen euro. De berekening is gebaseerd op verwachtingen gebaseerd op aannames met betrekking tot toekomstige ontwikkelingen. Het is evident dat het saldo van de reserve grondzaken ver beneden het minimum niveau is.
ROEZ	Kunst op straat	Financieren van kunst bij nader te bepalen kunstprojecten in de openbare ruimte. Het fonds wordt beheerd door het Centrum Beeldende Kunst (CBK) en de dienst ROEZ.		575		Vooralsnog heeft OCSW aangegeven voor 2013 geen onttrekking aan de reserve te doen en alleen de jaarlijkse bijdrage vanuit ISV te benutten. De uitvoeringen van kunstprojecten zijn naar aanleiding van vertragingen in de ruimtelijke ordeningprojecten zelf ook vertraagd. Over bestedingen en daarmee reserve ontrekkingen, is daarom onvoldoende zekerheid
ROEZ	Parkeren	Deze reserve dient als egaliseringsreserve voor de resultaten van het parkeerbedrijf.		363		De mutaties in 2013 zijn de verwachte resultaten binnen programma 07.4 en 07.1. De reserve is niet op niveau, de omvang is te laag om de risico's binnen het parkeerbedrijf te kunnen afdekken.
ROEZ	Stimuleringsfonds VHV	Personen of instellingen de kans te geven onder aantrekkelijke voorwaarden geld te lenen voor initiatieven betreffende aanschaf van een pand, renovaties, woningaanpassingen, groot onderhoud, activiteiten in de gebouwde omgeving.		11.938		De reserve dient ter dekking van de verstrekte geldleningen. De leningen worden verstrekt vanuit een rekening-courant die we bij het SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten) aanhouden. Bij volledige omzetting van het RC-saldo is het volledige bedrag van deze reserve nodig ter financiering. De reserve is hierdoor niet vrij besteedbaar.
ROEZ	Afkoop sommen onderhoud graven	Veel nabestaanden kiezen voor het afkopen van het onderhoud van de graven in plaats van het jaarlijks te voldoen. Deze inkomsten worden gestort in deze bestemmingsreserve, zodat de rente daarvan kan worden aangewend voor het feitelijke onderhoud.		1.949		De reserve is de komende jaren, naast op het opvangen van risico's, nodig voor uitgestelde werkzaamheden (renovatie aula) en de gevolgen van de beleidsnota op de begraafplaatsen (ruimen van graven). De rente over deze reserve wordt ingezet voor grafonderhoud.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
ROEZ	Reserve extra beleid	In deze reserve zijn nog te besteden nieuw beleidsgelden opgenomen		4.049		Het saldo is gelijk aan de nog niet bestede middelen extra beleid.
ROEZ	Onderhoud Stadsbeheer	Het garanderen van de inzet van middelen voor het onderhoud van de stad.		50		De middelen zijn nodig voor de uitvoering van het onderhoud van de stad. In samenhang met de vermelde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen zijn de middelen noodzakelijk.
ROEZ	Wonen boven winkels	Bij de jaarrekening 2004 is besloten deze bestemmingsreserve te vormen als weerstandsvermogen voor de oprichting van de NV Wonen boven Winkels Groningen waar de gemeente in participeert.		1.000		De middelen in de reserve zijn noodzakelijk als buffer voor de participatie van de gemeente Groningen in NV Wonen boven Winkels.
ROEZ	Groninger Monumenten fonds	Deze reserve is gevormd als buffer voor de lening, die verstrekt is aan het Groninger Monumentenfonds.		898		De middelen zijn nodig als buffer voor de verstrekte achtergestelde lening aan NV Groninger Monumentenfonds.
ROEZ	ISV	Rente voorziening ISV		28.574		Het saldo van de reserve bestaat uit de 'oude' reserve ISV en de omzetting van de voorziening ISV I en ISV II. In 2013 zijn conform de begrotingsrichtlijnen geen mutaties begroot. De toevoegingen zijn rente en bijdrage wijkvernieuwing.
ROEZ	BWS	Rente voorziening BWS		644		Het saldo van de reserve BWS is van de gemeente Groningen en andere gemeenten uit de regio. Niet het hele saldo komt dus aan Groningen toe. Aanwending kan plaatsvinden i.o.m. de regio.
ROEZ	Gemeente garanties	Conform de nota "Herpositionering van het Woonservice Centrum" is deze reserve ingesteld om eventuele claims gemeente garantie te kunnen opvangen.		150		De maximale omvang van de reserve bedraagt 250 duizend euro. De jaarlijkse storting in de reserve bedraagt (10x) 25 duizend euro.
ROEZ	Wegafarm	In 2008 is een reserve ingesteld voor de subsidiëring van de geitenboerderij Wegafarm. Er is 90 duizend euro in de reserve gestort voor deze subsidieverstrekking. 2013 (laatste jaar).		-		In 2013 zal de laatste onttrekking van 15 duizend euro (na overige toevoeging van 5 duizend euro) plaatsvinden en de reserve worden opgeheven. De reserve is niet afroombaar.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg onderhoud	Toelichting van de onderbouwing
ROEZ	Riolering	Als er resultaten worden gerealiseerd op de productgroep riolering zullen deze worden verrekend met de bestemmingsreserve Riolering. Deze reserve geeft mede inzicht in de mate waarin de planning van het GWRP gehaald wordt.		1.217		Er zijn voor 2013 geen mutaties begroot.
ROEZ	Geluids reducerend asfalt	Het reserveren van gelden voor de meerkosten van het onderhoud ten opzichte van de gebruikelijke traditionele asfaltwegen.		475		Elk jaar zal een onderhoudsprogramma voor het ZOAB-areaal worden opgesteld en zullen mogelijk middelen hiervoor worden onttrokken uit de reserve
ROEZ	Investerings budget Stedelijke Vernieuwing III	Het beschikbaar houden van de niet bestede / toegewezen ISV-III subsidiemiddelen van het Rijk voor het oorspronkelijke doel.		-		
SOZAWE	Minimabeleid	Onderbestedingen in het kader van het minimabeleid gereserveerd houden voor de doelgroep, onder andere ter dekking van tekorten.	500	-	-	Voor de totale omvang van de individuele en collectieve voorzieningen is een reserve van 10% wenselijk. Het gaat om open-einde regelingen met een volume van circa 5 miljoen euro.
SOZAWE	Minimabeleid (GKB)	Geoormerkt geld voor zorg c.q. schuldhulpverlening.	75	75	75	Het beïnvloedbare deel van de lasten bedraagt circa 5 miljoen euro. De maximale omvang van de reserve is 1,5% ofwel 75 duizend euro. De reserve is van voldoende omvang.
SOZAWE	RCF-Noord	Opvangen van mogelijke tekorten in de exploitatie van het Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding-Noord.	45	33	45	Betreft een egaliseringsreserve omdat het RCF veelal werkt met meerjarig incidentele financiering. Een reserve van 10% van de lasten achten wij voldoende. De lasten bedragen circa 450 duizend euro per jaar.
SOZAWE	wachtgeld en mobiliteit	Dekking wachtgelduitkeringen en kosten van mobiliteit.		42	42	Het niveau van de reserve is conform de prognose van de verplichtingen.

Dienst	Naam reserve	Doel	Maximale omvang	Stand ultimo 2013	Omvang vlg. onderbouwing	Toelichting van de onderbouwing
SOZAWE	WWB-inkomen	Ter dekking maximale risico gedurende één jaar voor met name bijstandsuitgaven. Kans van optreden 100%	pm	-	-	
SOZAWE	Kinderfonds Armoede		nvt	662	-	restant wordt zeer waarschijnlijk ingezet in 2013.
ROEZ	Forumgarage	Afdekking risico parkeergarage Forum.		2.100		

VOORZIENINGEN

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
BSD	Nadelig saldo Zodiak	Compensatie voor financiële risico's verbonden aan overname van stafpersoneel Zodiakgroep.	178	Volgens onderliggende berekeningen is de voorziening van voldoende omvang.
BSD	Onderhoud gebouwen	Egalisatie groot onderhoud Bestuursdienstgebouwen (Oude Stadhuis en Goudkantoor).	125	Deze voorziening is als buffer bedoeld om toekomstig onderhoud op te vangen, wat niet uit het exploitatiebudget kan worden gedekt.
BSD	Pensioenen wethouders	Sinds 2002 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de pensioenen van wethouders. De voorziening is ingesteld om de pensioenlasten van voormalig wethouders (voor 2006) te kunnen financieren. Waarschijnlijk zal in de komende jaren een landelijk fonds voor pensioenen wethouders in het leven worden geroepen. Ten behoeve van de pensioenvoorziening van wethouders die ingaande 2006 politieke ambtsdragers zijn/waren, is een verzekeringspolis afgesloten.	559	Volgens de huidige berekening zal in de nabije toekomst een tekort van circa 1,0 miljoen euro ontstaan indien de pensioenlasten worden afgekocht. Dit bedrag is conform het vermelde risico in de paragraaf weerstandsvermogen.
BSD	Vord verk Vennootschap	In verband met de verkoop van Essent is er een aandeel in een aantal opgerichte BV's welke dienen ter zekerheid van mogelijke claims, voortvloeiende uit de verkooptransactie of rechtshandelingen van voor de verkoop. Onzeker is in hoeverre er uiteindelijk een beroep gedaan kan worden op het vermogen van deze BV.	5.247	De voorziening is van voldoende omvang. Er staat een vordering tegenover van hetzelfde bedrag.

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
BSD	Vordering op CBL Vennootschap BV	In verband met de verkoop van Essent is er een aandeel in een aantal opgerichte BV's welke dienen ter zekerheid van mogelijke claims, voortvloeiende uit de verkooptransactie of rechtshandelingen van voor de verkoop. Onzeker is in hoeverre er uiteindelijk een beroep gedaan kan worden op het vermogen van deze BV.	222	De voorziening is van voldoende omvang. Er staat een vordering tegenover van hetzelfde bedrag.
BSD	Fiscalisering onkostenvergoedingen	Naar aanleiding van een onderzoek naar fiscale aspecten van personele vergoedingen en verstrekkingen is een naheffing van de belasting te verwachten. Voor het bedrag over 2006 t/m 2009 is een voorziening ingesteld.	-	Deze voorziening is voor het beoogde doel gebruikt en inmiddels opgeheven.
BSD	RCG	Garantstelling loonkosten voormalig RCG medewerkers	113	Het regionale samenwerkingsverband RCG is per 1 januari 2010 opgeheven. De Gemeente Groningen heeft zich als grootste deelnemer aan het samenwerkingsverband garant gesteld voor de werkgeversverplichtingen van het samenwerkingsverband. Ter dekking hiervan is een bedrag van 250 duizend euro van het voormalig RCG ontvangen en in een voorziening gestort.
DIA	Verzekeringen	Afdekken van eigen risico's bij schade-uitkeringen.	2.068	Jaarlijks wordt een bedrag van 641 duizend euro door de diensten in de voorziening gestort, voor het afdekken van het eigen risico onder de collectieve uitgebreide brandverzekering, de collectieve algemene aansprakelijkheidsverzekering en overige verzekeringen. Dit bedrag wordt door de DIA ontvangen middels een toeslag op de door te berekenen premie aan de diensten. Daarnaast vindt eventuele vrijval plaats ten gunste van de exploitatie verzekeringen.
DIA	Onderhoud gebouwen	Egalisatie van de kosten van (groot) onderhoud van de beide DIA-panden.	398	In 2013 zal een nieuw meerjarenonderhoudsplan voor de gerevitaliseerde Prefecten Hof worden opgesteld. Afhankelijk hiervan zal de gewenste omvang van de voorziening alsmede de benodigde structurele voeding worden bepaald.
DIA	Fiscalisering onkosten vergoeding	Het opvangen van de nog te verwachten naheffingsaanslag met betrekking tot de personele vergoedingen en verstrekkingen.		In 2010 is een bedrag van 48 duizend euro in de voorziening gestort in verband met de te verwachte naheffingsaanslag.

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
HVD	Ambulance dienst	Opvangen van mogelijke kosten die voortvloeien uit de saneringsprocedure, die met het indienen van een saneringsaanvraag in december 2002 is ingezet.	1.220	De voorziening is gevormd voor de mogelijke oninbaarheid van de declaratie voor de gemaakte kosten van het FLO-overgangsrecht. Zo zijn er onzekerheden over zaken zoals bij wie de aanvraag moet worden ingediend, op welke regeling precies een beroep gedaan moet worden, welke rol Ambulancezorg Groningen bij de aanvraag speelt en hoe de inbaarheid van de vorderingen tot en met 2009 moet worden ingeschat: de Nederlandse Zorgautoriteit, NZa, heeft deze boekjaren immers al afgesloten. Deze risico's kunnen van invloed zijn op het bedrag dat blijkt gedeclareerd te kunnen worden (variërend van 0 % tot 95 % van de gemaakte kosten). Inmiddels heeft het ministerie van VWS verklaard te willen overwegen om de kostendeclaraties vanaf 2011 in behandeling te nemen. Voor de kosten tot en met 2010 heeft de regionale ambulancevoorziening (Ambulancezorg Groningen) inmiddels een declaratie, voorzien van een accountantsverklaring, ingediend bij de Nederlandse Zorgautoriteit (NZA). De NZA heeft nog geen beslissing genomen over deze declaratie. De voorziening dekt de declaraties van het FLO-overgangsrecht voor 1,1 miljoen euro. Het risico dat de NZA of VWS de declaraties tot en met 2009 niet honoreert omdat deze jaren al afgewikkeld zijn, hebben we hiermee afgedekt. De voorziening blijft gehandhaafd totdat de NZA een definitief besluit heeft genomen over de ingediende kostendeclaraties. Naast de genoemde 1,1 miljoen euro zijn enkele bedragen van in totaal 0,1 miljoen euro aan de voorziening toegevoegd voor enkele kleinere posten zoals de kosten die bij een overgang van de medewerkers naar een ander pensionfonds gemaakt moeten worden. Hiermee achten wij de voorziening wat dit betreft vooralsnog toereikend.
HVD	Groot onderhoud Sontweg	Opvangen grote schommelingen in de onderhoudskosten van de locaties Sontweg en Vinkhuizen	663	De stand van de voorziening is conform de onderhoudsplanning, die voor de locaties Sontweg en Vinkhuizen is opgesteld.
HVD	Groot onderhoud Hanzeplein	Opvangen grote schommelingen in de onderhoudskosten van het Hanzeplein	214	De stand van de voorziening is conform de onderhoudsplanning, die voor de locatie Hanzeplein is opgesteld.
HVD	Aanvaardbare kosten ambulance dienst (RAK)	Voor de afwijking tussen gebudgetteerde kosten en werkelijke kosten wordt een reserve aanvaardbare kosten (RAK) gevormd. De RAK betreft een bestemmingsreserve.		In 2011 is een positieve beschikking ontvangen van het College sanering zorgvoorzieningen op de door ons ingediende aanvraag voor vergoeding van de negatieve reserve aanvaardbare kosten. In turap 2011-2 en daarna in de jaarrekening 2011 wordt hierover verantwoording afgelegd. Dan zullen ook de consequenties voor de voorzieningen inzake de ambulancedienst meer duidelijk worden.
HVD	Dubieuze debiteuren	Betreft voorziening voor opvang van nadelen wanneer vorderingen oninbaar blijken		De voorziening is noodzakelijk om eventuele verliezen door oninbaarheid van facturen te kunnen opvangen.

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
HVD	Overuren BRW a.g.v. arbeidstijdenbesluit	Het nieuwe Arbeidstijdenbesluit heeft in 2007 geleid tot een nieuw rooster voor de ploegendienst. Tov het oude rooster gaat het nieuwe uit van een geringere aanwezigheid van medewerkers per week (48 uur in plaats van 54 uur). Daarnaast bleek dat Het ATB ook gevolgen had voor het verlofrecht. Er is afgesproken het oude verlofrecht tot en met 2009 te handhaven. Dit betekent dat medewerkers voor deze periode nog omstreeks 180 extra verlofuren per jaar hebben gekregen. In combinatie met de geringere aanwezigheid volgens het nieuwe rooster heeft dit geleid tot opbouw van een verlofstuwmeer per medewerker. De voorziening is noodzakelijk om deze kosten van het wegwerken van het verlofstuwmeer af te dekken.	-	De voorziening wordt in 2012 afgewikkeld.
HVD	Fiscaliserings onderzoek	Afwikkelen gevolgen gemeentebreed onderzoek naar fiscale aspecten van personele vergoedingen en verstrekkingen.	-	De voorziening wordt in 2012 afgewikkeld.
HVD	CAO loonindexatie (H&OG-deel)		-	De voorziening wordt in 2012 afgewikkeld.
iederz	Thermiek BV	Opvang verliezen		
iederz	Personeel	Afloop ontvangen voorziening	53	Loopt af in 2016, betreft vooruitontvangen vergoeding DIA voor overgenomen medewerker

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
MD	Groot onderhoud gebouwen *2	Onderhoud kapitaalgoederen waarborgen. Voor het opvangen van overschrijdingen van onregelmatig gespreide kosten voor groot onderhoud wordt jaarlijks een dotatie aan deze voorziening gedoteerd.	994	Toevoeging 156. Dit betreft een dotatie uit de exploitatie (140) en rente (16)
MD	Sanering Beckerweg	Eeuwigdurende nazorg van de sanering van de locatie Beckerweg. Voeding: eenmalig bedrag ontvangen van de provincie (1,228.000 miljoen euro) waaraan jaarlijks rente moet worden toegevoegd om het fonds op niveau te houden. Uit deze baten moeten de kosten voor monitoring worden gefinancierd.	2.385	Toevoeging 235. Dit betreft rente (40) en een dotatie uit de exploitatie (195)
MD	Sanering Helperplein			
MD	Fiscaliserings onderzoek	Afwikkelen gevolgen gemeentebreed onderzoek naar fiscale aspecten van personele vergoedingen en verstrekkingen.		
OCSW	Legaat Andrea Elkenbracht	Begaafde (oud) leerlingen van het stedelijk conservatorium in de gelegenheid stellen een voortgezette muziekstudie in het buitenland te volgen.	214	Het niveau is voldoende. De kosten worden bestreden uit de rente van een beschikbaar legaat.
OCSW	Legaat Henke Veldhuis	Financiering van schoolreisjes en -feestjes van scholen in de voormalige gemeente Noorddijk.	-	
OCSW	Onderhoud vensterscholen	Opvangen schommelingen onderhoudsplanning voor planmatig/groot onderhoud.	328	Het niveau is voor de komende jaren nog onvoldoende gezien de omvang van het meerjarenplan dat in 2012 is opgesteld. Deze voorziening zal de komende jaren worden gevoed uit de huur opbrengsten van de verhuurde onderdelen van de Vensterscholen. In de huur is een component verwerkt voor de dekking van toekomstige kosten van groot onderhoud. Ten laste van deze voorziening zijn wij in 2012 bezig het groot onderhoud te plegen. Dit zal de komende jaren steeds meer gaat plaatsvinden gezien de leeftijd van de gebouwen. De verwachting is dat de komende jaren de uitgaven voor groot onderhoud (dakbedekking, buitenschilderwerk, e.d.) toe zullen nemen conform meerjarenplanning en een beroep zal moeten worden gedaan op deze voorziening.

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderhouwing
OCSW	Groot onderhoud OP/SB	Het opvangen van groot onderhoud aan de Oosterpoort/ Stadsschouwburg.	-	In de besluitnota over de revitalisering en de meerjarige onderhoudsprogramma's hebben wij de noodzaak aangegeven keuzes te moeten maken in de temporisering van het onderhoud. Het onderhoudsbudget en de onderhoudsplanning waren nog niet in evenwicht. Op basis van geactualiseerde onderhoudsplanningen hebben wij daarin voorzien. Voor de komende jaren kan binnen de beschikbare middelen verantwoord onderhoud worden uitgevoerd. Hierbij houden wij rekening met een hoge prioriteit voor veiligheid en arbonormen en een lagere prioriteit voor het hoogste ambitieniveau. De uitvoering van de nieuwe planning betekent wel dat wij de onderhoudsvoorziening handhaven om de schommelingen in de uitgaven in de komende jaren op te vangen. Het niveau van deze voorziening is in deze jaarrekening nul. In de komende jaren zullen wij echter dotaties doen ten gunste van latere jaren.
OCSW	Onderhoud Muziekschool	Het opvangen van toekomstig onderhoud aan de Muziekschool.	102	Het meerjaren onderhoudsplan van de Stedelijke Muziekschool is in 2011 geactualiseerd. Op basis hiervan is de voorziening toereikend.
OCSW	Wachtgeld voormalig personeel CBK	Dekking van wachtgeldkosten van de voormalige directeur CBK.	-	De dotaties en aanwending van deze voorziening is conform planning. De voorziening kan (per ultimo 2012) vervallen.
OCSW	Noodlokalen Gravenburg	Deze voorziening is ingesteld in verband met van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. Voor het plaatsen van noodlokalen heeft de raad in de vergadering van 15 december 2010 een bedrag van 2,5 miljoen euro beschikbaar gesteld. De dekking van de kosten is de uitkering brandverzekering. De aanbesteding van het project heeft ook plaatsgevonden. Een deel van deze kosten wordt gemaakt in 2010. Het resterende budget is als voorziening opgenomen om de kosten in het begrotingsjaar 2011 te kunnen dekken.		De voorziening kan (per ultimo 2012) vervallen.
ROEZ	Onderhoud museum	Met het Groninger Museum is in 2001 een huurovereenkomst afgesloten. Hierin is vastgelegd welke bedragen het Groninger Museum moet betalen voor huur en onderhoud. Het verschil tussen deze bedragen en de werkelijke kosten wordt in de voorziening gestort. Daarnaast is als voeding aan de voorziening 154 duizend euro structureel beschikbaar.	402	De begrote onttrekkingen in 2013 zijn gebaseerd op de onderhoudsplanning.

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
ROEZ	Groot onderhoud Zuiderdiep	De voorziening betreft de verplichting samenhangend met het in de tijd onregelmatig gespreid zijn van de kosten van groot onderhoud. Jaarlijks wordt een meerjarenplan opgesteld. De belangrijkste onderdelen zijn: schilderwerk binnen / buiten, bestrating en riolering gebouw Menno van Coehoorn, inspectie / onderhoud en vernieuwen van daken, aanbrengen van glas op de balustrades en vervangen van tapijt.	180	De verwachte mutaties in 2013 is de dotatie van 200 duizend euro en de verwachte uitgaven aan groot onderhoud.
ROEZ	Stadsmeier rechten	De voorziening wordt gevoed uit vooruitontvangen rijksbijdragen.	-	
ROEZ	Openbaar vervoer	De gemeente is verplicht om over gelden van het Rijk die niet worden doorbetaald aan de vervoerder afzonderlijk te rapporteren. Daarnaast is het wenselijk om een reserve te openen om schommelingen in de hoogte van de Rijkssteun te kunnen opvangen, zodat voorkomen wordt dat deze schommelingen leiden tot aanpassingen van het vervoersvoorzieningsniveau.	121	De onttrekkingen in 2013 zijn verwachte uitgaven aan OV-infrastructuur, het betreft de HOV-as.
ROEZ	Volks huisvesting	Het doel is het afdekken van aanspraken, die kunnen voortvloeien uit de gemeentelijke risicopositie ten aanzien van woningbouwcorporaties en gewaarborgde geldleningen (o.a. gemeentegaranties). Het bedrag dat met dit risico gemoeid is neemt jaarlijks af. De vrijgekomen bedragen blijven binnen deze voorziening behouden in verband met mogelijke risico's vanuit het WEW (nationale hypotheekgarantie).	1.177	Onderzoek is uitgevoerd naar de gewenste hoogte van de voorziening op basis van de risicopositie ten aanzien van de woningbouwcorporaties en is volgens de BCS-methodiek berekend en onderbouwd op 1,17 miljoen euro. De voorziening kon daardoor afnemen met 230 duizend euro in 2011. De omvang van de voorziening wordt de komende jaren lager naarmate er meer afgelost wordt. Nu het Rijk garant staat als achtervang voor de WEW komen er geen nieuwe garanties bij.

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
ROEZ	Grote Steden Beleid III	In het kader van de uitvoering van GSB III worden rijksbijdragen beschikbaar gesteld voor de pijler Economie. Hiervoor is een meerjarig EBP-programma opgesteld. De nog niet bestede middelen van het Rijk worden toegevoegd aan de voorziening voor de uitvoering van het resterende programma.	858	De huidige stand van de voorziening betreft nog niet bestede Rijksmiddelen voor de pijler economie. Er zijn diverse langlopende verplichtingen die uit de voorziening gedekt worden. De voorziening kan niet vrijvallen.
ROEZ	Nazorg slibdepot	Over een aantal jaren zal het huidige slibdepot sluiten. De provincie heeft de wettelijke taak eeuwigdurende nazorg in het kader van de wet Milieubeheer uit te voeren. Voor uitvoering van deze taak zijn wij bij overdracht van het slibdepot een afkoopsom verschuldigd.	-	De voorziening voor afkoop nazorg van het gemeentelijk slibdepot is niet voor 2016 aan de orde, gezien deze verwachting is handhaven van de voorziening niet nodig. Bij de jaarrekening 2011 is het saldo in het resultaat meegenomen.
ROEZ	Riolering (vervangings investeringen)	Spaarbedragen voor toekomstige investeringen mogen in het riooltarief worden opgenomen als de eerste aanleg van uitbreidingsinvesteringen in de grondexploitatie is gedekt.	1.066	Het G(W)RP 2009-2013 ligt als grondslag onder deze voorziening.
ROEZ	Riolering (groot onderhoud)	De voorziening is bedoeld als dekking van het onderhoud op de langere termijn zoals herijking overstortmuren, inmeting rioolstelsel, uitbaggeren, etcetera.	123	Het G(W)RP 2009-2013 ligt als grondslag onder deze voorziening.
ROEZ	Achterstallig onderhoud A7 / Gideonbrug	De voorziening is ingesteld voor de dekking van het achterstalling onderhoud aan de A7 en de Gideonbrug.	1.100	Voor de afronding van de lopende projecten is nog 1,2 miljoen euro nodig in 2012. Het restant bedraagt in 2013 1,1 miljoen euro, dit bedrag valt vrij in 2013.
ROEZ	Achterstallig onderhoud parkeer- bedrijf	De voorziening is bedoeld als dekking van het achterstallig onderhoud parkeerbedrijf.	-	

Dienst	Naam voorziening	Doel	Stand ultimo 2013	Toelichting van de onderbouwing
ROEZ	CAO-loonsverhoging 2009	De voorziening is in 2009 ingesteld, bedoeld als dekking voor extra loonkosten als gevolg van mogelijke loonsverhoging in de nieuwe CAO.		De voorziening is nihil. De afwikkeling van het saldo heeft plaatsgevonden als gevolg van de CAO-loonsverhoging voor de periode juni 2009 tot en met december 2009
ROEZ	Forum garage	Afdekking risico parkeergarage Forum.		De voorziening is omgezet naar een bestemmingsreserve.
SOZAWE	Spaarverlof	Dekking vervangend personeel bij opname spaarverlof	41	Het niveau van de reserve is conform de prognose van de verplichtingen

OVERZICHT OPGENOMEN (EN OP TE NEMEN) LANGLOPENDE GELDLENINGEN 2013

Omschrijving	Boekwaarde Opgenomen		Aflossing	Boekwaarde	Rente	Rente en	Dienst
	per 01-01-201	2013	2013	per 31-12-201 (=131213)	2013	aflossing (=131213)	
	1	2	3	4	5	6	7
A. GELDLENINGEN							
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars							
- AEGON Asset Management	3.114	0	48	3.067	130	178	Concern Treasury
- ING / Nationale Nederlanden	1.280	0	1.280	0	35	1.314	Concern Treasury
- Overig	0	0	0	0	0	0	Concern Treasury
Totaal binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	4.394	-	1.327	3.067	165	1.492	
ov. financiële instellingen							
- ABN AMRO Bank NV	68.239	0	19.320	48.919	3.221	22.541	Concern Treasury
- Algemene Spaarbank Nederland NV (ASN)	14.500	0	1.500	13.000	459	1.959	Concern Treasury
- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	368.627	0	22.644	345.983	13.390	36.034	Concern Treasury
- Movir NV	213	0	213	0	6	219	Concern Treasury
- ING Bank	1.089	0	17	1.072	44	61	Concern Treasury
- Nationaal Groenfonds	0	0	0	0	0	0	Concern Treasury
- Nederlandse Waterschaps Bank	307.664	4.279	14.068	297.875	11.558	25.626	Concern Treasury
- St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	464	0	107	358	7	114	Concern Treasury
- Nog op te nemen leningen in 2013	0	162.412	0	162.412	5.441	5.441	Concern Treasury
- Nog op te nemen leningen in 2012	60.000	0	0	60.000	1.680	1.680	Concern Treasury
Totaal binnenlandse banken en ov. financiële inst	820.797	166.691	57.869	929.619	35.805	93.674	
Overige binnenlandse sectoren							
- ROEZ	1.200	0	0	1.200	53	53	Concern Treasury
- Overig (Wichers Hoeth)	1	0	0	1	0	0	Concern Treasury
Totaal overige binnenlandse sectoren	1.201	-	-	1.201	53	53	
Buitenlandse instellingen							
- Berlin-Hannoversche Hypothekenbank AG	0	0	0	0	0	0	Concern Treasury
- Württembergische Hypothekenbank AG	0	0	0	0	0	0	Concern Treasury
Totaal buitenlandse instellingen	-	-	-	-	-	-	
Totaal geldleningen 2013	826.392	166.691	59.197	933.886	36.023	95.220	
B. WAARBORGSOMMEN							
- MD (benzinepasjes)	22	0	0	22	0	0	Milieudienst
- MD (borgstelling)	-31	0	0	-31	0	0	Milieudienst
RO/EZ	1.010	100	50	1.060	0	50	RO/EZ
Totaal waarborgsommen	1.001	100	50	1.051	-	50	
TOTAAL GENERAAL	827.393	166.791	59.247	934.937	36.023	95.270	

OVERZICHT GEWAARBORGDE GELDLeningen 2013

Dienst	Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Restant 1-1-2013	Nieuwe gewaARBORGDE geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restant 31-12-2012
OCSW	St Huize de Wijert	1.044	65	0	65	0
RO/EZ	Garantie aankoop eigen woning	0	74.166	0	2.300	71.866
RO/EZ	Woningaanpassing gehandicapten	0	29	0	9	20
RO/EZ	Garantie woningverbetering NRF	0	601	0	160	441
Totaal		1.044	74.861	0	2.534	72.327

SUBSIDIES EN INKOMENSOVERDRACHTEN

Toelichting	INKOMENSOVERDRACHTEN	Rekening	Begroting	Begroting
	Subsidies	2011	2012	2013
DIA	Stichting GAVA	23	23	24
DIA	Sociaal Fonds	22	22	23
DIA	Overig	0		
DIA	Fonds Ondernemend Groningen			713
Totaal DIA		45	45	760
HVD	Heroïneverstrekking	1.107	966	981
HVD	Fonds openbare geestelijke gezondheidszorg	0	49	50
Totaal HVD		1.107	1.015	1.031
MD	Vogelopvang	11	10	10
MD	Dierenambulance	2		
MD	Oud papier (miv 2008 verrekend Virol met inzamelaars)	0		
MD	Subsidie i.h.k.v. Groene daken	0		
MD	Milieufederatie Groningen (excl. Projecten)	13		
MD	Milieudefensie	0		
MD	MIJNSK	0		
MD	KVVV (sponsorloop)	1		
MD	Noorderbreedte	0		
MD	Stichting Noordbaak	5		
MD	Stichting stedenband Groningen	2		
MD	Stichting eerlijk winkelen	2		
MD	Stichting klimaatneutraal bouwen	3		
MD	Stichting marketing Groningen	5		
MD	Zwerfafvalteams	2		
MD	Bibliotheek Groningen	2		
MD	De poort centrum voor spiritualiteit	1		
MD	Stichting Nacht van de Fooi Groningen	2		
MD	Stichting Zomermarkten			
MD	Milieufederatie Groningen (projecten)	24		
MD	Stichting KEI	5		
MD	Vereniging van Eigenaren "Lodewijk Thomson"			
MD	Rijksuniversiteit Groningen			
MD	De Keerkring	2		
MD	Noorderzon			
MD	Groninger Forum	6		
MD	EBF Symposium	1		
MD	Initiatiefgroep Stadsdiner			
MD	Subsidies in het kader van lentekriebels	35	38	38
MD	Subsidie duurzaamheidscentrum		103	
Totaal MD		124	151	48
OCSW	Integraal jeugdbeleid	12.313	12.282	13.055
OCSW	Sociale samenhang en participatie	13.651	13.060	13.143
OCSW	Preventie en zorg	17.580	16.389	16.623
OCSW	Integratie en emancipatie	1.918	1.686	1.173
OCSW	Sportieve infrastructuur	1.068	1.021	1.079
OCSW	Deelname aan sport	1.156	1.221	941
OCSW	Overig	15	2	2
OCSW	Culturele infrastructuur	18.877	20.747	20.493
OCSW	Deelname aan cultuur	929	955	1.348
OCSW	Overig	565	607	869
OCSW	Groningen kennisstad	148	152	154
Totaal OCSW		68.220	68.122	68.879

Toelichting	INKOMENSOVERDRACHTEN Subsidies	Rekening	Begroting	Begroting
		2011	2012	2013
ROEZ	APVV	25	25	25
ROEZ	Besluit woninggebonden subsidies	99	80	70
ROEZ	Bijdrage regiofonds	1.909	1.909	1.909
ROEZ	Energy Valley	81	81	81
ROEZ	Expl. Eelde	117	117	0
ROEZ	Gehandicaptenregeling AGGA	97	120	0
ROEZ	Groningen Airport Eelde	147	147	0
ROEZ	Groninger Congresbureau	40	40	40
ROEZ	ICT-platform	2	0	0
ROEZ	Informatiepunt DUBO (Stimuleringsimpulsen VHV)	15	15	15
ROEZ	Monumenten en monumentale waarden	461	400	
ROEZ	Opplusregeling / ouderenvoorziening	0	0	0
ROEZ	Platform GRAS	91	71	71
ROEZ	Stichting Marketing Groningen			
ROEZ	Steunpunt Huren en blad Spijkerhard	15	15	15
ROEZ	Voorwaarts Voorwaarts	4	5	5
ROEZ	Woningbouwaccelerator	33		
ROEZ	Lefier duurzame waterging Lewenborg			
ROEZ	Stimulering energiebesparing in de best. Woningvoor	483	300	200
ROEZ	Open voor beslissers			
ROEZ	Energiebesparende renovatie			
ROEZ	HA-netwerk			
ROEZ	Rijden op aardgas			
ROEZ	Energie en ICT			
ROEZ	Groengas			
ROEZ	GCC	88	90	90
ROEZ	MG Binnenstadscampagne	75	75	75
ROEZ	Search Engine Delta			
ROEZ	Summerschool			
ROEZ	Biosyn			
ROEZ	Dierenweide Het Boegbeeld (doorstart Wegafarm)	30	30	15
ROEZ	Dierenweide Het Boegbeeld (Wegafarm beheerssubs	11	11	11
ROEZ	Goed Idee en plus	309	100	0
ROEZ	Monumentale bomen	10	3	3
ROEZ	Le Roy Groen	51	22	23
ROEZ	Toegankelijke binnenstad	40		
ROEZ	Informatie technologie HA Netwerk	25		
ROEZ	Stichting Ondernemerstrefpunt	60	60	60
ROEZ	StartUp Weekend Groningen	1		
ROEZ	Jonge Bedrijven Netwerk	4		
ROEZ	VCD automatisering	50		
ROEZ	Web and Shop JLKNET	20		
ROEZ	EZ Winkelstraatmanagement Binnenstad	89		
ROEZ	EZ Werkgelegenheidsimpuls Binnenstad	18		
ROEZ	EZ Bevorderen toerisme Binnenstad	117		
ROEZ	Taptoe Groningen			
ROEZ	Gezond ouder worden (healthy ageing)		103	78
ROEZ	Confucius		30	30
Totaal ROEZ		4.617	3.849	2.816
	TOTAAL SUBSIDIES	74.113	73.182	73.534

Toelichting	INKOMENSOVERDRACHTEN	Rekening	Begroting	Begroting
	Overige inkomensoverdrachten	2011	2012	2013
BSD	Vergoeding raadsfracties	86	82	82
BSD	Fractieondersteuning	207	211	211
BSD	Gem. regelingen BANN, RCG, Cevan	273	148	124
BSD	Provincie Groningen	105		
BSD	Confucius instituut	30	110	
BSD	Hanzehogeschool	50		
BSD	Dienst Landelijk Gebied	25		
BSD	Vereniging van Groninger Gemeenten	15		
BSD	Science Center Groningen	10		
Totaal BSD		801	551	417
DIA	Groninger Archieven	2.004	2.049	2.083
DIA	Rijksleges overige regelingen	1.300	1.084	1.021
Totaal DIA		3.304	3.133	3.104
MD	Schades aan derden	11	25	32
MD	Regeling Stimulering Lokale Klimaatininitiatieven (SLOK)	10		
MD	Duurzaamheidscentrum Groningen	63		
MD	Correctie bijdrage subsidie	-8		
Totaal MD		76	25	32
HVD	Opvang zwerfdieren	125	123	124
HVD	Bijdragen aan H&OG-regeling	6.516	6.319	6.349
HVD	WMO-verstrekingen:			
HVD	- totaal exploitatie Wmo individuele verstrekkingen	24.787	25.982	25.806
HVD	- eliminatie overige economische categorieën	-1.330	-1.297	-1.358
HVD	WMO-HH:			
HVD	- bedragen conform jaarrapportage WMO	0		
HVD	- eliminatie overige economische categorieën	0		
Totaal HVD		30.098	31.127	30.921
OCSW	Jeugd en onderwijs:			
OCSW	- Integraal jeugdbeleid	2.631	2.240	2.117
OCSW	- Overig	0	11.814	
OCSW	Welzijn, gezondheid en zorg:			
OCSW	- Sociale samenhang en participatie	0		
OCSW	- Preventie en zorg	0	1.147	1.091
OCSW	- Integratie en emancipatie	0		
OCSW	- Overig	0		
OCSW	Sport en bewegen:			
OCSW	- Sportieve infrastructuur	603	632	638
OCSW	- Deelname aan sport	40	81	70
OCSW	- Overig	1		33
OCSW	Cultuur:			
OCSW	- Culturele infrastructuur	13		
OCSW	- Deelname aan cultuur	0		
OCSW	- Overig	0		
OCSW	Economie en werkgelegenheid:			
OCSW	- Groningen kennisstad	0		
Totaal OCSW		3.288	15.914	3.949

Toelichting	INKOMENSOVERDRACHTEN	Rekening	Begroting	Begroting
	Overige inkomensoverdrachten	2011	2012	2013
ROEZ	Bedrijven contacten / promotiedagen		45	45
ROEZ	Besluit woninggebonden subsidies	0		
ROEZ	Bijdrage archeologiebudget	54	80	
ROEZ	Bijdrage citybus	0		
ROEZ	Bijdragen uit Stadsdeelbudgetten	519		
ROEZ	EemsDollard Regio	12	12	12
ROEZ	Je treft 't in Groningen	0		
ROEZ	Noorderslag	0	50	50
ROEZ	Ondernemersprijs	20	20	20
ROEZ	Startersdag	5	5	5
ROEZ	Stimuleringimpulsen VHV	12	8	7
ROEZ	Vergunning iepenbeheer Stichting Iepenwacht	45	46	46
ROEZ	Wintercity	0	0	0
ROEZ	Winterwelvaart	0		
ROEZ	Yeahincubator		25	
ROEZ	Dierenweide Eelderbaan	11	11	11
ROEZ	Kinderboerderij Beijum	11	11	11
ROEZ	Kinderboerderij Beestenborg	13	13	13
ROEZ	Kinderboerderij Minerva	3	3	3
ROEZ	Stichting Marketing Groningen	1182	1.067	1.067
ROEZ	Nieuw Lokaal Akkoord	466	400	600
ROEZ	Milieufederatie	18	21	21
ROEZ	Ecologie leefomgeving	13		
ROEZ	Regiomarketing Groningen	4		
ROEZ	Visie Ebbingekwartier	154	50	50
ROEZ	Hoofdstad van de Smaak	54		
ROEZ	Build with CaRe	14		
ROEZ	Groninger Monument Fonds	47	47	47
ROEZ	Groninger Studentenbond	9		
ROEZ	Keiweek 2011	3	3	3
ROEZ	(Groene) Energie	34		
ROEZ	Er gaat niets boven Groningen (Provincie)	5	5	5
ROEZ	City stewards	100		
ROEZ	Voedselbeleid streekproducten	17		
ROEZ	Jongeren Commerciële Club	10		
ROEZ	Relatieavond Swimgin Groningen	10		
ROEZ	Duurzame feestverlichting	10		
Totaal ROEZ		2.855	1.922	2.016
SOZAWE	WWB Inkomensdeel	120.623	124.944	139.585
SOZAWE	Participatiebudget (oud WWB-Werkdeel)	16.129	10.784	9.823
SOZAWE	Bijzondere Bijstand	7.118	7.583	7.541
SOZAWE	BBZ	1.620	2.050	1.500
SOZAWE	WWIK	2.267	0	0
SOZAWE	IOAW	1.945	2.048	2.200
SOZAWE	WKO	1.350	1.332	1.032
SOZAWE	IOAZ	290	295	307
SOZAWE	Inburgering	168	25	25
SOZAWE	GKB instellingen	196	93	93
SOZAWE	Actieplan jeugdwerkloosheid	654		
SOZAWE	BOB	172	350	350
SOZAWE	BBZ (pre)starters	4.581	4.438	3.600
Totaal SOZAWE		157.114	153.941	166.055
	TOTAAL OVERIGE INKOMENSOVERDRACHTEN	197.536	206.613	206.494
	Totaal	271.649	279.795	280.028

ONDERHOUDSGEGEVENS GEMEENTELIJKE GEBOUWEN

Onderhoud kapitaalgoederen				
DIENST	Boekwaarde 01-01-2013	Meerjarenplan	Voorziening 01-01-2013	Onderhouds bedrag Begroting 2013
BSD				
Oude Stadhuis	0	aanwezig	125	100
Goudkantoor	0	aanwezig	0	5
Totaal boekwaarde	0		125	105
Verzekerde waarde:	29.512			
DIA				
Prefecten­hof				
- gebouw	13503	ja	0	0
- installaties	71		0	0
Trompsingel				
- gebouw	2722	ja	0	0
- installaties	709		0	0
- inventaris	120		0	0
Prefecten ­ hof en Trompsingel	0		329	427
Totaal boekwaarde	17.125		329	427
Verzekerde waarde:	24.542			
iederz				
Peizerweg	3410		0	620
Helena Swarthlaan	0		0	0
Iepenlaan	24		0	0
Totaal boekwaarde	3.434		0	620
Verzekerde waarde:	29.000			
HVD				
Gebouw Sontweg 10	3394	Aanwezig	591	123
Gebouw Hanzeplein 120	5781	Aanwezig	160	111
Gebouw Diamantlaan	1074	Aanwezig	0	37
Totaal boekwaarde	10.249		751	271
Verzekerde waarde:	37.887			
MD				
Duinkerkenstraat	3919	Ja	838	333
Wijkpost Vinkhuizen	994	Ja	0	42
Afvalbren ­ gstation	713		0	0
Totaal boekwaarde	5.626		838	375

DIENST	Boekwaarde 01-01-2013	Meerjarenplan	Voorziening 01-01-2013	Onderhouds bedrag Begroting 2013
OCSW				
Oosterpoort/Stadschouwborg	5960	10 jaar	0	1693
Vensterscholen	7183	20 jaar	328	196
Muziekschool	76	10 jaar	0	8
Voormalige schoolgebouwen	1138	10 jaar	0	140
MIOP Sport en Recreatie	37444	10 jaar	0	3834
Welzijnsaccommodaties	4644	10 jaar	0	65
NDE	409	10 jaar	0	60
Schoolgebouwen economisch eigendom	125079	nvt	0	1400
Overige activa	283	nvt	0	124
Totaal boekwaarde	182.216		328	7.520
Verzekerde waarde:	750.000			
RO/EZ				
Huisvesting personeel begraafplaatsen	1.490	ja	0	0
Huisvesting Gothenburgweg	3.605	ja	0	0
Huisvesting Zuiderdiep	8.377	ja	0	0
Wijkposten (inclusief Havenkantoor)	1.247	ja	0	0
Totaal tlv voorziening grootonderhoud		ja	197	217
Regulier onderhoud huisvesting	0	0	0	0
Groninger Museum	0	ja	616	430
Totaal boekwaarde	14.719		813	647
Verzekerde waarde:	88.688			
Totaal Gemeente				
Boekwaarde 01-01-2012	233.369			
Verzekerde waarde:	991.029			

INCIDENTELE BATEN EN LASTEN > 250 DUIZEND EURO

Incidentele baten en lasten 2013 > 250 duizend euro		
Omschrijving	x 1.000 euro	Dienst
A. Incidentele lasten		
Inhuur personeel derden t.b.v. projecten	896	HVD
Plankosten Zuidelijke Ringweg	300	RO/EZ
ISV afdracht concernbezuinigingen	2.500	RO/EZ
compensatie frictiekosten reorganisatie	1200	SoZaWe
compensatie efficiencykorting ketensamenwerking	500	SoZaWe
korting normering lokaal inkomensbeleid	333	SoZaWe
200 banen plan	500	SoZaWe
extra middelen schuldhulpverlening	70	SoZaWe
Totaal incidentele lasten	6.299	
B. Incidentele baten		
buiten het ROP houden van de reserve RSP	1608	Concern Treasury
Projectbaten	950	HVD
Onderhoud casco Stadsschouwburg	0	OCSW
Opdrachten Milieudienst	272	RO/EZ
Totaal incidentele baten	2.830	
Totaal generaal, per saldo lasten	3.469	

BEREKENING EMU-SALDO

Centraal Bureau voor de Statistiek
Sector Overheidsfinanciën en consumentenprijzen
Antwoordnummer 25000, 2490 XA Den Haag

Berekening EMU-saldo
Gemeente Groningen (0014)

Algemene gegevens:

Gemeentenaam:	Groningen
Gemeentenummer:	0014
Jaar:	2013
Bestandsnaam:	EMU130060014.XLS

Omschrijving	2012	2013	2014
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2012, aangevuld met raming	x € 1000,- Volgens begroting 2013	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2013
1 Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-42.464	4.532	-2.864
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	bij 30.365	29.943	30.000
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	bij 2.661	2.047	2.000
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	af 46.715	77.781	57.000
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	bij		4.000
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	bij		
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	af 29.000	62.410	56.000
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	bij 9.000	45.699	42.000
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	af 5.873	8.032	8.000
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	af		
11 Verkoop van effecten:	☐ ja ☒ nee ☐ ja ☒ nee ☐ ja ☒ nee		
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)			
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	af		
Berekend EMU-saldo	-82.026	-66.002	-45.864

FINANCIËLE BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

A	
ABCG	Advies- en begeleidingscentrum Centraal Groningen
ABW	Algemene Bijstandswet
ACL	Activiteiten Centrum Lewenborg
ADV	Arbeidsduurverkorting
AER	Algemene Egalisatiereserve
AJM	Alleenstaande en jonge moeders
AMA	Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers
AMT	Algemeen Management Team
AO/IC	Administratieve Organisatie/ Interne Controle
APPA	Algemene Pensioenswet Politieke Ambtenaren
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARCG	Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen
ARG	Ambtenaren Reglement Groningen
ASHG	Advies - en Steunpunt Huiselijk geweld
ATB	Arbeidstijdenbesluit
ATW	Arbeidstijdenwet
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AvG	Akkoord van Groningen
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B	
B&V	Beheer en Verkeer
BAN	Bestuursacademie Nederland
BANS	Bestuursakkoord nieuwe stijl
BBL	Beroepsbegeleidende leerweg
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BCF	BTW Compensatie Fonds
BD	Bestuursdienst
BDU	Brede doel uitkering
BEVI	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen
BIMA	Binnenstad Management
BIRK	Budget Investeringen Ruimtelijke Kwaliteit
BLS	Besluit Locatiegebonden Subsidies
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOIA	Bedrijfskundig onderzoek I&A
BORG	Beheer Openbare Ruimte Groningen
BOS	Buurt, Onderwijs en Sport
Bpe	Prestaties voor bodemsanering
BSO	Buitenschoolseopvang
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	Besloten Vennootschap
BVG	Basis Voorziening Gegevens
BWS	Besluit Woninggebonden Subsidies
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C	
C2C	Cradle-to-Cradle
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst

CBK	Centrum Beeldende Kunst
CBS	Centraal Bureau Statistiek
CCC	Carbohydrate Competence Center
CIO	Centrale ICT Organisatie
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
CJG	Centra voor Jeugd en Gezin
CMA	Centraal Meld- en Adviespunt
CMS	Content Management Systeem
CODIN	Contactnet Duurzame Innovatie Noord-Nederland
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
CoT	City of Talent
CPB	Centraal Plan Bureau
CT	Concern Treasury
CTG	College tarieven gezondheidszorg
CV	Commanditaire vennootschap
CVTM	Coördinatie van vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
CWK	Cultuurhistorische Waarden Kaart

D

DIA	Dienst Informatie en Administratie
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DSW	Dienst Sociale Werkvoorziening "Stadspark"

E

EBP	Economisch Business Plan
ECB	Europese Centrale Bank
EEV	Enhanced Environmentally Friendly Vehicle
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EGG	Elektriciteitsbedrijf Gemeente Groningen
EKD	Elektronisch Kind Dossier
ELANN	Eerste Lijns Advies Noord Nederland
EMIS	Employee Management Information System
EPA-U	Energieprestatieadvies voor bestaande utiliteitsgebouwen
EPC	Energieprestatiecoëfficiënt
ESF	Europees Structuurfonds
EVC	Eerder verworven competenties

F

F&V	Financiën en Veiligheid
FES	Fonds Economische Structuurversterking
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
FIS	Financieel Informatie Systeem
FLO	Functioneel Leeftijdsonslag
FMIS	Facilitair Management Informatie Systeem
FPPM	Fonds voor Podium Programmering en Marketing
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
Fte	Fulltime equivalent
FUWA	Functiewaardering

G	
G@W	Groningen @ Work
G-27	27 Grootste Gemeenten
GAE	Groningen Airport Eelde
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GCC	Groningen City Club
GCI	Groningen Confucius Instituut
GEMM	Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad
GF	Gemeente Fonds
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GKB	Groninger Krediet Bank
GPR	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GSB	Grote Steden Beleid
GWK	Groninger Woonkwaliteit
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
H	
HANNN	Healthy Ageing Netwerk Noord Nederland
H&OG	Hulpverlening en Openbare Gezondheidszorg (gemeenschappelijke regeling)
HRM	Human Research Development
HVD	Hulpverleningsdienst
I	
I&A	Informatie en Automatisering
IBG	Informatie Beheer Groep
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
ID-baan	Instream en Doorstream
IFAT	International Fair Trade Association
IFLO	Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden
INV	Instituut voor Natuurbeschermingseducatie
IPO	Interprovinciaal Overleg
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze werknemer
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandige
IRC	Interne Rekening Courant
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IZA	Interim-regeling Ziektekosten voor Ambtenaren
J	
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOAP	Jongeren Activiteitenplek
K	
KVK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
L	
LAAC	Lokale Advies en Arbitrage Commissie
LCW	Logistiek Centrum Westpoort
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
LPH	Licht Pedagogische Hulpverlening

M	
MADD	Make a difference day
MBO	Middelbaar Beroeps Onderwijs
MD	Milieudienst
MIOP	Meerjaren Investerings- en Onderhoudsplan
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
MJD	Maatschappelijke Juridische Dienstverlening
MJP	Meerjarenplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MOA	Medische Opvang Asielzoekers
MOP	Meerjarenontwikkelingsprogramma
MPG	Ketenzorg Multi Probleem Gezinnen
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
N	
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NB	Nieuw Beleid
NDE	Natuur en Duurzaamheids Educatie
NIVRA	Koninklijk Nederlands Instituut van Register Accountants
NLA	Nieuw Lokaal Akkoord
NNBT	Noord Nederlands Bureau voor Toerisme
NOA	Noordelijke Ontwikkelings-As
NOM	Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland
NPF	Noordelijk Platform Fraudebestrijding
NT2	Nederlands als Tweede Taal
NUG(GERS)	Niet Uitkeringsgerechtigden
NV	Naamloze Vennootschap
NWW-ers	Niet-werkende werkzoekenden
O	
O&W	Onderwijs en Welzijn
OBS	Openbare Basisschool
OCSW	Dienst Onderwijs Cultuur Sport en Welzijn
ODF	Open Document Formaat
OG	Opgenomen (geld)leningen
OGGz	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OOG	Omroep Organisatie Groningen
OOGO	Op overeenstemming gericht overleg
ORO	Ontwikkel- en realisatie overeenkomst Euroborg
ORT	Onregelmatigheidstoeslag
OV	Openbaar Vervoer
OWWZ	Onderwijs aan Woonwagen- en Zigeunergezinnen
OZB	Onroerende Zaakbelasting
O2G2	Openbaar Onderwijs Groep Groningen
P	
PBE	Publiek Belang Electriciteitscentrale Borssele
P&O	Personeel en Organisatie
P&R	Parkeren en Reizen
PGA	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers
PGB	Persoonsgebonden budget
PHP	Persoonlijk Herstel Plannen
PIB	Persoonsgebonden Inburgeringsbudget
PIJOFACH	Personeel, ICT, Juridische zaken, Organisatie, Financiën, Administratie, Communicatie en Huisvesting.
PM	Pro Memorie
POP	Provinciaal Omgevingsplan
PPS	Publiek Private Samenwerking

R	
RCP	Regionaal Crisisplan
R&D	Research and Development
R&W	Ruimte en Wonen
RAAK	Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling
RAJ	Regionaal Actieprogramma Jeugd
RAK	Reserve Aanvaardbare Kosten
RC	Rekening Courant
RCG	Regio Centraal Groningen
REP	Regionaal Educatief Plan
RGSHG	Regeling Geldelijke Steun Huisvesting Gehandicapten
RGSVH	Regeling Geldelijke Steun Voorzieningen aan Huurwoning
RHC	Regionaal Historische Centra
RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiefunctie
RNVGS	Circulaire Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen
RO/EZ	Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken
ROA	Regeling Opvang Asielzoekers
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
ROP	Rente Omslagpercentage
RSP	Regiospecifiek pakket
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RUG	Rijks Universiteit Groningen
RZB	Roerende Zaakbelasting
S	
SENSE	Centrum voor seksuele gezondheid
SES	Stedelijke Ecologische Structuur
SHV	Schoon, Heel en Veilig
SIG	Stichting Industrie- en Handelgebouwen Groningen
SISA	Single Information Single Audit
SKSG	Stichting Kinderopvang Stad Groningen
SLOK	Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven
SMT	Sociaal Medische Teams
SNN	Samenwerkingsverband Noord Nederland
SO	Speciaal Onderwijs
SOA	Seksueel Overdraagbare Aandoening
SOOG	Stedelijk Overleg Ouderenbonden Groningen
SOZAWE	Dienst Sociale Zaken en Werk
SSC	Shared Service Center
STAG	Stichting Ambulancevervoer Groningen
STIP	Steun- en Informatiepunt
STOV	Stadsgewestelijk Openbaar Vervoer
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten
T	
TAG	Teerhoudend asfalt granulaat
TMO	Tussen de Middag Opvang
TMO	Taskforce Management Overstromingen
TROM	Toeristische Recreatieve Ontwikkelings Monitor

U	
UG	Uitgezette (geld)leningen
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
UWV	Uitvoering Werknemers Verzekeringen
V	
V&W	Verkeer en Waterstaat
VAVO	Voortgezet Algemeen Volwassenenonderwijs
VGR	Voortgangsrapportage
VHV	Volkshuisvesting
VIA	Verwijs Index Antillianen
VMBO	Vorbereidend Middelbaar- en Beroepsonderwijs
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VNN	Verslavingszorg Noord Nederland
VROM	Verkeer Ruimtelijke Ordening en Milieu
VSO	Voorgezet Speciaal Onderwijs
VTA	Vorming Training en Advies vrijwilligers
VTEC	Vrijwilligers in eigen taal en cultuur
VVE	Vereniging van Eigenaren
VVE-programma	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VTV	Voorlopige Vergunning Tot Verblijf
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
W	
Wbb	Wet Bodembescherming
W&I	Werk en Inkomen
W&OC	Werk en Onderzoekscenrum
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
Wajong	Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet Arbeidsongeschiktheid
WAS	Waarschuwings- en Alarmeringssysteem
Wet BIBOB	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
Wet BUIG	Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten
WEW	Waarborgfonds Eigen Woning
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten
WIA	Wet Werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WIJ	Wet investeren in jongeren
WING	Stichting Welzijn in Groningen
Wko	Wet Kinderopvang
Wm	Wet milieubeheer
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WMOO	Werkmaatschappij Openbaar Onderwijs
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPG	Werkproject Groningen
WSF	Wet Studiefinanciering
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WUW	Wet Uitkeringen Wegen
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WW	Werkloosheids Wet
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWI	Wonen, Wijken en Integratie
WWIK	Wet Werk en Inkomen Kunstenaars
Z	
ZA i.o.	Zorgautoriteit in oprichting
ZAR	Meldpunt Zorgafstemming risicjongeren
ZAT	Zorgadviesteams
ZZL	Zuiderzeelijn
ZZP	Zelfstandige Zonder Personeel

